تنزيل من رب العالمين

FÜYUZAT

Kur'an-ı Mübin'in Meâlen Tefsiri

ŞEMSEDDİN YEŞİL

FÜYÛZAT

Kur'an-ı Mübîn'in Meâlen Tefsiri

Kur'an-ı Mübîn, Beşer'in bütün ihtiyâcını câmi' saâdetini kâfildir. O'ndan gayrı yerde hidâyet arayanlar, dalâlette kalanlardır. Beşer ister tasdik etsin, ister etmesin O'nun ahkâmı tahtında yürür ve O'nun sadrına kulağını vaz'edecek olursa çabuk felâha kavuşur. O, her zaman gençtir, dinçtir, hasmını dâima muârazaya da'vet eder, ilmen ve aklen tepeler. O, ilâ mâşâallah okunacaktır.

Şemseddin YEŞİL

CİLD: 1

Dördüncü Baskı: İstanbul, 2000

YAYLACIK MATBAACILIK
SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi
2BE6 / 2NE14 Topkapı - İST.
Tel: (0212) 567 80 03 - 612 58 60

İÇİNDEKİLER

KUR'AN - İNSAN

İNSAN, mazhar-ı Hak'tır. İnsân-ı Kâmil, Esmâ-i İlâhî'nin kâffesine mazhardır.

İnsan, hakîkat-ı eşyâyı idrâki, Cenâb-ı Bârî'yi tevhidi muktedir vicdâna mâlik olan bir candır. Onun içün kendisine (nusha-i kübrâ) denmişdir.

Bu ta'rifte bilkuvve bütün insanlar dâhil olduğu hâlde, bilfi'il yalnız insanlığını bilen ve duyan insanlar dâhildir. Kur'an'a muhâtab, o kalbe sâhib olan insanlar...

Kur'an-ı Mübîn'de Beşer üç sınıf olarak gösterilir: İnsan, âdem, hayvân-ı nâtık.

Esrâr-ı hakîkate vâkıf olanlara insan; esrâr-ı esmâ'ya vâkıf olanlara âdem; bunlardan gayrılarına da yalnız hayvân-ı nâtık denmiştir.

Evet, insân-ı kâmil, Esmâ-i İlâhî'nin kâffesine mazhardır. O Esmâ-i İlâhî, ister zâtiyye, ister celâliyye, isterse cemâliyye olsun, Hazret-i İnsan bunların kâffesine mazhardır.

İmdi, cemâl-i mutlak mazharı olan Cennet, celâl-i mutlak mazharı olan Cahîm, Dünya ve Âhıret denilen âlem, Hazret-i İnsandan maadâ bütün mevcûdâtiyle beraber merâtib-i Esmâ'nın mazharıdırlar. Fakat Esmâ-i Zâtiyye'nin ve sâir Esmâ'nın mazhar-ı tâmmı İNSÂN-I KÂMİL'dir.

(İnnâ aradnel emânete alessemâvâti vel'ardı vel cibâli feebeyne en yahmilnehâ ve eşfakne minhâ ve hamelehel insân innehû kâne zalûmen cehûlâ) Nazm-ı Kerîmi bu sırra işarettir.

Ma'nâ-i celîli:

"Biz emâneti Semâvâta, Arz'a, dağlara alâ teklifit-tahyîr arzettik; onlar o emâneti yüklenmekten ibâ ve imtinâ' ettiler ve o emânetten kaçındılar. O emâneti insan yüklendi."

Âyet-i kerîmede zikrolunan (emânet)den birçok ma'nâ tahsîl edilmiş ise de, ehl-i hakîkat "Kur'ân-ı Mübîn" ma'nâsını tahsîl etmişlerdir.

Bu ma'nâya işareten Nebiy-yi Zîşân Efendimiz: "**Ünzile aleyyel Kur'an cümleten vâhıdeten**" "Kur'an benim üzerime cümle-i vâhıde olarak inzâl olundu" buyurmuşlardır.

Dikkat edilecek olursa, Semâvât, Arz ve üzerinde bulunanlar, enva'-ı mahlûkatın kaffesi, Hakk'ın esmâ ve sıfâtının kâffesi ile tahakkuktan âciz oldukları içün emâneti yüklenmekten ibâ ve imtinâ' ettiler. Kabiliyyetleri buna müsâid değildi. Zîra Kur'an'a muhâtab yalnız insandır insan. O, O'nu hâmil olacaktı. O'nun ma'nâ-i ihtivâsı, vicdân-ı kibriyâsı âlemlere sığmaz.

Nazm-ı Kerîmde (zalûm) kelimesine ehl-i hakîkat (ism-i mef'ul) ma'nâsı vermişlerdir ki; Hazret-i insan, insân-ı kâmil mazlûmdur. Onun derece-i celîli, mertebesi azîm olduğu içün onun hukukuna tamamıyle riâyete kimse kaadir değildir.

İşte bu nokta-i nazardan mahlûkatın insân-ı kâmile muamelesine nazaran insân-ı kâmil mazlûmdur.

Kezâlik (cehûl) kelimesine de (ism-i fâil) olarak değil (ism-i mef'ul) olarak ma'nâ vermişlerdir. İnsân-ı kâmilin ma'nâsı bir deryâ-yı hakîkat olduğu içün mechuldür, bilinemez.

Ayrıca bir nezâket daha vardır ki: İnsân-ı kâmile lâyık olan muamele bilinemediğinden dolayı, bu özür sebebiyle mahlûkatı vebâlden halâs içün bir beyân-ı İlâhîdir. Ve bu beyan dolayısiyle bu ma'ziret âhırette erbâb-ı vebâle bâis-i mağfiret olunur.

ŞEMSEDDİN YEŞİL

FÜYÛZAT

بسم الله الرحمن الرحيم

İymânında şek ve şübheyi kaldırıp, taklidden kurtularak, nefsini rûhun dizginleriyle terbiye edip teslîm alan, nazargâh-ı ilâhî olan vahdethâne-i kalbi, mâsivâ putu ile doldurmayıp Hak ile huzûr bulan, likaullah aşkı ile sayılı nefesini tüketen kuluna:

يا أيتها النفس المطمئنة. ارجعي إلى ربك
راضية مرضية. فادخلي في عبادي. وادخلي جنتي

"Yä eyyetühen-nefsül-mutmainnetü. İrciî ilâ rabbiki ràdıyeten merdıyyeten. Fedhuliy fî ıbâdî. Vedhuliy cennetî."

Fermân-ı ilâhîsindeki işaretiyle:

"Ey sahte benlikten soyunup, esbâba değil de, sebebleri halkedene hakkıyle teslîm olan kulum! Sen dünya denilen âlem-i imtihanda Rabbinden hoşnûd, Rabbin senden râzî olarak yaşadın. Kudretle azamet yarışına kalkmadın. Nazar-ı hakîkatte meşhûd olan Hak'dır diye iymân ettin. Âh almadın, kalbin bütün mahlûkata karşı rikkatle çarptı. Elbette bunun mükâfatını

görecektin. Bana gel, sevdiğim has kullarımın arasına gir. İşte Cennet-i Sıfâtım, işte Cennet-i Zâtım..." da'vet-i Sübhânîsini merhamet-i İlâhîsi ve eltâf-ı Sübhânîsiyle ihsân eden Allahıma hamdederim.

Zât-ı Ahadiyyet Cenâb-ı Ahmediyyetine fethedilmiş, Nefs-i Nâtıka-i Kâinâtın Kalbi, makam-ı şefâatin sâhibi, düşmanına dahi merhamet elini uzatan, beşeriyyeti ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz zulmetten nûra çıkaran Resûl-i Ekrem'e, Âline ve Eshâbına salât ü selâm ederim.

Cenâb-ı Hak hubb-i Sübhânîsiyle bu mufassal kâinâtı halketmiş ve bu mevcûdât içerisinde esrâr-ı zâtiyyesine ve sıfât-ı İlâhîsine âgâh ve Zât-ı Sübhânîsine muhâtab olabilecek isti'dadda, cemâl ve celâl sıfatlarına mazhar kılarak, rûh-u menfûh ile tekrîm ederek, keremnâ tâcını giydirerek (insan) sınıfını halketmiştir. Bu sınıfta insân-ı kâmil, icmâlen ve tafsîlen bütün eşyânın hüviyyetidir.

İnsanlara ıstıfa kanunu ile kendisini beyân* içün ve hilkatteki gâyeyi, bu âleme geliş ve gidişteki ma'nâyı duyurmak içün de Enbiyâ'yı göndermiştir.

Enbiyânın sertâc-ı ibtihâcı ve burhânullah olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı da:

وَمَآ اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ .

"Ve mà erselnàke illâ rahmeten lil'àlemiyn."

Fermân-ı Sübhânîsiyle âlemlere rahmet olarak gönderdiğini beyân buyurmuştur.

Böylece O'nun rahmetinin mutlak olduğunu duyurmuştur.

---

* Ba'zıları "Enbiyâ Allah'ı isbâta gelmiştir" derler ise de, Allah muhtâc-ı isbât değildir. Enbiyâ, Allah'ı isbâta değil, beyâna gelmişlerdir.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

"Hüvellezi ersele resùlehù bilhüdà ve diynil-hakkı liyuzhirehù aleddiyni küllihî ve lev kerihel-müşrikûn."

nazm-ı kerîmi ile* ve:

وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ

"Vallàhü ya'sımüke minennâsi."

fermân-ı celîli ile: Kaadir, Muktedir, Kayyûm olan Allah'ın, Habîbini ne şekilde techîz ettiğini, vikaye-i ilâhîsinden nasıl zırh giydirdiğini, menba'-ı Hudâ olan bir Kitab ve hak ile bâtılı fark edici bir Dîn ile gönderdiğini, ve bu dînin, hak ve hakîkatı örtenler patlasa, îmânı bir nefsâniyyet mes'elesi yapanlar çatlasa, Allah ile azamet yarışına çıkanlar bunalsa; ilmen ve aklen bütün edyâna galib geleceğini sarahaten beyân etmiştir.

وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا . مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

Ve kefà billâhi şehiyden mühammedün resùlüllah."

---

* Bu nazm-ı kerîmin ma'nâ-i zâhirîsi daha zamanla tefsîr edilecektir. Bir gün gelecek herkes Kur'an sofrasında diz dize oturacaktır. Beşeriyyet içün bundan başka felâh yolu yoktur! Nitekim Garbda birçok ilim adamlarının O'na teslîm olması bunun apaçık bir delîlidir.

Emr-i Sübhânîsiyle de, Allah'ın O'nun risâletine hakkıyle şehâdet etmesi kâfidir buyurulmuşdur.

Ehl-i insaf ister teslîm olsun ister olmasın Kur'ân'ın azameti karşısında boyun kesmek mecburiyyetindedir.

İşte Cenâb-ı Fahr-i Âlem'in, menba'-ı Hudâ olan, taraf-ı ilâhîden umum beşeriyyete getirdiği Kur'ân-ı Azîmüşşân bütün mevcûdâtı muhît, beşeriyyetin ihtiyâcını câmî bir Kitâb-ı Mübîn'dir. Ezelden ebede kadar akl u idrâkin almış ve alabileceği ulûm u fünûn o Kitabda mevcuddur.

Cenâb-ı Peygamber bu kitâbın her âyetinin şeref-i nüzûlü içün şöyle buyuruyorlar:

ما انزل من القرآن آية الا ولها ظهر
وبطن ولكل حرف حد ولكل حد مطلع

"Nâzil olan âyât-ı Kur'aniyye'den hiçbir âyet yoktur ki; o âyetin (zahrı) ve (bâtnı) olmasın; ve her (harfi) içün (had) ve her (haddi) içün (ıttıla') olmasın."

İmdi Kitâbullah'ın ıttıla'-ı zâhirîsinden alınan ma'nâya tefsîr, ıttıla'-ı bâtınîsinden dînin hakîkatı, ma'rifetin yakınlığı üzere alınan ma'nâya da te'vîl derler.

Te'vîl hakkı ilimde rüsuh bulan zevât-ı âliyye içündür ki Cenâb-ı Hak "Verrâsihûn" kelime-i celîlesini ilmullaha atfederek Kitâbullah'ın ma'nâ-yı enfüsîsini bildirdiği sınıfı ayırmıştır.

Kitâbullah'ın gerek zâhirinden, gerek bâtınından her müntehâ içün bir makam-ı ıttıla' vardır. Hadîs-i şerîfdeki had: Kelâmın ma'nâsı cihetinden fehmin nihayetidir. Bunların biriyle amel ettikten sonra Cenâb-ı Hak ikincisinin ma'nâsını açar. Bir hadîs-i şerîfde: "Kim ki bildiğiyle amel ederse, Allah bilmediği ilimde onu vâris kılar" buyurulmuşdur.

Esrâr-ı ıttıla'ın makamı ise çok büyük olduğundan her his ona yaklaşamaz, o daireye duhûl için:

لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ.

"Lâ yemessühù illel mütahherun"

âyetini iyi bilip enfüsde ve âfakda tamamıyle temiz olmak şarttır. Nâpâk olan gönül mahrem-i esrâr olamaz.

Şu cümleleri hulâsa edecek olursak; Kur'ân-ı Kerîm yalnız elfâz-ı şerîfesine bakılıp da hemen ma'nâ verilecek bir kitâb-ı şerîf değildir.

Zîra o büyük Kitab lâfzan Arabca ise de ma'nâsı Allah'cadır. Kezâ ehâdîs-i şerîfe de öyledir. Lâfzı Arabca ise de ma'nâsı Muhammed'cedir.

Binâenaleyh, elfaz, ma'nâ-yı Kur'ân'ı gösteren münevver bir âyînedir. Kur'ân'ın inceliklerini anlamak içün Hak ile ünsiyyet ve Hazret-i Muhammed'e kendisini sevdirmek şarttır.

Burada şunu da arzedeyim ki:

مَنْ فَسَّرَ الْقُرْآنَ بِرَأْيِهِ فَقَدْ كَفَرَ

"Men fesserel kur'âne bire'yihî fekad kefer"

hadîs-i şerîfini ba'zı kimseler yanlış anlamışlardır... Murâd-ı Nebî şudur:

"Âyât-ı ilâhiyyeyi ahkâm-ı nefsânîsine mağlûb olup, kendi arzularına muvâfık bir şekilde tağyîr ü tebdîl etmek sûretiyle tefsîr etmek küfürdür."

Yoksa kendisinin abd-i mahz olduğunu ve ihlâs-ı tâm sâhibi bulunduğunu duyan her mü'minin Kur'ân sofrasında hissesi vardır ve aldığını ümmet-i Muhammed'e söylemekliğe me'zundur.

Onun içün Kitâbullah'dan meâl çıkarılır. Herkes hissesi kadar nasîbini alır. Meselâ bir kimse evine istediği kadar denizden su alabilir, fakat denizin hepsini çıkarabilir mi? Halbuki ma'nâ-i Kur'ân ona da benzemez. O, ma'nâsı ile urefâyı, elfâzı ile füsehâyı hayrette bırakmış kitâb-ı celîldir. O'nun hitâbı rûhadır. O'nun âyetinin her tekerrüründe ayrıca bedîalar gizlenmiştir. O, meâlînin, fezâilin, mekârimin menba'ıdır.

Ey hakîkat yolcusu!

İnsanın mevcûdât içerisinde zâhirde eşref-i mahlûkat olduğunu ayıran sıfatı, (nutk) olduğu gibi, ma'nâda da (ahkâm) dır. İşte Kur'ân o ahkâmın hazînesidir. Onun âyetleri nâzil olurken o günün fesâhat ve belâgat sergisi olan Kâ'be'nin duvarından en yüksek füsehânın, şuarânın sözleri birer birer düşüyordu. Meselâ Nûh tûfânına taallûk eden:

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ

"Ve kıyle yà ardu übleıy màeki"

"Ey arz suyunu yut" ve:

وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ

"Ve yà semàü akli'ıy ve ğıyzel màü"

"Ey semâ suyunu tut denildi ve su kesildi" ma'nâsını beyân eden âyet-i celîlesi nâzil olunca (İmreülkays)' ın kız kardeşi: "Artık bu fesâhat ve belâgat gözüktükten sonra Emîrüş-şuarâ kardeşimin şi'ri de meydân-ı iftiharda durması ayıbdır" demiş, Kâ'be'nin duvarından indirmişti.

اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ

"Ikra' bismi rabbike..."

sûre-i celîlesini, Füsehâ Kâ'be-i Muazzama'da görünce gelip İslâm'a girmeye başlamışlardı.

O öyle bir Kitab ki: On üç, on dört asır geçtiği halde, bütün cihânı, Şarkı da, Garbı da kendisiyle meşgul etmiş, hakîkî ilim adamlarını muhakkak karşısında hörmetle eğdirtmiştir.

Jules Barthelemy Saint-Hilaire* *Muhammed ve Kur'ân* unvanlı eserinde şöyle söylerr:

"Kur'ân-ı (Kerîm) kabil-i kıyâs olmayan bînazîr muazzam bir Kitâb-ı Celîldir. Kendi güzelliği bütün âlemin verdiği re'y mu'cibince mevzuun azametiyle beraberdir. O okunduğu vakit O'nun câzibesi karşısında ihtidâlar çok olur. Daha ma'nâ fikirlere gelmeden kalbler onun cezbesi tahtında kalır.

Beşeriyyetin bütün tarih-i dînîsinde buna benzer bir şey görmedim ve göremem. Onun içün o Kitâbın Allah kelâmı olduğuna kolaylıkla inanılır.

Yalnız bu Kitâbın şu'le-i nûrâniyyesi tercümeler vasıtasiyle daha az parlak gözükür, hemen sönmüş gibi olur..."

Stanley Lane-Poole de diyor ki:

"Hiçbir kalb sâhibi bu şâyân-ı dikkat Kitâbı heyecansız okuyamaz. O Kitâbın kalbi bütün beşeriyyet üzerine te'sîri âşikâr olan Hazret-i Muhammed'dir..."

---

* Meşhur Fransız ulemâsından ve filozoflarındandır. Yunan ve Roma Felsefesi Profesörlüğünde bulunmuş, Aristo külliyyâtının Fransızca tercemesini yapmıştır. *İskenderiyye Medresesi ve Daler, Buda ve Buda Dîni, Muhammed ve Kur'ân* nâmında daha birçok âsârı vardır.

Beynelmilel ilmiyle büyük bir şöhrete sâhib olan Dr. J.-C. Mardrus'un şu cümleleri de Kur'ân-ı Mübîn hakkındaki beyânâtı arasındadır:

"Faite sur la demande des Ministères
de l'Instruction Publique et des Affaires Etrangrès
Quant au style du Koran, il est le style personnel d'Allah.
Comme le style l'essence de l'être, il ne saurait être ici que divin. Et, de fait, les écrivains mème les plus sceptiques, en ont subi la fascination. Son emprise est encore telle sur les trois cent millions de musulmans du globe, que les missionnaires étrangres s'accordent à reconnaître qu'on n'a guère pu produire jusqu'aujourd'hui un seul cas avéré d'apostasie musulmane. Tant il est vrai que le verbe bien conduit est la seule vraie magie."

"Kur'ân Allah'ın kendi şahsî üslûbudur, bir lisandan diğer lisana intikal edemez..."

*

Zaman ve mekân taayyünâtından, ervâh u eşbâhın halk ve icâdından mukaddem; kâlen ta'rîf ve tavsıfe, hâlen keşf ü îzâha sığamayan, mertebe-i lâ taayyünden, ya'ni nûr-ı zât-ı lâ yezelîden halkolan, hakîkat-ı Muhammediyye vasf-ı cemîli ile mevsûf bulunan Nûr-ı Mübîn-i Ahmedî'yi halkeden Allahü Teâlâ'nın ikrâm u ihsânı, Dergâh-ı Ahadiyyet'in tercemânı, Lâ Ömrek Sarâyının husûsî misâfiri, Resûllerin Seyyidi, Beşeriyyetin Fahr-i Ebedîsi Resûl-i Zîşân'ın şefâati ile Kitâb-ı Mübîn'in meâl-i âlîsinin tefsîrine başladım, tevfik Allah'dan...

—

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

"Kur'ân okuduğunuz zaman sizinle kelâmım arasına umûr-ı mâsiva karıştırılmasın."

Kur'ân'ı huşû' u hudû' ile okuyabilmek için tahâret-i lisan şarttır. Lüzumsuz konuşmak, gıybet, bühtan, dedikodu lisânı kirletir. Onun içün Kur'ân okunurken istiâze edilir, Allah'ın fazlına sığınılır.

Ey inananlar ve istikbâl inananların olduğuna inananlar!

Cenâb-ı Hak buyuruyor ki:

"Benim sıfât-ı İlâhiyyem olan Kelâmullahı ya'ni Kitâbımı okumak istediğin an, ona muhâtab olmaya niyyet ettiğin zaman, "ben Allah'ın rahmetine ilticâ eder; kalbimi, nefsimi Allah'ımın fazl u rahmetine ilsak eylerim" diye, rahmet-i İlâhiyye'den koğulmuş, uzaklaştırılmış Şeytan'dan bana sığın."

İnsan Rabbisinin huzûr-ı müşâhedesinde, füyûzât-ı İlâhîsinde müstağrak kalmasına mâni' olan bilcümle şeyden Hak'ka ilticâ (istiâze)dir. Bu da ma'rifetullah ile olur. Çünkü Şeytan ancak ârifin kalbinden korkar.

Ârifin kalbinin semâsında doğan şems-i hakîkat-ı Muhammediyye Şeytan'ı yakar ve uzaklaştırır.

Kul Rabbisine bu şekilde duyarak istiâzesini yapınca, Cenâb-ı Hak: "Korkma! İsmimi an, Bismillâhirrahmânirrahıym, Rahman ve Rahıym olan Allah'ın ismi ile işe başlıyorum" de buyuruyor. Onun içün Besmelesiz işe sonsuz iş denir.

Besmelede üç ismin, Allah, Rahman, Rahıym isimlerinin beraber zikrolunmasında üç cins kula işaret vardır:

فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ

1– "Feminhüm zàlümin linefsihî"*

وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ

2– "Ve minhüm muktesıdün"

وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ

3– "Ve minhüm sàbikun bilhayràti."

Biliniz ki: Besmele-i Şerîfedeki üç isimden biri ism-i Celâl olan "Allah" lâfzı; ism-i zâttır. İkincisi ism-i Kemâl ki: "Errahmân", ism-i sıfattır. Üçüncüsü: İsm-i Cemâl ki: "Errahıym", ism-i ef'aldir. İşte bu Besmeledeki esmâ ile âlem vücûda gelip mevcûd olmuştur.

* Âyetlerin ma'nâları ileride tefsîr olunacaktır.

Sûre-i Fâtiha

Ey tâlib!

Besmele kalbin kandili, Kelâmullah'ın anahtarıdır.

Azametini kalemler değil, zamanlar tefsîr etmiş olan, nâzım-ı îmân bulunan, ma'nâsını anlamayanları bile okunduğu vakit dinlemekten usandırtmayan, ilimlere mevzu', san'atlara model veren "Kur'ân-ı Kerîm'in" esrârının miftâhı da "Fâtiha"dır.

Ümmü'l-Kur'ân olan, "Seb'a Mesânî" tesmiye edilen Sûre-i Fâtiha hem Mekke'de, hem Medîne'de şerefnâzil olmuş, ba'zı müfessirîne göre yalnız Mekke'de, ba'zısına göre Medîne'de nâzil olmuşdur. Yedi âyet-i celîledir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ١
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۙ ٢ اَلرَّحْمٰنِ
الرَّحِيْمِ ۙ ٣ مٰلِكِ يَوْمِ الدِّيْنِ ؕ ٤
اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ ؕ ٥
اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ ۙ ٦
صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۙ غَيْرِ
الْمَغْضُوْبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّآلِّيْنَ ٧

بسم الله الرحمن الرحيم

1 — Bismillâhirrahmànirrahıym.

2 — Elhamdü lillâhi rabbil'àlemiyne.

Bil'umum mevcûdât ve zerrât-ı kâinattan akvâlen, ef'âlen sâdır olan bilcümle mehâmid ve senâyâ-yı nâmütenâhî, makam-ı Rubûbiyyete tenezzül-i Sübhânîsiyle tenezzül eden âleminin Rabbisi olan Allah'a mahsusdur.

İnsan kendisinin büyük bir âlem olduğunu ve kendisinde mevcud vâridâtı düşünerek, "Ben kimim? Nereden geldim? Nereye götürüleceğim? Gelmemde, gitmemde ihtiyârım yok..." diye tefekkür etmesi, makam-ı âdemiyyete kadem basmasıdır. Âdemiyyette teklif vâki' olur, "Aslını taharrî et" emri verilir, bu taharrîye de hamd ile başlanır.

Lisân-ı hamd üç türlüdür:
Lisân-ül insânî
Lisân-ür rûhânî
Lisân-ür rabbânî.

Lisân-ı insânî ile hamd, avâmın hamdidir ki; Allah'ın ni'metlerine karşı yapılan hamd. Hakkın o ikrâmını kalbi ile tasdik edecek, onu yerli yerine sarfedecek.

Lisân-ı rûhânî ile hamd, havâsın hamdidir ki, zikr-i kalb ile olur. Hâli terbiye edilir, ef'âli tezkiye edilir.

Lisân-ı Rabbânî ile hamd, ârifînin hamdidir.

Ehl-i muhabbet hamdederler, o hamidleriyle envâr-ı mükâşefâta nâil olurlar.

Ehl-i ma'rifet hamdederler, cemâl-i müşâhedâta nâil olurlar.

Hulâsa, hamdetmek Vâcib Teâlâ Hazretlerinin zâtını senâ etmektir. Onun içün hayâtın evveli de hamd, sonu da hamddir.

وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Ve àhırü da'vàhüm enilhamdü lillâhi rabbil'àlemiyn."

Ey mü'minler, dikkat ediniz! Allahü Teâlâ'nın zâtına lâyık olan ta'zîmâtı kimse lâyıkıyle bilemez, tâkat getiremez. Onun içün imdâd Allah'tandır. Binâenaleyh hamd ü senâ; zâtı ile ve sıfâtı ile, ef'âli ile mahlûkatı, mertebe mertebe meydâna getirip, imdâd eden Rabbül'âlemiyn'e mahsusdur.

Rabbül'âlemiyn'dir; mü'minlerin kalbini, sabr u ihlâs ile, sıdk u vefâ ile terbiye eder.

Rabbül'âlemiyn'dir; ârifinin kalbini, fikr ü ibretle terbiye eder.

Rabbül'âlemiyn'dir; eşbâhı, vücûd-i niam ile terbiye eder. Rabbül'âlemiyn'dir; ervâhı, şühûd-i keremi ile terbiye eder.

Ey tâlib!

Şunu da iyi bil ki: Mahlûkatın evveli, zulmetin mukabili olmayan nûr-ı Muhammedî, rûh-ı Muhammedî ki, akl-ı kül'dür. Âlem O'nun tafsîlidir.

3 — Errahmànirrahıymi.

Âlemi halkeden Rahman, imdâd eden Rahıymdir.

Rahman: İsm-i Kıdem.

Rahıym: İsm-i Bekâ.

4 — Mâliki yevmiddiyn.

Din gününün sâhibi, yevm-i kıyâmetin mâliki Allah'dır. Yevm-i kıyâmet: Haşr ve neşr'dir ki, o da yevm-i hesâbdır. Her sınıfın maksadları, himmetleri hesâb edilen gündür.

Âriflerin Vech-i Kerîme nazar ettikleri, erbâb-ı muamelâ-

tın hasenât ile karşılaştıkları, zalemenin tecelliyyât-ı kahriyyede kaldıkları gündür.

O günde bu âlemde kullandığımız cüz'-i tasarruflar mülgadır. O günde izn-i tâm yalnız, Makam-ı Mahmûd'un sâhibi, "Vele sevfe yu'tıyke rabbüke feterdâ" fermânının mazharı Zât-ı Muhammedî'den (Sallallâhü Aleyhi Vesellem) başkasına verilmemiştir.

İmdi; istiklâl-i rûhu ve neşâtı i'lân eden âyet; evvelâ ibâdet, sonra yardım istemeğe işaret eden âyetler geliyor.

5 — Iyyàke na'büdü ve iyyàke neste'ıyn.

Yârabbi!

Her hususta yardımı senden dilenir ve senden aldığımız varlıkla ancak sana ibâdet ederiz. İbâdetimiz bizim varlığımızla değildir. Havl ü kuvvet senindir. Sen yardım ettin de sana kulluk ettik. Biz senin fazlına bakıyoruz, amellerimize bakmıyoruz. Ne muamelâtımıza bakıyoruz, ne mükâfat taleb ediyoruz. Ancak sana kulluk ediyoruz. İnâyetinin ziyâdesini istiyoruz. Bütün garazlardan ve alâikten soyunduk. Bu hâlimizle bize yardım et. Bu hâlimizin devâmını yalvarıyoruz. Emrinle kulluk ediyoruz, fazlınla yardım dileniyoruz. Bütün varlıklar geçici, sen bâkîsin.

Ey hakikat yolcusu! Allah'a kulluk dört türlü olur.
Rağbet ile
Hayâ ile
Muhabbet ile.
Efdal-i taabbüd, Muhabbet ile olanıdır.
Dikkat edin muvahhıdler!
İşte tevhid, bu âyetin ameliyle olur. İstiâne, Hazret-i Risâlete tamamıyle bağlanmadıkça olmaz.*

---

* Derler ki: Bir zât bir tefsir yazar, tefsîri yazdıktan sonra hocasına götürür:

6 — İhdinassıràtalmüstekıyme.

Yârabbi!

Bizi doğru yola bilfiil hidâyet kıl. Senin murâdın ne ise ona hidâyet et. Zirve-i tevhîdine giden yolu ihdâ etmeni dileniriz.

Hidâyet üç kısımdır:

Hidâyet-i âm: Bütün hayvânata âid olan hidâyet.

Hidâyet-i hâs: Mü'minlere olan hidâyet.

Hidâyet-i ahas: "Kul inne hüdallahi hüvel hüdâ" nazm-ı kerîminde beyân buyurulan hidâyet.

7 — Sıràtalleziyne en'amte aleyhim ğayrilmağdûbi aleyhim ve leddälliyn.

O yol ki; Enbiyâ, şühedâ, sıddıyklar ve kâmilînin sırâtıdır, keşf-i hakîkat yoludur, ma'rifet, hüsnü edeb menzilidir, onlara ihsân etmişsin. Gardabına müstahak olanlardan, dalâlette kalanlardan, eltâf-ı Rubûbiyyetini unutanlardan, tahkîkı bırakıp, taklidde kalanlardan, ubûdiyyet kapısından kovulanlardan, mekr ü istidraca mazhar olanlardan olmamayı yalvarırız. (Bu yalvarmamızı kabûl et yâ Rabbi.*)

—

"Efendim, himmetinizle bir tefsir yazdım. Lûtfen nazar-ı irfanınızdan geçsin. Eğer makbûl olursa pâdişaha arzediniz, belki bir ihsanda bulunur. Biraz sûrî sıkıntı içindeyim," diye niyazda bulunur.

Ârif-i billâh olan hocası:

"Siz bu tefsîri yaparken Sûre-i Fâtiha'daki *'İyyâke na'büdü ve iyyâke neste'ıyn'* âyet-i kerîmesinin tefsîrini atladınız mı, yapmadınız mı? Hem Allah'dan yardım taleb eder, hem de başkasının kapısını mı çalarsınız? Gidin ihlâs ile tefsîri yeniden yapın," der ve o zât da ihlâs ile tefsîrini yeniden yazar.

** Bu cümle "âmin" ma'nâsınadır; Kur'an'dan ma'dud değildir.

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

Sûre-i Bakara

Kendisinde "Bakara" zikredilen Sûre-i Celîle, Medenîdir. Medîne'de ilk nüzûle başlayan ve en sonra tamam olan Sûre de, bu Sûre-i Celîle'dir.

Âyetleri:

Kûfiyyûn'un sayısına göre: İki yüz seksen altı,

Basriyyûn'un sayısına göre: İki yüz seksen yedi,

Hicâziyyûn'a göre: İki yüz seksen beş,

Şâmiyyûn'a göre: İki yüz seksen dört'dür.

Bu sayı ihtilâfı, kırâetde olduğu gibi ba'zı âyet başlarında rivâyetin taaddüdünden ileri gelir.

Sûre-i Celîle'nin:

Kelimâtı: 6120

Harfleri: 25.500'dür.

Bizim kırâetimiz, Kırâet-i Âsım üzere olup, o da Kûfî bulunduğundan sayıda bu alınmıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الٓمٓ ﴿١﴾ ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ
﴿٢﴾ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَوٰةَ
وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ
وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى
مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Birliği aded cinsinden bir olmayan, bütün ekvandan ganì, vâr olan vârın muhtâcün-ileyhi, Allah, Rahman, Rahıym ya'ni İsm-i Celâl, İsm-i Kemâl, İsm-i Cemâli ile, zâtı, sıfâtı ve ef'âliyle âlemi vücûde getiren Allah'ın ismiyle başla, oku...

1 — Elif läm mïm.

Ba'zı sûre-i celîlenin başındaki hurûf-u mukattaa Allah ile Habîbi arasında bir şifre-i kerîmedir. Allahü Teâlâ ile Habîbi arasında bir işarettir. Binâenaleyh ma'nâ-yı hakîkîsini ancak Zât-ı Kibriyâ ile, Habîb-i Hudâ bilir. Bir de Resûlüllah'da fânî olmuş zevât-ı âliyyeye bildirilmiştir.

Ma'nâ-yı hakîkîsi Cenâb-ı Risâlete bırakıldıktan sonra, zâhir âyet-i celîleden şöyle bir ma'nâ tahsîl olunuyor:

"Elif", Zât-ı Ahadiyyet'e, "Lâm" kitâbı beşeriyyetteki füyûzât-ı İlâhiyye'nin ahzına müstaid mahal, "Miym" de Cenâb-ı Muhammed'e remzdir.

Mü'minin mi'râcı olan hey'et-i salâta da işarettir.

"Elif": Kıyâma, "Lâm": Rükûa, "Miym": Secdeye remzdir.

Bir kimse Sûre-i Fâtiha'yı okuduğu vakit Rabbisine münâcâtta bulunur. Mahall-i münâcâtın en efdali namaz makamıdır. Namazda kıyam, rükû', sücûd halleri vardır. Ve bu hallerde Cenâb-ı Hak abdine ayrı ayrı tecellîlerde bulunur.

"Kûnû lillâhi kanitiyn"

"Verkeû maarrâkiiyn"

"Vescüd vakterib" nazm-ı kerîmleri namazın hey'etini beyândır. Bu serâire mazhar olan da insandır.

Binâenaleyh; esrâr-ı Rubûbiyyetimiz tecellî-i kitâb-ı isti'dâdına Habîbimiz vasıtasiyle aksettirilmiş, eşref-i mahlûkat olan insan!

2 — Zàlikelkitàbü lâ reybe fiyhi hüden lilmüttekıyne.

İşte şu bir Kitâbdır ki; ezelden ebede kadar bütün hakîkatleri câmî, hak ile bâtılı ayırıcı, elfâzı bütün bülegâyı âciz, ma'-nâsı bütün urefâyı hayrette bırakmıştır. Onun ind-i ilâhîmizden münzel olduğunda hiç şekk ü şübhe yoktur.

O Kitâb; dünya denilen şu sûrî hayatta seciyye-i insânîsini ayak altına salmadan, ilm ü ma'rifete tâlib olarak yaşamak isteyen, Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, mahlûkuna şefakatkâr olan insan içün menba'-ı Hudâ'dır. Maaliyyatta esâsâtın doğru yol göstericisidir.

3 — Elleziyne yüminûne bilğaybi ve yükıymûnessalâte ve mimmà rezaknàhüm yünfikùne.

Müttekıyler, ya'ni Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, mahlûkuna kalbleri rikkatle çarpanlar, adle, ihsâna, akrabâ hukukuna sâhib, fahşâdan, münkerden, fesaddan ictinâb ederek, libâs-ı beşeriyyetini günah isleriyle kirletip lekelemeyenler, enfüs ve âfâkının taharet-i asliyyesini bozmayanlar, Zât-ı Baht-ı Ahadiyyet, beşerin idrâk ve tasavvurunun hâricinde olduğunu, ma'-rûf olup, malûm olmadığını bilerek yakînen îman ederler. Onlar nûr-ı yakîn ile ruhları onu teferrüs eder. Şevk-ı kalb ile likayı Rabbe tâlib olurlar. Makam-ı iktirab olan namaza bütün varlıklariyle devam ederler.

Avâmın namazı huzûr, havâsınki urûcdur. Huzûr olsun, urûc olsun Hak'ka iktirabdır.

Namaz, huzûr-ı Hak'ta durmaktır. Allah'ın birliğinin Hak'kın kendi birlediği bir ile bir olduğunu i'tirafdır. Bu kâinâtın, Hak ile kaim, O'nun muhabbetiyle dâim olduğunu bilmektir. İhyâ, imâte, veren, alan, dâr, nâfî O olduğunu görerek O'nun

kudreti karşısında sahte varlığından soyunup, acz gömleğini giyerek huzûr-ı Sübhânîsinde kaim olmaktır.

Bir gün kendisinin O'nun dîvân-ı İlâhîsine sevk edileceğini, sayılı nefesinin hesâbının verileceğini vicdânen duymaktır.

Bunu duyan kimse de, nâsın iyâlullah olduğunu anlar, değil insan haklarına, bütün mahlûk-ı Hudâ'nın hukukuna tecâvüz edemez.

İşte bu hikmetlerin doğduğu yer, makam-ı namazdır.

Bundan zevk alanların, muzahrafât-ı fâniyyeden rağbetleri kesilerek meyl-i hakîkîleri Hak'ka olur, O'nun mahlûkuna kendilerine verdiğimiz rızklardan hisse ayırırlar, rızâ-yı İlâhî'yi taleb içün, kimseyi minnet ü ezâ altında bırakmaksızın benim nâmıma infak ederler.

4 — Velleziyne yü'minûne bimä ünzile ileyke ve mä ünzile min kablike ve bil'âhıreti hüm yûkınûne.

Zât-ı Risâletine gönderilen Kitâbın bütün beşeriyyetin ihtiyâcını câmî; kendisinden evvel gelen Kitâbların ahsen-i ebleğı olduğuna teslîm olurlar.

Bununla beraber Habîbim, senden evvel sâir Enbiyâya inzâl olunan Kitâblara da îmân ederler. Bunların hepsinden maksad-ı aksâ, vahdâniyyet-i İlâhiyye olduğunu anlarlar ve ikinci âlemde, haşr ve neşr'in neticesinde mücâzât ve mükâfât gününü bilerek âhırete yakînen inanırlar.

5 — Ülâike alâ hüden min rabbihim ve ülâike hümülmüflihûne.

İşte yukarıda saydığımız bu sıfâtlara sâhib olanlar Rablerinin kerem-i nâmütenâhîsine, hidâyet-i Sübhânîsine nâil olan sırât-ı müstakıymde duranlardır. Hakîkî felâhı bulan, tevhîde erenler de yine bunlardır.

—

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ
لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ ۖ وَعَلَىٰ
أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ
مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُم بِمُؤْمِنِينَ
﴿٨﴾ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا
أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ
مَرَضًا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ
الْمُفْسِدُونَ وَلَٰكِن لَّا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ
النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ ۗ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ
وَلَٰكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾ وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا
آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا
نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ ﴿١٤﴾ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ
فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ
بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾

Cenâb-ı Hak ehl-i felâhın hâlini beyân ettikten sonra, imdi, sûreti sîreti bir olmayan ehl-i nifak ile, hakkı bâtıl ile örten ehl-i küfrün hâlini beyân ediyor ve şöyle buyuruyor:

6 — İnnelleziyne keferû seväün aleyhim eenzertehüm em lem tünzirhüm lâ yü'minùne.

Şurası da muhakkaktır ki; Hak'dan ayrılarak, bâtılda ısrar, inâd u istikbar, küfür,* şirk ü zulmet örtüsüyle Hak'kı örtenlere, bâtılı hak sûretinde göstermek isteyenlere, beşerî hazlarla kendilerini perdeleyenlere; Allah'ın azâbındaki dehşeti beyân etsen de etmesen de; kahr-ı İlâhî'ye mazhar olan onlar içün müsâvîdir. Deryâ-i şehvette müstağraktırlar. Hıtâb-ı hakayıkı duymazlar. Tathirhâne-i küfr olan âlem-i nârdan halâslarına yol yoktur.

7 — Hatemallàhü alâ kulûbihim ve alâ sem'ıhim ve alä ebsàrihim ğışàvetün ve lehüm azàbün azıymün.

Cenâb-ı Hak, muhabbet-i İlâhiyye karargâhı kurulacak, mahall-i ilhâm olacak olan kalblerini ve her an "Limenil mülkül yevm" nidâ-yı lâhûtîsini işidecek olan kulaklarını mühürledi, bütün mevcûdâtta tecellî eden sıfât-ı İlâhiyye âsârını görmek içün olan gözlerine, ref'i mümkün olmayan bir perde çekti,

---

* Küfür birkaç kısımdır:

1- Küfr-i aklî: Şeytânın küfrü gibi. Ulvî, süflî diye Hak'ka karşı kazıyye kurdu, Âdem'e secde emrindeki sırrı anlayamadı. Âdem'in sûretine nazar etti, onun cemâl ve celâl sıfatlarına mazhar olduğunun farkına varmadı, "benlik" dâvası yaptı, huzûr-ı Bârîden kovuldu, hüsrân-ı ebedî gayyâsına atıldı.

2- Küfr-i inâdî: Ebucehl'in küfrü gibi. Mu'cizeler karşısında âciz kalıp teslîm ol denildiği vakit: "Yanmak var dönmek yok" deyip daire-i îmânın hâricinde kalıp tathirhâne-i küfr olan nâra düştü.

3- Küfr-i inkârî: Hakkı göremeyenler!

DİKKAT! Dîn-i Celîl-i İslâmda esas küfür ikidir:

1- Ta'zîmi tahkîr etmek,

2- Tahkîri ta'zîm etmek.

huzûr-ı cemâl-i İlâhî'den uzaklaştırarak türlü türlü mahrûmiyyet içerisinde kıvranmak içün büyük bir azab halketti. Artık onlar hakîkati görmezler, inanmazlar.

8 — Ve minennàsi men yekùlü àmennà billâhi ve bilyevmil'àhıri ve màhüm bimü'miniyne.

Kezâ insanların ba'zısı fıtratının ibtidasını düşünmez, âlem-i ervahtaki verdiği sözü unutur ve sözleri i'tikadlarına muvâfık olmaksızın: "Biz de Allah'a, Kitabına, Peygamberine ve âhıret gününe inandık derler.* Halbuki hakîkate îmân etmemişlerdir. Onların bu şekilde mü'min gözükmeleri ehl-i îmân içerisinde kendi menfaatlerini te'mîn içündür. Onlar öyle eşkıyadırlar. Îmân da'vâsında bulundukları halde, onlardan îmân selbedilmiştir. Mahall-i îmân kalbdir, kalbleri boştur.

9 — Yuhàdi'ùnallàhe velleziyne àmenù ve mà yahde'ùne illä enfüsehüm ve mà yeş'urùne.

Onlar Allah'ı da, Resûlünü de, kalblerine ilhâm-ı İlâhî ihsân olunan mü'minleri de zu'mlarınca aldatıyoruz zannederler. Halbuki bilmezler ki ancak kendilerini aldatırlar.

10 — Fiy kulûbihim meradun fezàdehümullàhü meradan ve lehüm azàbün eliymün bimà kânù yekzibùne.

Onlar; Kitâbullaha ve kitâb-ı nâtık olan Resûlüllah'a kalbleriyle yaklaşmadıklarından; kalblerinde, küfür, nifak, bu'z, adâvet, riyâ, hased hastalıkları vardır. Onların bu zulmetli hastalık-

---

* Kâfir, münâfık, mukallid, mü'min zâhirde pek fark olunmaz. Bunlar aşk-ı İlâhî mihekine vurulunca meydana çıkar. Îmanda kemâle ermeyenler, irfânı olmayanlar mü'min-i hâs ile münâfıkı birbirine benzetirler. Zîra bunlar umûr-ı hâriciyyede tatlı su ile acı suya benzerler, görünüşte safâları vardır amma hakîkatte biri acı biri tatlıdır. Mü'min-i hakikînin iklîm-i vücûdüne ekilen gıdadan muhabbetullah yemişi biter, kâfir ve münâfıkın vücûdüne ne ekilse yâ yok olur, ya diken biter.

larının karşısında; her biri semâ-yı lâhûtun parlak yıldızları olan âyet-i İlâhiyye doğup nâzil oldukça Allah onların hastalıklarını ziyâdeleştirir. Ve onlar içün âlem-i maadda kurulacak mahkeme-i dâd'da dosyası okunduğu vakit kalblerinde olmayan şey'i hîle ile yalan söylediklerinden; huzûr-ı İzzet'ten kovulup tahammülsüz bir azab vardır.

11 — Ve izà kıyle lehüm lâ tüfsidù fiyl'ardı kàlû innemà nahnü muslihùne.

Onlara; "Allah'a, Resûlüne, mü'minlere yapmak istediğiniz hud'dadan vazgeçin" diye nasîhat edilse; "hakîkati tekzîb etmeyin, tevhîd-i hakîkîyi kabul edin, arzı fesâda vermeyin" denilse; yine fikr-i mel'anetlerinde sâbit kalarak hud'alarını te'kîden hemen cevàb verirler: "Biz asla arzda fesad yapmayız, biz ancak kendimizi ıslaha me'mûr, muslih kimseleriz" derler.

12 — Elä innehüm hümülmüfsidùne ve lâkin lâ yeş'urùne.

Ey Kitâbullaha yakînen inanan muvahhıdler! İşte aklınızı başınıza alın, haberiniz olsun ki: Salâh ve felâhdan çok uzak, müfsid ancak onlardır da kendilerinin de haberleri yoktur. Kalbleri, gözleri, kulakları perdelidir.

13 — Ve izà kıyle lehüm àminù kemä àmenennàsü kalû enü'minü kemä àmenessüfehäü elâ innehüm hümüssüfâü ve lâkin lâ ya'lemùne.

Onları nefislerinin hazlarından tekattür eden gaflet şarâbı o kadar mest etmiş ki; kalblerini kasvet kaplamıştır. Menba'-ı rahmet olan Resûlümüzün lisâniyle:

"Siz de şekâvetten necâta dâhil olun, dedelerinizden mevrûs olan bâtıl yolu terkedin, ecdâdının bâtıl i'tikadlarını terkederek Allah'a, O'nun Kitâbına, Resûlüne îmân eden kimseler gibi siz de îmân ediniz. O îmân ve irfânınız sebebiyle iki hayatta da fevz-i azîme nâil olunuz" denildiği zaman, onlar:

"Biz de, o sefihler, o ahmaklar gibi inanalım mı?" derler.

Ey mü'minler!

İyi biliniz ki, hakîkati göremediklerinden, asıl sefih kendileridir. Zu'm-ı fâsidleriyle kendilerini ukâladan sayıyorlar; fakat bundan haberleri yok. Fânîyi bâkîye tercih eden mi sefihtir? Bâkîyi fânîye tercih eden mi sefihtir?

14 — Ve izà lekulleziyne àmenù kàlû àmennâ ve izâ halev ilâ şeyàtıynihüm kàlû innà me'aküm innemà nahnü müstehziùne.

Dâl olan ehl-i nifak kendilerini akıllı sayarak hud'alarında devamla; hakîkati görüp Allah'a, Kitâbına, Resûlüne îmân eden mü'minlere mülâkî oldukları vakit: "Biz de îmân ettik, biz de sizin inandıklarınıza inanırız" derler. Halbuki kendi kendilerine kaldıkları zaman ya'ni küfr ü tuğyanda sebat, hîle ve nifakta devam eden şeytan sıfat dostlariyle tenha kalınca: "Biz sizlerle beraberiz. Bizim içimiz daima sizinledir. İşimizi bitirmek içün, sözle mü'minlere îmân ettik deriz, bu sözden de maksadımız ancak onlarla istihzâdır" derler.*

15 — Allàhü yestehziü bihim ve yemüddühüm fiy tuğyànihim ya'mehùne.

Lâkin onların bütün efkâr-ı fâside, hud'a, bâtıl hîlelerini muhît olan Allah; her lâhza, her an onlara öyle istihzâ muamelesi yapar ki; sıfât-ı şeytaniyye ve nefsâniyyelerinde, behîmî zulmetlerinde o kadar mühlet verir ki, fakat onlar sahte benliklerinin karanlıklarında kaldıklarından dolayı, Allah'ın istihzâ muamelesinin farkında bile olmazlar.

---

* Ey inananlar! Şu âyette dikkat edilecek bir nokta var. Cenâb-ı Hak ehl-i nifâkın dostlarına (şeytan) tesmiye ediyor. Zîra insanda üç kuvve vardır: 1- Ruh, 2- Melek, 3- Şeytan. Bunun hangisi galib gelirse âhırette insan o sıfâta göre muameleye tâbi olur.

"Hayattan azloldun" emri gelince işin farkına varırlar amma ki fâide!

Ölümü öldüremeyen, kabrin kapısını kapayamayan, beşerden aczi gideremeyen beşer, kerhen kendini Hak'ka teslîm edeceği yerde, acaba nüçün tav'an teslîm edemez?

16 — Üläikelleziyn-eşterevüddalâlete bilhüdà femà rebihat ticàretühüm ve mà kânû mühtediyne.

Onlar Hak yolundan çıkmış, zülmetle perdelenmiş, öyle kimselerdir ki; nefsinin semen-i kalîline hayât-ı sermedîsini baht-ı ebedîsini satarlar... Bu alışverişin neticesinde hiçbir şey kazanmadıkları gibi hidâyete eremediklerinden, ziyan da meydandadır. Hem naimden, hem mün'ımden mahrûm olarak iflâs etmişlerdir.

—

(İnnelleziyne keferû...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ
ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾ صُمٌّ
بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٨﴾ أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ
وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ
الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ
أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ
شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا
وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ
رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾
وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ
وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾
فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا
النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

Dikkat edin muvahhıdler!

Cenâb-ı Hak umûr-ı hâriciyyede münâfıkların hal ve şanlarının misâlini getiriyor ve şöyle beyân buyuruyor:

Mü'minlere ahmak, akılsız diyen, onlara sûretâ mü'min görünüp, sözle mü'min geçinerek zamîrindeki küfrü gizleyip ehl-i îmân ile eğlenerek "menfaatlerimizi te'mîn ettik" diyenlerin halleri şuna benzer ki:

17 — Meselühüm kemeselilleziystevkade nàren felemmä edäet mà havlehù zeheballàhü binùrihim ve terekehüm fiy zulümàtin lâ yübsırùne.

Her tarafını kesîf karanlık kaplamış bir sahrâ-i beyâbanda, bir âilenin, bu zulmeti dağıtmak içün alevli ateş yakıp, etrafın mehuf hâlinden korunmak istemesine... Fakat ateşin ziyâsı gidip kor kalınca, yine karanlıkta kalırlar. İşte Allah onların, mü'minleri aldatmak istedikleri ateşlerini, kandillerini sönndürmüş ve şirk ü nifâkın kesîf karanlığında bırakmıştır. Artık etraflarını görmezler.

Hulâsa, mü'mini görüp mü'min geçinen, kâfiri görüp kâfir geçinen münâfıkın; îmânı, ikrarı kalbi ile olmayıp lisânı ile olup umûr-ı dünyeviyyeyi aldatıp ışığını dünyada görmüş ise de ikinci doğum olan ölümde lisânı kuruyup ışık söner sönmez esâsen kalbinde de küfr ü şirkten maadâ bir şey olmadığı içün hüsrân-ı ebedî gayyâsının koyu karanlığında kalır.

18 — Summün bükmün umyün fehüm lâ yerci'ùne.

O münâfıklar hakkı işitmek istemediklerinden bir yığın sağırlardır; Kur'ân'ı işitmezler. Hakkı söylemediklerinden dilsizlerdir; îmânla konuşmazlar ve hakkı görmek istemediklerinden körlerdir; delâil-i Rahmân'ı görmezler. Bu sıfatlarla muttasıf olan kimseler hidâyete doğru dönemezler.

19 — Ev kesayyibin minessemäi fiyhi zulümàtün ve ra'dün ve berkun yec'alûne esàbi'ahüm fi àzànihim minessavà'ıkı hazerelmevti vallàhü muhıytun bilkâfiriyne.

Yâhut bunlar şuna benzer ki: Issız bir ormanda tek ü tenhâ kalmış, her yeri zifirî karanlık kaplamış, dehşetli, feyizli bir yağmur yağıyor, semâyı parlatır gibi gök gürlüyor, yıldırımlar düşüyor, şimşek çakıyor. Bu hâli görüp de bir yıldırım isâbet edip öleceğim korkusu ile kulaklarını tıkayana... Halbuki onlar helâke, izmihlâle sevk olunduklarını bilmezler. Zîra Allahü Teâlâ gerek esnâma ibâdet eden kâfirlerin, gerek küffâr-ı hakayık olan müşriklerin bütün şirk ve küfür örtülerini kudret-i kahriyyesi ile muhîttir.

20 — Yekâdülberku yahtafü ebsàrehüm küllemä edäe lehüm meşev fiyhi ve izä azleme aleyhim kàmù ve lev şäallàhü lezehebe bisem'ıhim ve ebsàrihim innallàhe alâ külli şey'in kadiyrün.

Cenâb-ı Hak'kın lûtf ile tecellîsi onların gözüne o kadar yakın oldu ki, o yakınlıkla kendi nefislerini, şeytanlarını gören gözleri görmez olacaktı. (Cenâb-ı Hak lûtfunu burada umûr-ı hâriciyyede şimşek ile misâl getiriyor.) Ve bu tecellînin devamında aydınlıkta kalırlar, seyirlerine devam ederler. Cenâb-ı Hak'kın cemâl tecellîsinden mühlet kazanırlar. Celâli ile, tecellî-i kahrîsi ile tecellî edince, küfür, nifak ve şirklerinin kesîf karanlığında kalırlar.* Allah murâd etse daima onlar üzerine tecellî-i kahriyye ile tecellî eder de yoku var suretinde gören görmelerini yok eder, bizâtihî kaim olmayan fânî bulunan bu sûretlerin akseden gürültülerini işiden sâmialarını da giderirdi.

Habîbim, i'lân et: Tecellî-i lûtfi ile mütecellî olan Rabbin, mülkünün mutasarrıfı olan Allah, her bir eşyâyı aslından tahvil ve tağyîre muktedir, istediğini vâr etmesi ile, yok etmesinde bizâtihî kaadirdir.

---

* Allah'ın cemâl tecellîsinde, Şeytan da külâhını açar, bir şey toplar. Fakat tecellî-i kahriyyesinde sallanan kılıç temas etmesin diye Enbiyâ dahi başını kaldıramaz, gizler.

(Dikkat edilirse, merhameti gadabını sebk eden Cenâb-ı Hak; Habîbi vâsıtası ile bu âyeti i'lân ettirdikten sonra sırât-ı müstakıymi unutanlara yine acıyarak rücu' etmeleri içün tekrar tenbihte bulunuyor.)

21 — Yä eyyühennàsü'büdù rabbekümülleziy halekaküm velleziyne min kabliküm le'alleküm tettekùne.

Ey Hak yolunu unutup, zâhirinden, bâtınından gafil olan sınıf!* Size kâfirin, münâfıkın sınıf sınıf hâlini beyân ettik. Umûr-ı hâriciyyede tenezzülât-ı Sübhânîmiz ile tenezzül ederek misâl de getirdik. Artık aklınızı başınıza alın da asıl ibâdete lâyık olan Rabbinize, huşû' ile ibâdet ediniz. Öyle bir Allah'a ibâdet edin ki; dün vücûdunuz yok iken size bugün bir vücud vermiş, yarın yine yok olacak! Onun içün ibâdetin, bütün vücudların sâhibi olan Vâcibülvücûd'a olsun. (İlâh-ı mec'ûle tapma) O Rab ki hem sizi, hem sizden evvelkileri yarattı. Binâenaleyh kulluğu O'na ediniz de sûretiniz izâle olunurken sîretiniz yine O'na muhâtab olsun. Bu kadar açık beyânât-ı İlâhiyyemden sonra me'muldür ki; Allah'ın hukukunu yerine getirir, tecellî-i kahriyyesinden çekinirsiniz.

22 — Elleziy ce'ale lekümül'arda firàşen vessemäe binäen ve enzele minessemäi mäen feahrece bihî minessemeràti rızkan leküm felâ tec'alû lillâhi endàden ve entüm ta'lemùne.

Rabbinizin kavânîn-i Rubûbiyyetinin âsâr-ı feyzindendir ki; Arz'ı size döşek yaptı. Füyûzât-ı İlâhîsinin tenezzülgâhı olan Semâ'yı da sakf-ı merfû' yaptı.

---

* Hak yolu cebir yolu olmayıp herkes o yola girmeye bu âlemde serbest bırakılmıştır. Bu yolun hak olduğuna bu kadar açık burhan zuhur etmiş iken Hakk'a mütâbaat etmeyip, iklîm-i vücûdünde asılan büyük nefis putuna tâbi' olmak ne büyük dalâlettir.

Bu esbâb îcâd edildikten sonra, doğrudan doğruya fazl-ı Sübhânîsi olarak Semâ'dan yağmur indirdi. (Bunun ikisinin izdivâcından, mizâcınızın takviyesi içün size neler bitirmedi...) Rızk olmak üzere çeşit çeşit yemişler, nebâtât... Bunların hepsini size rızk olarak çıkardı. Bunlardan almış olduğunuz kuvvetle tâatta bulunmanız emrolunuyordu. (Yediğiniz gıdalar, vücûdünüzde nâra değil nûra inkılâb etmesi, o türlü türlü semerâttan elde edilen kuvvet, nefsinizin bineği değil, rûhunuza binek olması isteniyordu.)

Sonra en mühim semere, vücudlarınızın, kalblerinizin yemişi olan yavrularınızdır; bunların hepsi vahdâniyyet-i İlâhiyye'yi beyân eden bir şâhid olup, hilkatteki gayeyi göstermişti ki, o gaye de ma'rifetti.

Artık bu kadar geniş ni'metlere nâil olduktan sonra bile bile Allah'a hiçbir şey'i şerik tutmayın. Vâr oluşunuzda, ademinizde, ibâdette, rızklarınızın husûlünde O'na hiçbir şey'i eş koşmayın. Rızkınızı taleb husûsunda O'na hiçbir şey'i şerik yapmayın, ibâdetinizi mâl-i dünya ile satmayın.

Ey inananlar!

Şu âyet-i celîle dikkatle okunursa nasıl insanı Hak'ka karşı şerik koşmaktan uzaklaştırır.

Allahü Teâlâ, Arz'ı size döşek yaptım buyuruyor. O döşeğin dokuz felek örtüsü olup Arz'ı muhît bulunuyor. Bundan başka hava, ateş, su gibi üç libas daha oluyor. Bunlar ki, saltanat-ı İlâhiyye'den ufak bir zerre bile değildir. Şu büyüklüğe bak! Bu çevreler içerisinde toprak bunların "kalbi" gibi bulunuyor. Bununla da kalmıyor cemâdat diyor. O da nebâtâta libâs oluyor. Nebâtât hayvânâta libâs oluyor. Buradan da insâna libâs oluyor ve daire-i Ahmedî'nin terbiyesine giriyor.

Çünkü akl-ı kül Hazret-i Muhammed'dir. Binâenaleyh on sekiz bin âlem denilen bu rumuzda, tefhîm içün kullanılan bu rakkamda (hazret-i insan) kalb-i mevcûdât olup Hak'ka muhâtab bulunuyor. Artık makam-ı insâniyyete kadem basan adam

bu kadar tecelliyyât-ı İlâhiyye'yi düşündükten sonra Allah'a şerik koşar mı ya?..

Âyet-i kerîmenin enfüsî manâsı tahsîl edilecek olursa: "Arz'ı döşek yaptı" cümle-i İlâhiyye'sine, belki azıcık müsbet ilim denilen ma'lûmâtı ile i'tirâz etmek isteyen olur. Bu ta'rîf-i İlâhî, Arz'ı bizim olduğumuz yerden görüşümüze nazarandır. Yoksa Kitâbullahta fenne muhâlif bir şey olmaz. Ona göre de ta'rîfi vardır.

Döşek; huzur ve istirâhat yeridir. Bu huzûrun neticesinde semâ-yı dimâğınızdan vâridât-ı İlâhiyye'yi tefekkür ile iklîm-i vücûdunuzda hâsıl olan terbiyye-i fikriyye neticesindeki huzûr-ı kalb ile ma'rifetullah rızkını size halk eden O'dur.

23 — Ve in küntüm fiy reybin mimmà nezzelnà alâ abdinà fe'tù bisùretin min mislihî ved'ù şühedäeküm min dûnillâhi in küntüm sàdikıyne.

Ey ahlâk-ı İlâhiyye ile tahallûk etmeyip kendilerinin gaflet perdelerinde mahcûb kalanlar, bâtıl yolun yolcuları!

İnd-i Ulûhiyyetimizde en büyük rütbe olan abdiyyet rütbesinin sâhibi bulunan nâib-i İlâhîmiz ve âyine-i Hak olan Muhammed'imize ceste ceste indirdiğimiz Kitâb hakkında hâlâ şübhe ediyorsanız, haydi O'nun ufacık bir cümlesine nazîre getirin. (Ahlâk-ı İlâhî'yi tamamen giyinmiş) Habîbime bir parça benzer birini gösterin. Kendiniz âciz kaldınız ise; Allah'dan gayrı ma'bûd ittihâz ettiğiniz bütün güvendiklerinizi çağırın, beraber getirin! Eğer müddeanızda doğru iseniz haydi getirin.*

24 — Fein lem tef'alû ve len tef'alû fettekunnàrelletiy vekùdühennàsü velhıcàretü ü'ıddet lilkâfiriyne.

Ey muannid sefihler! Hiç zorlamayın, muâraza etmeyin, O'nun mislini getiremezsiniz; elbette getiremeyeceksiniz. O

---

* Bu âyet-i kerîme ilâ yevmilkıyâme her an nâzil olmaktadır.

halde insâf edin, kibri bırakın, îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapmayın, âtıl, bâtıl yoldan dönün, Kitâbullaha teslîm olun. Resûlüme tâbi' olun ve ateşten kaçın. O ateş, sizin bildiğiniz ateş cinsinden değildir. Bu ateşin te'sîrât-ı umûmiyyesi Hak'tan gaafil olan insandır, ya'ni o ateşin çırası ancak odur. Bir de kendi elleri ile yaptıkları, tapındıkları şeylerdir. Bu ateş, bu kadar açık ta'rîfât-ı İlâhiyyeden insâfa gelmeyip Hak yoluna girmeyen kâfirler içün hazırlanmıştır.

—

(Meselühüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ
رِزْقًا قَالُوا هَٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ
مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ
﴿٢٥﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً
فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ
وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَٰذَا
مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ
إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾ الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾ كَيْفَ تَكْفُرُونَ
بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ
ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَ
لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ
فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

25 — Ve beşşirilleziyne ämenù ve amilûssàlihàti enne lehüm cennàtin tecriy min tahtihel'enhàrü küllemà ruzikù minhà min semeretin rizkan kàlû hàzelleziy ruzıknà min kablü ve ütù bihî müteşàbihen ve lehüm fiyhä ezvàcün mutahheretün ve hüm fiyhà hàlidùne.

Resûlüm!

Hak'ka vahîd olanlara ve îmânında hâsıl olan zevk ile Allah'ın istediğini yapanlara müjde ver ki: Onlar, sana gönderilen Kitâba îmân etmeleri ile iskat-ı izâfât ederek, benliğinden soyunarak Cennetime girmek ihsân-ı İlâhîsine nâil oldular. O Cennetin ağaçlarının altından nehirler akar. Eskiden merzuk oldukları şeylerin benzeri önlerine getirilir. Onun birçok semerâtını yedikçe, "evvelce de biz bunlarla merzuk olmuştuk" derler. (Halbuki onların yalnız şekilleri dünyadakilere benzer.) Tertemiz zevceler bulunur. Bunlar orada dâima ve bâkî olarak kalacaklardır.

Ey tâlib!

Cennet birkaç kısımdır. Cennet-i ef'al: Cennet-i sûriyyedir ki, ona Cennet-i a'mâl ve Cennetünnefs denir.

Cennetül-verâse: Cennet-i ahlâktır ki Hazret-i Resûl-i A'zam Efendimize tamamen mutâbaatla hâsıl olur.

Cennetüs-sıfat: Cennet-i ma'neviyyedir ki, esmâ-i İlâhiyyeyi duymakla hâsıl olan zevk-i kalbî neticesidir. Buna "Cennet-i Kalb" de denir. Cihet-i enfüsiyyede lezâiz-i akliyye-i nûrâniyyeye "hûr" ve "kusûr" dahi denir.

Bir de Cennet-i Zât vardır ki, buna Cennet-i Rûh da ıtlak olunur. Bu da "Tahallâkû biahlâkıllah vettasıfû bisıfâtillah" sırrıdır.

Âyet-i celîlenin ma'nâ-i enfüsîsini tahsîl edecek olursak:

İnd-i Ulûhiyyetteki merâtib-i şerîfe ve makamat-ı âliyyeye riâyet ile, iklîm-i vücudlarında maarif-i İlâhiyye enhârı geçerek ilmel-yakîn tattıkları şey'i aynel-yakîn, hakkal-yakîn tatmak hakkına sâhib olurlar.

Arz-ı kalbte, îmân bahçelerinde yetişen ağaçların kökleri kalbte sâbit, dalları semâ-yı rûhunda maarif-i İlâhiyye yemişi ile dolmuş... Rûh ve vücûd-ı müktesebeleri ile ravza-i aşk-ı tecellî-i cemâlullahta müstağrak ve dâim kalacaklardır.

İmdi, küffâr u münâfikıynin; Vâcib Teâlâ Hazretlerinin bütün mevcûdât üzerinde tecellîsinin, mürebbî-i âlem olduğunun, O'nun en ufak bir mahlûka tecellîsi ne ise bir deveye, bir mikroba o olduğunun, büyüklüğün, küçüklüğün zâhirde mezâhir i'tibârı ile olduğunun, kalb gözleri kör olduklarından farkına varmadıklarını ve sivrisineği* eşyâ-yı hasîse ve zaîfeden görerek Cenâb-ı Hak'kın onunla misâl getirmesine ve "bu misâlden ne çıkar?" demelerine cevâben Allahü Azîmüşşân buyuruyor:

26 — Innallàhe lâ yestahyî en yadribe meselen mà be'ùdaten femà fevkahà feemmelleziyne àmenù feya'lemùne ennehülhakku min rabbihim ve emmelleziyne keferù feyekùlûne màzä eràdallàhü bihàzà meselen yudıllü bihî kesiyren ve yehdiy bihî kesiyren ve mà yüdıllü bihî illelfàsikıyne.

Bütün esmâ ve sıfâtın sâhibi olan Allah hiç farksız eşyânın büyüğü ile de, küçüğü ile de, zaifî ile, hasîsi ile, habîsi ile de misâl getirmekten istihyâ etmez. Haksız hiçbir zerre yoktur. Binâenaleyh, sizin yanınızda hakîr görülen sivrisinekten ve indinizde ondan daha hakîr görüneninden misâl getirir.

O kimseler ki Nebiyy-i Sâdık'ıma sâdık kalmışlardır, Rabbisinden getirdiği şeylerin cümlesine îmân etmişlerdir; onlar nûr-ı îmân ile yakînen bilirler ki, Rableri tarafından getirilen bu misâl haktır. Amma maraz-ı küfre mübtelâ olanlar, Hak'kı ve Resûlü tasdikten daima uzaklaşanlar, müstehzî bir vaz'ıyette,

---

* Sivrisinek ile misâlde birçok hıkem ve işâret var. Meselâ sivrisinek iyice kendini doyurursa ölür. Münâfık kâfir de sırf huzûzât-ı nefsânniyyesine hizmet eder de kendi hakîkatini öldürmüş olur. Binâenaleyh yaşadığı halde ölüdür.

Cenâb-ı Peygamber'e ta'rizkâr bir halde "Allah'ın bu misâlden ne murâd etmiştir?" derler. İşte Allah; esmâ-i İlâhiyyesinden müntakım ismi ile tecellî ederek bu misâlin inkâr edilmesi dolayısı ile sahte varlığına güvenen kimseleri dalâlette bırakmış, bütün mezâhirde tecelliyyât-ı İlâhiyyeyi gören muvahhıdîni de hidâyete sevk etmiş. Yalnız dikkat edin, bu misâlden dolayı dalâlette bırakılan ancak fâsıklardır.

27 — Elleziyne yenkudùne ahdallàhi min ba'di miysàkıhî ve yakta'ùne mä emerallàhü bihî en yùsale ve yüfsidùne fiyl'ardı üläike hümülhàsirùne.

O fâsıklar ki, eşyâya hakaret nazarı ile bakıp tevhîd-i hakîkîden ayrılırlar. Hak'ka bağlandıkları ipi koparırlar. Âlem-i ervahta yapılan muâhede ve mîsâkı nakzederler. Ya'ni "Elestü birabbiküm" hıtâb-ı İzzesine* verilen "Belâ" sözünden dönerler. Allah'ın ayrılmayınız diye emrettiği îmân dostluğunu kat'eder-

---

* Cenâb-ı Hak, âlem-i ervahda vücûd-i rûhıyyemiz ile bir muahede yapmış, "Elestü birabbiküm" diye dudaksız bir hıtâb-ı izze sâdır olmuş, kulaksız bir işitmek ile "belâ" diye cevab verilmiş.

Dikkat edin mü'minler! Şu nazm-ı kerîmin ma'nâsı nâmütenâhîdir. Ve bu âleme geliş, gidiş, saâdetler, şekâvetler hep bu âyetin sırrı dâhilindedir. Bunun cihet-i enfüsiyyesini her mü'min bilemez ise de ma'nâ-yı zâhirîsini her mü'minin, hattâ makam-ı insâniyyete kadem basan her adamın bilmesi zarurîdir.

Ma'nâsı: "Ben vâr olan vârın ve sizin Rabbiniz değil miyim? Bütün mevcûdât benim taht-ı Rubûbiyyetimde değil midir? Her zerrede hâzır, nâzır, her şey'inde kayyûmiyyet-i zâtiyyem meşhûd değil midir? Binâenaleyh benden başka güvenilecek ve benden gayri gelinecek kim vardır?"

İşte bu hıtâb-ı İlâhiyyeye hepimiz: "Evet yârabbi! Vâr olan vârın sâhibisin, bütün mevcûdât senin yed-i kudret-i sübhâniyyendedir... Bizi 'ahsen-i takvîm' sırrına mazhar kılarak halk etmişsin. Biz de yüzümüzü senden çevirmeyeceğiz, ma'bûdün bilhak seni tanıyacağız" diye cevab vermişiz.

Cenâb-ı Hak saltanat-ı İlâhiyyesinden bir kuvve olan Melekûte: "Zaptedin bunları, verdiği sözden imtihan edeceğim, kendilerini kendilerine tanıttıracağım, mahall-i imtihân dâr-ı dünyadır, oraya sevk olunaccaklar; orada da bu sözünde duranlar suadâ zümresine ayrılacak" buyurmuş.

ler, ya'ni insâniyyete hizmet, mahlûk-ı Hudâ'ya şefkat, hudûdullaha riâyet gibi şeylerden soyunurlar. Hubb-i nefs galebe edip, hukuk-ı insâniyyeye riâyet kaidesini veren Enbiyâya hasım olurlar. Neticede, dünya üzerinde türlü türlü fesad çıkarırlar. İşte onlar hüsranda kalan, tevhîd-i hakîkîden uzaklaşan ehl-i dalâlettir.

28 — Keyfe tekfürùne billâhi ve küntüm emvàten feahyàküm sümme yümiytüküm sümme yuhyiyküm sümme ileyhi türce'ùne.

Cenâb-ı Hak, îmânın asıl, küfrün ârızî olduğunu, beşeriyyetin fıtrat-ı asliyyesi ile yapılan muahedeyi hatırlattıktan sonra, tekrar fazl-ı Sübhânîsi ile ferman buyuruyor:

Ey beşeriyyet!

Nasıl olur da, Allah'a küfr-i ilmî, küfr-i amelîde bulunabilirsiniz, tanımamaya kalkarsınız? Sizi ölü iken O diriltti, ketm-i ademden bu sahne-i şühûda O getirdi, sulb-i pederde cevher-i insânî iken rahm-ı mâderde rûh-ı menfûh ile sizi tekrîm ederek dünyaya O getirdi. İsminiz yoktu, resminiz yoktu, kendi kendinizi tanımazdınız, muhîtiniz bilmezdi, irâde etti, size vücud verdi, isim aldırttı, sâir mevcûdât içinde sâhib-i imtiyaz kıldı. Sonra vaktiniz gelince sizi O öldürecek. (Demek ki gelmede gitmede ihtiyârınız yok. Sahte benliğiniz de elinizden alınacak) yine sizi O diriltecektir. Ve nihayet hepiniz yalnız O'na döneceksiniz.

29 — Hüvelleziy haleka leküm mà fiyl'ardı cemiy'an sümmestevà ilessemäi fesevvàhünne seb'a semàvàtin ve hüve bikülli şey'in aliymün.

Zât-ı Ahadiyyetin, öldükten sonra tekrar yaratacağına kaadir olduğunu şundan anla ki: Arz üzerinde sizi niyâbet-i İlâhiyyesine mazhar kıldı. Ve bu rütbe ile bütün mezâhiri size müsahhar etti. Cismâniyyetiniz ki; ma'nânızın vesîkasıdır, onun muhâfazası içün âlem-i milk olan Arz'da birçok şeyler (takdir

ve tetbir) etti. Binâenaleyh Arz'ı bir tedkik et, üzerinde yaşadığın âlemin mevcûdâtından haberdar ol. Cihet-i cismiyyenizin tekâmülü içün Arz'ın nasıl tefeyyüz ettiğini öğren. Bununla da kalma; Semâya bak, âlem-i ulvîden, âlem-i melekûttan tabaka tabaka hisselerinizin takdîr olunup tesviye edildiğini bil. Ya'ni Zât-ı Mutlak Hazretleri âlem-i Arz'da her şey'i size müsahhar kılınmasını takdîr ettikten sonra Semâvât-ı Seb'aya teveccüh edip füyûzât-ı İlâhiyyesini sizler içün doldurduğunu ilân ediyor. O halde iyi düşün, Hudâ'nın fermânına bende ol. Nefsinin emrine kul olma.

Bir kimse kendi nefsinden boşalsa Cenâb-ı Hak eltâf-ı Sübhânîsiyle onu doldurur. Fânîyi alıp bâkîyi verir. İşte Allahü Teâlâ; âlem-i insâniyyeti bütün eşyânın hakayıkına kâşif kıldığını duyuruyor. Ve vâridât-ı arzıyye ile kalıbınızı, ilhâmât-ı İlâhiyye ile de kalbinizi memlû' kılmak içün Arz'ı, Semâyı halkettiğini ferman buyuruyor. (Yalnız Hak'tan bu ikbâle nâil olmak içün sizden de ikdam şarttır.) Şunu da bil ki: Arz ve Semâda bil'umum mevcûdâtta hiçbir zerre O'nun ilminden gizli değildir. İlmi her şey'e şâmildir.

Âyetin ma'nâ-i enfüsîsi tahsil edilecek olursa:

Semâ, Âlem-i Melekût'a, Arz da Âlem-i Milk'e işarettir. Semâvât yedi tabaka olup her birinde ayrı ayrı bir sırr-ı Sübhânî ve emr-i Rahmânî vardır. Yedi adet olduğu sıfat-ı seb'aya işarettir: Hayat, ilim, irâdet, kudret, semi', basar, kelâm. İnsanın da kalbi yedi mertebe üzerinedir.

Hulâsa alınacak olursa, âlem-i milk ve melekûtun vâridâtı kendisine açılan insan bir cihetten mütalâa edilirse ne kadar âciz, fakat Hak'ka tamamen teslim olunca, O'ndan aldığı sıfatlarla mücehhez bulununca bütün mevcûdâtın en şerefli mahlûku olduğu âşikâr... O halde, Rabbinin şu ihsânını gör de O'nun seni adem-i mahzdan aynen iade edeceğini, yâhut tefrikden iade edeceğini iyice anla!

—

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوٓا
أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَآءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ
بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّيٓ أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ وَعَلَّمَ ءَادَمَ
الْأَسْمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَٰٓئِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَآءِ
هَٰٓؤُلَآءِ إِنْ كُنْتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا سُبْحَٰنَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ إِلَّا
مَا عَلَّمْتَنَآ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾ قَالَ يَٰٓـَٔادَمُ أَنْبِئْهُمْ
بِأَسْمَآئِهِمْ فَلَمَّآ أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَآئِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّيٓ أَعْلَمُ غَيْبَ
السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾
وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِءَادَمَ فَسَجَدُوٓا إِلَّآ إِبْلِيسَ أَبَىٰ
وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَٰفِرِينَ ﴿٣٤﴾ وَقُلْنَا يَٰٓـَٔادَمُ اسْكُنْ أَنْتَ
وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا
هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّٰلِمِينَ ﴿٣٥﴾ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَٰنُ
عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ
عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَٰعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٣٦﴾ فَتَلَقَّىٰٓ ءَادَمُ
مِنْ رَبِّهِ كَلِمَٰتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾

Zât-ı Mutlak Hazretleri yukarıki âyet-i celîlede, Arz u Semâvâtta mevcûdâtın insan içün halkolduğunu ve âlem-i insâniyyete müsahhar kılındığını i'lân ediyordu.

Bu âyet-i celîlede de Resûlüne şöyle buyuruyor:

30 — Ve iz kàle rabbüke lilmeläiketi inniy cà'ılün fiyl'ardı haliyfeten kàlû etec'alü fiyhà men yüfsidü fiyhà ve yesfiküddimäe ve nahnü nüsebbihu bihamdike ve nükaddisü leke kàle inniy a'lemü mà lâ ta'lemùne.

Habîbim!

"Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûm" Hükûmet-i Rabbânîsinin saltanat-ı İlâhîsini anlatabilecek ve tecelliyyât-ı İlâhînin aksini gösterebilecek, azamet ü şânımı beyân edebilecek, Arzda niyâbet-i Rabbâniyyemi hâmil sâhib kimse yapacağım diye meşveret yollu, Meleklerle Rabbinin konuştuğunu anlat. Rabbin Meleklere böyle deyince, Melekler:

"Yârabbi! Fesad ve cidâli muktezı olan âlem-i süflîde, bâhusus Arz denilen yer ki enva'-ı fesâdın mahallidir; Zât-ı Bârîne nâib olarak halkolunacak şey'i nasıl teslîm ederiz?* Bâhusus senin haram kıldığın kanı dökerler. Böyle kimse mi yaratacaksın? Binâenaleyh iyi görmeğe bizim gücümüz yetmiyor ve bu işi senin azamet-i İlâhîne lâyık göremiyoruz. Bizler ise her cihetten onlardan evlâyız, daima hamdinle seni tesbîh ve takdîs ederiz" dediler.

Allahü Azîmüşşân, onları irşâden ve Hazret-i Âdem'in kıymetini i'lânen: "Onun Zâtımın ve Esmâ ü Sıfâtımın mazharı olduğunu siz bilmezsiniz, sizin bilmediklerinizi ben bilirim" buyurdu.

---

* Cenâb-ı Hak'kın Melâikeden tecellîsi cüz'îdir. Melâike yalnız İsm-i Cemâlin mazharıdır. Âdem, sûret-i hakîkiyye-i kemâliyye üzerine halkolmuştur. Binâenaleyh Melâike Cenâb-ı Hakk'ı hazret-i insan kadar bilemez ve bunun içün neş'et-i Âdem mes'elesinde bilmeden Âdem'in aleyhinde bulundular.

(Âdem, mecmua-i esrâr ve mecmua-i esmâdır; tecellî-i İlâhî Âdem'e hatmolur. Ervâh-ı selâse ile bütün mevcûdâttan mümtaz olmuştur, asıl imtiyâzını rûh-ı menfûh ile almıştır...)

31 — Ve alleme àdemel'esmäe küllehà sümme aradahüm alelmeläiketi fekàle enbiùniy biesmäi häülâi in küntüm sàdikıyne.

Cenâb-ı Hak, Melâike ile meşveretin hakîkatini meydana çıkarmak ve Âdem'in niyâbete lâyık olduğunu i'lân içün, esmâyı Âdem'e ta'lîm etti, ya'ni bütün eşyânın hakîkatini bildirdi. Ve sonra onları iskât ve Âdem'in evleviyyetini ve hakîkat-ı eşyâdaki vukuf-ı liyâkatini tanıtmak içün eşyâyı Melâikeye arzetti: "Emr-i niyâbette biz daha lâyıkız diyordunuz, eğer müddeanızda doğru iseniz işte eşyâyı size arzediyorum, bakınız hemen hakîkatinden haber veriniz" deyince:

32 — Kàlû sübhàneke lâ ılme lenä illâ mà allemtenà inneke entel'aliymülhakiymü.

Bu tecellî karşısında Melekler: "Seni bütün nevâkıstan tamamıyle tenzîh ederiz. Bizim istidat ve kabiliyyetimiz neyi bilmeklik îcâb ediyor ve neyi bildirmiş isen biz ancak onu biliriz, ondan başka bizim içün bilgi yoktur. Bütün mevcûdâtın kabiliyyetine alîm ve hakîm sen, muhakkak sensin. Günahımızı i'tirâf ile kusurumuzun ve cür'etimizin afvını dileniriz" dediler.

33 — Kàle yä àdemü enbi'hüm biesmäihim felemmâ enbeehüm biesmäihim kàle elem ekul leküm inniy a'lemü ğaybessemàvàti vel'ardı ve a'lemü mà tübdùne ve mà küntüm tektümùne.

Cenâb-ı Hak, Hazret-i Âdem'in mevkiini tanıtmak içün: "Haydi Âdem, önce sana i'tirâz eden Meleklere esmâyı, hakîkat-i eşyâyı bildir" buyurdu.

Âdem, huzûr-ı tâm ile mufassalan onlara esmâdan haber

verince, Melekler işitir işitmez, Hak'tan hayâ ederek nefislerini levm ile merhamet-i İlâhiyyeye sığınmaya başladılar.*

Allahü Teâlâ: "Ben size icmâlen söylemedim miydi ki, Semâvâtta ya'ni esbâb âleminde ve Arz'da vâr olanı ve olacağı, bütün sizlere gaybolan mugayyebâtı ben bilirim. Kezâ sizin Âdem'i önce hakîr görüp onun hakkında âşikâr söylediğinizi ve zamîrinizde onun içün gizlediğiniz şeylerin hepsini ben bilirim diye size söyledimdi değil mi?" buyurdu.

Melâike, Hak'kın bu hıtâbı karşısında cür'etlerinden mahcûb, nâdim ve tevbekâr olarak Cenâb-ı Hak'tan aflarını niyâz ettiler.

Allahü Azîmüşşân, Melâikenin Âdem hakkındaki özürlerini kabûl ettikten sonra imdi, Âdem'in kerâmetini beyân ile onun hakkını ödeyebilmeleri içün Melâikeye Âdem'e secdeyi emrettiği andaki keyfiyyeti Habîbine i'lân etmesini buyuruyor. Ya'ni Cenâb-ı Hak Melâikeye Âdem'e tarzıye verdiriyordu.

34 — Ve iz kulnà lilmeläiketiscüdû liàdeme fesecedû illä ibliyse ebà vestekbere ve kâne minelkâfiriyne.

Ey Peygamber-i Hak!

Melâikeye, Âdem'e secde etmesi husûsundaki kavlimizi anlat. Melâike, Âdem hakkında konuştuklarından nâdim olunca, o vakit Melâikeye, "Emrimize imtisâlen, Onu tekrîmen Âdem'e secde edin" demiştik. Hepsi huşû' ile mütezellilâne, mütevâzıâne, nedâmetle secde ettiler, alınlarını turâb-ı mezellete vaz'ettiler. Yalnız içlerinden İblis secdeden imtina' etti. Kibrine yediremedi, vâcib olan emre imtisâl etmediğinden dolayı da huzûr-ı Cemâl-i Sübhânîden kovuldu. O zâten ilm-i İlâhîde kâfirlerden idi.

---

* Melek, Hazret-i insana müştâk oldu. Buna işareten Cenâb-ı Cibrîl Huzûr-ı Risâlete ekseriyyetle eshabdan gayet güzel olan Dıhye'nin sûretine girerek gelirdi. Beşerin melâhatı Melek'de yoktur.

Ey tâlib!

Dikkat edilirse Allah, hazret-i insana ne kadar kıymet veriyor ve Habîbi vâsıtasiyle beşeriyyete anlatmasını irâde ediyor. İnsana kendi kıymetini bilmesini, bütün mevcûdun ona müştak ve hasretkeş olduğunu, âlemi ona hâdim kıldığını apaçık i'lân ediyor. Hazret-i insanın celîsi Hak olduğunu ve rûh-ı a'zam olup bütün eşyâya müessir bulunduğunu bildiriyor. Meleğin ibâdetinin sevâbının mü'minlere mevhûb olduğunu duyuruyor. Zîra Melek nurdan mahlûktur, binâenaleyh ibâdeti, zâtiyye olup teklîfiyye değildir. O halde nefisle çarpışma yoktur. Mükellef de olmayınca sevabla alâkası yoktur. İşte buna binâen ibâdetinin sevâbı mü'mine âiddir.

Melâike-i arzıyye ins ü cinne tebaiyyetle me'murdurlar. Zira her âlemin hükmü ayrıdır.

Yalnız secde mes'elesinde cümlesi beraberdirler. İtâat etmeyenler, isim i'tibari ile (Melek), hakîkat i'tibarı ile (Cin) olanlardır.

Âyet-i İlâhiyyede, İblis'in Melâikeden istisnâsı amel ciheti ile Melâike ile beraber olmasındadır. Kezâ bir hizmetle me'mûr olana Melek denilebilir. İblis ve cinnin ba'zısı işe lâinden evvel Arz'da ba'zı hizmet ile me'mûr oldular. Bu cihetten de Melek denilmiştir.

Şuraya dikkat edin! Melâikeden günah sûduru tasavvur edilse de hâricte fi'le geldiği yoktur. Yalnız makamlarına göre ba'zı zellât vâkı' olabilir, onunla muâtab olabilirler. "Hârut" ve "Mârut" hakkında vâkı' olduğu gibi.

Hulâsa, Melâike âsi oldu demek, nass-ı Kur'ân'a muhaliftir.

35 — Ve kulnà yä àdemüskün ente ve zevcükelcennete ve külâ minhà reğaden haysü şi'tümà ve lâ takrebà hàzihişşecerete fetekûnà minezzàlimiyne.

Âdem'e şefkat ve nasîhat yolu ile:

Yâ Âdem, nâib-i Hak kılındığından sakın gururlanma,

ubûdiyyet esaslarını terk etme. Ubûdiyyette en mühim esas, emirlerimize imtisâl, nehy ettiklerimizden ictinâb olduğunu bil, bunu bildikten sonra sen ve zevcen de sana tâbi' olarak Cennette* sâkin olun.

Bu makamın huzûzat ve lezzet-i rûhâniyye ve cismâniyyesinden istediğiniz kadar zahmetsiz, külfetsiz yeyiniz. Yalnız muayyen olan şu ma'nâlı ağaçtan yemeyiniz. Eğer yerseniz, hudûdullaha tecâvüz etmiş olursunuz. Dolayısiyle ubûdiyyet ipinin hâricine çıkmış bulunursunuz dedik.

Ey hakîkat yolcusu!

Şecere-i memnu'a: Kazâ ve kader ağacıdır. Buğday ağacı denmesi remzdir. Bir buğday dânesinden nâmütenâhî denebilecek kadar buğday hâsıl olduğu gibi, Cennetten çıkarılan bir Âdem'den, adedi Allah'a ma'lûm âdem gelmiştir.

İblis, bu hikmetin farkında olmayıp Cenâb-ı Âdemin ihrâcına sebeb oldum diye fahrederken, kendisine şöyle denmiştir: "Zavallı düşman! Sen ona fenalık ettim zanniyle iftihar mı ediyorsun? Senin bu hâlin onun içün hakîkatte büyük bir devlettir. Âdem, Havvâ ikisi kendi cennetlerinden çıktılar, fakat neticede sayısı Allah'a ma'lûm bir varlıkla cenneti tezyîn ederek cemâl-i İlâhîyi müşâhede edecek cennete gireceklerdir..."

İmdi Cenâb-ı Hak, hased neticesinde İblis'in Âdeme yemîn ederek nasıl tavsıyede bulunduğunu ferman buyuruyor:

36 — Feezellehümeşşeytànü anhà feahrecehümà mimmà kânà fiyhi ve kulnehbitù ba'duküm liba'dın adüvvün ve leküm fiyl'ardı müstekarrün ve metà'un ilâ hıynin.

Mazhar-ı dalâl olan Şeytan; Âdem ile Havvâ'ya kasdleri olmaksızın ya'ni kulluktaki hadd-i tâatten hârice çıkmağa niyyetleri bulunmaksızın memnû' olan şecereye tekarrübleri ile,

* Bu cennet Âdem'in kendi cennetidir. Buna Rabbisi ile huzûr edilen makam da denir.

Cennetten çıkmak şekillerini ilca' etti. Cenâb-ı Âdem ile Hazret-i Havvâ nihâyet şecere-i memnû'adan tenâvül ettiler.

Bu tenâvül dolayısiyle cennetlerinden çıktılar, biz de bunun üzerine kendilerine, mahall-i ibtilâ olan yere birbirinize düşman olarak ininiz, orada size mahall-i karar vardır, geçinmeniz içün intifa' edecek meta' vardır, kıyâmete kadar orada kalacaksınız diye emrettik.

Ey tâlib!

Bu âyet-i celîlenin meâli çok geniş ve ince hakayıkı câmi'dir. Zâhirde şöyle bakıldığı vakit insan hayretlere düşer. Hele hikmet-i İlâhîyi müdrik olmayan kimse kaskatı kalır.

Meselâ mazhar-ı dalâl olan Şeytan, bütün esmâ-i İlâhîyi Cenâb-ı Hak'tan taallüm etmiş olan Hazret-i Âdem'i nasıl iğfâl etti?

Evet, bunlar çok ince saltanatlardır... Hikmet-i meskûtün anh nice mesâili hâvîdir. Yalnız şurada birkaç söz söyleyelim:

Hazret-i Âdem, esrâr-ı lâhûta âşık idi. O perdeyi açmak istiyordu. Binâenaleyh hakîkî âşık,, ma'şûku hakkında dostunun da sözünü dinler, düşmanının da... İşte o perdeyi açar açmaz kendi makamlarını tecâvüz ettiler, nefislerinin zâlimi oldular, esrâr-ı mahfiyye-i İlâhiyyede aldıklarını muhâfaza husûsunda Hak'ka yalvarıp hüsrâna düşmemeleri içün: "Rabbenâ zalemnâ enfüsenâ..." diye niyâz ettiler. Hulâsa, zâhirde Şeytânın Âdem'i iğfâli gibi gelirse de hakîkatte öyle değildir. Bunun daha iyi anlaşılması, ezvâka taallûk eder, onun içün de harf, kelime yoktur. Yalnız şunu bilin ki: Âdem'deki esrar, âlemdeki esrârın fevkındedir. Âdem bütün esmâ-i Rabbâniyyenin zuhûrunun mahallidir. Âlem ten ise Âdem de o tenin canıdır. Hulâsa, hazret-i insan öyle bir şehr-i İlâhîdir ki her şehrin hudûdu vardır, o şehrin hudûdu yoktur. Rûh, âlem, cisim, esmâ, arz, dünya o şehr-i insânın birer mahalleleridir.

Dikkat edin! "İhbitû" emrindeki hübut lâfzı Âdem'in neslinden gelecek isyankâr evlâdına âiddir.

Âdem'in çıktığı cennet, âlem-i maadda kurulacak mahkeme-i dâd'da hükm-i İlâhîden sonra girilecek olan cennet değildir. Âdem kendi cennetinden çıkmıştır ki ondaki hikmet şudur: Şecere-i aşkı tadınca Hak'ka vahîd olup bahr-ı ma'rifet-i İlâhîde kaldı. İşte buna binâendir ki, huzûr-ı beşeriyye dahil, şirkin en ince kısmına dâhil olduğundan kendi cennetini terk etmek hâleti tecellî etti.

Hazret-i Âdem'in yeryüzüne hübûtu, esmâ-i İlâhiyye cihetinden Zât-ı Hakk'a vüsûldür. "İhbitû" denildikten sonra "Femen tebia hüdâye" denilmiştir.

37 — Fetelâkkä àdemü min rabbihî kelimàtin fetàbe aleyhi innehû hüvettevvàbürrahıymü.

Kazâ ve kader ağacına el uzattığından dolayı Arza inmesi içün emir alan Cenâb-ı Âdem, Rabbisine tekrar rücu' içün çâre aradı ve Rabbisinden kelimât* telâkki etti. Onun ile Allah'ına rücu' etti. Cenâb-ı Hak da ricâsını kabûl etti.

—

(Ve iz kàle rabbüke...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

---

* Her nebînin rûhuna "kelime" ıtlak olunur. Hazret-i Resûlüllah masdar-ı kâinat olduğu içün kendisine "Kelimât" denir. Kitâbullahda uzun boylu bunu îzâh eden âyet vardır. Cenâb-ı Hak buyurur ki: "Benim kelimâtımı yazmak içün denizler mürekkeb olsa da yazılsa denizler biter, tükenir, benim kelimâtım bitmez."

Hulâsa, Cenâb-ı Hak, Hazret-i Âdem'e: "Yâ Âdem! İşinin hallolması içün Nefs-i Nâtıka-i Kâinâtın Kalbi, Habîbim Muhammed'imi vâsıta kıl, O'nun nâmına mürâcaat et, O'nun nâmına olan mürâcaatlara benim rahmet sıfâtım tecellî eder ve tevbeyi en çok kabûl edici olurum." Ya'ni müznibînin ricâsını en çok kabûl eden Zât-ı A'lâ Cenâb-ı Hak'tır (Errahıym'dir). İntikam almadan, azarlamadan, tevbenin şeklini de kendi öğretir, sonra afveder.

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا أُولٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ
اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ
وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٤٠﴾ وَآمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ
وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ
فَاتَّقُونِ ﴿٤١﴾ وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوا مَعَ
الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ
تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾ وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ
وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ
مُلَاقُو رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا
نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ
﴿٤٧﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا
شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٤٨﴾

38 — Kulnehbitù minhà cemiy'an feimmà ye'tiyenneküm minniy hüden femen tebi'a hüdàye felâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenùne.

Cenâb-ı Âdem, yukarıda beyân olunduğu gibi tevbesi kabûl olunduktan sonra tekrar cennete rücû' arzu ettiklerinde, Âdem'e ve zürriyetine yere inmeniz lâzım dedik. Hepiniz buradan inilecek mahalle ineceksiniz, orada yer tutacaksınız.

Ne vakit ki, rücû'unuzun yollarını gösterici, taraf-ı İlâhîmden taallüm edilmiş Enbiyâ ve Kitâb gönderirsem hemen onlara sarılın. Onların ind-i Ulûhiyyetten tanıttığı şeyleri tanıyın, yürüttüğü yoldan yürüyün, hidâyetime tâbi' olun. Hidâyetime tâbi' olana makam-ı aslîye, vatan-ı hakîkîye dönebilmeklik içün hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olmazlar.

39 — Velleziyne keferù ve kezzebù biàyàtinä üläike ashàbünnàri hüm fiyhà hàlidùne.

Onlar ki bu âleme gelişteki, gidişteki gayeyi bilmediler, hidâyete rağbet etmediler. Allah'ın hakkını unuttular, inkâr ettiler. Kitâb-ı nâtık olan Enbiyâmızı, bil'umum berâhini, âyâtımızı tekzîb ettiler. İşte onlar; fânîyi bâkîye tercih edip, Hak'kı tasdikte hiçbir zarar olmadığı apaşikâr iken, inkârda da huzursuzluk gün gibi zâhir olduğu halde, nefsinin semen-i kalîline hayât-ı ebediyyelerini değiştirip hüsranda kaldıklarından ehl-i nârdırlar. Naimden mahrûm, mün'ımden matrut olmaklık ateşi içinde ebedî kalıp yanarlar.

Ey tâlib!

İlim, tasdikı mu'cibdir, cehil de inkârı... Binâenaleyh bir şey'in inkârında fayda yok, tasdikınde de mazarrat yok ise, onun tasdikına gidilir. Acaba Hak'kı inkâr eden, inkârı ânında elli kilo ise elli bir mi olur?

Kezâ yüz lirası var ise yüz bir mi olur? Tasdik eder ise hâl-i tasdikında elli kilosu kırk dokuza yâhut yüz lirası doksan dokuza mı iner?

Meselâ bir kimse, ebediyyet âlemine inanmış, Hâlikına teslîm olmuş yaşıyor. Takvîm-i insânîsinden her gün bir yaprak koparırken de, tevhîd-i sermedî, tasdîk-ı Ahmedî denilen iki mühim kanadım ile sâhibimin huzûruna çıkacağım diyor, ye'sten uzak, sâhibine müştak zevk içinde müstağrak.

Diğer bir kimse de, "ne ebediyyet vardır, ne mücâzât, ne mükâfât vardır. Zaman yaşatır, zaman öldürür; insan ise tekâmül etmiş bir hayvandır" deyip yaşıyor.

İmdi acaba bunların hangisi daha huzûr içinde yaşar ve hangisinden daha ziyâde insâniyyete nâfî şekiller tecellî eder?

Sâha-i inkârda bulunan kimse ufacık bir musîbete metânet gösteremez. Çünkü o ye's içindedir ve daima intihâra müstaid bir mevcuddur. Ona binâen dinde intihâr eden kimsenin mevkıi yoktur. Müntehir, beden-i Hudâ'ya benim zannı ile kundak sokan kimse demektir. Bunlar hep ye'sten gelir. Onun içün mü'minde ye's olmaz.

Meselâ, filân adam intihâr etmiş denir. Sebebi? Milyonlarca serveti mahvolmuş da ondan. Yalan... Kezâ filân adam intihâr etmiş. Sebebi? Bütün çocukları ânî bir kazâda ölmüş de ondan... Yine yalan! Filân adam intihâr etmiş, neden? Bir kıza alâka peyda etmiş, kız da rağbet etmemiş ondan. Yalan!..

O halde hakîkî sebebi nedir? Hakîkî sebebi şudur ki o kimsenin kalbinde henüz aşk-ı İlâhî uyanmamıştır. Eğer o şu'le uyanmış olsa idi, kendisini o şu'le karşısında görür, eşref-i mahlûkat olduğunu anlar öyle yaşardı.

Cenâb-ı Hak hidâyet yolu ile dalâlet yolunu böylece beyân buyurduktan sonra, imdi daha iyi anlaşılsın diye ümem-i mâziyyenin hâlindeki kıssayı îrâd ediyor, tâ ki mü'minler ibret alsınlar diye. Ve evlâd-ı Ya'kub'un kıssasından başlıyor.

40 — Yà beniy israiylezkürù nı'metiyelletiy en'amtü aleyküm ve evfù bi'ahdiy ùfi bi'ahdiküm ve iyyàye ferhebùni.

Ey Ya'kûb'un evlâdı, ni'met-i İlâhiyyemle mütena'im olan İsrail'in çocukları! Size in'âm ve ihsân etmiş olduğum ni'metleri anın da şükründe bulunun. Sizin ecdâdınızdan çok peygamberler yetiştirdim. Sizi ecdâdınızın varlığına sâhib kıldım. Adet manzûmesi içine girmez ni'met-i İlâhiyyem karşısında sözümü yerine getirin. Benim ile ahd etmiş idiniz ve demiştiniz ki: "Emirlerine muti' ve münkad, gönderdiğin Enbiyâya, onların sünnetine tâbi' olacağız." İşte bu sözünüzde durun da ben de ahdinizi yerine getireyim. Ya'ni (hübuttan) evvelki vatan-ı aslînize neş'e-i uhrâya yüz aklığı ile sizi sevk edeyim. Hak'ka engel olacak hiçbir şeyden çekinmeyin, saygıyı ancak bana yapın. *

41 — Ve àminù bimä enzeltü musaddikan limà me'aküm ve lâ tekûnù evvele kâfirin bihî ve lâ teşterù biàyàtiy semenen kaliylen ve iyyàye fettekùni.

Şunu iyi bilin ki; sizin ahdinizde durmanız, ihlâs-ı tâm ile taraf-ı İlâhîmden gönderilen ve yanınızdaki Kitâbın da tasdik ettiği Kur'ân'a ve yanınızdakini tasdîk eden burhân-ı İlâhî olan Resûlüm Muhammedim'e îmân iledir.

Onun içün dikkat edin ey ehl-i Kitâb! Elinizdeki Kitâb, Nefs-i Nâtıka-i Kâinâtın Kalbi olan Hazret-i Muhammed'i mu'cize-i bâhiresi ile beyân etmiştir.

Bunu gördüğünüz halde inkâr edip de ona küfr edenlerin evveli olmayınız. Sizin senediniz elinizde olduğundan belki îmân edenlerin evveli olunuz. Bunu ganîmet biliniz. (Elinizdeki) âyetlerimi, üç günlük hayât-ı dünyeviyyeniz, sahte varlığınız bozulmasın içün meta'-ı dünya mukabilinde satmayın, tebdîl etmeyin. Hak'kı kabûl size güç gelmiyor ise yerine getirmekten çekinmeyin, ancak benden çekinin.

Evet, bütün Kütüb-i Semâviyyede Cenâb-ı Fahr-i Âlem'den haber verilmiştir. İncil'de Hazret-i İsâ, "Beni size benden sonra bir rûh gelecek, o tanıtacaktır" buyurmuştur. Hakîkat düşünülecek olursa, Hazret-i İsâ'yı sahne-i âlemde berâet ettiren

Hazret-i Muhammed'dir. Çünkü Cenâb-ı İsâ, kudret-i İlâhî saltanatından olmak üzere babasız olarak tecellî etti. (Bunun hakkında ileride mufassal bahsedeceğim.) O vakit dünyada Benî İsrâîl hâkimiyyeti galib idi. Ahad-i nâsa "böyle şey olmaz!" diye Cenâb-ı İsâ'ya bühtan ettirerek halkı soğutuyorlardı. Vaktâ ki Hazret-i Muhammed tenezzülen teşrîf etti; Hazret-i İsâ'nın Kudretullah nümûnesi olarak babasız tecellî ettiğini ve her mahlûkun ilk çiftinin zuhûrunun bile insanın yalnız akıl ile halledemeyeceğini, kendisine îmân, bütün Enbiyâya îmân ile olacağını, dolayısı ile Hazret-i İsâ'nın da bir Nebî olduğunu, zamanında bir Kitâb sâhibi Peygamber bulunduğunu, i'lân etti. İşte, buna binâen âlem-i Hıristiyâniyyet, âlem-i İslâmiyyete borçludur.

Hem Cenâb-ı İsâ, yârin yevm-i âhırette Hıristiyâniyyete: "Kâinat benim aleyhimde bulunurken, bana en çirkin cümleyi sarfederken o cümleden beni tenzîh eden ve beni bu sahne-i âlemde beraet ettiren İslâmiyyete hürmet etmeli değil miydiniz? Benim nübüvvetimi tasdik ettiren Hazret-i Muhammed'i sertâc-ı ibtihâc yapmalı değil miydiniz?" der ise ne cevab verebilirler?

42 — Ve lâ telbisülhakka bilbàtıli ve tektümülhakka ve entüm ta'lemùne.

Kezâ dikkat edin, âşikâr olan Hak'kı, herkesin anlayabileceği şekilde olan bâtıl sûretinde göstermeye çalışmayınız. Kitâbullahın beyân ettiği hak ve hakîkatı örtüp karıştırmayınız. Nefsinize tâbi' olup da hakîkatı işittiğiniz ve yakînen bildiğiniz halde gizlemeyiniz.

43 — Ve ekıymussalâte ve àtüzzekâte verke'ù me'arràki'ıyne.

İşte böylece Allah'a, Kitâblarına, Peygamberlerine îmân ettikten sonra Cenâb-ı Hak'ka kurbiyyet içün kalıbınızı ve kalbinizi Hak'tan alakoyacak şeylerden tathîr edip, namaza ihlâs ve aşk ile haz duyarak devam edip kılınız. Buhl, hased, kin gibi

bâtınî hastalıkların ilâcı olan zekâtı veriniz. Ve tam bir sûrette, ekmel bir şekilde Hak'ka yaklaşmak ister iseniz, Habîbim ve O'na vücudlarını vakfedenlerle beraber rükû' ediniz.

Âyet-i celîlede çok dikkat olunacak bir incelik vardır: Cenâb-ı Hak "namaz kılın, zekât verin" dedikten sonra, "rükû' edenlerle rükû' edin" diye tekrar namazın rüknünden bir şey zikretmesi terakkıyi âmirdir.

Biraz îzâh edeyim:

Bir kimse makam-ı âdemiyyete kadem bastı mı evvelâ ona îmân teklîf olunur. Ya'ni "vâr olan vârın müstakıl mutasarrıfı ve sâhibi olan Allah'a inan" denir. İnanan mü'min olur.

Bunun üzerine "inandığına teslîm ol, ya'ni kazâ-yı İlâhîden râzı ve hoşnûd ol" denir. Kazâya rızâ olmakla makam-ı teslîmiyyete çıkmış olur ve "Millet-i İbrâhim" rütbesine terfi' eder. İşte bu teslîmiyyetin neticesinde Hak ile ünsiyyet başlar, huzûra da'vet olunur. Bu da'vete namaz denir. Bu makamdan sonra niyaz makamı gelir.

Da'vet-i İlâhiyyeye nâil olan kul; huzûr-ı İzzet-i Bârîye çıktığı zaman alâik-ı kevniyyeden soyunduğuna işareten ellerini kaldırıp kulak yumuşaklarına getirip çerçeve-i insânîsini: "Yârabbi! Sen beni 'Ahsen-i takvîm' sırrına mazhar kılarak halk etmişsin, ben de yüzümü senden başkasına çevirmedim, sana takdîm ediyorum, haddi zâtinde ekber olan Allahım" diye "Allahü ekber" der ellerini göbeğinin hizâsında bağlar.

Kadın ise ellerini kulak hızasına kadar kaldıramaz. Zîra "Senin ibâdetin eksiktir. Bir ayda otuz gün bu huzûra çıkamıyorsun, biraz aşağıdan tut" denir ve elini karnının üstüne de bağlayamaz. Sebebi ise, anne (mahall-i tekvîndir). Çocuk tekevvün edip karnı istîlâya başladığı vakit kadının elini oradan bağlaması ona sâhib olur gibi bir his irâe eder. Allah da "her şey'in sâhibi benim, elini yukarıya çek" der. Onun içün kadın elini göğsünün üstüne koyar. Görülüyor ki, İslâmiyyetin şekillerinde bile hikmetler gizlenmiştir.

Avâmın namazı huzûr, havâsınki urûcdur. Gerek huzûr olsun, gerek urûc olsun likaullah vardır. Buna binâen her hayra "Besmele" ile başlandığı halde namaza başlanılacağı zaman "Sübhâneke" ile başlanır.

Mâdamı ki doğrudan doğruya huzûrullahta olduğunu biliyor, o halde ism-i İlâhî ile başlamak edebe mugâyir olup evvelâ tesbîhât, takdîsât ile başlar. Ya'ni "Sübhâneke"yi okur, sonra istiâze makamında "Besmele"yi kırâet edip "Fâtiha"ya başlar. Fâtiha'da niyâz eder.

Namazda kıyam: Beşeriyyet makamını gösterir. Kul'un bu şekilde niyâzı, Hak'kın ikinci bir iltifâtını tecellî ettirir de "Kulum, bir âlem-i melekût vardır, âlem-i cceberût vardır, görmek ister misin?" der ve mi'rac başlar.

Biz taklîden namaz kıldığımız içün bu işin hakîkatinden bir haber alamıyoruz. Ehl-i hakîkat, ya'ni duyarak namaz kılanlar aynen bu hıtâb-ı İzzeyi alırlar. Ebûbekir'ler, Ömer'ler, Osman'lar, Alî'ler gibi.

İşte Allahü Teâlâ kuluna kıyamda iken "Âlem-i ma'nâyı seyretmek ister misin?" deyince kul heves edip hazırlanır, "Oraya kazık gibi girilmez, bük bakalım belini" buyurur. Büker bükmez perde açılır, saltanat-ı İlâhiyyeyi görünce gayr-ı ihtiyârî huzûra gelmezden evvel mukteza-yı beşeriyyet aklın takıldığı şeylerden Rabbisinin münezzeh olduğunu duyarak "Sübhâne rabbiyel azîm" demeğe başlar.

Buna işareten Allahü Teâlâ rükû' edenlerle beraber rükû' edin diye emrediyor.

Kul rükû'daki tecellîyi tadınca Cenâb-ı Hak: "Sarâ-yı lâmekânı seyretmeyi ister misin kulum?" diye tekrar iltifât eder. İnsan tekrar şevk gösterir. Fakat "Oraya bükük de gidilmez, kafanı yere koy" emri gelir. Başını secdeye koyar koymaz iktırab başlar, perde kalkar. O vakit Rabbinin, taayyün ve merâtib-i a'lâdan münezzeh olduğunu i'lânen "Sübhâne rabbiyel a'lâ" demeğe başlar. Birinci secde vârından soyunduğuna işaret, ikinci secde ise kendisini Hak'ta yok ettiğine işarettir.

44 — Ete'mürùnennàse bilbirri ve tensevne enfüseküm ve entüm tetlûnelkitàbe efelâ ta'kılûne.

Allahü Teâlâ imdi ehl-i riyâya* hıtâb ediyor:

Ey söyledikleri ağızlarında olup kalblerinde olmayan mürâiler! Kitâbı okur, O'nun ahkâmının tatbikını nâsa söyler, Hak'ka kurbiyyeti emredersiniz de, kendi nefsinizi hâriç bırakır unutur musunuz? Kendinizi alâkadar tutmaz mısınız? Halbuki ilk önce evâmiri, nevâhîyi kendinizde tatbik etmeli değil misiniz? Ve söylediğinize nümûne siz olmalı değil misiniz? Ne büyük gaflettesiniz, aklınızı başınıza alıp şu çirkin hâlinizi anlamalı değil misiniz?

45 — Veste'ıynù bissabri vessalâti ve innehà lekebiyretün illâ alelhàşi'ıyne.

46 — Elleziyne yezunnùne ennehüm mülâkù rabbihim ve ennehüm ileyhi ràci'ùne.

Cenâb-ı Hak ehl-i îmâna: Ey mihen cilâsı ile kalbleri mücellâ olan, nefsânî şehvetlere, cismânî lezzetlere sabreden, Zât-ı Mutlak'ı ârif olmak, emirlerine itâatte sâhib bulunmak aşkı ile mücehhez olan, benim onları illetsiz halkettiğimi bilip bana illetsiz ihlâs ile** kulluğunu yapan kullarım! Hak'ka tekarrüb içün, sabr ve salât ile istiâne edin, eşbâhı tezkiyede sabr ile, ervâhı terbiyede salât ile istiâne edin. Ahkâm-ı nefsâniyyeyi kahredip kalbinizin huzûzât-ı gayr-ı meşrûasına dâhil olun ve efdal-i tâat olan namazla istiâne edin. Bu ikisi ile istiâneyi kolay bir şey zannetmeyin. Bunların her birini îfâ büyük şeylerdir. Herkes içün kolay bir iş değildir. Bunu yerine getirebilenler ancak hâşiîndir. Ya'ni bütün ni'met-i İlâhiyyenin kendilerinde

---

* Riyâ, ihlâsın zıddıdır. Riyâ tâat çeşmesini kurutur, feyiz kapısını kapatır, kalbi karartır.

** İhlâs, Hak'tan başkasının bilemeyeceği bir amel-i kalbiyye olup ona bütün varlığı ile kulluğunda hiçbir şey şerik kılmamaktır.

âriyyet olduğunu bilerek kendilerine varlık vermeksizin Hak'ta boşanan kimseler bunu yapabilirler. Onlar ki muhakkak surette bu mâsiva perdesinin kalkıp doğrudan doğruya Rablerine mülâkî olacaklarını i'tikad ederler ve ibâdeti yalnız Cenâb-ı Hak'ka yaptıklarından neş'e-i uhrâda O'na döneceklerini yakînen bilirler buyuruyor.

Ey tâlib! Sabr ile istiâne: Hak'tan gayrıdan, Hak'kı sevmeyenden yardım taleb etmeyin ma'nâsınadır. Salât ile istiâne: Hüsn-i edeble Hak ile beraber olmayı işarettir. Bu hâle sâhib olanların nefisleri ebediyyet içinde hudû'dadır, kalbleri de, aşk-ı Rubûbiyyetle doludur.

Cenâb-ı Hak neş'e-i ûlâda verdiği ni'metleri tekrar hatırlatarak şöyle buyuruyor:

47 — Yà beniy israiylezkürù nı'metiyelletîy en'amtü aleyküm ve enniy faddaltüküm alel'àlemiyne.

Ey İsrâil'in çocukları! Size ve eslâfınıza verdiğim ni'metleri hatırlayın, şükründe kusur edip küfranda bulunmayın. Sizi âlemlere tafdîl ettiğimi düşünün, bu tercihin kıymetini bilin ve Rabbinizin bu lûtfundan dolayı mağrûr olup isyân etmeyiniz.*

48 — Vettekù yevmen lâ tecziy nefsün an nefsin şey'en ve lâ yukbelü minhà şefà'atün ve lâ yü'hazü minhà adlün ve lâ hüm yunsarùne.

O'nun kahrından da çekinmeniz lâzımdır. Öyle bir günden

---

* Dikkat edin mü'minler!

Bu kâinatın her zerresi tedkik edilse hikmetle doludur. O halde o hikmetlerin sâhibi, eşref-i mahlûkat olan insanı da başı boş, mensî ve mühmel bırakmayacağı âşikârdır. Onun içün hakîkati öğreten ilm-i celîle sarılmalıdır.

Ba'zı kimseler "bunlar lüzumsuz birer kayıddır, insan bu âlemde kimseye mazarratı dokunmaksızın gelip gitmelidir" derler. Fakat o şekilde hayvanlar da vardır. Ezcümle güvercinler, eşini, aşını, işini bilirler; amma hakikî insan bu âleme bir kuş gibi gelip gitmeğe râzı mıdır ya?

çekininiz ki: İbresi "Ve en leyse lil'insâni illâ mâ seâ"dan yapılmış bir hesâb terâzisi vardır. Hiçbir kimse, kimse nâmına bir şey veremez. Kimse, kimsenin günahını kaldıramaz.* Hiçbir âsî nefis sâhibinden şefâat kabûl olunmaz. Kezâ hiç kimseden kefil alınmadığı gibi fidye de kabûl edilmez, hattâ münkir olanlara yardım da olunmaz. Vücûd-i müktesebe-i ma'neviyyesinin yanında durur.

—

(Kulnehbitû...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

* Asr-ı Saâdette ehl-i Tevrât'ın ekserîsine "hakkı" ketmetmenin âkıbetinden korkun" denildiği vakit "bizi ecdâdımız kurtarır" derlerdi. Ona binâen bu âyet-i celîle nâzil oluyor.

وَاِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوٓءَ الْعَذَابِ يُذَبِّحُونَ
اَبْنَاۤءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاۤءَكُمْ وَفِى ذٰلِكُمْ بَلَاۤءٌ مِنْ رَبِّكُمْ
عَظِيمٌ ﴿٤٩﴾ وَاِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَاَنْجَيْنَاكُمْ وَاَغْرَقْنَا اٰلَ
فِرْعَوْنَ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٠﴾ وَاِذْ وَاعَدْنَا مُوسٰى اَرْبَعِينَ
لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَاَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٥١﴾ ثُمَّ
عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٢﴾ وَاِذْ اٰتَيْنَا
مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٣﴾ وَاِذْ قَالَ
مُوسٰى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ
فَتُوبُوا اِلٰى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ
بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ اِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٥٤﴾ وَاِذْ قُلْتُمْ
يَا مُوسٰى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى نَرَى اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْكُمُ
الصَّاعِقَةُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٥﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٦﴾ وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا
عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَمَا ظَلَمُونَا وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٥٧﴾

49— Ve iz necceynàküm min àli fir'avne yesùmùneküm sûelazàbi yüzebbihùne ebnäeküm ve yestahyùne nisäeküm ve fiy zàliküm beläün min rabbiküm azıymün.

Cenâb-ı Hak, Benî İsrâîl'e mücmel sûrette ni'metini hatırlattıktan sonra, bu âyeti ile de daha tafsîlen ni'metini îzah ediyor ve bir kavmin istiklâl-i maddîsine sâhib olması, kendi varlığına, seciyesine mâlik bulunması büyük bir ihsân-ı İlâhiyye olduğunu duyuruyor ve buyuruyor ki:

Ey Benî İsrâîl! Hani Âl-i Fir'avn'ın, Fir'avnlıların size yükletmiş oldukları kaldıramayacağınız ağır yüklerin işkencesinden, azâbından sizi nasıl kurtardığımızı hatırlar mısınız? Öyle bir azab ki; nesliniz kurusun diye erkek çocuklarınızı dokuz ay annesinin karnında taşıttırırlar, sonra doğar doğmaz hakaretle boğazlarlar ve kadınlarınızı da kesmekten daha fena şerefsiz bir sûrette kullanmak içün diri bırakırlardı. Bu, Rabbinizin sizi büyük bir imtihâna tâbi' tutması idi.

Burada Hazret-i Mûsâ ile Fir'avn meselesinden ve Hazret-i Mûsâ'nın yetişmesindeki hikmet-i İlâhiyyedeki saltanatın zevkınden biraz bahsedeyim.

Vaktiyle dünyada tanınmış devletlerden İran hükümdarlarına Kisrâ, Rum hükümdarlarına Kayser, Habeş hükümdarlarına Necâşî, Mısır hükümdarlarına Fir'avn denirdi. Yûsuf Aleyhisselâm zamanındaki Mısır hükümdarına Kitâbullah Melik tesmiye etmiştir. (Sebebini o kıssada bahsedeceğim.) Hazret-i Mûsâ zamanındaki Fir'avn'ın ismi "Meneftah"dır.

Bu Fir'avn'ın Hak'ka karşı isyânı, Benî İsrâîl'e karşı mezâlimi Kitâbullah'ta uzun uzun bahsedilmiştir. Hak'ka karşı o kadar isyân etmiş, Cenâb-ı Hak da ona o kadar mühlet vermiştir ki, nihâyet Rubûbiyyet da'vâsına kadar çıkmış ve kendisinin en büyük Rab olduğunu i'lân etmiştir. İşte Cenâb-ı Hak, bu büyük da'vâyı Mûsâ'nın elindeki çoban değneği ile yıkmış ve onun âkıbetinin resmî geçidini Benî İsrâîl'in gözlerinin önünde yaptırmıştır.

Fir'avn bir rü'ya gördü. Evet, rü'ya deyip geçmemelidir. Edgâs ü ahlâm olmayan hakîkî rü'ya hayâtın programıdır. Zîra lâtife-i Rabbâniyye olan rûhumuzun âlem-i kudsîye taallûku dolayısı ile, yâ ilm-i İlâhîden yâhud levh-i mahfuzdan aldığı ma'nâya rü'ya denir. Rü'ya ile edgâs ü ahlâmı ayırmalıdır. Rü'ya, âlem-i misâldeki tecelliyyâtın dimağın üzerine aksidir. Cenâb-ı Peygamber Efendimiz: "Mü'min-i kâmilin rü'yası nübüvvetin kırk altı cüz'ünden bir cüz'dür" buyurmuşlardır. Hulâsa Allah'ın izni ile hükûmet-i İlâhiyyeden umûr-ı gaybiyyeye taallûk eden bir şey'in perdesinin kul'a kaldırılarak bir hâlin bildirilmesidir.

Rü'ya üç kısımdır: 1- Yakaza hâlinde zihnen meşgûl olunan şeylere taallûk eden rü'ya. 2- Şeytânın gösterdiği çirkin, korkunç rü'ya. 3- Beşâret-i İlâhiyye olan rü'ya.

İşte, Fir'avn gördüğü rü'yadan aldığı neticede: Benî İsrâîl'den biri dünyaya gelecek, âkıbet onun altını üstüne getirecek... Bunun üzerine bir karar veriyor: Benî İsrâîl'den ne kadar erkek çocuk dünyaya gelecek olursa boğazlanacak. Cenâb-ı Âsiye, o büyük kadın, bu cinâyetin önüne geçmek içün ne kadar uğraşıyor ise de tamamen muvaffak olamıyor. Nihayet "Hiç olmazsa bir sene gelen çocuklara ilişilmesin, eğer bu nesil kuruyacak olursa senin saltanatın ne ile devam edecek, saltanatını taşıyan onların omuzları değil mi?" diyor, neticede fikrini kabûl ettiriyor ve Benî İsrâîl'in bir sene gelen çocukları kesiliyor, bir sene gelene de ara veriliyor, kesilmiyor.

Cenâb-ı Mûsâ da; Kaadir, Muktedir, Kayyûm, Mutlak olan Allah'ın irâdesi karşısında hiçbir şey'in tutunamayacağı ülül'elbâb'a bir ders olmak üzere kesilmeyecek senede değil de kesilecek senede dünyaya geliyor. O müstakbelin peygamberi, sandıklanıp nehire atılıyor. Kudret Fir'avn'ın sarayı önünde takıntıya uğratıyor, saraydan görülüyor, Hazret-i Âsiye'nin emriyle aldırtılıyor, sandığın içinden nur topu gibi Cenâb-ı Mûsâ çıkarılıyor.

Cilve-i İlâhîyi dikkat ve ibretle seyredelim: Fir'avn çocu-

ğun imhâsını şiddetle arzu ediyor, Cenâb-ı Âsiye evlâd-ı ma'nevî yapılmasında ısrar ediyor ve "Senin muhîtinde, senin kucağında büyüyecek, neden korkuyorsun?" diye telkin yapıyor. Neticede fikrini kabûl ettiriyor. Ve Cenâb-ı Mûsâ, süt annesi şeklinde gelmiş asıl annesinin sütünü emerek sarayda müstakıl bir varlık gibi büyütülüyor.

İmdi burada şöyle düşünülebilir: Acaba Cenâb-ı Mûsâ neye kesilmeyecek senede dünyaya gelmedi de kesilecek senede geldi? Bunda birçok hikmetler gizlenmiştir. Ezcümle biri de şudur ki, Mûsâ'nın kendi hüviyyetine sâhib olabilmesi, insânî seciyyesinde hiçbir sarsıntı olmaması içün başına vurulmadan büyümesi şarttı. Evet zâlimin yumruğu altında yaşayan kimseler hiçbir vakit istiklâl-i rûhîlerine sâhib olamazlar. O yumruk seciyye-i insâniyyelerini ezer, zulme dîvân durdurtur.

Meselâ iki arslan tasavvur edin, biri sahrâ-yı beyâbanda, biri de sahnede. Sahnedeki arslanın arslanlık sıfatı kafasına vurula vurula, dişleri söküle söküle alınmış ve nihayet çoluk çocuk seyrine bakabilecek bir kabiliyyete getirilmiştir.

Cenâb-ı Mûsâ da eğer kesilmeyecek senede dünyaya gelmiş olsa idi o da Benî İsrâîl'in arasında Fir'avn'ın işkencesi altında büyüyecek, onun yumrukları ile insânî hüviyyetini kaybedecek idi. Ve ileride câbecâ Fir'avn'la karşı karşıya istenildiği şekilde gelmede zorluk çekecek idi. İşte kudretullah Cenâb-ı Mûsâ'yı Fir'avn'ın kucağında müstakıl bir varlık gibi büyüttü ve nihâyet O'nu onun karşısına dikti, omuz ölçtürdü. Onu mahvederken de "Mûsâ'nın ve Hârûn'un tanıttığı Rabbisine îmân ederim" dedirtti.

50 — Ve iz feraknà biкümülbahre feenceynàküm ve ağraknà àle fir'avne ve entüm tenzurùne.

Hani size, geceleyin seyr ile düşmanınızdan çekilin diye emretmiş idik de; sabahleyin denizin kenarında birbirinizle karşılaşmıştınız. Denizde size kolay geçmeniz, ferah çıkmanız içün denizi yararak sizin içün birçok yollar yaptık, her kabileyi bir

yoldan geçirirken denizde öyle lâtif bir manzara yaptı ki her kabîle korkusuz her geçen kabîlenin geçişini görüyordu. Sizi onların elinden necâta erdirip, böylece sizi selâmete çıkardıktan sonra denizi kavuşturarak Âl-i Fir'avn'ı sizin önünüzde, gözünüz göre göre denizde boğduk. (Esâsen Fir'avn kesrette benliğinin denizinde ma'nen boğulmuştu, bu da sûrette resmî geçidi idi.)

İmdi bu kadar geniş kudret sâhibinin ni'metlerini göz önüne getirin. Sizi selâmete çıkarıp onları gark edişimizden ibret alın!

Sizi feraha çıkarıp düşmanlarınızı yok ederek onların bütün yerlerine, servetine, emvâline vâris kıldık. Sizi huzûr ve selâmete çıkardıktan sonra; hayât-ı sûriyye ve hayât-ı ma'neviyyenizdeki saâdetin te'mîni içün ve eldeki ni'metin devamı içün Kitâbullahın ihsân olunmak zamanı gelmişti.

51 — Ve iz và'adnà mùsä erbe'ıyne leyleten sümmettehaztümül'ıcle min ba'dihî ve entüm zàlimùne.

Hani biz, Mûsâ ile, sana Kitâb vereceğim mikata gel diye vaidleşmiş idik. Ona kırk gece* Tûr'da münâcat ve vahy içün

---

* Otuz gün Zilka'de'den, on gün de Zilhıcce'den alınarak münâcât yapılmıştır. Kemâl-i merâtib-i âdâd (kırk)'tır. Buna birçok işâret vardır. Meselâ "Hammertü tıynete âdeme biyedeyye erbaıyne sabâhan" Cenâb-ı Hak, "Âdem'in çamurunu kırk sabah ellerimle yoğurdum" buyuruyor. Bu emri, bir emr-i hissî şeklinde anlamayın. Sakın gözünüzün önüne sokak çamuru ile kendi bildiğiniz el cinsinden el gelmesin. Burada çamurdan murad, Hak'kın "Cemâl" ve "Celâl" sıfatlarıdır. Kırk sabahdan murad, merâtib-i erbaıyndir ki ileride bahsedeceğim. İşte, Âdem'i bu merâtibden cemâl ve celâl sıfatlarına mazhar kılarak halk ettim demektir.

"Gece"de çok incelik vardır. Bir defa leylin, nûr-ı envâra hâil olamayacağına işâret vardır. Sonra kulun Hak'ka en yaklaştığı zaman cevv-i leyldir. Buna işâreten Allah Habîbine "Ve minelleyli fetehecced bihî nâfileten leke" buyurmuşlardır.

İşin zâhirini de mütalâa edecek olursanız, gecede kudretullah daha âşikâr gözükür. Nısfülleylde bir tepeye çıksanız da hilkate şöyle bir nazar etseniz, herkesten cüz'-i tasarruf alınmış, zâlim de, mazlûm da kendi kendisinden geçirilmiş, bütün mevcûdâta "Lâ te'huzühû sinetün ve lâ nevm" âyetinin ma'nâsı daha açık beyân olunuyor.

mikat ü mi'at ta'yîn olunmuş, o da icâbet edip Rabbinin mikatına çıkmıştı. Mûsâ, mülkünün idaresi, kavminin tekâmülü içün Tûr'da kırk gece i'tikâftan sonra, Tevrât'ın ta'lîmi husûsunda iken, mertebe-i îman ve amel... Bu hakîkatleri taraf-ı İlâhîmizden ahza gelmiş idi; siz ise Tûr'da iken mudil Sâmirî'nin yaptığı buzağıyı ma'bud edinmiş idiniz. Buzağıya tapınmanızla îmânın hâricine çıkıp, tevhîd-i hakîkîden uzaklaştınız. Kendi kendinize yaptınız, zulmettiniz.

Bunları dalâlete sevkeden SAMİRÎ isminde içlerindeki münâfık bir kuyumcudur. Hak'kın vermiş olduğu ni'met-i aklı, dalâlete sarfederek onların ma'nâlarındaki gabaveti temsil edebilecek bir şekilde altından bir buzağı sûreti yapıp sedâ verdirerek buzağı sûretinde heykele ibâdet ettirmiştir.

Belki ba'zı kimseler birkaç asır evvel "nasıl buzağıya sedâ verdirmiş?" diye düşünebilirler. Fakat bugün içün böyle düşünülemez. Terakkiyyât-ı fenniyye, senedât-ı dîniyyeyi tefsîre medar olmaktadır. Bundan bir asır evvel Şerîatın Zaptiye Nâzırı olan Hazret-i Ömer'in İran'daki kumandana "şöyle hareket edeceksin" diye Medîne'de minber-i saâdetten emir verdiğini ve kumandanın emri hemen işidip görerek öyle hareket edip muvaffak olduğunu söylediğimiz vakit, mü'min inanıp haz duyduğu gibi münkir de dudağını bükerdi. Fakat bugün dudağını kolay kolay kıpırdatamaz. Burada oturulur, dünyanın her tarafı ile görüşülür. Sonra zamanın, mekânın da emr-i i'tibârî olduğu görülür. O ihtirâât-ı fenniyyenin sahibi Allah'dır. İsm-i zâhir ile tecellî ediyor, tecelliyyâtını kulunun eli ile yapıyor.

Evet, Dîn-i Celîl-i İslâm'da "kerâmât-ı dîniyye mukabili kerâmât-ı fenniyye zuhûr etmedikçe kâinâta nihayet verilmeyecek" diye sened vardır. KOCA İSLÂMİYYET!

52 — Sümme afevnà anküm min ba'di zàlike le'alleküm teşkürùne.

Sizi biz buzağıya taptıktan sonra da afvettik, nàdim oldu-

ğuñuzu, rücû' ettiğinizi görünce; tâ ki şükredesiniz diye bütün günahlarınızı mahvettik.

53 — Ve iz àteynà mùselkitàbe velfürkàne le'alleküm tehtedùne.

Şu vakti de hatırlayınız. Biz Mûsâ'ya va'dimizi yerine getirip esrâr-ı Rubûbiyyeti câmi' Kitâbı, hak ile bâtılı, hidâyeti ayıran hücceti, nûr-ı nübüvveti verdik. Tâ ki Kitâbullaha sarılır ve o nûrdan nûrlanır da Hak'ka gidecek yolun engellerini kaldırır, hidâyete erersiniz dedik.

54 — Ve iz kàle mùsà likavmihî yà kavmi inneküm zalemtüm enfüseküm bittihàzikümül'ıcle fetùbû ilâ bàriiküm faktülû enfüseküm zàliküm hayrün leküm ınde bàriiküm fetàbe aleyküm innehu hüvettevvàbürrahıymü.

Mûsâ kavmine mikattan Tevrât ile döndüğü vakit kavmini sözünden dönmüş, hudûdullahı tecâvüz etmiş bir şekilde görünce, pür hiddet esef içinde kalarak: "Ey kavm! Bu ne dalâlet-i fikriyye" dedi. "İnsan kendi eli ile yaptığı inek yavrusunu ilâh yapar da tapınır mı?"* Bunu ilâh ittihaz etmeniz dolayısiyle kendinizi mahvetmişsiniz. Hemen sizi ayıbdan berî olarak halk eden Hâlikınıza karşı tevbe edin, Hak'ka rücû' edin. Ahkâm-ı nefsâniyyenizi kahretmedikçe tevbeniz kabûl olmaz. O halde Hak'tan murâd isteyin, sıdk kılıcı ile hevâ ü hevesâtınızı katle-

---

* Dikkat edin mü'minler!

Zannetmeyin ki hem dâl hem mudill olan Sâmirî'nin yapmış olduğu "icl" yalnız o danadır. Kişinin Hak'tan mâadâ teabbüd ettiği her şey "icl"dir, bir buzağıdır. Hele "icl-i hevâ" çok fenadır. "Efereeyte menittehaze ilâhehû hevâhü" kişinin gönülde muhabbeti neye ise ibâdeti de onadır. Hevâ, nefsin hayâtıdır. "Ennefsü hiye sanemül ekber" insanın iklîm-i vücûdünde asılı olan nefis putu en büyük bir puttur ki, çok akıllıyım diyenler de ona tapar. O kolay kolay parçalanamaz,. balta kesmez, silâh işlemez. Onun ilâcı ancak Kitâb-ı Mübîndedir.

din, nefsinizin dizginini çekin, böylece Bârîinize rücû' sizin içün çok hayırlıdır.

Ey tâlib!

Bu şekilde nefs öldürüldükten sonra Hak'ka tekarrüb hâsıl olur. Cenâb-ı Hak: "Bana bir karış yaklaşmak isteyene ben bir arşın yaklaşırım" buyuruyor. Hulâsa böylece tevbe edenin tevbesini O kabûl eder. Zîra O, tevvâbdır, rahıymdir. Tevbe etme şekillerini merhameten kuluna öğretir, sonra da kabahatleri ne kadar büyük olsa afvedip kabûl eder.

55 — Ve iz kultüm yà mùsà len nü'mine leke hattà nerallàhe cehreten feehazetkümüssà'ıkatü ve entüm tenzurùne.

Bu âyet-i celîlede Cenâb-ı Hak, Benî İsrâîl'den bir tâifenin terk-i edeb ile, kesâfetlerini nûra inkılâb ettirmeden Zât-ı İlâhî'yi mütalâaya cür'etlerini ve bunun cezâsını gördükten sonra merhameten tekrar afvolunduklarını beyân ediyor ve diyor ki:

Ey Benî İsrâîl! Mûsâ sizi hidâyete, îmâna da'vet ettiği zaman ona söylediğinizi hatırlayınız. Siz edebsizlik ederek, saygıyı bırakarak Mûsâ'ya: "Rabbinden getirdiğin şeylere ve senin risâletine, birbirimizi gördüğümüz gibi Allah'ı apaşikâr hicabsız görmedikçe kat'iyyen ne sana inanacak ve ne getirdiklerine îmân edecek değiliz. Ne vakit ki Allah'ı biz böyle alenî bir vaz'ıyyette, aramızda hiçbir perde olmaksızın işidir, görürüz, muayene ederiz, o vakit îmân ederiz" der demez güneşten daha âşikâr olan mezâhir ki sıfât-ı İlâhiyyemizin tecellîsidir; her zerrede hâzır ve nâzır, her şe'nde kayyûmiyyet-i zâtiyyemiz meşhûd olduğu halde, bu cür'etiniz üzerine sâika-i kahriyyemiz nâzil oldu ve helâk olduğunuzu gördünüz. Hayretler içinde kaldınız ve kudret-i kahriyyemizin karşısında ne tedbirinizin, ne tasarrufunuzun fâide vermeyip mağlûb olduğunuzu tattınız.

56 — Sümme be'asnàküm min ba'di mevtiküm le'alleküm teşkürùne.

İşte sizi kudret-i kahriyyemizde öldürdükten sonra tekrar diriltik ki, bu merhamet-i İlâhiyyeyi gözünüzün önüne getirir de şükredersiniz diye.

57 — Ve zallelnà aleykümülğamàme ve enzelnà aleykümülmenne vesselvà külû min tayyibàti mà rezaknàküm ve mà zalemùnà ve lâkin kânù enfüsehüm yazlimùne.

Hangi ni'meti sayalım? Şu vakti de hatırlayın: Tîh sahrâsında insan pişirici güneşin harâreti altında bunaldığınız zaman merhamet ettik, bulutu size gölge yaptık, bununla beraber, gıdânızı ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz bir şekilde hazırlattık ki, sabahleyin kalkardınız, ağaçların üzerine semâdan indirdiğimiz "Men" denilen mizâcınıza muvâfık, harâretinizi teskîn edici gıdânızı toplardınız. Kezâ "Selvâ" ki yemesi çok leziz, gıdâsı kuvvetli olan kuşları da gönderdik. Verdiğimiz rızkların tayyibâtından yeyiniz, her gün tâze tâze yeyiniz, harîs olmayınız, verilen ni'metlerden hâsıl olan kuvâyı yerli yerine sarfediniz dedik. Onlar öyle yapmamakla bize zulmetmediler, kendi nefislerine zulmediyorlardı. Ni'metin kıymetini bilmediler, elbette çok zarar gördüler.

—

(Ve iz necceynâküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَاِذْ قُلْنَا ادْخُلُوْا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوْا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ
رَغَدًا وَّادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَّقُوْلُوْا حِطَّةٌ نَّغْفِرْ لَكُمْ
خَطٰيٰكُمْ ۭ وَسَنَزِيْدُ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٥٨﴾ فَبَدَّلَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا
قَوْلًا غَيْرَ الَّذِيْ قِيْلَ لَهُمْ فَاَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا رِجْزًا
مِّنَ السَّمَآءِ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ ﴿٥٩﴾ وَاِذِ اسْتَسْقٰى مُوْسٰى
لِقَوْمِهٖ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ ۭ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا
عَشْرَةَ عَيْنًا ۭ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ۭ كُلُوْا وَاشْرَبُوْا
مِنْ رِّزْقِ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ ﴿٦٠﴾ وَاِذْ قُلْتُمْ
يٰمُوْسٰى لَنْ نَّصْبِرَ عَلٰى طَعَامٍ وَّاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ
يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْۢبِتُ الْاَرْضُ مِنْۢ بَقْلِهَا وَقِثَّآىِٕهَا وَفُوْمِهَا
وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا ۭ قَالَ اَتَسْتَبْدِلُوْنَ الَّذِيْ هُوَ اَدْنٰى
بِالَّذِيْ هُوَ خَيْرٌ ۭ اِهْبِطُوْا مِصْرًا فَاِنَّ لَكُمْ مَّا سَاَلْتُمْ ۭ
وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ ۤ وَبَاۗءُوْ بِغَضَبٍ
مِّنَ اللّٰهِ ۭ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُوْنَ
النَّبِيّٖنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۭ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَّكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ ﴿٦١﴾

58 — Ve iz kulnedhulû hàzihilkaryete, fekülû minhà haysü şi'tüm reğaden vedhulülbàbe sücceden ve kùlû hıttatün nağfir leküm hatàyàküm ve seneziydülmuhsiniyne.

Şu zulmünüzü de hatırlayınız. Tîh'deki vaz'iyyetinize merhamet ettik, Enbiyâ'nın, Evliyânın indiği Beytü'l-Makdîs'e, o mübârek kasabaya girin, tavattun edin, Me'kûlâtından, meşrûbâtından istediğiniz gibi, zahmetsizce, bol bol, maraz hâsıl olur mu, mizâcımız bozulur mu diye korkmadan yeyin, için, Beytimizin kapısından içeri girerken hürmetle girin, huşû' ile istiğfar ederek hatâlarınıza keffâret olsun içün başınızı secdeye koyun ve yalvarın, Yârabbi bizden zuhûr eden isyânın, günâhın afvını dileniriz deyin. Bu vechile ihlâs-ı tâm ile istiğfar ederseniz biz de hatâlarınıza mağfiret edelim, evâmir-i İlâhîye hürmetkâr, mahlûk-ı Hudâ'ya karşı şefekatkâr olanlarınızı da ind-i Ulûhiyyetimizde mertebelerini yükselteceğiz demiş idik.

Nazm-ı kerîmden bu ma'nâ tahsîl edildikten sonra ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

O karye: Ravza-i rûhtur. Öyle mukaddes bir ravza ki: Makam-ı müşâhede...

Kapısından girin: O, Hak'kın bâb-ı rızâsıdır. Oraya dâhil olun: Sıfâtınızdan, ahlâkınızdan, ef'âlinizden irtikâb ettiğiniz hatâlarınızdan, türlü türlü boyalarınızdan, her gün bir şekilde görünmenizden soyunarak, benliğinizi atarak...

Ziyâdeleşecek olan ihsân: Keşf-üzzât tecellîsine mazhar olmaktır.

59 — Febeddelelleziyne zalemù kavlen ğayrelleziy kıyle lehüm feenzelnà alelleziyne zalemù riczen minessemài bimà kânù yefsükùne.

Böyle olduğu hâlde ba'zılarınız emrimizden hâric kalmak içün zulmederek sözümüzü değiştirdiler, "hıtta"yı "hınta"ya çevirdiler. Biz de zulümde tekâmül eden bunları, fısklarından do-

layı üzerlerine tecellî-i kahriyyemiz ile gökten dünya içün mühlik bir azab, âhırette de mün'ımden mahrûm edici bir hicâb indirdik.

Âyet-i celîlenin enfüs ma'nâsı:

Onlar sıfât-ı İlâhiyye ile ittısaf olunmaları emredildiği hâlde zulmettiler, nefs-i emmârenin sıfatları ile sıfatlandılar, nefsin hazlarını taleb ettiler, nefsin gıdâlarını yemeye başladılar. Huzûzât-ı rûhıyyeye yaklaşmadılar. Hudûd-ı İlâhîden, tâattan hurûc ettiler, ağır cezâya çarpıldılar.

60 — Ve izisteskà mùsà likavmihî fekulnadrib biasàkelhacere fenfeceret minhüsnetà aşrete aynen kad alime küllü ünàsin meşrebehüm külû veşrebù min rizkıllâhi ve lâ ta'sev fiyl'ardı müfsidiyne.

Yine hatırlayınız ki: Suyun katresi bulunmayan sahrâ-yı Tîh'de dehşetli susamıştınız. Mûsâ, kavmi içün ya'ni sizin içün su istediği vakit asânı taşa vur dedik. Kudretullahı çok iyi gören Mûsâ hiç düşünmeden asâyı taşa vurur vurmaz on iki fırkanın her birisi içün on iki göz su, taştan feverân etmeğe başladı. Her fırka niza'sız içilecek sularının gözlerini bildiler.

Şimdi hiç ummadığınız hâlde rızıklar ihsân edildi; rızk-ı sûrîler, rızk-ı ma'nevîler...

İşte, yeyiniz, içiniz, ilm, amel, ahvâl, makamat rızıklarından intifa' ediniz de arzı fesâda vermeyiniz, kibr ü nuhvet yapmayınız. Allah ile azamet yarışına kalkmayınız.

Dikkat edin muvahhıdler!

Âyet-i celîleden bu ma'nâ tahsîl olunduktan sonra şu ma'nâ da tahsîl olunur:

Kalıbın susuzluğu bu şekilde giderildiği gibi "kalbin" susuzluğu da hikmet ve ma'rifet suyu ile gider.

"Lâ ilâhe illâllah" asâsını hacer-i kalbe vurunca on iki pınar taşar. Bunda çok ince işaret vardır:

"Lâ ilâhe illâllah" kelime-i mübeccelesi on iki harftir. Her

harf hikmet suyunun bir gözüdür. Sıfat-ı insan da on iki sıbttir ki: Havâs-ı hamse-i zâhire, havâs-ı hamse-i bâtına, kalb, bir de nefis on iki... Bunların hepsi "Lâ ilâhe illâllah" kelime-i mübeccelesinin harflerinin sırlarıdır. İşte hepiniz oradan hakkınızı alınız da arz-ı kalbi fesâda vermeyiniz, emirlerine riâyet, nehiylerinden ictinâb ediniz.

61 — Ve iz kultüm yà mùsà len nasbire alâ taàmin vàhıdin fed'u lenà rabbeke yuhric lenà mimmà tünbitül'ardu min baklihà ve kıssäihà ve fùmihà ve adesihà ve besalihà kàle etestebdilûnelleziy hüve ednà billeziy hüve hayrün ihbitù mısren feinne leküm mà seeltüm ve duribet aleyhimüzzilletü velmeskenetü ve bäù biğadabin minallàhi zàlike biennehüm kânù yekfürùne biàyàtillâhi ve yaktülûnennebiyyiyne biğayrilhakkı zàlike bimà asav ve kânù ya'tedùne.

Ey Benî İsrâîl, bir zaman Mûsâ'ya dediğinizi yine hatırlayınız. Mûsâ'ya demiştiniz ki: Biz bir türlü yemek üzerine bu Tîh'de seninle beraber kat'iyyen sabredemeyiz.* Rabbinden bizim içün iste. Arzın yetiştirdiği ekşi, tatlı, acı, yeşillikler, sebze, kabak, hıyar, buğday, mercimek, soğan, sarmısak bunları bize versin, arzda bunları bize bitirsin, yiyelim.

Siz Hazret-i Mûsâ'yı iz'âc edince, Cenâb-ı Mûsâ şöyle dedi:

Nefsin istediğini, rûhun isteğine tercîh ederek daha hayırlı olan şey'i, daha aşağısı ile tebdîl etmek mi istersiniz? "Beka"yı "fenâ"ya tercîh ediyorsunuz. O halde Fir'avn'ların diyârına ininiz. Orada birçok mihen ve meşak ile istediğinizi bulursunuz.

Mâdâmı ki makamât-ı âliyyeden ve rûhâniyyeden eşyâ-yı hasîseye tenezzül istediniz, o halde kalıb-ı süflînize tenezzül edin.

---

* Onlar ilhâmât-ı Rabbâniyye ve vâridât-ı gaybiyyeden zevk almıyorlar, makam-ı hayvâniyyete tenezzül istiyorlar. İklîm-i vücudlarında şehevât-ı hayvâniyyenin yetişmesini bekliyorlardı.

Bu arzuları üzerine zillet ve meskenet galib getirildi. Bu damga vurulduktan sonra da bütün gizli şeyleri bilen Allah'ın gadabına uğradılar. Gadaba yakın olmalarının sebebi: Burhân-ı İlâhîyi inkâr ve Allah'ı beyân eden Enbiyâyı bigayri hakkın katletmeleri oldu. Bu katl ve küfr; hudûdullaha tecâvüzün, isyânın son perdesi idi. Onların ma'budları nefisleri olmuştu. Binâenaleyh artık felâh, ferah, necât ümmîdi kalmamıştı. Nihâyet gadab-ı İlâhîde müstehlek oldular.

Âyet-i kerîmenin enfüsî ma'nâsı alınacak olursa:

Zillet: Tuğyâna işaret. Meskenet: Şeytâna taabbüd. Hubb-i dünyadan başka gayesi olmayan kimsenin, aşkı, muhabbet-i rûhânîsi bulunmayanın, neticesi cîfeye inkılâb edecek ne kadar mata'ı da olsa, ona fakir denir fakir...

—

(Ve iz kulnedhulû...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَىٰ وَالصَّابِئِينَ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا
مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ
بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ
ذَٰلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ
﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ
كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿٦٥﴾ فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا
وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٦٦﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ
إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا
قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ
يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ
وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَٰلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ ﴿٦٨﴾
قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا
بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ ﴿٦٩﴾

Dikkat edin mü'minler! Cenâb-ı Hak irtidâd edenlerin, kitâb önlerinde iken küfredenlerin, şirk ve nifaka sâhib olanların hâlini beyân ettikten sonra imdi istikamette sebât edenlerin, Hak'ka teveccüh eden ehl-i îmânın ind-i Ulûhiyyetteki makamlarını bildiriyor:

62 — Innelleziyne àmenù velleziyne hàdù vennesàrà vessàbiiyne men àmene billâhi velyevmil'âhıri ve amile sàlihan felehüm ecrühüm ınde rabbihim ve lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenùne.

O kimseler ki dîn-i Muhammedî ile tedeyyün ettiler ve zamanlarında dîn-i Mûsâ ile tedeyyün ettiler, kezâ dîn-i İsâ'ya îmân ettiler, dîn-i Nûh'a,* İbrâhîm'e îmân ettiler. Hulâsa, o kimseler ki nûrullah ile kalblerini nûrlandırarak Allah'ın vahdâniyyetine, samedâniyyetine, yakînen ikinci güne, hesâb vereceği âlem-i âhırete îmân ettiler, amel-i sâlih işlediler, emirleri hâlisen livechillâh tuttular; işte onların alacağı ecir, Rabbilerinin indindedir. (Bize vâsıl oldukları vakit görürler.) Varlık perdesi kalkmıştır. Binâenaleyh onlar içün korku yoktur, şirk de kalkmıştır. O halde onlar içün mahzûn olmak da yoktur.**

63 — Ve iz ehaznà miysàkaküm ve refa'nà fevkakümüttùre huzù mä àteynàküm bikuvvetin vezkürù mà fiyhi leallеküm tettekùne.

İmdi Cenâb-ı Hak mîsakı hatırlatıyor:

Şu verdiğiniz sözü hatırlayın ki, dağı üzerinize kaldırdığımız vakit Mûsâ'yya tâbi' olacağınıza ve O'nun getirdiği Kitâbdaki evâmiri tanıyacağınıza, nevâhiyden kaçınacağınıza dair

---

* Sâbiînden bir kısmı müşriktirler, onlar yıldıza taparlar, bittabiî buraya dâhil değildirler.

** Elâ inne evliyâallah lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenûn.

Allah'ın enâniyyet ve şirk zulmetinden, nûr-ı vahdete çıkardığı zâte "velî" denir.

sizden (ecdâdınızdan) ahd ü mîsâk ya'ni söz aldık. Söz verip döndükten sonra tekrar rücû'unuz için Tûr'un, üzerlerine kaldırılarak muallâk durdurulması ecdâdınızın büyük bir ibtilâ ile o hâle şâhid olmaları Hak'kın büyük burhânıdır.

O halde evâmir ve nevâhiy, bilcümle taraf-ı İlâhîmizden gönderilip yapılması lâzım gelen ahkâmı, kuvve-i Rabbâniyyemden aldığınız kuvvet ile tutun. Evâmir, tâat, ibâdet ancak onunla olur. Yoksa kuvve-i nefsâniyye ile bu işleri hâlledemezsiniz. İşte Kitâbullahdaki o nâmütenâhî hakayık, remz ü işârâtı derhâl hatırlayın. Me'mûl ki tecellî-i kahriyyemizden sakınmış olursunuz.

64 — Sümme tevelleytüm min ba'di zàlike felevlâ fadlullàhi aleyküm ve rahmetühu leküntüm minelhàsiriyne.

Sonra biraz zaman kazandınız mı ibtilânızı unutur, verdiğiniz sözden dönersiniz. Kuvvâ-yı tabiiyye vücûdunuzu isti'lâ etti mi nefsin ordusu şehr-i kalbi işgal eder. Derhal Hak yolunu terk eder, sünen-i Enbiyâyı bırakırsınız. Şu hâlinize karşı eğer Allah'ın merhameti ve fadl u inâyeti olmasaydı; (o rahmet ki tevbenizi kabul eder, ahkâm-ı İlâhîsinin kuvvetle tutulması içün kuvvet ihsân eder, nefislerinizin hazlarını terk ettirerek sizi zulmetten nûra çıkaracak Enbiyâ gönderir); işte bu eltâf-ı Sübhânî olmasaydı, aklınıza hidâyet etmeseydi, basîretinizi nûrlandırmasaydı, sizler muhakkak hüsranda idiniz.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi alındığında:

Fehm ü maânînin kabûlü husûsunda tûr-ı dimâğınızı kaldırdık. Size getirdiğimiz Kitâbı artık ciddiyetle kabûl edin dedik.

65 — Ve lekad alimtümülleziyna'tedev minküm fiyssebti fekulnà lehüm kûnù kıredeten hàsiiyne.

Nasıl hüsranda olmazsınız? Eslâfınızdan bir kısmının Cumartesi günü yapılmasını nehyettiğimiz şey'i yapanları, dolayı-

sı ile verdikleri ahdi hîle ile bozanları, hadd-i şer'îyi tecâvüz edenleri, o güne lâzım gelen ta'zîm-i dîniyyeyi yapmayanları elbette bilirsiniz.

İnsâniyyet ki âdemiyyete emânet bir vedîatullah idi. Onun da işareti ahde vefâdır. Binâenaleyh siz bundan soyunup hayvânat derecesine sukut etmişsiniz. O halde biz de tecellî-i kahriyyemizle tecellî ediyoruz. Şimdi sûretiniz ve sîretinizle zelîlâne bir şekilde maymunlar olunuz.*

66 — Fecealnâhâ nekâlen limà beyne yedeyhà ve mà halfehà ve mev'ızeten lilmüttekıyne.

Bu hâliniz, önünüzdekilere ve geleceğinize ya'ni hâzırınıza, gâibinize Allah'ın ahkâmına karşı hîle yapmanın nümûnesi diye ibret olsun. İşte bu hâl Hak'kı lâyıkı ile bilenler içün büyük bir mev'ızedir.

Ey Hak'ka vahîd olan ehl-i îmân, dikkat edin! İhsânın kıymetini bilmeyenler içün musîbet-i hüsran hazırlanmıştır.

Âyet-i kerîmeden: İnd-i Ulûhiyyette makam-ı insâniyyetten sukut ederek kalbleri maymuna çerilmiştir ma'nâsı da tahsîl olunur. Ya'ni ma'nen mesholmuşlardır. İnsânı ma'nâda hayvandan ayıran sıfat "ahkâm"dır. O ki "ahkâm"a tecâvüz etmiş, insanlığı terk etmiştir.

Cenâb-ı Hak'kın kulundan aradığı en büyük şey istikamettir, hîle yolunu hiç sevmez. Maalesef ekserî kimseler dinde nehyolunan bir şey'i yapmak istedikleri zaman "ona bir hîle-i şer'iyye bulunamadı mı, bulundu mu" gibi hîle çâreleri ararlar. Ne kadar çirkin...

---

* Dâvud Aleyhisselâmın zamanında sâhil kenarında balıkçılık ile geçinen ba'zı kimseler Cumartesi günü Hak'ka ve Dâvud Aleyhisselâma balık avlamayacaklarına söz verdikleri halde Cuma günü hîle ile tedbîr alarak sâhilde kazdıkları hendeklere Cumartesi günü balık dolup ertesi günü satmak için ahkâma hîle uydurarak tecâvüz ettiler, âkıbet bu hâle giriftâr oldular.

Acaba hîle ile şerîat ictima' eder mi? Hiç düşünmez mi? Dinde hîle yoktur, tedbir vardır. Binâenaleyh Kitâbullahın, bu kıssaları bize anlatmasındaki ma'nâ; bu hikmetlerden ibret alıp insâniyyetin ve İslâmiyyetin esaslarına sâhib olmak içündür. Onun içün Kitâbullahı binbir gece hikâyesi gibi okumamalıdır!

67 — Ve iz kàle mùsà likavmihî innallàhe ye'mürukùm en tezbehù bekareten kàlû etettehızünà hüzüven kàle eùzü billâhi en ekûne minelcàhiliyne.

Cenâb-ı Hak Habîbine buyuruyor ki:

Resûlüm, sana muhabbet ve ihlâs ile tâbi' olan ehl-i îmâna, kardeşin Mûsâ'ya Benî İsrâîl'in şu muamelesini, o ahmak inadçıların teslîmiyyeti terk ederek mücadelelerini anlat.

Benî İsrâîl'in mühim zenginlerinden birinin bir oğlu, bir de amcasının oğlu vardı. Adamın bu iki vârisinden başka kimsesi olmadığından amcasının oğlu servete yalnız ben vâris olayım diye adamın oğlunu öldürüyor.

Bir rivâyette zenginin oğlu da yok, yalnız amcasının oğlu var. Bir gün evvel mala vâris olayım diye adamı öldürüyor. Kaatil kurnazlık yaparak sahte bir tavırla maktûlün kanını istiyor. Kaatil bulunamıyor. Benî İsrâîl birbirine düşüyor. Nihâyet Cenâb-ı Mûsâ'ya müracaatla "Allah'ına yalvar, mes'ele hallolsun" diyorlar. Bütün serâire muttali' olan, hiçbir şeyi O'ndan gizlemenin imkânı olmayan Allah, Mûsâ'sına emrediyor: "Bir inek zebhetsinler, maktûl, kaatilin kim olduğunu haber verir."

Benî İsrâîl: "Biz senden kaatilin meydana çıkmasını istiyoruz, sen bize sığırın zebhedilerek ba'zı âzâsının meyyite vurulmasını söylüyorsun; kaatil ile sığırın zebhinin ne münâsebeti vardır, bizimle eğleniyor musun, eğlence yerine mi koydun?" dediler.

Hazret-i Mûsâ: "Ben o gibi câhillerin sınıfından olmaktan Allah'ıma iltica' ederim. Ben ancak 'vahy'e tâbi' olmuş bir kim-

seyim. Allah'dan ne almışsam onu veririm" deyince, kendilerinin yine haksız olduklarını anlayıp emre i'tikad ederek bu sefer sığır üzerinde sual sormağa başladılar:

68 — Kàlüd'u lenà rabbeke yübeyyin lenà màhiye kàle innehu yekùlü innehà bekaretün lâ fàridun ve lâ bikrün avànün beyne zàlike fef'alû mà tü'merùne.

Rabbine sor, sığır büyük mü olacak, küçük mü? Bize beyân etsin, ona göre bulalım.

Emir geldi, ne büyük, ne küçük, ikisinin ortası olacağını buyuruyor. Hemen emri tatbık edin. (İşi zorlaştırmayın, çok sormayın, her suâle bir cevab gelir. Bunun tatbikı sizin içün zor olur) meâlini işaret etti ise de yine sormağa başladılar.

69 — Kàlüd'u lenà rabbeke yübeyyin lenà mà levnühà kàle innehu yekùlü innehà bekaretün safräü fàkı'un levnühà tesürrünnàzıriyne.

Sığırın rengini anlatsın, ona göre keselim.

Yine emir geldi: Altın sarısı gibi sarı olacak, öyle olacak ki bakanlara ferahlık verecek, nazarlarda bir sürûr meydana getirecek.

—

(İnnelleziyne âmenû...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّن لَّنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا
إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُولٌ
تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَّا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ
جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ
نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾
فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَٰلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَىٰ وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّن بَعْدِ ذَٰلِكَ فَهِيَ
كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ
الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا
لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾
أَفَتَطْمَعُونَ أَن يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ
يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِن بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا
بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُم بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
لِيُحَاجُّوكُم بِهِ عِندَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

70 — Kàlüd'u lenà rabbeke yübeyyin lenà mà hiye innelbekare teşàbehe aleynà ve innä inşäallàhü lemühtedùne.

Tekrar suâle başladılar ve dediler ki: Gelen emirlerde müşterek vasıflar var, biz şaşırdık, bir daha Rabbine yalvar, daha âşikâr bir şekilde "bakara"yı bize ta'rif buyursun, biz de inşaallah bu ta'yinden sonra iktidâ ederiz de emrettiği gibi sığırı buluruz dediler.

71 — Kàle innehu yekùlü innehà bekaretün lâ zelûlün tüsiyrül'arda ve lâ teskıylharse müsellemetün lâşiyete fiyhà kàlül'àne ci'te bilhakkı fezebehùhà ve mâ kâdù yef'alûne.

Yine emir geldi. Öyle bir sığır olacak ki ne zirâatte meşakkatle kullanılıp hezel gelmiş olacak, ne de bostan dolabında su çıkarmakla yıpranmış olacak. Hulâsa bakımlı, hiç kusursuz, renginde hiç karışık yok, böyle bir bakara olacak buyuruyor cevabını alınca, "şimdi vasf-ı hakîkisini bildiren emri getirdin" dediler.

Nihâyet ta'rîf edildiği şekilde çok zor ve gayet pahalı bakarayı bularak mecbûr olup zebhettiler. Fakat az kaldı ki, bunu işleyemeyecekler idi.

Dikkat edin mü'minler!

Bize burada birçok ibretler gösterilmiştir. Ezcümle: Evâmir-i İlâhiyyede uzun boylu sual hem edebe mugâyir, hem de sual çoğaldıkça vazifenin çoğalacağına işaret vardır. Onun içün Allah ve Resûlüllah'ın emirlerinde "şöyle mi olacak, böyle mi olacak?" diye uzun boylu dedikodu doğru değildir. Onlar ne verirlerse o alınır. Fahr-i Âlem Efendimiz hac'cın farziyyetini i'lân ettikleri zaman eshabdan birisi "her sene mi?" diye sormuşlar. Cenâb-ı Risâlet sükût buyurmuşlar, suali tekrar edince: "Evet der isem ne yaparsınız?" diye cevab vermişler. Ya'ni Rabbimden getirdiğim emirlerde uzun boylu sual sormayın diye işaret etmişlerdir. Dinde ukalâlık değil ihlâs-ı tâm ile kulluk

lâzımdır. Cenâb-ı Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: "Bakara mes'elesinde Benî İsrâîl 'inşaallah' diye meşiyyet-i İlâhîye sığınmasa idiler istenilen sığırı bulmak içün çok zahmet çeker, kat'iyyen istediklerine vâsıl olamazlar idi."

72 — Ve iz kateltüm nefsen feddàre'tüm fiyhà vallàhü muhricün mà küntüm tektümùne.

Ey Benî İsrâîl!

Hani siz haksız yere bir kimseyi öldürmüştünüz, kaatil hakkında da mütehayyir kalmış ve hepiniz kendi nefislerinizi müdafaa ederek biribirinizi ithâm etmekliğe başlamıştınız. Bu kaatil aranızda münâzaayı mûcib olmuş idi. Allah sizin içinizi, dışınızı, serâirinizi ve zamâirinizi muhîttir, sizin sakladığınızı meydâna çıkarır.

73 — Fekulnadribùhü biba'dıhà kezàlike yuhyiyllâhülmevtà ve yüriyküm àyàtihî le'alleküm ta'kılûne.

Ta'rîf ettiğimiz şekilde bir inek zebhedin, onun bir parçasını maktûle vurun dedik. Vurdunuz, maktûl dirildi, kaatili haber verdi. İşte şu hâl Allah'ın istediği anda bütün emvâtı dirilteceğini ortaya koyuyor ve maktûl mes'elesinde âşikâr gördüğünüz açık âyette işin tahakkukunu ve yevm-i âhırette ikinci hayâta başlanacağını i'lân ediyor. Artık me'mûl ki sıdk ile bunları düşünür, aklınızı başınıza alır da dînî ve dünyevî i'tikadâtınızı tashih edersiniz.

Ey mü'minler! Kaatil, maktûl, sığırın zebhi mes'elesinde buraya kadar âyet-i celîlenin ma'nâ-yı zâhirîsinden tahsîl olunan ma'nâyı söyledik. Biraz da ma'nâ-yı enfüsîsinden bahsedelim:

Cihet-i enfüsiyyede Cenâb-ı Hak'kın "bir bakara zebh edihiz" diye emrettiği "sığır", insanın iklîm-i vücûdündeki behîmî nefsidir. O boğazlanırsa, kalb hayat bulur, hâyât-ı bâkîye vâsıl olunur. Burada cihâd-ı ekbere işaret vardır.

Meydân-ı mücâhede-i riyâzâtta hevâ-yi nefsinin başı koparılan kimseye şehîd-i hakîkî denir. Meydân-ı muhârebede başı kesilen kimseye ise şehîd-i şer'î denilir ki onun şehîdliği bu kanın akması iledir.

Şehîd-i hakîkî ise bu demin taallûkatından halâs olmuştur. Maksûd-ı a'zam, sûretin fenâsı değil, belki sûretin bekası olup ahkâmının fenâsıdır. Onun içün "ufak cihâddan büyük cihâda döndünüz" denmiştir. Asıl mücâhid nefsi ile çarpışan kimsedir ve o nefis, gençliğin tam gaflet ve şehvetle meşbu' olduğu bir zamanda tîg-ı muhabbetle zebhedilecek. Onu zebheden kimsenin o uğurdaki cihâdının, riyâzâtının neticesinde aşk sarartısı sîmâsında tecellî eder de nazarlar o sîmâya bakmakla doyamaz. Gönüller onun te'sîri altında kalır. Onların sîmâsında secde-i iktirab görülür. Ona benzemek isteyenler de olur, taklîdi, sahtesi bulunur. Şekillerine bürünmek isteyenler olur. Hidâyete tâlib olanlar içün ehl-i hakîkatin işaretleri vardır. Onlar muzahrafât-ı fâniyyeden soyunmuşlardır. Allah'tan gayri talebleri, Allah'tan başka maksûdları yoktur. Hak'ka tam teslîm olmuşlardır. Bu ise ancak bakare-i nefsi zebhetmekle olur. Onu yapabilenler tevfîkat-ı Sübhânîye sığınan sıddîkındır ki sıdk kılıçları ile bakare-i nefsi zebhetmişlerdir.

Şunu da hatırlayınız: Bigayrihakkın öldürmüş olduğunuz bir kimse hakkında biribirinize düşmüştünüz. Fakat bütün serâitinizi muhît olan Allah hakîkati meydana (nasıl) çıkarır? "İşin meydâna çıkması içün de gayet basit fakat sizi hayretten hayrete düşürecek bir sebeb emretti, ineğin bir parçası ile maktûle vurun, izn-i İlâhî ile dirilir" dendi.

İklîm-i vücûdünüzdeki kalbin yaşayabilmesi içün behîmî nefsin zebhi şarttır. Eğer kalb öldürülür de bunun kaatili hakkında şübheye düşerseniz; ya'ni nefs-i emmâre tarafından mı öldürüldü, muzahrafât-ı fâniyye tarafından mı öldürüldü, muzahrafât-ı fâniyye tarafından mı katledildi? Şeytân ve tevâbi'i hepsi nefis vâsıtası ile te'sîrini icrâ edeceğine binâen Cenâb-ı Hak, kalbin kaatilini meydâna çıkarmak içün bakare-i nefsin

boğazlanmasını emreder. O boğazlandı mı kalbe hayat gelir, nûr-ı Rabbânîden feyz alır. İşte dünyada kalbi böyle dirilten Allah, âlem-i âhırette de cesedleri diriltir. Bu açık berâhîn-i İlâhîyi size gösteriyoruz. Me'mûl ki aklınızı başınıza toplarda hakîkati görmeğe başlarsınız. Zîra akıl, taraf-ı İlâhîden insana ihsân edilmiş en büyük bir nûr-ı Rabbânîdir.

İmdi Cenâb-ı Hak ehl-i şekavetle hıtâben ferman buyuruyor:

74 — Sümme kaset kulûbüküm min ba'di zàlike fehiye kelhıcàreti ev eşeddü kasveten ve inne minelhıcàreti lemà yetefeccerü minhül'enhàrü ve inne minhà lemà yeşşakkaku feyahrücü minhülmäü ve inne minhà lemà yehbitu min haşyetillâhi ve mallàü biğàfilin ammà ta'melûne.

Bu kadar alenî berâhin-i İlâhîyi gördükten sonra kalbiniz Hak'kı anlamamaktan kaskatı oldu. Halbuki siz o âyât ü beyyinâtı gördükten sonra Hak'kı daima anarak kalbiniz yumuşayacaktı, nazargâh-ı İlâhî olacaktı. Siz Hak'kı zikredecektiniz, Hak da sizi anacaktı. Bil'akis kalbleriniz taş gibi oldu. Belki taştan daha ziyade katılaştı. Zîra taşın ba'zısından nehirler akar, kaynar, öyle taşlar vardır ki, yarılır, içinden sular fışkırır, kimisi haşyetullahtan yukarıdan aşağıya dökülür.

Âyetin ma'nâ-yı enfüsîsinde, katılıkla kalbin mertebelerine işaret vardır. Kalbin nehirleri rûhun nûrlarıdır. Ba'zı kimselerde havârika benzer şeyler görülür.

Yalnız dikkat olunacak bir mes'ele vardır. Mü'minde bu hâlin tecellîsi kurbiyyet-i İlâhiyyeye, tezyîd-i îmâna, indillâh terfi'-i dereceye işaret olduğu gibi ehl-i îmânın gayrisinde istidrac ve kehânete işaret olur.

Hulâsa Allahü Teâlâ işlediğiniz amellerin hiçbirinden gafil değildir. Hidâyete yanaşmak istemeyenlerin kıssalarını işitmediniz mi? Onların Enbiyâya yaptıkları fenalıklarını biliyoruz. O

fenâlıklarına, hıyânetlerine o kadar ağır cezâlar verdik, onlar yine salâha yüz çevirmediler.

75 — Efetatmeùne en yü'minù leküm ve kad kâne feriykun minhüm yesme'ùne kelâmallàhi sümme yüharrifùnehu min ba'di mà akalûhü ve hüm ya'lemùne.

Binâenaleyh bütün Yahûd'un ve ulemâsının size îmân edeceklerini mi ümmîd ediyorsunuz? Îmân etmiyorlar diye mahzûn olmayınız. Bu kavm-i Yahûd'un eslâfının bir tâifesi Allah'ın kelâmı olan Tevrât'ı okur, orada Habîbimizin uzun vasıflarını da tilâvet eder, vaktâ ki Mazhar-ı Kül olan Muhammed'in zamânı yaklaşıp O'nun zuhûrunun alâmâtı gözükmeye başlayınca hased ve inadlarından Kitâbi bile bile tahrîf ederler, ya'ni yakînen akılları ererek, mev'ûd olan Nebî olduğunu bilerek sırf kibir ve inadlarından Kitâbı bozarlardı.

76 — Ve izà lekulleziyne àmenù kàlû àmennà ve izà halâ ba'duhüm ilâ ba'dın kàlû etühaddisùnehüm bimà fetehallàhü aleyküm liyühäccùküm bihî ınde rabbiküm efelâ ta'kılûne.

Onlar öyle zillet ve meskenet damgası vurulmuş kimselerdir ki; ehl-i îmân ile mülâkatlarında "Biz de Resûlünüze îmân etmişiz, O öyle bir Nebîdir ki, Tevrât'ta mev'ûddur. Binâenaleyh O'na ve O'nun Rabbisinden getirdiği her şey'e îmân etmişiz" derler. Kendi kendilerine yalnız kalınca da ba'zıları ba'zılarına: "Allah'ın size açmış olduğu şey'i onların eline hüccet veriyorsunuz. Ya'ni Tevrât'taki Cenâb-ı Hak'kın beyân ettiği sıfât-ı Muhammediyyeyi onlara ne diye söylüyorsunuz? Allah'ınızın size bildirdiği şeyle sizi mahkûm etsinler, iskat etsinler içün mü haber veriyorsunuz? (Hiç düşünmüyor musunuz?) Bu kadar şey'e aklınız ermiyor mu?" derler.

—

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْهُمْ
أُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا
يَظُنُّونَ ﴿٧٨﴾ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ
يَقُولُونَ هَٰذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا
فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ
﴿٧٩﴾ وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ
أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ
عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾ بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ
بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ
﴿٨١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾ ع وَإِذْ أَخَذْنَا
مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ
وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

77 — Evelâ ya'lemùne ennallàhe ya'lemü mà yüsirrùne ve mà yu'linùne.

Ey Resûlüm! Bizim tarafımızdan onlara söyle ki:

Biz onlara akıl verdik. Bilmiyorlar mı ki onların içini, dışını, bütün serâirini, zamâirini Allah bilir. Onların inad ve kibirlerini, küfrü içerlerinde gizleyerek sûretâ mü'min gözüktüklerini, Kitâbı yağyîr, tahrîf ettiklerini, bütün işlediklerini Allahü Teâlâ bilir.

78 — Ve minhüm ümmiyyùne lâ ya'lemùnelkitàbe illä emàniyye ve in hüm illâ yezunnùne.

Bunların ba'zıları hiç okumak bilmezler, Kitâbullahı okuyamazlar, dolayısı ile evâmir, nevâhî, i'tikad olunacak şeyler nedir lâyıkı ile bilemezler. Yalnız büyüklerinin, rühbanlarının yalan yanlış yazdıkları, söyledikleri, bildirdikleri şeyleri onları akıllı zannederler de taklîd ederler.

Dikkat edin mü'minler!

Cenâb-ı Hak i'tikadda taklîdi istemiyor. Umûr-ı i'tikadiyyeyi vicdânen tatmak ve yakînen bilmeyi işaret ederek esrâr-ı hakayıka kullarının ma'rifet hâsıl etmelerini diliyor.

İmdi Allahü Teâlâ bu zavallıları aldatan fâsık ulemânın* âkıbetini, uğrayacakları cezânın büyüklüğünü i'lân ediyor. Ne mahrûmiyyet...

---

* İnsan ahlâk-ı İlâhiyye ile tahallûk ve sıfât-ı İlâhiyye ile ittısaf etmedikçe hakîkatte âlim-i din olamaz. İlim, sıfât-ı Hak'tır. Binâenaleyh fazîlet ilim ile olur. Hakikî âlim, âyine-i Hak olacaktır. İşte Âdem bu sıfatla Melâikeye tafdîl kılınmıştır. Melâike bunun farkına varamadı da tâattaki kemâllerini söylediler. Halbuki "tâat" sıfat-ı halktır. İlim ise sıfat-ı Hak'tır. İşte bundan hissedar olmayan füsekanın din hakkında bilgileri dalâlete sevk eder. Ulemâ-yı dînin ef'al ve harekâtı nâs üzerine huccettir. Onun içün çok mazbut olmaları şarttırr. Cenâb-ı Peygamber Efendimiz: "Hakikî deccaldan daha ziyâde ümmetim hakkında eimme-i mudıllînden korkarım" buyurmuşlardır.

79 — Feveylün lilleziyne yektübùnelkitàbe bieydiyhim sümme yekùlûne hàzà min ındillâhi liyeşterù bihî semenen kaliylen feveylün lehüm mimmà ketebet eydiyhim ve veylün lehüm mimmà yeksibùne.

Yazıklar olsun, vay hâline onların ki hakîkate yaklaştıktan sonra hukuk-ı İlâhîyi huzûz-ı fâniyyeye satarlar. Ahkâm-ı nefsânîlerine kendilerini mahkûm edip hakîkati tahrîf ederek o elleri ile kitâb yazıp sonra da az bir şey'e satmak içün "bu taraf-ı İlâhîden gelen kitâbdır" derler. Etrafında toplanan zavallılar da onları akl-ı kemâl sâhibi zannederler. Ne yazık, ne büyük azâba gireceklerdir. Onlar âdî bir kazanç içün kendi elleri ile Kitâbı tahrîf ederek yazarlar. O kazancın azâbı ne ağır olacaktır.

80 — Ve kàlû len temessenennàrü illä eyyàmen ma'dùdeten kul ettehaztüm ındallàhi ahden felen yuhlifallàhü ahdehu em tekùlûne alellàhi mà lâ ta'lemùne.

Hakîkat meydâna çıkar da etrafımızdakiler şems-i hakîkat-ı Muhammediyyeye kalb pencerelerini açarlar, İslâmın güneşi kalblerine girer korkusu ile onlara kuru kuru tesellîde bulunurlar: "Bizi kat'iyyen (icle ibâdet) ettiğimiz sayılı günler mukabili olan günlerden başka ateş kuşatmaz. Onun içün üzülmeyiniz, ızdırab çekmeyiniz. Allah size yakmaz, pek pek yedi gün, yâhut kırk gün azâbımız olabilir" derler.

Habîbim, tevbîhen şunlara sor:

Siz, sizi böyle ancak yedi veya kırk gün azâbın kuşatacağına dair Allah'tan söz mü aldınız? (Yoksa size böyle bir kitâb mı nâzil oldu?) Eğer Allah'tan böyle bir söz almış iseniz, Allah ahdinde hulf etmez, elbette ahdini yapar. Yoksa Allah'a bilmediğiniz halde iftirâ mı ediyorsunuz?

81 — Belâ men kesebe seyyieten ve ehàtat bihî hatıy-etühu feülàike ashàbünnàri hüm fiyhà hàlidùne.

İş sizin vesvese-i şeytâniyye ile söylediğiniz gibi değil!

Âyine-i kalbi isyan karaları ile tozlanmış, fıtratındaki nûr-ı îmânı kalbinden hârice çıkarmış, vücûd-ı müktesebe-i ma'neviyyesi şirk, küfr ü seyyiatla ihâta edilmiş, kalbi, nefs-i emmâre ordusu ile işgal edilmiş kimseler, seyyiatının tathirhânesi olan âlem-i nârda ilâ mâşâallah muhalled kalacakları ahkâm-ı İlâhiyyedendir.

İmdi Cenâb-ı Hak mü'minler üzerindeki sünnet-i İlâhîyi beyân buyuruyor:

Evet, mü'minde olan sıfat ne hayvanda, ne Melekte tecellî eder.

"İttekû firâsetel mü'min feinnehû yenzuru binûrillâhi azze ve celle" buyurulmuştur. Mü'minin firâsetinden sakınınız, zîra onun mısbâh-ı kalbinde Cenâb-ı Hak nûrdan bir nûr vaz'etmiştir, çevirince görür. Hak'kın envâr-ı sıfâtını, mısbâh-ı mü'min îzâh eder.

Bu hakîkati anlatmak içün kandil ile misâl getirilmiştir. Bugünkü âlât-ı tenvîriyyenin tekâmülden evvelki şekli kandildir. Karanlıktan kurtulmak üzere camdan yapılan şeffâf olan bu âletin içine yağ konur, fitil takılır, eşyâyı görmek içün kibritle uyandırılarak ziya' meydâna gelir.

İşte âdemde, hakîkî mü'minde bir (sır fitili) vardır ki âdemin kalb sırçası içinde takılıdır. Bu sırça da cesed kandilinde durur. Kalbin sırçası içinde rûh-ı insânî yağı vardır. Ona nûr-ı İlâhî taallûk edince safâ-yı kalb üzerine ziya' verir. O vakit bu âlemin Hak ile kaim ve aşkullah ile dâim olduğunu hakîkaten anlar. Onun içün dikkat edin mü'minler! Allah'ın varlığını bilmek ile, Allah'ı bilmek arasında çok fark vardır.

82 — Velleziyne àmenù ve amilussàlihàti ülâike ashàbülcenneti hüm fiyhà hàlidùne.

O kimselerin ki Hak'tan gayrı talebleri yoktur, vahdâniyyet-i İlâhiyyeye inanırlar, "Kayyûm" sıfâtı ancak Cenâb-ı Hak' ta olduğunu tanırlar ve kalbleri ile böyle yakînen inandıktan

sonra kalıpları ile de i'tikadlarındaki semereyi meydâna çıkarmak içün iyi ameller işleyip Hak'ka yakîn olurlar. İşte onlar naîme ve mün'ıme vâsıl olurlar, eshâb-ı Cennet olup orada ebedî kalırlar.

83 — Ve iz ehaznà miysàka beniy israiyle lâ ta'büdùne illallàhe ve bilvàlideyni ıhsànen ve ziylkurbà velyetàmà velmesàkiyni ve kùlû linnàsi husnen ve ekıymussalâte ve àtüzzekâte sümme tevelleytüm illâ kaliylen minküm ve entüm mu'ridùne.

Habîbim, mü'minlere Benî İsrâîl'den aldığımız şu mîsakı da anlat:

Ancak Allah'a ibâdet edin, ya'ni sahrâ-yı ademden varlık vücûdu pazarına sizi getiren Hâlıkınıza yaklaşın ve kalbiniz ve kalıbınızla oraya dönün, himâyet-i hilkatinize sebeb olan annenize, babanıza hizmetlerinde mütevâzıâne, kusursuz bulunup ma'nen ve maddeten iyilik yapın,* akraba hukukuna riayet edin, düşmüşe yardım edin, yetîmi incitmeyin, annesiz babasız yavrulara başka türlü şefkat gösterin, maîşetini çalışıp çıkara-

---

* Cenâb-ı Hak kendi hukukundan sonra ana baba hukuku üzerinde duruyor ve onları incitmemek sûreti ile dört elle sarılarak yapılacak hizmetleri emrediyor. Öyle ya insan, babasının zahrından, mahall-i şefkat olan annesinin sadrından halk olunup bu âleme geldiği zaman ne kadar âcizdir. Onların himâye-i şefkatlerinde kaldığı vakitlere hakikî insan nasıl nankör olur? Kucağını yuva yapıp memelerini onu ihyâ içün açan annenin ve ona o kuvvetin tedârikine çalışan babanın hakkı nasıl ödenir?

** Ne yazık ki birçok kimseler bu âleme gelişi, gidişi yalnız yemek, içmek, yatmak zannederler. İşte bunlar ikinci doğum olan ölümden sonra eli pek boş kalanlardır.

Evet, seksen yaşına gelmiştir, birçok servet iddihar etmiştir, ayağı çukurdadır, fakat gözündeki hırs perdesi bu varlığın bir kısmını enva'-ı hayırdan birine sarfedeyim de benimle beraber gitsin dedirtmez. Halbuki dünyada en büyük zevk insanlara yardım etmektir, infaktır, düşmüşün elini tutmaktır.

Mevzuu biraz daha açayım:

İnsanlar birçok sınıflara ayrıldığı gibi başlıca dört sınıfa ayrılır:

mayan zavallıların elinden tutun,** bâhusûs âlem-i insâniyyete tatlı söz söyleyin.* Muhabbet esâsı kurulsun, mi'râcınız olan, zirve-i tevhîde çıkaran namazınızı; Hak'ka engel olacak muzahrafât-ı fâniyyeden soyunarak, kalbiniz ve kalıbınız huşû' tedârik ederek vakitlerinde kılınız,** nefsinizi tasfiye edecek olan zekâtınızı veriniz*** diye emrettik. Bunlara mîsak almış-

---

1- Kerîm, 2- Sahî, 3- Bahîl, 4- Leîm.

1- Kerîm: Yemez yedirir, giymez giydirir. Eshâb-ı kemâlin yapacağı iş. "Ve yut'ımûnet-taâme alâ hubbihî miskînen ve yetiymen ve esîrâ" âyet-i kerîmesinin nüzûlüne sebeb olan zevât-ı âliye.

2- Sahî: Hem yer, hem yedirir, hem giyer, hem giydirir.

3- Bahîl: Yer, yedirmez, giyer, giydirmez.

4- Leîm: Ne yer, ne yedirir, ne giyer, ne giydirir.

Hulâsa: İbâdet-i mâliyyenin dinde büyük bir mevkıi vardır. Ekseriyyet, ibâdât-ı bedeniyyeyi, bedevâ olduğu içün, rûhunu anlamadan yapar da, ibâdât-ı mâliyye cihetine yaklaşmaz. – Rûhunu anlamadan ta'bîrini kullandım, eğer anlasa idi mâlî ibâdeti terk etmezdi.–

Frenk ulemâsından bir zat bir konferansında: "Eğer Müslümanlar Hazret-i Muhammed'in ta'lîm ettiği zekât müessesesine tamamıyle riayet etselerdi, bugün içlerinde hiç fakir olmadığı gibi zekâtlarını vermek içün hariçte fukara arayacaklardı" demiştir.

Dikkat edin mü'minler! Cenâb-ı Peygamber, valilerine verdiği emirlerde: "Halka namazı sevdirerek kılmaya alıştırınız, zekât vermek istemeyenlerden cebr ile alınız" buyurmuşlardır. Hazret-i Ebûbekir, zekât vermeyen kabîlelerle irtidâd etmişler diye harb etmiştir.

* Bir hadîs-i şerîfde Mazhar-ı Küll Efendimiz: "Ateşten velev bir hurma dânesi ile kendinizi sakınınız, o da elinizden gelmiyor ise güzel bir kelime ile kendinizi kurtarınız" buyurmuşlardır. Azîzim, dünya âhıretin mezraasıdır. Tarla meydanda, Kitâbullah meydanda, Peygamberlerin emirleri de meydandadır. Bâhusûs Enbiyânın sertâc-ı ibtihâcı Hazret-i Muhammed, insâniyyetin ayağı kayacağı yerlere semâvî işâretler rekzetmiştir. Dalâlet fırtınasına tutulup yolunu kaybedenlerin yollarını bulmaları içün "sünnet" rehberi vaz'edilmiştir. O rehberle Cenâb-ı Peygamberin izi bulunup, ma'sıyet dikenliğinden kurtulup ravza-i tecellî-i aşk-ı cemâlûllah'da hayât-ı ebedîye kavuşulur.

** Salât ile emir; sûret-i cezb-i Hak'tır ki, senin sûretini ubûdiyyetinden gayrı ile iştigâlden çekmek içündür.

*** Dinde zekât müessesesi çok mühim bir müessesedir. Bu müessese fakiri zengine dost yapar, fenâ düşünceleri kaldırır. Cem'iyyet içinde sefâlet kalkar.

tık. Sonra sizin pek azınız bu evâmir ü nevâhîye imtisâl ederek ahd ü mîsâkında durdu, ekserîniz yüz çevirdiniz, arkanızı döndünüz, ahdinizi bozdunuz, Hak'tan döndünüz. Esasen siz öyle bir kavimsiniz ki âdetiniz Hak'tan i'razdır.

—

(Evelâ ya'lemûne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُوْنَ دِمَآءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُوْنَ
اَنْفُسَكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ اَقْرَرْتُمْ وَاَنْتُمْ تَشْهَدُوْنَ ﴿٨٤﴾
ثُمَّ اَنْتُمْ هٰٓؤُلَآءِ تَقْتُلُوْنَ اَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُوْنَ فَرِيْقًا مِّنْكُمْ
مِّنْ دِيَارِهِمْ تَظٰهَرُوْنَ عَلَيْهِمْ بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاِنْ
يَّاْتُوْكُمْ اُسٰرٰى تُفٰدُوْهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ اِخْرَاجُهُمْ
اَفَتُؤْمِنُوْنَ بِبَعْضِ الْكِتٰبِ وَتَكْفُرُوْنَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَآءُ
مَنْ يَّفْعَلُ ذٰلِكَ مِنْكُمْ اِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ
الْقِيٰمَةِ يُرَدُّوْنَ اِلٰٓى اَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا
تَعْمَلُوْنَ ﴿٨٥﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِ
فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُوْنَ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ
اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهٖ بِالرُّسُلِ وَاٰتَيْنَا
عِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنٰتِ وَاَيَّدْنٰهُ بِرُوْحِ الْقُدُسِ اَفَكُلَّمَا
جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ بِمَا لَا تَهْوٰٓى اَنْفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيْقًا
كَذَّبْتُمْ وَفَرِيْقًا تَقْتُلُوْنَ ﴿٨٧﴾ وَقَالُوْا قُلُوْبُنَا غُلْفٌ بَلْ
لَّعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيْلًا مَّا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٨٨﴾

84 — Ve iz ehaznà miysàkaküm lâ tesfikûne dimäeküm ve lâ tuhricùne enfüseküm min diyàriküm sümme akrertüm ve entüm teşhedùne.

Yine sizden mîsak almıştık ki: Ruhsat-ı şer'iyye olmadan, zulm ile biribirinizin kanını dökmeyin, biribirinize zulmederek, tecâvüz ederek memleketlerinden sürmeyin. Sonra siz bunların hepsini ikrar ettiniz. Ecdâdınızın bu i'tirâfına da şehâdet edersiniz. Tevrât'ta da görüyorsunuz.

85 — Sümme entüm häüläi taktülûne enfüseküm ve tuhricùne feriykan minküm min diyàrihim tezàherùne bil'ismi vel'udvàni ve in ye'tùküm üsàrà tüfàdùhüm ve hüve muharremün aleyküm ıhràcühüm efetü'minùne biba'dılkitàbi ve tekfürùne biba'dın femà cezäü men yef'alü zàlike minküm illâ hızyün fiylhayàtiddünyà ve yevmelkıyàmeti yüreddùne ilä eşeddil'azàbi ve mallàhü biğàfilin ammà ta'melûne.

Hulâsa hepiniz bu emirlere râzı oldunuz. Sonra siz sırf dünyaya tapan müsrif müfritler yine biribirinizi bigayrıhakkın öldürürsünüz, içinizden bir kısmınızı yurdlarından zulm ile çıkarır (sürersiniz), üzerlerine ma'sıyet ve haddinden fazla zulm ile müzâharet edersiniz. Eğer onlar esîr olup gelirlerse mal ile değiştirirsiniz, bedelini verirsiniz. (İşte bütün ahdinizden ancak bu umdeyi yaparsınız.* Halbuki onları katletmek ve yerlerin-

---

* Mîsak dört madde üzerine idi: Ruhsat-ı şer'iyye olmaksızın katli terk, herkesi diyârından zulm ile ihracı terk, terk-i müzâheret, esirleri fidye ile kurtarmak.

Dikkat edin mü'minler! Cenâb-ı Hak, din; kabil-i tecezzi, kabil-i inkısam değildir diye i'lân ediyor. Din aşk menzilesinde sevilecektir. Aşk ise taksîm olunmaz. Binaen'aleyh dînin cüz'ünden ferâgat, küllünden ferâgat hükmündedir. Dîn-i Celîl-i İslâm "Aşk" dînidir. Muhabbet-i İlâhiyye karargâhını kalbe kurdurmak ister. O karargâh oraya kurulursa mâadâsı yanar, yıkılır; kişi sâhibi ile kalır.

den çıkarmanız size kat'iyyen haram kılınmıştı. Yoksa Kitâbullahın ba'zısına îmân edip ba'zısına kâfir mi bulunuyorsunuz? Böyle, Kitâbın bir kısmına inanıp bir kısmına küfredenlerin azâbı dünya hayâtında rezîl olmak, kıyâmet gününde de necatsız bir azâba katılmak olacaktır.

Vâr olan vârın müstakıl sâhibi, âşikâr, gizli, ratb u yâbis bütün zerrât-ı kâinâtı istîvâ-yı İlâhîsi ile istîvâ eden Allah işlediğiniz işlerin âşikâr, gizli hiçbirinden gafil değildir.

86 — Üläikelleziyn-eşterevülhayàt-eddünyà bil'àhıreti felâ yühaffefü anhümül'azàbü ve lâ hüm yünsarùne.

Onlar, sıdk u sevabdan uzaklaşmış, tâatın sıcaklığını, ma'sıyetin soğukluğunu duymamış, muvakkat âlemin hayâtını kendi ihtiyârları ile hayât-ı uhreviyyeye bedel satın alan kimselerdir. Fânîyi bâkîye tercih edip tebdîl ederler. Onlardan azab tahaffüf etmez. O, yüzleri zulm ile kararmış olan kimselere yardım da olunmaz.

87 — Ve lekad àteynà mùselkitàbe ve kaffeynà min ba'dihî birrüsüli ve àteynà ıysebne meryemelbeyyinàti ve eyyednàhü birùhılkudüsi efeküllemà cäeküm resùlün bimà lâ tehvä enfüsükümüstekbertüm feferiykan kezzebtüm ve feriykan taktülûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Ser-i tommâr-ı Evliyâullah'da ismi yazılı olan İbrâhim İbn-i Edhem şöyle söyler: "Bir zindanda kalmıştım ki (kendi vücûdünün zindanı) çıkmaya kuvvetim, tâkatim yoktu. Âdil bir kadı gördümse de da'vâ içün huccetim yoktu. (Vücud mahkemesinin hâkimi olan vicdandan) kulağıma şöyle bir ses geldi: "İbrâhim! Ebedî mülk arıyorsan işe giriş, cânâna kavuşmak istersen terk-i cân et. Sâhibini arıyorsan âşık ol, ni'met arıyorsan köle ol, Süleyman'dan Belkıs'ın nefs-i emmâre mektubunu almak istersen Hüdhüd ol (akıl = asâ-yı şerîat). Yûsuf'tan Ya'kub'a vuslat haberi götürmek istersen rüzgâr ol. Süğlün kuşu gibi rengine meyyâl olup kendini beğenme. Hak'ka karşı varlık iddia etme."

Mü'minlere şunu da anlat ki; onların bu ef'âlinden ibret alsınlar. Biz onlara meb'us olan Mûsâ'ya mesâlih-ı dünyeviyye ve uhreviyyeyi beyân eden Tevrât'ı verdik. İltifat etmediler, Kitâbımızı tekzîb ettiler. Tarafımızdan münzel olduğuna ehemmiyet vermediler. Ve arkasından sırasiyle biribiri ardınca mu'cizât ile mücehhez Peygamberler gönderdik. Ve İsebni Meryem'e mu'cizât vererek O'nu Rûhü'l-Kudüs ile te'yîd ettik.

Ey nakz-ı ahd eden câhiller, ey müfrit müsrifler, sayılı nefeslerini Hak'sız tüketenler!

Ne vakit ki hâlinizi ıslaha, Hak yoluna irşâda, seciyye-i insânînizi vikayeye bir Peygamber gelse sizin nefsinizin istemediği, sevmediği bir şey'i getirmişse kibretmediniz mi? Bir kısmını tekzîb, bir kısmını katletmediniz mi?

Ey Peygamber-i Hak!

İşte onların adâvetleri sana ve sana tâbi' olanlara da devâm eder.

88 — Ve kàlû kulûbünà ğulfün bel le'anehümullàhü biküfrihim fekaliylen mä yü'minùne.

Sen onları hidâyete da'vet etsen, müstehzî bir edâ ile, "bizim kalblerimiz perdelidir, artık bize söz fâide vermez" derler.

Habîbim, onlara tevbîhan söyle ki:

Siz kibr ü inâdınızdan dolayı, tulû' eden şems-i hakîkat'-ı Muhammediyyeyi hasedinizden nâşî Hak'kın "Müntakım"* ismi ile karşılanarak huzûr-ı İzzet-i Bârî'den kovulup uzaklaştırıldınız. Onların pek az îmân edenlerinden gayrisine Allah lâ'net etti.

—

(Ve iz ehaznà...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

---

* İnsan mazlum mevkıinde kalınca, Cenâb-ı Hak zâlime karşı "El Müntekım" ismi ile tecellî eder.

وَلَمَّا جَآءَهُمْ كِتَابٌ مِّنْ عِندِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ
وَكَانُوا مِن قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَآءَهُم
مَّا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾
بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنفُسَهُمْ أَن يَكْفُرُوا بِمَآ أَنزَلَ اللّٰهُ
بَغْيًا أَن يُنَزِّلَ اللّٰهُ مِن فَضْلِهِ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِ
فَبَآءُو بِغَضَبٍ عَلَىٰ غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٩٠﴾
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَآ أَنزَلَ اللّٰهُ قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَآ أُنزِلَ
عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَآءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا
لِّمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنبِيَآءَ اللّٰهِ مِن قَبْلُ إِن
كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٩١﴾ وَلَقَدْ جَآءَكُم مُّوسَىٰ
بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِن بَعْدِهِ وَأَنتُمْ ظَالِمُونَ
﴿٩٢﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ
خُذُوا مَآ آتَيْنَاكُم بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا
وَعَصَيْنَا وَأُشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ
قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُم بِهِ إِيمَانُكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٩٣﴾

89 — Ve lemmä càehüm kitàbün min ındillâhi musaddikun limà me'ahüm ve kânù min kablü yesteftihùne alelleziyne keferù felemmà cäehüm mà arefù keferù bihï felâ'netullàhi alelkâfiriyne.

Zât-ı Ahadiyyetin Cenâb-ı Ahmediyyete fethi, şems-i hakîkat-ı Muhammediyyenin âfâka tulû'u, her akl-ı selîme göre ma'kul olan emr-i menkulün, âyât-ı İlâhînin tecellîsi, beşerin bütün ihtiyâcâtını câmi' ve kâfil olan Kitâbın ind-i İlâhîden nâzil olduğunu mübeyyin açık mu'cizelerle nüzûlü karşısında kâfirlerin hasedleri* ve şiddetleri artıyordu. Bununla beraber ellerindeki ümem-i mâziyyenin Enbiyâsına getirilen Kitâblar da Kur'ân-ı Mübîn'i tasdîk ediyordu. Ve Kur'ân-ı Mübîn de bütün Kütübün tasdîkı karşısında geldi.

Dikkat edilirse hased insanı nasıl mahrum bırakıyor. Bunlar Hazret-i Muhammed'in bi'setinden evvel müşrikîne ve kendilerinden evvel kâfir olanlara Kitâblarında mev'ud bir peygamber geleceği haber verilmiş diye iftihâr ederler ve kendileri sıkıştıkları vakit: "Yârabbi! Bizi son zamanda göndereceğin Peygamber hürmetine ferâha çıkar" diye nusrat isterlerdi. Ne vakit ki bildikleri ve yardım olunmaları içün vesîle ittihâz ettikleri ve Kitâblarında beyân olunduğundan dolayı iftihâr ettikleri Nebîyy-i muazzam, Resûllerin seyyîdi Hazret-i Muhammed zuhûr etti, tanıdıkları gelince kibir ve hasedlerinden ona küfrettiler. Allah'ın lâ'neti de bütün kâfirlerin üzerinedir.

90 — Bi'semeşterev bihï enfüsehüm en yekfürù bimä enzelallàhü bağyen en yünezzilallàhü min fadlihî alâ men

---

* Semâda ve Arzda ilk fesad, Cenâb-ı Hak'ka karşı ilk isyân, hased yüzünden olmuştur. Semâ'da Şeytân'ın Hazret-i Âdem'i hasedi dolayısı ile secde hakkında irâde buyurulan fermân-ı Hudâ'ya muhalefet edip matrud oluşu. Arz'da Kabil'in ma'sum kardeşi Hâbil'i hased yüzünden zulmen katledişi. Şeytânın sıfâtı olan hased Hak'ka gidecek yolu tıkar. Binâenaleyh cesed hanesi, hasedden tathîr edilmedikçe ibâdetten zevk alınmaz. Hased öyle bir sıfattır ki kalbi karartır, muhabbetullah nûrunu görmekten mahrûm eder.

yeşäü min ıbàdihî febäù biğadabin alâ ğadabin ve lil-kâfiriyne azàbün mühiynün.

İmdi Cenâb-ı Hak, mü'minleri îkaz içün, ehl-i gafletin, nefs-i emmârelerinin semen–i kalîline hayât-ı ebedîlerini, baht-ı sermedîlerini satıp; Hak'ka vâsıl olmaktan, rahmet ve rahıym-den nasıl dûr edildiklerini i'lân ediyor.

Onlar ki, şiddetli inadları yüzünden değiştiler. Kendilerini ne kötü şey'e bedel sattılar. Allah'ın El-müntakım ismine maz-har olarak gadabdan gadaba, azabdan azaba gittiler, ma'rifet-i İlâhiyye tahsîlinden uzaklaştılar, müşâhede-i Hak'dan dûr oldu-lar. Kerem-i İlâhînin, kullarından istediğine ihsân olunduğunu hased ettiler. Hep bunlar Allah'ın fadl-ı İlâhîsinden ihsân ettiği Kur'ân'ı Habîbi Muhammed'e inzâl olunduğunu çekemeyerek, düşman olarak Kur'ân'a küfretmek sûretiyle azâb-ı İlâhîye uğ-radılar.

Esâsen Kitâbullaha lâzım gelen ta'zîmâtı yapmayan kâfir-ler içün sâha-i izz-i kabûlden koğulmak sûretiyle kendilerini zelîl ve hâkır edecek azab vardır.

91 — Ve izà kıyle lehüm àminù bimä enzelallàhü kàlû nü'-minü bimä ünzile aleynà ve yekfürùne bimà veräehu ve hüvelhakku musaddikan limà me'ahüm ful kelime taktülûne enbiyäallàhi min kablü in küntüm mü'mi-niyne.

Onlar inkârda, küfürde o kadar terâkkı etmişlerdir ki yola gelmeleri içün nasîhat edilse "ahlâkınızın tezkiyesi, a'mâlinizin ihlâsı içün Allah'ın inzâl ettiği Kitâba îmân ediniz" denilse, "biz, bize inzâl olunan Kitâba îmân ederiz" derler. Halbuki Kur'ân onların beraberlerindeki Kitâbı tasdîk ettiği ve onun hak olduğunu bildikleri halde, sırf kibir ve azametlerinden, kendile-rine nâzil olan Kitâbdan gayrisini inkâr ederek küfrederler. Zî-ra kendi Kitâbları da bu hakîkati tasdîk ediyordu.

Ey Reisül-kurra Habîbim! Onlara emret ki: Kendinize nâzil olan Kitâbınıza îmân etmiştiniz de, mütedeyyin olduğunuz hâlde, Allah'ın Peygamberlerini bundan evvel neye katlettiniz? Eğer mü'min iseniz bu katli niçün yaptınız? Kitâbın muktezâsı ile amel etmediğinizden sizin îmân etmediğiniz sâbit oldu.

92 — Ve lekad cäeküm mùsà bilbeyyinàti sümmettehaztümül'ıcle min ba'dihî ve entüm zàlimùne.

Ey Resûllerin Seyyîdi Muhammed'im, onlara söyle: Taraf-ı İlâhîden müeyyed beyyinât, mu'cizât ile Mûsâ sizlere geldi. Hak yolunu, îmân esâsını vaz'ederken Mûsâ'yı tekzîb ediyordunuz ve bütün âyât ü beyyinâtı inkâr ile sonra da âciz danayı ma'bûd ittihâz ettiniz. Mûsâ, sizin tekâmülünüzün esasını almak içün Tûr'a geldikden sonra siz buna karşılık hudûdulahı tecâvüz ederek Hak'tan uzaklaştınız. Sizler böyle zâlimlersiniz.

93 — Ve iz ehaznà miysàkaküm ve refa'nà fevkakümüttùre huzù mä àteynàküm bikuvvetin vesme'ù kàlû semı'nà ve asaynà ve üşribù fiy kulûbihimül'ıcle biküfrihim kul bi'se mà ye'mürüküm bihï iymànüküm in küntüm mü'miniyne.

Ey Peygamber-i Hak!

Onların Hak ve hakîkate cebhe aldıklarına, Tevrât'a îmân etmediklerine daha çoook misâl vardır. Onların ilzâm ve iskâtını murâd ediyorsan, taraf-ı Sübhânîmizden niyâbeten beyân et:

Ey ahdimizi nakzeden, Kitâbımızı inkâr edenler!

Hani sizden mîsak almıştık, nakzettiniz, döndünüz. Kudretimizle Tûr'u tepenize kaldırıp muallâk tutunca, o dehşet karşısında korku cevri ile yine söz verdiniz. Peygamberimizle size verdiğimiz Kitâbı kemâl-i ciddiyetle alın, emirlerini dinleyin, kanunlarımızı dinleyin, hem kabûl edin, hem tahsîn edin, ihlâs-ı kalb ile icrâ ediniz demiştik. Zâhirde "O'nun bütün emirlerini, nehiylerini işittik" dediler. İçlerinden de "işittik amma tâat etmeyeceğiz" dediler.

Bunların sebebi isyanları; kalbleri henüz (Dana) i'tikadından kurtulmamıştı. Küfürlerinden dolayı kalblerine Hak'kın muhabbeti yerine buzağı muhabbeti yerleşmişti.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onlara ta'rîzen söyle ki: Eğer mü'min iseniz sizin îmânınız size ne kötü şeyler emrediyor: Allah'ın Kitâbını inkâr edin, Peygamberlerini tekzîb edin, bigayrihakkın öldürün, Allah'a şerîk koşun. Bunlar bu i'tikad ve icraatları ile beraber âhıreti de kimseye vermek istemezler, Dârü's-selâm bizimdir derler.

Ey tâlib!

Şu âyetin incelikleri üzerinde biraz duracak olursak: Cenâb-ı Hak, Kitâbının yalnız şiir gibi dinlenmesini istemiyor. Kişinin o Kitâbın nüzûlündeki gayeyi bilip Kitâbda kendi mevkiini bularak tam bir insan olmasını emrediyor.

Bizde ekserî kimseler Kur'ân-ı Mübîn'i ancak ölüsü içün okur. Sanki o muazzam Kitâb mezarlık içün nâzil olmuştur. Yanlış anlaşılmasın, ölüye okunmasın demiyorum. Tabiî bu âlemden hayât-ı berzahıyyeye geçen mü'mine en büyük hizmet Kitâbullahı okuyup ma'nen kendisine ihdâ etmektir. Yalnız Kur'ân'ın sebeb-i nüzûlü ölüler içün değildir. Evet ölüye fâidesi vardır, fakat o kimsenin hayatta iken ahlâk-ı Kur'âniyye ile ahlâklanması şarttır. Ancak o zaman bir ecir olabilir. Meselâ Kitâbullah, evâmir-i İlâhîye hürmetkâr, mahlûk-ı Hudâ'ya şefekatkâr olmayı emreder. Bir mü'minin mü'min kardeşi aleyhinde söylemesini men'eder. Nefis ile cihâdı, nefsi rûhun dizginleri altında bağlamayı, adli, ihsânı, akraba hukukuna riayeti, fuhştan, münkerden, isyandan, fesaddan kaçınmayı, herhâlde düşmandan kuvvetli, hiç olmazsa düşmanı kadar kuvvetli olmayı, ziraatte, ticârette, arâzinin iyisini seçmekte mütehassıs olmayı, ilimde, fende tekâmül etmeyi, Semâ âlemlerine vukûf peydâ etmeyi, Arz'ın ka'rına kadar incelemeyi emreder. Fakat bunların hiçbirisi ile alâkadar olmadan okunan Kur'ân'dan ne ölüye ne diriye bir fâide hâsıl olur.

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ
النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ
أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾
وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَىٰ حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا
يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ
مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ قُلْ مَنْ
كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَىٰ قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾
مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ
وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾ وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا
إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿٩٩﴾
أَوَكُلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

94 — Kul in kânet lekümüddàrül'àhıretü ındallàhi hàlisaten min dùninnàsi fetemennevülmevte in küntüm sàdikıyne.

Resûl-i Zîşânım!

Onlar, dâr-ı âhıret saâdeti –o saâdet ki, şühedânın, urafânın, vâsılînin, fânîyi bâkî ile değişenlerin menâzili makamıdır– taraf-ı İlâhîden bize tahsîs edilmiştir, biz Allah'ın evliyâsıyız, diğer insanların hiçbir hissesi yoktur diye iddia ederler.

İmdi bunlar, hakîkaten bu sözlerine kalbleriyle îmân etmişler ise onlara söyle:

Bu da'vânızda sâdık iseniz, naîme, mün'ıme vâsıl olacağınıza yakînen inanıyorsanız, haydi ölümü temennî edin.*

95 — Ve len yetemennevhü ebeden bimà kaddemet eydiyhim vallàhü aliymün bizzàlimiyne.

Onlar ise elleriyle kazandıkları o kadar fenâlıklar karşısında kat'iyyen ölümü temennî etmezler.** Hırs, tûl-i emel, hissî

---

* Hazret-i Ammâr'ın şehâdeti esnasında, Hazret-i Muhammed'e (Sallâllahü aleyhi ve sellem) ve eshâbına kavuşuyorum diye sevinmesi gibi.

Hazret-i Bilâl'in, âlem-i cemâle teşrîfi ânında zevcesinin bükâ ve vâveylâsına karşı, "ne bahtiyarlık, benim içün ne mutlu. Resûlüllah'a kavuşuyorum" diye sevinmesi gibi. Bu gibi haller, "ölmezden evvel ölün" hadîsine mâsadak olan zevât-ı âliyede ve makam-ı aşkta kemâle eren büyüklerde olur. Resûlüllah Hazretleri: "Bir işinizde âciz kalıp sıkıştığınız vakit ehl-i kuburdan yardım isteyiniz" buyurduklarında, "Ehl-i kubur kimlerdir yâ Resûlâllah?" diye istifsâr edilince, "İşte Ebûbekir onlardan biridir" diye göstermişler ve ölmezden evvel ölmenin ne olduğunu duyurmuşlardır.

Aşkullah ateşi ile yanan vücûdu başka ateş yakmaz. Hazret-i İbrâhim gibi. Cenâb-ı İbrâhim, Aşkullah ateşi ile yanmıştı; onun içün nâr-ı Nümrud te'sîr edemedi.

** Bir kimsenin âlem-i ibtilâda imtihan zamanında Hak'kın tecellîsine râzı olmayıp "ölsem de kurtulsam" demesi mezmûmdur, cehâlettir, hamâkattır. Çünkü ölünce kurtulmaz ki... Fakat kazâ-yı İlâhîden râzı ve hoşnûd olarak: "Rabbim beni cemâl-i İlâhîsine ne vakit kavuşturacak" derse memdûhdur. Hulâsa hayattan şikâyet abestir.

lezzetlerle telezzüz, câh, nâs arasında sahte i'tibâr, insanlara karşı istikbâr asla bunlara ölümü arzu ettirtmez.

İşte Allah, bütün kullarının serâirine muttali' olduğu gibi, zâlimlerin de ağızlarında olan şeylerin kalblerinde olmadığını hak ile bilir.

96 — Ve letecidennehüm ahresannàsi alâ hayàtin ve minelleziyne eşrekû yeveddü ehadühüm lev yü'ammerü elfe senetin ve mà hüve bimüzahzihıhî minel'azàbi en yü'ammere vallàhü besıyrün bimà ya'melûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onların hallerini açacak, serâir ü zamâirine bakacak olursan, konuştukları içlerine uymaz. Bu mürâîleri; nâstan, hattâ âhıretini inkâr eden müşriklerden daha ziyâde dünyaperest, harîs bulursun. Onlar âhıreti müşâhededen perdelidirler. Mü'minin hâli kâfirde yoktur ki, şevk ile âhıreti taleb edebilsin. Hiç hicâb-ı vahşet kalkmayınca, Hak'ka vuslat arzû edilir mi?..

Kimisi bin sene yaşamak ister. Halbuki bu uzun boylu yaşayış, onları azabdan uzaklaştırmaz, azab azab üzerine yığar. Allah onların bütün işlediklerinin, tûl-i ömürdeki gayelerinin, sırf mefsedetlerinin devâmı içün olduğunu görür.

97 — Kul men kâne adüvven licibriyle feinnehu nezzelehu alâ kalbike biiznillâhi musaddikan limà beyne yedeyhi ve hüden ve büşrà lilmü'miniyne.

Ey Peygamber-i Hak, beyân et:

Cibrîl, Kur'ân'ı Allah'ın izniyle mehbıt-ı vahy ü ilhâm olan kalbine indirdi.

Kur'an, evvelki Kitâbları, önlerinde, ellerinde bulunan kitâbları musaddık olarak nâzil oldu. Kur'ân'ı, mü'minlere hidâyet ve bişâret olarak Allah'ın izniyle senin kalbine koyan O'dur. Her kim Cibrîl'e düşman ise Allah'a düşmandır.

98 — Men kâne adüvven lillâhi ve meläiketihî ve rüsülihî ve cibriyle ve miykâle feinnallàhe adüvvün lilkâfiriyne.

Resûlüm onlara yine söyle ki:

Bir kimse nakz-ı ahd ederek emirlere isyân edip Allah'a, Meleklere, Peygamberlere, bâhusûs Cebrâil'e ve Mîkâîl'e düşman olsa elinden ne gelir? Çünkü Allah kâfirlere düşmandır.

99 — Ve lekad enzelnä ileyke àyàtin beyyinàtin ve mà yekfürü bihä illelfàsikùne.

Resûlüm!

Ezcümle onların küfürlerinden biri de şudur: Biz kemâl-i fazl-i cûdumuzla sana âyât ü beyyinâtı inzâl eylemişizdir. (Onlar bunu hased ederler, dolayısı ile küfr ü inadda ısrar ederler.) Bu kadar açık, vâzıh, helâl ve harâmı beyân eden, bâhusûs risâlet-i Muhammediyyene en büyük burhân olan Kur'ân'ı, onun âyât ü beyyinâtını ancak fâsık olanlar inkâr eder, küfreder.

100 — Evekülleṃà àhedù ahden nebezehu feriykun minhüm bel ekserühüm lâ yü'minùne.

Onlar nasıl fâsikıynden olmaz? Ne vakit Allah ve Resûlüllah ile sağlam bir ahd yaptılar da onların bir kısmı o ahdi bozmadı? Her vakit içün böyledir. Onların ekserîsi îmân etmezler. Ne Allah'a verdikleri söze, ne sünnet-i risâlete bağlanamazlar.

101 — Ve lemmà cäehüm resùlün min ındillâhi musaddikun limà me'ahüm nebeze feriykun minelleziyne ùtülkitàbe kitàballàhi veräe zuhùrihim keennehüm lâ ya'lemùne.

Onların içinde öyle inadcı kâfir gürûhu vardır ki; beşeriyyeti zulmetten nûra, küfürden îmâna çıkarmak içün yanlarındaki Kitâblarını musaddık taraf-ı İlâhîden Peygamber geldiği va-

kit, Kitâblarında eskiden verilmiş böyle bir şey bahsedilmemiş, hiç okumamışlar gibi bulunurlar, Kitâblarına iltifât etmezler, yüz çevirirler.

—

(Kul in kânet...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَاتَّبَعُوْا مَا تَتْلُوا الشَّيٰطِيْنُ عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ ۚ وَمَا كَفَرَ
سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ الشَّيٰطِيْنَ كَفَرُوْا يُعَلِّمُوْنَ النَّاسَ
السِّحْرَ ۗ وَمَآ اُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوْتَ وَمَارُوْتَ ؕ
وَمَا يُعَلِّمٰنِ مِنْ اَحَدٍ حَتّٰى يَقُوْلَآ اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ؕ
فَيَتَعَلَّمُوْنَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُوْنَ بِهٖ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهٖ ؕ
وَمَا هُمْ بِضَآرِّيْنَ بِهٖ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ؕ وَيَتَعَلَّمُوْنَ
مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ ؕ وَلَقَدْ عَلِمُوْا لَمَنِ اشْتَرٰىهُ
مَا لَهٗ فِى الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ۚ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهٖۤ
اَنْفُسَهُمْ ؕ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ﴿١٠٢﴾ وَلَوْ اَنَّهُمْ اٰمَنُوْا وَاتَّقَوْا
لَمَثُوْبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ ؕ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ﴿١٠٣﴾
يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقُوْلُوْا رَاعِنَا وَقُوْلُوا انْظُرْنَا
وَاسْمَعُوْا ؕ وَلِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿١٠٤﴾
مَا يَوَدُّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ وَلَا الْمُشْرِكِيْنَ
اَنْ يُّنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِّنْ خَيْرٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ ؕ وَاللّٰهُ يَخْتَصُّ
بِرَحْمَتِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ﴿١٠٥﴾

102 — Vettebe'ù mà tetlüşşeyàtıynü alâ mülki süleymàne ve mà kefere süleymànü ve lâkinneşşeyàtıyne keferù yü'alimùnennàs-essihre ve mä ünzile alelmelekeyni bibàbile hàrùte ve màrùte ve mà yü'allimàni min ehadin hattà yekùlä innemà nahnü fitnetün felâ tekfür feyete'allemùne minhümà mà yüferrikùne bihî beynelmer'i ve zevcihî ve màhüm bidärriyne bihî min ehadin illâ biiznillâhi ve yete'allemùne mà yedurrühüm ve lâ yenfe'uhüm ve lekad alimù lemenişteràhü mà lehu fiyl'àhıreti min halâkın ve lebi'se mà şerev bihï enfüsehüm lev kânù ya'lemùne.

Resûlüm!

Onların bir kısmı Kitâblarına arka çevirerek şeyâtîne tâbi' olup onların yaptığı sihir kitâbını okudular ve şeyâtîn* milk-i Süleymân'ı sihirle isti'lâ ederek, küfre buladıkları vakit onlar da zahîr olup tensîb ettiler, şeyâtînin uydurduğu şey'e uydular, (bunlar sihri Süleymân'a da izâfe ederek) iftirâ ettiler. Hâlbuki Süleyman hiçbir vakit küfür olan sihri yapmadı. O, ilhâmât-ı İlâhiyye ile ve vahy ile vâridât-ı gaybiyyeden bildirilen şeyleri biliyordu. (Şeyâtîn, sihir kitâblarını Süleyman yazdı diye iftirâ ediyorlardı.) Süleyman kâfir değildir ki sâhir olsun. Binâenaleyh Süleyman kâfir olmadı. Fakat Şeyâtîn kâfir idiler. Nâsa sihri ve sûret-i isti'mâlini öğretiyorlardı. Bundan dolayı fitne fesad o kadar sarmıştı ki Bâbil'de Hârut ve Mârut nâmındaki iki melek nâsa sihir ve hakîkaten inzâl olunan şeyleri beyân etmeye gelmişlerdi. Şerri bildiriyorlardı. Şerri isti'mâl içün değil şerden kaçınmak içün. Bununla beraber bu iki melek "biz beşeriyyete ibtilâ içün gelmişiz, siz kâfir olmayın" diye nasîhat etmeden hiç kimseye sihri öğretmiyorlardı. Ya'ni bu işler haramdır, bunu işlemeyin, işleyen kâfir olur" diye zikrediyorlardı.

Hukuk-ı zevceynin mîzan ve adâleti olan muhabbeti kat'

* Şeyâtıyn-i ins'e, şeyâtıyn-i cinn'e delâlet eder.

içün şeyâtîn lâzım gelen şey'i o ikisinden öğreniyorlardı. Halbuki hakîkatte Allah'ın izni olmadan kaza ve takdîr-i İlâhî o işe taallûk etmeden hiçbir sâhirin sihri bir kimseye ne mazarrat verebilir, ne de menfaat. Allah'ın mülkünde tasarruf-ı hakîkî ancak Allah'ındır. Onlar sırf kendilerine dünya ve âhırette zarar verecek şeyleri öğreniyorlardı. Öğrendikleri şeylerin iki âlem içün de onlara menfaati yoktu. İşte onlar bile bile Kitâbullahı sihre, şa'bezeye değiştiler. Binâenaleyh âhırette de hiçbir nasibleri kalmadı. Eğer bilselerdi ki ne fenâ şey'e satıldılar (bu işi yapmazlardı).

Âyetin cihet-i enfüsiyyesinden şu ma'nâ tahsîl olunur: Rûh ile kalb-i insânî âlem-i ulvî-i rûhânîden vücûda hübût ettiler. Bu sefer zühre-i nefsin; hayât-ı dünyanın hîle ve hud'asiyle bitarîkıl-imtihan esaslarından olan şehvet ağına çarpıldılar. Asâyı şerîat olan aklı, isyâna inkılâb ettirip onun cesareti ile hırs ve gaflet şarâbını içerek ikbâlinde hud'a, idbârında fecîa gizlenen dünyada sanem-i hevâya ibâdet edip ulviyyâttan soyunarak süfliyyât ile âlûde olup nihâyet baş üstüne muazzeb kaldılar.

103 — Ve lev ennehüm àmenù vettekav lemesùbetün min ındillâhi hayrün lev kânù ya'lemùne.

Kitâbullahtan yüz çevirip şa'bezeye satılanlar, eğer gabâveti ve cehâleti terk edip de ihlâs ile Allah'a, Kitâbına, Peygamberlerine niza'sız, cidâlsiz îmân etseler, nefislerini sihr gibi, şirk gibi haram kılınan şeylerden alakoysalardı, sakınsalardı, indallah alacakları az bir sevâb onlar içün dünya ve mâfîhâdan hayırlı olacaktı. (Fakat bunu bilmediler.) Eğer bilselerdi herhâlde îmânın hâricine çıkmazlardı. Keşke bilselerdi...

104 — Yä eyyühelleziyne àmenù lâ tekùlû rà'ınà ve kùlünzurnà vesme'ù ve lilkâfiriyne azàbün eliymün.

Ey îmân ni'metine sâhib olan mü'minler!

Habîbim ile beraber bulunduğunuz vakit benim resûlüme "râinâ" diye hıtâb etmeyiniz. Bunun yerine "unzurnâ" deyiniz. Ya'ni "bize rahmet ve şefkat nazarı ile bak yâ Resûlâllah" diye yalvarınız.

Dikkat ediniz, kulağınızı açınız, huzûr-ı Risâlete lâyık şekil tedârik ediniz ve o huzûrda kullanacağınız cümlelerin edebini ta'yîn ediniz. Bu husûsa dikkat etmeyen, benim Habîbime karşı lâübâli davranan kâfirler içün ne büyük, ne acı azab vardır.

105 — Mà yeveddülleziyne keferù min ehlilkitàbi ve lelmüşrikiyne en yünezzele aleyküm min hayrin min rabbiküm vallàhü yahtassu birahmetihî men yeşä'ü vallàhü zülfadlil'azıymi.

Küfürde inâd edip Hak'tan uzaklaşanlar, sizin îmânınızın muhabbeti karşısında muârazadan âciz kaldıkları vakit nifak örtüsüne bürünerek size muhabbet iddiasına, mevedded izhârına kalkışırlar. Bu sahte dostlukları kendi menfaatlerini, dalaverelirini çevirmek içündür. Siz onların bu dostluklarına, yapılan sözlerine kat'iyyen inanmayınız. Ne ehl-i Kitâbdan olup da kâfir olanlardan, ne de müşrik olanlardan size dost olmaz.

Umûr-ı dünyeviyye ve uhreviyyedeki saâdetinizin tecellîsi içün Rabbinizden size gelen hayrı, vahy'i onlar istemezler, sevmezler, fakat Allah'ın vergisinin önüne de geçemezler. Çünkü Allahü Teâlâ rahmet-i İlâhiyyesi olan bil'umum ni'metini, bâhusûs ma'rifet ve tevhid ni'metini istediğine illetsiz, garazsız bir sûrette tahsıs eder ve hiç kimse de "bu rahmet-i İlâhiyyeden hissedar olmadım" diye şikâyet edemez. Zîra Allahü Azîmüşşân o kadar büyük inâyet sâhibidir ki kullarının bütün serâirini, en ufak hareketini, en gizli niyyetlerini bilir ve herkese lâyık olanı verir.*

* Yalnız ni'met ile nikmeti fark edebilmek en ince bir mes'eledir. Çok ni'met görünen şey nikmet, çok nikmet görünen şey ni'met olur. Zâhirde çok kerre bal gibi tatlı olan şey'in içinde semm-i kaatil vardır.

مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَاْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا اَوْ مِثْلِهَاؕ اَلَمْ تَعْلَمْ
اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ ﴿١٠٦﴾ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ
مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِؕ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ
مِنْ وَّلِىٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ﴿١٠٧﴾ اَمْ تُرِيْدُوْنَ اَنْ تَسْئَلُوْا رَسُوْلَكُمْ
كَمَا سُئِلَ مُوْسٰى مِنْ قَبْلُؕ وَمَنْ يَّتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْاِيْمَانِ
فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيْلِ ﴿١٠٨﴾ وَدَّ كَثِيْرٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ
لَوْ يَرُدُّوْنَكُمْ مِّنْ بَعْدِ اِيْمَانِكُمْ كُفَّارًاۚ حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ
اَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّۚ فَاعْفُوْا وَاصْفَحُوْا حَتّٰى
يَاْتِىَ اللّٰهُ بِاَمْرِهٖؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ ﴿١٠٩﴾ وَاَقِيْمُوا
الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَؕ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَيْرٍ
تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِؕ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿١١٠﴾ وَقَالُوْا
لَنْ يَّدْخُلَ الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ كَانَ هُوْدًا اَوْ نَصٰرٰىؕ
تِلْكَ اَمَانِيُّهُمْؕ قُلْ هَاتُوْا بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ
﴿١١١﴾ بَلٰى مَنْ اَسْلَمَ وَجْهَهٗ لِلّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهٗٓ اَجْرُهٗ
عِنْدَ رَبِّهٖ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿١١٢﴾

106 — Mà nensah min àyetin ev nünsihà ne'ti bihayrin minhà ev mislihà elem ta'lem ennallàhe alâ külli şey'in kadiyrün.

Mürebbî-i a'zam olan Zât-ı Mutlak Hazretleri, tecelliyyât-ı İlâhîsinde tekerrür olmadığını ve kudret-i kâmile sâhibi bulunduğunu işareten şöyle i'lân ediyor:

Biz Azîmüşşân herhangi bir âyeti bir zamanda nüzûlü iktızâ etmiş de inzâl etmişiz, sonra nesh etmek istedik mi; yâ o âyeti kalblerden çıkarır tamamıyle unutturur, ya'ni kat'iyyen nâzil olmamış gibi unutturur, tekrar nüzûlü iktızâ eden ikinci zamanda ondan daha hayırlısını inzâl ederiz, yâhut onun mislini inzâl ederiz.*

Yakînen bilmez misin ki ey ins ü cinnin imâmı Resûlüm! Tecelliyyât-ı nâmütenâhî ile mütecelli, kudret-i nâmütenâhî sâhibi olan Allah her şey'e tamamıyle kaadirdir.

107 — Elem ta'lem ennallàhe lehu mülküssemàvàti vel'ardı ve mà leküm min dùnillâhi min veliyyin ve lâ nesıyrin.

Bilmez misin ki, Semâvâtın ve Arz'ın sâhibi Allahü Teâlâ' dır. Semâvât ve Arz'da bilâ fütur velâ fütur istediği gibi tasarruf O'nundur.

Biliniz ki sizin içün Allah'tan gayrı dost ve yardımcı yoktur. O, sizin bütün mâhiyyâtınızı muhîttir.

Ey tâlib!

Bir kul daire-i tevhîde lâyıkı ile dâhil olup bu âyetin tam zevkını tadarak yaşamaya başladı mı o kul Hak'tan gafil olmaz, Hak ile görür, Hak ile işitir, Hak ile yürür, Hak ile tutar.

108 — Em türiydùne en tes'elû resùleküm kemà süile mùsà

* Ya'ni aynını değil.

min kablü ve men yetebeddelilküfre bil'iymàni fekad dalle seväessebiyli.

Ey Muhammedîler!

Yoksa siz de, sizi teâlî ettirecek nâzil olan âyât-ı İlâhiyyenin muallimi olan Resûlümüz Muhammedimize karşı kendinizde bir varlık görerek inad ve mükâbere yoluyla evvelce Benî İsrâîl'in Mûsâ'ya karşı sordukları, "Bize âşikâre Allah'ı göster" dedikleri gibi sual etmek mi kasdediyorsunuz?

İyi biliniz, kim ki bu çirkin küfrü, saâdet-i îmân ile değişirse Hak yolundan çıkmış, doğru yolu zâyi' etmiş olur.

109 — Vedde kesiyrün min ehlilkitàbi lev yerüddùneküm min ba'di iymàniküm küffàren haseden min ındi enfüsihim min ba'di mà tebeyyene lehümülhakku fa'fù vasfehù hattà ye'tiyallàhü biemrihî innallàhe alâ külli şey'in kadiyrün.

Ey mü'minler!

Siz Allah'a, Kitâblara, Peygamberlere îmân ettikten sonra; ehl-i Kitâbdan ekserîsi, bizim kitâbımız var diyenlerin birçoğu; şekillerle, hîlelerle sizi irtidâd ettirmesini severler, nefislerinde gizlenmiş düşmanlık ve hasedle sizi döndürmek isterlerse; siz onların o muamelelerine karşı Hak'tan gelen beyyinâtı ortaya koyun. Onların kitâbı da size şehâdet eder. Yalnız Allah'ın bu husustaki emri gelinceye kadar afvedin, safhedin, sabredin, kendi hallerine bırakın. Elbette Allah her şey'e kaadirdir. Müntakım ismi ile tecellî edip intikamını alacaktır.

110 — Ve ekıymussalâte ve àtüzzekâte ve mà tükaddimù lienfüsiküm min hayrin tecidùhü ındallàhi innallàhe bimà ta'melûne besıyrün.

Kulluk vazifesini yapıp Allah'ın emrettiği şekilde çalışıp bütün umûrunuzu Allah'a teslîm ederek, içinizle, dışınızla Hak'ka bağlanıp huzûr-ı İzzet-i Bârîde durarak namazınızı kılı-

nız. Hak'kın gayrisine meyilden kalbinizi tathîr içün zekâtınızı da veriniz. Ve biliniz ki âhıret mezra'ası olan şu sahne-i âlemde Hak'ka muhabbetiniz dolayısı ile evvelce her ne hayır yapıp göndermiş iseniz işte Allah yanında onu bulacaksınız. Bütün hüviyyetinizi muhît olan Allah, sizin işlediğiniz hayırların niçün yapıldığından alîm ve basîrdir. O'ndan hiçbir şey gizlenemez. Her şeyi bilir, görür.

111 — Ve kàlû len yedhulelcennete illâ men kâne hùden ev nesàrà tilke emàniyyühüm kul hàtù bürhàneküm in küntüm sàdikıyne.

Yahùd ve Nasarâ'nın hîlelerinden sakınınız. Yahûd ve Nasarâ va'z u nasîhatlarında "Bizden başka hiçbir din sâliki, hiçbir millet Cennete giremez" derler.*

Bu onların ne naklî, ne aklî hiçbir delîle istinad etmeksizin nefislerinden kopan uydurmalardır, bâtıl hayâllerdir.

Resûlüm, onlara emret: Ey şaşırmış da'vâcılar, eğer sözünüz doğru ise burhânınızı getirin. Akl-ı selîme göre ma'kul olan bir menkul gösterin. İyi bilin ki Cennete giriş sizin bildiğiniz gibi değildir. İslâm ne demiş ise söz O'nundur.

Ey tâlib!

Dünyada belli başlı altı din vardır: Zerdüşt, Brahma, Buda, Yahûdiyyet, Nasarâ, İslâmiyyet. Bu edyanın içinde noksan sıfatlardan münezzeh, kemâl sıfatllariyle muttasıf, vahdâniyyet-i İlâhiyyeyi i'lân eden yegâne din, İslâm Dini'dir. O din teşbîh ile tenzîhin i'tidâli olan tevhîdi ilân eder. O halde Allah birdir, bütün mevcûdât onun kudreti etrafında toplanmaya mahkûmdur. Onun muhabbeti sâyesi altındadır. Dîn-i Celîl-i İslâm bir millete, bir kavme, bir kıt'aya münhasırdır denilemez.

Babadan mirasyedi şeklinde, emek sarfetmeksizin, ni'met-

---

* Buradaki Yehûdîlerden maksad, Medîne Yehûdîleri ve Nasarâdan murad da Necran Nasarâsıdır.

lerin en büyüğü olan İslâm ni'meti ile şereflenenler, hazır bulduklar içün o ni'metin kadr ü kıymetini lâyıkı ile bilmezler. O'nun hakayıkını, dekayıkını araştırmaya çalışmazlar. O dînin bütün ma'nâ boşluğunu doldurduğunun farkına varmazlar. Ekseriyyet, ismen Müslüman geçinir de kendi mensûb olduğu dînin büyüklüğünü bilmez. Emirlerine ibâdet şeklinde değil, âdet şeklinde sarılır.

112 — Belâ men esleme vechehu lillâhi ve hüve muhsinün felehu ecrühu ınde rabbihî ve lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenùne.

İş, öyle değil, öyle değil... O Yahûd ve Nasarânın "Cennet sırf bizimdir" diye hayâl ettiği gibi değil.

Kim ki Allah'a muhsin olarak vechini teslîm eder, kendini tamaen O'na münkad kılar; o kimse indiyyet makamına terfi' eder. Rabbi yanında ecri vardır. Dârüsselâm onlar içündür. Şirk etmediklerinden onlara hiçbir korku yoktur. Ma'sıyetten ictinâb ettiklerinden mahzûn olmak da yoktur.

—

(Mâ nensah min âyetin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارٰى عَلٰى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارٰى لَيْسَتِ
الْيَهُودُ عَلٰى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ
لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا
كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٣﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ
أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعٰى فِي خَرَابِهَا أُولٰئِكَ مَا كَانَ
لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَقَالُوا
اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ
كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ﴿١١٦﴾ بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضٰى
أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١١٧﴾ وَقَالَ الَّذِينَ
لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذٰلِكَ قَالَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا
الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٨﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ
بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ ﴿١١٩﴾

113 — Ve kàletilyehùdü leysetinnesàrà alâ şey'in ve kàletinnesàrà leysetilyehùdü alâ şey'in ve hüm yetlûnelkitàbe kezàlike kàlelleziyne lâ ya'lemùne misle kavlihim fallàhü yahkümü beynehüm yevmelkıyàmeti fiymà kânù fiyhi yahtelifùne.

Îmân ve irfandan mahrum olan ehl-i gaflet, tevhid yolundan uzak düşen zavallı bedbahtlar birbirlerine söylerler:

Yahûd "Din bizim dînimiz, Kitâb bizim Kitâbımız, Peygamber bizim Peygamberimizdir" der. Kezâ Nasarâ da "Dîn-i hak bizim dînimiz, şerîatimiz müebbed, Nebîmiz muhalleddir" derler. Hepsi de Kitâblarını okurlar, biribirlerine bir esas üzerine olmadığını söyleyerek, "dinsizsiniz" derler. Okudukları Kitâbta kendilerini îmân-ı hakîkîye da'vet yollarını gördükleri halde cehl ü inadlarından hakîkate teslîm olmazlar.

Bunlar okudukları hakîkate yaklaşamadıkları gibi, ellerinde Semâvî bir Kitâb bulunmayanlar, bilmeyenler de onların söylediği gibi söylerler. Bu hakîkatten uzaklaşanların, Hak ile bâtılı temyîz ettiren Kitâbın, Enbiyânın yolunu tâkib etmeyenlerin "Melek kordonu altında toplan!" kumandası gününde Allah bu ihtilâflarını halledecek ve hükmünü verecektir.

Ey tâlib!

Dîn-i Celîl-i İslâm, bütün beşeriyyetin dîni olarak gönderildiği aklen ve naklen apaşikârdır. Beşerin hilkatine bakın, isterseniz fenne müracaat edin, görüyorsunuz ki, fennin tekâmül kaidesi ile etvârını nasıl gösteriyor. İşte buna binâen beşer sûreti i'tibârı ile cemat, nebat ve hayvan mertebelerinin hepsinden sonra geldiği içün nefsinde bunların hepsini câmi'dir. İnsanın zâhirinde ve bâtınında bunların havâssı mündemicdir. O halde en sonra gelen Peygamberin dahi nefsinde kendinden evvel gelen Peygamberlerin ahvâlini ve havâssını câmi' olması pek tabiîdir. Bu zikredilen tekâmül Peygamberlerin nefislerine âiddir. Buna binâen her bir Peygamberin teblîgâtı kendi ümmetlerinin isti'dadlarına göre olmuştur. Her bir Peygamber kav-

mine kendisinden sonra gelecek Peygamberi tebşîr ederek gitmiştir. Nasıl ki Hazret-i Mûsâ ve İsâ da, âhır zamanda gelecek olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın geleceğini tebşîr ettiler.

Yalnız beşeriyyette bir hâssa vardır ki alıştığı şeyden kolay kolay vazgeçemez. İctima'î, mâlî, idârî, siyâsî işlerini alıştığı şekilde tertîb etmiştir. Bunları bozmak istemez, buna binâen her Peygamberin zuhûrunda onu inkâr edenler, tâbi' olanlardan daha çok olmuştur. Fakat inkâr edenler tab'an ve meşreben o Peygamberin şerîatine tâbi' olmak isti'dâdındadır. Evet fikren ve lisânen inkâr ettikleri hâlde fi'len ittiba' ederler. Zîra o Peygamberin Kitâbına muhâtab olmak isti'dâdındadırlar. Bunun canlı misâli bugünkü İsevîlik iddiasında bulunanların ef'âlinde görülebilir.

Meselâ; Hazret-i İsâ'nın şerîatında: "Birisi birisinin yanağına bir tokat vursa, diğer tarafını çevirmek lâzımdır." Şimdiki hâlde İsevîlerin hiçbirisi yediği tokat mukabilinde yanağını çevirmez, derhal mukabele eder, değil tokat, ağır bir söz mukabilinde bile neler yapmaz. Zîra Kur'ân'da "Sûre-i Bakara"da **"Femeni'tedâ aleyküm fa'tedû aleyhi bimisli ma'tedâ aleyküm"**, "Size tecâvüz eden kimseye, siz tecâvüz ettiği şeylerin misli ile tecâvüz edin" emri vardır.

"Siyrû fil'ardı fenzurû keyfe bede'el halk."

"Arz'da geziniz, yeryüzünü dolaşınız, hilkate nasıl başlandı görünüz" buyuruluyor. İşte İsevîler Arz'ın yüzünü bucak bucak dolaşıyorlar, tabakatül'arz ve müstahasat ilimlerini vücûde getiriyorlar. Zîra bugün Kitâbullah Kur'ân-ı Mübîn'dir. İsti'dâd-ı beşeriyye oraya bağlıdır. Başka türlü hareket olamaz.

"Yâ eyyühellezîne âmenû lâ tedhulû büyûten gayre büyûtiküm hattâ teste'nisû ve tüsellimû alâ ehlihâ."

"Ey mü'minler, kendi evinizin gayrı olan evlere, odalara ehlinden izin almadıkça ve selâm vermedikçe girmeyiniz." Hattâ, âyette öyle incelik vardır ki, izin yalnız o kimsenin zâhirin-

den değil, rûhundan da alınacak. Olabilir ya, nezâketen size "buyurun" der de, o an içün geldiğinizi istemez. Bunun da farkında olunacak.

İsevîler de birisinin odasına gireceği vakit kapıyı vurup izin isterler. İşte her ne kadar fikren ve lisânen Kur'ân'ı inkâr etseler de o muazzam Kitâbın âyetinin hükmüyle amel ederler.

Hulâsa, görülüyor ki, "Kitâbullahın ahkâmı, ilâ yevmil kıyâme bâkîdir" cümlesinin sırrı ne kadar geniştir...

Kur'ân'ın elfâzının lisân-ı Arab üzerine inzâli, beşeriyyetin fahr-i ebedîsi olan Hazret-i Muhammed'in yalnız Arab kavmine meb'us olduğuna delil değildir. Nitekim İbrânî lisânı olan Tevrât ve Zebûr, İncil dahi bunların yalnız Benî İsrâîl kavmine geldiğine delil değildir. Ortada kavmiyyet yoktur, kabul-i hıtâba müstaid olan beşeriyyet vardır.

114 — Ve men azlemü mimmen mene'a mesàcidallàhi en yüzkere fiyhesmühu ve se'â fiy haràbihà ülâike mà kâne lehüm en yedhulûhà illâ häifiyne lehüm fiddünyà hızyün ve lehüm fiyl'àhıreti azàbün azıymün.

Hak'ka tamamıyle bağlanmış, tam bir teveccüh göstermiş kulun, Allah'ın mescidinde, Allah'ı anmasını men'eden, bununla da kalmayıp o ma'bedin yıkılmasına, harâbına kalkışan, çalışandan daha zâlim kim vardır? Bunlar Hak'tan uzaklaşan müşriklerdir. Tıynetlerindeki küfür ve şirk necasetinden dolayı mescide girmeleri sahih olmadı, girseler dahi onlar korkusuz mescide giremezler.

Resûlüm, benim tarafımdan onlara söyle: Onlar dünyada şerefsizlikle zelîl olduğu gibi âhırette de, ni'met-i insâniyyeden mahrûm, küfürlerinin karanlığında kalarak büyük bir azab vardır.

Âyetin ma'nâ-i enfüsîsini tahsîl edersek: Hak'kın nazargâhı olan, Allah içün secde mevzi'i bulunan ism-i a'zam zikredilen kalbi kıran, iblissıfat olup tekdir ile kendisini beğenerek,

hakaretle harâb edenden daha zâlim kim olabilir?

Kalblerden Allah'ın muhabbetini çıkarmaya çalışanlardan daha zâlim kim olur?

Zaleme, ehl-i nifak, Hak'ka, ehl-i kalbe yaklaşmaktan korkarlar. Ehl-i kalb, ehl-i îmân kuvvetlenmesin diye çalışırlar.

115 — Ve lillâhilmeşriku velmağribü feeynemà tüvellû fesemme vechullàhi innallàhe vàsi'un aliymün.

Habîbim, mü'minlere söyle, kalbleri ferahlansın. Allah'a, Resûlüllah'a düşman olanlar, onları mescidden men'ettikleri yâhut mescidlerinin tahrîbine çalıştıkları içün onların vech-i hakîkatlerini kıble-i hakîkîden çeviremezler. Meşrık ve Mağrib de Allah'ındır. Meşrık ve Mağrıb'in sâhibi O'dur. Zîra şühudda O'ndan başka bir ilâh yoktur. Ve vücudda, O'ndan gayri mevcud yoktur. O hâlde hangi tarafa dönseniz, bütün vâr olan vârı muhît olan Allah'ın vechi oradadır. Her cihette, her mekânda O hâzır ve nâzırdır.*

Kat'iyyen tahdid ve takyidden münezzeh ve müteâlî olan Allah'ın rahmeti, mağfireti geniştir. O rahmeti ile mü'minin kalbini ihâta etmiştir. O her şey'i tamamıyle bilir, O'nun ilminin hâricinde hiçbir bilgi yoktur.

116 — Ve kàluttehazallàhü veleden sübhànehù bel lehu mà fiyssemàvàti vel'ardı küllün lehu kànitùne.

Ba'zıları "Allah bir oğul ittihâz etti, ya'ni Allah İsâ, Üzeyr Aleyhimesselâm'ı oğul edindi" dediler. Halbuki Ferd ü Samed, Lemyelid ve Lemyûled olan Zât-ı Ecellî A'lâ, tamamıyle bundan münezzehtir. Belki de Semâvatta ve Arz'da bütün mezâhir O'nundur. Bu mevcûdâtta bütün varlık O'nun sıfâtının tecellîsidir. O tecellînin aksi olan bütün mevcûd lâtaayyün âleminden

---

* Allah mekândan münezzehtir, fakat mekânlar Allah'tan münezzeh değildir.

O'nun tecellîsi ile meydâna geldiklerini mu'terif olup huşû', hudû' ile münkaddırlar.

117 — Bediy'ussemàvàti vel'ardı ve izà kadä emren feinnemà yekùlü lehu kün feyekûne.

O öyle bir Sâni'-ı a'zamdır ki, Semâvâtı ve Arz'ı madde ve müddet geçmeden nümûnesiz yaradandır. O hâlde herhangi bir şey'in ibda'ını irâde etse vücûd bulur, zâhir olur. Hazîne-i ilmiyyesine emir verir vermez, ya'ni (ol) der demez terâhisiz, mühletsiz o iş meydâna gelir ve oluverir.

118 — Ve kàlelleziyne lâ ya'lemùne lev lâ yükellimunallàhü ev te'tiynä àyetün kezàlike kàlelleziyne min kablihim misle kavlihim teşàbehet kulûbühüm kad beyyennel àyàti likavmin yùkınùne.

Bütün beşeriyyetin ihtiyâcını câmi', menba'-ı Hudâ olan Kur'ân-ı Mübîn feyzini intişâra başlayınca; ondan feyz alamayanlar, ma'rifet-i İlâhiyyeden bir şemme hissesi olmayanlar, Esmâ-i Husnâ ve Sıfât-ı Ulyâsı ile Hak'kın tecellîsini bilmeyenler, "Allah bizimle ağız be ağız konuşmalıdır, yâhut bizim önümüze bir mu'cize gelmelidir" derler.

Resûlüm, bu îmân etmeyenlerin bu sözlerini çok görme. Bunların bu bâtıl sözlerinin aynını, kendilerinden evvelki kâfirler de söylemişlerdi. Geçmiş bütün Enbiyâya böyle diyerek küfrettiler. Küfürlerinde hiçbir tefâvüt ve ihtilâf yoktur. İnkârda, bâtılda, ittifakta kalbleri biribirine benzedi. Biz âyât ü beyyinâtımızı, vahdâniyyetimizi beyân eden mu'cizeleri kalb-i selîme mâlik eshâb-ı naîme beyân etmişizdir.

119 — İnnä erselnàke bilhakkı beşiyren ve neziyren ve lâ tüs'elü an ashàbilcehıymi.

Ey Ekmelerrüsul!

Biz Azîmüşşân seni, hakkı müjde verici, bâtıldan gelecek azâbın dehşetini i'lân edici olarak gönderdik. Hayrı, şerri teblîğ ettik, eshâb-ı cahıymden sorulmasın artık. Ya'ni küfr ü inâd ile mècbûl olanların Hak'tan i'tirazları sebebiyle uğrayacakları azâbı sorma, onu kimsede dinlemeye tâkat kalmaz, o kadar feci'dir.

—

(Ve kàletilyehùdü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَلَنْ تَرْضٰى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارٰى حَتّٰى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ اِنَّ هُدَى
اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰى وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِى جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ
مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٠﴾ اَلَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ
يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ اُولٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَاُولٰئِكَ هُمُ
الْخَاسِرُونَ ﴿١٢١﴾ يَا بَنِى اِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِىَ الَّتِى اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنِّى
فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٢٢﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِى نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ
شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ
يُنْصَرُونَ ﴿١٢٣﴾ وَاِذِ ابْتَلٰى اِبْرٰهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَاَتَمَّهُنَّ قَالَ اِنِّى
جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِى قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِى
الظَّالِمِينَ ﴿١٢٤﴾ وَاِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَاَمْنًا وَاتَّخِذُوا
مِنْ مَقَامِ اِبْرٰهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا اِلٰى اِبْرٰهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ اَنْ طَهِّرَا
بَيْتِىَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾ وَاِذْ قَالَ
اِبْرٰهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَارْزُقْ اَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ اٰمَنَ
مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهُ قَلِيلًا
ثُمَّ اَضْطَرُّهُ اِلٰى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾

وَاِذْ

120 — Ve len terdà ankelyehùdü ve lennesàrà hattà tettebi'a milletehüm kul inne hüdallàhi hüvelhüdà ve leinitteba'te ehväehüm ba'delleziy cäeke minel'ılmi mà leke minallàhi min veliyyin ve lâ nesıyrin.

Mü'minler, Beytü'l-Makdîs'e doğru namaz kılarlarken kıble (Kâ'be-i Müşerrefe) ittihâz edilince Yahûd ve Nasarâ vaz'ıyyetlerini değiştirdiler ve tekrar kıblenin Beytü'l-Makdîs olması husûsunu ricâya Cenâb-ı Peygamber'e geldiler. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak şu âyet-i celîleyi gönderdi ve mü'minlerin, fâsıklardan uzaklaşmasını i'lân etti. Yahûd ve Nasarâya ne kadar rıfk ve merhametle muamele yapsan, ne kadar dostluk, izhâr-ı muhabbet etsen, senden râzı olmazlar. Kendinden hoşnûd edemezsin. Tâ ki, kendilerine tamamıyle tâbi' olmadıkça.

Ey Resûllerin Seyyîdi, şunu i'lân et ve herkes bunu bilsin ki: Şimdi dînullah, dîn-i İslâmdır, yol, o yoldur. Kullarına hidâyet oradan yetişir. Hidâyet denildi mi İslâmdır. İşte Habîbim, sen ilm-i İlâhî hazînesine mâlik olduktan sonra, sana tâbi' olanlarla beraber müşrikleri hoşnud edeyim der de onların ba'zı arzusuna muvafakat edersen bu vaz'ıyyet karşısında Allah'a karşı senin ne bir dostun, ne de sana bir yardım edecek bulunur.*

Âyet-i celîleden bu ma'nâ tahsîl olunduktan sonra cihet-i enfüsiyyede şu ma'nâ da tahsîl olnur: Nefs ü hevâ, rûhu mahkûm etmek ister, onu sıfâtlarından soyup, şehevât-ı nefsâniyyeye, lezzât-ı cismâniyyeye tâbi' kılmak ister ve ona tâbi' olunmadıkça rûhtan hoşnud olmaz. İnsan, ilhâmât-ı Rabbâniyyeye, eltâf-ı İlâhiyyeye, mükâşefât-ı rûhâniyyeye, mâlik olduktan sonra bunlara avdet edip de harekât-ı süfliyyeye düştükten sonra derecât-ı âliyyeye çıkmak ve halâs içün ne bir dost, ne de bir yardımcı bulamaz.

---

* Cenâb-ı Risâlet bundan münezzehdir. Bu hitab, ümmete ta'lîmdir. Küfre, şirke, zâlime, münâfıka hatır içün dahi meyletmenin ne büyük felâket olduğunu i'lândır.

121 — Elleziyne àteynàhümülkitàbe yetlûnehu hakka tilâvetihî üläike yü'minùne bihî ve men yekfür bihî feüläike hümülhàsirùne.

Hem biz kendilerine Kitâb verdik ve kolay kabûl etmeleri içün, o Kitâbın muallimlerini, resûllerini kendi içlerinden çıkardık. İşte o Kitâbı bozmadan hakkıyle okuyup inananlar görürler ki, Kitâblarında senin na't-ı risâletin âşikâr beyân edilmiştir. Seni tasdikten sonra evâmiri, nevâhîyi öğrenip amel edince, ihlâs ve aşk neticesinde ma'rifetullah zevkı tecellî edip hakkıyle mü'min olunur. Her kim ki, ahkâm-ı nefsâniyyesine mahkûm olmuş, Kitâbi tağyîr ve tahrîf etmiş ise neticede kâfir olur, onlar helâktedirler. Zîra îmânı, küfre tebdîl ettiler.

122 — Yà beniy israiylezkürù nı'metiyelletiy en'amtü aleyküm ve enniy faddaltüküm alel'àlemiyne.

Ey türlü vesilelerle, âyât-ı İlâhiyyeden i'râz eden Benî İsrâîl!

Olan oldu, fakat insâf edin, şu ni'met-i İlâhiyyemi hatırlayın ki: Ben sizi hemcinsinizin içinde zamanınızda kerâmât-ı dîniyye ve kerâmât-ı dünyeviyye ile yüksek tuttum, sizi âlemiyne tafdîl ettim.

123 — Vettekù yevmen lâ tecziy nefsün an nefsin şey'en ve lâ yukbelü minhà adlün ve lâ tenfe'uhà şefà'atün ve lâ hüm yunsarùne.

İyi düşünün, nankör olmayın, ikinci âlemin hesâb gününün dehşetinden hazer edin. Benim intikamımdan sakınınız. O günden öyle korkunuz ki, hiç kimse, bir kimsenin yükünü yüklenemez, iyi bir mü'min dahi bir müşrikin, kâfirin azâbını tahfîf edemez. Bununla beraber kahr-ı İlâhîden kurtarılmak içün ivaz kabûl edilmez, azablarının hafiflenmesi husûsunda şefâate ehil olmadıkları içün şefâat de kabûl edilmez, yardım da olunmaz. Benî İsrâîl'den azâba müstahak olanlar, "ecdâdımız bize şefâat eder" diye güveniyorlar. Bundan ümmidlerini kessinler.

Cenâb-ı Hak, bunların şekavetteki inadlarını îzâh ettikten sonra imdi de, millet-i Hanîf'in saâdete meyillerini, belâyı bal yapmalarındaki safâyı ve ma'den-i insanın kapısının (belâ) olduğunu işaret ediyor.

124 — Ve izibtelä ibràhiyme rabbühu bikelimàtin feetemmehünne kàle inniy cà'ılüke linnàsi imàmen kàle ve min zürriyyetiy kàle lâ yenàlü ahdiyzzàlimiyne.

Habîbim Muhammed'im, ceddin İbrâhîm'in ibtilâsını anlat.* Rabbi onu sahne-i şühudda, aşk imtihanına nasıl sokmuştu, birkaç kelimât ile denemişti, beşeriyyete beyân et. İbrâhîm'de Allah derdi başladığı vakit aslını, sâhibini bulmak içün Kevâkib'le, Kamer'le, Şems ile nasıl meşgul olmuştu tanıt. Nâr-ı Nümrûd'a tarholunmasını, yavrusu İsmâil'in zebh keyfiyyeti hakkındaki emri kabûlünü, hicretini ve bu imtihanları nasıl kazandığını ve onları tamamen edâ etmiş olduğunu i'lân et. Ma'şûkunun rızâsından başka gayesi olmayan ceddin İbrâhîm'i iyi tanıt ki; Kelimât-ı İlâhiyyem olan ahkâm-ı Nübüvvet ve levâzım-ı Risâleti hiçbir kusursuz ve fütursuz nasıl itmâm etti.

Meselâ, nâr-ı Nümrûd'a tarh edilirken Cibrîl'e verdiği cevab...

İsmâil'in zebhi husûsundaki emre itâat ve inkıyâdı...

Bütün bu ibtilâ ve imtihanlardan sonra Rabbi "Seni nâsa muktedâbih yapacağım" demiş idi. "Akvâlin ile, ef'âlin ile, ahvâlin ile nâsa hidâyet yollarını göster ve nümûne ol. Sabır nedir, teslîmiyyet nedir, hubb-i İlâhî nedir bilinsin."

Cenâb-ı İbrâhîm vaktâ ki Rabbisinin ihsânına ve cemâl-i Sübhânîsi ile tecellîsine mazhar olunca, kendi zürriyyeti hakkında da iltimas muamelesi istedi:

---

* Velâ, belâya gizlenmiştir. Belâ, Hak'kın bir tecellî-i İlâhîsidir ki onu kim iyi karşılar, güzel elbise giydirirse onu ona verir. Onun içün senedde "belâ ilk önce Enbiyâya, sonra Evliyâ'ya, daha sonra alâ merâtibihim gelir" buyurulmuştur. Yoksa önüne gelenin boynuna o gerdanlık takılmaz, bu ancak makam-ı aşkda bulunanların kârıdır.

"Yârabbi, zürriyetim hakkında da bu rütbeyi isterim, onları da nâsa muktedâbih yap" dedi.

Cenâb-ı Hak, bu istihkakın yalnız neseble olamayacağını ancak isti'dâd ile olacağını ferman buyurdu ve bu imtihana dâhil olup kazanamayan, bu kerâmeti kabûle isti'dâdı olmayan zâlimlere benim ahdim erişmez, bu rütbe kullarımın ehass-ı havâssı içün tahsis edilmiştir, buyurmuştu.

İmdi Cenâb-ı Hak makam-ı hıllete* işareten buyuruyor:

125 — Ve iz ce'alnelbeyte mesàbeten linnàsi ve emnen vettehızù min mekàmi ibràhiyme musallen ve ahidnà ilä ibràhiyme ve ismà'ıyle en tahhira beytiye littäifiyne vel'àkifiyne verrükke'ıssücùdi.

Biz Beyti; insanların kurbet-i Hak olmalarına işaret olan a'mâl-i Hac'cı îfâya toplanması ve alâik-ı kevniyyeden soyunarak, ülfet ettiği şeyleri terk ile bize teveccüh içün emîn bir yer kılmıştık. Şimdi siz de Hazret-i İbrâhîm'in o makamını namazgâh edinin.

Biz Halîlimiz İbrâhîm'e, İsmâîl'e vasıyyet ettik, Beytimizi bütün şevâgılden tertemiz yapın da, ma'rifet ve muhabbetle mukıym olanlar, bizi ziyareti kasdedenler, benliğinden soyunup, Hak'kın varlığına karşı ubûdiyyet tevâzu'u ile rükû' ve sücûd edenler, ya'ni eshâb-ı telvin olmayıp, eshâb-ı temkîn olanlar, i'tikâf eyleyenler, Beytimizi tavâf edenler, kalbini, kalıbını sıdk u ihlâs ile safalandıranlar o makamı her cihetten tertemiz bulsunlar ve duâ etsinler.

Ey tâlib!

Zâhirde makam-ı hıllet olan Beyt (Kâ'be-i Müşerrefe) olduğu gibi enfüste (kalb)dir. Hak'kı her cihetle mütalâa eden şey'e kalb denir. Bundan mahrûm olanda kalb değil müdga var-

---

* Hıllet, muhabbette şirket kabûl etmez. Hazret-i İbrâhim'in muhabbeti yalnız Hak'ka olduğundan dolayı kendisine Halîlullah denmiştir.

dır. Kalb Beytullah'tır, nazargâh-ı İlâhîdir. Şeytân oraya dâhil olamaz, zîra orası hazîne-i Hak'tır. Şeytânın girebileceği yer sâdırdır. Kitâbullah'ta "yüvesvisü fî sudûrinnâs" diye işaret edilmiştir.

Âyet-i kerîmeden bu ma'nâ tahsîl edildikten sonra şu ma'nâ da tahsîl edilir: Siz Kâ'be-i kalbe vâsıl olduktan sonra, o makam-ı mübârekte ceddiniz İbrâhîm gibi oraya yalnız muhabbet-i İlâhî karargâhı kurun. Kalbinizi temizleyiniz, O benim nazargâhımdır, mahall-i ziyârettir, orada serâir-i Hak iskân eder.

126 — Ve iz kàle ibràhiymü rabbic'al hàzà beleden àminen verzuk ehlehu minessemeràti men àmene minhüm billâhi velyevmil'âhıri kàle ve men kefere feümetti'uhu kaliylen sümme adtarrühu ilâ azàbinnàri ve bi'selmesıyrü.

Bizim bu emrimiz üzerine Cenâb-ı İbrâhîm duâ etmeye başladı:

"Yârabbi, burayı en emîn bir belde kıl ve buraya teveccüh edenleri, vahdâniyyet-i İlâhiyyene îmân edip, âhıret gününe inananları, ma'rifetullah semerâtiyle merzûk eyle. Kâ'be-i hakîkîyi temsîl eden bu beldenin tavâfını şevâgıl-i kevniyyeden soyunarak yaptırt."

Hazret-i İbrâhîm'in bu mücmel duâsına Cenâb-ı Hak icâbet edip, "kâfir olanı da bu âlemde yaşadığı müddetçe biraz müstefîd edeceğim. Fakat sonra acı bir ateş azâbına muztar kılacağım, gideceği yer ne fenâ yerdir" buyuruyor.

—

(Ve len terdâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرٰهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمٰعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا
إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ
وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا
إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا
مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيٰتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ
وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾ وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ
إِبْرٰهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنٰهُ فِي الدُّنْيَا
وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِينَ ﴿١٣٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ
أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعٰلَمِينَ ﴿١٣١﴾ وَوَصّٰى بِهَا إِبْرٰهِيمُ بَنِيهِ
وَيَعْقُوبُ يٰبَنِيَّ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا
وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ
الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ
إِلٰهَكَ وَإِلٰهَ آبَائِكَ إِبْرٰهِيمَ وَإِسْمٰعِيلَ وَإِسْحٰقَ إِلٰهًا وَاحِدًا
وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ
وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾

127 — Ve iz yerfe'u ibràhiymülkavà'ıde minelbeyti ve ismà'ıylü rabbenà tekabbel minnä inneke entessemiy'-ul'aliymü.

Ey Ekmelerrüsul!

İbrâhîm ve İsmâîl'in Kâ'be'nin temellerini yükselttiklerini anlat. Şöyle duâ etmişlerdi:

"Yârabbi, ibâdetimizi kabûl buyur. İhlâs ile duâmızı işiden, maksadımızı, gayemizi hakkıyle bilen yalnız sensin. Şübhesiz semi' sensin, alîm sensin."

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

İnsanın iklîm-i vücûdündeki rûhun hubût ettiği yere Arz denir. Rûh cesede taallûk edince tevahhuş eder. Allahü Teâlâ akl-ı kül ve îmân nûrları ile tevahhuşu kaldırır. Îmânda en mühim esas, "Elestü" bezminde Hak'ka verilen sözden dönmemek, ahde vefâ göstermektir. Bu sözün imtihanı, tûfan gününde başlar. O tûfan da sıfat-ı beşeriyye âfâtı zamanında başlar. Bu da çocukluk devri bitip hıyn-i bülûğda sökün eder.

İşte bu âfât u tûfandan merkez-i hükûmet-i insânî olan, nazargâh-ı İlâhî bulunan "kalb" denilen Beyt-i Şerîfi muhâfaza içün, ya'ni Beyt-i ma'mur denilen anâsır-ı erbaa arasında perdelenmiş olan kalbi, anâsır-ı erbaasının kendi âleminin dördüncü semâsına rûhun emriyle, nefs-i mutmainne'sinin yardımı ile ahkâm-ı dîniyye taşlariyle temelini kurup yükseltmektir ki, nefs-i emmâre ordusu orayı isti'lâ edemesin.

128 — Rabbenä vec'alnà müslimeyni leke ve min zürriyyetinà ümmeten müslimeten leke ve erinà menàsikenà ve tüb aleynà inneke entettevvàbürrahıymü.

Yârabbi, fazlınla bizi sana iki müslim kıl. (Bir kendimiz, bir de zürriyyetimiz.) Zürriyyetimizden sana bir ümmet-i müslime yarat. Emrine muti' olsunlar, hâdim-i din, hâdim-i peygamber olsunlar.

Bize ve onlara ma'rifet yolunu aç. A'mâlimizin hakîkatini, serâirini, emr ü teklifin iktızâsını, hikmetini bilelim. Bize menâsikimizi göster. Haccın amellerini bildir, kulluğun zevkıni tattır. Muktezâ-i beşeriyyet ü gaflet irtikâb ettiğimiz seyyiâtı mahvet, tevbemizi kabûl buyur. Ne şübhe Tevvâb sensin. Sana dönenlere tevbenin yolunu öğretirsin. Rahıymsin, tevbeleri sen kabûl edersin.

129 — Rabbenà veb'as fiyhim resùlen minhüm yetlû aleyhim àyàtike ve yu'allimühümülkitàbe velhıkmete ve yüzekkiyhim inneke entel'aziyzül hakiymü.

Ey Rabbimiz, kalbleri hayat bulan, nûr-ı feyzini kabûle lâyık olan zürriyetimize kendilerinden bir de Resûl gönder ki, senin âyâtını, meânî-i hikmet ve hakayık olan Kitâbını okusun, ahlâk-ı İlâhiyyeyi öğrensin ve onların kalblerini hakîkatte Hak'tan gayrı bir şey'i görmeyecek kadar tathîr etsin, şirkten temizlesin. Yârabbi! Hiç şübhe yok ki, sen ağyâr içün kaahirsin, inâyet sendedir, sen Hakîmsin.

130 — Ve men yerğabü an milleti ibràhiyme illâ men sefihe nefsehu ve lekadistafeynàhü fiyddünyà ve innehu fiyl'àhıreti leminessàlihıyne.

Cenâb-ı Hak, biz İbrâhîm'i halîl ittihâz ettik. Dârüs-selâma giden yolun reisi yaptık, diye tavsıf ediyor ve buyuruyor ki: İbrâhîm'in dîninden kim çıkabilir de zulmet ve cehlin menba'ı olan nefs-i emmâresinin esîri olur? Yalnız hakîkat-i nefsini bilmeyen kimse müstesnâ. Zîra niçün yaratıldığını bilen zîşuur, kendi kendisini hüsrân-ı ebedî gayyâsına atmaz. Biz İbrâhîm'i dünyada mahlûkumuz içinden nûr-ı feyz-i Rabbânîmizi kabûl edebilecek şekilde seçmişizdir. Kullarıma tevhîd yolunu irşâd içün Peygamber yaptık. Şüphe yok ki âhırette de sâlihlerden olacaktır.

Nazm-ı kerîmde; sayılı nefesini salâh ile bitiren kimselerin muhakkak âhırette sâlihlerden olacağına işaret vardır.

131 — İz kàle lehu rabbühu eslim kàle eslemtü lirabbil'àlemiyne.

Ey Ekmelerrüsul, anlat o zamanı ki: İbrâhîm'e Rabbisi, teslîm ol demişti. Ya'ni kendinden soyun, her şey'in benim ile kaim ve benim aşkım ile dâim olduğunu tat ve öylece münkad ol, öylece kulluk et. O da bütün zerrât-ı kâinatta sıfât-ı Hak'kı görerek âlemlerin Rabbisine öylece teslim oldum dedi.

132 — Ve vassà bihä ibràhiymü beniyhi ve ya'kùbü yà beniyye innallàhestafà lekümüddiyne felâ temùtünne illâ ve entüm müslimùne.

İşte İbrâhîm çocuklarına da böylece teslîmiyyeti vasiyyet etmişti. Ya'kub da babasından aldığı bu vasıyyeti oğullarına vasıyyet etti: "Yavrularım, Allah bu dîn-i İslâmı ve bunun en mühim dersi olan tevhîd-i zât, tevhîd-i sıfât ve tevhîd-i ef'âli sizin içün ayırmış. Artık siz de bu büyük ihsânı görün. Ma'bûdün bilhak olan Allah'a tamamen teslîm olarak canınızı verin, ya'ni tam müslüman olarak teslîmiyyetle son nefesinizi verin." (Hakîkatte Hak'ka teslîmiyyetsiz hayâta da hayât denmez, mevt denir mevt...)

133 — Em küntüm şühedäe iz hadare ya'kùbelmevtü iz kàle libeniyhi mà ta'büdùne min ba'diy kàlû na'büdü ilâheke ve ilâhe àbäike ibràhiyme ve ismà'ıyle ve ishàka ilâhen vàhıden ve nahnü lehu müslimùne.

Siz Ya'kub Aleyhisselâm'ın hâlet-i ihtizârında hazır mı idiniz? Resûlüm, Ya'kub'un evlâdlarına söylediklerini anlat.

Hazret-i ölüm yaklaştığı anlarda idi ki, irşâden onlara sordu: "Yavrularım, benden sonra kime ibâdet edeceksiniz?"

"Senin ma'bûduna, babaların İbrâhim ve İsmâil ve İshâk'ın

ma'bûdu olan, noksan sıfatlardan münezzeh, kemâl sıfatları ile muttasıf, hâdisât ve tasavvurattan münezzeh, doğmamış, doğurmamış, adet manzûmesinde çiftin mukabili olmayan, kendi kendisini birlediği bir birlikle bir olan ma'bûda ibâdet ederiz. Biz ancak ona tamamen teslîm olmuşuz" dediler.

134 — Tilke ümmetün kad halet lehä mà kesebet ve leküm mà kesebtüm ve lâ tüs'elûne ammà kânù ya'melûne.

O ümmet geldi geçti. Bu geliş gidişinde kazanmış olduğu hasenât ve seyyiât ve amellerinden hâsıl olan vücûd-ı muktesebe-i ma'neviyyeleri kendileri içündür. Onların kazanmış oldukları ne îmânlarından size bir fayda vardır, ne de küfr ü tuğyânlarından bir mazarrat vardır. Herkesin kazancı kendinedir. Onların işledikleri seyyiâtlarından siz muâhaze olunmazsınız. Biz bunları, sizi mahz-ı irşâd ve nasîhat olsun diye beyân ettik. İsterseniz kâfir olun, isterseniz mü'min.

—

(Ve iz yerfe'u...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَقَالُوْا كُوْنُوْا هُوْدًا اَوْ نَصٰرٰى تَهْتَدُوْا ؕ قُلْ بَلْ مِلَّةَ اِبْرٰهٖمَ
حَنِيْفًا ؕ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿١٣٥﴾ قُوْلُوْٓا اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ
اِلَيْنَا وَمَآ اُنْزِلَ اِلٰٓى اِبْرٰهٖمَ وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ
وَالْاَسْبَاطِ وَمَآ اُوْتِىَ مُوْسٰى وَعِيْسٰى وَمَآ اُوْتِىَ النَّبِيُّوْنَ
مِنْ رَّبِّهِمْ ۚ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْهُمْ ۖ وَنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ ﴿١٣٦﴾ فَاِنْ
اٰمَنُوْا بِمِثْلِ مَآ اٰمَنْتُمْ بِهٖ فَقَدِ اهْتَدَوْا ۚ وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا هُمْ فِىْ شِقَاقٍ ۚ
فَسَيَكْفِيْكَهُمُ اللّٰهُ ۚ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿١٣٧﴾ صِبْغَةَ
اللّٰهِ ۚ وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ صِبْغَةً ۫ وَّنَحْنُ لَهٗ عٰبِدُوْنَ ﴿١٣٨﴾
قُلْ اَتُحَآجُّوْنَنَا فِى اللّٰهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ ۚ وَلَنَآ اَعْمَالُنَا
وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ ۚ وَنَحْنُ لَهٗ مُخْلِصُوْنَ ۙ ﴿١٣٩﴾ اَمْ تَقُوْلُوْنَ اِنَّ
اِبْرٰهٖمَ وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطَ
كَانُوْا هُوْدًا اَوْ نَصٰرٰى ؕ قُلْ ءَاَنْتُمْ اَعْلَمُ اَمِ اللّٰهُ ؕ وَمَنْ اَظْلَمُ
مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهٗ مِنَ اللّٰهِ ؕ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ
عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿١٤٠﴾ تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ
مَّا كَسَبْتُمْ ۚ وَلَا تُسْــَٔلُوْنَ عَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۧ ﴿١٤١﴾

135 — Ve kàlû kûnù hùden ev nesàrà tehtedù kul bel millete ibràhiyme haniyfen ve mä kâne minelmüşrikiyne.

Yahûd ve Nasarâ bu fırkanın her birisi sizlere derler ki: "Yahûdi ve Nasrânî olun da tarîk-ı Hak'ka girin."

Cevâben onlara söyleyin:

"Hayır! Biz sizin fâsid reylerinize, bâtıl hevâlarınıza tâbi' olamayız. Biz bâtıl i'tikadlardan tertemiz, muvahhıd, pâk İbrâhîm dînine tâbîyiz. Hidâyet dîni İbrâhîm dînidir. İbrâhîm, Hak'kın gayrısına i'tikad eden müşriklerden değildir."

Ey tâlib!

Şeytân insanı hevâ-i nefsâniyye dizginine çekmek ister. Rûh-ı hanîf ise Hak'ka nâil olduğundan Hak'kın gayrısını kabûl etmez.

136 — Kùlû àmennà billâhi ve mä ünzile ileynà ve mä ünzile ilâ ibràhiyme ve ismà'ıyle ve ishàka ve ya'kùbe vel'esbàtı ve mä ùtiye mùsà ve ıysà ve mä ùtiyennebiyyùne min rabbihim lâ nüferriku beyne ehadin minhüm ve nahnü lehu müslimùne.

Cenâb-ı Hak mü'minlere hıtâben buyuruyor ki, söyleyiniz: Biz, esmâ-ı husnâsı ile, sıfât-ı ulyâsı ile mütecellî olan Allahımıza îmân ettik. Resûlümüze gönderilen Kitâb-ı Mübîn'e teslîm olmuşuz. Bununla beraber bütün Enbiyâyı tanıyıp tasdîk ederek sertâc-ı ibtihâc yapmışız, bize gelen ve onlara gönderilen Kitâbları tasdîk etmişiz. İbrâhîm, İsmâîl, İshak, Ya'kub ve hafidlerinize inzâl olunanlara, Mûsâ'ya, İsâ'ya, zikredilen ve zikredilmeyen bilcümle Enbiyâya, Rableri tarafından verilenlere îmân ettik. Biz onları biribirinden ayırd etmeyiz. Yahûd gibi ba'zısına îmân, ba'zısına küfredenlerden değiliz.

Esrâr-ı Rabbâniyye ve müşâhedât-ı envâr-ı İlâhiyye beyninde fark olmadığı gibi, vahdâniyyet-i İlâhîyi ta'lîm eden Enbiyâ beyninde de fark yoktur. Biz tevhîd-i Hak'kı ta'lîm edenlere teslîm olmuşuz, yalnız Allah'a münkadız.

137 — Fein àmenù bimisli mä àmentüm bihî fekadihtedev ve in tevellev feinnemà hüm fiy şıkàkın feseyekfiykehümullàhü ve hüvessemiy'ulaliymü.

Eğer Hak'kın hak olan kelâmını işittikten sonra sizin îmân ettiğiniz gibi îmân ederlerse muhakkak onlar da hidâyeti bulurlar. Ve merâtib-i rûhâniyyenin en yüksek makamına yetişirler. Amma Hak'tan yüz çevirirlerse ancak onlar şekavatte kalmış olup uzak düşmüş bulunurlar.

Habîbim, bunu endişe etme. Senin zâtını ve sıfâtını muhît olan Allah'ın sana kâfidir. O senin sözünü işidir ve hâlinize alîmdir.

138 — Sıbğatallàhi ve men ahsenü minallàhi sıbğaten ve nahnü lehu àbidùne.

Bu işlerde mü'minin ilâcı "sıbgatullah"dır. Ya'ni Allah boyası ile boyanmaktır. Allah boyası ile boyandık, Allah'ın boyasından daha iyi boyası olan kim vardır. Bîzim kalbimizi, kalıbımızı îman isti'lâ etmiştir. Bu vücûd iklîminnin merkezi olan kalbe, îman ordusu Hak'kın gayrisini sokmaz, Hak'kın maadâsına ibâdet ettirmez. Binâenaleyh biz ancak O'na kulluk edenleriz.

139 — Kul etühàccùnenà fiyllâhi ve hüve rabbünà ve rabküm ve lenä a'màlünà ve leküm a'màlüküm ve nahnü lehu muhlisùne.

Habîbim! Mü'minlerle mücâdele edenlere söyle ki: Allah hakkında bizimle mücâdele mi ediyorsunuz, çekişiyor musunuz? Tecellî-i zâtîsiyle tecellî edip, mükevvenâtı vâr eden Allah'a biz muhlis ve sâdıkız. Bizimle Allah hakkında ne cenkleşiyorsunuz (Bu da'vâdan vazgeçin, kazanamazsınız). Halbuki sahrâ-yı ademden varlık vûcudu pazarına bizi ve sizi O getirmiştir. Bizim de Rabbimizdir, sizin de Rabbinizdir. İyi, kötü bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz de sizedir. Yalnız biz

dîn-i Hanîf'e tâbi' olup kemâl-i muhabbetimizle Allah'a dönmüş, O'na muhlis kullarız (Farkımız bu).

140 — Em tekùlûne inne ibràhiyme ve ismà'ıyle ve ishàka ve ya'kùbe vel'esbàta kânù hùden ev nesàrà kul eentüm a'lemü emillâhü ve men azlemu mimmen keteme şehàdeten ındehu minallàhi ve mallàhü biğàfilin ammà ta'melûne.

Yoksa Yahûd ve Nasarâ inâd mı ediyorlar? İbrâhîm, İsmâîl, İshak, Ya'kub ve hafidleri Yahûdî ve Nasrânîdir mi diyorlar? Onlara sor ki: Siz mi onların hâlini daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı? İbrâhîm ne Yahûd'dur, ne Nasrânî'dir, O ancak Hanîf'dir. Artık dîn-i celîl-i İslâm neşr-i envâr ettikten sonra ve Hazret-i Muhammed'in ceddi İbrâhîm'in dîninin ihyâsını, Kitâblar; Peygamberler âşikâr bir şekilde şehâdet edip söyledikten sonra Allah tarafından gelen bu şehâdeti ketmedenden daha zâlim kim vardır? Şunu iyi bilin ki, Allah sizin hîle ve hud'alarınızdan husûsiyle hâinâne, muannidâne, bile bile menfaatiniz, câhınız, mevkiiniz sarsılmasın diye hakîkati ketmettiğinizden gafil değildir.

141 — Tilke ümmetün kad halet lehà mà kesebet ve leküm mà kesebtüm ve lâ tüs'elûne kânù ya'melûne.

Ey Peygamber-i Hak! Sana tâbi' olanlar düşünsünler ve ona göre hareket etmeleri içün buyur ki: Sâlih, yâhut gayr-ı sâlih, o ümmet geldi geçti. Onların bu âlemde kazandıkları iyilik ve kötülüklerinin karşılığı, ikinci âlemde kendilerine âiddir. Sizin kazancınız da sizin içündür. Yevm-i cezâda onların şirklerinden, nifaklarından, küfürlerinden, işledikleri şeylerden siz mes'ul olmazsınız.

Dikkat edin mü'minler!

Âyetin ma'nâ-yı zâhirîsi böylece tahsîl olunduktan sonra ma'nâ-yı enfüsîsi alınacak olursa: Hevâ-yi nefs, İbrâhîm-i rûh

gibi Hak'ka îmân etseler, onlar da saâdete kavuşurlar. Onun içün her ferd şeytânını teslîm almaya çalışmalıdır. Cenâb-ı Hak bir âyet-i celîlesinde işaret buyuruyor: "Ben mü'minlerle alışveriş ettim, nefislerini ve Hak'tan uzaklaştıran alâikını onlardan satın aldım, yerine Cenneti verdim." İşte rûh ve etba'ı ya'ni kalbi, sırrı, müdrikât-ı rûhâniyyesi ve akliyyesi cisim diyârını geçti. Ravza-i aşk-i tecellî-i cemâullahta müstağrak kaldı.

Ey şeytân ve ey nefs ve etba'ı! Ne vakte kadar mahrûmiyyet çölünde dolaşacaksın?

—

(Ve kàlû kûnù...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي
كَانُوا عَلَيْهَا ۚ قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾ وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا
لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا ۗ
وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ
الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ ۚ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا
عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ۗ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ
بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٣﴾ قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ ۖ
فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا ۚ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ ۚ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ ۗ وَإِنَّ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ ۗ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا
يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾ وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ ۚ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ ۚ
وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ ۚ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ
مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۙ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾

142 — Seyekùlüssüfehäü minennàsi mà vellâhüm an kıbletihümülletiy kânù aleyhà kul lillâhilmeşriku velmağribü yehdiy men yeşäü ilâ sıràtın müstekıymin.

Sahte varlıklarının zulmetinde kalan ehl-i gıybet ve cehalet, akl-i nûrânîden mahrum olan nâsın ba'zısı; mü'minlerin etrafında gizlenirler de istihza ederek, erbâb-ı kulûble ve onların müşahedeleriyle, tasarrufları ile eğlenirler; onların hâl ve harekâtına itiraz ederler. "Onları çevrildikleri kıbleden ne döndürdü?" derler ve diyecekler!

Ey Resûllerin ekmeli! Onlara irşâden ve tenbihen bildir ki: Sana âşikâr olan Hak: zamandan, mekândan, cihetten münezzehtir. O, bütün mezahirden hubb-i zâtı ile tecellîsini gösterir. Meşrık ve mağrib, zaman ve mekân, emirler, nehiyler O'nun zât ve sıfât ve esmâsının tecellîsinin mezâhiridir. O, kendi muhabbetiyle dolu evliyâ ve ehıbbâsını; lika-i zâtîsine ve lika-i niamasına herhangi makamdan ve herhangi zamandan eriştirir.

143 — Ve kezàlike ce'alnàküm ümmeten vesetan litekûnù şühedäe alennàsi ve yekûnerresùlü aleyküm şehiyden ve mà ce'alnelkıbletelletiy künte aleyhä illâ lina'leme men yettebi'urresùle mimmen yenkalibü alâ akıbeyhi ve in kânet lekebiyreten illâ alelleziyne hedallàhü ve mà kânallàhü liyudıy'a iymàneküm innallàhe binnàsi lereùfün rahıymün.

Dikkat edin mü'minler!

Şimdi Cenâb-ı Hudâ bu âyet-i celîlede kıbleyi niçin tahvîl ettiğinin hikmetini ferman buyuruyor:

Cenâb-ı Hak, kerem ü inâyetiyle bu ümmeti vâsıta-i ikdülümem kıldığını beyân ederek, bütün ibadın umurunu tevliyete ve niyâbet-i ilâhiyeyi kabûle mutedil kıldık; onlar hakkı müşahede ederler. Hak ile görürler, adaleti binâ ederler haktan, gafil; bizden dönmüş olanları şehadete dâvet ederler. Sizi öyle âdil, güzîde bir ümmet kıldık ki, dünyada ve ukbâda nâsa şehâdet

edeceksiniz. Kezâlik biz sizden size resûl gönderdik; size hakkiyle şahid olsun. İşte onun şühûdu, şehâdetlerin en âlîsidir. Sizi ifrat ve tefritten muhafaza eder, sizi hidâyete sevkeder. O, bütün serâiri ve zamâiri bilir. Cenâb-ı Hak sizi Arz'a şahid kılmıştır. Nitekim işte şimdi kıblenin tahvîlinde muhakkiki muvafık ile mukallidi münâfık meydana çıkacak, siz de şahid olacaksınız buyuruyor.

Resûlüm!

Hicret'ten sonra kıbleni Beytü'l-Makdis'den çevirterek Kâ'be'ye dönmenin, çevrilmenin sebebi şu idi: Hidâyete tamamen teslim olanlar, ubûdiyetteki teslimiyetle ancak zirve-i tevhîde götüren peygambere tâbi olanlar, ahkâm-ı rubûbiyete lâyıkiyle münkad olup bağlananlar, yani tevhid-i sıfât ve tevhid-i ef'al makamına yetişip de tevhid-i zâte vâsıl olmadan dönenler ayrılsın için tekrar Kâ'be'yi kıble yaptık. Vâkıa vuslat-ı vahdet-i zâtiye çok güç bir keyfiyettir. Bu ancak Allah boyasiyle boyanan, ahlâk-ı peygamberî ile muttasıf olan Allah'ın hidâyet ettiği kimselerin şânıdır. Ve bütün evsafı Allah içün olana; Allah da bütün eltafiyle onun içün olur. İşe bu hâl ile muttasıf olduktan sonra Allah îmânınızı zâyi kılmaz. İhlâs ile îmân edip de Hazret-i Resûle tâbi olan insanlara muhakkak Cenâb-ı Hak rauf, rahîmdir (yani elemsiz rahmetinin kapısını açar).

144 — Kad nerà tekallübe vechike fiyssemä'i felenüvelliyenneke kıbleten terdàhà fevelli vecheke şatrelmescidilharàmi ve haysü mà küntüm fevellû vücùheküm şatrehu ve innelleziyne ùtülkitàbe leya'lemùne ennehülhakku min rabbihim ve mallàhü biğàfilin ammà ya'melûne.

Şimdi Cenâb-ı Hak tahvil-i kıblenin sebebini ferman buyuruyor:

Zât-ı Kibriyâ kalb-i Muhammedî'ye Kâ'be'nin şerafetini aksettirdi; işte makam-ı zâtın hâdisi olan masdar-ı kâinat;

(Rabbim beni müeddeb kıldı) diyen Hazret-i Resûlüllah; o edebi iktizasiyle; (ev ednâdaki kurbiyetin zevkiyle) lisanen Rabbisinden kıblenin tahvili husûsunda bir şey istemedi. Yalnız memerri Cibrîl olan semâya Cenâb-ı Peygamber nazar ediyordu. Bunun üzerine şu âyet-i celîle nâzil oldu:* Mübârek yüzünü semâya çevirdiğini çok görüyoruz. Cibrîl'in yolunu bekleyip vahye muntazır olduğunu herhalde biliyoruz. Me'mulünü yâni seni hoşnud olacağın kıbleye döndüreceğiz. İstediğin olsun, mübârek yüzünü Mescid-i Haram tarafına döndür. Ve bu kerametten sana tâbi olan bütün ümmetin de hissedar olsun!

Kalbinizin yüziyle; Zât-ı Hak'kın gayrini görmekden terk-i izâfat ederek kıble-i hakkı görün. Hangi makamatta bulunursanız bulunun, yüzünüzü o tarafa çevirin.** Hidâyete eren zümreden olun! Hak'kın vahdâniyetini tadın! O kimselere ki kitâb verilmiştir. Kitâbları ve resûllerinin verdiği haber üzerine şân-ı Muhammedî'yi ve tahvil-i kıblenin Rab'leri tarafından hak olduğunu yakînen bilirler. Lâkin inâd ve kibirlerinden dolayı; bile bile hak ile bâtılı ayırmak istemezler ve inkâr ederler. Bütün sözlerine ve kalblerinden geçen her şeye muttali olan Allah bu açık beyânattan sonra onların ketmettikleri ef'allerinden de gafil değildir.

145 — Ve lein eteytelleziyne ùtülkitàbe bikülli àyetin mà tebi'ù kıbleteke ve mä ente bitàbi'ın kıbletehüm ve mà ba'duhüm bitàbi'ın kıblete ba'dın ve leinitteba'te ehväehüm min ba'di mà cäeke minel'ılmi inneke izen leminezzàlimiyne.

Ey Resûllerin ekmeli! Gayen olan vahdaniyeti zâtiyyemi

---

* Habîbullah ne kadar edebe riayet ediyorsa; Cenâb-ı Hak da o kadar Habîbinin rızasına bakıyor.

Allah'ın sevmediğini Cenâb-ı Muhammed sevmez. Hazret-i Muhammed'in sevdiğini Cenâb-ı Hak reddetmez.

** Ne halde olursan ol, kalbini Rabbinin mescidinden uzak tutma!

beyan eden âyetlerimizi onlara gönderdikti: İşte celâlim hakkı içün kitâb verilen onlara, sen ne türlü hüccet getirsen, ne kadar mu'cize göstersen* onlar dalâlet ve gaflet şarabiyle sarhoş olduklarından yine senin kıblene tâbi olmazlar. Bu kadar mârifet-i ilâhiye enhârı senin iklim-i vücûdünden tecellî ettikten sonra sen de onların kıblesine tâbi olmazsın. Sen hubb-i zâtin masdarısın, kenz-i vücûdün matlaısın. Her nebî sıfât-ı mezâhire müracaatle mu'cizesini göstermiştir. Sen zâtinden başka yere müracaat ettirilmedin; meselâ, Hazret-i Mûsâ'dan kavmi su isteyince: Asâsını taşa vurarak su tecellî etti. Senin dostların su deyince, sen mübârek parmaklarından tecellî ettirdin. **

Hulâsa: Hak senin zâtını mahbub edip ba's eyledi. Artık bu geniş tecellîye sâhip olduktan sonra sen de onların kıblesine tâbi olmazsın!

Esasen onların kendi aralarında da kıblelerinde tefavüt vardır. Onlar da birbirlerinin kıblesine tâbi değillerdir! Erbâb-ı hüsrânın yaptıkları bu zulmü gördükten sonra; ehl-i hidâyetle, ehl-i dalâlin içtimâ edemiyeceği âşikârdır.

Onların gönlünü kazanır mıyım diye onların arzûsuna meyledersen, benden i'raz edip kâbe-i hakîkîden dönmüş olup zâlimlerden olursun.***

—

(Seyekùlüssüfehäü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

---

* Dikkat edin mü'minler! Hazret-i Fahr-i Âlemin en büyük mûcizesi kendi Zât-ı Şerîfleridir. Hazret-i Muhammed'in kendisini mûcize olarak göremiyen kimseye başka mûcizeden bahsetmek abesle iştigaldir.

** İleride izah edeceğim.

*** Mahbûb-ı Hudâ olan Fahr-i Âlem'e bu hıtab; ümmet-i Muhammed'e tâlimdir.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ ۖ وَإِنَّ
فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّكَ ۖ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١٤٧﴾ وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ
هُوَ مُوَلِّيهَا ۖ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ
اللَّهُ جَمِيعًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ
فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۖ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ ۗ
وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ
وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۚ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ
شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ
فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلِأُتِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ﴿١٥٠﴾ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو
عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَيُعَلِّمُكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾ فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ
وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ﴿١٥٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا
بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾

146 — Elleziyne àteynàhümülkitàbe ya'rifùnehu kemà ya'-rifùne ebnäehüm ve inne feriykan minhüm leyek-tümùnelhakka ve hüm ya'lemùne.

Sıfât ve zât-ı ilâhîmizi beyan eden kitâbı verdiğimiz kimseler; mev'ud olan evsaf ve havâss-ı âşikâre bulunan o peygamberi (Muhammed sallâllahü aleyhi ve sellemi), kendi çocuklarını bildikleri, tanıdıkları gibi bilirler, tanırlar.* Onların bir fırkası zâlim olduklarından Hak'kı, bile bile ketmederler.**

Yâni onlar; Hazret-i Muhammed'i de bilirler, kıblenin tahvilini de bilirler; fakat inad ve istikbarlarından hakîkati gizlerler.

Ey ümmet-i Muhammed! Şu âyet-i celîleyi çok dikkatle okuyun!

147 — Elhakku min rabbike felâ tekûnenne minelmümte-riyne.

Hak Rabbindedir. Hak; sıfât-ı halktan değildir. Belki ondan zâhir olmuştur. Hak tahakkuk ettikten sonra sen ve tâbiîn şek edenlerden olmayınız.***

Ey ümmet-i Muhammed!

Zât-ı Hak meclâsı ve vasf-ı Kur'ân, hulkı Kur'ân olan Hazret-i Muhammed'e karşı hitab eden bu iki âyetin ince mânâları ve işaretleri vardır.

Fahr-i Âlem hiçbir vakit ehl-i şek olmaz; hevâ-yı hevesine tâbi olan kavmin hiçbir vakit arzûsuna da meyletmez. İşte bu âyet-i celîledeki nâmütenahî işârâttan biri de ümmetinin ulemâsını tehdittir. Ümmetin ulemâsı küfre meylettiği gün ümmet de kâfir olur. Zira ulemânın ef'âli, avâm-ı nâs üzerine huccettir.

---

* Misbah-ı kalbi münevver olan kimse vech-i Muhammedîyi bakınca tanır.

** Meş'al-i Felâh nâmındaki eserde uzun bahsettim. Ehl-i merak baksın.

*** Onların kıblesine teveccüh olunursa bizimle olurlar mı demeyiniz.

148 — Ve liküllin vichetün hüve müvelliyhà festebikulhayràti eyne mà tekûnù ye'ti bikümullàhü cemiy'an innallàhe alâ külli şey'in kadiyrün.

Her ümmetin, her şahsın istidadına münasip bir kıblesi vardır, oraya çevirir. (Allah onun yüzünü o tarafa çevirttirir.)

Dikkat edin mü'minler!

Âyet-i celîlede çok büyük incelikler vardır.

İnsanın âfâkının ve enfüsünün kıblelerine işaret ediyor.

Bedenin kıblesi = Havâss-ı hamsenin mütelezziz olduğu şeyler,

Nefsin kıblesi = Zînet-i dünya, rif'at, hırs, tefahur, tekebbür,

Kalbin kıblesi = Âhıret ni'metleri, dereceleri,

Rûhun kıblesi = Kurbet, şevk, muhabbet,

Sırrın kıblesi = Tevhid, mârifet, keşf-i ulûmü maanî ve esrâr.

Bunların hepsi kıblelerine teveccühlerinde birbirlerini tazyîk ederler. Feyz-i Rabbanîye sığınacak kıblenizi Hak'ka teveccüh ettirirseniz, O hepsinin güzeli olan kıbleye döndürtür.

Ve bedenin kıblesini; Kâ'be'ye,

Nefsininkini; tâat ve ubûdiyete,

Kalbin kıblesini; sıdk u ihlâsa, îmân u îkan ve ihsana,

Rûhun kıblesini; teslime, rızâya, sabra,

Sırrın kıblesini, fenafillâha, bekabillâha döndürtür.

Şimdi şart-ı ubûdiyetle, akvaliniz, ef'âlinizle tetabuk etsin. Her ikisi kanun-u ilâhînin tahtında bulunarak irade-i ilâhiyeye i'razsız, itirazsız itâat ederek gücünüz yettiği kadar hayırlı işler yapmaya koşuşun. (Hayırda müsabakaya çıkın.) Cenâb-ı Hak nerede olsanız, hangi sıfâtta, hangi hâlde bulunsanız bu taayyünatın ref' olduğu günde hepinizi toplar. Zâtının evsafiyle mütecellî olan Allah, ism-i zâhirinin mezâhiri olan bu taayyünâtı, ism-i bâtının tecellîsi olan âlem-i mead'da toplamaya kâdirdir. İşte zât-ı mutlak her şeye hakkiyle kadîrdir.

149 — Ve min haysü harecte fevelli vecheke şatrelmescidilharàmi ve innehu lelhakku min rabbike ve mallàhü biğàfilin ammà ta'melûne.

Dikkat edin mü'minler: Bu âyet-i celîlenin Cenâb-ı Peygambere tekerrüründe elbette fayda vardır. Hangi cihetten, hangi perdeden çıkarsan çık, yüzünü Mescid-i Haram cânibine döndür. Kalbin hiçbir cihetle alâkası olmadan oraya teveccüh etsin, hakdan gayrisine oraya yol verilmesin...

İkilik perdesinden çık, vahdette sabit ol, tecelliyât-ı zâtiyeyi Hak'ta yok olmak cânibine dön ve mescid-i hakîkide bâki kal. Orası hurûcundan emin bir makamdır ve makam-ı mahsustur. Bu teveccühün emri, Hak'tan sübût ederek nâzil olmuş, yâni Rabbinden gelen emri haktır. Biliniz ki, bütün esmâ ve sıfâtın sâhibi olan Allah serâir ve hafâyaya muttali olduğundan yaptıklarınızdan gafil değildir.

150 — Ve min haysü harecte fevelli vecheke şatrelmescidilharàmi ve haysü mà küntüm fevellû vücùheküm şatrehu liellâ yekûne linnàsi aleyküm huccetün illelleziyne zalemù minhüm felâ tahşevhüm vahşevniy ve liütimme nı'metiy aleyküm ve le'alleküm tehtedùne.

Kıblenin şânını beyan eden âyetin yine tekerrüründe iki mânâ vardır:

Birincisi: Mü'minler! Hangi halde olursanız olun, varlıktan soyunun, kıble-i zâta teveccüh edin!

İkincisi: Tamamen Hazret-i Muhammed'e tâbi olun, o mutabaat dolayısiyle âlem-i şühûda vâsıl olun.*

Ey Ekmelerrüsul! Hangi makamda, hangi zaman ve mekânda, hazerde ve seferde olursan ol, bütün mezâhiri câmi olan kıble-i zâta yüzünü döndür.

---

* Mü'minin zâhirde kıblesi "Beytülmuazzama", Hakîkatte kıblesi "Hakîkat-i Muhammediye", Sırran kıblesi ise "Allahü Azîmüşşân"dır.

Ey mü'minler! Siz de Resûlüme iktida edip o cânibe yüzünüzü çeviriniz de* evsaf-ı insaniyeye sâhip olan sizler için nâsın hiçbir hücceti, münâzaası olmasın. Ve desinler ki her ne hâl olursa olsun, mü'minler Allah'tan gelen emri her şeye tercih ederler. Onlar vücûdlarını Hazret-i Muhammed'e vakfetmişlerdir. Artık bizim kıblemize dönerler, dönmezler, bizim dinimizi kabul ederler, etmezler sözü kalksın! Yalnız içlerinden inad ve hasedlerinden dolayı hakkı kabul etmeyip zâlim olanlar müstesnâ, binâenaleyh onlar diyebilirler, desinler. Esasen zâlim olan içün hüccet yoktur. Binâenaleyh onların hezeyanlarından korkup da kâbe-i hakîkiye teveccüh etmemezlik etmeyin! Onlar sizin ihlâs ile arayacağınız hakîkat yolunu keserler diye korkmayın! Hakkı yerine getirmek için benden korkun, emrime muhalefet etmeyin! Bana vâsıl olmaklık evsafı olan nimeti size tamam edeyim.** Benim irâdetim, sizin hidâyetinizdir. Sırat-ı müstakîm üzere bulunmanızdır. İşte ni'meti size itmam ediyorum. Sizi Kâ'be-i hakîkate sevk ediyorum. Siz de doğru yolu bulur, huşû ve huzû ile vücûd perdenizden çıkıp sıfât-ı cemâl ve celâlimi şühûd için oraya dönersiniz.

151 — Kemä erselnà fiyküm resùlen minküm yetlû aleyküm àyàtinà ve yüzekkiyküm ve yü'allimükümülkitàbe velhıkmete ve yü'allimüküm mà lem tekûnù ta'lemùne.

Nitekim en büyük ni'metim makam-ı cûdumuzdan siyreti hak, sûreti Rahman olan Habîbim Muhammedim'i size içinizden bir peygamber olarak gönderdim. Sizi hidâyete götürür, zirve-i tevhîde çıkartır; bizim bürhanımız olan resûllerin ekmeli bizim vahdaniyetimizi beyan eder, saniyen ahkâm-ı nefsâni-

* Âyetin her tekerrüründe ayrıca bedîalar gizlenmiştir.

** İmâm-ı Ali Kerremallahü Veche Hazretleri "Tamâm-ı ni'met; İslâm üzerine ölmektir" buyurmuşlardır. Yâ Rabbî! Bizi Muhammedî getirdiğin gibi, Muhammedî götür diye dua buyururlardı.

yenizden, şirkten, nifaktan sizi temizler. Salisen, Hak ile bâtılı, hayır ile şerri, sahih ile fâsidi, Allah'ı beyan eden kitâb-ı kâinatı ve onun hulâsası olan kitâb-ı tenziliyi ve hikmetlerini öğretir. Hulâsa akvaliniz ile efkârınızı birbiriyle tetabuk ettirerek kanun-ı ilâhînin taht-ı idâresinde bulunmak yollarını bildirir. Kalıbını dahi tatmin edemiyen şu dünyanın; âlem-i emirden olan rûhu sultanini hiç tatmin edemiyeceği, onu tatmin edecek ebediyet âlemini bildirir. Muvakkat âlem ile, müebbed âlemin istikbâlini kazanmak esaslarını tanıtır! Size bilmediğiniz şeyleri hakayık-ı ilâhiyye, maarif-i rabbâniyye ilimlerini öğretir.

152 — Fezkürùnïy ezkürküm veşkürù liy ve lâ tekfürùni.

Ey muvahhid Muhammedîler! Şimdi artık bu nimet bolluğu içinde teveccühü tam ile bana dönün, benden gafil olmayın, tâatle beni anın da ben de ni'metimi size devam ettireyim. Sıkıldığınız vakitte eltâf-ı samedaniyem ile ben de sizi anayım.

Siz bana vücudunuzu bezlediniz, ben de sizi şühûduma nail kılayım; hulâsa bu nimetlerin şükrünü yapın, bana nankörlük etmeyin.

Dikkat edin mü'minler!

Cenâb-ı Hak, fıtrat-ı asliyede tevhîd-i zâtiye îmân bulunduğunu işaret buyuruyor ve ni'metine şükür istiyor. Şükrün, sabırda devam ile olacağını işaret ediyor. Sabrın amel-i kalbiye, salâtın amel-i bedeniye olduğunu duyuruyor.

153 — Yä eyyühelleziyne àmenüste'ıynù bissabri vessalâti innallàhe ma'assàbiriyne.

Ey vahdaniyet-i zâtiyyeme îmân edenler! Bu işin tahakkuk ve inkişafı içün size gelen bütün belâya* sabr ile, salât ile,

* Belâ; Hak'kın bir tecellî-i ilâhîsidir ki, onu kim iyi karşılar, ona kim iyi bir libas giydirirse onu, ona verir. Onun içün belâ enbiyâya, sonra evliyâya, sonra alâ merâtibihim gelir. Velâya tâlib olan, belâya râgıb olmalıdır; cennet, sabrı güç olan belâya gizlenmiştir; diye hadîs-i şerif vardır.

bütün azâ-yı cevarihiniz, kalbiniz ve kalıbınızla Hak'ka dönerek ni'metin şükrünü edâya yardım isteyiniz. Zira cem'i evsâf-ı kemâliyle mütecellî olan Allah; belâya tahammül edenlerle beraberdir.

—

(Elleziyne àteynàhümülkitàbe...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَٰكِنْ
لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ
مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ
إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
﴿١٥٦﴾ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ
هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ
حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ
تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ
مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ
فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ﴿١٥٩﴾ إِلَّا
الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ
أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ
﴿١٦١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿١٦٢﴾
وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾

154 — Ve lâ tekùlû limen yuktelü fiy sebiylillâhi emvàtün bel ahyäün ve lâkin lâ teş'urùne.

Dikkat edin mü'minler!

Bu âyet-i celîle hayât-ı mecazî ile hayât-ı hakikî-i ezelîye nâil olanların farkını beyan ediyor:

Allah yolunda, o uğurda, onun kapısına vâsıl olmaklık içün katlolunanlara diğer ölüler gibi; ölü demeyin. Belki onlar; hayât-ı hakikîyeden, bekayı ezelî-i ebedî-i ilâhîden hayat verilerek dirilenlerdir. Lâkin sizler bu hayât-ı dünyeviyenin iğreti örtüsünde mahcup kaldığınız içün şuurunuz bu hayâtı anlamaz ve lâhik olmaz.

Cihâd iki kısımdır: Cihâd-ı asgar, Cihâd-ı ekber...

Cihâd-ı asgar: Meydan-ı harpte i'lây-ı kelimetullah içün cihad etmek; bu uğurda ölene, re'si katlolana "Şehid-i şer'î" derler. Onun kesafeti mânen letafete inkılâb eder. Ahkâmı, sair ölenlerin haricinde olur.

Cihâd-ı ekber: Meydan-ı mücâhede ve riyâzatta savaşmak. Bu cihâdda hevâ-yi nefsinin başı katlolana "Şehid-i hakikî" derler.

Şehid-i şer'î; yalnız rûh-u hayvânîsinden cüdâ düşer ki: Dem dedikleridir. Zira şehidlik bu kanın cereyaniyledir.

Şehid-i hakikî: Bu demin taallûkatından halâs olmuştur. Binâenaleyh birincinin mertebesi, meratib-i mukarrebînin bidâyetidir. İkincinin mertebesi, meratib-i mukarrebînin nihayetidir.

Dikkat edin mü'minler!

Şu âyet-i celîle, Cenâb'ı Hak'kın bu âlemde bizlere imtihan sualleridir:

155 — Ve leneblüvennekûm bişey'in minelhavfi velcù'ı ve naksın minel'emvàli vel'enfüsi vessemeràti ve beşşirissàbiriyne.

Sizi, size anlatmak içün elbette biraz imtihan edeceğiz.

Mübtelâ olacaksınız.* İmtihan sualleri şunlardır: Biraz korku, biraz açlık, emvalin eksikliği, biraz canınızla, semerat noksanlığı... Ey Ekmelerrüsul! Bunlara dayanıp da bana karşı bağlantılarından temkinini bozmayanlara, vahdaniyyet-i zâtiyyeme îmânda sarsılmayan ehl-i tevhîde müjde ver!

Kul; abd-i mahz olmanın zevkini tattı mı; bütün varlıklar geçici, bu kâinat; Allah ile kaim, O'nun aşkiyle daim olduğunu fehmetti mi sualler kolaylaştırılarak sorulur.

Korku suali: Dinini, seciye-i insanini muhafaza hususunda, ahlâk ve namusunu vikaye içün hiçbir şeyden çekinmeyecek. Ancak (Havfullah).

Açlık suali: Dinini, şerefini, fazîletini, vicdanını, emanetullah olan insanlığı satmayacak, o uğurda icabederse aç kalacak.

Emval noksanlığı suali: Dininin, milletinin, hukukunun muhafazası uğrunda her şeyi feda etmesi yahut onu muhafaza edeceği zaman birçok maddî huzuzatından feragat etmesi, malım noksanlanır mı diye düşünmemesi!

Can suali: Hukukullahı, hukuk-ı Muhammedî'yi muhafaza hususunda, o uğurda feragat.

Semerat suali: Mahsûlât mânâsı tahsîl edildikten sonra şecere-i insanın semeresi olan evlâddır.

Onları âlem-i insaniyete nâfi olabilecek şekilde yetiştirmek içün çalışmak, ahlâk-ı ilâhiyye ile tahallûk ettirmek içün uğraşmak. Ölüm geldiği vakit Hak'ka döndü diye sabr ile karşılamak!

---

* En kıymetli maden; ahlâk-ı insanî cevherinin mâdenidir. Cenâb-ı Hak bu mücevher mâdeninin işletilmesinin ve çıkarılmasının imtiyazını belâ ve ibtilâ müessesesine vermiştir. Bunların misallerini, nümunelerini Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Mübîn'inde birçok peygamberlerinin ne şekilde belâyı karşıladıklarını ve o vasıta ile o cevheri nasıl çıkardıklarını beyan buyurmuştur. Ve ne şekilde taltif edildikleri mezkûrdur. Kimisine "ni'mel abdü", kimisine "abden şekûra" denilmiştir.

Ruhda gizlenmiş mâdenin cevheri: Şükür, sabırdır.

Nefisde gizlenmiş mâdenin cevheri: Ufak bir şey'e tehammül etmeyerek isyandır.

İşte bunlara göğüs gerenlere Cenâb-ı Hak "Sâbirîn" diye rütbe veriyor. Ve Habîbine onlara müjde verdiriyor ve onların hâlini şu âyetiyle kendi izah buyuruyor:

156 — Elleziyne izä esàbethüm musıybetün, kàlû innà lillâhi ve innä ileyhi ràci'ùne.

157 — Üläike aleyhim salâvàtün min rabbihim ve rahmetün ve üläike hümülmühtedùne.

Onlar öyle kimselerdir ki: Kendilerine bir musibet geldiği vakit o musîbet gerek emr ile, gerek ihtiyâr ile, gerek ıztırar ile olsun şöyle derler: Esasen bizim vücudumuz vücud-ı mecazîdir, vücud-ı hakikî değildir. Vücud-ı mecazînin gayesi ise, vücud-ı hakikîye vâsıl olmaktır. Biz O'nun kullarıyız ve O'na döneriz. Binâenaleyh biz bu hale râzıyız, zira neticede O'nun indindeyiz.

İşte onlara, o makam-ı indiyette Rableri tarafından cezebat-ı hak ile müstağrak u mağfiret olup, hesaba girmez, anlatılmaz, geniş rahmet vardır. Hususîyle Hak'ka vâsıl olan o saidler, felâh ve hidâyete ermişler ve Kâ'be-i hakikîye nâil olan da onlardır.

Cenâb-ı Hak şu âyet-i celîle ile de Kâ'be-i suveriyedeki mâruf iki dağ içün, şeâir-i ilâhiyeden yâni Allah'ın nişanlarından buyuruyor. Âyet-i celîlenin mânâ-yı zâhirîsi tahsîl olunduktan sonra mânâ-yı enfüsisînde çok incelik vardır.*

---

* Ehl-i kıble ikidir: Sûrî - ma'nevî.

Sûrî de ikidir. Biri sünnet-i Muhammediyeye tamâmen tâbi olanlar. Biri de ehl-i bid'at. Bu ikisinin kıblesi de "Kâ'be"dir. Yalnız sünnetten ayrılmayanlar: Müstakim; ehl-i bid'at münhariftir.

Mânevî ehl-i kıble olanlar; Kâ'be-i zâhireye vech-i şer'î üzerine teveccüh ettikleri gibi kâ'be-i hakîkiyeye dahi vech-i hakikat üzere lâyıkıyle istikbâl etmişlerdir.

158 — İnnessafâ velmervete min şe'àirillâhi femen haccel-beyte evı'temere felâ cünàha aleyhi en yettavvefe bi-himà ve men tetavve'a hayren feinnallàhe şàkirün aliymün.

Mekke-i Muazzama'da bir tepenin ismi olan Safâ* ile Merve, Allah'ın tevhîdinin nişanlarındandır. Beytullah'ı farz olduğu üzere hac etmeği kasdeden kimse, yahut alâik-i kevniyeden soyunarak vech-i mesnun üzere umre eyleyen kimse onları

Dikkat! Kâ'be'ye müteveccih olan, bütün enbiyaya müteveccih olduğunu müşâhede etmeye başlamalıdırlar! Hulâsa: Kâ'be, makam-ı ehadiyyetdir ki cem'-i esmâ-i ilâhiyyenin mebdeidir. Kıbleden murad; hakîkatde sûreten, ma'nen kıble-i mutlaktır ki sûreti, cemîi enbiyâyı câmi olduğu gibi mânası dahi cümle hakayıkı müctemi'dir. Onun içün çok dikkat et, sûretini, ma'nâsını cem'etmeye çalış da namaz kıldığına göre ma'nâ-yı kıblenin hâricinde değil, dahilinde kalmanın zevkını tad!

Kâ'be-i sûrîyi; Hazret-i İbrahim, Hazret-i Muhammed (sallâllahü aleyhi ve sellem) içün bina etmiştir. Zîra Hazret-i Muhammed, nefsi nâtıka-i kâinatın kalbidir. Muhammed kalb-i âlemdir, kâ'benin sûreti, onun sûreti ve sırrıdır. Onun içün cemî-i ervah onu tavâf ederler.

Binâen'aleyh hazret-i insan-ı kâmilin kalbine dokunmak, yedi def'a kâ'beyi yıkmak hükmündedir. Zira her semâda bir kâ'be olduğundan yedi kat semâvâtı yıkmış demektir. Bunlar dînin en nâzik noktalarıdır. İleride izah edeceğim!

* Mukaddes yerler hakkında makam-ı tefhîmde birkaç söz:

Bu âlem-i tabîat Cenâb-ı Hak'kın sıfâtının tecellîsinin zâhiriyyetidir. Ve vücûd-ı hakikî Hak'kın merâtibinden bir mertebedir. Binâen'aleyh tecellîde Hak'kın bâtınının zâhirine husûsî nazarları vardır. İnsan; kendinin bâtını olan (nefs-i nâtıkasiyle, zâhir olan cisimden mürekkeptir.) Ve onun zâhirinin her tarafına tecellîsi bir değildir. Meselâ başına olan nazarı ile, ayağına ve eline olan nazarı aynı değildir. Ayağı, eli giderse yaşayabilir fakat başı giderse onun varlığı kaybolur. Demek ki insanın bâtınının zâhiri olan cisminin başına husûsî nazarı vardır. Ve onun bâtınının başından zuhûru başka, elinden ayağından zuhûru başkadır. İşte arz'ın mukaddes yerlerine bunun gibi bir nazar-ı hâss-ı ilâhî vardır. Nitekim geçti; Hak'kın Arz'ın Kâ'be noktasına insân-ı kâmil gibi bilcümle esmâ ve sıfâtiyle tecellîsi ve nazarı vardır.

İşte Hazret-i Mûsâ'ya vahyolunan Tûr-i Sîna ve Hazret-i İsâ'nın zuhûr ettiği Saîr dahi Hak'kın tecellî-i hâssına mazhar olan yerlerdendir.

tavâf etmesinde bir zorluk ve yorgunlu yoktur. Bunun ikisini tavâf etmeyi kasdederse, farz olunan şeyden zaid olan hayırın mükâfatını görür. Zira Allah, her hayır yapan kimsenin niyetini bilir ve O'nun ihlâsını, âmâl-i hayriyesini mükâfatsız, cevapsız, ecirsiz bırakmaz.

Hac: İhram, vukûf, tavâf fiillerine;

Umre: İhram, tavâf, sa'y, saçı traş etmek, yahut kırkmak fiillerine denir.

Hac içün: Vakt-i mahsus vardır.

Umre içün: Hususî vakit yoktur.

Umre: Hacc-ı asgardır.

Bu fiillere: Menâsik denir.

İhram: Niyet ve telbiyedir.

Telbiye: Allahümme lebbeyk lebbeyk lâ şerîkelek... Yâni; İlâhî, senin hizmetine hazırım, senin ulûhiyyetine asla şerîk yoktur.

Vukûf: Arefe günü Arafat dağında durmak. İşte farz olan vakfe budur.

Tavâf: Beyt-i Şerîfin etrafında yedi defa dolaşmak.

Sa'y: Safâ ile Merve arasında yedi kerre gidip gelmektir.

*

Şimdi dikkat edin mü'minler!

Âyet-i celîlenin mânâ-yı zâhirisi tahsîl olunduktan sonra şeâir-i ilâhînin zâhiri böylece toplandıktan sonra âyetin şeâir-i enfüse delâleti vardır.

Enfüste: Safâ, Sır'ra; Merve de rûh'a işarettir. Hak yolcusu ikisinin arasında sa'y eder.

Safâ'ya: yâni sırrına doğru sa'y etmesi; Alâik-i kevniyyenin kesafetinden soyunayım, sırf Hak için boşalayım demektir. Merve'ye, rûhuna doğru sa'y etmesi: Bütün ecza-yi insaniyemi, dâhilimi, hâricimi, zâhirimi, bâtınımı hayre isal edeyim demektir.

İç âlemini murakabe eder. Âmâl-i zâhiresini hayrata, tâata sevk eder. Ehlü iyâlini o şekilde yetiştirmeye çalışır. Yedi defa

sa'y etmesindeki işaret; insanın zevâhirinde yedi âdâb, bâtınında da yedi etvar vardır.

Beyt-i kalb; Rabbi taleptedir. Bunun için de zorluk yoktur.

Safâ-i sırrı tavâf: Tâzîm-i emrillahtır.

Merve'ye sa'y: Eşşefakatü alâ halkıllahtır.

Bunlar da Allah'ın şeâirindendir.

Hak namına yapılan hayrın taraf-ı ilâhîden en aşağı on misli verilir.

Allah kendisine takarrüp etmek isteyen kulunun niyetini, ihlâsını bilir.

Bir hadîs-i kudsîde* Cenâb-ı Hak, bana bir karış yaklaşmak isteyen kula bir arşın yaklaşırım. Ve bir arşın yaklaşan kula ben bir kulaç yaklaşırım. Bana yürüyerek gelene ben koşarak giderim, buyuruyor.

Ey beşeriyet! Allah'ın şu kemâl-i re'feti karşısında eri... Ne büyük merhamet, âtıfet ü lûtuftur.

Yâ Rabbi! Senin hakkın ödenmez, sana lâyıkiyle ibadet olunmaz. Bizi Habîbine bağışla!

Bu kadar hakikat karşısında artık Hak nasıl ketmolunur? Na't-ı Muhammed'i beyan eden bu kadar beyyinata karşı nasıl göz yumulur? İlm-i ilâhîden sorulduğu vakit nasıl gizlenir?

Hak yolcusu, yol sorduğu vakit nasıl yolunu şaşırtacak cevap verilir?!

159 — İnnelleziyme yektümùne mä enzelnà minelbeyyinàti velhüdà min ba'di mà beyyennàhü linnàsi fiylkitàbi üläike yel'anühümullàhü ve yel'anühümüllâ'ınùne.

160 — İllelleziyne tàbù ve aslehù ve beyyenù feüläike etùbü ileyhim ve enettevvàbürrahıymü.

161 — İnnelleziyne keferù ve màtù ve hüm küffàrün üläike aleyhim lâ'netullàhi velmeläiketi vennàsi ecme'ıyne.

---

* Hadîs-i Kudsî: Mütekellim-i hakîkî Allah, sesi ve sedâsı Hazret-i Muhammed olan hadîse denir.

O kimseler ki inzal ettiğimiz ve ayn-ı hidâyet olan âyât u beyyinatımızı, Habîbimin nübüvvetinin şâhidi olan alâmât-ı zâhireyi, biz kitâbta yâni Tevrât'ta, İncil'de, Kur'ân'da vâzıh bir şekilde nâsa beyan ettikten sonra setr ettiler. Şeytân gibi hakkı söylemekte dilsiz oldular; hakikate yaklaşmamaları için engel olanlar; halkın îmânının katline sebep olanlar yok mu? Cenâb-ı Hak onları; ubûdiyet rütbesinden soyarak, huzûr-ı cemâl-i ilâhîsinden koğar, lânet eder ve abdiyet-i mahzda itidalini muhafaza eden ehl-i tahkik; bunlara lânet edebilecek herkes lânet eder. Aynı lânet duasını yapar. Hazret-i Muhammed'in hukukuna, şânına, sıfâtına hörmet ve muhabbet etmiyeni kendine karîn ittihaz etmez. Onu kendinden uzaklaştırır. Yalnız yaptıkları haksızlıktan nedamet edip tevbe ederek ıslah-ı hâl edenler, nefislerinin dizginini çekip, ketmettikleri hakikati meydana koyanlar, kalleriyle ve halleriyle bürhanı meydana çıkarıp beyan edenler; şirki terkedip îmâna dönenler başka.

İşte bütün varlığın sahibi olan ben, onların tevbelerini kabul eylerim. Yâni onları lânet zincirinden âzad eder, kendilerine merhamet mazarımla tecellî ederim. İşte ben yapılan isyandan, küfürden benim namıma, nedamet edip de döneni bağışlarım. Ben mahlûkuma çok merhamet edici, tevbeleri çok kabul edici Allah'ım.

Şimdi Cenâb-ı Hak; isyanda, küfürde ısrar edenleri haber veriyor:

Onlar ki; hakkı ketmederek, ehl-i hakikatin halini inkâr ederek, ahkâm-ı diniyyeye isyan edip nefis ve şeytânlarının mekirlerinde küfr ile kalıp kâfir olarak da öldüler. İşte bunlara; rahmetin zıddı olan Allah'ın lâneti üzerlerine olsun.* Melâikenin, insanların, hepsinin lâneti bunların üzerine olsun.

---

* Rahmet = Ziyâde-i hayra isâl eder.
Lâ'net = Ziyâde-i şerre isâl eder.

Dikkat edin mü'minler!

Bir hadîs-i şerîfte şöyle buyuruluyor: "Ne vakit Allah bir kulu severse Cibrîl'i çağırır. "Ben filân kulu sevdim, sen de hemen sev ve ehl-i semâya haber ver, onlar da sevsin; sonra ehl-i arz'ın suadâsına haber ver, onlar da sevsinler" buyurur.

Cibrîl, hemen irade-i ilâhiyeyi yerine getirir, ehl-i semâya nidâ eder: "Rabbimin emri, filân kulu sevmiş, bana da sevmemi ve size de sevmenizi irâde buyurdular" der, sonra ehl-i arza o kimsenin muhabbeti vazolunur.

Muhabbeti böyle olduğu gibi eğer bir kimseye buğz ederse aynen yine Cibrîl'i çağırır: "Ben filânca kula buğz ettim, siz de buğz ediniz" buyurur.

162 — Hàlidiyne fiyhà lâ yühaffefü anhümül'azàbü ve lâ hüm yünzarùne.

Bunlar daire-i ubùdiyetin haricine çıktıkları için bu lânette daimî olarak kalırlar. Azâb da tahfif olunmaz. Yüzlerine de bakılmaz; itiraz etmeleri içün mühlet de verilmez.

Dikkat edin mü'minler!

Hak'kı ketmetmenin; Hazret-i Muhammed'in hukukunu tanımamanın ne büyük bir azâbla karşılaşacağını göz önüne getirin.

Binâenaleyh; âyine-i kalbiyenizi kedûrât-ı nefsaniyye tozlarından temizleyin de hakikat meydana çıksın! Zulmetin mukabili olmayan bir nûr tedarik edin de arkanızdan o nûr size iltimas etsin!

163 — Ve ilâhüküm ilâhün vàhıdün lä ilâhe illâ hüverrahmànürrahıymü.

Şimdi Cenâb-ı Hak; evsâf-ı vahdâniyyesini, eltâf-ı Rahmâniyyeye nail olan ehl-i tevhîd ve mârifetle beraber haber veriyor:

Ey mü'minler!

Bütün mevcudatı sahra-yı ademden varlık vücudu pazarına getiren, yâni sizi ve îmân haricinde bulunup da benden gayriye tapanların, tapındıklarını da var eden sizin mâbudunuz benim! Şerîki bulunmayan, aded manzumesinde çiftin mukabili olmayan bir tek mâbuddur. Vücûdü mevcude, ondan gayrisine ilâh tesmiye edilecek yoktur. İbâdete lâyık, zât-ı baht-ı ahadiyetin sahibi ancak O'dur. O; hem Rahman'dır, hem Rahîm'dir.

Âyet-i celîlenin mânâ-yı enfüsîsinde ne büyük işaretler vardır.

Cenâb-ı Hak; inâyet-i ilâhiyyesiyle insana verdiği şerafetini bildiriyor. "Ve nefahtü fîhi min ruhî" izafetinin hususiyetindeki mânâyı beyan ediyor. Artık bu mânâyı gören, bu zevkı tadan kalb; mâbûdün bilhak olan Allah'tan gayrı ilâh-ı mec'ûle tapar mı? Daire-i tevhîdin haricine çıkar mı?

Cenâb-ı Hak zât-ı mutlak olduğunu, bütün mahlûkatın sahibi olduğunu açık bir şekilde ilân ediyor. "Lâ ilâhe illâ hû" şerîkten münezzeh olduğunu irâde ediyor ve kendisinden başka melce' olmadığını bildirerek "Errahmânirrahîm" isimlerinin sâhibi olduğunu bildiriyor ki bu iki isim Celâl sıfatiyle Cemâl sıfatına delâlet eder.

Dikkat edin mü'minler!

Rahman ismindeki halâveti bulan, o zevkı tadan kimsenin nazarında Arş'ın zirvesinden, Ferş'in sırtına kadar olan mesafe, sivrisineğin kanadı kadar görünmez.

Bu ismin cemâline avlananlar içün başka türlü nâma, şöhrete, renge, kokuya avlanmak imkânı yoktur.

Bu ismin saadetli güneşinin vurduğu kulübeye, saraylar sahibi olan sultanlar perestiş edip hizmet etmeğe koşar! Bu ismin kölelik halkasını kulağına takan, sahibinden gayrısını unutur.

Bu ismin tatlı çeşmesinden içip kananların nazarında dünya mâmuresi harab görünür.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ
اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ
فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيٰحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾ وَمِنَ النَّاسِ
مَنْ يَّتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ أَنْدَادًا يُّحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللّٰهِ ۗ وَالَّذِينَ
اٰمَنُوْٓا أَشَدُّ حُبًّا لِّلّٰهِ ۗ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوْٓا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ ۙ
أَنَّ الْقُوَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعًا ۙ وَّأَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾ إِذْ
تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ
بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً
فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا ۗ كَذٰلِكَ يُرِيهِمُ اللّٰهُ أَعْمَالَهُمْ
حَسَرٰتٍ عَلَيْهِمْ ۗ وَمَا هُمْ بِخٰرِجِينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٧﴾ يٰٓأَيُّهَا
النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلٰلًا طَيِّبًا ۖ وَّلَا تَتَّبِعُوا
خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ۚ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿١٦٨﴾ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ
بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾

164 — İnne fiy halkıssemàvàti vel'ardı vahtilâfilleyli vennehàri velfülkilletiy tecriy fiylbahri bimà yenfe'unnàse ve mä enzelallàhü minessemäi min màin feahyà bihil'arda ba'de mevtihà ve besse fiyhà min külli däbbetin ve tasriyfirriyàhı vessehàbilmüsahhari beynessemäi vel'ardı leàyàtin likavmin ya'kılûne.

Şu âyet-i celîle; bu mufassal kitâb-ı kâinat, her âyeti Allah'ın vahdaniyyetini ilân ettiğini ve bütün bu mevcûdat hazret-i insan içün çalıştığını, bütün âlemin insana tâbi olduğunu ve insanın marifet-i mazhar-ı hak olduğunu, binâenaleyh eğer insan olmasaydı âlemin halk olunmayacağını işaret ediyor.

Ey ümmet-i Muhammed!

Âlemin, Hak'kın kemâlini gösteren bir âyine olduğunu bil!

Hiç şüphe yok; semâların ve yerlerin yaradılmasında, ulviyyat ile süfliyyatın izharında, gece ile gündüzün birbirinin ardından gelmesinde, uzamasında, kısalmasında, bazı yerde gece, bazı yerde gündüz olmasında, cehil zulmeti ile, ilim nûrunun ihtilâfında, insanlara menfaat versin içün denizde gezen gemilerde, sefine-i vücudun sahil ve dibi olmayan bahr-ı ahadiyette maarif-i ilâhiyye mücevheri ve hakayık-ı Rabbaniyye incisi çıkartmasında; Allah'ın cûdu keremiyle semâdan indirdiği su ile; kurumuş ölmüş toprakları diriltip üstünde her cins, her nevi insan da dahil olduğu halde hayvanatı, sınıf sınıf dağıtarak yaymasında arazi-i kalbiyyemizi feyz-i ilâhisinde mâ-i rahmet ile sulayarak hayatı îmân ile diriltip, iklim-i vücudumuzdaki bütün havâssımızın sereyan eden o îmân varlığı üzerinde yayılmasında; rüzgârları o taraftan o tarafa çevirmesinde, nefes-i rahmanîyi kedûrât-ı cismaniyyeye merhameten göndermesinde, semâ ile yer arasında bulunan bulutlarda esmâ-i ilâhiye ile ubûdiyet arasına gerilmiş hicabda hiç şüphesiz nûr-ı Rabbânînin aksi olan akıl ni'metine sahib olan kavim içün; Allah'ın kudretine, vahdaniyetine delâil ve berahin vardır. Hulâsa; semâvât ve arz beyinlerinde olan mevcûdatın hepsi insana tâbidir. İşte ona bi-

nâendir ki ne vakit ki arzda "Allah, Allah" diyen bir kimse kalmazsa o vakit kıyâmet kopar, senedi vardır. Tabiî; tâbi kalmayınca metbû yıkılır.

Şimdi Cenâb-ı Hak, kendisine muhabbet ve ibadette kusur edenleri beyan ediyor:

165 — Ve minennàsi men yettehızü min dùnillâhi endàden yuhıbbùnehüm kehubbillâhi velleziyne àmenù eşeddü hubben lillâhi ve lev yerelleziyne zalemù iz yerevnel'azàbe ennelkuvvete lillâhi cemiy'an ve ennallàhe şediydül'azàbi.

Bu kadar parlak berâhin görülüp şems-i hakikat-i ahadiyyet tulû ettikten sonra ve zât-ı Cenâb-ı Ahmediyyet; ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz o feyzi müştâk olanlara tevzî ettiği halde nâsın ba'zısı kalblerinin penceresini perdeleyerek şems-i lâhuttan hissedar olmayıp kendi zulmetlerinin karanlığında kalarak cehlen ve inâden; vâhid, ahad, ferd, samed olan Allah'tan başkasını Allah'a nazîr kılarlar ve emsâl tutarlar, ona bedel âciz insana, zalemeye, putlara taabbüd ederler. Hakkın; hakkı olan ubûdiyyeti onlara yaparlar. Ulûhiyyet isnad ederler de o mâbudlarını Allah'ı sever gibi severler. Bir de hakikî mü'minlerin Allah'ı sevmesi vardır.

Bu sevgi, onların ilâh-ı mec'ullerine muhabbeti gibi olmaz. Her mahlûkun her an muhtac olduğu, kudret-i kâmile sahibi olan Cenâb-ı Hak'kı, ef'âliyle, sıfatiyle, zâtiyle tasdîk, emirlerine gönül hoşluğuyle inkıyad eden o mü'minlerin Allah'a muhabbeti onlarınkinden daha kuvvetli, daha sabittir. Allah'tan başkasını mâbud ittihaz eden kâfirler icabında tapındıklarını değiştirirler. Bugün birisine tapar severse, yarın başkasına tapar ve sever.*

---

* Bu âyet-i celîlede mü'minlere mühim bir işâret vardır. Zâlim, kâfir, âciz insana üç günlük hayat-ı dünyeviyyesi içün nasıl tapınıyor, yâhud korkusu içün bütün emirlerine nasıl münkad oluyor.

Muhabbet iki kısımdır: Nefiste hâsıl olan muhabbete "şehvet", rûhta hâsıl olan muhabbete ise "aşk" derler.

Sıfat-ı insaniyeden hevâ-yi nefs-i emmâredeki muhabbet: Bu Hak'kın gayrisini sevmeğe.

Biri de sıfat-ı Hak'tan olan muhabbet ki; Allah'ı sevmeğe...

Hubb-i Sübhânî ile halk olan bu mevcudatın; ona vâsıl olması aşk-ı Rabbânî iledir.

İşte bu muhabbet-i ilâhiyye hangi kalbe karargâhını kursa onun gayrisini yakar, çıkarır. Çünkü âlem-i vahdet şirketi kabul etmez! İşte buna binâen "Vellezîne âmenû eşeddü hubben lillâh" buyurulur. Yâni mü'minlerin Allah'ı muhabbeti; muhabbet-i nefsaniye ve fâniye olmayıp, muhabbet-i bâkıyedir. Hevâ-yi nefsânisine taabbüd eden zâlimler; âlem-i imtihan olan bu dâr-i dünyada tevhîd yolundan çıkıp, doğru yolu terk ederek, Allah'a emsal yaparak Allah'ı sever gibi onları seven kâfirler; zâlimin eyvah, mazlûmun oh diyeceği günde; sahte bâtıl mâbudlarına ve kendilerine nâzil olan azabı görecekleri vakit bütün kuvvetin sahibi ancak Allah olduğunu, onda bulunduğunu görseydiler! Huzurdan kovularak Allah'ın azâbının ne şiddetli olduğunu bilseler... O firkat azâbının ne acı olduğunu anlasalar; ömr-i dünya bir dakika, ömr-i âdem bir nefes olan şu âlemde nefislerinin semen-i kaliline satılıp Hak'tan başka mâbud ittihaz etmezlerdi.

166 — İz teberreelleziynettübi'ù minelleziynettebe'ù ve reevül'azàbe ve tekatta'at bihimül'esbàbü.

Şimdi Cenâb-ı Hak ehl-i hevâ ile ehl-i riyânın halini ferman buyuruyor:

Riyâ ile malûl; garaz-ı fâside ile mülevves küfür ile libas-ı beşeriyyetini kirletenlerin, taabbüd ettikleri, Hak'ka şerîk koştukları bâtıl ilâhların neş'e-i uhrada kendilerinden alâkaları kesilir. Ölümle bütün esbab kopunca azâbı görürler.

Sen ise ma'bûdün bilhak olan Allah'a îman etmişsin... Sevgi de ondan çok kuvvetli; onun emirlerine inkıyadda elbette ondan âşık olacaksın.

167 — Ve kàlelleziynettebe'ù lev enne lenà kerreten feneteberree minhüm kemà teberreù minhà kezàlike yüriyhümullàhü a'màlehüm haseràtin aleyhim ve mà hüm bihàriciyne minennàri.

Metbualarının böyle kendileriyle râbıtası kesildiğini gören tâbîler; esbâb-ı muvasala-i fânînin yıkıldığını ve altından çıkan azâbı görenler isyankâr nankörler; hasretle: "Ah! Bir kerrecik olsun dünyaya geri dönmeklik mümkün olsaydı; bizi kendilerine tapındıran zalemenin şimdi bizden alâkalarını kestikleri gibi biz de onlardan ayrılsaydık da daire-i tevhîde dahil olsaydık" derler. Fakat bu temenni, bu hasret onların vücud-ı müktesebe-i mâneviyelerinden hâsıl olan azâblarını tahfif değil bilâkis azâblarını artırır. Ve Cenâb-ı Hak onlara bütün amellerinin, fiillerinin ardı arkası kesilmez pişmanlıklar içerisinde çırpına çırpına azâbını gösterecektir. Hak'tan gayrisine tapan da, tapındıran da, tâbî de, metbu da birer birer üzerlerine nâzil olan azâbı Allah gösterecektir. Onlar necat bulup ateşten çıkamayacaklardır.

Şimdi Cenâb-ı Hak muhlis kullarına hitab ediyor ve irşâden beyan buyuruyor:

168 — Yä eyyühennàsü külû mimmà fiyl'ardı halâlen tayyiben ve lâ tettebi'ù hutuvàtişşeytàni innehu leküm adüvvün mübiynün.

Ey fıtrat-ı asliyedeki îmânı, tevhîdi kabul eden ibad! Yeryüzünde yarattığımız ve helâl, temiz kıldığımız şeyleri, rûhunuzun bineği olan vücudunuzun takviye ve sağlam olması için tenâvül ediniz; haram olan şey'e rağbet etmeyiniz; alnınızın teriyle helâl kazanarak meşrû bir şekilde gıdanızı tedarik ediniz!

Dikkat edin mü'minler!

Haram lokma, zâhirde ne kadar tatlı olsa içinde semm-i katil vardır. Haram lokmadan kuvvet bulan vücud; Hak'ka ibadette halâvet bulmaz. Âciz insana tapınmak sevdası gelir. Şef-

kat, merhamet hissi kalkar. İlm-i ilâhî sahibi olamaz.

Aşk ve nezahet hissinden mahrum olup kaba bir hayvan derekesine iner. Onun içün İslâm'da âharın zararına olan kazanç mezmumdur ve ona binâen İslâm; celb-i menfaati değil, def'-i mazarratı âmirdir.

Sakın şeytânın rızkınızı kazanmak hususunda göstereceği izlere tâbi olmayın. Ona itikad etmeyin; zira vesvese vererek sizi tarik-i haktan çıkartır. Hak'ka isyan edilecek kapıdan güzel teşrifatçılık yapar. Binâenaleyh onun size apaşikâr düşman olduğu meydandadır.

169 — İnnemà ye'mürüküm bissùi velfahşäi ve en tekùlû alellàhi mà lâ ta'lemùne.

Onun size emirleri; kötü huyları, fenalıkları yaptırtmaktır. Hududullahın haricine çıkartarak hayâsızlığı telkin eder. Zalemeye yardımcı yapar. Din kardeşlerine hasım yapar, bir defa hududullahın haricine çıkardı mı Allah hakkında hatır ve hayâlinize gelmedik şeyleri söylemeği telkîn eder. Nihayet Hak'kın gayrisine tâbi olmaya kadar götürür.

—

(İnne fiy halkıssemàvàti vel'ardı...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا
عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا
يَهْتَدُونَ ﴿١٧٠﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ
بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ
لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ
مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ
﴿١٧٢﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِيرِ وَمَا
أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا
إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٧٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ
مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا
أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٤﴾
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ
فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٧٥﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ
وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٧٦﴾

170 — Ve izà kıyle lehümüttebi'ù mä enzelallàhü kàlû bel nettebi'u mä elfeynà aleyhi àbäenà evelev kâne àbäühüm lâ ya'kılûne şey'en ve lâ yehtedùne.

Şeytâna tâbi olanlara; fıtrat-ı asliyelerini hatırlatarak Hak'ka dâvet hususunda nasihat edilse de: "Allah'ın sırf hidâyet olarak enbiyâsına inzal ettiği bütün beşeriyetin ihtiyacını câmi kitâbullaha ittibâ ediniz" denildiği zaman şeytanlarından aldıkları telkinatla: "Hayır, biz babamızdan bulduğumuz, ülfet ettiğimiz, onları neye tapar bulmuş isek biz o yoldan ayrılmayız, ona ittibâ ederiz. Bizim babalarımız hem sizden, hem bizden daha akıllıdırlar" derler.

Ey Ekmelerrüsul! Benim tarafımdan tevbihan onlara söyle ki: Hem dâl, hem mudil olan cahil ecdadlarınız hiçbir şey anlamasa, şeâir-i diniyyeyi bilmeseler, îman nedir, doğru yolu bilmeseler, anlamasalar yine bu müsrifler onlara ittiba edecekler mi?

Habîbim, şu misali sana îmân edenlere anlat:

171 — Ve meselülleziyne keferù kemeselilleziy yen'ıku bimà lâ yesme'u illâ du'äen ve nidäen summün bükmün umyün fehüm lâ ya'kılûne.

Ecdadınızın küfrünü taklid eden kâfirlerin hali şuna benzer ki: Sözü işidip mânâsını anlamayan hayvanlar gibidir. Âlem-i ervahta "Elestü birabbiküm" hitab-ı celîline takliden cevap verenlerdir. Sıfat-ı hayvaniye, kuva-yi nefsaniye, ahlâk-ı şeytaniye ile kalblerini karartmış bir alay kördürler, Allah'ın dâvetini işitmezler bir alay dilsizdirler. Hak'kın zâhir olan ne envâr-ı tecelliyatını, ne âsâr-ı sıfatını görmezler. Artık nûr-ı feyz-i Rabbaniyeden mahrum olan onlar hiçbir şey anlamazlar.

Cenâb-ı Hak, umuma hitaben: "Ey nâs! Helâl ve tıyb olan şeyleri tenavül ediniz" emr-i Rabbanîsiyle taatullahın onunla kaim olacağını ilân buyurmuştu. Şimdi de:

172 — Yä eyyühelleziyne àmenù külû min tayyibàti mà rezaknàküm veşkürù lillâhi in küntüm iyyàhü ta'büdùne.

Bu âyet-i celîlede de fadl-ı ilâhisiyle mü'minlere: "Size verdiğimiz rızkların tiybini yiyiniz" diye ilân buyuruyor ve bununla şükrün sahibi olunacağını beyan ediyor. Helâl ile tıyb arasında fark vardır. Dinine, bedenine, edebine mazarratı olmayan şeye helâl denir. Tıyb, helâlın fevkındedir. Onun içün enbiyâya, havâss-ı mü'minîne Cenâb-ı Hak tıyb ile emreder. Tıyb ekleden kimse Rezzâk'ın gayrisini görmez. İşte o vakit tam şükür tahakkuk eder. O vakit Allah'ın ni'metlerini lâyıkiyle bilir. Onun içün Cenâb-ı Hak: "Rezzâkınızı iyice bilmek içün tıyb ekledin de sıkıntılı zamanınızda, ferah zamanınızda ancak Allah'a tapın, şükredin, sebeb, esbab perdeleri kalksın" buyuruyor.

173 — İnnemà harreme aleykümülmeytete veddeme ve lâhmelhınziyri ve mä ühille liğayrillâhi femen-ıdturre ğayre bàğın ve lâ àdin felä isme aleyhi innallàhe ğafùrun rahıymün.

Habîbim, tarafımdan söyle: Yalnız size hayvanattan haram kıldığı şeyler: Murdar hayvanı, yâni boğazlanmadan ölen, yahut tezkiyesiz, tehlilsiz, vech-i meşrû ile zebholunmayan hayvanın eklini, kanında, tabında habaset olan, şer'an aynen necis olduğundan hınzır etini; kendisinden başkasının ismi anılarak zebholunanı haram kıldı. Yalnız ıztırar halinde hududullahı vikaye ve muhafaza içün kuvvetli açlığın önüne geçmek içün nâçâr kalan kimse yiyebilir. O şekilde tenâvül eden kimseye günah yoktur. Çünkü Hakîm olan Allah, böyle çok sıkıntılı zaruret zamanında size ruhsat verir, bu keyfiyyetteki kusurlarınızı bağışlar, örter. Rahîmdir.

Âyet-i celîlenin mânâ-yı zahirîsi tahsîl olunduktan sonra, mânâ-yı enfüsîsinden de şu mânâ tahsîl olunur:

Meyyite = Cife-i dünyadır.

Hak'tan alakoyan her şey dünyadır. Yoksa içinde bulunduğumuz bu kürre murad değildir.

Dem = Şehevât-ı nefsaniyedir.

Lâhm-ı hınzîr = Hevâ-yı nefsaniyedir.

Allah'ın isminin gayrisiyle zebholunan = İhlâssız Allah içün yapılmayan tâat-ı bedeniye ve hayerat-ı maliyedir.

Şimdi Cenâb-ı Hak, dinini dünyaya satanları haber veriyor.

174 — İnnelleziyne yektümûne mä enzelallàhü minelkitàbi ve yeşterùne bihî semenen kaliylen üläike mà ye'külûne fiy bütùnihim illennàre ve lâ yükellimühümullàhü yevmelkıyàmeti ve lâ yüzekkiyhim ve lehüm azàbün eliymün.

Bütün kullarının umurunun müdebbiri hakîkisi olan Allah'ın inzal ettiği kitabının hakîkatını, ahkâmını, va'z ü nasihatini emr-i bilma'rûf, nehy-i anilmünkeri; zînet-i dünyası, hazz-ı nefsanîsi bozulmasın içün gizleyenler ve bunları meta'-ı dünya mukabilinde –ki bütün meta-ı dünya semen-i kalildir– işte buna satanlar (hediye namı altında satılanlar).

Dikkat edin mü'minler!

Cenâb-ı Peygamber bir hadîs-i şerîfinde: "Hediye, hediye olduğu müddetçe alınız. O nâmda dininizden, ahlâkınızdan bir şey fedası içün rüşvet haline dönünce reddediniz" buyurüyorlar.

---

* Emîri'l-Mü'minîn Ömer radıyallahü anh'ın zevcelerine Bizans imparatorunun karısı gayet ağır pahalı bir şey gönderiyor. Hazret-i Ömer, odanın içinde görüp bunun nereden geldiğini zevcesine sorunca: Re'yine muvafık defaat ile âyet nâzil olan, Allah ve Resûlüllah'tan rütbe ve nişan alan kocası Hazret-i Ömer'in bu gelen şeyden hoşlanmıyacağını anlayan zevcesi:

"Hediye kabûl edilmez mi? Bizans imparatorunun karısı bana hediye göndermiş" diye cevab verdi.

O şerîatın zaptiye nâzırı olan Ömer:

İşte nefislerinin semen-i kaliline hayat-ı ebediye ve baht-ı sermedîsini satanlar yok mu? Onlar ateşten başka bir şey yememişlerdir. Hırs, şehvet, hased; bunlar manevî birer ateştir. Bunlar hasenat-ı kalbiyeyi ve ahlâk-ı rûhaniyeyi yakan ateştir ki: Maddî ateşe de benzemez.

Onlar dünyada tevhîdi ıkrar etmediklerinden; hakkı söylemeyip ketmettiklerinden; Allah da kıyâmet gününde onlar ile konuşmaz! Mü'minlerin günahlarını temizlediği gibi onları temizlemez.* Onlar içün kendilerini kendi batınlarından çıkacak ateşle yakacak bir azâb-ı elîm vardır.

175 — Üläikelleziyn-eşterevüddalâlete bilhüdà vel'azâbe bilmağfireti femä asberehüm alennàri.

Dalâleti, hidâyete; azâbı, mağfirete tebdil edenler, ona bedel satın alanlar; hubb-ı dünya sebebiyle müdahenede bulunan âlimler; hakkın meydana çıkmasında cihâd etmiyen hâsirler** ateş üstünde bakalım ne kadar kalacaklardır.

176 — Zàlike biennallàhe nezzelelkitàbe bilhakkı ve innelleziynahtelefù fiylkitàbi lefiy şikàkın ba'ıydin.

İşte saydığımız bu kadar azâba istihkak kesbetmeleri sırf üç günlük hayat-ı dünyeviyelerinde müdahene ile satılmaları, Allah'ın doğru olarak gönderdiği kitâbın ya ahkâmını gizlemeleri, ya inkâr etmeleri yüzünden olmuştur. Kitâb hakkında hilâf u nifak edenler Hak'tan uzak bir muhalefettedirler.

"İmparatorun karısı; ben bu makama geçmeden evvel beni de tanır, seni de tanırdı. O vakit bu hediyeyi göndermeyip şimdi göndermesinde gizli bir maksad vardır. Binâen'aleyh onu şimdi getir, fakirlere tesadduk edeceğim" demiş ve tesadduk etmiştir.

Koca İslâmiyet!

* Suyun temizlemediği kiri toprak, toprağın temizlemediği kiri ateş temizleyeceği içün; tathirhâne-i küfür "cehennem"dir.

** En büyük cihad; kavî zâlime, zulmünü yüzüne karşı söylemek, hak sözü yanında sarâhaten zikretmektir.

لَيْسَ الْبِرَّ اَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ
وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالْكِتَابِ
وَالنَّبِيّٖنَۚ وَاٰتَى الْمَالَ عَلٰى حُبِّهٖ ذَوِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى
وَالْمَسَاكٖينَ وَابْنَ السَّبٖيلِ وَالسَّٓائِلٖينَ وَفِي الرِّقَابِۚ
وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَۚ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ اِذَا عَاهَدُواۚ
وَالصَّابِرٖينَ فِي الْبَأْسَٓاءِ وَالضَّرَّٓاءِ وَحٖينَ الْبَأْسِۜ اُولٰٓئِكَ
الَّذٖينَ صَدَقُواۜ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا
كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلٰىۜ اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ
وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰىۜ فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ اَخٖيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ
وَاَدَٓاءٌ اِلَيْهِ بِاِحْسَانٍۜ ذٰلِكَ تَخْفٖيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌۜ فَمَنِ اعْتَدٰى
بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ اَلٖيمٌ ﴿١٧٨﴾ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيٰوةٌ يَٓا اُولِي
الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾ كُتِبَ عَلَيْكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ
الْمَوْتُ اِنْ تَرَكَ خَيْرًاۚ اَلْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبٖينَ
بِالْمَعْرُوفِۚ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقٖينَۜ ﴿١٨٠﴾ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ
فَاِنَّمَٓا اِثْمُهُ عَلَى الَّذٖينَ يُبَدِّلُونَهُۜ اِنَّ اللّٰهَ سَمٖيعٌ عَلٖيمٌۜ ﴿١٨١﴾

177 — Leyselbirre en tüvellû vücùheküm kıbelelmeşrikı velmağribi ve lâkinnelbirre men àmene billâhi velyevmil'àhıri velmelàiketi velkitàbi vennebiyyiyne ve àtelmàle alâ hubbihî zeviylkurbà velyetàmà velmesàkiyne vebnessebiyli vessäiliyne ve fiyrrikàbi ve ekàmessalâte ve àtezzekâte velmùfùne bi'ahdihim izà àhedù vessàbiriyne fiylbe'säi veddarräi ve hıynelbe'si üläikelleziyne sadekù ve üläike hümülmüttekùne.

Cenâb-ı Hak, bu âyet-i celîlesiyle ubûdiyette kemâlin ne ile olacağını beyan buyuruyor:

Hemen yüzlerinizi zâhiren meşrık ve mağrıb tarafına çevirmeniz; hısal-i seniyye ve ahlâk-ı mardiyye ashâbından olduğunuza delil değildir. Hakikaten hısal-i seniyye ve ahlâk-ı mardiyyeye sâhib olan kimse; öyle Allah'a îmân eder ki, muhabbetiyle Hak onun kalbinde tecellî eder. O muhabbetin nûriyle âhıreti görür ve inanır; keza bir kısmı cemalullah'ı mütalâada müstağrak, bir kısmı îmân etmiş kulların hatâlarının afvı içün Hak'ka istiğfarda olan meleklere, Allah'ı beyan eden, hidâyete sevkeden kitâba, o kitâbın muallimleri olan enbiyâya, rûhunun yüziyle ve onun muhabbetiyle döner îmân eder. Ve bu îmândan sonra hakikî sevdiğinin huzûruna vâsıl olmak içün malının üzerinde sevgisi var iken* Allah muhabbeti uğrunda kan hısımlarına, civâr hısımlarına, annesiz, babasız, sâhipsiz yetimlere, çalışmaktan, kuvvetten düşmüş zavallılara, yolda kalmışlara,

---

* Burada çok incelik vardır. Hak'kın muhabbetini her şey'e tercihe işaret vardır. Yarın o malı kullanamıyacak bir hâle geldiği vakit yapılan i'tâda o hayır yoktur. Meselâ hâl-i ihtizâre gelmiş de, "Benim kalan şu malımı filân yere, filân kimseye verin, şunu da buraya verin" demenin o kadar kıymeti yoktur. Çünkü yarın yahut biraz sonra senin cüz'-i tasarrufun kaldırılacak, onu biliyorsun o şekilde dağıtıyorsun. Halbuki belki yarın sen de ona muhtaç olacağını bilip ve mecazî sevgin üzerinde iken sırf muhabbetullah içün o uğurda infakın, i'tânın büyük bir farkı vardır.

İşte o sıfat sana huzur-ı ilâhîde bir mevki verdirir.

zâleme, kefere elinden kurtarılmak içün muavenet bekleyenlere, ihtiyacından dolayı isteyenlere seve seve malını verir,* esirlerin âzâdı içün uğraşır.

Allah ile huzûr-ı tamda bulunabilecek şekilde namazını kılar, Kitâbullahın takdir ettiği üzere mefruz zekâtını ehl-i istihkaka verir. İşte onların hepsi âlem-i ervahta yevm-i misakta ahdettiklerini yerine getirirler. Onlar herhangi bir yoksuzluk sıkıntısında, hastalık ıztırabında, din ve namus içün harbin şiddetinde sabrederler. İşte sahte varlıklarını, enaniyetlerini terk edip hakikaten ahrâr u ebrâr olanlar bunlardır. Hususiyle mertebe-i hakikate vâsıl olan müttekıyler de bunlardır.

Şimdi Cenâb-ı Hak, havâs olsun, avâm olsun tuğyânın, fitnenin zaman-ı câhiliyetteki çirkin kan döğüşlerinin ıslâhı içün "kısas"ı haber veriyor.

178 — Yä eyyühelleziyne ämenù kütibe aleykümülkısàsu fiylkatlâ elhurrü bilhurri vel'abdü bil'abdi vel'ünsà bil'ünsà femen ufiye lehu min ahıyhi şey'ün fettibà'un bilma'rùfi ve edäün ileyhi biıhsànin zâlike tahfiyfün min rabbiküm ve rahmetün femenı'detà ba'de zàlike felehu azàbün eliymün.

Ey îmân edenler!

Îmânınızın şerefi, ehl-i tevhîd olduğunuzun fazîletini muhafaza içün, nefs-i emmârenizin fenalığından, beşeriyetinizin gafletinden aranızda ba'zan vâki olan amden maktuller hakkında dininizde üzerinize kısas farz oldu. Hür, hür ile; köle, köle

---

* Lûtf-ı Hak herkese bî minnet, dest-i abd arada bir âlet....

Âyet-i celîlenin ma'nâ-i zâhirîsi tahsîl olunduktan sonra ma'nâ-i enfüsîsinin işareti şudur: Hak'kın muhabbetini kalbine, ruhuna, sırrına vermek, o muhabbeti nefsini ıslah ederek evsaf-ı beşeriyesine, havassına, vücud-ı hayvaniyesine, sırrının taallûkatına verebilmek ve bu sayede Hak'kı müşahede edebilmek sırrına nâil olan; ehl-i (Bir) dir. Ya'ni Hak'kın tam istediği bir kuldur.

ile; dişi, dişi ile kısas olunur. Yalnız maktulün kardeşi, yâni kan sâhibi tarafından câni, katili afv tarafına gidilecek olursa emr-i mârufa ittiba olunmalıdır.

Afveden hakaretle diyet istememeli; afvolunan câni de diyetini zorluk çıkarmadan vermelidir. "Ey katil, çünkü bu vereceğin diyet senin hayatının fidyesidir. Binâenaleyh bunu maktulün velisine, gayet mütezellilâne özür dileyerek, nadim olarak hüsn-i suretle tediye etmelisin! Zira afvden sonra kısasın sukutu ey mü'minler Rabbiniz tarafından ıslahı haliniz içün bir tahfiftir. Kuvve-i gadabiyenizi teskindir. Aranızdaki kin karanlığının, zulmetinin def'i içün rahmettir. Binâenaleyh kim hükümden sonra yâni afveden sonra diyet alıp hükmü bozarak tecavüz ederse; ya tekrar kısas talep ederse katili öldürürse; onun içün ve her mütecâviz içün çok elîm bir azâb vardır.*

179 — Ve leküm fiylkısàsı hayàtün yä üliyl'elbàbi le'alleküm tettekùne.

Şimdi Cenâb-ı Hudâ, kısasın fevaidini ferman buyuruyor:

Ey yalnız kafasının göziyle değil kalbinin göziyle de gören muvahhidler! Nûr-ı Rabbanî ile işin hakikatine nazar eden; aklını asâ-yı şeriat yapan mü'minler! Kısasta sizin içün büyük hayat vardır. Zira âlem-i dünyada muahaze olunan, âlem-i âhı-

---

* Bu âyet-i celîlenin ahkâmı zevâhirde böyle tatbik olunduğu gibi enfüsde nâzik ma'nâlara işaret etmiştir.

Bir hadîs-i kudsîde şöyle buyuruluyor: "Ben bir kimseyi çok seversem onu şehid ederim ve kendim ona diyet olurum."

Dikkat edin mü'minler!

Bu kısas başka kısastır. Sizin kısasa benzemiyor. Sizin kısas; iki kişinin ölümünde, iki şahsın fenâsında olan kısas! Onun içün eshâbın ileri gelenleri: "Yâ Resûlâllah! Biz ne vakit şehid olacağız" diye sorarlardı. İmam-ı Ali valilerine yazdığı mektublarının ekserisine: "Biz kendimize şehadet, ümmet-i Muhammed'e selâmet temenni ederiz" diye nihayet verirdi. Bu kısas ise; hayat-ı dâreynle, beka-i Rabbüssekaleyn'dir. Burada afv; dostlarını enva'ı belâ ile mübtelâ kılmaktır ki, enbiya ve evliyanın güzel karşılayacağı bir tecellîdir.

rette olmaz! Artık makam-ı hayvaniyetin Hak'ka münâfi olan icratından ayrılır, müttekıyler gibi amelde bulunursunuz.

Dikkat edin mü'minler!

Bu mânâyı, âyetin zâhirinden tahsîl ettikten sonra bâtınından kendi iklim-i vücuduna aid olan mânâyı tahsîl et!

Vahid-i kıyasîsi olmayan benlik günahını kaldırmak içün; sıdk kılıcı ile kendine kısas yap da hayat-ı hakikîyi bul.

Bu kısasın zevkıni ancak ülül'elbâb anlayacağı içün âyet-i celîlede "Yâ ülül'elbâb" diye nida ediliyor ve vücud şirkinden kurtulmak içün "leallekûm tettekun" buyuruluyor.

Şimdi Cenâb-ı Hak ölüm döşeğinde bulunanlara vasiyeti farz kıldığını emrediyor:

180 — Kütibe aleyküm izà hadare ehadekümülmevtü in tereke hayren elvasıyyetü lilvàlideyni vel'akrebiyne bilma'rùfi hakkan alelmüttekıyne.

Ölüm döşeğinde bulunanların mal sâhibine bırakacağı malının vasıyetinin; hâl sâhibine de hâlinin vasıyetini beyan ediyor: Sizden biriniz o döşeğe düşünce; vereseyi mahrum etmeden, fukaranın hissesini infakta daha evvelâ olan annenin, babanın hakkını, hısımların hepsinin hakkını yerli yerince adâlet dairesinde yapılması size farz kılındı ve dininizde farz kılınan bu vasıyet müessesesi; müttekıylere fukaranın gönlünü almak, akrabanın muhabbetini kazanmak içün lâzımdır.*

Gelelim âyet-i celîlenin enfüsteki mânâsına:

"Mûtû kable en temûtû" sırrına mazhar olarak ölmezden evvel ölüp de kalbinizle Allah ile huzûr ettiğiniz vakit yâni kendi iradenizle nefsinizi öldürmüş,** sıfat-ı hayvaniye tabiatından

* DİKKAT! Eğer hasra gelmez, hiç masrafı olmaz, tâmiri bulunmaz, daimî îrad lâzımsa; ne yap yap bir "kalb-i vîran al"!

** Mevt-i tabiî ile mevt-i irâdînin farkı şudur:

soyunmuş olarak Rabbinizle huzûr ettiğiniz zaman; rûh-ı ulvînizle beden-i süflînize ve bunların izdivacında hâsıl olan tevellüdatınıza, kalbinize, sırrınıza ahlâk-ı ilâhiyyeyi; "mekârim-i ahlâkı itmam içün gönderildim" diyen Fahr-ı Âlem'in ahlâk-ı Muhammediyesini giydirebilmek vasıyetiniz farz olundu.

Bu vasıyet, şirk-i hafîden berî olan kimselerin üzerine vâcib bir haktır.

Dikkat edin mü'minler!

Cenâb-ı Hak âyet-i celîlede müslimîn, mü'minîn zikretmiyor da "Hakkan alelmüttekıyn" zikrediyor. Buradaki incelik, Kitâbullahın zevâhirini ve bevâtını, ledünnünü bilen zevât-ı âliyeye işarettir.

Şunu biliniz ki: Kitâbullahın zahrı ve batnı vardır. Ve kitâbın zahirinin nüzûlü ehl-i zevâhire olduğu gibi, bevatının nüzûlü de ehl-i bevatınedir. Zâhirindeki ahkâm nesholunursa batınındaki hüküm bâkîdir. Meselâ bu âyet-i celîle "Mirâs âyetiyle mensuhtur" diyenler olduğu gibi muhkem olduğuna kail olanlar da vardır. Yalnız her ne olursa olsun bâtınındaki hüküm bâkîdir. Yâni mensuh olmaz. Hikem-i esrâr-ı hakayıkı bâkîdir. Eshab-ı ittikaya hidâyet-i mahsusa ile üzerlerine vâcibdir. İşte ehl-i maânînin "Kur'ân'da mensuh yoktur" demeleri: Neshi; ahkâm-ı zâhirede olsa dahi ahkâm-ı bâtınede nesh ebediyyen yoktur demektir.

Dikkat edin!

Cenâb-ı Hak vasıyeti işittikten sonra bilerek tebdil edenlerin vebâlini haber veriyor:

181 — Femen beddelehu ba'de mà semi'ahu feinnemä ismühu alelleziyne yübeddilûnehu innallàhe semiy'un aliymün.

Mevt-i tabiîde vesika-i insanî olan cesed heykeli fânidir. Mevt-i irâdîde cesed bâkîdir. Fânî olan ancak teallûkat-ı mâsivadır. Bu iki ölümde Hak'ka gidiş bir değildir. Biri mekşuf, biri mahcûb vâsıl olurlar.

Kim ki vasıyet edenin huzûrunda bulunup, olan vasıyeti sarahaten işittikten sonra tebdil ederse bu tebdil ve tağyirin günahı ancak, zulmen tebdil ve tağyir edenlere aittir. Muhakkak surette Cenâb-ı Hak vasıyet edenin sözünü işitir, niyetini bilir; tebdil edenlerin hâl ve şânını görür, cezasını ona göre verir.

Dikkat edin mü'minler!

Şu belîğ inzâr-ı ilâhî, vasıyet meşrû olduğu vakit tebdil ve tağyir edenler içündür. Binâenaleyh meşrû olmayan vasıyetlerin tebdilinde günah yoktur. Kitâbullahın ruhsatının haricinde izrarkârâne olan vasıyet infaz edilmez. Bu bahis çok dakiktir. Ekseriya görülür: Kitâbullaha, sünen-i nebeviyyeye muhalif birçok şeyler yapılır da "Efendim vasıyeti öyle idi!" denir.

Halbuki bir hadîs-i şerîfte:

-"Bir adam yetmiş sene ehl-i cennet ameliyle hâllenir; öyle yaşar, sonra nâmeşrû, haksız bir vasıyet eder de amel-i şer ile hayatına nihayet edip ehl-i nâr olur" buyurulmuştur.

Ey muvahhidler!

Dîn-i celîl-i İslâm, çok büyük hakayıkla doludur. Hiçbir vakit kimsenin gaflette bulunmasını, hevâsına tâbi olarak yürümesini istemez!

Ona beşikten lâhde kadar müebbed istikbalini hatırlatır. Bu âleme gelir gelmez ismi konurken kulağına okunan ezan ile onu şehâdete dâvet eder. "İşte ezanını okuduk, yarın musalla taşında bu ezanın namazı kılınacaktır ve geçireceğin ömrün; şu ezanla o namaz arasındaki vakittir. Binâenaleyh gafil olma! Seciye-i insaniyeni ayak altına salma, bütün dertlerini dinleyen ve dertlerin ilâçlarını hazırlayan, beşeriyeti zulmetten nûra çıkaran Hazret-i Muhammed'e tâbi ol, zâlime, zulme, küfre, münâfıka meyletme; âciz insana tapma, tapındırtma, haksızlık etme! Nasıl anne karnında harekete geldikten sonra, havâssın verilmiş ise; şimdi de harekete gel! Zindan-ı beşeriyetten kurtul. Allah dostlarının meydanında cevlân et! Bunların hepsi tâatle olur, ibadetle olur..." der.

Tâat meziyettir. İbadetle olursa fazîlet olur. İşte esrâr-ı ubûdiyyeti ve ahkâm-ı marifeti can kulağıyla Hazret-i Muhammed'den dinle ki: Huzûr-ı cemâl-i ilâhîye vâsıl olabilesin; revâyıh-ı tayyibe-i ilâhîden gafil olma, o lâtif nefehatı kap! O nefhâyı alan kalb, benlik zindanından halâs olur. O nefha nâr-ı şehveti söndürür. Nûra inkılâb ettirir.

Mü'min isen ölümden korkma! Zira o şuna benzer: Kanatları kırık kuş, kafesin kırılmasından korkar. Çünkü kafes kırılınca kanadı sakat; uçamıyacak! Hariçten tecâvüze mâruz kalıp telef olacak!

Kanatları sağlam olan kuş da kafesin kırılmasını bekler ki; lâzım gelen fezâsında tayaran edebilsin.

Binâenaleyh "Tevhîd-i sermedî ve tasdîk-ı Ahmedî"den iki kanadı olan mü'min ölümden gözünü kırpmaz. Bu kanatlardan mahrum olan zavallılar, tabiîdir ki ölümden korkarlar.

Cenâb-ı Hak, hemen yüz aklığı ihsan buyursun!

—

(Leyselbirre en tüvellû vücûheküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُّوْصٍ جَنَفًا اَوْ اِثْمًا فَاَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَآ اِثْمَ
عَلَيْهِ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٨٢﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ
عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ﴿١٨٣﴾ اَيَّامًا مَّعْدُوْدٰتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ
مَّرِيْضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ اَيَّامٍ اُخَرَ وَعَلَى الَّذِيْنَ
يُطِيْقُوْنَهٗ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِيْنٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ
خَيْرٌ لَّهٗ وَاَنْ تَصُوْمُوْا خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ
﴿١٨٤﴾ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِيْٓ اُنْزِلَ فِيْهِ الْقُرْاٰنُ هُدًى
لِّلنَّاسِ وَبَيِّنٰتٍ مِّنَ الْهُدٰى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ
مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيْضًا اَوْ عَلٰى
سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ اَيَّامٍ اُخَرَ يُرِيْدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا
يُرِيْدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلٰى
مَا هَدٰىكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿١٨٥﴾ وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادِيْ
عَنِّيْ فَاِنِّيْ قَرِيْبٌ اُجِيْبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ
فَلْيَسْتَجِيْبُوْا لِيْ وَلْيُؤْمِنُوْا بِيْ لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُوْنَ ﴿١٨٦﴾

182 — Femen hàfe min mùsın cenefen ev ismen feasleha beynehüm felä isme aleyhi innallàhe ğafùrün rahıymün.

Her kim ki: Vasıyet eden kimsenin itidalden, haktan inhiraf ettiğini teferrüs edip, vasıyette bile bile, yahut bilmiyerek hatâ ettiğini görerek; veya haktan bu inhiraf dolayısiyle günaha gireceğinden korkup vasıyet edenle vasıyet ettiği şeyin beynini ıslah etmek içün tebdil ve tağyir etmesinde günah yoktur. Zira bu tebdil ve tağyir vasıyet edenin lehindedir. Hiç şüphe yok ki, Cenâb-ı Hak her hâle muttalî olup hakka rücû eden, hak arayan kimse içün geniş mağfiret ve rahmet sâhibidir.

Âyet-i celîlenin mâna-yı enfüsîsine dikkat edin!

Yanlış anlayıp nâil-i müşahedat olacağım diyerek mücâhedede mübalâğa edip âdet-i şer'iyyeyi; iktizâyı hilkati, kavâid-i tabiatı refetmek istiyen kimsenin ta'rifat-ı Rabbaniye ve tâlim-i Muhammedî'yi anlamadan kendi akliyle iyi yapıyorum derken; günaha girdiği görülünce: Onun bu günaha girmesinden korkup; rûhu, bedeni, kalbi, sırrı arasında adl ile hepsinin hakkını yerine getirmek içün ıslah etmeklikte günah yoktur. O işin mütehassısı; hak yolcusunu tabiatın zulmetinden, yanlış emellerden soyup nûr-ı hakka çıkartır. Bu esrâra mebni Enbiyâ gönderilmiştir. Yoksa insan kendi kendisine tabiatından soyunamaz!

Muadele-i akliye ile Hak'kı itiraf mümkündür. Fakat bilmek, anlamak mümkün mü? Onu bildiren, anlatan zevâta Enbiyâ denir.

İşte Kitâbullah sır kutusudur; muallimsiz anlaşılmaz. O'nun muallimi Hazret-i Muhammed'dir. Âlem-i Çemâle teşrifinden sonra varisleridir.

Mir'ât-ı müşahede-i hak olan hazret-i insanın kalbine; hak yolcusunu zulmetten nûra çıkarırken; yolcunun umûr-ı dünyeviyye ve gavail-i saire ile kalbindeki gubar akseder de istiğfar ederek lûtf-ı ilâhî ile; mağfiret-i Samedâniyyeye nâil olur. Nitekim Hazret-i Fahr-i Âlem:

"İnnehû leyügane alâ kalbî hattâ estağfirullahe filyevmi seb'ıyne merreten" buyuruyorlar. Yâni:

"Ba'zan kalbime jenk ârız olur. Bunun içün gündüz ve gecede yetmiş defa istiğfar ederim."

Kalb-i Muhammedî bizatihî jenkdar olmaz. Binâenaleyh buradaki incelik, yâni mir'ât-ı müşahede-i hak olan kalb-i risâletpenâhı Muhammedî'nin jenkdar olması; eshâbının umûr-ı dünyeviyye ve gavail-i saire ile ara sıra meşgul olan kulûb-i şerîflerinden kalb-i tâbinâk-i Mustafa'ya (Sallâllahü aleyhi ve sellem) mün'akis olan gubardan kinâyedir ve tevbesi bize tâlim ve tavsıyedir.

183 — Yä eyyühelleziyne àmenù kütibe aleykümüssıyàmü kemà kütibe alelleziyne min kabliküm le'alleküm tettekùne.

Şimdi Cenâb-ı Hak vasıyetin erkân-ı zâhiresi bittikten sonra yâni zevâhir böylece tehzib edildikten sonra bâtının tehzibinin; ilâcından bir tanesini emir buyuruyor ve diyor ki:

Ey îmân edenler:

Şehr-i mârufta fecrin tulûundan, gurub-i şemse kadar imsâk-i mahsus olan orucu size farz kıldım. Yâni ibadet niyetiyle yemekten, içmekten, cinsî münâsebattan nefislerinizi menetmekle mükellefsiniz! İmsâk-i mutlak olan oruç ise Hak'tan gayrisinden i'raz olan oruçtur ki; o da daimîdir.

Ey Muhammedîler! Nitekim size farz kılınan oruç sizden evvel gelen Enbiyânın ümmetine de farz kılınmıştır. Artık bundan aldığınız feyz ile maasîden sakınırsınız da Allah'ın indinde mükerrem kul olursunuz.

Dikkat edin mü'minler!

Ahkâm-ı diniyyenin her maddesinin zâhirî ve bâtınî mânâsı vardır. Binâenaleyh orucun da zâhiri ve bâtını vardır.

Orucun zâhiri; şehr-i mârufta, fecr-i sâdıktan guruba kadar niyyet ederek yememek, içmemek, münâsebat-ı cinsiyyede bulunmamak.

Bâtınîsi: Kalbin, rûhun, sırrın orucları olup envâr-ı huzûr-ı ilâhîde bulunmaktır.

Bâtınîde kalbin orucu: Kalbi; anâsır-ı erbaanın haricine çıkamayan varlıktan muhafaza etmek.

Rûhun orucu: Rûhaniyet mülâhazasından muhafaza etmek.

Sırrın orucu: Hakkın gayrisini görmekten muhafaza etmek. Bu şekilde oruc tutan kimsenin alacağı ecir Hakkı müşâhede olur.

Dikkat:

Zâhirdeki bütün âzalara, bâtındaki bütün sıfatlara oruc farz kılındı.

Meselâ; lisânın orucu; yalan söylemeyecek, gıybet etmeyecek, âlem-i insaniyeti rencide edecek söz söylemeyecek.

Gözün orucu: Gafletle eşyaya nazar etmeyecek.

Kulağın orucu: Hakk'ın nehyettiği şeyleri işitmiyecek.

Nefsin orucu: Hırsı, şehveti dizginleyecek; kendine varlık vermeyecek, Hakk'ın azametini gözünün önüne getirecek.

Kalbin orucu: Zevâhir-i dünyanın alâyişine kapılmayacak.

Rûhun orucu: Naîmi değil, mün'imi arayacak.

Sırrın orucu: Hak'tan gayrı göreceği kalmayacak.

İşte orucun âfâkını ve enfüsünü tatbık ederek saim olan kimseye Likaullah güneşi tulû eder. Yoksa âdet halinde oruc tutup "aman iftara bir saat var, beyin yanına girme; hanımın odasında dolaşma, şimdi seni haşlar" diye tutulan oructan ne hayır gelir. Oruc tutmak dolayısiyle kalb kıracak ise henüz ona oruc tutma dahi farz olmamıştır. Oruc Hazret-i insana farzdır. Kalb kıran, can yakan henüz makam-ı hayvaniyettedir.*

---

* Âdet halindeki Müslümanlıktan hayır gelmez!

Ramazan kandillerini görünce Müslüman olduklarını hatırlayanlar da olur. Kandili görür görmez tesbihi alarak; dinlediği ile amel etmemek veyahut dinlememek ve hiçbir şey anlamamak şartıyle camileri dolaşıp hâfızın sesini işitmekten başka bir şey duymayan, ikindiye kadar uyuyarak oruc tutmaktan alınacak ecir bilmem nasıl olur.

Oruc tutan kimse Hak-sıfat olur. Değil kalb yıkmak, kalb yapar. Oruc dolayısiyle kesâfeti letâfete, zulmeti nûra inkılâb eder de sırf merhamet olur.

Onun içün Cenâb-ı Hak: "Oruclunun nefesinin kokusunu severim" buyuruyor. Sen açlık KOKUSUNU zannetme!

Hakikî saim, yâni sıfat-ı ilâhiyeye bürünen kaim bütün mahlûkat-ı Hudâ'ya karşı şefkat ve merhametle nefes alıp verir. Cenâb-ı Hak bir hadîs-i kudsîde:

(**Essavmü lî ve ene eczî bih**)* "Oruc benim içündür, onun mükâfatını da ben vereceğim" buyuruyor. Bu hadîs-i kudsîde mühim bir incelik vardır.

Her amelin mükâfatını, mücazâtını Cenâb-ı Hak verir. Meselâ namazın mükâfatını kim verecek? Haccın mükâfatını, sair hasenâtın mükâfatını kim verecek? Yine Cenâb-ı Hak! O halde orucunki neye böyle zikredilmiş?

Dikkat edin mü'minler!

Hesâb gününde mahkeme-i dâd'de kişinin hasenatı, seyyiatı kudretle vücûd bulur, huzûra yığılır. Seyyiatı dolayısiyle hasenatı tarhedilir; yağma edilir. Yalnız orucun hasenatına el sürülünce; rahmeti gadabını sebkeden Zât-ı Mutlak Hazretleri: "Oraya dokunmayın! Onun namına ne isteniyor ise ben vereceğim" der.

Bir mü'mine bundan daha büyük bir müjde olamaz. Bir hadîs-i şerîfde: "Hakikî oruc tutan içün tarife gelmez iki şevk vardır. Biri iftarında, diğeri Allah'ın cemâline mülâkatı ânında" buyurulmuştur.

184 — Eyyàmen ma'dùdàtin femen kâne minküm meriy-

---

* Savm: Sıfat-ı Samedâniyyeye girmek.

Salât: Sıfat-ı Samedâniyyeye girenin; huzûr-ı ilâhîde yahut urucda mevkii.

Hac: Bu makamata sâhib olanın Hakk'ı tavâf etmesi.

Kelime-i şehâdet: Bu merâtib üzere varından soyunması, Hakk'ı müşahedeye sebeb olur.

dan ev alâ seferin fe'ıddetün min eyyàmin ühare ve alelleziyne yutıykùnehu fidyetün ta'àmü miskiynin femen tetavva'a hayren fehüve hayrün lehu ve en tesùmù hayrün leküm in küntüm ta'lemùne.

İşte bu oruc, sayılı günlerde yâni Ramazan günlerinde farz oldu. Farz olduğu günler sayılı ve mütenâhî ise de; feyzi ve semerâtı sayısız ve nâmütenâhîdir. Bu ay zarfında (Tahallâkû biahlâkıllah vettasıfû bisıfatillah) sırrına mazhar olan kimse; sıfat-ı ilâhiyyede kendisini yok eden mü'min; ıyd ederek âlem-i beşeriyete o feyzi nâmütenâhî surette devam ettirir.* Yalnız içinizde her kim farz olan bu günlerde rahatsız olursa, yahut oruc tutmak dolayısiyle hastalanacak olursa; yahut şer'in tayin etmiş olduğu mesafenin haricinde yolcu olursa; keffâretsiz başka günlerde orucunu kazâ eder. Hasta ve misafir olmadığı halde oruca dayanamıyan kimse fidye verir. Yâni her günkü orucu içün yoksul bir kimsenin bir günlük nafakasını verir, it'âm eder.**

Elbette fidyesinde fedakârlık eden, yâni bir kimseyi it'âm eden, o nama düşmüşün elinden tutup hayır işleyenin, bütün hayırlarının, teberrûlarının karşılığı ind-i ilâhîde mahfuzdur. Tabiî bu hâl onun içün hayırlı olur. Yalnız tâkatı olanın te'hir etmeksizin, kazâya bırakmaksızın orucuna devam etmesi daha hayırlıdır. Eğer oructaki serâiri bilseydiniz, orucu herhalde tutardınız. Yani Hak'tan hariç bırakacak bütün âdâtınızdan vazgeçerdiniz!

---

* Yalnız bu sır, bu feyz, bu zevk; hakikî oruc tutanlarda olur. Ramazan, esmâ-i ilâhiyyeden bir isimdir ki; o hilâl hangi kalbe tulû' ederse hakikatte orucun feyzini o görmüştür. Bir hadîs-i şerifde: "Çok oruc tutanlar vardır ki; alacakları ecir aç ve susuz kalmaktır. Birçok da gece namazı kılanlar vardır ki; alacakları ecir, uykusuz kalmaktır" buyurulmuştur.

** Bu hüküm "Femen şehide minküm..." emr-i celilî ile mensûh olmuştur.

185 — Şehrü ramadânellezîy ünzile fiyhilkur'ànü hüden linnàsi ve beyyinàtin minelhüdà velfürkàni. Femen şehide minkümüşşehre felyesumhü ve men kâne meriydan ev alâ seferin fe'ıddetün min eyyàmin ühare yüriydullàhü bikümülyüsre ve lâ yüriydü bikümül'-usre ve litükmilül ıddete ve litükebbirullàhe alâ mà hedàküm ve le'alleküm teşkürùne.

Ramazan ayının husûsiyetini bilseniz; Hakk'ın sıfat-ı ilâhiyyesine girmeniz içün açtığı o sayılı günler ki: Ramazan ayıdır.

Bütün beşeriyetin ihtiyacını câmi olan Kur'ân-ı Mübîn o ayda inzâl olunmuştur. Binâenaleyh o Kelâmullahın hakayıkını da hakikaten oruc tutanlar anlayabilir, hakikaten orucunu tutabilen kimse, ahlâk-ı halkıyeden soyunur da ahlâk-ı hakikıyyede bulunur ve neticede Kur'ân ahlâklı olur. Nitekim Hazret-i Âişe Radıyallahü anhâ'ya Hazret-i Fahr-i Âlem'in ahlâk-ı seniyyelerinden sual ettiklerinde, cevâben:

"Onun hulki Kur'ân idi" demişlerdir.

İşte dinde en büyük makam budur. Bir adam âlim olur, fâzıl olur, velî de olur; ahlâk sâhibi çabuk çabuk olamaz. O en sonra gelir. Buna işareten Resûllerin Seyyîdi:

"Ben ancak mekârim-i ahlâkı itmama gönderildim" buyurmuşlardır. Ve Cenâb-ı Hak kendilerine "Ve inneke lealâ hulûkın azîm" diye rütbe ve nişan vermişlerdir.

Allah'ı beyan eden, tevhîdin yakınlığını gösteren Kur'ân-ı Mübîn; nâs içün mahz-ı hidâyettir. Onun âyât ü beyyinatı Allah'ın vahdâniyetini yakıynen gösterir. Zirve-i tevhîde gidecek, sırr-ı tevhîdi âşikâr görecek Hak yolcusunu selâmetle götüren O'dur. Hak ile bâtılın arasını ayırıcı, Cenâb-ı Hakk'ın vücûdiyle mevcûd, sıfatiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olduğunu bildiren O'dur.

Binâenaleyh bu muazzam kitâbın inzâl olduğu Ramazan ayının şu âşikâr kadr ü şerefi bilindikten sonra, içinizden her

kim o aya özürsüz yetişirse hemen o ayı tamamiyle orucla geçirsin.* Yalnız içinizden kim ki rahatsız ise yahut hastalığının ziyâdelenmesinden korkarsa veya yolcu ise iftar eder, tutamadığı günlerin adedince keffâretsiz orucunu tutar, yâni kazâ eder. Ancak Cenâb-ı Hak sizin içün kolaylık istiyor. Yoksa zorluk, güçlük istemiyor. Artık bu ruhsattan sonra sizin de gününe gün orucunuzu ödemeniz lâzımdır ve bu infisalden sonra ittisale müsaade edip hidâyetine kabul ettiğinden doolayı da haddi zâtinde ekber olan Allah'ınızı ta'zıym etmenizi istiyor. Ve bu visâlin şükrü içün intibaha dâvet ediyor!

186 — Ve izà seeleke ıbàdiy anniy feinniy kariybün üciybü da'veteddà'ı izà deàni felyesteciybù liy velyü'minù biy le'allehüm yerşüdùne.

Ey halkı Hakk'a dâvet eden Ekmelerrusül! Ni'metlerimin şükrünü ifâda kusur etmiyen hâs kullarım, benden gayrı emelleri, bana takarrübden başka düşünceleri olmayan kullarım; beni, sana sordukları zaman: "Acaba Rabbimize biz yakın mıyız, münâcâtımızı kabul ediyor mu?" dedikleri zaman, onlara bildir ki: "Ben onlara canlarından yakınım. Bana dua edecek kimsenin duasını, dua ettiği zaman sür'atle istikbâl ederim.** Onun içün benden başka dayanacak, güvenecek hiçbir melce' olmadığını yakıynen duysunlar, taleblerini doğrudan doğruya benden istesinler ve bu rüşdü isbat etsinler, bana îmân getirsinler. Kalıblarını, kalblerini, rûhlarını tezkiye etsinler."

Bunun da bir kısmı oruc ile olur.

—

* İşte bu âyet-i celîle âyet-i sâbıkayı neshetmiştir.

** Onlar dua ettikleri vakitte benim istediğim sıfatlarla mevsuf olarak benden isteyeceklerini isterlerse ben icabet ederim. Yani duanın kabulünde birçok şerait vardır. En ufak şartı lokması helâl olacaktır. Şerâiti olmayınca dua kabûl olmaz. Meselâ bir kimse namazın rüknünden birini terk etse o namaz kabûl olmaz.

أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ
لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ
فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا
مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ
الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ
إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ
تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ
لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ١٨٧ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ
بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا
مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١٨٨ يَسْأَلُونَكَ
عَنِ الْأَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ
الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَٰكِنَّ
الْبِرَّ مَنِ اتَّقَىٰ وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ١٨٩ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ
يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ١٩٠

187 — Ühılle leküm leyletessıyàmirrefesü ilâ nisäiküm hünne libàsün leküm ve entüm libàsün lehünne alimallàhü enneküm küntüm tahtànùne enfüseküm fetàbe aleyküm ve afà anküm fel'àne bàşirùhünne vebteğù mà keteballàhü leküm ve külû veşrebù hattà yetebeyyene lekümülhaytul'ebyadu minelhaytıl'esvedi minelfecri sümme etimmussıyàme ilelleyli ve lâ tübàşirùhünne ve entüm àkifùne fiylmesàcidi tilke hudùdullàhi felâ takrebùhà kezàlike yübeyyinullàhü àyàtihî linnàsi le'allehüm yettekùne.

Cenâb-ı Hak orucun hakkında helâlı, haramı beyan buyuruyor:

Ey oruc tutanlar!

Oruc gecesi sizlere, zevcelerinize hangi saatte olursa olsun muamele-i zevciye husûsunda yanaşmanız helâl kılındı. "Yatsıdan sonra veyahut uykudan sonra mücâmaat orucu bozar" hükmü nakzolundu. Allah'ın merhameti, âtıfeti kullarına geniş olduğundan savmın müddetini kısalttı. Geceleyin kadınlarınızla bulunmak hakkını size verdi. Kadınlarınız sizin elbiseniz, siz de onların elbisesisiniz. Yâni birbirinizi hududullaha tecâvüz etmemek, iffetini muhafaza etmek içün birbirinizin libâsı gibisiniz.* Bu hüküm gelmezden evvel kendinize kuvvetli hiyânet ediyordunuz. Nefislerinize sabr edemiyordunuz. Kadınlarınızla bulunuyordunuz.

Allah elbette kendinize yaptığınız zulmü bildi. İşte sizi afvetti, sizi ikabetmedi. Tevbenizi kabul etti. Oruc gecesi cima' etmenize müsaade etti. Şimdi kadınlarınızla mübâşeret ediniz. Esrâr-ı ilâhiyye defterinin sûreti olan levh-i mahfuzdan zürriyetinizin sâlih bir sûrette kopyasının sûretinin çekilmesini isteyiniz. "Cevher-i insanî"yi sun'u ilâhî fabrikasının tezgâhı olan

* Elbise vücudumuzu muhafaza ettiği gibi zevc ve zevce de birbirlerinin iffetini muhafaza eder.

meşrû rahm-i mâderden hariç bir yerde sarf etmeyiniz de dokuz ay sonra o kudretin fotografisini görünüz.

Dikkat ediniz!

Gecede size verilen müddet yâni yemeniz, içmeniz, kadınlarınıza yanaşmanız içün ayrılan zaman siyah iplik ile, gecenin nihayeti olan fecirden alâmet olan beyaz iplik seçilinceye kadardır. Yâni beyaz iplik, gündüzün başlangıcı olan fecr-i sâdık; siyah iplik de gecenin karartısıdır.

Âyet-i celîlede incelik vardır. Tan yeri bir beyaz iplik kadar ağarıncaya kadar yiyiniz, içiniz, kadınlarınızla bulununuz. O ağartıyı görünce bu işler yasak!..

Bundan sonra gecenin ibtidâsı olan grub-ı şemse kadar –o şekilde grub ki Şark tarafında, ufukta beyazlık ve kızartılık kalmayıncaya kadar– orucunuzu tamamlayınız. Yalnız mûtekif olarak yâni mescidde takarrüb içün i'tikâfa girmiş iseniz, orucun gecesinde kadınlarınıza yanaşmayınız. (İ'tikâfa giren ancak abdest içün harice çıkabilir.) İşte bu zikrolunan ahkâm Allah'ın sizinle kendi arasında koyduğu hududdur. Cenâb-ı Hak bütün ahkâmı gayet açık beyan etmiştir. Size de yakışan, sayarak Allah'ın menettiği şeylere yaklaşmamaktır, tecâvüz etmemektir.

Artık bu kadar kolaylık gösterildikten sonra, ikab edilmeden tevbeleri kabul edilip, kabahatleri silindikten sonra Hak'tan lâyıkiyle sakınırlar.

Cenâb-ı Hak, beşeriyetin salâhı içün ahkâm-ı mevzûasından birini daha beyan buyuruyor:

188 — Ve lâ te'külû emvâleküm beyneküm bilbàtıli ve tüdlû bihä ilelhukkâmi lite'külû feryikan min emvâlinnàsi bil'ismi ve entüm ta'lemùne.

Hiçbiriniz diğerinizin bâtıl bir şekilde haksız olarak malınızı yemeyiniz. Mübah olmayan, helâl olmayan biribirinizin mallarına şekil vererek, meselâ kumar, sirkat, rızâsı olmadan alarak yahut rüşvet şeklinde hiçbir şey yemeyin. Keza kendini-

ze calî haklar teşkil ettirerek nâsın malını kendilerine tahakküm ederek bir kısmını elinden alıp günahını bile bile yemeyiniz! Yalancı şâhitler toplayarak yahut yalan yere yemin ederek veya hâkime rüşvet vererek hakkınız olmayan bir şeyi kazanıp yemeyiniz. Bu şekilde hâkimlere koşmayınız.

Cihet-i enfüsiyedeki mânâ tahsîl olunur ise: Ben emvali; nefsin mesalih-i kıvamı içün halkettim. Nefsi de merâsim-i ubûdiyette kaim olmak içün halkettim. Ve sizin nefislerinize ve emvalinize cennet mukabilinde müşteri ben oldum. Binâenaleyh emr-i ilâhî haricinde malınızı tasarruf etmeyiniz. Hırs ve şehvet, gafletle yemeyiniz. Kanaat ile ubûdiyyetteki tâatı takviye içün yiyiniz. Nefs-i emmâre hâkimine düşmeyiniz. Ubûdiyyet yollarına yardım içün halk olunan nâsın bir kısım emvalini, günah olduğunu bile bile ma'siyet hususunda sarfetmeyiniz.

189 — Yes'elûneke anil'ehilleti kul hiye mevàkıytü linnàsi velhacci ve leyselbirrü bien te'tülbüyùte min zuhùrihà ve lâkinnelbirre menittekà ve'tülbüyùte min ebvàbihà vettekullàhe le'alleküm tüflihùne.

Ey halkı Hakk'a dâvet eden Enbiyânın Seyyîdi!

Şimdi Ramazan dolayısiyle sana aylardan sorarlar –veya soruyorlar–, onun kemmiyet-i ihtilâfından, ziyadeleşmesinden noksanlaşmasından izahat isterler. Onların anlayabileceği bir şekilde söyle ki: Kudretullahın te'siri altında bulunan bu yeni ayların ziyâdeleşmesi, noksanlaşması ihtilâfatı, insanlar içün yâni âdât ve ibâdâtınız ve muamelâtınız ve takdir olunmuş ecelleriniz içün vakit göstericilerinizdir.

Hususiyle hac vakitlerini bunlar tâyin ederler. Hulâsa nâsın, her tâifesinde kendi ihtiyârında meşgul olacağı zamanlar vardır. O zamanlarda ibadetlerini, tâatlerini, Hak ile meşguliyetlerini yaparlar. İşte onların mîkatını bu aylar rehberlik eder, bâhusûs sıddıykıynin vücûdlarından soyunarak Rab'lerinin sıfatına dahil olan kimselere hakikat-ı Hac'cın evkatının; bu ay-

lar rehberidir. Maamafih bu işin hakikat-ı hayrını almak içün işin tersinden başlamasınlar!

Evlere arka taraftan girmekle hayır olmaz! İyilik değildir. EHL-İ BİRR, ittika sahibi olan insandır. Yâni Allah'tan lâyıkiyle muhabbetle sakınandır. O hukuka çok riayet edendir. Bu sakınmak sebebiyle felâh bulursunuz.

Dikkat edin mü'minler!

Bu âyet-i kerîmede çok dakik mânâlar vardır.

Hakk'a kurbiyet: Huzûr-ı cemâl-i ilâhîye duhûl içün takvâ şarttır. Bu da yalnız âmâl-ı zâhireyi yapıp da, hukuk-ı bevâtını terketmekle veyahut riayet etmemekle olmaz. Binâenaleyh "evin tersinden girmeyin, kapılarından girin" demek dininizin yarısını yapıp da yarısını terketmeyin" demektir. Yâni; yalnız dinin zâhiriyle amel edip de bâtınını terketmeyiniz demektir. Hakk'a vâsıl olacak kapı da ancak ittika kapısıdır.

190 — Ve kàtilû fiy sebiylillâhilleziyne yükàtilûneküm ve lâ ta'tedù innallàhe lâ yuhıbbülmu'tediyne.

Şimdi Cenâb-ı Hak necat yolundan ve nail-i derecat içün emrediyor:

İlm-i Zâtiye ile yola gelmeyip ve bunları tanımadığı gibi; fırsat bulunca fitne fesad ederek mukaddesatı çiğneyen, Müslümanların za'fını sezince ezmek isteyen, kılıç ile yola geleceğinden onu kullanmak selâhiyetini veriyor:

O kimseler ki; istikbâr ile Hak'dan uzaklaşıyorlar, bâhusus sizi öldürmek istiyorlar, o halde Allah uğrunda, din yolunda onlarla kıtal edin; harbedin.* Yalnız harpde, kıtalde Allah'ın

---

* Yanlış anlaşılmasın! İslâm kılıçla intişar etmiştir, etmemiştir gibi sözler vardır. İslâm'ın kılıçla değil, hiçbir dinde bulunmayan yüksek feyziyle intişar ettiği âşikârdır. Onun açık delili İslâm satvet kılıncını bırakalı birkaç asır olduğu halde, tek misyoneri dahi bulunmadığı halde, para ile göz kamaştırıcı bir sandığı bulunmadığı halde, dünyanın her tarafında binlerce âlim, fâdıl insan onun büyüklüğüne îman edip islâm oluyorlar. Gurubu olmayan o şems-i hakikat-ı Muhammediye'nin en büyük mûcizesi olan Kur' ân-ı Mübîn'in karşısında hürmetle eğiliyorlar.

çizdiği hududu tecâvüz etmeyin! Yâni kadınları, çocukları, ihtiyarları, hastaları, zayıfları, size tecâvüz etmemek isteyenleri, aman diyenleri katletmeyin! Cenâb-ı Hak şer'an muhafazası lâzım gelen ahdinde durmayan, hududullahı tecâvüz edeni kat'iyyen sevmez.

Şimdi cihâd-ı asgar böyle olduğu gibi, iklîm-i vücûdundaki nefs-i emmâre ordusuyla da böyle ifrata varmadan harbet, kâfir nefsini ve sıfatını ne yap yap riyâzât kılıcı ile ıslah et! Nasıl senin kalbinden huzûrunu çıkarmak istiyorsa sen de onu iklîm-i vücûdundan tardet!

Dikkat edin! İslâm, kılıcını mazlûma değil zâlime çekmiştir. Tarihi tedkik edin, sadık islâmla çekilen kılıç, mazlumları zâlimlerin elinden kurtarmak içün olmuştur. İ'lâ-yı kelimetullah içün olmuştur. Bahr-i Muhît sahiline kadar inen, denizin içine atını süren islâm kumandanı:

"Yâ Rab! İsm-i celîlini, deniz mâni olmasa daha ileriye götüreceğim" diye mızrağını suya saplamıştır. İslâm'ın girdiği yerde zulmet nûra inkılâb ettiğinden, zayıf kavîden kolayca hakkını aldığından samîmî şekilde hristiyan mâbedlerinde ağlaya ağlaya İslâma dua edilmiştir.

Hulâsa, İslâm kasa içün, caka içün silâh kullanmamıştır. Onun silâhı da Allah içündür.

Vâris-i Nebî Cenâb-ı Ali radıyallahü anhümâ, meydan-ı gazâda dînin en kavî düşmanını yere serip, mübarek dizlerini omuzlarına basarak müşrikin kellesini vücudundan hemen ayıracağı sırada muannid kâfirin en son müdafaası ağzındaki tükrüğü olduğundan, hemen Ali'nin yüzüne vaz'edince Ali Kerremallahü Veche, hemen boynundan kılıcını çekti:

"Kalk ayağa!" dedi.

Kellesi kopmak üzere olan müşrik-i muannid, İmam-ı Ali'nin bu vaziyetinden şaşırdı:

"Ya Ali! Hangi şey benim başımı koparmanı men'etti?" diye bir sual sordu. Ali Kerremallahü Veche, cevaben:

"Biz kılıcı Allah içün çekeriz. Senin hakkını verir iken, sen benim yüzüme tükürdün. Bu işte nefsim de alâkadar oldu. Binâenaleyh yarısını kendi hesabıma, yarısını da Allah namına yapamam, yine çarpışacağız," dedi.

Dikkat edin! Feth-i Mekke günü müşrikler: "Bizim şimdiye kadar İslâma yaptığımız mel'anete, Resûlüllah ve eshabı acaba şimdi ne diyecekler" diye düşünüyorlardı. Onlar, Müslümanlar "intikam!" diye bağıracak zannediyorlardı. Fakat Resûlüllah rahmet ellerini açmış, herkese eman bahşediyordu. KOCA İSLÂMİYET!

وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ
أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقَاتِلُوكُمْ
فِيهِ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ١٩١ فَإِنِ انْتَهَوْا
فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ١٩٢ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ
الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ١٩٣ الشَّهْرُ الْحَرَامُ
بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا
عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ
١٩٤ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ١٩٥ وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ
فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ
مَحِلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ
أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ
فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ
وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذَٰلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ
حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ١٩٦

191 — Vaktülûhüm haysü sekıftümùhüm ve ahricùhüm min haysü ahrecùküm velfitnetü eşeddü minelkatli ve lâ tükàtilûhüm ındelmescidilharàmi hattà yükàtilûküm fiyhi fein kàtelûhüm faktülùhüm kezàlike cezäülkâfiriyne.

Sizi katletmek içün toplanan müşrikînden, her kimi yakalarsanız katledin! Onlar sizi diyârınızdan, yâni Mekke'den çıkardığı gibi, siz de onları çıkarıp vatanınızı kurtarın.

Dikkat edin! Katil, hadd-i zâtinde iyi bir şey değildir. Fakat "fitne" ondan daha fenadır.* Fitne, katilden daha müessirdir. Katlin te'siri devamsızdır. Fitnenin musibeti tahtında kalmaktansa, fitne çıkarıp irtidat ettirmek içün ezâ ve cefâ edenlerin hem dünyasını, hem de dinini elinden almak isteyen fitneyi çıkaranlara fitnelerini başlarına yıkıp imhâ etmek ehven-i şerdir. Yalnız Mescidü'l-Haram yanında, Kâbe içinde onlar sizinle kıtal edinceye kadar onlarla kıtal etmeyin. Yâni evvelâ siz başlamayın. Eğer onlar başlarlar da sizden birinizi öldürürlerse; siz de hemen onları öldürürsünüz. Beytullahın hürmetini hetkeden kâfirlerin cezası böylece olur.

Dikkat ediniz mü'minler! Mânâ-yı enfüsîde şu işaret vardır:

Kalb ve rûh makamatında yakıyn ve itmînan hâsıl olduktan sonra, nefse ve sıfatına iltifat etmeyiniz. Münâzaada bulunmayınız. Huzûr-ı ilâhîdeki zevkınızı bozmayınız. Ne vakit o huzûrda sizi sıkarlar, hevâ-yı hevesi ile teşviş ederlerse o vakit SIDK KILICI ile hemen katle başlayınız.

192 — Feinintehev feinnallàhe ğafùrün rahıymün.

Âyet-i celîlenin enfüsî mânâsı:

---

* Kangren bir uzuv; bir ameliyye-i cerrahiye geçirmez ise bütün vücud kangren olur.

Yalnız nefsin muzahamesi inkıta' edince, nâr-ı şehvet sükûnet bulunca onunla mücahedeyi terkediniz. Çünkü nefsi ta'zibden maksad, rûhun ve kalbin huzûrunu ve onun tazyikinden kurtarmak içündür. Madem ki rûh ve kalb, Rabbisiyle huzûr edebiliyor, nefsin fitnesi oradan kalkıyor, yahut nefis de îmân ediyor; o halde niza' da kalkıyor demektir.

Âyet-i celîlenin zâhirî mânâsı şöyle tahsîl olunur:

Binâenaleyh o muannid müşrikler, küfürden vazgeçerlerse, mü'minleri ıdlâl ile irtidad ettirmekten ve katletmekten vazgeçerlerse afvolunurlar. Zira onların niyyetleri ve zamirlerini bilen Allahü Teâlâ, İslâma karşı ihlâslarını bilir, mağfiret ve rahmet eder. Allah Gafûr'dur, Rahîm'dir. İhlâs ile olan rücûlarını, îmânlarını kabul eder.

193 — Ve kàtilûhüm hattà lâ tekûne fitnetün ve yekûneddiynü lillâhi feinintehev felâ udvàne illâ alezzàlimiyne.

Ey mü'minler!

Küfürden vazgeçmeyip îmânı kabul etmiyen, mü'minleri dinden döndürmek içün şekillerle eziyet edenlerle fitne kalmayıncaya kadar, tâ ki: Din Allah içün oluncaya kadar, yâni ibadet doğrudan doğruya Allah'a yapılıncaya kadar onlarla kıtal edin.* Eğer onlar küfürden vazgeçerek İslâmiyeti kabul ederlerse el sürülmez. O anda dinde kardeş olursunuz, adâvet kalkar. Adâvet ancak sözünde durmayan, Allah tanımayan, aman dilemiyen zâlimlere karşıdır.

194 — Eşşehrülharàmü bişşehrilharàmi velhurümàtü kısàsun femeni'tedà aleyküm fa'tedù aleyhi bimisli ma'tedà aleyküm vettekullàhe va'lemû ennallàhe me'almüttekıyne.

---

* Dikkat! Ehl-i Kitab cizye ile hayata malik oldukları halde bu muannidîn-i müşrikîn içün cizye de kabûl edilmemiştir.

Dikkat edin mü'minler!

Bunlar ile fitnelerinden dolayı yapılacak kıtal ve muharebe; kıtal menolunan şehr-i harâma tesadüf etse de yapılacaktır. Zira hürmetler: Onlar Hudeybiye senesinde Zilka'de'de nasıl Müslümanlara karşı kıtale kalkıştılar. Resûlüllah'ı ihramiyle şehr-i haram'da belde-i haramda red ettiler. Şimdi umresini Resûlüllah bu sene kazâ edecek! Ve müşrikler geçen sene yaptıklarının kısasını bu sene görecek. Binâenaleyh haram olan ay; haram olan ay bedelindedir. O hâlde onlar ki "şehr"inizin hürmetini hetk ettiler, siz de onlara yaparsınız. Zira şehr-i haram, şehr-i harama hürmetler, hürmetlere kısastır. Onların tecâvüzüne karşı cezasını verirsiniz.

Her kim size tecâvüz ederse; tecâvüz ettiği misli uzattığı el kadar mukabele edersiniz. Siz de o kadar tecâvüz eder yâni tecâvüzlerinin cezasını verir de; ismetinizi, hürmetinizi muhafaza edersiniz! An şartın ki; onların tecâvüzünün mislini geçmesin! Biliniz ki: Sizin ahvalinizin, salâhınızın müdebbiri olan Allah; evâmirine ve rızâsına tamamıyle bağlanmış, kendisinden çok iyi korkanlarla beraberdir. Binâenaleyh bu cezayı verir iken haddi tecâvüz etmeyiniz. Hak'tan korkunuz!

Âyet-i celîlenin mânâ-yı zâhirîsi böylece tahsîl olunduktan sonra; mânâ-yı enfüsîsinden şu meâl alınır:

Nefsin sıfatlarından hangisi, hangi saatte, hangi vakitte nazargâh-ı Hak olan, iklîm-i vücûdün merkez-i hükûmeti bulunan Kalb Şehrini istilâya başladı mı, onun zıddı olan bir sıfatla ona galip gelinceye kadar mukabele ediniz. Meselâ buhul sıfatı karşınıza çıkınca; sehavet ile karşılayınız; gazab karşınıza çıkınca, hikmet ile karşılaştırınız. O, onu tepeler. Nifak karşınıza çıkınca, muhabbetle karşılaştırınız. O, onu yener. Nefs-i emmâre denilen, bin türlü silâhla mücehhez olan düşman karşınıza çıkınca ki; bütün vücûdu zulmete çevirir. Buna karşı "AŞK" ile mukabele edin ki; hazret-i aşk'ın karşısında her şey titrer. Hulâsa: Böylece mualecenizi yapıp galip gelince, rûhunuzun bineği

olan vücûdünüzü bütün bütün helâk etmeyiniz. Yâni serkeşlik edince dizginlerini çekin!

195 — Ve enfikù fiy sebiylillâhi ve lâ tülkù bieydiyküm ilettehlüketi ve ahsinù innallàhe yuhıbbülmuhsiniyne.

İsmetinizi muhafaza, tecâvüze mukabele, i'lâ-yı kelimetullah içün harb ve kıtal, mal ile can ile olur. Binâenaleyh, ey mü'minler! Allah yolunda, Allah uğrunda bu işlerde muvaffak olmanız içün israf ve imsâk etmeden malınızı, canınızı infak edin de kendi elinizle kendinizi tehlikeye bırakmayın! Yâni icabında Hak uğrunda malı canı infak etmemek; kendi kendini tehlikeye atmaktır.*

Ey mü'minler!

Nefsinizin ateşinden kendinizi koruyup ahlâkınızı güzelleştiriniz. Libâs-ı gafletten soyununuz, rûhunuzu alâik-ı kevniyyeden kurtarınız da hayra çalışıp ubûdiyetin zevkını tadınız. Belâya sabır, mün'ime şükür, cüz'iyyat ve külliyyatta Hakk'a itimad, ahkâm-ı ezeliyyeye teslim, kazâ-yı ilâhîye rızâ gösteriniz.

İlminizi, aklınızı, güzel ahlâkınızı Allah yolunda infak ediniz, hasenatınıza mağrur olmayınız. Hiç şüphesiz Allah, bu sıfatlarla muttasıf olan muhsin kullarını sever. İşte ihsan'ın şerâitinden biri de erkân-ı hac rüknünün itmamıdır.

196 — Ve etimmülhacce vel'umrete lillâhi fein uhsırtüm femesteysere minel hedyi ve lâ tahlikû rüùseküm hattà yeblüğalhedyü mahıllehu femen kâne minküm meriydan ev bihï ezen min re'sihî fefidyetün min sıyàmin ev sadakatin ev nüsükin feizä emintüm femen

---

* Dikkat edin mü'minler! Bu âyette çok incelik vardır. Bâzı zavallılar bu âyet-i kerîmenin aşağısını okur da yukarısını terk eder, ne büyük gaflettir!

temette'a bil'umreti ilelhacci femesteysere minelhedyi femen lem yecid fesıyàmü selâseti eyyàmin fiylhacci ve seb'atin izà reca'tüm tilke aşeretün kâmiletün zàlike limen lem yekün ehlühu hàdıriylmescidilharàmi vettekullàhe va'lemû ennallàhe şediydül'ıkàbi.

Ey Muhammediler! Size farz olan umde-i dinden biri de HAC'dır.

ORUC ile sıfat-ı ilâhiyyeye bürünen, NAMAZ ile huzûr-ı ilâhiyyeye çıkan, ZEKÂT ile vârından soyunan kul; elbette ŞÜHÛD ile RABB-İ BEYTİ ziyareti kasdeder.

Dikkat edin!

Avâmın hac ve umresinde kasdı, Beyt-i Şerîfi ziyaret; havâssın hac ve umresinden kasdı, hem ziyaret, hem şühûddur. İşte Cenâb-ı Hak emrediyor: Kâbe-i hakikate, Zât-ı Ahadiyyete vüsûl isteyenler, ef'âl-i haccı ve umreyi Allah içün tamamlayın! Nâfile dahi olsa hacdan, umreden birinden veya ikisinden başladınız mı, hiç noksansız mefruz olan haccı, umûr-ı mesnûne üzerine umreyi hâssaten, hâlisen livechillah tamamlayın. (Hudeybiye senesinde başlatılıp müşriklerin müdahalesi ile tamamlanmayan umreyi bu sene tamamlayıp kazâ edin!) Vâcibatın itmamı içün ihrama girdikten onra eğer düşman tehlikesi gibi, aciz gibi mâni çıkıp da Minâ'ya vâsıl olmadan ihramdan çıkarsanız hacdan ve umreden kalırsanız kolayınıza gelen bir kurban üzerinize vâcib olur. Ey mahsûrin! Kurban kesilecek yere, yâni MİNÂ'ya kadar başlarınızı traş etmeyin. Dikkat edin, yalnız ihramda bulununuz, ister mahsur olsun ister olmasın, başından rahatsız olup traş olmak zarureti olursa; yahut bitlenmek gibi, yara gibi bir şey olup da başını traş ederse fidye olarak ya oruc tutar, ya sadaka verir, yahut kurban kesmek vâcib olur.* Şimdi mevâni izale olup korku kalktıktan sonra emin ol-

---

* Resûlüllah Efendimiz Hudeybiye senesinde başında böyle bir rahatsızlık gören bir zâta:

duğunuz zaman ihmâl etmeksizin âdâb-ı mahfuzaya riayet ederek tekarrüb-i ilâllah içün hac zamanına kadar umre ile haccı fasıla ile cem' eden kimseye yâni mütemetti olan kimseye, kolayına gelen bir kurbanı kesmek vâcibdir.* Kurban bulamıyan kimseye yokluğundan dolayı üç gün hac günlerinde makbulü; Zilhicce'nin 7-8-9'uncu günlerinde yedi gün de ef'âl-i haccı bitirip vatanına, ehlinin yanına döndükten sonra oruc tutmak vâcibdir. İşte bu on gün oruc fukara ve gurebâ içün kurban yerine kaim olur. Bu; Mescidü'l-Harâm'da mukîm olmayanlar yâni Mekke ve havalisinde Minâ haricinde bulunanlar içündür. İşte âdâba dikkatle riayet edin! Riyâsız** Allah içün yaptığınız haccınızda Allah'a isyan etmekten sakınınız, biliniz ki, serâir-i zamâirinize muttali olan Allah'ın ikabı pek dehşetlidir. Ey Âdem oğlu! Emr-i taabbüdî olan haccın esrâr-ı keyfiyetinden haberdar ol.

Gelelim âyet-i celîlenin mânâ-yı enfüsîsindeki ba'zı zevkına: Buraya kadar zikrettiğimiz haccın sûretidir.

Haccın hakikati; itmam-ı hac ve umre (**Fekâne kâbe kavneyni ev ednâ**) âyetinin sırrının tecellîsidir. Vuslat-ı Hak içün muhabbet güneşinin tulûiyle (**Fe evhâ ilâ abdihî mâ evhâ**) âyetinin zevkının zuhûrudur. Binâenaleyh sizden biriniz bu hakayıkın tecellîsinde maksadınız, talebiniz oluncaya kadar başınızı çevirmeyiniz, eğer sıfat-ı iradeye hakayıkı tefekkür edemiyecek hastalığa mübtelâ olmuşsanız, âdâtınızdan imsâk ediniz. Sahte bilginizden soyunun. Nefsinizi belâ müessesesinde ıslah ediniz. Yâni SABIR kılıciyle kesin!

Geçmiş seyyiatınıza keffâreten istiğfar olarak kurbanınızı

"Galiba başından eziyetin var, traş ol da üç gün oruc tut, yahut altı âcize altı sa' hurma tasadduk et, yahut bir kurban kes," buyurmuştur.

* Umre ile Haccı bilâ fasıla cem'edene "karin" denir. Umre ile Haccı fasıla ile cem'edene de "mütemetti" denir.

** Riyâ: Olduğu gibi görünmemek veyahut göründüğü gibi olmamaktır. Dinde şirk-i hafîden ma'dutdur.

boğazlayın. Ve gördüğünüz hidâyet ni'metlerinin şükrü olarak da kurbanınızı kesin! Garip olanınız; kemâlin husûlü içün az bir müddet olan hayat-ı fâniye içün âdâtından imsâk etsin. On günlük hayatın tasfiyesi içün uğraşsın, kâm alsın. Bu işin hikmetinden anlamıyan, huzûzat-ı nefsaniyyesinin perdesinde mahcub kalan gafillere ALLAH'IN AZÂBI ŞİDDETLİDİR.

—

(Vaktülûhüm haysü sekıftümùhüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَن فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ

وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ

يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ

وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٩٧﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ

أَن تَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُم مِّنْ عَرَفَاتٍ

فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِندَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ

وَإِن كُنتُم مِّن قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ ﴿١٩٨﴾ ثُمَّ أَفِيضُوا

مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ

غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٩٩﴾ فَإِذَا قَضَيْتُم مَّنَاسِكَكُمْ

فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ

أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا

فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ﴿٢٠٠﴾ وَمِنْهُم

مَّن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ

حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠١﴾ أُولَٰئِكَ لَهُمْ

نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠٢﴾

197 — Elhaccü eşhürün ma'lûmàtün femen fereda fiyhinelhacce felâ refese ve lâ füsùka ve lâ cidàle fiylhacci ve mà tef'alû min hayrin ya'lemhullàhü ve tezevvedù feinne hayrezzàdittakvà vettekùni yä ülil'elbàbi.

Cenâb-ı Hak; beytine uzaktan, yakından ziyaret içün gelecek olanlara, kalb ve kalıp birleşmesi içün toplanacak kullarına bir vakt-ı muayyen tahsis ediyor:

Haccın vakitleri, hac ayları öteden beri mâruf olan aylar olup şeriat-i İslâmiye bu ayları tebdil etmedi. O aylar: Şevval, Zilka'de, Zilhicce ayının on günüdür, bazılarına göre tamamıdır.

İşte kim ki, bu malûm zamanda kendisine farz kılıp niyet eder yahut ihram veya telbiye veya kurbanı sevk ile nefsine haccı farz kılarsa, artık hacda ne cima, ne çirkin söz, ne hizmetçisine karşı, ne rüfekasına karşı cidal, bağırmak çağırmak hiçbiri yoktur. Çünkü hacc-ı hakikîde bulunan kimse nefsini öldürmüş, mevt-i ihtiyarî ile hayat-ı hakikiyeyi kazanmıştır. Hayat-ı hakikîyi kazanan da bu âlemin müstear olan hayat-ı tâbiiyesine mağlûb olmaz. Binâenaleyh bu kadar tekâmül ettikten sonra gücünüz yettiği kadar her ne hayır işlerseniz hâlisen livechillâh yaptığınız hayrı Allah bilir ve ona göre ecrini verir. O halde ne yapıp yapıp zâd-ı âhıret toplayın; azık yapın, azıkların en hayırlısı da takvâdır. O da mahlûk-ı Hudâ'ya karşı şefkatkâr, evâmir-i ilâhiyyeye karşı gayet ta'zimkâr olmaktır. İşte ey işin hakikatine dalmak isteyen ülül'elbâb! Aklını asâ-yı şeriat yapan kullar! Benden lâzım geldiği şekilde sakının!

Ey mü'minler!

İşte âyet-i celîlenin mânâ-yı zâhirîsi böylece tahsil olunduktan sonra cihet-i enfüsîsinden de birkaç kelime söyleyeyim:

Mâruf aylar, mâruf günler; insanın bu âlemde geçireceği hayat-ı fânisine işarettir.* İşte bu hayat-ı fânisinde, gençliğinde yâni "EYYÜHEŞŞEYH" hitabı gelmeden –bu hitab insana kırk

yaşında gelir– evvel Rabbisine taallûk edip ibadete başlarsa, tevâzû ihramını giyerse, sevdiği Allah'ının emrinden harice çıkmazsa, onun az ve çok ihlâs ile yaptığı amelini Allah bilir. O takvâ azığının en mukavvisini lübbünü toplar, tedarik eder. İşin kışrından geçer, vuslatını yapar.

Hemen bizi Cenâb-ı Hak lûtfiyle bu şekilde kullarından kılsın...

198 — Leyse aleyküm cünàhun en tebteğù fadlen min rabbiküm feizä efadtüm min arafàtin fezkürullàhe ındelmeş'arilharàmi vezkürùhü kemà hedàküm ve in küntüm min kablihî lemineddälliyne.

Ey mü'minler!

İttikanız, hac'da ticarete ve kazanca mâni değildir. Binâenaleyh gerek ticaret-i suriyye ki kazancınızla infak etmek, tasadduk etmek, kimseye yük olmamak, gerek ticaret-i hakikîye ki lezzât-ı rûhaniye, maarif-i yakiniyye-i Rabbaniyyeyi araştırmak, taleb etmek, Rabbinizden o rızıkları istemeniz cünha değildir. O fazlı istemeklikte bir günah yoktur. Ey mü'minler! Sizler Arafat'tan, her yerden dağıldığınız vakit, yâni Arafat vakfesini yapıp cemaatle döndüğünüzde Meş'ar-i harâm'da yâni Müzdelife'de sizi oraya toplayan Allah'ınızı kemâl-i huşû' ile zikredin. Allah'ın hukukunu edâ ederek enbiyâ ve evliyâ gibi kâm alınız. Akşam ve yatsı namazlarını hep birlikte duyarak kılın! Allah'ı öyle yâd edin ki: Bütün umurunuzu ona tefvîz ederek bütün şeytânın vesveselerini atarak dalâlet yolunun havasını keserek olsun! Allah size nasıl hidâyet göstermiş ise o yolda olsun! İşte o hidâyetin kıymetini bilerek münâcaatta bulunun, telbiye edin! Yoksa siz de evvelce dalâletler içinde idiniz. Îmân

* İnsanın bu âleme gelmezden evvelki hayatı var, hayat-ı ruhiyesi var, bu âlemden sonra hayat-ı berzahiyyesi var, yani amel sandığı denilen kabir çukurundan sonra başlayacak hayatı var.

ve tâatı bilmezdiniz. Allah'a kulluk nasıl olur bilmezdiniz. Ahkâm-ı nefsaniyenize mahkûm bir güruhdunuz!

İşte kalb şehrinizde muhabbetullahtan gayrı bir şey kalmasın. Mârifetin irfanında durmazdan evvel siz de zâhirde bal gibi tatlı, fakat içinde semm-i kaatil olan; Hak'tan alakoyan meta'ın karşısında aldanmıştınız.

199 — Sümme efiydù min haysü efàdannàsü vestağfirullàhe innallàhe gafùrün rahıymün.

İmdi dalâleti yıkıp hidâyet-i hakîkiyyeye vâsıl olduktan, teveccühünüz, vakfeniz Arafat'ta tamam olduktan sonra hep birden koşuşup ötedenberi nâsın Arafat'tan ifaze ettiği vechile ifaze ediniz, eski kabahatlerinizi afv ettirmek ânıdır. Allah'tan mağfiret isteyiniz, Allah'a istiğfar ediniz. Hiç şüphesiz Allah sizin günahlarınızı örter.

Âyet-i celîlenin cihet-i enfüsîsinde mühim incelik var:

Her alınan hazdan istiğfar lâzım geliyor. Yâni bütün âzâyı cevârih ıslah olmuş, iklîm-i vücûdün her zerresi îmâna fevc fevc girmeye başlamış, tabiî ondan alınacak bir zevk vardır. İşte onu kendinden değil, Allah'ın bir lûtfu olduğunu duy, hemen Rabbini tesbih et ve istiğfar et.

200 — Feizà kadaytüm menàsikeküm fezkürullàhe kezikriküm àbäeküm ev eşedde zikren feminennàsi men yekùlü rabbenä àtinà fiyddünyà ve mà lehu fiy'làhıreti min halâkın.

Vaktaki; hac ibâdetinin bütün teferruatını ikmâl ettikten sonra yâni hayat-ı tabiiyyenin mukteziyatından ictinab edip hayat-ı hakîkiye ile ittisaf ettikten sonra babalarınızı zikrettiğiniz gibi, hattâ daha ziyâde Allah'ı zikrediniz. Artık kemâle erdiniz, çocuk küçük iken bütün aczini, ihtiyacatını babasından ister, beklerse siz de Allah'tan isteyiniz ve onu anınız, çocukluğunuzda bu halde idiniz. Büyüdünüz şimdi de onların mevkileriy-

le, şerefleriyle övünüyorsunuz. Artık zaman-ı câhiliyetin tarihî bir hâtırası olan bu âdât-ı câhiliyyeyi terkedin, doğrudan doğruya Allah'ı zikredin ve zikr-i daimîde bulunan* nûr-i ilâhîyi elde edin. Bunun farkında olmayan nâsın bir kısmı bütün himmetini üç günlük hayat-ı fâniyesine hasreder de "Yâ Rabbi, bize ne verecek isen dünyada ver" diye dua eder, maksûd-ı aslîyi unutan, hicrânda kalacak olan zavallılar için âhırette hiçbir haz ve nasib yoktur.

201 — Ve minhüm men yekùlü rabbenä àtinà fiyddünyà haseneten ve fiyl'àhıreti hasenenten ve kınà azàbennàri.

202 — Üläike lehüm nasıybün mimmà kesebù vallàhü seriy'ulhısàbi.

İnsanların bir kısmı da yâni eshâb-ı kemâl-i vüsûl, hulâsa hâl sahibi olan zevât: "Yâ Rabbenâ, bize dünyada ni'met-i zâhireden sıhhat, âfiyet, genişlik, istitâat, sana kulluk içün ömür, ferâgat-i tâat verdiğin ni'meti yerli yerine sarfetmek, hayırlı evlât, iyi dost ver, âhıret içün de ni'met-i bâtınından keşf, müşâhedat, sana vâsıl olmaklık hâllerini ver, yâni bizden al, bizi Habîbin Muhammed'inin huzûruna çıkabilecek şekiller ihsan et, hicrân ateşinden koru" diye dua ederler. İşte bu iki kısım dua edenlerin dualarına göre, taleblerine göre, kazanacakları işten nasibleri vardır. Mezraa-i âhıret olan bu âlemde ne ekilmiş ise o biçilir. Bütün zamâirinizi muhît olan Allah kazançlarının hesabını çabuk görür.

—

(Elhaccü eşhürün...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

---

* Zaman-ı cahiliyyette menâsik-i hac ikmâl edildikten sonra Mina'da mescid ile dağ beyninde babalarının hallerini vasfederlerdi.

وَاذْكُرُوا اللّٰهَ فِيْٓ اَيَّامٍ مَّعْدُوْدٰتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِيْ يَوْمَيْنِ فَلَآ اِثْمَ
عَلَيْهِ ۚ وَمَنْ تَاَخَّرَ فَلَآ اِثْمَ عَلَيْهِ ۙ لِمَنِ اتَّقٰى ۗ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوْٓا
اَنَّكُمْ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ﴿٢٠٣﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُّعْجِبُكَ قَوْلُهٗ
فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللّٰهَ عَلٰى مَا فِيْ قَلْبِهٖ ۙ
وَهُوَ اَلَدُّ الْخِصَامِ ﴿٢٠٤﴾ وَاِذَا تَوَلّٰى سَعٰى فِي الْاَرْضِ
لِيُفْسِدَ فِيْهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ۗ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ
الْفَسَادَ ﴿٢٠٥﴾ وَاِذَا قِيْلَ لَهُ اتَّقِ اللّٰهَ اَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ
بِالْاِثْمِ فَحَسْبُهٗ جَهَنَّمُ ۗ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٢٠٦﴾ وَمِنَ النَّاسِ
مَنْ يَّشْرِيْ نَفْسَهُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ ۗ وَاللّٰهُ رَءُوْفٌ
بِالْعِبَادِ ﴿٢٠٧﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا ادْخُلُوْا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً
وَّلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ۗ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ
مُّبِيْنٌ ﴿٢٠٨﴾ فَاِنْ زَلَلْتُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا جَآءَتْكُمُ
الْبَيِّنٰتُ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿٢٠٩﴾
هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّآ اَنْ يَّاْتِيَهُمُ اللّٰهُ فِيْ ظُلَلٍ مِّنَ الْغَمَامِ
وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَقُضِيَ الْاَمْرُ ۗ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ ۧ ﴿٢١٠﴾

203 — Vezkürullàhe fiy eyyàmin ma'dùdàtin femen te'accele fiy yevmeyni felä isme aleyhi ve men teahhare felä isme aleyhi limenittekà vettekullàhe va'lemû enneküm ileyhi tuhşerùne.

Cenâb-ı Hak kullarının teâlî etmesi içün bâb-ı ilâhînin çok geniş açık olduğu zamanları fırsat bilmelerine işareten ba'zı sayılı günlerden istifade etmeleri için ilân ediyor:

Kullukta devam edin, abd-i mahz olun, sahte varlıktan soyunun, Allah'ı anın, büyüklüğünü görün, eyyâm-ı teşrikte tekbir getirin, bunu yapmadan dağılmayınız. Bununla beraber menâsik-i haccı ikmal edüp iki gün zarfında yâni Minâ günlerinde işini bitirip vatana dönmek içün istical eden kimseye günah yoktur. Keza hareketini, son teşrik günü olan üçüncü gününe bırakırsa da günah yoktur. Yalnız bu muhayyerdir; müttakî olan kimse içündür. Yâni nefsini islâm edip vâsıl-ı Hak olan kimse bu işde muhayyerdir. Binâenaleyh ne yapıp yapıp hepiniz Allah'a ittika ediniz. Akvâliniz, efkârınızla tetabuk etsin ve her ikisi de kanun-i ilâhînin taht-ı idaresinde bulunsun ve kalbinizde de yalnız muhabbet-i ilâhiye karargâhı kurulsun!

Şunu iyi biliniz ki; ne olursanız olunuz hayallere, akislere değil, ancak o Allah'a toplanıp haşrolunacaksınız. O halde ahlâkınızı tehzib ediniz ve alın aklığı ile huzûra çıkmanın çarelerini arayınız; ahlâkı bozacak, seciye-i insaniyeyi çalacak mahallerden sakınınız. Hayat; bir sefer-i seyahattır yol ister, o yolun huzûr ve saâdetini Hazret-i Muhammed açar. İşte beşeriyetin fahr-i ebedîsi olan o büyük şahsıyete tebaiyyet şarttır.

Bu mânâ tahsil olunduktan sonra; gelelim âyetin enfüs mânâsına: Ömr-i tabiî denilen ve beşik ile amel sandığı olan kabir çukuru arasındaki vaktinizi, geceleyin hilkat uykusu, gündüzün de gaflet uykusu ile heder etmeyin! Hayat; bidâyet ile nihayet denilen iki günden ibarettir. Bunda acele etmekte yahut Mevlâ ile olup istikamette rüsuh bulan mütekıyler içün mübah olan

şeylerde nefse terafuk etmekte korku yoktur. Bütün ahvalde amelleriniz mahfuz olarak vücûd-i müktesebe-i mâneviyenizle o huzûr-ı bârîde haşrolacaksınız!

204 — Ve minennàsi men yu'cibüke kavlühu fiylhayàtid-dünyà ve yüşhidullàhe alâ mà fiy kalbihî ve hüve eleddülhısàmi.

Şu âleme geliş ve gidiş bu kadar âşikâr iken; necâbet-i asliyesinden inhiraf etmiş; nifak, fitne ve fesad ile içi dolmuş, zâhirde tatlı tatlı konuşmasiyle insanı imrendiren, hayrette bırakan ba'zı insanlar vardır. Onlar o kadar sahte tavırlıdırlar ki, bütün sözlerinin saf bir edâ ile doğru olduğuna, kalblerinin nezâhetine Allah'ı şâhid tutarak konuşurlar. Umûr-ı dünyayı çok iyi anladıklarını, esbâb-ı maîşeti çok güzel bildiklerini ve sûret-i haktan görünerek; "kalbime, vicdanıma Allah şâhiddir. Nâmusum, şerefim şöyledir, böyledir" diye içinde semm-i kaatil olan şeyi zâhirde bal gibi tatlı göstermek içün çalışırlar. Öyle parlak konuşurlar ki işte hakikatte onun düşmanlığı çok ağırdır.

205 — Ve izà tevellâ se'à fiyl'ardı liyüfside fiyhà ve yühlikelharse vennesle vallàhü lâ yuhıbbülfesàde.

Şunu iyi bilin ki; kendisini velî gibi tanıttırıp imrendire imrendire konuşan o hâin, senden ayrıldı mı, yahut bir iş başına geldi mi yeryüzünde fesad çıkarmak içün olanca kuvvetini sarfeder. Ekinleri, sürüleri helâk eder, nesli, zürriyeti kurutur, fuhşu memduh, edebi makduh tanıtır. Kadınlar zavallı hâle düşer. Halbuki kullarına hidâyet yollarını açan Allah Hazretleri fesâdı sevmez. Yâni Allah'a hud'a etmeğe kalkışan o zavallılar ne yapsalar ağızları ile nûr-ı ilâhîyi itfa edemezler; kendileri sönerler ve neticede hacil olurlar.

206 — Ve izà kıyle lehütekıllâhe ehazethül'ızzetü bil'ismi fehasbühu cehennemü ve lebi'selmihàdü.

Ona: "İnsaf et, hayâ et, Allah'tan kork, biraz sakın" denilse; sahte varlığı, kibr ü inâdı tutar da büsbütün fenalığını arttırır ve daha ziyade günaha girer. O işi ancak cehennem halleder. O kibri; tathirhâne-i küfr olan âlem-i nâr temizler. O küfrün temizlendiği yatak da ne fena yataktır.

Dikkat edin mü'minler! Cenâb-ı Hudâ her şeyi âşikâr ilân ediyor ve herkesi dikkate dâvet ediyor. Öyle ahmak, salak mü'min istemiyor. "Kalbinin üstüne nûrumdan taktığım îmân ışığının projektörünü yak, karşındakinin dâm-ı hîlesine düşme! Her zaman dînin, insâniyetin, nâmusun düşmanı kılıçla, gülle ile çıkmaz; bazan da tatlı dil ile çıkar, aldanma" diyor, onların sözlerini ahlâkları, amelleri tekzîb eder.

Âyetin mânâ-yı enfüsîsi tahsil olunursa: Arzı fesâda verir demek; kalbden sıdk ve ihlâsı çıkarır. O çıkarılınca da; kalb, zürriyeti olan ahlâk-ı hamîdeyi doğuramaz, kabarır, kurur. O zaman da ona kalb denmez mudga denir! Hulâsa: Küfrün yatağı olan nefs-i emmârenin ahkâmını tepelemeye bakın!

O, bütün fenalıkları iyi olarak kabul ettirmeye çalışır.

207 — Ve minennàsi men yeşriy nefsehübtiğäe merdàtillâhi vallàhü reùfün bil'ıbàdi.

Şimdi Cenâb-ı Hak; nefsini tepeleyen ba'zı kullarının hallerini ilân ediyor:

Allah'ın ba'zı has kulları da vardır ki: Onlar hubb-i Sübhânî ile halkolunan bu mezâhirde "bizim Hakk'a varmamız aşk-ı Rabbânî iledir. Aşk ise mâşûkun rızâsıdır. Mâşûkunun rızâsında bulunan âşık; ne tâlib-i izzettir ve ne de tâlib-i zillettir, Allah'ın rızâsı da hukuk-ı Muhammedîyi muhafazadan ibarettir" derler. O hususta emr-i bilma'ruf, nehy-i anilmünker yapmak içün çalışırlar. Beşeriyeti saâdete kavuşturan dîni, sertâc-ı ibtihac ederler. Bu hususda canlarını Hakk'a fedâ ederler. Esasen kendilerinin bizâtihî vücûdlarının olmadığını duyarlar da bu

âriyet vücûdu Hakk'a satıp ebediyeti alırlar.* Allah ile kârlı alışveriş yaparlar. Bunların bu ahval ve harekâtı ne dünya içün, ne de âhıret içün değildir. Bunlar birinci sınıf mü'minlerdir ki naîme kavuşmak değil sırf mün'ime kavuşmak içün yaşarlar. Bütün kazâ-yı ilâhîye severek razı olan mes'udlardır. Bütün hâlâta muttalî olan Allah da kullarına; bâhusûs hâlisen livechillâh sırf onun rızâsı içün nefislerini satan kullarına –ki; onlar o alışverişlerini cennet mukabilinde de yapmışlardır– işte Cenâb-ı Hak bu kullarına çok re'fetlidir.

208 — Yä eyyühelleziyne àmenüdhulû fiyssilme kâffeten ve lâ tettebi'ù hutuvàtişşeytàni innehu leküm adüvvün mübiynün.

Ey esrâr-ı tevhîdden zevk alan muvahhidler, mü'minler! Bütün eczâ-yi zâhiriniz ve bâtınınızla beraber islâma dahil olun. Şerâyi-i islâmın zâhirine îmân edip sulh ve müsalemete girdiğiniz gibi bütün kalbiniz ve mânânızla islâmın bâtınına dâhil olunuz. Kavlinizi, fi'linizi, nazarınızı, sem'inizi hepsini islâma sokunuz, kalbinizle o dâireye girin de felâha erin. Münâfık; şerâyi-i islâmiyenin zâhirine girebilir, fakat bâtınına giremez. Onun içün âlem-i âhırette dâvetiye (Yâ eyyetühen nefsül mutmainne) diye çıkacaktır.** Kalbin islâma girmesi: Kalbi, rezâil-i ahlâktan, hasâsetten, evsâf-ı hayvaniyeden tasfiye ve evsâf-ı melekûtiye ve şemâil-i ahlâk-ı rûhiyeye ittisaf ile olur. Kalb islâm olmazsa îmân o kalbe giremez. Bu sıfatları iktisaba mâni olan şeytânın izlerine tâbi olmayın. O sizi sulh ve selâmete girmek-

* Din, ebedî varlığı hüsnü muhafaza eden, insanı lekesiz bir yüz ile aslına kavuşturan bir müessesedir. Onun içün ondan müstağnî olunmaz. Beşer daima kemal ister. Bir zerresinin bile yok olduğunu istemez. Binâenaleyh bu da ebediyete îmanladır. Dinde ebed, ebed sedâsı vardır.

** Müsebbibü'l-esbâbda kendini yok eden kulum! Sen Rabbinden hoşnûd, Rabbin senden razı. Bana gel, işte sevdiğim has kullarım gir aralarına. İşte cennet-i sıfâtım, işte cennet-i zâtım... iltifâtı.

ten, tarik-i Hak'tan, zâhiren ve bâtınen Allah'a inkıyaddan, tam bir müslüman olmaktan alakoyan açık bir düşmandır.

Dikkat edin mü'minler! İnsanı yoldan çıkaran, küfrü sevdirip dalâlete sevkeden kimse şeytan sıfattır. O gibi kimselerin sahte tavırlarına kapılıp ayaklarınız kaymasın. Küfür, ekseriyetle kibirden gelir. Şeytan da bu sıfat sebebiyle koğulmuştur. İnsanın zâhiren ve bâtınen bütün sıfatlarını islâm yapmayan, ahkâm-ı kazâ-yı ezeliyeye tav'an boyun eğdirtmeyen kibirdir. Bu sıfat da şeytana tebaiyyetle olur.

"Olmasa kibr ile riyâ; sensin ol beyt-i Kibriyâ" denilmiştir.

209 — Fein zaleltüm min ba'di mà cäetkümülbeyyinàtü fa'lemû ennallàhe aziyzün hakiymün.

Bu kadar vâzıh hiccetler, açık deliller geldikten sonra da, şeytana tâbi olup, nübüvvet-i Muhammediyenin nûruna karşı kalb gözünüzü kapayarak, tarik-i islâmdan ayağınızı kaydırıp Hak'tan inhiraf ederseniz, çok iyi biliniz ki; Allah Aziz'dir ve Hakîm'dir. Yâni her türlü intikam almaklığa kadirdir ve hakîmdir. Hak ile intikamını alır. Bu gibi zelillere hidâyet kapısını açar. Hakîm'dir; hidâyete lâyık olanları hidâyete kavuşturur.

210 — Hel yenzurùne illä en ye'tiyehümullàhü fiy zulelin minelğamàmi velmeläiketü ve kudıyel'emrü ve ilâllàhi türce'ul'ümùrü.

İlim ve îmâna yaklaşmayan bu mücrimler, şeytâna ayak uydurup "ilme" dahil olmayan bu ahmak inadcılar azâb-ı ilâhînin ve manzûme-i kuvve-i ilâhî olan meleklerin ancak beyaz buluttan gölge, örtüler, tüller içinde gelmesini ve işin bitirilivermesini, Allah'ın intikamını alıvermesini beklerler.

Yâni bu kâfirler neye îmân etmiyorlar? Allah'ın, meleklerin apaşikâr gelmesini mi bekliyorlar? Kendi sahte varlıklarını yıkmadan Allah'ı görmek mi istiyorlar? Onlar hakkındaki helâk emri sâdır olmuştur. Mâdâmıki umûrun kâffesi Allah'a rücû

ediyor, O'ndan gayrisine gidemiyor, o halde "yevme lâ yenfeu mâlün ve lâ benûne illâ men etallahe bikalbin selîm" günündeki mahkeme-i dâd'ın reis-i mutlakı olan Allahü azîmüşşân, onlar hakkındaki sâdır olan hükmün dehşetini gösterir.

—

(Vezkürullàhe fiy eyyàmin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

سَلْ بَنِيٓ إِسْرَآئِلَ كَمْ اٰتَيْنٰهُمْ مِّنْ اٰيَةٍۢ بَيِّنَةٍۭ ۗ وَمَنْ يُّبَدِّلْ نِعْمَةَ اللّٰهِ
مِنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾ زُيِّنَ لِلَّذِيْنَ
كَفَرُوا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُوْنَ مِنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۘ وَالَّذِيْنَ
اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۗ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَّشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٢﴾
كَانَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً ۫ فَبَعَثَ اللّٰهُ النَّبِيّٖنَ مُبَشِّرِيْنَ وَمُنْذِرِيْنَ ۪
وَاَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيْمَا اخْتَلَفُوْا
فِيْهِ ۗ وَمَا اخْتَلَفَ فِيْهِ اِلَّا الَّذِيْنَ اُوْتُوْهُ مِنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ
الْبَيِّنٰتُ بَغْيًاۢ بَيْنَهُمْ ۚ فَهَدَى اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لِمَا اخْتَلَفُوْا
فِيْهِ مِنَ الْحَقِّ بِاِذْنِهٖ ۗ وَاللّٰهُ يَهْدِيْ مَنْ يَّشَآءُ اِلٰى صِرَاطٍ
مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٢١٣﴾ اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَاْتِكُمْ
مَّثَلُ الَّذِيْنَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ ۗ مَسَّتْهُمُ الْبَاْسَآءُ وَالضَّرَّآءُ
وَزُلْزِلُوْا حَتّٰى يَقُوْلَ الرَّسُوْلُ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ مَتٰى نَصْرُ اللّٰهِ ۗ
اَلَآ اِنَّ نَصْرَ اللّٰهِ قَرِيْبٌ ﴿٢١٤﴾ يَسْئَلُوْنَكَ مَاذَا يُنْفِقُوْنَ ۗ قُلْ
مَآ اَنْفَقْتُمْ مِّنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِيْنَ وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنِ
وَابْنِ السَّبِيْلِ ۗ وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيْمٌ ﴿٢١٥﴾

211 — Sel benïy isräiyle kem àteynàhüm min àyetin beyyinetin ve men yübeddil nı'metallàhi min ba'di mà càethü feinnallàhe şediydül'ıkàbi.

Habîbim Muhammed'im! Tarafımızdan niyâbeten şu kıssaları onlara hatırlat, sor!

Vermiş olduğum ni'metin kadr ü kıymetini bilmiyerek küfr edip şükretmiyerek nikmete çeviren Benî İsrâîl'e sual et: Onlara ne kadar çok beyyine göndermiştik, ne kadar geniş mûcizât, kerâmât göstermiştik. Seciye-i insaniyelerini çiğneyen Fir'avun'un elinden nasıl halâs etmiştik. Neticede yine onlar bütün ni'metleri arkaya bıraktılar, öküze taptılar. Nefislerine taptılar. Onlar şükür etmediler, ni'metleri küfür ile tebdîl ettiler. Kim ki Hakk'ın ni'metine nâil olduktan sonra tebdîl ederse cezasını görür. Allah müntakıym ismiyle tecellî eder, intikamı ağır olur. Azâb u ikabı şiddetlidir.

212 — Züyyine lilleziyne keferulhayàtüddünyà ve yesharùne minelleziyne àmenù velleziynettekav fevkahüm yevmelkıyàmeti vallàhü yerzuku men yeşäü biğayri hısàbin.

Cenâb-ı Hak, kâfirlerin, münâfıkların mü'minlere karşı su-i muamelelerini zikrediyor:

Kâfirlere hayât-ı dünya; bu iğreti hayat gözlerine güzel göründü ve kalblerine yerleşti.* Onlar Hak'tan başka şeye rağbet etmeyen, fenâyı bekâya, dünyayı uhrâ'ya değişen mü'minlerle istihza ederler. O istihzaya uğrayan ve sakınan mü'minlere hayât-ı ebediyede büyük rütbe vardır. Onlar, onların fevkınde duracaklar, maiyet-i ilâhiyyede bulunacaklardır. Onlar i'lâ-yi ilâhiyede, mü'minlerle istihza eden kâfirler de esfel-i sâfilînde olacaklardır. Râzık-ı hakîki olan Allah istediğine hesab-

---

* Dünya deyince bu mezâhir anlaşılmasın. Hazret-i Ali radıyallahü anh: "Hangi şey seni Hak'dan alakoyarsa o dünyadır" buyurmuştur.

sız rızk-ı dünyevî ihsan eder. Ona mühlet verir. Ni'meti yerli yerine mi kullanıyor, yoksa kendisine sahte varlık vererek kibir ve azamet takınarak mı kullanıyor; bunların hepsinin ikinci gün olan âlem-i âhirette hesâbı görülür. İstediğine de rızk-ı uhrevî verir. Onu da o şekilde karşılar.

213 — Kânennàsü ümmeten vàhıdeten febe'asallàhünnebiyyiyne mübeşşiriyne ve münziriyne ve enzele me'ahümülkitàbe bilhakkı liyahküme beynennàsi fiymahtelefù fiyhi ve mahtelefe fiyhi illelleziyne ùtùhü min ba'di mà cäethümülbeyyinàtü bağyen beynehüm fehedallàhülleziyne àmenù limahtelefù fiyhi minelhakkı biiznihî vallàhü yehdiy men yeşäü ilâ sıràtın müstakıymin.

Nâsın hepsi, vücûd-i rûhiyesi ile, âlem-i ervahda mîsakda "elestü birabbiküm" hıtâb-ı Samedânîsine; "kalû belâ" dediler. Binâenaleyh ıkrarda ümmet-i vâhıde idiler. Bu âlem-i şühûdda ihtilâf ettiler. Orada verdikleri sözden dönenler, yoldan çıkanlar oldu. Sabit kalanların kalblerinde ise her an îmân ziyadeleşti. Hulâsa, fıtrat-ı asliyeleri ve mertebe-i hakikatte cibilliyetleri bir millet iken; iblîsin ordusu olan kuvva-i hayvâniyelerinin galebesi ile ihtilâfa düştüler. Birbirlerine düşman oldular; müdebbir-i hakîki olan Allah da, ehl-i tevhîde beşîr ve ehl-i tekfîre nezîr olan, taraf-ı ilâhîsinden müeyyed onları tasdik eden kitâblarla peygamberler gönderdi. Tâ ki aralarındaki ihtilâf kalksın ve dîn-i Hakk'a sarılsınlar. Fakat kitâbların nüzûlünden sonra da Hakk'a karşı gelenler, küfrü tercih edenler oldu. Üç günlük hayât-ı dünyeviyenin âlâyışına satılanlar oldu. Îmân edenlerin Cenâb-ı Hak ihtilâflarını halletti, hidâyete tâlib olanlara, istediğine sırât-ı müstakıymi verir, zirve-i tevhîdine giden yolu açar.

214 — Em hasibtüm en tedhulûlcennete ve lemmà ye'tiküm meselülleziyne halev min kabliküm messethümülbe'säü veddarräü ve zülzilû hattà yekùlerresùlü velle-

ziyne àmenù me'ahu metà nasrullàhi elä inne nasrallàhi kariybün.

Şimdi Cenâb-ı Hak, hidâyete nail olup kâm almak öyle kolay olmayacağını, belâya, sıkıntıya, mihnete göğüs gerileceğini işaret ediyor* ve buyuruyor:

Ey mü'minler! Yoksa öyle mi zannedersiniz ki: Sizden evvel eslâfınızın çektikleri mihen ü meşaka uğramadan varlığınızı Hak'da soyunmadan cennete gireceksiniz? Cennete nail olan ecdâdınız o kadar ağır sıkıntılar içinde bunaldılar ve hem canlariyle, hem bedenleriyle, mallariyle o kadar sarsıldılar ki** başlarında bulunan büyük peygamberlerle beraber "Allah'ın nusratı ne vakit olacak" diye yalvardılar. "Âgâh olun ki Allah'ın nusratı pek yakındır" diye ilân olundu.

Hulâsa ey Hakk'a vâsıl olmak isteyenler! Kalb gözümüz açılsın da, nûr-ı mükâşefe, huzûr-ı müşâhede ile nedîmân-ı ilâhî meclisinde bulunalım, enbiyâ gibi Hak ile kurbiyyet tedarik edelim, eslâfımızda bu hâle nail olanlar gibi biz de olalım derseniz; bu ni'met mücahedesiz, muhasebesiz olmaz. Eslâfınızdan Hakk'a takarrüb edenler, terk-i izâfet ettiler. "Biz yokuz Allah var" dediler. Kendi kendine vücûd izâfe etmediler. Bu renkten, bu boyadan soyununcaya kadar çok mücahede ettiler. Velânın, belâya gizlendiğini anladılar. Cennetin, mekânın mesâibe gizlendiğini; nârın şehevâta ve taallûkatına gizlendiğini duydular: "Aman yâ Rabbi, nusratın" dediler. Biz de icâbet ettik. Nusrat-ı ilâhiyenin pek yakın olduğunu beyan ettik.

Dikkat edin mü'minler! Allah'a takarrüb etmeye başlayan insanlarda önce infak zevkı başlar.***

---

* Bu âlem darılma pazarı değil, dayanma pazarıdır.

** Müşrikler, Muhammed'e (aleyhisselâm) tâbi olanları "hiçbir suretle infak etmeyin, hiçbir işde kullanmayın" diye tam üç sene boykot ilân ettiler. Çoluk çocuk aç kaldı, fakat gene Hazret-i Muhammed'den dönmediler.

*** Hayat-ı sûrîde en büyük zevk "infak" ve "iffet"dir.

215 — Yes'elûneke mà zà yünfikûne kul mä enfaktüm min hayrin felilvàlideyni vel'akrebiyne velyetàmà vel-mesàkiyni vebnissebiyli ve mà tef'alû min hayrin fe-innallàhe bihî aliymün.

Habîbim Muhammed'im! Tevhîdin güneşiyle nûrlanan mü'minîn, mukınîn; kendilerinde âriyet olan malı, niam-ı ilâhi-yeyi edeb dahilinde sarfederek, benim rızâmı kazanabilmek içün senden mahalli sarf ararlar.

"Allah'ın izni hangi yerlere sarfetmektedir" diye soruyor-lar.

Ey ekmelerrusül! Beyan et, cevab ver: Hangi cins hayır-dan infak olursa olsun az veya çok, habbe, zerre infak-ı dünye-vî, infak-ı uhrevî, mal, ilim, emr-i bilma'rûf, nehy-i anilmün-ker, hulâsa hangi nev'i hayır olursa olsun ezâ ve mihnetten ârî olarak evvelâ sarfedeceğiniz, anaya babayadır ki, onlar sizin zuhûrunuza sebeb olmuşlardır. Bunlardan sonra hayır cinsin-den yapacağınız infak en yakın akrabanıza, sonra lâyık olanla-ra, sahibsiz yetimlere, âciz fakirlere, yolda kalmış gariplere, yolcularadır. Bununla beraber şunu da iyi bilin mü'minler ki; bu saydığımız kimselere yapılacak hayırlardan maada riyâsız, bâtıl olmıyarak ihlâs ile yapacağınız en ufak bir hayır, yâni Al-lah rızâsı içün hayır nâmına ne işlerseniz, ne niyet ederseniz, elbette o ef'âlinizi Allah çok iyi bilir ve o şekilde karşılar.

—

(Sel beniy isrâiyle...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا
شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ ۗ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ
الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ ۖ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ ۖ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ
اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ
أَكْبَرُ عِندَ اللَّهِ ۚ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ ۗ وَلَا يَزَالُونَ
يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا ۚ وَمَن
يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۖ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا
وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢١٨﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ ۖ
قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِن
نَّفْعِهِمَا ۗ وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ ۗ كَذَٰلِكَ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾

216 — Kütibe aleykümülkıtàlü ve hüve kürhün leküm ve asä en tekrehù şey'en ve hüve hayrün leküm ve asä en tuhıbbù şey'en ve hüve şerrün leküm vallàhü ya'lemü ve entüm lâ ta'lemùne.

En büyük hayırlardan birisi olarak da, küfür ve nifak üzerine, bâtıldan hakkı temyiz hususunda i'lâyı kelimetullah içün muharebe üzerinize yazıldı, farz kılındı. Bu farz, icaba göre bazan farz-ı ayn olur, bazan da farz-ı kifâye olur. Halbuki bu kıtal size çok zor gelir. Hoşunuza gitmez. Dikkat edin; sizin enaniyyetiniz dolayısiyle bu alemde hoşunuza gitmeyen mezmum zannettiğiniz şeyler, sizin içün âlem-i âhırette mahz-ı hayır olur. Bazan sizin hoşunuza giden mahz-ı hayır ve menfaat hissettiğiniz şey sizin içün kötü olur. Hulâsa hayır ve şerri sizin hissiniz tamamiyle tâyin edemez. Her şeyin bütün künh ü hakîkatini Allah bilir, siz bilmezsiniz. O halde emrettiğine mutâvaat, nehyettiğinden ictinab ederek abd-i mahz olunuz! Bunun içün nefsinizle cihâd ediniz. Vücûd-i mecâzînizi Hak'da yok ediniz. Zira Allah ile kul arasında en büyük hicâb; kulun kendi varlığıdır. Bu varlığı yıkmak da insana zor gelir.

Dikkat edip "bütün varlığınızla "silm'e" giriniz" âyet-i celîlesiyle bu âyeti idare ederseniz: Siz Hak'da toplanıp bâtıldan ayrıldığınız zaman; bâtılda toplananlar size cephe alırlar. İşte sizin onlara mukavemetiniz içün muharebe farzoldu. Bu hususta şehid olursanız Allah'a kavuşacaksınız. Kesafetiniz letâfete inkılâb edecek. Görmez misiniz, şehidin kanı bile tahârete inkılâb eder.

Nefis; vücûd-i mecâzînin vasıflarını, vücûd-ı hakîki vasıflarına tebeddül etmesini istemez. Lezzât-ı cismaniye ve nefs-i behîmeden kurtulup lezzât-ı rûhâniye ve zevk-ı mevhâhib-i Rabbâniyeye nâil olmak, cihâd ile olur. Kalbin hayâtı ise nefsin ölümüyle başlar.

217 — Yes'elûneke anişşehrilharàmi kıtàlin fiyhi kul kıtà-

lün fiyhi kebiyrün ve saddün an sebiylillâhi ve küfrün bihî velmescidilharàmi ve ıhràcü ehlihî minhü ekberü ındallàhi velfitnetü ekberü minelkatli ve lâ yezàlûne yükàtilûneküm hattà yerüddùküm an diyniküm inistetà'ù ve men yertedid minküm an diynihi feyemüt ve hüve kâfirün feüläike habitat a'màlühüm fiyddünyà vel'àhıreti ve üläike ashàbünnàri hüm fiyhà hàlidùne.

Ey halkı Hakk'a dâvet eden Resûl-i muazzam! Sana kıtal haram olan aylardan soruyorlar.* Bana vekâleten beyan et: Evet haram olan aylarda kıtal etmek büyük günahtır.** Lâkin Allah yolundan alakoymak, Allah'a küfür etmek, Mescid-i Harâm ehline Mescid-i Harâm'ı terkettirmek, eshâb-ı bâsafayı, Resûlüllah'ı Mekke'den çıkarmak bunlar daha büyük günahtır. Bu zulüm, bu düşmanlık ind-i ilâhîde ne kadar büyük vebal teşkil eder. Ne kıtale benzer, ne sair günaha benzer. Habîbim! Fitne katilden daha büyüktür. Hem o muannit kâfirler ellerinden gelse, güçleri yetse sizi dîninizden döndürünceye kadar kıtalde devam ederler. (Ne şehr-i harâm tanırlar, ne bir şey.) Binâenaleyh sizden birisi de dîninden çıkıp mürted olursa ve öyle de ölürse kâfirdir. Kâfirlerin, mürtedlerin amelleri ise dünyada ve âhırette bâtıldır, bîhûdedir. Yâni küfür dolayısiyle, islâm iken yapmış oldukları hasenat da yanmıştır. Amel-i sâlihaları da hiç olmuştur. Bunların bu küfürlerini ateş temizliyeceğinden eshâb-ı nâr olup orada ilâ mâşâallah kalırlar.

---

* Bu âyet-i celîlede günahların bâzısı, bâzısından daha büyük olduğu ilân olunuyor. Fahr-i Âlem Efendimizin Batnı Nahle mevkiinde müşrikîn-i Kureyşi tarassut içün gönderdiği müfreze, müşrikîn ile Cemaziyel'âhir'in son günü zannıyla çarpıştılar, birini öldürdüler ve ikisini esîr ederek Medine'ye huzûr-ı Nebîye getirdiler. Cenâb-ı Peygamber: "Niçün öldürdünüz, ben şehr-i harâmda kıtal emretmemiştim" buyurdular ve hududullaha tecâvüz eden kimsenin her zamanda te'dîbi icabettiğini beyan buyurdular.

** Zilka'de, Zilhıcce, Muharrem, Receb ayları.

218 — Innelleziyne àmenù velleziyne hàcerù ve càhedù fiy sebiylillâhi ülâike yercùne rahmetallàhi vallàhü ğafùrün rahıymün.

Şimdi "bu hâle sebebiyet veren muannit kâfirlerle şehr-i harâmda çarpışan mü'minlerin hâli ne olacak" dersiniz. Hiç şüphesiz, ilm-i yakîn mertebesi ile tevhîd-i zâtîye îmân eden, aynel-yakîn mertebesine çıktıktan sonra o uğurda nefsinin hayırlarını ayaklarının altına alıp Allah içün hicret eden ve bundan sonra hakkal-yakîn mertebesine terfi edip Allah yolunda cihâd eden işte o mü'minler* rahmet-i ilâhiyeye müstahak olanlardır. Bütün kullarının zamâirine muttalî olan Allah da, onların setri lâzım olan hâllerini setreder ve cennet-i zâtına îsal eder.

219 — Yes'elûneke anilhamri velmeysiri kul fiyhimà ismün kebiyrün ve menàfi'u linnàsi ve ismühümä ekberü min nef'ıhimà ve yes'elûneke mà zà yünfikùne kulil'afve kezàlike yübeyyinullàhü lekümül'àyàti le'alleküm tetefekkerùne.

İnfak içün para, mal; harb içün de hem para, hem kuvvet lâzımdır. Ba'zı sefih cahiller, korkak tenbeller "parayı kumardan, kuvveti şaraptan alırsak nasıl olur" diye sorarlar.

Habîbim! "Şarap ve kumar Allah'ın haram kıldığı şeylerden midir" diye soruyorlar. Onlara cevaben emret ki: İkisinin de büyük zararı var ve büyük günahtır. Hamir: İnsanı sair mahlûktan ayıran en büyük sıfat-ı mümeyyizesi olan cevher-i akli

* Mü'min, cânâne ereceği zaman cânını fedâdan çekinmez. Dikkat edin mü'minler! Îmân hakkında size birkaç cümle söyleyelim: Îmân insana huzur verir. Hayâtını tanzim ettirir, ye'si yıkar. Onunla boyanan kimse kendisini iyi dinlese "ebed, ebed" sedâsını duyar. O, elindeki hayattan daha iyi hayâta gideceğini gösterir. Îmân, ebedî varlığı hüsn-i muhafazaya çalışır. Allah'a îmân eden insan her gün takvîm-i insanîsinden bir yaprak koparırken sevinir, "aslıma gidiyorum, Rabbime kavuşuyorum" der. Îmânsız kimse de o yaprağını koparır iken "ademe gidiyorum, hiç oluyorum" der de yerinir!

örter, kuvve-i müdrikeyi muattal bırakır.* Kumar malı telef eder, ahlâkî seciyeyi bozar. Sûrette insanlar içün bazı menfaati görünürse de (meselâ muvakkat bir zaman içün neşve; korkan içün şecâat, bedâva mal gibi... Fakat o şuursuz şecâattan çok büyük fenalıklar doğar.) Hulâsa fenalığı menfaatinden çok büyüktür. Menfaati olursa şahsa olur, lâkin mazarratı olursa cemiyete olur. Hangi şeyin de, ya bedenine, ya dinine, ya edebine mazarratı vardır, işte din onu haram kılmıştır. (İslâm; evvelâ celb-i menfaati değil, def'-i mazarratı âmirdir.)

Kumar, insanı hîle yoluna sevkeder; yalana, fuhşa alıştırır; ya kolaylıkla malını çarptırır, ya çarpar.

Dikkat edin mü'minler! Âyetin zâhirindeki hamir,** üzüm-

---

* Bir Frenk tıb âlimi: "Bir bardak müskir 35 saat zarfında bir kalbin atış tarzını birkaç yüz def'a tezyîd ediyor. Hiçbir fabrikatör fabrikasındaki çarhının bedâva döndüğüne razı olmaz. En muntazam bir fabrika olan Hazret-i İnsanın en muazzam çarhı olan kalbin bâdihavâ atışına da Sâni'-i A'zam razı değildir" der.

Vezirlerden biri Avrupa'da iken İstanbul'a hareket etmesi emrini aldığı gün orada benam bir doktora muayene olmak zarureti hâsıl oluyor. Muayenehanesine gidiyor. Kendisine ancak on gün sonra sıra geleceği söyleniyor. Rica ediyor. "Ben hemen yarın gitmek mecburiyetindeyim. Bir muayene olacağım, lûtfen doktora haber veriniz, belki kabûl eder" diyor. Mümkün değil, deniliyor. Kartını gönderiyor. Doktor istisnaî bir muamele yaparak "buyursun" diyor ve elinde kart orta yerde bekliyor. Vezîri kabûl ettikten sonra:

"Sizi şu kart üzerindeki isminize ve sıfatınıza binaen kabûl etmedim; hayatta ilk ve son hareketimdir. (Sizi ancak Hazret-i Muhammed'in hâtırı içün kabûl ettim.) Bize bir hasta gelip kendisini teslim eder, biz de çalışıp Allah'ın inâyetiyle o hastayı kurtarırsak, kalbimiz, göğsümüzden dışarıya fırlarcasına seviniriz. Hastalığın ekserisi ise müskirat kullanmak neticesinde olur. O büyük merhametli Muhammed, işte beşeriyete bunu haram kılmıştır. Binâenaleyh o doktorların doktoru üstazımızın hürmetine sizi sıranız gelmeden kabûl ettim. Soyunun dinleyeyim" diyor.

Koca İslâmiyet! Koca Beşeriyyetin Fahr-i Ebedîsi Hazret-i Muhammed!

** İmam-ı A'zam Ebû Hanîfe Hazretleri "'Hamir' kelimesinin kat'î ma'nâsı üzüm şarabıdır" buyurmuşlardır.

den, hurmadan, baldan, buğdaydan, arpadan yapıldığı gibi bâtın şarabı da birçok cinslerden yapılır. Gaflet, şehvet, hevâ, hubb-i dünya. Hele gaflet şarabiyle mest olan ancak ölürken ayılır.

Habîbim! Yine sana nasıl infak edeceklerini, ne infak edebileceklerini soruyorlar. Kalb zenginliğine tecâvüz etmeksizin günah işlerinden uzaklaşmaklık da bir infaktır.

Tarafımdan niyabeten onlara söyle: Gınâ-yı kalb hâsıl olsun da kalblerinize güç gelmeden Allah'ın âyâtiyle beyan ettiği yerlere kolay kolay verin. Kolay gelen, güzel vecihleri ahkâm-ı ilâhîsiyle Allah size âşikâr beyan ediyor. Me'mul ki siz bunları düşünür, dünyaya taallûk eden âyetle dünyanızı ma'mûr, uhrâya taallûk eden âyetle uhrânızı ma'mûr edersiniz. Yâni hem dünyanızı, hem âhıretinizi tefekkür edersiniz.

—

(Kütibe aleykümülkıtàlü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ
لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ
مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٠﴾
وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَّ وَلَأَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ
مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا
وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ
يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ
بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾
وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ
وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ
أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾
نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٣﴾
وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا
وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾

220 — Fiyddünyà vel'àhıreti ve yes'elûneke anilyetàmà kul ıslàhun lehüm hayrün ve in tuhàlitùhüm feıhvànüküm vallàhü ya'lemülmüfside minelmuslihı ve lev şäallàhü lea'neteküm innallàhe aziyzün hakiymün.

Yetimlerin haklarını yerine getiremeyip, kusur ederiz diye onları deruhte etmekten çekiniyorlar ve yaklaşamıyorlardı. Nasıl yapalım diye peygambere sordular. Onun üzerine bu âyet-i celîle nâzil oldu:

Habîbim! Sana yetimlerden de soruyorlar. Onlara buyur ki: Onların ahvalini ıslâh etmek, malları varsa ivazsız idare etmek, ahlâklarına, tahsillerine itina etmek, ihmalden elbette hayırlıdır. Muhakkak ind-i ilâhîde büyük bir sevabdır. Merhamet ve şefkat göstererek muamelenizde, mücalesenizde, mükâlemenizde onlarla ihtilât edip onların hayrına çalışırsanız ne büyük ecre nail olursunuz.* Hulâsa onların ıslâhına riayet ve mallarının, ırzlarının fesâda uğramamasına çalışınız. Bütün kullarının içini dışını bilen Allah, ıslâh eden ile ifsad edeni de iyi bilir, temyiz eder. Allah dilese idi size güçlükler verirdi. Sefalet, sıkıntı içinde bunaltırdı da kendi derdinizden gözünüzü açamazdınız. O halde vermiş olduğu ni'met ü himmeti târifi vech üzere sarfediniz. Çünkü o azîz ve hakîmdir. Emri yerine gelir. Onun bazan zâlime mühlet verişinden aldanmayınız.

Şimdi Cenâb-ı Hak din karabetini beyan ettikten sonra Allah'a şirk koşan kadınları nikâh etmeyin buyuruyor:

221 — Ve lâ tenkihulmüşrikâti hattà yü'minne ve leemetün

---

* Dikkat edin! Âyet-i celîlede incelik vardır. Din kardeşini kan kardeşine tercih ediyor. Zira kan kardeşinde neseb babaya gider. Din kardeşinde neseb Hakk'a gider.

Evlerinde yetim çocuk büyütenler kulaklarını açsınlar. "Yetimin ağlamasından arş titrer" buyurulmuştur. Kendi çocuklarını dereceli harâretli odada oturtup yetime de mermer taşlığı yalın ayak sildirinler iye düşünsünler.

mü'minetün hayrün min müşriketin velev a'cebetküm ve lâ tünkihulmüşrikiyne hattà yü'minù vele'abdün mü'minün hayrün min müşrikin velev a'cebeküm üläike yed'ùne ilennàri vallàhü yed'ù ilelcenneti velmağfireti biiznihî ve yübeyyinü àyàtihî linnàsi le'allehüm yetezekkerùne.

Ey mü'minler! Mü'min olmayan kadınları, yâni Allah'a şirk koşan kadınları mü'min olmadıkça nikâhınıza almayın. (Yavrunuzu bir küfür mahfazasında büyütmeyin.) Şunu iyi bilin ki mü'mine bir câriye, müşrike bir hanımefendiden hayırlıdır. Velev o müşrike* (hanımefendi) sizi kendisine meftûn edip pozlarına, tavırlarına, nezaketine, terbiyesine, malına hayran da olsanız; îmânsız kadınlarla aile yuvası kurmayınız. İffet ve istikameti olan bir mü'min câriyenin, ind-i ilâhîde bir kâfir hür kadından mevkii çok yüksektir.

Kezâ îmân eden kadınları, Hazret-i Muhammed'in tanıttığı şekilde Allah'a îmân edip mü'min olmayan kâfirlere, müşriklere nikâh etmeyiniz. Onlara kızlarınızdan, kadınlarınızdan hiçbirisini vermeyiniz. Vaktâ ki îmân ederler, o vakit verebilirsiniz. Şunu iyi bilin ki: Mü'min bir köle herhangi bir müşrik ve kâfirden hayırlıdır. Velev o îmânsızın malı, güzelliği sizin hoşunuza gitsin, hayran etsin, serveti size hoş gelsin... Müşrikler; erkek olsun, kadın olsun, şirkleri ve küfürleri onları nâra çağırır. Allah ise tevfikıyle cennet-i îmâna, cennet-i tevhîde, mağfirete dâvet eder. Allah'ın insanlara bu kadar âşikâr âyâtını beyan etmesi tefekkür bile etmeksizin yalnız tezekkür ile hayırlarını tercih etsinler içindir. Akıllarını başlarına alsınlar, âlâyiş-i zâhireye kapılıp kâfire, müşrike meyil etmesinler... Kendilerini ateşe atmasınlar!

---

* Örfün tâbirini kullandım. Örf, biraz serveti, biraz da güzelliği falan olunca âlâyişe kapılarak hemen onun ma'nâ seciyesine bakmadan "hanımefendi" derler.

Dikkat edin mü'minler! Sûre-i Mâide'de **"Vel muhsanâtü minellezîne ûtül kitâbe min kablikûm..."** âyet-i celîlesinin beyanında ehl-i kitâb kadınlarının iffetli olanları istisna edilerek, maalkerâhe nikâhına ruhsat verilmiştir. Bununla beraber hiçbir suretle onlara kız vermeye ruhsat yoktur. Kat'iyyen tecviz edilmemiştir. Birçok sebebi var ise de birkaç tanesini söyliyeyim: Dîn-i Celîl-i İslâmda kadın erkeğin tabiiyyetindedir. Binâenaleyh bir Muhammedî kadın, Muhammedî olmayan bir kimsenin dâvetine mahkûm olmasına cevaz yoktur.

Erkek öyle değildir. Ahlâk-ı ilâhîye ve sünnet-i Muhammediye ile muttasıf olan bir erkek, şems-i hakîkat-ı Muhammediye ile eşinin kesafetini letâfete, şekâvetini saâdete, zulmetini nûra inkılâb ettirebilir. Fakat âdet halinde Müslüman kalıp islâmın isminden başka bir şeysi bulunmazsa kendisine ne faydası olur? Eşine ne hayrı olur?

Dikkat! Eğer bir ehl-i kitâb gelir: "Sizin bizim kızımızı almak hakkınız oluyor da bizim neye olmasın?" diye sorarsa: "Evet, biz bütün enbiyâyı tasdik ettik. Hazret-i Mûsâ'nın, İsâ'nın nübüvvetine îmân ettik. Sizin kızlarınızı almak hakkını kazandık. Siz de bütün enbiyânın sertâc ü ibtihâcı olan Hazret-i Muhammed'i kalbinizle, mevcudiyetinizle tasdik edin. İstediğiniz kızı almak hakkını kazanın" cevabı verilir.

Mü'minler dikkat edin! Kadın mahall-i tekvîndir. O bir tarla, bir arsadır ki, can tohumu oraya ekilir, enfüsî bir vatandır. Nasıl vatanın topraklarına ecnebî bir ayağın basmasına kat'iyyen râzı olunmaz, çünkü vatan bir nikabdır. Bir kavmin dîninin, seciyesinin, an'anesinin, mânâ varlığının mahfazasıdır. Ona ağyârın bakmasına ruhsat verilmezse, can tohumu ekilen bir islâm kadınına da Hazret-i Muhammed'i tasdik etmeyen bir kimsenin yaklaşmasına dînen cevaz verilmemiştir.

İşte; "sun'-i ilâhî fabrikasının insan dokuma tezgâhı olan tarlamda Allah'ı ve Muhammed'i tanıyıp, tanıttıracak nesil yetiştireceğim" niyetiyle yaşayan kadın, mukaddes kadındır ve

mükevvine yâni Hâlık-ı âzama kurbiyeti vardır. Âyet-i celîlenin mânâ-yı enfüsîsini tahsil edecek olursak; rûhu, nefsin islâm olmadıkça onunla nikâhlama! Rûhunu aklın ile nikâhla da ondan doğan "vicdan" isminde çocuğun olsun.

222 — Ve yes'elûneke anilmehıydı kul hüve ezen fa'tezilûnnisäe fiylmehıydı ve lâ takrebùhünne hattà yathürne feizà tetahherne fe'tùhünne min haysü emereküмullàhü innallàhe yuhıbbüttevvàbiyne ve yuhıbbülmütetahhiriyne.

Şimdi Cenâb-ı Hak nikâh müessesesi münasebetiyle hayız hakkında ferman-ı ilâhîsini bildiriyor:

Habîbim! Sana hayızdan da soruyorlar.* Onlara beyan et ki: Hayız hâli kirliliktir. O hayız kanı, râyihası fena, rengi bozuk çirkin bir ifrazattır. Yaklaşana istikrah ettirir, ezâ verir. Binâenaleyh hayız halinde mukarenetten çekinin. (Musahabe edersiniz, beraber yersiniz, içersiniz, bir arada bulunursunuz.) Hayız kanı kesilip temizleninceye kadar mücamaatta bulunmayın. Hayız halinden kurtulup gusül edip tetahhur ettiklerinin akabinde nev'i insanın bekaası içün Allah'ın size emrettiği mahalden gidin, (cima'da) bulunun. Muhakkak Cenâb-ı Hak; mukteza-yı beşeriyet ü gaflet, emr-i ilâhînin hilâfına meyletmiş, sonra Allah içün dönüp emr-i ilâhîye sarılan çok tevbe edenleri sever. Yâni muhalif-i şer' olan şeylerden uzaklaşıp nefsinin dizginlerini çekenleri sever ve şüphe yok ki, zâhirî, bâtınî kirlerden temizlenenleri sever.

---

* Yahudiler, kadınların hayızlı zamanlarında onlarla beraber yemek yemezler, beraber duramazlar. Mecusîler de böyle olduğu gibi zamân-ı cahiliyyet arabları da öyle idi. Nasrânîler ise hayız haline hiç kıymet vermezler, hattâ hayızlı iken mukarenette dahi bulunurlardı. İfrat ve tefritin îtidalini beyan eden dîn-i celîl-i islâm bunun da şeklini bildirdi ve bu âyet-i celîle nâzil oldu.

223 — Nisäüküm harsün leküm fe'tù harseküm ennà şi'-tüm ve kaddimù lienfüsiküm vettekullàhe va'lemù enneküm mülâkùhü ve beşşirilmü'miniyne.

Ey mü'minler! Kadınlarınız sizin harsinizdir, ekin yeriniz, mezraanızdır. Artık o çocuk olacak mahalle herhangi vaziyette isterseniz gidin.*

Ey mü'minler! Nikâhın sırr-ı enfüsünü, hikmetini ve kudretullahın tecellîsini anlamakta nefsinizi takdim ediniz. İleriye hazırlık yapınız! Bu sırr-ı kudret nedir? Kadının erkekte, erkeğin kadında vücûdünü fânî kılmasındaki ibret nedir? Siz onun yalnız şehvet-i hayvanîsiyle meşgul olmayın. Kudretin bu inceliklerini anlamak içün çalışın, hayırlı evlât isteyin. Yalnız huzûzât-ı nefsâniyenizi tatmine çalışmayın; hıyânetten, habâsetten, Allah'ın istemediği şeylerden uzak olun. Allah'a isyan etmekten sakının ve muhakkak şunu da bilin ki: Hepiniz Allah'a mülâkî olacak ve onun huzûr-ı izzetine çıkacaksınız. O huzûra alın aklığıyle çıkmaya çalışın.

İşte Habîbim! Allah saygısından dolayı hududullahı muha-

---

* Allah'ın emrettiği mevzi, kadının kadınlık uzvudur. O uzva mukarenetle cevher-i insanîni bırak!

Bu âyetin sebeb-i nüzûlü, Yahudîler Tevrat'a isnad ederek kadının kadınlık uzvuna arkadan mukarenet olursa çocuk şaşı olur demişler! Cenâb-ı Peygamber tekzib etmiş ve bu âyet tecellî etmiş. Hulâsa: Kadınlık uzvu olmak şartıyla iistediğiniz gibi mukarenet edersiniz.

Dikkat! Bâzı süfehâ "harsınız olan kadınlarınıza istediğiniz gibi gidiniz" emrini önünden ve arkasından ma'nâsını tahsile çalışmışlarsa da merduddur. Hadîsle tel'in edilmiştir. Cenâb-ı Hak "kadınlarınızın çocuk yetiştiren mahalline gidin" emriyle sefihler, reddolunmuştur. Bir bağçıvan alelâde bir sebze tohumunu bile yetişmeyen yere serpmez, ekmez. Nerde kaldı ki cevher-i insanî olan nutfeyi gayrine sarfeylesin.

Dikkat edin mü'minler!

Zâhirde hayız, kadının kadınlık uzvndan seylân eden müstekreh kan olduğu gibi bâtında da hevâ ü hevesâtın kedûratlı seylânıdır. Binâenaleyh hayz-ı ma'nevî, hayz-ı sûrîden daha büyüktür. Zira tevbe menba'ından gelen mâ-i feyz ile abdest alınmadıkça temizlenilmez. Onunla abdest alan vücûdün vasıflarından rücû' ederek ahlâk-ı ilâhiyye ile tehallûk eder.

faza ederek tecâvüz etmeyip benim rahmetime sarılanlara cennet-i zâtım ve sıfatım ile müjde ver!

224 — Ve lâ tec'alullàhe urdaten ileymàniküm en teberrù ve tettekù ve tuslihù beynennàsi vallàhü semiy'un aliymün.

Bir de edeb tedarik edin. Ahlâkınızı tanzim edin de sözünüzde durun. Müttekî olun, ismullahı aranızda siper hedef yapıp durmayınız. Yâni âdî umûrunuzu tanzim, garaz-ı hasis, hazz-ı denî, bâtıl bir şeyi terviç, yahut bir iyilik etmenize, sakınmanıza, insanların arasını bulmanıza yemin ettik deyip de Allah'ı bu işlere engel kılmayın. Her şeye yemin etmeyin.

Dikkat edin mü'minler! "Doğru şeylerde bile yemin etmeyin" diye emrolunursa, eğri olan şeylerde nasıl olur?* Bu âyet-i celîlede bir hadîs-i şerîfin beyaniyle şu mânâ tahsil olunuyor. Bir kimse bir şeye yemin eder, sonra onun yapılmasında hayır görürse keffâret versin yapsın! Allah niyetinizi bilir, yemininizi işidir. Allah içün kalbi titreyeni tanır. Binâenaleyh merhameten (lâğiv) kısmından olan yeminleri afvedeceğini, muahaze etmiyeceğini ferman buyuruyor.

—

(Fiyddünyà vel'àhıreti...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

---

* Yemin, Allah'ı şâhid ikame etmek demektir. Olur olmaz şey'e Allah'ın huzûr u azametini işhâd ise edebe mugayirdir. Canın gibi sevdiğin bir arkadaşın bile seni bir mahkemede şâhid ikame etse "beni bu işde afvetseydin" dersin!

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَٰكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا كَسَبَتْ
قُلُوبُكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾ لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَائِهِمْ تَرَبُّصُ
أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ ۖ فَإِن فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢٦﴾ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ
فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٧﴾ وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ
قُرُوءٍ ۚ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَٰلِكَ إِنْ أَرَادُوا
إِصْلَاحًا ۚ وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۚ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ
دَرَجَةٌ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٨﴾ ع الطَّلَاقُ مَرَّتَانِ ۖ فَإِمْسَاكٌ
بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ ۗ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ
شَيْئًا إِلَّا أَن يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ ۖ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا
حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ ۗ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ
فَلَا تَعْتَدُوهَا ۚ وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ
﴿٢٢٩﴾ فَإِن طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِن بَعْدُ حَتَّىٰ تَنكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ ۗ
فَإِن طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَن يَتَرَاجَعَا إِن ظَنَّا أَن يُقِيمَا
حُدُودَ اللَّهِ ۗ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣٠﴾

225 — Lâ yüàhızükümullàhü billâğvi fiy eymàniküm ve lâkin yüàhızüküm bimà kesebet kulûbüküm vallàhü ğafùrün haliymün.

Kizb-i kasdî olmadan ve bâtında bir kasd, niyet bulunmadan, yahut tenkid makamında yemin mânâsı hâtırınıza gelmeden yapılan yeminlerde Allah sizi muahaze etmez. Velâkin kalblerinizle kasdederek yalan olduğunu bile bile, umûr-ı bâtılaya, vâkıa tetabuk ettirmek içün yeminle giydirerek meydana koymak afvolunmaz. Buna "yemîn-i ğâmus" denir ki: Allah bunu muahaze eder ve bu yeminin keffâreti de yoktur.

Cenâb-ı Hak "lâğiv" yemininden yâni kasdolunmaksızın yapılan yeminden muahaze etmeyişi, af buyurması günah olmadığından dolayı değildir. Çünkü azamet-i Sübhâniyye karşısında kulun daima ta'zimkâr bulunması şart-ı ubûdiyettir. Öyle ulu orta yemin su-i edebtir. Fakat Cenâb-ı Hakk'ın mağfiret-i ilâhiyyesi vasi' ve kendisi gafûr ve halîm olduğundan, mağfiretiyle muamele edip muahaze buyurmayacaktır.

226 — Lilleziyne yü'lûne min nisäihim terebbüsu erbe'ati eşhürin fein fäù feinnallàhe ğafùrün rahıymün.

Dikkat edin mü'minler!

Bu âyet-i celîlede Cenâb-ı Hudâ, erkeğe kadının hukukuna riayeti emrediyor ve kocaya rücû etmesini işaret ediyor. Kadınlara yaklaşmamağa, "vat'e" etmemeğe yemin edenler içün dört ay mühlet vardır.* İşte bu müddetle yemini bozup fi'len geri

---

* Kadına yaklaşmamaya yemine "îlâ" denir. İylâ zamân-ı câhiliyyette talâk hükmünde idi ve kadının aleyhinde idi. Kadın başka kocaya da varamazdı. Binâenaleyh ne kocalı, ne kocasız sayılırdı. Dîn-i Celîl-i İslâm buna had koydu, dört ay ruhsat verdi. Erkeğe "aklını başına al, dört ay zarfında iyi düşün, ya al veya boşa" diye emretti.

Dikkat edin; dört ay mühlet verilmesinde incelik vardır. Cenîne bu müddet zarfında ruh teallûk eder. Melek, rızkını, amelini, ecelini, şekavetini, saâdetini o vakit yazmaya emir alır.

dönerlerse Allah onları afveder. (Yeminlerine keffâret verirler.) Allah da esirger, mağfiret eder, nikâhı ibka ettiklerinden dolayı da merhamet eder. Zira Allah gafûrdur, rahîmdir.

227 — Ve in azemuttalâka feinnallâhe semiy'un aliymün.

Eğer dönmeyip boşanmaya niyet etmişlerse Allah onların azimlerini, kurduklarını bilir, sözlerini işidir. Yemini bozmamalarındaki azim, talâk-ı muraddır.

228 — Velmutallekàtü yeterabbesne bienfüsihinne selâsete kurû'in ve lâ yehıllü lehünne en yektümne mà halekallàhü fiy erhàmihinne in künne yü'minne billâhi velyevmil'àhıri ve bu'ùletühünne ehakku bireddihinne fiy zàlike in eràdù ıslâhan ve lehünne mislülleziy derecetün vallàhü aziyzün hakiymün.

Cenâb-ı Hak kullarına ne kadar rahîmdir. Halbuki riayet şartı gözetilmek içün zifaftan sonra boşanmış olan kadınlar içün üç ay müddet koyuyor ve bu müddetten maksad, berâat-i rahmin tebeyyün etmesi olduğu gibi bir de müddet-i iddette talâk lüzumsuz yere yapılmışsa gaflet uykusundan uyanır da hukuku çiğnemez diyor. Binâenaleyh; mutallakalar üç âdet görünceye kadar beklesinler, yâni üç hayzı gözlesinler.* İddet bekleyen boşanmış kadınların; Allah'ın onların rahimlerinde halkettiği hayız veya çocuğu saklaması câiz olmaz ve saklamakla kazanacakları intifaları da helâl olmaz. Eğer onlar bütün serâir ü hafâyâyı bilen Allah'a ve bütün serâir ü zamâirin açılacağı bir güne yâni âhırete îmân etmişlerse, hakîkatı ketmetmezler, olduğu gibi söylerler ve bu hususta söz kadınlarındır. Bu bekleme zamanında talâk-ı ric'î ile tatlik eden zevclerin hukuk-ı zevciye-

---

* Kuru' lâfzı, elfâz-ı müşterekedendir. Hayız ile ithar arasında müşterektir. Hazret-i Ali, Cenâb-ı Ömer, İbn-i Mes'ûl kuru'u hayızda; İbn-i Ömer, Zeyd İbn-i Sâbit, Cenâb-ı Âişe de itharda kullanmışlardır.

tin idamesi hüsnü muaşeretin te'sisi içün tekrar isterlerse kadınları nikâhlarına döndürmeye daha haklıdırlar. Bu hususta söz erkeklerindir. Yalnız ıslâh ve ünsiyet niyetiyle olması şarttır. Yoksa bu rücûda niyeti, hîle yoluna saparak kadının iddetini uzatmak ve onu zarara sokmak ve yine geçinmemek ise o çok fenadır. Allah cezasını verir. Onların kadınları üzerinde hakları olduğu gibi, kadınların da ma'rûf-ı vech üzere hakları vardır. Binâenaleyh tarafeynin birbirine olan hukuklarını göz önüne koymalı da şer'a, akla, örfe hoş gelmeyen halleri işlememelidirler. Vâcib olan hukuka riayet şarttır. Vâkıa hilkat itibariyle kemâl-i îmân, hududullahı muhafaza, akl u temyiz erkeklerde daha geniş olduğundan erkeklerin kadınlar üzerinde fazla bir derecesi vardır. (Aile reisi erkektir.) Muhafaza, idare ve infak onlara aittir. Yalnız bu yüksek mertebeyi suistimâl etmemelidirler, zulüm yapmamalıdırlar, kadınlar emânetullahtır. Binâenaleyh onlara ihanet olunmamalıdır. Zîra Allah azîzdir, hakîmdir. Hakîmâne intikamını alır. Hukuka riayet edeni âciz vaziyette de olsa azîz kılar. Cenâb-ı Hak hiç kimsenin tâkatı olmıyacağı şeyi teklif etmez.

Dikkat edin mü'minler!

En büyük adam, Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, onun halkettiği şeylere şefakatkâr olan adamdır.

Cenâb-ı Hak hukuka riayet etmeyi o kadar ister ki: "Bana bir kul bir karış yaklaşsa, ben ona bir arşın yaklaşırım. Bir arşın yaklaşana bir kulaç yaklaşırım. Yürüyerek gelene koşarak mukabele ederim" buyuruyor.

Binâenaleyh hakîkî insan; ahlâk-ı ilâhiye ile ahlâklanan ve sıfat-ı ilâhîye ile sıfatlanan kimsedir.

229 — Ettalâku merretàni feimsàkün bima'rùfin ev tesriyhun biihsànin ve lâ yahıllü leküm en te'huzù mimmä àteytümùhünne şey'en illä en yehàfä ellâ yukıymà hudùdallàhi fein hıftüm ellâ yukıymà hudùdal-

làhi felâ cünàha aleyhimà fiymeftedet bihî tilke hudùdullàhi felâ ta'tedùhà ve men yeteadde hudùdallàhi feülâike hümüzzàlimùne.

Dikkat edin! Nikâh kaydını kaldıran talâk; yâni boşanmak, iki kerredir.* Bundan sonra dikkat lâzımdır. Ya dönüp hüsnü muaşeretle iyi muamele ile tutmak ve geçinmek, yâni rücû etsin geçinsin, yahut dönmüyor ise iyilikle bırakmak gerektir ve evvelce verdiğiniz mihirlerini tanımanız lâzımdır. Talâk mukabilinde onlardan hiçbir şey almanız kat'iyyen helâl olmaz. Kadınlara tazyik ile birtakım bahânelerle verdiğinizi almak, istifadelere kalkmak kat'iyyen haramdır. Meğer ki zevceny yâni karıkoca birbirini sevemeyip hüsnü muaşeret edemeyince hudûd-ı ilâhîyeyi tecâvüz edeceklerinden korkarlarsa: Ey hâkimler, işte bu ikisinin Allah'ın gösterdiği yoldan ayrılacağını sezer de korkarsanız; zevcenin bedel-i halâs olarak talâk içün fidye vermesinde ve zevcin almasında her ikisi içün de vebal yoktur.

Hulâsa ahvalinizi ıslâh içün Allah'ın ahkâmı ve hudûdu budur. Ona muhalefet edip tecâvüz etmeyiniz. Hudûd-ı ilâhiyeye temessül etmeyip ahkâma tecâvüz edenler sıfat-ı insaniyeden soyunup makam-ı hayvaniyeye tenezzül edenlerdir ki: İşte onlar zâlim kimselerdir. Gadab-ı ilâhiye ile cezalarını görürler.

230 — Fein tallekahà felâ tehıllü lehu min ba'dü hattà tenkiha zevcen ğayrehu fein tallekahà felâ cünàha aleyhimä en yeteràce'à in zannä en yukıymà hudûdallahi ve tilke hudùdullàhi yübeyyinühà likavmin ya'lemùne.

Eğer zevc mutallakasını o iki talâktan sonra bir daha boşar da yâni üçüncü bir talâk daha vâki olursa; bu kadın artık hiçbir sûrette zevcine helâl olmaz. Tâ ki o kadın tam mânâsiyle birbi-

* Bir def'ada iki talâk olmaz ma'nâsı da tahsil olunur.

rinden zevk alabilecek bir adama nikâhlanıp varsın ve o bıraktıktan sonra evvelki zevcine nikâhlanırsa helâl olabilir.* Şayet ikinci nikâhlandığı zevc tatlik eder de ve zevc-i evvel ile zevce artık iyi geçineceklerine, hudûdullahın haricine çıkmayacaklarına kanâat ederlerse o kadar acı bir hicrândan sonra birbirlerini severek hüsnü muaşeret edeceklerini zannederlerse birbirlerinin gönül rızasiyle tekrar dönüp evlenebilirler. Bu nikâhlamada her ikisi hakkında bir mahzur ve vebal yoktur. İşte buraya kadar zikrolunan ahkâm; hudûdullahtır. Allah ahkâm-ı ilâhiyesini, esrâr-ı zâtiye ve sıfât-ı ilâhiyesine âgâh olan, dîninin cihet-i enfüsiyesine giren, Resûl-i Zîşân'ın feyzine nail olup zirve-i tevhîde çıkan kullarına beyan eder.

—

(Lâ yüàhızükümüllàü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

* Dikkat edin mü'minler! Burada mühim bir incelik vardır. Cenâb-ı Hudâ, nikâh müessesesine oyuncak nazarı ile bakanların vicdanına ağır bir yük vuruyor da: "Her talâk benim Arşımı titretir. Bir def'a yaptın tecrübe ettin, bir daha yaptın, bir daha yaptın; o halde siz işi eğlenceye çevirdiniz, size bir ceza vereyim ki; sen zevceni âharın firâşına atmadan onunla nikâh müessesesinde bulunamazsın" diyor.

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ
أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَٰلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ وَاتَّقُوا
اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٣١﴾ وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ
فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ
بِالْمَعْرُوفِ ذَٰلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَٰلِكُمْ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٢﴾
وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ
الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا
مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَٰلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا
عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ
أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ
بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٣﴾

Ey Âdemoğlu!

Allah'a, ibadullaha, mahlûk-ı Hudâ'ya karşı adaletten ayrılma! Zulümden çok sakın! Zulüm kadar Allah'ın gadabını ta'cil edecek bir şey yoktur. İbadullaha zulmeden, Allah'a ilân-ı harbeden adamdır. Allah ile harbeden kimsenin neticesini izaha lüzum yoktur.

Hulâsa: Hayatta âh almadan yaşa! Gönül kırmadan yaşa! Cenâb-ı Hak; zulüm altında inleyen, her kırılan kalbin iniltisini işitir, zâlimin bütün harekâtını gözetler!

Dikkat edin mü'minler!

Kadın, erkeğin cüz'-i mütemmimidir. Emanetullah'tır. Onun içün hukukuna riayet, adl ile muamelesi dinin esasındandır. Cenâb-ı Hak: "Onları bıraktığınız vakit zulmetmeyiniz" buyurmuştur.

Şimdi de ayrılığın ne şekilde olacağını ilân ediyor:

231 — Ve izà tallâktümünnisäe febelâğne ecelehünne feemsikûhünne bima'rùfin ev serrihùhünne bima'rùfin ve lâ tümsikûhünne dıràren lita'tedù ve men yef'al zàlike fekad zaleme nefsehu ve lâ tettehızû àyàtillâhi hüzüven vezkürù nı'metallàhi aleyküm ve mä enzele aleyküm minelkitàbi velhıkmeti ye'ızuküm bihî vettekullàhe va'lemû ennallàhe bikülli şey'in aliymün.

Vaktâki kadınları tatlik ettiniz; onlar da iddetlerinin nihayeti yaklaşıncaya kadar beklediler. Şimdi bir defa boşadım demek talâk-ı ric'î ifade edeceğinden; işte bu müddet bitmeden ya hüsnü-niyetle döner vech-i ma'rufu ile yâni Allah'ın ta'rifi ile akla, şer'a müstahsen bir suratte tekrar alır tutarsınız. Yahut da vech-i ma'rufu ile ayrılır serbest bırakırsınız. Uzun müddetle onları zarara sokmazsınız. Eziyet, mazarrat; İslâm'ın şânından, îmânın âdâbından değildir. Hüsnü-muâşeret dînin esasındandır. Binâenaleyh ezâ etmeden, cefâ etmeden ayrılmak lâzımdır. Yoksa kat'î kararını vermiş muhakkak ayrılacak, fakat eziyet

ile zaman kazanayım diye iddetin nihayetine doğru ric'at ederek muhabbetsiz, meveddetsiz, hamiyetsiz şekilde bir iddet daha bekliyor, "onun canına yetsin de bir şey koparayım" diyor, yahut belki o zamana kadar ölür diyor.

Onları zarara sokmak içün bu tecâvüz büyük bir zulümdür. Bu zulmü sizden kim yaparsa (iyi bilsin ki) muhakkak kendisine zulmetmiş olur. Zira zâlimin eyvah, mazlûmun oh diyeceği bir kıyâmet günü vardır. İşte o gün herkes anlar ki: İyilik eden kendisine iyilik etmiş, kötülük eden de kendisine kötülük etmiştir.

Ey mü'minler!

Husûsiyle sizi sırat-ı müstakîme hidâyet edecek olan Allah'ın âyetlerini, onun kelâmını kolay görüp eğlence yerine almayın, maânisini tedebbür etmeden* işâret ve esrârına vâkıf olmadan, hakayık nûriyle tenevvür etmeden yalnız zâhiren elfâzını okuyup kalmayın!

Allah'a karşı büyük saygı tedarik ediniz, Allah'ın üzerinizde bulunan ni'metlerini her an anınız, şükrüne devam ediniz. Sizin hâlinizi ıslâh içün, bu âlemde makam-ı insaniyete kadem basmak yollarını açan, âlem-i âhırette de zirve-i tevhîde vâsıl edecek vaz'u irşâdı yapan kitâb-ı hikmetin dediği ile amel edin. Vakti zâyi etmeyin, gafil avlanmayın. Bu hususta Allah'tan korkun. Hudûd-ı ilâhisine tecâvüz edildiği vakit alacağı intikamdan sakının ve çok iyi bilin ki: Sizi ve bütün ahvâlinizi muhit olarak Allah; sizden sâdır olmuş ve olacak hayır ve şerri, menfaat ve mazarratı; hulâsa her şeyi bilir.

232 — Ve izà tallâktümünnisäe febelâğne ecelehünne felâ ta'dulûhünne en yenkıhne ezvàcehünne izà teràdav beynehüm bilma'rùfi zàlike yù'azu bihî men kâne

---

* Dikkat edin mü'minler!

(Efelâ yetedebberûnel kur'âne em alâ kulûbin akfâlühâ) Acaba Kitâbullahı tedebbür edip okumuyorlar mı, yoksa kalblerine kilit mi vuruldu?

minküm yü'minü billâhi velyevmil'âhıri zàliküm ezkâ leküm ve atherü vallàhü ya'lemü ve entüm lâ ta'lemùne.

Dikkat edin mü'minler! Cenâb-ı Hak bu âyet-i celîlede menkûhasını boşayıp da iddetleri dolduktan sonra nâdim olup yeni bir muhabbetle menkûhasını tekrar almak istese; kadın da tekrar nikâhlanmaya rızâ gösterse: Ebeveyni; "mâdem ki boşadı artık seni ona vermeyiz" diye menetmemelerini emrediyor ve şöyle ferman buyuruyor:

Ey mü'minler! Ey velîler, ey zevcler* siz menkûhalerinizi vaktâki boşadınız, onlar da şer'i şerîfin takdir ettiği rahmın berâtı içün lâzım gelen müddet-i iddeti bitirdiler (fakat) aralarında kendi rızâlariyle tekrar vech-i ma'rufu üzerine nikâhlanmak istedikleri vakit menetmeyin, ayıplamayın, hamiyet-i câhiliyeniz tutup da hapsetmeyin. (Zira kadının rızâsiyle tecdîd-i nikâh edilebilir ve emr-i ilâhî dahilinde küfvü olduğu takdirde bu nikâha mümanaat etmeye velîlerin de hakkı yoktur. Dikkat edin talâkta hukukullah vardır. Nefsinize uyup da iş yapmayın.)

Ey şu âyet-i ilâhiyeme muhatab olanlar! Bu beyanat-ı ilâhiye; bu va'z ü nasihat; içinizden lâyıkiyle Allah'a îmân edenlere ve tamamiyle âhırete inananlara aittir. Zira hakikî tam mü'min, nûrullah ile etrafını görür ve birr ü takvâ üzerine teavünde bulunur. İşte bu hal sizin içün en feyizli bir haldir. Ahlâk-ı dîniyyeden nefsinizi tertemiz yapmak, kalblerinizi evsâf-ı beşeriyeden temizlemek yok mu? En büyük tahârettir.

Bu tahâretle nikâh müessesesinde bulunmak ne büyük bir ni'mettir. (Şunu da iyi bilin ki) Allah; zararınızı, nef'inizi ve bütün işlerinizin, içlerinizin ledünniyatını ve sizin salâhınız içün yapılması lâzım olan ahkâmı bilir, siz bilemezsiniz. Binâenaleyh felâhınız içün o emr-i ilâhîye imtisalen nevâhîden ictinab

---

* Bırakmış olduğu kadını başkasının almasına engel olanlar!

ediniz. Şimdi nikâh müessesesine intisab edip de o cevher-i insanîsini sun'-ı ilâhînin insan dokunma tezgâhı olan, mahall-i tekvîn bulunan zevce-i meşrûasına teslim ederse kudretullahın taallûku ile dokuz ay sonra işte fotoğrafı denir çocuk verilir.

Çocuk bu âlem-i şühûda gelir. O baba da kalıbının hürriyetini ilân etmiş bulunur. İşte Cenâb-ı Hak o yavrunun nafakasını tâyin ediyor. Annenin çocuğunun üzerinde şefkatini tecellî ettirerek çocuğuna iki sene süt vermesini diliyor.

233 — Velvàlidàtü yurdı'ne evlâdehünne havleyni kâmileyni limen eràde en yütimmerredà'ate ve alelmevlûdi lehu rizkuhünne ve kisvetühünne bilma'rùfi lâ tükellefü nefsün illâ vüs'ahà lâ tüdärre vàlidetün biveledihà ve lâ mevlûdün lehu biveledihî ve alelvàrisi mislü zàlike fein eràdà fisàlen an teràdın minhümà ve teşàvürin felâ cünàha aleyhimà ve in eredtüm en testerdı'û evlâdeküm felâ cünàha aleyküm izà sellemtüm mä àteytüm bilma'rùfi vettekullàhe va'lemû ennallàhe bimà ta'melûne basıyrün.

Erhamerrahımîn olan Allah: "Anneler ister menkûhe olsun, ister boşanmış olsun, çocuklarını tam iki sene emzirmeleri lâzımdır. Annenin şânına yakışan odur" buyuruyor. (Cenâb-ı Hakk'ın yavruya merhameti...) Babaya da yâni çocuğun vilâdetine sebeb olmuş olan kimseye de onların yiyecekleri, giyecekleri gücü yettiği kadar vech-i ma'rufiyle vâcib olmuştur. Babanın şânına yakışan da odur buyuruyor. (İaşe ve kisve aklen ve şer'an o ailenin hal ve şânına münasib olması lâzımdır.)

Hulâsa: İcabederse bir hâkimin takdir edebileceği mikdar, babanın üzerine vâcibdir. Yoksa iki taraf içün birbirlerine cefa vermek, Allah'ın istediği şekilde samimî bir aile yuvasına münafidir. Binâenaleyh ne babaya, ne anneye çocuğu sebebiyle eziyet verilmesin, ızrara kalkışılmasın. (Meselâ; emzirmek dolayısiyle kadının hayatı tehlikeye düşecek kabiliyette olursa

emzirmeye mecbur etmek gibi* babaya kaldıramıyacağı ağır masraflar yükletmek gibi) zira sünnet-i ilâhiyede hiç kimsenin tâkat getiremiyeceği, yapamayacağı şey teklif olunmamıştır.** İşte babanın hâl-i hayatında rızk ve kisve nasıl üzerine vâcib ise mevcud olmadığı gibi vârisi üzerine de öylecedir.***

Dikkat! Şimdi Cenâb-ı Hak, za'f-ı beşeriyeyi nazar-ı merhamete alarak onlara kolaylık gösteriyor, ruhsat veriyor ve buyuruyor: Şâyet mevlûdünleh ile yâni baba ile anne; çocuğunu iki seneden evvel memeden kesmek isterlerse ikisi çocuk hakkında müşavere ederek birbirlerine rızâ gösterip iki seneden evvel kesmelerinde ikisine de bir günah yoktur. Bir de süt anne tutup emzirmek isterseniz onun ücretini güzelce verdiğiniz takdirde yâni süt anneyi memnun ederek gönül hoşluğiyle çocuğunuzu emzirdiğiniz vakit yine sizin içün günah yoktur. Yâni süt kesilmeden ücreti filân iyi görüşün ve teslim edin, çocuğun iyi bakılmasına dikkat edin!

Dikkat edin mü'minler! Her zerrenin hukukuna riayet şarttır.

Bu gibi hukuku, edâ etmemekten Allah'tan korkun. Çok iyi biliniz ki Allah halinizi biliyor ve görüyor; ona göre karşılanırsınız. İhsan edene ihsan olunur. Merhamet etmeyene merhamet olunmaz.

---

* Allahın anneye merhameti!

** Rahmet-i ilâhiyyesinin zaîfe, kavîye teşmîl olunuşu.

*** İmâm-ı A'zam Hazretlerinin kavlinde bu vâris çocuğun vârisidir ki; zîrahm-ı mahrem olandır.

İbrahim'in kavlinde çocuğun asabeden olan vârisleridir.

İmâm-ı Şâfiî ve İmâm-ı Mâlik'in kavillerinde; burada vâris çocuktur ki, babanın vârisidir. Binâenaleyh emzirme ücreti, masrafı çocuğun malından verilir.

Dikkat! Çocuğun kendine bakabilecek babasından malı kalmış ise veyahud başka yerden bir geliri varsa, oradan sarf olunur. Yoksa o sabîye en yakın vâris olacak zîrahm-ı mahrem karîbine yâhud asabesi üzerine bakılması vâcib olur.

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ
أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ ﴿٢٣٤﴾ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ
النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ
وَلَٰكِنْ لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا
وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
حَلِيمٌ ﴿٢٣٥﴾ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمَسُّوهُنَّ
أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى
الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٣٦﴾
وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ
فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي
بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَلَا
تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٧﴾

234 — Velleziyne yüteveffevne minküm veyezerùne ezvàcen yeterebbasne bienfüsihinne erbeate eşhürin ve aşren feizà belâğne ecelehünne felâ cünàha aleyküm fiymà fe'alne fiy enfüsihinne bilma'rùfi vallàhü bimà ta'melûne habiyrün.

Ey mü'minler! İçinizden vefat edip de hayat-ı berzahiyeye geçenlerin geri bıraktıkları zevceleri; iktizâ-yı ekall-i vefâ ve edeb ü hayâ dolayısiyle rahmın berâtı içün dört ay on gün beklesinler, nikâhlanmasınlar, süslenmesinler, zaruret ve ihtiyaç olmadıkça kocalarının vefat ettiği muhîti terketmesinler. Vaktâki müddet biter, hamil var mı yok mu tezahür eder,* artık kendi haklarında şer'in, aklın müstahsen gördüğü haklarını kullanabilir, vech-i ma'rufu ile evlenebilirler. Bunların bu meşrû haklarına, iddetten sonra müslüman velîler mâni olmamalıdırlar, onlar haklarını kullanmakta serbesttirler ve meşrû haklarını kullandıklarından dolayı da size vebal yoktur. Yalnız gayr-ı meşrû haller müstesna ve şuna dikkat edin ki gizli âşikâr her ne yaparsanız, ne yapmak isterseniz Allah haberdardır. Binâenaleyh emrine muhalif vaziyet almayın.

235 — Ve lâ cünàha aleyküm fiymà arradtüm bihî min hıtbetinnisäi ev eknentüm fiy enfüsiküm alimallàhü enneküm setezkürùnehünne velâkin lâ tüvà'ıdùhünne sirren illä en tekùlû kavlen ma'rùfen ve lâ ta'zımù ukdetennikâhı hattà yeblüğalkitàbü ecelehu va'lemû ennallàhe ya'lemü mà fiy enfüsiküm fahzerùhü va'lemû ennallàhe ğafùrün haliymün.

Bu âyet-i celîlede Cenâb-ı Hak; kemâl-i re'fet ve âtıfetiyle; kocası vefat edip de iddet bekleyen kadınların nikâhını kalbinden geçirenleri veya tasrihan değil de ta'rîzen onları iddet-

* Hamil varsa doğuruncaya kadar bekler. Doğurur doğurmaz evlenebilir.

ten sonra hüsnü-niyetle alacaklarına söz verenleri mes'ul etmeyeceğini beyan buyuruyor:

Ey mü'minler! Fesadsız, iyi bir niyetle iddeti bittikten sonra nikâhına meyledeceğiniz kadınlara sabredemeyip de tasrihan olmaksızın ta'rîzen onları nikâhlamağa ait ve rağbet ettiğinize dair sözlerde bulunmanıza veyahut kalbinizden geçirmenizde size günah yoktur. Ta'rîzen oluşu: O kadının kalbini ikinci bir nikâhla nikâhlanacağına dair bir tesliyedir. Cenâb-ı Hakk'ın, vefat eden zevcinin yerine hayırlı bir bedel ihsan ettiğine işarettir. Tasrihan olmayışı vefat eden zevcin hukukuna riayettir.

Cenâb-ı Hakk'ın günah saymayışı; çünkü temayülât-ı kalbiye ef'âl-i ihtiyariyeden olmadığından, iddet bittikten sonra sizin onları alacağınızı, nikâhlarınıza tâlib olacağınızı, içinizi, dışınızı bilen Allah; sizin bu halinizi, sabırsızlığınızı afvetmiştir. Lâkin dikkat edin; bu afvı, müsaadeyi görüp de kat'iyyen onlarla zevc ile zevce arasında olan muamelâttan bahsetmeyin, başkasına varmamak içün taahhüt altına almayın! Hicâbı, hayâyı ref'etmeyin. Ancak afvedilen, müsaade edilen görüşme kavl-i ma'ruf ile meşrû konuşma olsun (müstesna olan budur). Ve farz olan iddet müddeti tamamen bitmeden nikâh düğümünü bağlamağa çalışmayın, yâni iddet içinde acele edip nikâh yapmağa kalkışmayın! Bu haramdır yapmayın. O müddeti Allah kitâbında farz kıldığını beyan etmiştir. Şunu da muhakkak biliniz ki Allah gönlünüzdekini bilir. O halde onun gadabından, azâbından hazer ediniz. Serâir ve zamâiriniz onun murakabesi altındadır. Emirlerine yapışın, nehyinden kaçının, ahlâk-ı Muhammediye ile tahallûk edip safâ-yı kalbe nâil olun.

Mukteza-yı beşeriyet ve gaflet, ayağınız kaymış ise tevbe ipine sarılın, nedamet yaşiyle kendinizi recmedin. Günah isleriyle kararmış vücûd-ı mânânızı yıkayın. Ve iyi bilin ki Allah'ın tevbe ve nedamet edene mağfireti ve hilmi çoktur. Gafûrdur, halîmdir.

Cenâb-ı Hak imdi mehirsiz nikâh; temasdan evvel yâni duhulden evvel talâk hakkında buyuruyor:

236 — Lâ cünàha aleyküm in tallâktümünnisäe mà lem temessùhünne ev tefridù lehünne feriydaten ve metti'ùhünne alelmùsı'ı kaderühu ve alelmuktiri kaderühu metà'an bilma'rùfi hakkan alelmuhsiniyne.

Nikâhlandıktan sonra kadına duhul vâki olmadan bir mâni-i dünyeviye veya dîniye zuhur etmiş veya kalb birleşmesi hâsıl olmamış, yahut mehir tesmiye olunmamışsa, kadınları boşarsanız câizdir. Bundan dolayı size günah yoktur.* Mehirsiz nikâh olmakla beraber kabledduhul talâk da câiz olur. Yalnız şuraya dikkat lâzımdır. (Ve dînen bir vecibe terettüb eder ki; her ne olursa olsun kadında talâktan bir kırıklık hâsıl olur. Binâenaleyh herkes gücü yettiği kadar, zengin zengince; fakir, kendi haline göre onlara müt'a verip istifade ettirilmelidir.) İster mehir tesmiye edilsin, ister edilmesin her nikâhın kadına muhakkak bir faide-i maliye ile neticelenmesi şarttır. Binâenaleyh onu öyle vermelidir ki o kadar hoşnutlukla olmalıdır ki; onu Allah da hoş görsün, şeriat da hoş görsün, örf de hoş görsün. Allah'ı görmek isteyen muhsinine bu yakışır ve üzerlerine vâcibdir.**

237 — Ve in tallâktümùhünne min kabli en temessùhünne ve kad feradtüm lehünne feriydaten fenısfü mà feradtüm illä en ya'fùne ev ya'füvelleziy biyedihî ukdetünnikâhı ve en ta'fû akrebü littakvà ve lâ tensevülfadle beyneküm innallâhe bimà ta'melûne basıyrün.

Eğer mihrini tesmiye ettiğiniz, takdir ettiğiniz halde kadına temas etmeden evvel boşarsanız o takdir olunan farîze-yi mihrin

---

* Bu işlerde eshâb-ı ittika içün kalb âlemini gözetmek şarttır.

** Dikkat! Mihir tesmiye edilmeden dühûl olsaydı, mihr-i misil lâzım gelirdi. Dühûl vâki olmadan talâka da bir müt'a olsun lâzımdır. (Meşrû bir şekilde örfün en güzel kisvesi.) Hattâ Resûlüllah Sallâllâhü Aleyhi Ve Sellem böyle birisine: "Hiçbir şeyin yoksa külâhını sat da o kadına bir müt'a ver" buyurmuşlardır.

nısfı onlarındır. Meğer o kadınlar bağışlayıp da almasın, yahut nikâhın düğümü, bağı elinde olan kimse fazlasını versin! Maamafih ey mü'minler! Kadının afvetmesinden sizin fazla bağışlamanız ind-i ilâhîde daha makbuldür; takvâya daha yakındır.

Bâhusûs dindeki mürüvvet, şefkat ve fazîlet kaidelerine riayet edin! Birbirinize lûtf ile muameleyi terketmeyin! Sizden sâdır olan her şeyi murakabe eden Allah sizin birbirinize yaptığınız muameleye âgâhtır, görür. Cennete duhul, fazl-ı ahlâk iledir. Binâenaleyh meta'-ı dünyayı fazîlete, ahlâka, takvâya tercih etmeyiniz. Maddeyi, mânâya tercih etmeyiniz. Cenâb-ı Hak herkesin vicdanındaki fazlın varlığını, fıkdanını görür.

Dikkat! Fazl ve ihsânın zevkıne erişmek içün Huzûrullaha çıkmak iltifatına nâil olmak lâzımdır ki ona ehl-i salât derler. İşin hakîkatına huzûr-ı zât-ı ahadiyyette vâkıf olunur. Şühûd-ı cemâl-i ilâhiye, salâtta vâki olur.

—

(Velleziyne yüteveffevne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ
قَانِتِينَ ﴿٢٣٨﴾ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا ۖ فَإِذَا أَمِنْتُمْ
فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٩﴾
وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً
لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ ۚ فَإِنْ خَرَجْنَ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ ۗ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٤٠﴾ وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ ۖ
حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٢٤١﴾ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٤٢﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ
أَحْيَاهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٣﴾ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٤﴾ مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ
اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً ۚ
وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٥﴾

238 — Hàfizù alessalevàti vessalâtilvüstà ve kùmù lillâhi kànitiyne.

Binâenaleyh!

Ey Allah'ın vahdâniyet-i zâtiyesine inananlar! Size farzolunmuş, vakitleri tâyin edilmiş malûm olan namazlara devam ediniz. Husûsiyle Orta namazı (İkindi namazını) seve seve, can atarak muhafaza ediniz. Ey bizâtihî vücûde sâhib olmayan, Allah'ın vücûdiyle kaim, O'nun aşkıyle daim olan muvahhidler! Huşû', huzû' ile kendinizi Hakk'ın varlığına karşı müstehlek bir zılden ibaret olduğunu duyarak Allah içün kalkıp vech-i insânînizi Allah'a takdim edip, "Yâ Rabbi, ahsen-i takvîm sırrına mazhar kılarak halkettiğin bu yüzü senden başkasına çevirmedik; zulme, zâlime, küfre, münâfıka meyletmedik, haça, taşa, âciz insana tapmadık, tapındırtmadık" diyerek huzûra, dîvâna girin, namaza durun!*

239 — Fein hıftüm fericàlen ev rükbànen feizä emintüm fezkürullàhe kemà allemeküm mà lem tekûnù ta'lemùne.

O huzûra durmaya o kadar çalışın ki muktezâyı beşeriyet, şayet korkarsanız (meselâ, düşman veyahut yırtıcı bir hayvan tecâvüzünden korkarsanız bulunduğunuz biçime göre kılınız. Kıbleye dönülsün dönülmesin, at üstünde, yahut yaya, nasıl olursa olsun işaretle, imâ ile kılın. Yalnız bilfiil kıtal esnasında bulunanlar sonra kazâ ederler. Cenâb-ı Peygamber'in Hendek

---

* Dikkat! Cenâb-ı Peygamber bir hadîs-i kudsîde buyurmuşlar ki: "Cenâb-ı Hak; namaz, kulum ile benim aramda taksim olmuştur, nısfı benim, nısfı onundur" diye emrediyor. Bunun îzahı tefsîrin baş taraflarında geçmiştir. Salât-ı Vüstâ'da; yukarıki ma'nâ tahsîl olunduktan sonra salât-ı kalbe de işaret vardır. Kalbin kedûrâttan temizlenip muhafazası tecelliyat-ı ilâhiyyenin ve ilhâmât-ı Rabbâniyyenin devamına sebeb olur. Kalb, vasat-ı insandadır. Hududsuz devlet olan insan ikliminin merkez-i hükûmetidir. O, ruh ile cesed arasında vâsıta olduğu içün kalb denilmiştir. Ashâb-ı kulûb, salât-ı daimîde olan kimselerdir ki onlar Kur'an'dan zevk ve feyz alanlardır.

muharebesinde ahzab günü dört vakit namazı kılamayıp sonra kazâ buyurmaları gibi.

Vaktâki eltâf-ı ilâhiye ile korku zâil olup da emin olarak selâmete çıktığınız zaman siz, nasıl bilmiyordunuz da Allah size öğretti, ilham etti, salât-ı ahkâmı nasıl ta'lim ettiyse öylece namazı kılar, Allah'ı yâdedersiniz. Yâni namazlarınızı kemâl ile kılarsınız.

Hulâsa: Namaz; dîvân-ı ilâhiye dahil olup huzûr-ı Sübhânîye çıkmak olduğundan insan fazîletsiz, ahlâksız bir şekilde o huzûra çıkmaktan hayâ eder. Binâenaleyh her muamelenizde fazîleti, ahlâkı elden bırakmayasınız diye nikâh ve talâk müessesesine ait olan bahislerin içinde Cenâb-ı Hak namazı göz önüne koydu. Çünkü hakikî namaz kılan hiçbir fenalık yapamaz, namaz kıldığı halde fenalık yapan, hakîkatte namazını kılamamıştır.

Mânâ-yı enfüsî tahsil olunursa:

Za'f-ı kalbiniz, acziniz dolayısiyle zirve-i tevhîde giden yolun uzunluğundan korkarsanız, Allah'a tevekkül edip O'ndan yardım dilenin, me'yus olmayın. Kendi havl ü kuvvetinizden çıkın, Allah'a kaçın. Zira havl ü kuvvet Allah'ındır. Ubûdiyet ayağıyle yürüyün, yahut cezebât-ı Rahmâniyye ile koşun, derhal yol kısalır. Zira Allah: "Bana bir karış yaklaşmak isteyene, bir arşın yaklaşırım" buyurmuştur. Binâenaleyh yolun uzunluğundan korkmayın. İşte eltâf-ı ilâhiyye ile za'f-ı beşeriyenizden emin oldunuz mu, bilmemiş olduğunuz şeyleri öğreten Allah'ın (iyyâke na'büdü ve iyyâke nesteıyn) âyet-i celîlesinin sırrına ererek, Allah'a kul olun, O'nu anın! Asıl îmânın zevki, tevhîdin sırrı bu âyet-i celîlededir. Sûre-i Fâtiha'nın tefsirinde geçti. Dikkatle oku! Bak!

Şimdi Cenâb-ı Hak yine o müessesenin teferruatına ait âyetlerle emirlerini veriyor:

240 — Velleziyne yüteveffevne minküm ve yezerûne ezvâ-

cen vesıyyeten liezvàcihim metàan ilelhavli ğayre ıhràcin fein harecne felâ cünàha aleyküm fiy mà fe'alne fiy enfüsihinne min ma'rùfin vallàhü aziyzün hakiymün.*

Ey mü'minler; yine içinizden vefat edip de âciz, zavallı, acınacak zevceler bırakanlar; zevcelerinin bir sene evlerinden çıkarılmaksızın nafakalarını, intifa'larını vasıyet etsinler! (Bu vaziyeti yapmasalar bile böyle hükmolunur.) Zevceler şayet kendi arzulariyle çıkıp giderlerse; kendi haklarının ma'ruf olan kısmından yaptıkları hareketlerinden dolayı ey velîler, ey hükkâm, size hiçbir vebal yoktur. Nafakalarından kendiliklerinden vazgeçmiş olurlar, Allah Azîz, Hakîm'dir. Yâni gâlip, kâdir olup ma'rufu tecâvüz eden yahut müdahale edenden intikamını hikmetle alır.

241 — Ve lilmutallekàti metà'un bilma'rùfi hakkan alelmüttekıyne.

242 — Kezàlike yübeyyinullàhü leküm àyàtihî le'alleküm ta'kılûne.

Mutallâkalara gelince: Onlara da güzelce, şer'in ve âdetin hoşuna gidecek bir müt'a, bir hakk-ı intifa' verilmesi lâzımdır ki: Allah saygısı olanlar üzerine bu müt'ayı vermek yakışır. Her ne olursa olsun o istemeden senin talâkın dolayısiyle mutallâka münkesir-ül-kalbdir. Ayrılık ateşine mübtelâ olmuştur. Allah da "Ene inde münkesiretül-kulûb" buyurmuştur. Bu husus dikkat şarttır. İşte hâdî olan Cenâb-ı Hak talâkın ahkâmını umûr-ı teferruatı birer birer sizlere beyan ediyor. Kendi vahdâniyetine

* Bu âyet-i celîle, bidâyet-i İslâm'da zevceye mîras yok iken nâzil olmuş, sonra irs ile neshedilmiştir. Mücâhid "muhkemdir" der. Kadın zevcin malından nafaka alamaz. Süknâyı ihtiyâr etmezse dört ay on gün iddet bekler. Nafaka-yı süknâyı ihtiyâr ederse bir senedir, der. İmâm-ı Şâfiî "nafaka yoktur, bir sene süknâ hakkı vardır" der.

delâlet eden âyetlerle ki, aklınızı toplayasınız ve dediğiyle amel edesiniz diye.

243 — Elem tere ilelleziyne harecù min diyàrihim ve hüm ülûfün hazerelmevti fekàle lehümullàhü mùtù sümme ahyàhüm innallàhe lezùfadlin alennàsi ve lâkinne ekserennàsi lâ yeşkürùne.

Dikkat edin muvahhidler!

Şu âyet-i celîle; hükm-i ilâhîden kaçmanın faydası olamıyacağını ve Allah'tan ümit kesmenin hiç doğru olmadığını ilân ediyor:

Ey râî! Ölümden sakınarak binlerce kişinin diyarlarından korkup çıkarak firar ettiklerini görmedin mi? (Bu mes'elede senin nazar-ı dikkatini celbederim. O ne taaccüb olunacak şey!)

Bu kazâ-yı ilâhîden korkarak firar eden firarîlere "ölün" diye emretti. Sonra da onları diriltti (Ba's ü ba'del mevtin neş'esini tattırdı). Ne ölümden kaçmanın, ne de ölüme koşmanın, irade-i ilâhiyyenin ta'allûku olmadan hiçbir faydası olmadığını duyurdu. Hiç şüphe yok ki, Allah'ın insanlara karşı fazl u ihsanı çoktur. Hayat biter, ümid kesilir, hayata imkân yok denildiği sırada istediğini, istediğine veren ve istediği vakit almak kudretinin sâhibi olan Allah, yeniden hayat verir. Velâkin nâsın çoğu şükretmezler, Allah'ın hukukuna riayet etmezler.

Dikkat! Âyet-i celîleden bu mânâ tahsil olunduktan sonra mânâ-yı enfüsîde şu mânâ da tahsil olunur: Beni nev'i ile ülfet ederek mevt-i ihtiyarîden korkup ünsiyet tedarik ettikleri âlem-i imkândan kaçarlar iken mazhar-ı Hak olan Habîbimiz vasıtasiyle hakîkat sahiline kavuşmak isteyenlere "kendi varlığınızdan ölün" deriz. O varlıktan, alâik-ı kevniyye, hayat-ı tabiiye-yi külliyeden ayrılın ki, size hayat-ı hakîkiyemizi ihsan edelim. İşin içyüzünü açalım. İnsanın elli-altmış kiloluk kan ve kemik torbasından ibaret olmadığını duyuralım. Sen de söyleyenin et parçası, dinleyenin kaş, göz, kulak parçası olmayıp, o iki mânânın

nasıl mazhar-ı hak, sıfat-ı hak olduğunu tattıralım.* Allah'ın kullarına maksad-ı aslîye, beka-i sermedîye yetişmeleri içün kerem ü inâyeti çoktur. Kapıyı açık bırakmıştır. Fakat ekserisine kendi varlığı hicab olmuştur da o kapıyı göstertmez, vatan-ı aslîyi, makam-ı hakîkiyi buldurtmaz.

244 — Ve kàtilû fiy sebiylillâhi va'lemù ennallàhe semiy'un aliymün.

Şimdi ey mü'minler! Eğer bu kapıdan içeriye girmek, Allah'ın hakkını yerine getirmek, O'na şükredenlerden olmak isterseniz; Allah yolunda, Allah uğrunda muharebe edin. Zâhirde kefere ile, zâlle ile, bâtında nefs-i emmâre ile, kuvâ-yi hayvâniyye ile. Bunun birine küçük muharebe, diğerine büyük muharebe denir. Zâhir harbde re'si kat'olunana şehîd-i şer'î denir ki: onun mertebesi mukarrebîn'in bidâyetidir. Bâtınî harbde şehîd olana şehîd-i hakîkî denir ki; bu harb meydân-ı mücâhede-i riyâzât'ta olur. O harbde hevâ-yı nefsinin kellesi kopanın mertebesi mukarrebîn'in nihâyetidir.

Hulâsa: Şehîd-i şer'î; rûh-u hayvânîsinden uzak düşmüş demektir ki, vücûdünün kanından uzaklaşmıştır. İşte şehidlik bu demin akmasıyledir. Şehîd-i hakîkî ise, bu kanın taallûkatından halâs olandır. Onun içün Cenâb-ı Peygamber bir gazâ dönüşünde: "Küçük harbden, büyük harbe dönüyoruz" buyurmuşlardır.

Şunu da iyi biliniz ki: Allah semi'dir, Alîm'dir. Muhakkak surette söylediğinizi, kalblerinizde gizlediğinizi, hangi gaye ile harb ettiğinizi bilir, işitir.

245 — Men zelleziy yukridullàhe kardan hasenen feyudà'ıfehù lehu ad'àfen kesiyreten vallàhü yakbidu ve yebsutu ve ileyhi türce'ùne.

---

* Dikkat! Sende söyleyene, muhatabında dinleyene "İnsan" denir. İleride hakikatini îzah edeceğim!

Kimdir, o ârif-i kâmil ki: Gönlünden seve seve, ihlâs ve hüsnü-niyet ile Allah'a güzel ödünç versin de (yâni fîsebîlillâh infakta bulunsun da) Allah da ona ez'âf-ı kesîresiyle kat kat vermesin. Yâni ihlâs ile ödünç veren, Allah'tan kat kat mükâfatını bulur.*

Dikkat edin!

Vâhıdül-Ahâd, Ferdü-Samed olan Allah, sıkar da, açar da. Ve O'nun zâtının tecellîsi ile neşrolunduğunuz gibi, tecelliyât-ı zâtiyesinin tenezzülü olan esmâ ve sıfâtının zılâlinde toplanacaksınız. Hulâsa: Ne kadar kaçınsanız neticede tav'an ve kerhen vârınız elinizden alınacak ve Allah'a ircâ olunacaksınız. Başka çâre yok. O halde hüviyetinizi iyice Hakk'a teslim ediniz. Belâyı, bal yapıp sabredicilerden olunuz. Terk-i izâfât ederek Hak'ta yok olunuz, geçici vücûdünüze varlık vermeyiniz. Allah'ın büyüklüğüne kafanızı kaldırmayınız.** Neticede o huzûra döndürüleceksiniz.

—

(Hàfızù alessalâvàti...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

---

* Âyetin sebeb-i nuzûlü: Ebüdderdâ radıyallahü anh: "Yâ Resûlâllah! Benim iki bahçem var, birisini Allah içün tesadduk edersem, bana cennette iki mislini verir mi?" diye sormuş, "Evet," diye cevab almış. Tesadduk ediyor, zevcesine hikâye ediyor. "Alışverişin mübârek olsun," diyor, derhal bu âyet nâzil oluyor.

** Küffâr-ı şerîat, putlara ibadet edip kâfir oldukları gibi, küffâr-ı hakayık da kendi sahte varlıklarına taptıkları içün müşrik olurlar.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَإِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ
إِذْ قَالُوا لِنَبِيٍّ لَهُمُ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا
تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ
أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَائِنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ
الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ
﴿٢٤٦﴾ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ
مَلِكًا قَالُوا أَنَّىٰ يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ
بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ
اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ
وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ
﴿٢٤٧﴾ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ
التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِمَّا
تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٤٨﴾ ع

246 — Elem tere ilelmelei min benïy israiyle min ba'di mùsà iz kàlû linebiyyin lehümüb'as lenà meliken nukàtil fiy sebiylillâhi kàle hel aseytüm in kütibe aleykümülkıtàlü ellâ tükàtilû kàlû ve mà lenä ellâ nukàtile fiy sebiylillâhi ve kad uhricnà min diyàrinà ve ebnäinà felemmà kütibe aleyhimülkıtàlü tevellev illâ kaliylen minhüm vallàhü aliymün bizzàlimiyne.

Dikkat edin muvahhıdler!

Şimdi Cenâb-ı Hak bu işlerin umûr-ı hariciyede misâlini getiriyor:

Ey işe ibret nazariyle bakan! Görmedin mi? Benî İsrâîl; nasıl, Mûsâ hayatta iken Hak nâmına kıtalden i'râz ettilerse, Hazret-i Mûsâ'nın vefatından sonra da i'râz ettiler. Fakat Hazret-i Mûsâ'nın vefatından sonra Benî İsrâîl'den gelen eşraf, ekâbir, bunlardan toplanmış bir cemaat peygamberlerine (Eşmuil) aleyhisselâma "Bir melik tâyin et de bize kumanda etsin, biz de fîsebîlillâh düşmanlarımızla muharebe edelim" dediler.

O peygamber onlara dedi ki: "Korkarım taraf-ı ilâhîden, size muharebe farzolunca siz o vakit yapmazsınız. Öyle anlıyorum ki, yan çizerdiniz..." Onlar da cevaben:

"Biz neden Allah yolunuda muharebe etmiyelim; biz zulmen yurtlarımızdan çıkarıldık, yavrularımızdan olduk ve ehlimizden ayrıldık, nasıl düşmanla muharebe etmeyiz" dediler.

Vaktâ ki muharebe onlara farz oldu, emir geldi, haydi bakalım denildi. İş ciddiyete inkılâb edince pek azı müstesna olmak üzere, sözleri fiillerine uymamak üzere geri döndüler. Meydân-ı harbde bu az cemaati bırakıp geri döndüler.

Cenâb-ı Peygamber sözünde duran bu azlık eshâb-ı içün, –Bedir kadar üç yüz on üç kişi idiler– "Ahidlerinde duran bu ufak kütle muvaffak oldular" buyurmuşlardır. Allah, işte vaktiyle söz verip, ahdedip de onları ortada bırakıp dönen zâlimleri, emr-i ilâhiye tecâvüz eden hainleri bilir ve onlara yapacağını da bilir.

247 — Ve kàle lehüm nebiyyühüm innallàhe kad be'ase leküm tàlûte meliken kàlû ennà yekûnü lehülmülkü aleynà ve nahnü ehakku bilmülki minhü ve lem yü'te se'aten minelmàli kàle innallàhestafàhü aleyküm ve zàdehù bestaten fiyl'ılmi velcismi vallàhü yü'tiy mülkehu men yeşä'ü vallàhü vàsi'un aliymün.

Onlara peygamberleri, vahy ü ilham ile aldığı emir üzerine: "İstediğini istediğine veren Allah; size tâlûtu emîr gönderdi" deyince; onlar kibir ve azamet takınarak, istinkâf ederek: "O bu mevkie nasıl lâyık olurmuş, onun ne serveti var, ne rütbesi var, ne hânedâna nisbeti var; alelâde züğürt bir adam... Biz ise her cihetten malca, mülkçe daha lâyıkız. Nasıl olur da bunlardan hiçbir şeyi bulunmayan adam, bize emîr olur" derler. "Binâenaleyh bize Melik olamaz, biz Melikliğe daha lâyıkız" diye itiraz ettiler. Peygamberimiz bizden aldığı vahy ile şöyle cevab verdi:

"(Hiç zorlamayın) Allah onu sizin üzerinize seçti, intihab etti, güzîde kıldı, gönderdi. Ve ona ilimde, kuvvette, siyâsette, maddî-mânevî ziyade inkişaf verdi. Kumandanlık, Emîrlik şerâiti kendinde mevcuttur. Binâenaleyh itiraza lüzum yok, emre mutâvaat vardır. Allah mülkünü dilediğine verir, yâni asıl sahibi O'dur. Binniyâbe istediğine tasarruf ettirir. Hem Allah kemâl-i ilm ü hikmetle muttasıf, fazl u rahmeti geniş, istediği gibi hükmeder; hükmünde alîm, ilel ve a'razdan münezzehtir."

248 — Ve kàle lehüm nebiyyühüm inne àyete mülkihî en ye'tiyekümüttàbùtü fiyhi sekiynetün min rabbiküm ve bekıyyetün mimmà tereke àlü mùsà ve àlü hàrùne tahmilühülmeläiketü inne fiy zàlike leàyeten leküm in küntüm mü'miniyne.

Bunlar; ne ma'lûm, bu "Tâlût"un bize Melik olduğu diye onun emâetine delil aradıkları vakit, vahy ü ilham ile peygamberleri onlara şöyle cevab verdi:

"Tâlût'un Melikliğine en büyük alâmet, size tabutun gelmesidir. Yâni onda "Kalb-i Mûsâ vardır". Mûsâ'nın kalbi gibi bir kalble gelmiştir. Öyle îmân ve itmi'nan ile gelmiştir ki, o tabutta (o sekîne-i kalbde) metrûkât-ı Mûsâ ve Hârun'un bakiyyesi var. "Yâni lâ ilâhe illâllah asâsı, zikr-i kelimetullah; kelime-i takvâ var ki; ondan nefs-i Fir'avn kaçar." O öyle bir tabuttur ki, onun içindeki metrûkatı melekler taşır; yâni manzume-i kuvâ-yı ilâhî getirir. Allah'ın emriyle kuvâ-yı akliye Tâlût'a vâsıl olur. Eğer îmânınız varsa zikrolunan şu açık beyyinatta size büyük bir âyet; bir alâmet vardır. (Yalnız îmân ettiğiniz takdirde bunu görebilir ve anlıyabilirsiniz.) Îmân nûru her şeyin hakîkatını gösterebilir.*

İşte mü'min, enbiyânın bıraktığı ilminden feyz alıp, vekarlı, sekînetli olmalıdır.

—

(Elem tere ilelmelei...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

---

* Dikkat! Eğer îmân etmişseniz, dikkat eder görürsünüz ki, Tâlût sizin kalblerinize sükûnet ve huzur verecek Mûsâ'nın ilmiyle gelmiştir.

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ
بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ
فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرِبُوا
مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ
آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ
وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُو اللَّهِ
كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً
بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٢٤٩﴾ وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ
وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ
أَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٥٠﴾ فَهَزَمُوهُمْ
بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُودُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ
الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ
اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ
وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥١﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ
نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٥٢﴾

249 — Felemmà fesale tàlûtü bilcünùdi kàle innallàhe mübteliyküm bineherin femen şeribe minhü feleyse minniy ve men lem yat'amhü feinnehu minnïy illâ menığterefe ğurfeten biyedihî feşeribù minhü illâ kaliylen minhüm felemmà càvezehu hüve velleziyne àmenù me'ahu kàlû lâ tàkate lenelyevme bicàlûte ve cünùdihî kàlelleziyne yezunnùne ennehüm mülâkullàhi kem min fietin kaliyletin ğalebet fieten kesiyreten biiznillâhi vallàhü me'assàbiriyne.

Vaktâ ki, tevfîkat-ı ilâhiyye ile mücehhez olarak; bunlar tamam olduktan sonra dehşetli bir sıcakta harekete geçtiler. Tâlût, askerine dönerek şöyle hıtab etti:

"Dikkat edin! Kadir-i mutlak olan Allah, sizi büyük bir nehirle muhakkak surette imtihan edecek! Binâenaleyh, bu imtihanda her kim o nehirden içerse, benim dostum değildir. Benim etbâım değildir. A'vânım ve zahîrim değildir. Benden değildir, benim dinimden değildir. Her kim ağzını sürmezse, işte o benim askerimdir. Yalnız bir avuçcuk içmeye müsaade vardır. O müstesna. (Öyle lâk lâk içmek yasak.)

Tâlût bu emri verdiği halde ırmağın kenarına gelince, askerlerin pek azı müstesna olmak üzere hepsi ondan içtiler.* İçmeyenler, Tâlût ile beraber îmân edenler nehri geçtiler. Geride kalanlar: "Bugün bizim Câlût ve askeriyle harbedecek halimiz yok" dediler. Yahut: "Gençler, zayıfları, düşmanın geniş kuvvetini görünce ürktüler, bugün tâkatımız yok" diye birbirlerine söylediler.

Müştak-ı ilâhî olan âşıklar ise herhalde Allah'a kavuşacağız, bugün bu muharebenin sonunda Allah'a mülâkî olmak zevkini tadacağız, ya gazi, ya şehîd olacağız diye ahidlerinde sebat gösterdiler.

* İçmeyenler üç yüz on üç kişi imiş!

Allah'ın izniyle, O'nun yardımiyle, O'nun kolaylığıyle çok kereler az bir topluluk, çok olan topluluklara galebe çaldı.

(Az cemaat, çok olan cemaati Allah'ın izniyle çok kereler mağlûp etmiştir.)*

Allah, ahdinde sebat gösteren sabredicilerle beraberdir, dediler.

250 — Ve lemmà berezù licàlûte ve cünùdihî kàlû rabbenä efrıǧ aleynà sabren ve sebbit akdàmenà vensurnà alelkavmilkâfiriyne.

Vaktâ ki; Câlût'a ve ordusunun karşısına, Tâlût ve maiyyeti çıktılar, düşmanın çokluğunu görünce, mutazarrıâne, benliklerinden soyunarak, hep birden şöyle dua ettiler:

"(Yâ Rab!) Kalblerimize (sabır) yağdır, onunla doldur. Bu belâlı gelen kâfire karşı bizi sarsma, ayaklarımızı kaydırma, bizi bize bırakma, şaşırtma!.. Hükmün tenfizi içün emrinin infazı içün, sen Azîz ve Hakîmsin. Bu kâfir cemaate karşı bizi muzaffer kıl."

251 — Fehezemùhüm biiznillâhi ve katele dàvùdü càlûte ve

---

* Bu ma'nâ tahsil olunduktan sonra, âyet-i celîlenin enfüsî ma'nâsını tahsil edecek olursak: İnsanlara sevdirilmek içün tezyîn edilmiş olan dünya nehrinin metâ'ına hırs ile kim sarılacak olursa o, bizden değildir. Ehl-i kanâat müstesna! (Kanâat; kısmet-i ezeliyesine râzı olmaktır. Cenâb-ı Peygamberin âl'i hakkında bir düâ-i seniyyeleri vardır: "Allahım! Muhammed'in âlini ölmiyecek kadar merzûk et!")

Şimdi dünya nehrinden gaflet şarabını içerek, şehevâtın lezzâtiyle haddi tecâvüz edenler, Câlût-ı nefis ve ordusu olan sıfatiyle omuz ölçmeye, onu tepelemek içün mukavemet kudretleri, tâkatları olmaz. Hubb-ı dünya suyu ile kalb hastalandı mı, dünyaya razı olur ve ona inanır. Halbuki; düşman ile çarpışacak olan sınıf, dünyaya inanan değil, Allah'a mülâkî olacağına inanan sınıftır. İşte o vakit nusretullah gelir ve Câlût-ı nefs ile muharebe ettikleri vakit de "Câlût"un şiddetli hücumuna karşı ayakları kaymadan dururlar; belânın nüzulünde sabrederler, kazâ-yı ilâhiyeye serrâ ve darrâda tamamen teslim olurlar. Bu hususlara dua ederler. Enfüsde nefis ordusuna, zâhirde din düşmanlarına karşı galib gelmelerine yalvarırlar.

àtàhullàhülmülke velhıkmete ve allemehu mimmà yeşä'ü ve levlâ def'ullàhinnàse ba'dahüm biba'dın lefesedetil'ardu ve lâkinnallàhe zù fadlin alel'àlemiyne.

İhlâs-ı tâm, teslimiyet-i tâm ile olan bu münâcaatları huzûr-ı İzzet-i Bârî'de yer tuttu. Ve derhal Allah'ın izin ve yardımıyle o kâfirleri bozdular ve perişan ettiler. Dâvut da Câlût'u öldürdü ve Allah, Dâvud'a hem peygamberlik, hem hükümdarlık verdi.* Daha istediğini ona öğretti. Umûr-ı dünya, umrân-ı memâlik, sadâ-yı mûsikî... O günkü echize-i harbiyenin en mühimmini; demiri istediği gibi kullanmasını öğretti.

Hulâsa; halkı, hâlıka dâvet hususunda birçok mucizeler gösterttti. Arzdan menfaatlenme yollarını öğretti. İşte kullarının arasında hududunun muhafazası hususunda rakip olan Allah; bazı zâlimin zulmünü, mazlûma takviye vererek, nusrat ederek defetmeseydi, yeryüzü ma'den-i zulm ile fesada uğrardı. Lâkin her hali ıslah eden, Zât-ı Mutlak olan Allah, âlemler hakkında, bâhusus kendisine muhatab olacak kabiliyette halk ettiği insanlar hakkında bütün bir inayet, fazl u rahmet sahibidir.

Dikkat! Bu mânâ tahsil olunduktan sonra, âyet-i celîlenin enfüs mânâsını tahsil edecek olursak:

Allah'ın yardımı ile sâdık kalb, nefis ve ordusunu perîşan edince o vakit esrâr-ı zâtiyye ve esrâr-ı ilâhiyeye âgâh olur ve ilhâmât-ı Rabbâniyeye nâil olur. Cenâb-ı Hak o vakit ona hakayık-ı Kur'ân'ı, esrârını ve işâretini anlatır. Ne vakit kulağını Kur'ân'ın sinesine vaz'ederse, meçhul olan şeylerin birer birer haberini almaya başlar. Eğer insanlar içinde bu hidâyeti gösterici kimse olmasa ahsen-i takvîm sırrına mazhar olarak halko-

---

* Tâlût kızını vermişti. Bil'âhare Arz-ı Mukaddes'in ve etrafının büyük bir devletin sâhibi oldu.

Hazret-i Dâvud'dan evvel saltanat ve nübüvvet bir kimsede cem'olmamıştı.

lunan insanın arz-ı istidâdı fesada uğrardı. Yolunu şaşırır Câlût ordusuna esir düşer, yâni nefsin pençe-i kahriyesinde kalıbı hayvaniyetin galebesiyle hüsran-ı ebedî gayyâsına yuvarlanırdı. Fakat Allah'ın inâyeti çok büyük olduğundan ayak kayacak yerlere işâretler koymuştur.

252 — Tilke àyàtullàhi netlûhà aleyke bilhakkı ve inneke leminelmürseliyne.

Ey Ekmelerrusül!

İşte şu kıssalar, ahkâm-ı mezkûre, hudûd-ı mevzûa, hepisi vahdâniyyetimize ve azamet-i rübûbiyyetimize âşikâr alâmettir. İbret alınacak Allah'ın âyetleridir. Onları hiç kimsenin inkâr edemiyeceği halde vâkıa mutabık tağyîr ü tahriften mâsun olarak sana okuyoruz.

Bu makamattan ibret alan, bu ahvâl ve kerâmâtı müşahede eden, münâcaatlarından lezzet alarak gönderilen peygamberdensin, muhakkak surette onların seyyîdi ve ekmelisin!

Ey hakikat yolcusu!

Zafer; kahr-ı nefs ile olur. Allah'a kalbi, kedûrattan tathir ile olur. Nefis, riyâzât kılıcı ile katlolunur. Şehvet; insanı gurura, sürûra sevkeder, başını yukarı kaldırtır, aklını giderir. Hemen nefsinin dizginlerini çek. Allah ile azamet yarışına kalkışma!

—

(Felemmà fesale...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِّنْهُم مَّن كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ
بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ
بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِن بَعْدِهِم مِّن بَعْدِ
مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَٰكِنِ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُم مَّنْ آمَنَ وَمِنْهُم
مَّن كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ
(٢٥٣) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ
يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ
الظَّالِمُونَ (٢٥٤) اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ
سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا
خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ
كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ
الْعَظِيمُ (٢٥٥) لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَد تَّبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ
فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ
الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (٢٥٦)

253 — Tilkerrüsülü faddelnà ba'dahüm alâ ba'dın minhüm men kellemallàhü ve refe'a ba'dahüm derecàtin ve àteynà ıysebne meryemelbeyyinàti ve eyyednàhü birùhılkudusi ve lev şäallàhü maktetelelleziyne min ba'dihim min ba'di mà cäethümülbeyyinàtü ve lâkinıhtelefù feminhüm men àmene ve minhüm men kefere ve lev şäallàhü maktetelû ve lâkinnallàhe yef'alü mà yüriydü.

Ey Zât-ı Ahâdiyetimin tercümanı resûlüm!

Sen makam-ı şefâatin sâhibisin. Bütün enbiyâ senin livâ-i hamdin tahtında bulunacaktır. Benim rahmet-i ilâhiyem senin hazinenden taksim olunur. Her nebî senin vekilindir. O resûller, o peygamberler ki onları Allah seçmiştir. Bunların hepsi risâlette müsavi olmakla beraber; bunların ba'zılarını, ba'zılarına tafdîl eyledik. Nûrları nisbetinde ba'zısının derecelerini yükselttik. Kimisiyle Allah bizzat söyleşti, Kelîmullah diye rütbe verdi.* Envâr-ı tevhîdin galebeleri nisbetinde enbiyâya merâtib verildi. Daha yüksek derecelere çıkarıldı. Vücud zulmetinden ne derece kurtuldu ise o derece rütbe aldı. Tecellî-i sıfat-ı cemâliyem ve celâliyemde bütün nebînin bakiyye-i vücûdünden bir parça eser kalmakla her biri bir semâda kaldı. Sen tamamıyle boşaldın. Nûr-ı mübîn oldun. Sana keşf-i nikab ettik. Sidre-i Müntehâ'yı geçtin, Kàbe Kavseyn'i atladın, sessiz, sözsüz, bizsiz, sizsiz Hak'ta yok oldun, makam-ı Mahmûd'un sâhibi oldun, rahmeten lil'âlemîn oldun, Nûrullah oldun, burhanullah oldun.**

İşte biz Azîmüşşân, seni tebşir eden peygamberlerin son tebşir edeni İsâ İbn-i Meryem'e de nübüvvetinin açık delîli ol-

---

* Hazret-i Mûsâ'nın elçisiz Allah kelâmını dinlemesi.

** Kitâbullahda ve ehâdîs-i şerîfde şân-ı Muhammedî'yi bildiren birçok beyanat vardır. Ezcümle "İnnelleziyne yübâyi'ûneke innemâ yübâyi'ûnallah" âyet-i celîlesindeki "remiz" ne nâzik bir işârettir.

(Kad câeküm minallahi nûrun ve kitâbün mübîn.) Burada nurdan murad; Hazret-i Muhammed, kitâb-ı mübînden murad, Kur'ân-ı Mübîn'dir.

mak üzere, İncil'i; ölüleri diriltmek (ölü kalbleri ihyâ) etmek içün kelime-i ihyâyı verdik. Mûcizelerle techîz ettik, Rûhü'l-Kudüs ile te'yid ettik. Ağyârın rezâilinden münezzeh, kudsî bir haslete mazhar kıldık. Yalnız zât-ı Muhammedînizi rü'yete, likaya mazhar kıldık ki, Enbiyâdan hiçbir nebî bu makama kadem basmadı. İşte bu makamatı, bu derecatı takdir eden, irade eden ancak Allah'tır. O'nun iradesinin haricinde hiçbir şey olamaz.

Dikkat! Şunu biliniz ki: Hâdî olan Allahü Azîmüşşân, bütün nâsın hidâyetini kat'iyyen dileseydi; nâs, bu kadar açık mûcizelerle mücehhez enbiyâ geldikten sonra, bu kadar âşikâr beyyinatı gördükten sonra peygamberlerini tasdik edip gösterdikleri yoldan ayrılmaksızın (semâyı tavan, arzı taban bilerek arasındaki insanı, ihvan tanıyıp) îmân-ı kavî ile amel-i sâlih ile hallenip birbirinin kanını emmezlerdi! Lâkin öyle olmadı, ihtilâfa düştüler. (Zira iş Allah'ın meşiyyetiyledir; onların meşiyyetleriyle değildir." Bu peygamberlerin arkalarından gelenlerin kimi îmân etti, kimi küfretti. Muhtelif milletlere, muhtelif kavimlere ayrıldılar. Birçok muharebeler yaptılar ve daha yapacaklar. Birbirlerinin kanını emdiler. Bu fenalıkların kıtallerin önüne onların ne ilimleri, ne fenleri geçmedi (ve geçemez).*

Halbuki Allah isteseydi ki, ümmetler îmân ve küfürle ihtilât ettikleri halde birbirinin kanını dökmesinler. Dökmezlerdi ve dökemezlerdi. Yapacakları cidal ve kıtali hükümsüz bırakırdı.**

---

* Dikkat edin mü'minler! Bu âyet-i celîleyi çok dikkatli okumak lâzımdır. İnceliğini anlamazsan edeb hâricine çıkar, ayağın kayar, cebre girersin. Âyetten tahsil olunacak ma'nâ: "Beşeriyyeti sair mahlûk gibi yaratmadım, cemad gibi kılmadım. Azıcık mukayyed meşrut bir suretle hür ve mürîd olarak halk ettim. Binâenaleyh bunlar bu imtiyazlarını su'-i isti'mâl edip de kafalarını yukarı kaldırmasınlar. "Her şeyde illet-i tâmme benim meşiyyet-i ilâhiyyemdir ve bunu da iyi bilsinler ki benim emr ü teklifim, meşiyyet-i cebriye değil; hayır ve rızaya girmek içündür. Yoksa cebr-i mutlak yoktur.

Hulâsa, Cenâb-ı Hak ihtilâfın alel'ıtlak vukuunu dilememiştir... fakat bundan cebr-i mutlak anlaşılmaz.

** İşte o zaman cebir olur.

Velâkin Allah fail-i muhtârdır. Ne dilerse onu yapar, işlediğinden sorulmaz. Çünkü O Hamîd'dir ve Hakîm'dir.*

Ey mü'minler! Görüyorsunuz ki; bu şühûd âleminde zâlimin zulmünü fısk u fücûrunu def' ve ref, küfür ve nifakın tecâvüzünden muhafaza hususunda cihâd; taraf-ı ilâhîden farzolunmuştur. Fakat cihâd seviyesine çıkacak insanların seciyelerinin nasıl tekâmül etmeleri ve istikbali nasıl görmeleri lâzımgeldiği, ne şekilde alışverişte bulunmaları, alım satımlarını Cenâb-ı Hak tenbih ediyor:

254 — Yä eyyühelleziyne àmenù enfikù mimmà rezaknàküm min kabli en ye'tiye yevmün lâ bey'un fiyhi ve lâ hulletün ve lâ şefà'atün velkâfirùne hümüzzàlimùne.

Ey îman edenler! Îmânınızın iktizası olarak alâik-ı kevniyeden soyunun, muzahrafat-ı fânîden ayrılın! Cenâb-ı Hak sizinle alışveriş yapıyor, cennetinizi alın.** Şunu bilin ki: Cüz'-i tasarrufun mülga olduğu bir gün var. O günde ne ticaret, ne alım satım, ne muvaza, hiçbir şey yok. Dostluk münkati'. İşte kâfirler içün bir şefâatçı bulunmayan bu gün gelmeden vücûd-i müktesebe-i mâneviyenizi güzel şekilde kazanmak çarelerine bakın!

Sizlere verdiğim âriyet ni'met-i ilâhiyemi yerli yerine sar-

* Bunun inceliğini îmânın zevkına, yâni îmân-ı ihsânîye terfi ettiğin vakit anlar, hayrân olursun. Eğer bu âlemde o rütbeye nâil olmadan perdeli ölürsen, âlem-i me'ad'da "Yevme tüblesserâir" gününde her işin içi dışına döküldüğü vakit anlarsın.

** Dikkat edin mü'minler!

Hakk'ın ne büyük keremi var. Ruhunuza ilişmiyor, o mevkuf! Sizi Hak' tan alakoyacak nefse ve emvâle tâlib. Bu ne büyük inâyet-i Bârîdir. Sonra âyette mühim incelik vardır: Hakikî mü'min, Allah ile yaptığı alışverişte cennetini görmelidir. Vukuu tahakkukuna binâen âlem-i me'ad'da görecek denmiş ise de Cenâb-ı Hak, peşin alıp veresiye bırakmaz. Bu cevab mülâyim değildir. Bu âyetin tefsîrinde ileride uzun bahs edeceğim.

fedin, Allah yolunda infakda bulunun. Farz olan zekâtı verin. Düşmüşün elinden tutun. "Ben yaşayayım, herkes ne olursa olsun" şeklinde yaşamayın. Âriyet olan o ni'metimi kendinizin zannetmeyin, yalnız huzûzât-ı nefsâniyenize, hevâ-yı hevesâtınıza sarfetmeyin, mensî ve mühmel bırakılacakmışsınız gibi hareket etmeyin. Bu haller kâfirlere yakışan hallerdir; kâfirler ise ancak zâlimlerdir. Onlar hüviyet-i bâtılalariyle hakkı örterler. Hududullaha tecâvüz edip hakkı yerine getirmezler. Sahte varlıkla kibir ve azamet takınarak müstakil vücudları var zannederler de helâk olacaklarının farkında olmazlar!

Her şey benim hükmümde olduğunun farkında olmadan bende helâk olurlar.

255 — Allàhü lä ilâhe illâ hüve elhayyülkayyùmü lâ te'huzühu sinetün ve lâ nevmün lehu mà fissemàvàti ve mà fiyl'ardı men zelleziy yeşfe'u ındehu illâ biiznihî ya'lemü mà beyne eydiyhim ve mà halfehüm ve lâ yuhıytùne bişey'in min ılmihî illâ bimà şä'e vesi'a kürsiyyühüssemàvàti vel'arda ve lâ yeùdühu hıfzühümà ve hüvel'aliyyül'azıymü.

Hayât-ı hakîkînin sahibi olan Allah öyle Allah'tır ki: O'nun zât-ı Hakkını tâbir edecek elfaz yoktur. O öyle bir ma'bûdünbil'haktır ki, hayât-ı hakîkînin sahibi ve bütün hayat sahibleri onun hayat sıfatının tecellîsiyle hayat bulur. Fenâ ve zevalden münezzehdir. Çünkü Hayy u Kayyûm'dur; hem kaim, hem mukavvimdir. İşte hayât-ı hakîkîye sahib olan Allah'ta nevim olmaz, gaflet bulunmaz, uyuklamaz, uyku tutmaz; zira uyku ölümün bir kardeşi sayılır. Cenâb-ı Hak bu sıfatlardan münezzehtir. O, daima Alîm'dir, Habîr'dir. Semâvatta, yerde, yukarıda, aşağıda, görünür görünmez ne varsa hep O'nun. O, var olan varın sahibidir. Milk O'nundur, mahlûk O'nundur. Esmâ-i ilâhiyesinin ve sıfat-ı ilâhiyesinin tecellîsiyle gayb-ı mutlaktan âlem-i şühûddaki kesret O'nundur.

Her şeyin mâliki O'dur. Enbiyâ ve Evliyâ'dan O'nun vahy

ü ilham ve izni olmadıkça O'nun huzûr-ı Kibriyâsında kim şefâat edebilir, ednâyı âlâya kim terakkî ettirebilir, rütbe-i insaniyeye kim terfi ettirebilir?..

DİKKAT! Bu mânâ tahsil olunduktan sonra hakikatte şu mânâ da tahsil olunur: İzn-i tâm; Hazret-i Muhammed'e verilmiştir: Zira kendisine Makam-ı Mahmûd va'dedilmiştir. Makam-ı Mahmûd ise makam-ı şefâattir. "Evvelü mâ halâkallahü nûrî" sırrına mazhar olduğu içün, mahlûkat halk olunmazdan evvel umûr-ı evveliyat O'na bildirilmiştir; bilir. Huzûr-ı Kibriyâda kime şefâat edilmesi lâzımsa O bilir.

Allah; ilm-i huzûriyle herkesin önlerindekini ve arkalarındakini, içlerindekini ve dışlarındakini, işlediklerini ve işleyeceklerini, bildiklerini ve bilmediklerini bilir. O öyle bir hâlıktır ki; O'nun ilminden gizli bir şey yoktur. Bütün mevcûdat O'nun ilminden ancak O'nun dilediği kadarını kavrayabilirler. O'nun azamet-i Sübhânîsi, saltanat-ı ilmîsi karşısında akıl durur. O saltanatın tecelligâhı olan Kürsüsü bütün semâvat ve arzı, âlem-i esmâ ve sıfâtı, âlem-i tabiatı, gaybı, şühûdu; geniş geniş birbiri içine alır, semâvat ve arzda hiçbir şey yok ki bu Kürsünün ihatası haricinde olsun!

İşte "Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûm" hükûmet-i Rabbâniyesinin saltanatının tecelligâhı olan kürsî-i vahdet bunları ihata etmiştir ve bunun nigâhbanlığı da kendisine hiç ağır gelmez.* Zira O, hadd-i zâtinde pek büyüktür, âlî ve azîm an-

---

* DİKKAT! Birçok kıt'alara sahib olan hükümdar: "Nasıl idare edeceğim, memâliki nasıl muhafaza edeceğim, ne şekilde tedbirler alayım" diye endişe içinde yaşar. Cenâb-ı Hak, bu âyet-i Sübhâniyyesiyle azametini, celâlini ve kemâlini i'lân ediyor. Ve âciz insanlara tapanları îkaz ediyor: "Allah olan, Ma'bûdün bilhak olan; ne uyur, ne uyuklar, ne gaflet gelir, ne fütur gelir, ne aciz gelir, ne iradesinde, ne idaresinde endişe eder" buyuruyor.

Ey muvahhid-i Muhammedî! Kendini anlamaya çalış. Sûret itibariyle sen sonra halk olunmuşsun, fakat ma'nâ itibariyle de sen evvel halk olmuşsun! Sûret itibariyle nüsha-i suğrâsın, ma'nâ itibariyle nüsha-i kübrâsın. Âlemde halk olunan her şey'in nümûnesi sende mevcuddur. Arş'a misâl se-

cak O'dur. O'nun azameti karşısında akıllar hayrette kalır, lisanlar O'nu tavsif edemez!

Şimdi Cenâb-ı Hak, kendi azamet ve celâl ü kemâlini ilân ettikten sonra dîninin izzetini eshâb-ı yakîne beyan buyuruyor:

256 — Lâ ikrâhe fiyddiyni kad tebeyyenerrüşdü minelğayyi femen yekfür bittâğûti ve yü'min billâhi fekadistemseke bil'urvetilvuskà lenfisâme lehà vallàhü semiy'un aliymün.

Dinde ikrah yoktur. Allah cebr ile, tehdit ile, ikrah ile, zor ile kimsenin dinde bulunmasını istemez. O büyük ni'meti zorla kimseye vermez. Cebr ü ikrah ile din hâsıl olmaz. Zira dînin esası; zâhirde evâmir-i şer'iyeye istislâm içündür. Bâtında da güç gelmeksizin ahkâm-ı hakkı teslimdir. Artık hidâyet, dalâlet meydana çıktı. Kim ki hak yolunun önüne geçen tâğûtu inkâr eder de Allah'a îman ederse; zât-ı ezelîden, esmâ-i ebedî ve sıfat-ı ebedîye kadar memduh olan hablûllaha sımsıkı sarılmış olur ki: O ip içün kopmak yoktur.

Îmânınız yalnız kalıbınızda, dilinizde, sözde olmasın. Zira O hem sözünüzü işidir, hem içinizi bilir. Hâdî-i hakîkî olan Allah semi'dir, alîmdir.

İyi bilin mü'minler, âyette mühim incelik var: Tâgûta küfredip kökünden silmedikçe hablullaha yapışılmıyor. Tâgût azgınlıktır, şeytandır.

Tâgût-ı avâm: Hakk'ın gayrısına ibâdet.

Tâgût-ı havâs: Nefsin hevâ vü hevesine ibadet.

Tâgût-ı ehass-ı havâs ise: Mâsivadır.

---

nin kalbindir. Çünkü rûhun mahall-i istivâsıdır. Kürsî'ye misâl: Hazret-i insanın sırrıdır. Mü'minin kalbinin vüs'ati, fikirlere hayret verir. Rûh-ı insânîye, semâvât u arzın esrârını hıfzetmek hiçbir vakit ağır gelmez. Seni bu âlem taşıdığı halde senin kalbinde bu âlem küçük bir mahalle gibi kalır. Kalb-i hazret-i insan; ridâ-yı Kibriyâ ile tezyîn edilmiştir. Artık bu geniş aslın ve kalbin sâhibi olan zât-ı mutlakın karşısında "Lâ ilâhe illâllah" demekten başka ne çare kalır!

Avâmın îmânı: Lisan ile ikrar, kalb ile tasdik, erkân-ı amele riayettir.

Havâssın îmânı: Hak yoluna girerek nefsin ve dünyanın kötü emellerinden uzaklaşıp kalb ile her şeyin hakîkatına şühûddur. Fahr-i Âlem Efendimiz; Hazret-i Hâris'e: "Nasıl sabahladın yâ Hâris?" diye emir buyurdukları vakit, "Mü'min olarak yâ Resûlâllah" diye cevab verince: "Her şeyin bir hakikati vardır, senin îmânının hakikati nedir, anlat" dediler.

Hâris; "Yâ Resûlâllah! Nefsimi dünya mütevelliliğinden azlettim, gündüz susuzluğa, gece uykusuzluğa sabrettim; ihlâs ve aşk tedarik ettim, bu sayede Arş-ı A'lâ'yı apaşikâr görür gibiyim, taklitten kurtuldum, hakîkata doğru yol aldım. Bundan başka ehl-i nârın çırpınmakta bulunduğunu gördüm" dedikten sonra; Hazret-i Fahr-i Âlem Efendimiz: "İsâbetin vardır, bu hâle devam et" diyerek huzûr-ı saâdetinde bulunan eshâb-ı safâya dönerek:

"Bu öyle kuldur ki; Cenâb-ı Hak onun basiret gözüne ma'rifet sürmesini çekmiş, kalbini de nûr-ı cemâliyle tenvir etmiştir. Hârise'nin o gördüğü yer mülkü ve makamı olacaktır" buyurdular. Hâris sözüne devamla; "İtâatkârlığını ileri sürerek gündüzleri saim, geceleri kaim olduğunu ve dünyanın kötü emellerinden uzaklaştıkça halkın görüp işitemediğini duyup gördüğünü" söylemeye başlayınca, Cenâb-ı Peygamber lûtfiyle ikaz ederek:

"Hâris! Namazını görme, niyâzından kimseye bahsetme. Bu hâlin Cenâb-ı Hakk'ın sana ikram ve ihsânı olduğunu iyi bil" buyurmuşlardır.

İşte avâm ve havâsın îmânı böyle olduğu gibi; Ehas-ı havâsın îmânı da: Zâhiren ve bâtınen tâatullah ile zevk almak; Hak'da fânî olmak, sırran makam-ı bekanın zevkini tatmaktır.

Dikkat! Kopmayan, parçalanmayan (Urve-i Vüska) sağlam kulp, o hablullah:

Avâm-ı mü'minîn içün: Tâatta devama tevfik-i Sübhânî,

Havâs-ı mü'minîn içün: Allah sevgisinden hâsıl olan neşvenin ziyâa uğramaması içün titremek,

Ehass-ı has içün: Cezebât-ı ulûhiyetin tecellîsi ile vücud zulmetini nûra inkılâb ettirerek sırr-ı aşk'a ermektir.

Bu hâlin tecellîsi de, ancak "İnneddîne ındellahil islâm" hastahanesine dehalet ederek oranın sertabîbi olan Zât-ı Ahâdiyetin tercemânı, enbiyânın imâmı, Hazret-i Muhammed'e teslim olarak Kur'ân eczahanesinin ilâçlariyle tedavî edilerek mânâ-yı insânîyi kemâle erdirmekle olur. Cenâb-ı Hak hemen o zevkı tattıra!

—

(Tilkerrüsülü feddalnà...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

اللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ
وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اَوْلِيٰٓؤُهُمُ الطَّاغُوْتُ يُخْرِجُوْنَهُمْ
مِّنَ النُّوْرِ اِلَى الظُّلُمٰتِ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ
فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٢٥٧﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْ حَآجَّ اِبْرٰهٖمَ فِيْ رَبِّهٖٓ
اَنْ اٰتٰىهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ اِذْ قَالَ اِبْرٰهٖمُ رَبِّيَ الَّذِيْ يُحْيٖ
وَيُمِيْتُ قَالَ اَنَا اُحْيٖ وَاُمِيْتُ قَالَ اِبْرٰهٖمُ فَاِنَّ اللّٰهَ
يَاْتِيْ بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَاْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ
الَّذِيْ كَفَرَ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٢٥٨﴾
اَوْ كَالَّذِيْ مَرَّ عَلٰى قَرْيَةٍ وَّهِيَ خَاوِيَةٌ عَلٰى عُرُوْشِهَا قَالَ اَنّٰى
يُحْيٖ هٰذِهِ اللّٰهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَاَمَاتَهُ اللّٰهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ
بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ
قَالَ بَلْ لَّبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ اِلٰى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ
لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ اِلٰى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ اٰيَةً لِّلنَّاسِ
وَانْظُرْ اِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوْهَا لَحْمًا فَلَمَّا
تَبَيَّنَ لَهٗ قَالَ اَعْلَمُ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٢٥٩﴾

257 — Allàhü veliyyülleziyne àmenù yuhricühüm minezzulümàti ilennùri velleziyne keferù evliyäühümüttàğùtü yuhricùnehüm minennùri ilezzulümàti üläike ashàbünnàri hüm fiyhà hàlidùne.

İstediğini istediğine veren Allah; hakkıyle îman edenlerin dostudur. Onların veliyyül-emridir. Onları türlü zulmetlerden berî olan nûr-ı hakka çıkarır.

Yâni hilkatin karanlıklarından hidâyetin nûruna eriştirir. Bu da mü'minin mertebelerine göredir.

Meselâ; avâmın, zulmetinden kurtulması: Küfr ü dalâletten nûr-ı îmâna kavuşmasıdır. Havâsın zulmetten kurtulması: Cisim ve nefis sıfatlarının zulmetinden nûr-ı Rahmâniye-i Rabbâniyeye terfîdir. Burada ahlâk-ı zemîme, ahlâk-ı hamîdeye tebeddül eder. Gayr-ı mardıyye olan sıfat-ı zulümattan (mardıye), "râzıye" olan sıfat-ı nûra geçer.

Ehass-ı havâsın zulmetten kurtulması: Hilkat-i rûhâniyeden de hurûc ile nûr-ı tecellî-i ehadiyet karşısında kendisinde hiçbir şey kalmamaktır.

İşte bu makamata terfiin sırrı: Urve-i Vüska'ya yapışmaktır. O îmânın kulpuna yapışmayıp da tâgûta küfür edecek yerde; Allah'a küfür edenler, yahut Allah'a inansa bile tâgûtun peşinden ayrılmıyanlar, yahut yalnız tâgûta inananlar, yahut yalnız kendisinin sahte varlığına mağrur olanların yârı, dostu, evliyâ-i umûru da tâgûtlardır. Onların başlarına çökerler, nûr-ı Rûhânîlerinden ve îmân-ı fıtrîlerinden çıkarlar, nefislerinin sıfatlarının karanlıklarına, şeytânın behîmiyetin, zulmetin kâbuslarına çekerler; hulâsa aydınlıktan karanlığa sokarlar!

İyi bil ey Muhammedî! Nefis îman nûriyle nûrlanırsa, âlem-i ervaha, âlem-i illiyyîne yâni âlem-i kurbe dâvet olunur. Kezâ ervâh-ı ulviyye, sıfât-ı nefsâniye ile ittisaf ederse esfel-i sâfilîne hubût ettirilir.

Şunu iyi bilin ki, sâha-i izzet-i vahdetten koğulmuş; gerek azgın olan o tâgûtlar, gerek küffar kurtulurlar mı? Hayır... On-

lar ki nûra isyan ettiler, o halde nâra müstahak oldular, sâhib-i nâr olup ilâ mâşâallah nâr-ı cehennemde kalırlar.

Kişi de sevdiği ile beraberdir. Şeytâna benziyen şeytânla beraberdir.*

258 — Elem tere ilelleziyne häcce ibràhiyme fiy rabbihî en àtàhüllàhülmülke iz kàle ibràhiymü rabbiyelleziy yuhyiy ve yümiytü kàle ene uhyiy ve ümiytü kàle ibràhiymü feinnallàhe ye'tiy bişşemsi minelmeşrikı fe'ti bihà minelmağribi febühitelleziy kefere vallàhü lâ yehdiylkavmezzàlimiyne.

Şimdi Cenâb-ı Hak umûr-ı hariciyede misal getiriyor: Bir tâgûta, bir dost-ı mü'minin ne yaptığını ilân ediyor:

Ey râî! Görmedin mi? Hani Allah Nemrûd'a geniş bir mülk ve büyük bir devlet, nüfûzlu bir padişahlık verdi. O da o saltanatı bulunca şımardı da mağrur olarak Allah'a karşı azamet yarışına kalkıştı. Nihayet dâvâ-yı Rubûbiyette bulundu.** (Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûm) Hükûmet-i Rabbâniyesinden Halîlullah rütbesini alan İbrâhim-i hapisten çıkarıp cidal ile onu ilzam ederim, mağlûp ederim zu'miyle Rabbi hakkında sual sordu.

Hazret-i İbrâhim cevaben, Rabbisinin şânını ilân ederek:

"Benim Rabbim öyle bir Rabdir ki; sahrâ-yı ademden varlık vücûdü pazarına getirir ve istediği vakit o icadı idam eder. Yâni var edici, yok edici, yaşatıcı benim Rabbimdir" dedi. Bu cevaba utanmadan o tâgût Nemrûd ne dedi:

"Ben de istediğimi yaşatırım, istediğime kısas yaparım."

(Rivâyete nazaran huzûruna iki adam getirtmiş: "İşte biri-

---

* Bütün zulmetler geçici, nûr ise bâkîdir. O halde fânîyi bâkîye ver felâha er!

** Dikkat! Nümrûd'un kafasından sevdâ-i Rubûbiyyeti, o büyük da'vâyı en ufak bir mahlûku ile çıkaran Allah, kendisiyle azamet yarışına kalkan ahmak münkirlerin kafasından da başka bir türlü çıkarmıştır.

sini öldürüyorum, birisini de salıveriyorum" diye cinayeti irtikâp etmiş.) İbrâhim'e hem tehdit, hem de câhilâne "Rab benim" diye cevab verince; o nûr-ı muhabbet ile yanmış koca Halîlullah, üslûb-ı hakîmâne ile şöyle cevab verdi:

"Şu muhakkaktır ki, Allah güneşi Meşrıktan doğduruyor, getirtiyor, haydi sen de güneşi Mağribten getirt bakalım" deyince, kâfir şaşırdı, tutulup kaldı. Âdâb-ı ubûdiyeti terk ederek hududullahı tecâvüz eden azgınlar, hakkı kabul etmemek emelinde bulunan tâgûtlar mağlûb da olsalar, mephut da kalsalar yine îmâna yaklaşamazlar, zulmetten kurtulamazlar. Allah da mütecâvizîne hidâyet etmez. Hayatı halk etmenin, harekât-ı şemsi tebdîl etmekten daha mühim olduğunu bilmeyen Hazret-i İbrâhim'in önce verdiği cevabla istihfaf eden, ihyânın ne demek olduğunu bilmeden Hakk'a rakîb olmaya kalkan, zulmün en büyüğü olan şirk ile kibirlenen zâlimlere Allah hidâyet etmez!

Şimdi Cenâb-ı Hak, ihyâ-yı emvât ile kudretini izhar ediyor ve haşr ü neşri inkâr edenleri insâfa dâvet ediyor ve bunun bir nümûnesini de âlem-i şühûdda misâl olarak gösteriyor.*

259 — Ev kelleziy merre alâ karyetin ve hiye hàviyetün alâ urùşihà kàle ennà yuhyiy hàzihillâhü ba'de mevtihà feemàtehullàhü miete àmin sümme be'asehu kàle kem lebiste kàle lebistü yevmen ev ba'da yevmin kàle bel lebiste miete àmin fenzur ilâ ta'àmike ve şeràbike lem yetesenneh venzur ilâ hımàrike ve linec'aleke àyeten linnàsi venzur ilel'ızàmi keyfe nünşizühà sümme neksùhà lâhmen felemmà tebeyyene lehu kàle a'lemü ennallàhe alâ külli şey'in kadiyrün.

Yahut görmedin mi o şahsı şöyle ki: O bir şehire uğramıştı, o sırada o karyenin damları çökmüş, duvarları yıkılmış, düşmanın istilâsından şehir bomboş olmuş, şehir üstüne yıkılmış,

* Buhdun-Nasır harbiyle harâb olan Kudüs şehridir.

altüst olmuş. İşte bu şehre uğrayan kimse; bu hâli görünce: "Allah bunu öldürdükten sonra nasıl diriltir?" demiş idi. (Bu kimse harbde katl-i âme tâbi olmıyan Benî İsrâîl'den esirler meyânında bulunan Üzeyir idi. Bir fırsat bulup merkebi ile Kudüs'e uğradığı vakit söylemiş.) Maamafih mefhûm-ı âyet tahsis edilmemeli! Yâni o şahıs kim olursa olsun o karyeye uğradı acıklı hâli gördü: "Taş taş üstünde kalmamış, bu müdhiş ölümden sonra bu hayattan eser kalmayan yeri Allah tekrar nasıl ihyâ edecek, diriltecek?" diyordu. Yâni acaba ben görür müyüm? yahut giden gelir mi? Bunun ihyâsına ümid yok.

Dikkat edin mü'minler! Bu söz yeisden gelir. Yeis de küfrün sıfatlarındandır. Böyle söyleyen kasden söylememiş dahi olsa bir zelledir. İşte hem bu zellenin cezası, hem de Kudretullah'ın nasıl ihyâya kadir olduğuna bir nümûne olmak üzere Cenâb-ı Hak hemen o kimseye yüz sene süren uzun bir ölüm verdi, hayattan eser kalmadı, sonra da diriltti. Ve "Ne kadar kaldın?" diye sordu, "Bir uyku kadar, bir gün, yahut bir günün bir kısmı kadar kaldım" dedi.*

Cenâb-ı Hak merhameten hakîkati anlatıp: "Hayır! tam yüz sene kaldın! Bak kudretimin sana ufak bir nişanı, yiyeceğine içeceğine bir nazar et, hiç bozulmadan taptâze duruyor. Bir de merkebine bak, (nasıl olmuş kemikleri ayrılmış duruyor).** Ve seni ecelin geldiği içün öldürmedik, seni sırf nâsa âşikâr görünür bir âyet, bir bürhan olsun diye öldürüp dirilttik! Sana diriltmeyi, yalnız ahbâr ile değil zevk ile tattırarak gösterdik, öyle değil mi? Bak o kemiklere, kendi kemiklerine bak, merkebinin kemiklerine bak, her ikisinin kemiklerine bak, yahut alelumum kemiklere bak! Biz onları birbirinin üzerine nasıl çıkarıp bindiriyoruz da hayâta nasıl atıyoruz. Sonra da etle nasıl kisve-

---

* Dikkat edin mü'minler! Bu âyette âhırete irtihal ne kadar âşikârdır. Dün bugün için rü'ya, bugün de yarın içün rü'ya olduğu ne kadar meydandadır. Ömr-i dünya bir dakika, ömr-i âdem bir nefes sözü ne kadar doğrudur.

** Yâhud merkebine bak, merkebi de öyle bulacaksın.

liyoruz, etlere sarıyoruz. Bu neşvünümâ nasıl oluyor da bekayı şahsıyete bir vesika oluyor? Ma'nan o kan ve kemik torbasına nasıl taallûk ediyor? Ma'nan aslını muhafaza ediyor da, o kan ve kemik torban tagayyürden masun kalmıyor.

Ey insan! İşte hayatın; mevcûdatın keşşâfı olduğunu anla! O'nun bir sırr-ı ilâhî olduğunu bil de ben de yaratır, öldürürüm deme! Nerede... Daha aklanan saçının ak olmamasını reddedemezsin, istediğin şekilde bir kadından istediğin şekilde bir çocuk yapamazsın! Aczini itiraf et! Cenâb-ı Hak emr-i haşr'i bu şekilde açık bir surette beyan edip o kimseye hitab edince, o şahıs teslim olup:

"Ben Allah'ın her şeye kadir olduğunu bildim. Onda hiç şüphe yoktur. Bu kudreti şimdiye kadar istidlâl ile biliyordum. Şimdi ise tadarak müşâhede ile biliyorum" dedi.

—

(Allàhü veliyyülleziyne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَإِذْ قَالَ إِبْرٰهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ
قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ
فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ
ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦٠﴾ مَثَلُ
الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ
سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ
يَشَاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦١﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ
فِي سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٢﴾
قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى
وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ ﴿٢٦٣﴾ يٰأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ
بِالْمَنِّ وَالْأَذٰى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا
يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ
تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ
مِمَّا كَسَبُوا وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٤﴾

260 — Ve iz kàle ibràhiymü rabbi eriniy keyfe tuhyiyl-mevtà kàle evelem tü'min kàle belâ ve lâkin liyatme-inne kalbiy kàle fehuz erbe'aten minettayri fesur-hünne ileyke sümmec'al alä külli cebelin minhünne cüz'en sümmed'uhünne ye'tiyneke sa'yen va'lem en-nallàhe aziyzün hakiymün.

Dikkat edin muvahhıdler!

Cenâb-ı Hak; hayatta iken öldürüp tekrar ba'settiği, hiç vücûdu yok iken, ismi, resmi meydanda değil iken zuhûra getirdiği gibi isterse bu ihyâ kudretini; hayat ve nûr bahşettiği kulların ellerinden de tecellî ettirebilir.

Bunun sahne-i âlemde misâli şu âyet-i celîlede ilân olunuyor:

Şeyhü'l-Enbiyâ Cenâb-ı Halîlullah, Nemrûd'a vermiş olduğu cevabında "benim Rabbim öldürür, diriltir" demiş idi. Cenâb-ı Hakk'a bunun umûr-ı hariciyede keyfiyetinin tecellîsini sorabilmek ruhsatının fırsatını bekliyordu.

Bu sırrı alenen görmek istiyordu. Bilâ hicab bu sırr-ı ihyâyı görmek heyecanında idi. "Ey ihyâ ve imâteye kadir olan Rabbim! Keyfiyet-i ihyâyı bana göstermeni niyâz ediyorum. Ölüleri nasıl diriltiyorsun! Hayat feyzini bana ihsân ettiğin gibi ihyâ kudretinin tecellîsi de benden olabilir mi? Bunu diliyorum" diye niyâz etti.

Cevâben:

"Ey Halîl! Nasıl istersem öyle ihyâ edeceğime inanmadın mı? Îmân içün muhakkak görmek mi lâzım? (Ben istersen senden de o feyzi gösteririm) şüphen mi var?" buyurdu.

"Yâ Rabbi! Sana, senin kudretine evet inandım; yalnız makam-ı aşktayım, senin cemâl ve celâl parmaklarının arasında olan kalbim iştiyak u heyecanla kaynıyor, hayattan ihyâya geçmek istiyor. Bunun huzûr u sükûnu içün ihyânın alenî keyfiyetini görmeği yalvarıyorum" dedi.

"O halde sen kendi sıfatlarını öldürürsün, benim sıfatla-

rımla hayy olursun! Ve o vakit tecellî-i ihyânın ne olduğunu anlarsın. Şimdi dört kuş al,* bunları kendine meylettir, döndür, o kadar nefsine zemmet ki âyân-ı sâbiteden hakîkat-ı mahsûsaların ilmini öğren, mâhiyet teşekküllerini sûret-i mahsûsalarını iyice bil! İlim, irâde arasındaki alâkanın tecellîsini gör, bu inceliklere vukuf peydâ ettikten sonra onların her birisini parça parça her dağın başına bir cüz'ünü koy, sonra bir defa daha vücûd bulmaları içün çağır! Allah'ın izniyle irâde ve ihyâ tecellî eder de, onlar koşarak sana gelir. İşte hakîkat senin gözünün önünde apaşikâr tecellî ettikten sonra bil ki: Allah bütün irâdesine sâhib ve gâlib, kadir ve hakîmdir. Bütün irâdesi hikmetle dolu, bütün mevcûdatı birbirine hikmetle rabtetmiş bir Hâlık-ı A'zam'dır.

Yâni ben öyle azîz ve hakîm Allah'ım ki, seni hayâtımla hayy kıldıktan sonra ve sıfatımla ikrâm ettikten sonra keyfiyet-i ihyâyı senden tecellî ettiririm.

Dikkat et ey mü'min-i muvahhıd!

Bu âyet-i celîlede o kadar ince mânâlar gizlenmiştir ki, elfâz ile ta'rîf, o inceliğin zevkını bozar. Âyet-i celîleden söylediğimiz mânâ tahsil olunduktan sonra enfüsde şu mânâ da tahsil olunur:

Tavus: Muzahrafât-ı fâniyeye,

Horoz: Tûfân-ı muzahrafatın şehevâtına,

Karga: Uzun emele,

Güvercin: Hevâ-yı bâtılaya işârettir.

Kezâ bu tuyûr-ı erbaa anâsır-ı erbaaya işârettir. Mânâ-yı insânın taallûk ettiği kalıp bu anâsırın izdivacının neticesidir. Hem unsurun kendi karîni ile izdivacından iki sıfat doğar. Meselâ toprağın karîni olan su ile izdivacından doğan hırs, buhuldür. Ateşin karîni olan havâdan doğan; gadab ve şehevattır. Keza tevellüdâtın karînlerinden olan izdivaçlarından birçok sıfatlar doğar.

---

* Tâvus, horoz, karga, yâhud nesir kuşu da denilmiştir.

İşte Cenâb-ı Hudâ, Hazret-i Halîl'e bu sıfatların parçalanmasını emrediyor ve cibâl-i erbaaya konmasını irade ediyor ki, o dağlar, insanın iklîm-i vücûdündeki nefs-i namiye, nefs-i nebâtiyedir.

İkincisi nefs-i emmâre ki rûh-ı hayvânî tesmiye olunur.

Üçüncüsü kuvve-i şeytâniyedir ki, rûh-ı tabiî tesmiye olunur.

Dördüncüsü rûh-ı insânîdir. Bunlar hepsi cüz cüz ayrılıp cevher-i rûh bunların kedûratının tazyikından kurtulur, makam-ı aslîsi ve vatan-ı hakîkîsine derhal rücû eder, bunu görürsün.

Hulâsa: Ey insanoğlu, sen tamamiyle Hak'da boşalmadıkça, kendini cüz cüz ayırıp Hak'da fânî olmadıkça eşyânın hakîkatinin zevkini aynen göremezsin! Senin gördüğün, anladığın eşyânın dimağının üzerine akseden hariçteki birtakım çizgilerinden ibarettir.

Dikkat edin mü'minler! Âyet-i celîleden bu mânâ tahsil olunduktan sonra şu mânâ da tahsil olunur:

Yâ Halîl! Sen sırr-ı kadîmden âgâh olmak istiyorsun. Halbuki sen mahlûksun, hudûs sıfatları ile muttasıfsın! Suâlin, Mûsâ'nın suâlinden daha yüksektir. Mûsâ yalnız keşf-i müşâhede istedi idi... Sen hakîkat-i ilim ve sâhib-i müşâhede olmak istiyorsun, o halde hudûs sıfatlarından soyun!

Cisim kafesinde dört kuşun yâni aklın, kalbin, nefsin, rûhun hakîkatini anla! Bâb-ı melekûtte muhabbet bıçağıyle aklı boğazla, şevk bıçağıyle huzûr-ı ceberûtte kalbi boğazla, huzûr-ı izzet-i vahdâniyet önünde acz bıçağıyle rûhu zebhet!

Aklı, cebel-i azamete koy, orada saltanat-ı rubûbiyetin nûrdan yapılmış libasını giysin!

Kalbi, cebel-i kibriyâya bırak, orada nûr-ı muhabbet libâsını giysin!

Nefsi, cebel-i izzete koy, orada ubûdiyet libâsını giysin.

Rûhu, cebel-i ezele bırak, nûrul-nûr libâsını giysin!

Sonra aşk na'rasiyle bunları dâvet et, onları çabucak sadrında uyûn-ı lâhûtiye ve nûr-ı melekûtiye ile toplamış görürsün!

İşte Allah'ın kalbleri nasıl diriltiğini o vakit anlarsın! Azîz ve Hakîm'in ne olduğunu o vakit tadarsın!

Haşr ve neşrin ne olduğunu bilâ hicab görür, anlarsın. Dünya ve âhırete müteallık her şeyin aslına vukuf peyda eder de Allah uğrunda emvalini infaka başlarsın! Keyfiyet-i ihyâyı öğrenince; infaktaki zevkı tadarsın.*

Dikkat et mü'min-i Muhammedî!

Cenâb-ı Hak imdi, mallarını Hak yolunda sarfedenlere umûr-ı hariciyede misal getiriyor:

261 — Meselülleziyne yünfikùne emvàlehüm fiy sebiylillâhi kemeseli habbetin enbetet seb'a senàbile fiy külli sünbületin mietü habbetin vallàhü yudà'ıfü limen yeşä'ü vallàhü vàsi'un aliymün.

Nisbet-i şer'iye ile kazanmış oldukları emvâlini Allah yolunda, din uğrunda, sırf Allah içün bezledenlerin hali (neye benzer?): Bir habbenin haline benzer ki o habbe ekilirse; bütün makdûrata kadir ve muktedir olan Allah; bir kökte yedi başak bitirir, her bir başakta da yüz tane verir. (Yâni bire yedi yüz veren Allah** işte âhıret mezraası olan bu dünyada ektiğin iyiliklerini en aşağı yedi yüz misli kâriyle biçersin. Allah kendi uğrunda bulunanlara dilediğini böyle kat kat verir.

Ve fazl u keremi vasi' olan Allah, kimin fazl u kereme lâyık olduğunu bilir. Kimin hangi niyetle infak ettiğini bilir ve ona göre karşılar. O'nun fazl u ihsânında darlık yoktur. O'ndan gizlenecek, bilmiyeceği bir şey yoktur. Onun içün dikkat edin mü'minler, infakınızın böyle kat kat ecrini alabilmek içün şart vardır:

---

* Dikkat! Dünyada en büyük zevk; infak ve iffettir. Şunu iyi bil ki, şevk ile malını infak eden kimse o malın nifakından kurtulur. İleride izah edeceğim, bak.

** Âyetin inceliğine gözünü aç; ziraat ilminde tekemmül et, nizam-ı hikmetle zer'iyyat yaparsan bu kadar mahsûl alabilirsin!

Bir def'a infak ettiğiniz o ni'metin sâhib-i hakîkisi siz değil Allah olduğunu bilerek; o ni'metin sizin elinizden zuhûr etmesi sebebiyle Hakk'a karşı çok büyük şükürde ve infak ettiğiniz kimseye de hiçbir vakit mağrur bir tavırda bulunmamanız lâzımdır.

Hulâsa: Lûtf-ı Hakk'ın herkese bîminnet, dest-i abd'in arada bir âlet olduğunun farkına varmaktır.

Onun içün, Cenâb-ı Hak kat kat ve korkusuz ecre nâil olacaklarını beyan buyuruyor:

262 — Elleziyne yünfikùne emvàlehüm fiy sebiylillâhi sümme lâ yütbi'ùne mä enfekù mennen ve lâ ezen lehüm ecrühüm ınde rabbihim ve lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenùne.

Ey rahmeten lil'âlemîn olan Resûlüm! Fisebîlillâh Hak nâmına infakta bulunanlar; o malın hakîkaten mâliki olmadığını bilenler, sonra infak ettiklerine ne minnet, ne ezâ karıştırmayanlardır. Menn ü ezâ ile infak edenler, malı kendinin zannedip de infakın kendinden olduğunu bilenlerdir. Hakîkî ehl-i infakın menn ü ezâsı değil; Allah'tan gayrı talebi olmaz.* İşte onlar makam-ı indiyette rütbe alır, (ınde melîkin muktedir) sırrına mazhar olur. Artık bunlar içün korku ve mahzûn olmak da yoktur.

263 — Kavlün ma'rùfün ve mağfiretün hayrün min sadekatin yetbe'uhä ezen vallàhü ğaniyyün haliymün.

Şunu bilin ki: Kalb kırmadan gönül alan dilber bir söz ve afv ederek kusura bakmamak; arkasından ezâ gelecek, gönül kıracak sadakadan hayırlıdır. Zira Allah ganîdir, halîmdir, fu-

* Ne dünyadaki iyiliklerine teşekkür olunsun diye bekler; ne âhırette cennete gireyim diye bekler. O ancak makam-ı indiyyette Allah ile olayım diye içi titrer.

Ey insanoğlu! (Lâ nüriydü minküm cezâen ve lâ şükûra) âyetini iyi oku!

kara iyâlûllahtır. Onun himâye-i lûtfunda ve havz u muhafazasındadır. Kendi fukarâsının başkalarının minneti altında kalmasına tahammül etmez. O sadaka sonra onun sebeb-i ikabı olur; menn ü ezâ (edenlerin cezasının gecikmesinden merak etme!) Allah acele etmez, hilminden dolayı imhal eder.*

264 — Yä eyyühelleziyne àmenù lâ tübtılû sadekàtiküm bilmenni vel'ezà kelleziy yünfiku màlehu riäennàsi ve lâ yü'minü billâhi velyevmil'àhıri femeselühu kemeseli safvànin aleyhi türàbün feesàbehü vàbilün feterekehu salden lâ yakdirùne alâ şey'in mimmà kesebù vallàhü lâ yehdiylkavmelkâfiriyne.

Ey mü'minler! Ganî ve Halîm olan Allah'ınızın rızâsına muvafık sadakalarınızın ve infakınızın ne şekilde olacağını anladınız. Artık sadakalarınızı kendinizin zannedip de Hak'tan gayrisiyle taleb kasdiyle iyilik yapmayın. Dikkat edin, Hak'tan gayrı olan şeyler bâtıldır. Binâenaleyh bu taleb de bâtıl olur. Sadakalarınızı, böyle yüze vurmak, nezaketsiz şekilde davranmak, utandıracak vaziyetler ihdas etmek suretiyle ibtal etmeyin!

Menn ü ezâ ile sadakasını ibtal eden şu kimseye benzer ki: Ne Allah'a îmân etmiş, ne âhırete... Hiçbirine îmân etmeyip sırf riyâ içün; insanlara gösteriş olarak infak eden münâfık, kâfirin sadakası gibi olur. O nasıl hiç olmuşsa, bu da hiçe gider.

Bunun hâli şuna benzer ki: (Bir taş üzerinde rüzgârların te'siriyle birikmiş biraz toprak var. Fakat başına şiddetli bir yağmur gelmiş, bir toz tanesi bile kalmamış, sıyırmış gitmiş. İşte o kaya gibidir. O kayanın üzerine atılan tohum nasıl bitmez zâyi olursa münâfıkın, kâfirin, riyâkârın, menn ü ezâ ile sadaka verenin yaptıkları bu işten kazançları da hiç olur.

Hulâsa Allah'ın rahmetine tevessül edecek bir kazançları yoktur. Zira şirk ile kazanılan her kazanç bâtıldır.

---

* Ey mü'min! Dikkat et. Fukarâ vesile-i Hak'tır. Gönül yap!

Elbette Allahü Teâlâ, ni'meti Hak uğrunda infak etmekten örten kâfirlere, onun ta'rifatiyle sarf etmeyen münâfık mürâîlere, kendisine varlık vererek menn ü ezâ eden âdîlere hidâyet etmez, elbette visâl-i devletinden mahrum kılar.

—

(Ve iz kàle ibràhiymü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا
مِّنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا
ضِعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ
(٢٦٥) أَيَوَدُّ أَحَدُكُمْ أَن تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ
تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ
الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ
فَاحْتَرَقَتْ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ
تَتَفَكَّرُونَ (٢٦٦) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنفِقُوا مِن طَيِّبَاتِ
مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا
الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنفِقُونَ وَلَسْتُم بِآخِذِيهِ إِلَّا أَن تُغْمِضُوا
فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ (٢٦٧) الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ
الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم
مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (٢٦٨)
يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ
خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ (٢٦٩)

265 — Ve meselülleziyne yünfikùne emvàlehümübtiğäe merdàtillâhi ve tesbiyten min enfüsihim kemeseli cennetin birebvetin esàbehà vàbilün feàtet ükülehà dı'feyni fein lem yusıbhà vàbilün fetallün vallàhü bimà ta'melûne besıyrün.

Dikkat et muvahhıd-i Muhammedî!

Şimdi Cenâb-ı Hak hakîkî mü'minin infakının misâlini ilân ediyor:

Mü'min-i hakîkî olanlar emvâlini infak ederlerken bir def'a o ni'metin kendilerinde Allah'ın bir lûtfu olduğunu bilirler. Binâenaleyh onu sırf Allah'ın rızâsını tahsil içün infak ederler. Ne dünyevî, ne uhrevî bir ivaz ve garaz beklemeksizin yaparlar. Cân ü gönülden ihlâs niyetiyle Hakk'ı talebden gayrı bir hazları olmaksızın yaparlar.

İşte bunların bu ektikleri hayır tohumlarının yeri yüksek münbit bir tepede âlâ bir bahçeye benzer ki: O yere kuvvetli bir yağmur yağmış, mahsûlünü iki kat vermiştir. O yağmur (Kaya üzerine yağdığı vakit ise üstündeki toprağı sıyırıp cascavlak bırakmıştı, atılan tohum da kaybolmuştu) burada iki misli oluyor. Yüz veriyorsa, iki yüz, bin veriyorsa iki bin veriyor,* hattâ yağmur dahi yağmasa hafif nem, az bir rutûbet yetişir. O bahçe vereceğini kat kat verir.

Âyet-i celîleden enfüs mânâsı tahsil olunacak olursa: Kalb-i muhlis iklîm-i vücûdün en âlâ yerinde güzel bir cennettir. Orada vâridat ve ilhâmât kaynağı kaynar. Oradaki muhabbet ağacından keşf, müşâhede kerâmet yemişleri toplanır.

Şunu bilin ki: Bütün ahval ve amellerinizi muhît olan Allah, amellerinizin, kendi rızâsı içün mü, kedûrattan, riyâdan

---

* Dikkat! Ey hakîkat yolcusu! Bereket bir feyz-i ma'nevîdir, gözle gözükmez, âsârından anlaşılır. Kudret bunun canlı misallerini getirmiştir. Meselâ koyun senede bir tane, iki tane doğurur, binlerce kesilir. Köpek sekiz on tane doğurur, ona el sürülmez. Bugün bir istatistik yapılsın, koyunun adedi köpeğin adedinden çoktur.

münezzeh mi, ihlâs-ı tâm ile mi, değil mi? Ne niyet ile yapıldığını görür. Ona göre harekette bulunun. Riyâ, rahmet çeşmesini kurutur.

266 — Eyeveddü ehadüküm en tekûne lehu cennetün min nehıylin ve a'nàbin tecriy min tahtihel'enhàrü lehu fiyhà min küllissemeràti ve esàbehül'kiberü ve lehu zürriyyetün du'afà'ü feesàbehä ı'sàrün fiyhi nàrün fahterekat kezàlike yübeyyinullàhü lekümül'àyàti le'alleküm tetefekkerùne.

Hiçbiriniz sever mi ki: Öyle bir yer var; bağlı, bahçeli, zümrüdü-âsa bir cennet: İçinde hurmalıkları var, üzümlükleri var, altında da ırmaklar akıyor ve kendisi için de enva'i çeşit yemişler var. Hal böyle iken, üstüne ihtiyarlık çöksün ve gücü yetmez, eli ermez kazanca iktidarı olmayan yavruları da bulunsun! İşte hepsi kazanca âciz halinde iken birdenbire o güzel bağa bir ateş isabet etsin de baştan başa bir anda yansın kül olsun! Bu mahrûmiyeti kim ister!

Ey mürâî, ey nifakında menn ü ezâ eden zavallı! Menn ile amelini ve onun muhteviyatını yakma!

Ahsen-i takvîm sırrına mazhar kılınarak bu âlem-i şühûda gelen, istidâdında bütün kemâlât, kerâmât ile tezyin hakkı verilen, nûr-ı akıl, cem'i esmâ ile şemâil-i mükerrem tutulan, emânet-i ilâhiye ile, niyâbet-i Rabbâniyeye lâyık olan, iklîm-i vücûdünden ma'rifet-i ilâhiye nehirleri akmak istidâdına sâhib olan, za'f-ı beşeriye ve mütevellidât-ı beşeriye ile sarsılma! Aklını başına al. Riyâ ateşi, nifak ateşi, hulâsa sıfat-ı beşeriyetin ateşi ile cennet-i rûhunu tutuşturma! İstidâdının kemâlât kabiliyetini yıkma!

İşte Allah; âyet ile, eltâf ve ihsâniyle umûr-ı hariciyede misâliyle hüsn-i istidât ve fıtratınızı âşikâr beyan etti. Tâ ki iyi düşünesiniz! Ni'meti yerli yerine sarfedesiniz ve güzelliklerinizi, çirkinliklerinizle ibtal etmeyesiniz!

267 — Yä eyyühelleziyne àmenù enfikù min tayyibàti mà kesebtüm ve mimmä ahrecnà leküm minel'ardı ve lâ teyemmemülhabiyse minhü tünfikùne ve lestüm biàhıziyhi illâ en tuğmidù fiyhi va'lemû ennallàhe ğaniyyün hamiydün.

Şimdi Cenâb-ı Hak infâkın; helâl kazançtan, tıyb kisibten olmasını haber veriyor:

Ey mü'minler! İnfaka lâyık olan kullarıma; rızâyı ilâhîmi tahsil içün kazancınızın tertemizinden, her nev'i emvâlinizin en güzelinden, hele hiçbir zorluk çekmeden size arzdan çıkardığımız türlü türlü emvalden infakda bulununuz. Ve dikkat edin! İnfak sizin hayât-ı ebediyenizde kazanacağınız saâdetin en büyük bir tohumu olduğu içün, bu tohumun kötüsünü, harâmını, hoşa gitmeyenini, helâl şekilde kazanılmayan habîsini çıkarıp vermeyi niyet etmeyin! Size verilse bozukluğundan dolayı almayacağınızı, alsanız da göz yumarak müsamahalı davranarak alacağınızı, fenâsını vermeyiniz. "Yâni kendinizin hoşuna gitmeyen ve istikrah ettiğiniz şeyleri fukarâya lâyık görmeyiniz" ve bunu çok iyi bilin ki Kadir ü Gayyûr olan Allah ganîdir ve hamîddir, mahmûddur. Sizin yapacağınız infak sizin menfaatiniz içündür.

Bütün mahlûk O'na hamde ve şükre borçludur. O halde O'nun rızâsını alacak şekilde infakta bulunun.*

268 — Eşşeytànü ye'ıdükümülfakre ve ye'mürüküm bilfahşä'i vallàhü ye'ıdüküm mağfireten minhü ve fadlen vallàhü vàsi'un aliymün.

---

* Dikkat edin mü'minler! Fukarâya verilen sadaka Allah nâmınadır. Dostunuza verilen dostunuzun nâmınadır. Yârın âlem-i âhırette ikisi de getirilir. Cenâb-ı Hak: "Bunu bana nasıl lâyık gördün? Beni bu dostundan da mı aşağı gördün" dese ne cevab verirsin?

Bir hadîs-i şerifde: "Fakire verilen sadaka ilk önce Allah'ın eline düşer, sonra fakirin eline geçer" buyurulmuştur. Aman gönül kırma! Yanarsın!

Ey vaziyeti müsâid olan! "İnfak edersek biz de muhtac oluruz" diye bir şey gönlünüze gelirse; o size şeytânın verdiği telkindir. O iğvâ edici mudil şeytân, o Hak'tan koğulmuş İblis daima sizi kendi sınıfına almak içün hakîkate karşı kör olmanızı ister, ye'se düşürür. Hayrın önünden kaçırır ve daima fakrı vâdeder, hırs ve buhlü tâlim eder. Servetinizi rezâlette sarfetmeyi emreder, hudûd-ı ilâhîyi tecâvüz etmeyi teşvik eder. Bütün fesadlarınızı ıslah eden, kendi merhametine iltica edene rahmet eden Cenâb-ı Hak da size taraf-ı ilâhîsinden afv u mağfiret, fazl u kerem vâdeder. O'nun kudreti çok geniş ve alîmdir. (Artık sen iyice düşün) bütün iyiliklerini Allah'ın nasıl karşılayacağını gör. Senin yaptıklarına karşı vereceği ihsânı çok bol ve niyetini çok iyi bilici olduğunu bil.

İşte Cenâb-ı Hak, mahlûk-ı Hudâ'ya karşı ne kadar şefkati emrediyor. İbâdet-i maliyeye ne kadar büyük kıymet veriyor ve ibâdet-i maliye üzerinde var iken onu terk edip de yalnız ibâdet-i bedeniyeden hiçbir feyz alınamayacağını âşikâr ilân ediyor!

Bizde ekserî müslümanlar ibâdet-i bedeniye ile meşgul olur da bu ehemmiyetli kısma gelince orada yokturlar.

Dikkat! Âyet-i celîleyi enfüste kendi vücûdümüze tatbik edersek şu mânâ tahsil olunur:

Ey hakîkat yolcuları! O fakir nefislerinizi ıslah edip islâm ediniz. Nefsin ıslahı helâl, tıyb lokma ile olur. Nefislerinizi temizleyerek safâ-yi kalb ile şeytânın tasarrufatından ayrılınız. Ârızî tıynetinizden mekârim-i ahlâk ve envâr-ı îmân neşrederiz. Îmân asıldır, küfür ârızîdir. Biz hepinizi islâm fıtratiyle meydana getirdik. O halde Hakk'ın gayrisine meyledip de libâs-ı beşeriyetinizi telvîs etmeyin. Sizin fıtrat-ı asliyeniz habîsi kabul etmez.

Ben sizi "ve nefahtü fîhhi min rûhî" fermâniyle mümtaz kıldım. Binâenaleyh zâtınızda habîslik yoktur, ârızî olan o habâseti, kelime-i tayyibe (Lâ ilâhe illâllah) ile gidererek mağfiret-i ilâhiyeme dahil olun! Allah'ın ganî ve hamîd olduğunu bilin.

Şeytân, insanın gönlünü Allah'ın gayrısına bağlamaya çalışır. Hakk'ın gayrısına meyil de insanın en büyük yıkımı olur.

Hak da kulunun ahlâk-ı ilâhiye ile tahallûk edip kendisinde yok olmasını, örtülmesini ister! Fazl u keremi ve atâsı büyük, ilmi nihâyetsizdir.

269 — Yü'tiylhıkmete men yeşäü ve men yü'tiylhıkmete fekad ùtiye hayren kesiyren ve mà yezzekkerü illä ülül'elbàbi.

İşte vasi' ve alîm olan Allah, kendi meşiyyet-i ilâhiyesinden olan hikmetini yâni envâr-ı sıfatından olan o nûru dilediği kimseye verir.

Hikmet; aklı te'yid eden bir nûrdur. Binâenaleyh "Nûrun alâ nûr. Yehdillahü linûrihî men yeşâ" âyet-i celîlesinde buna işâret vardır.

Her kim hikmete erdirilirse, kim hikmet nûruna nâil olursa, işte o muhakkak çok fevâid-i hayre erdirilmiş olur. Hikmete nâil olmak içün senden ikdam, Hak'tan ikbal lâzımdır. Bu işin inceliğini, ukûl-i insâniye kışrında kalanlar değil, lübbüne, özüne dahil olanlar düşünebilir. Ülü'l-elbâb'dan başkası tezekkür edemez.

Ey mü'min! Yalnız aklın kışrında kalma! Çok çalış, enbiyânın sünnetine tâbi ol da kışr-ı aklın zulmetinden çık envâr-ı Rabbâniyeye gir. Şunu bil ki: Akıl Allah'ın varlığını bildirmeye yarar. Halbuki Allah'ın varlığını bilmek ile Allah'ı bilmek arasında fark vardır. Sen o zevkı bulmaya çalış! Onun içün ehemmiyetine binâen âyet-i celîlede "Ülü'l-elbâb" buyurulmuştur.

—

(Ve meselülleziyne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَمَآ أَنفَقْتُم مِّن نَّفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُم مِّن نَّذْرٍ فَإِنَّ ٱللَّهَ
يَعْلَمُهُۥ ۗ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ ﴿٢٧٠﴾ إِن تُبْدُوا۟
ٱلصَّدَقَٰتِ فَنِعِمَّا هِىَ ۖ وَإِن تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا
ٱلْفُقَرَآءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَيُكَفِّرُ عَنكُم مِّن سَيِّـَٔاتِكُمْ ۗ
وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾ لَّيْسَ عَلَيْكَ هُدَىٰهُمْ
وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَهْدِى مَن يَشَآءُ ۗ وَمَا تُنفِقُوا۟ مِنْ خَيْرٍ
فَلِأَنفُسِكُمْ ۚ وَمَا تُنفِقُونَ إِلَّا ٱبْتِغَآءَ وَجْهِ ٱللَّهِ ۚ
وَمَا تُنفِقُوا۟ مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنتُمْ
لَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٢﴾ لِلْفُقَرَآءِ ٱلَّذِينَ أُحْصِرُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ
لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِى ٱلْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ ٱلْجَاهِلُ
أَغْنِيَآءَ مِنَ ٱلتَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُم بِسِيمَٰهُمْ لَا يَسْـَٔلُونَ
ٱلنَّاسَ إِلْحَافًا ۗ وَمَا تُنفِقُوا۟ مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ ٱللَّهَ بِهِۦ
عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَٰلَهُم بِٱلَّيْلِ
وَٱلنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ
رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

270 — Ve mä enfaktüm min nefekatin ev nezertüm min nezrin feinnallàhe ya'lemühu ve mà lizzàlimiyne min ensàrin.

Ey îmân kulpuna yapışan mü'minler! Ey urve-i vüskaya sarılan muvahhıdler! İyi biliniz ki, Allah rızâsı içün her ne harcederseniz, Allah uğrunda infak içün her ne adar, her ne nezir yaparsanız, hiç şüphesiz umûr-ı hariciyede size muvaffakıyet veren Allah, ilm-i huzûrîsiyle onu bilir. Onun içün iyi niyetle, temiz gaye ile infakınızı, nezrinizi yapınız. Zira hudûdullahı tecâvüz ederek, şeytâna iktidâ edip Hak yolundan ayrılan zâlimleri, intikam-ı ilâhîden kurtaracak, yardım edecek hiçbir ferd yoktur.

271 — İn tübdüssadekàti feni'ımmà hiye ve in tuhfùhà ve tü'tùhelfükaräe fehüve hayrün leküm ve yükeffirü anküm min seyyiàtiküm vallàhü bimà ta'melûne habiyrün.

Şimdi Cenâb-ı Hak, sadakanın veriliş tarzını beyan buyuruyor:

Ey mü'minler! Eğer riyâsız bir şekilde sadakalarınızı alenen verirseniz, indallah ve indennâs ne güzeldir. Şayet onları gizler de verirseniz (bu husus hakkınızda daha hayırlıdır), bu gizleyişten de ayrıca hayır görürsünüz.* (Sizin böyle örtülü, gizli vermenize mükâfeten ve keffâret olarak) Allah günahlarınızdan bir kısmını örter, gizler. Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır, ilâna lüzum yoktur.

* Gizleyişte, fukarâyı utandırtmamak vardır. Menn ü ezâ, riya kokusu olmaz. Bir hadîs-i şerifte: "Sadakasını gizli yapan kimseyi; Allah, gölgesi olmayan günde gölgelendirecektir" buyurulmuştur. Yalnız kendisini taklid edecekleri te'min içün farz olan sadakalar alenen verilebilir. Hulâsa: İslâm dîni çok nâzikür. Farzda, inciltmeden izhar; nevâfilde ihfâ vardır. Dikkat et! Sadakanda nefsin haz duymasın, o vakit hâlisen livechillâh olur.

272 — Leyse aleyke hüdàhüm ve lâkinnallâhe yehdiy men yeşä'ü ve mà tünfikù min hayrin felienfüsiküm ve mà tünfikùne illebtiğäe vechillâhi ve mà tünfikù min hayrin yüveffe ileyküm ve entüm lâ tuzlemùne.

Ey Ekmelerrusül! Herkesin, ta'rifât-ı ilâhiyyem dahilinde bulunmalarını, emrettiğim infakı yapmalarını şiddetle arzû edip hidâyete kavuşmalarını istiyorsun, Hak yoluna girmiyorlar diye üzülüyorsun. Üzülme!

Habîbim! Sen yalnız söyle, tebliğ et, yalnız emr ü nehyi beyân et! Onları fiilî hidâyete getirmek vazifesiyle mükellef değilsin! Hayrı göster, irşâd et kâfi! Yalnız Allah ibâdından her kime dilerse kalbine hidâyet eder, tevfîk-ı Sübhânîsine mazhar kılar, sırât-ı müstakîmden zirve-i tevhîde çıkarır.

Habîbim! Tarafımdan niyâbeten söyle! Siz her ne harcederseniz, gerek sadaka olsun, gerek nezir olsun; yâni bütün hayırlarınız hemen sizin kendiniz içündür. Muhsinîn rütbesini sizler alacaksınız.

Habîbim, yine beyân et ki: Eshâbın ve ümmetin, sadakasını ve infakını sırf Allah rızâsını taleb içün yaparlar. Ancak vec-i Hakk'ı mütalâadan gayrı gayeleri yoktur. O halde herhangi bir kula sadaka vermekten nasıl menederler?* Allah'a lâyık olmayan bir şeyi o huzûra nasıl arzedersiniz?

İşte siz herhangi bir hayrı, bir infakı yaparsanız, hulâsa, hayra ne harcederseniz neticede mükâfatı size verilir. Mükâfatı bâligan mâbelâğ, kat bekat alırsınız. Allah ile yapılan bu muamelede hiçbir eksiklik görmez, hiçbir zulme de uğramazsınız. Va'dolunana bol bol kavuşursunuz.

273 — Lilfükaräilleziyne uhsrù fiy sebiylillâhi lâ yestetıy'ùne darben fiyl'ardı yahsebühümülcàhilü ağniyäe

---

* Hakikî insan; ahlâk-ı ilâhiyye ile muttasıf olan adamdır. Allah ise rezzâk u erâzil ü eâzımdır. Binâenaleyh müslim, gayr-ı müslim herhangi bir fakîre sadaka verebilirsiniz. Allah Rabbü'l-âlemîndir.

minette'affüfi ta'rifühüm bisiymàhüm lâ yes'elûnennàse ilhàfen ve mà tünfikù min hayrin feinnallàhe bihî aliymün.

Yalnız dikkat et! Sadakayı vermek hususunda elzem ve daha hayırlı olması içün kimi tercih edelim denildiğinde: Öyle fakirler vardır ki, âriflerdir, zâriflerdir. Allah yolunda temekkün etmiş, din uğrunda vücûdünü vakfetmiş, yeryüzünde şuraya buraya gidecek kudreti kalmamış, fakat şerefini satmamış, fazîletinden soyunmamış, dünyayı verseler dininden hiçbir fedakârlık etmemiş, türlü mânialar karşısında nafakasını tedarikten âciz kalmış amma derdini kimseye söylememiş. Dîninin verdiği bu vekar ve mehâbetinden dolayı istemeğe çekindiklerinden hallerini bilmeyen kimseler de onları zengin zannederler.

Ey Allah uğrunda infak eden kimse! Nûr-ı Rabbânî ile sen onların sîmâlarına dikkatle bak, hallerini gör! Ahvâl-i bâtınelerine vukuf peydâ et, sîmâlarının nezâheti alnında gizlenmiş olan fakrı tanı!

Onlar, insanlardan ihtiyaçlarının giderilmesi içün bir şey istemezler. Hele ısrar ile hiçbir şey taleb etmezler.

Ey infak ediciler! İşte her ne sarfederseniz, ecrini görürsünüz. Bâhusûs bu sınıfa ikram ederseniz, muhakkak Allah onu bilir, ecriniz zâil olmaz. İhsâna alışınız.

274 — Elleziyne yünfikùne emvàlehüm billeyli vennehàri sirren ve alâniyeten felehüm ecrühüm ınde rabbihim ve lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenùne.

Gece, gündüz gizli ve âşikâr bütün vakitlerinde Allah içün mallarını her türlü infak edenler yok mu? Bunların bu melekeleri, bu kabiliyetleri sebebiyle bu uğurda harcettiklerinin ind-i Bârî'de çok büyük karşılıkları vardır. Allah indinde mevkii olan kimseler içün korku yoktur, mahzûn olmak da yoktur. Binâenaleyh onlar içün de korku yoktur. Sonumuz ne olacak diye mahzun da olmazlar.

Onlar Hak'da soyunmuş insanlardır. Zulümâttan kurtulmuş, nûra ermiş kimselerdir. Neden korksunlar, neden mahzun olsunlar!..

Onlar "Men kâne lillâhi kânallahü leh" sırrına mazhar olmuşlardır.

—

(Ve mà enfaktüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَوٰا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ
الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَوٰا
وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوٰا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ
فَانْتَهَىٰ فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾ يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَوٰا وَيُرْبِي
الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَوٰةَ
وَآتَوُا الزَّكَوٰةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا
مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَوٰا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا
فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ
أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ وَإِنْ كَانَ
ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ
إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ
ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

275 — Elleziyne ye'külûnerribà lâ yekùmùne illâ kemà yekùmülleziy yetehabbetühüşşeytànü minelmessi zàlike biennehüm kàlû innemelbey'u mislürribà ve ehallellàhülbey'a ve harremerribà femen cäehu mev'ızatün min rabbihî fentehà felehu mà selefe ve emrühu ilellàhi ve men àde feülâike ashàbünnàri hüm fiyhà hàlidùne.

Dikkat edin mü'minler!

Bir cemiyetin saâdetle devamı için yegâne şart muhabbettir. Hangi cemiyette muhabbet ipleri kopmuştur; onun zevâli muhakkaktır. İşte infak müessesesinin, bir cemiyetin muhabbet merkezi olduğunu gördük ve o infak dolayısiyle o cemiyette yâr ü ağyâr kalkıp beşerin; hilkatte beraber, hakîkatte birader olduğunu müşâhade ettik.

Teâvün ağızdan kalbe geçiyor ve bu söz ile değil, gönülle oluyor. "Ben yaşayayım da âlem ne olursa olsun" nazariyesi kalkıyor. Nihayet infak müessesesinde kemâle erenler, ind-i ilâhiyede mevki alanlar "Lâ havfün aleyhim ve lâhüm yahzenûn" sırrına mazhar oluyor.

Bir de bunun aksi olan faizcilerin haline bak!

İmdi de Cenâb-ı Hak; infak müessesesinin aksi olan faiz müessesesini beyan ediyor: Ve bu müessesenin, cemiyette şahsî menfaatler vaz'ederek muhabbet esâsını nasıl yıktığını gösteriyor. Dünyada ekseriya kıtaller, cidaller, dikkat edilecek olursa bu müessesenin altından çıktığı anlaşılıyor.*

---

* Dikkat! Allah'ın reddetmiş olduğu, İslâmiyetin aleyhinde bulunduğu, beşeriyyet için bir âfet olan bu müessesenin kalkması için, bütün dünyanın yüksek iktisadçıları, mütehassısları fenalığını zikrettiği halde bugün fikir hâlinde kalıyor. Koca İslâmiyet! On dört asır evvel görmüş ve bi'set-i nebeviyyenin son senelerine doğru nehyetmiş. Fahr-i Âlemin âlem-i cemâle teşrifi senelerinde faizin ref'olması bu müesseseden uzaklaşabilmek için tekâmülün şart olduğu anlaşılmış ve şahsi menfaatten ferâgat için kişinin efkâr-ı dîniyyesinin yükselmesi ve zevk-ı dînin artmasına işaret edilmiş.

İşte Cenâb-ı Hak ilân ediyor: Dünya hırsı gönlünü kaplamış, bu âlemin karanlığında kalmış olan ve bu suretle muhtacların elinden kazançlarını çekenler, hesâb gününde, dîvân-ı kıyâmette cin çarpmış sar'alı veya deli gibi kalkarlar. Yâni amel sandığı olan kabir çukurundan, Vâcib Teâlâ'nın toplan kumandasını işittikleri vakit, bu sıfatla kalkacaklar ve bu hâl alâmet-i fârikaları olacaktır.

Bunların bu hâle giriftar olup azâba sevkolunmalarına sebeb: "Alım satım ile faizin ne farkı var, bu da bir nevi alış veriştir, onun gibidir" diye kanâat etmeleridir. Ve bunu helâl tanımalarıdır. Bu i'tikadları dolayısiyle ikaba lâyık oldular. İşte hırs karanlığı insanı isyâna, ma'siyete sevkeder. Harâmı, helâl i'tikad ettirir. Zira hiç faiz, alım satım gibi olur mu? Birbirine benzer değil, belki âşikâre zıddırlar. Allah alımı satımı helâl, faizi harâm kıldı. Allah'a karşı kıyas-ı fâsid mi yapıyorlar? Tepelenirler. Binâenaleyh artık kim ki, gurubu olmayan şems-i hakîkat-ı Kur'ân'ı, Hak tarafından gelen bu öğüdü, bu mev'ızeyi işidir de Allah'a rücû eder, tevbe ederek faizden vazgeçerse geçmiş onundur. İstirdadına kalkışılmaz; hükmün evveline şümûlü yoktur. Onun işi Allah'a kalmıştır, o hüküm; sırf Allah'a kalmıştır. O anda emr-i ilâhîye sarılıp faizi bıraktığından dolayı o hâli afv olunur. Mâzisini de dilerse Cenâb-ı Hak afv eder, di-

---

Dikkat edin mü'minler! Dîn-i Celîl-i İslâm, zekât müessesesini kabûl ettiği için faiz müessesesini kabûl edemez. Tevâzün olmaz. Zekât müessesesi bir cem'iyyetin bekasının rûhudur. O müessesede fakir, ağyâr mevkiine düşmez. Fakir, zenginin hasmı olmaz, dostu olur, kardeşi olur. Zira "onun malında benim hissem var" der.

İsmi hâfızamdan çıkan bir Frenk âlimi:

"Eğer müslümanlar, Hazret-i Muhammed'in bırakmış olduğu zekât müessesesine riayet edip amel etselerdi, bugün zekâtlarını Avrupa fakirlerine vermeğe mecbur kalacaklardı" demiştir. Ve bu bir hakikattir.

Faiz müessesesi ise daima herkesin muhtaç olduğunu ister, fukarâ ağyâr mevkiine düşer, cem'iyyette birlik olmaz. Faiz, muhtaca yardım değil, neticede ihtiyacın şiddetini arttırır.

Dikkat! Bir de faizde muhtemel bir kazanca karşı muhakkak bir borca girmek vardır. Kazanç muhtemel, borç muhakkak!..

lerse cezâ verir. O ancak Zât-ı Samedânî'sine aittir. Yalnız afvı galibdir, rahmeti, gadâbını sebketmiştir.

Dikkat! Her kim böyle tevbe eder, vazgeçer de, yine faizciliğe dönerse; yahut Hakk'ın bu açık va'zını dinledikten sonra yine faizciliğe devam ederse, kendi kendine yine helâline kail olursa o vakit bunlar ilâmâşaallah ehl-i nâr olurlar.

276 — Yemhakullàhürribà ve yürbissadekàti vallàhü lâ yühıbbü külle keffàrin esiymin.

Hem zâhirinden bakılıp faiz, serveti artırır; infak, sadaka bitirir de zannolunmasın. O çok parlak görünen faiz servetini, haberi olmadan Cenâb-ı Hak küçülte, küçülte yok eder.* Sadakalar, hayrata makrûn olduğu içün berekât vardır. Malı bil'akis nümâlandırır.**

Dikkat edin!

Cenâb-ı Hak; harâmı helâl i'tikad eden nankörleri, günahta ısrar eden âsîleri, pek zâlimâne, kâfirâne olan faizcileri, bunların hiçbirini sevmez.

277 — İnnelleziyne àmenù ve amilussàlihàti ve ekàmussalâte ve àtevüzzekâte lehüm ecrühüm ınde rabbihim ve lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenùne.

O kimseler ki, ferd ü samed olan Allah'a, onu beyân eden Resûlüllah'a îmân etmiş, hakîkati tasdik etmiş, ahkâm-ı ilâhiyeyi sertâc-ı ibtihac etmiş, zindân-ı beşeriyyetten kurtulmuş, Allah'ın istediği, Resûlüllah'ın sevdiği işleri yapmış, bâhusûs hevâ-yı hevesâtının zulmetinden kurtulup namazlarını kılmış, dîvân-ı ilâhîye iktirâb etmiş, o huzûrda aldığı nûr ile zekâtını vermiş, gönlü ne malına bağlı, ne cismine bağlı, her şeyinden so-

---

* Şübhen varsa târihe bak!
** İhlâs ile zekâtını veren mü'minin kat'iyyen malı eksilmez.

yunmuş, zirve-i tevhîde çıkmış... Bunların Allah indinde mevkileri vardır. Ecirleri vardır. Bunlar zulümât-ı tabiiyeden kurtulmuş, îmân-ı hakîkîye girmiş, nûr-ı şerîatle parlamış kimselerdir. Bunlar içün ne korku vardır ve ne de mahzûn olmak vardır.

278 — Yä eyyühelleziyne àmenüttekullàhe ve zerù mà bekıye minerribä in küntüm mü'miniyne.

Şimdi Cenâb-ı Hak, ehl-i îmânın hakîkî ve yakîn kısmını ve muamelâtını beyân buyurduktan sonra o zevke yaklaşamayan mü'minlere hıtab ediyor:

Ey îmân iddia edenler! Allah'tan korkunuz, sakınınız ve ikabından çekininiz. Bâhusûs geçmiş olan faizin bekayasından vazgeçiniz. Eğer iddia ettiğiniz gibi hakîkî mü'min iseniz böyle yaparsınız. Îmânın iktızası bunu icabeder.*

279 — Fein lem tef'alû fe'zenù biharbin minallàhi ve resùlihî ve in tübtüm feleküm rüùsü emvàliküm lâ tazlimùne ve lâ tuzlemùne.

Eğer böyle yapmazsanız, Allah'tan ittika etmezseniz, Hakk'ın gayrısını taleb etmiş olursunuz. O halde Allah'ın ve Resûlüllah'ın ilân-ı harbettiğini biliniz ve bekleyiniz! Esmâ-i ilâhiyyesinden Elmüntakîm ismindeki ordu ile karşılaşacaksınız.

Eğer Hakk'a rücû eder de emre riayet edip, ribâya tevbe ederseniz, re'sülmallarınız sizindir.** Alınız, bu hâlde zulmetmezsiniz ve zulüm de edilmezsiniz.

280 — Ve in kâne zù usretin fenezıretün ilâ meyseretin ve en tesaddekù hayrün leküm in küntüm ta'lemùne.

---

* Dikkat! Âyetin enfüsî ma'nâsı tahsil olunursa: Mâsivâyı, mâlâyâniyi terke işâret vardır. Arzda halk olunan her şey, her ni'met bizi imtihan içündür, bil.

** Dikkat! Mâ'nâ-yı enfüsî tahsîl olunursa: "Sizi mükerrem kılmıştık. Âlemîne tafdîl etmiştik. Bu sıfâtı melekûte dahi vermemiştik. Bunlar yine sizindir.

Şayet borçlu sıkıntı içinde bulunursa, re'sülmalını def'aten vermeğe kudreti olmazsa, vakt-ı yesâre kadar mühlet vermeli, o hâle kadar mühlet vermeli, o hâle kadar intizar etmek lâzım gelir. Eğer böyle borçlulara alacağınızı tasadduk ederseniz, mühlet vermenizden sizin içün daha hayırlıdır. Bir mü'minin kalbine sürûr idhâl etmek kadar ind-i ilâhîde makbul bir şey yoktur.* Eğer bunu bilseniz yaparsınız. Yâni ah bu tasadduku yapmaktan Hakk'ı ne kadar kendinizden râzı ve hoşnud kılacağınızı bilseniz elbette yaparsınız.

281 — Vettekù yevmen türce'ùne fiyhi ilellàhi sümme tüveffà küllü nefsin mà kesebet ve hüm lâ yüzlemùne.

Ey muvahhid mü'minler!

Bu dediklerimi yapınız. Dünyadan amelsiz çıkıp da, huzûr-ı izzetime amelsiz girmeyiniz. Onun içün kudret elden gitmeden, perde-i gaflet açılmadan, zamanı fırsat bilin, amel sandığı olan kabir çukuruna zâd ü zahîre toplayın. O günden korkunuz ki, o günde bütün izâfât sâkıt olmuş: (Benim kelimesini kullanmak mülga!)

Herkes huzûr-ı Bârî'ye takdim ettiği şeyin karşısında müftakir! İşte nihayet Allah'a döneceksiniz! Herkese kazandığı işin karşılığı bol bol verilir.

Herkes kazancına bağlı. Bunlar zulmedilmiş de olmayacaklar. Yâni ne kimsenin yapmış olduğu hayrının karşılığı olan sevâbı tenkıs edilecek, ne de cezâsının ikabı taz'if edilecek! Orada terâzi-i adâletin ibresi "Ve en leyse lil insâni illâ mâseâ"dan yapılmıştır.

—

(Elleziyne ye'külûnerribâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

* Dikkat! Eğer tükenmez, hesâba gelmez daimî îrad istersen kalb-i vîrân al.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوْهُ ؕ
وَلْيَكْتُبْ بَّيْنَكُمْ كَاتِبٌۢ بِالْعَدْلِ ۪ وَلَا يَاْبَ كَاتِبٌ اَنْ يَّكْتُبَ
كَمَا عَلَّمَهُ اللّٰهُ فَلْيَكْتُبْ ۚ وَلْيُمْلِلِ الَّذِيْ عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ
اللّٰهَ رَبَّهٗ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْـًٔا ؕ فَاِنْ كَانَ الَّذِيْ عَلَيْهِ الْحَقُّ
سَفِيْهًا اَوْ ضَعِيْفًا اَوْ لَا يَسْتَطِيْعُ اَنْ يُّمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ
وَلِيُّهٗ بِالْعَدْلِ ؕ وَاسْتَشْهِدُوْا شَهِيْدَيْنِ مِنْ رِّجَالِكُمْ ۚ فَاِنْ
لَّمْ يَكُوْنَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَّامْرَاَتٰنِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ
مِنَ الشُّهَدَآءِ اَنْ تَضِلَّ اِحْدٰىهُمَا فَتُذَكِّرَ اِحْدٰىهُمَا الْاُخْرٰى ؕ
وَلَا يَاْبَ الشُّهَدَآءُ اِذَا مَا دُعُوْا ؕ وَلَا تَسْـَٔمُوْٓا اَنْ تَكْتُبُوْهُ
صَغِيْرًا اَوْ كَبِيْرًا اِلٰٓى اَجَلِهٖ ؕ ذٰلِكُمْ اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِ وَاَقْوَمُ
لِلشَّهَادَةِ وَاَدْنٰٓى اَلَّا تَرْتَابُوْٓا اِلَّآ اَنْ تَكُوْنَ تِجَارَةً حَاضِرَةً
تُدِيْرُوْنَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَلَّا تَكْتُبُوْهَا ؕ
وَاَشْهِدُوْٓا اِذَا تَبَايَعْتُمْ ۪ وَلَا يُضَآرَّ كَاتِبٌ وَّلَا
شَهِيْدٌ ؕ وَاِنْ تَفْعَلُوْا فَاِنَّهٗ فُسُوْقٌۢ بِكُمْ ؕ وَاتَّقُوا
اللّٰهَ ؕ وَيُعَلِّمُكُمُ اللّٰهُ ؕ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿٢٨٢﴾

٤

282 — Yä eyyühelleziyne àmenù izà tedàyentüm bideynin ilä ecelin müsemmen fektübùhü velyektüb beyneküm kâtibün bil'adli ve lâ ye'be kâtibün en yektübe kemà allemehullàhü felyektüb velyümlililleziy aleyhilhakku velyettekıllâhe rabbehu ve lâ yebhas minhü şey'en fein kânelleziy aleyhilhakku sefiyhen ev da'ıyfen ev lâ yestetıy'u en yümille hüve felyümlil veliyyühu bil'adli vesteşhidù şehiydeyni min ricàliküm fein lem yekûnà recüleyni ferecülün vemreetàni mimmen terdavne mineşşühedäi en tedılle ıhdàhümà fetüzekkire ıhdàhümel'uhrà ve lâ ye'beşşühedäü izà mà dü'-ù ve lâ tes'emû en tektübùhü sağıyren ev kebiyren ilä ecelihî zàliküm aksetu ındallàhi ve akvemü lişşehàdeti ve ednä ellâ tertàbû illâ en tekûne ticàreten hàdıreten tüdiyrùnehà beyneküm feleyse aleyküm cünàhun ellâ tektübùhà ve eşhidû izà tebàya'tüm velâ yüdärre kâtibün ve lâ şehiydün ve in tef'alû feinnehu füsùkun biküm vettekullàhe ve yu'allimükümullàhü vallàhü biküllî şey'in aliymün.

Ey vahdâniyyetimi tasdik eden, Muhammed'ime teslim olanlar! Onun tebliğ ettiği hudûd-ı şer'iyeyi muhafaza ederek tecâvüz etmek istemeyenler! Bu âlem-i şühûdda muamelâtınıza dikkat ediniz!

Size infâkın ne şekilde olacağını, faizin ne fena bir haram olduğunu, alım satımın helâl olduğunu âşikâr beyan ettik. Bu muamelâtınızda borç mes'eleleri olacaktır. Bu maddî mesâilde de hiss-i dinden ve takvâdan uzaklaşmayınız.

(Din, nizâm ve intizâmı âmirdir. Kâtib-i adl, noter müessesesini on üç buçuk asır evvel ilân ediyor. Hakîkî medeniyetin asl u esâsı olan koca İslâmiyet! Din; asıldır, medeniyet feridir. Dinsiz medeniyetlerin altından gizli vahşet çıkar.)

Ey mü'minler! Muayyen bir vakte kadar, gün olsun, ay olsun sarih ve malûm bir surette birbirinizle ödünç muamelesi

yaptığınız zaman o borcu yazınız. Faiz, haram kılınmıştır fakat muamelâtınızda borç haram kılınmamıştır.

Yalnız vâdesi tesbit edilmeli, aranızda bir kâtib-i adl ile yazmalı, tevsik eylemelidir. Ve bu kâtib hiçbir tarafa meyletmiyerek Allah'ın öğrettiğini yazmaktan çekinmesin de öyle yazsın! İleride herhangi nizâ ile îmân ve tevhîde münâfi bir hâl zuhûr etmesin, yekdiğerinizin kendi kendine defterlerine yazması ile iktifa edilmesin. Ve borçlu da senedini yazsın, ikrar etsin, hulâsa senedi o vermelidir. Yâni senedi borçlu taraf teklif edip, ikrar ederek yazdırmalıdır. Ve senedini yazdırırken kimseden çekinmiyerek, Allah'tan korkarak yazdırsın da hiçbir şeyi noksan etmesin. İfâdesinde hîle yollarına kaçmasın. Şâyet borçlu bulunan kimse, hafif akıllı, bunak, ateh getirmiş, zayıf ve dilsiz olursa, gayet âciz olup ikrara gücü yetmezse onun yerine velîsi, vasîsi, vekîli adl ile ikrar eylesin, yazdırsın. İşte borcunuzu böyle imlâ ettikten sonra dininde kavî, hikmetinde âdil kendi erkeklerinizden yâni mü'min iki erkek şâhidi o meclîste tutun. Eğer iki erkek bulunmazsa, şehâdetlerine râzı olacağınız bir erkek ile iki kadın şâhid bulunsunlar, yeter. Yalnız dikkat edin! Bu şâhidler uluorta iki kadın bir erkek, yahut iki erkek değil! Dininde muhafazakâr, fazîletinde, ahlâkında fedakâr olmayan kimseler olacak. Sonra bir erkek yerine iki kadın olmasında sebep: (Biri unutursa, diğeri hatırlatsın da, hukuk-ı mü'minîn ziyâa uğramasın) içündür. Şuna da dikkat edin:

Şâhidler ne vakit dâvet edilirlerse edâ-yı şehâdette bulunmamak içün o huzûra gitmemezlik etmesinler. Çekinmesinler, o bir farz-ı kifâyedir. Hiç kimse gitmezse herkes günahkâr olur. O borcu yahut büyük küçük, az çok her ne olursa olsun, zamanı gelinceye kadar bütün tafsilâtiyle yazmaktan üşenmeyin. Bunu yapınız, yâni etrafiyle yazmanız Allah indinde daha muhik olur, adl ü istikametinizi gösterir, hukuka ziyâde riayette takvânızı bildirir, Hak yanında şüpheye düşmemenize daha yakın bir harekettir. Bu husus ikame-i şehâdet içün daha iyi bir usuldür. Yalnız aranızda tamamen peşin, elden ele alıp verdiği-

niz hazır bir ticaret muamelesi yahut karşılıklı elden ele vereceğiniz hazır bir mal olursa, hazır bir ticaret olursa, bunu yazmamakta size vebal yoktur.* Yalnız peşin de olsa yazmazsanız, alım satım muamelenizde şâhid tutunuz, herkesten gizli yapmayınız. Ve dikkat olunsun, ne kâtib, ne şâhid bu muamelede zarar görmesin! Onlara zarar verilmesin. Eğer onlara zarar verirseniz bu hareketiniz, herhalde sizin içün bir fısktır. Hudûdullahtan hurûctur. O'nun hudûduna tecâvüz, ahkâmına muhalefet etmekten korkunuz. Bâhusûs Cenâb-ı Hak, umûr-ı mesâlihinize ait olan her şeyi size öğretiyor. Size, hâlinize lâyık olan her şeyi bildiriyor. Cemâl ve Celâl sıfatları ile mütecellî olan Allah, sizden sâdır olan her şeyi hakkıyla bilir.

Dikkat! Umûr-ı fâniye-i dünyeviyyede bu kadar ince işe riayet edilmesini emreden Cenâb-ı Hak, umûr-ı uhreviyye-i bâkiyeye taallûk eden şeye nasıl dikkat edeceğini düşündün mü ey mü'min! Allah'ın ile senin aranda bir mîsak var; nefs ü emvâl mukabilinde bir cennet alış verişi var. Bu muamelede melâikenin de şehâdeti var. Bu vesâikı nasıl tesbit ettik. Hafaza melâikelerinin ufak büyük bütün ef'âlinin zaptolunmasının emri var. O vesâikın "ıkre' kitâbek kefâ binefsikel yevme aleyke hasiybâ" diye sana bir gün okutturulması var. Nefsinin zulmetinin karanlığında âciz kalmış, bunalmış olan zulümattan nûra çıkması içün Allah dostlarının yardımlarına müracaat var. Hiç alâkadar oldun mu ey muvahhid!

Kalbe sâhib, Hakk'a nedîm olan hiç olmazsa iki insanın sana dost olması lâzım. Yahut o kuvvete sâhib değil de o zevkı tatmış kimselerin senin yolunun çıkmazlarını düzeltmesi lâzım. Böyle dostun olacak, tedârik ettin mi?

Ey Hakk'a büyük borçlu! Ne vakit ahlâk-ı ilâhiyye ile tahallûk edeceksin? Muhabbet ipine sarılıp ne vakit Hakk'a muhalefet etmiyeceksin? Serâir ü zamâirini çok iyi bilen, sana bütün hakâyıkı öğreten Allah'tan kork!

---

* Dikkat! Yazmayın ma'nâsı anlaşılmasın, her halde yazılmasında çok faide vardır. Yalnız müşterek bir kâtib-i adl huzûrunda lüzum yoktur demektir.

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ فَإِنْ
أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ
وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ
آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ
يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٨٤﴾ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ
مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ
وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا
وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ
نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ
رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا
إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا
مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا
أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

283 — Ve in küntüm alâ seferin ve lem tecidù kâtiben ferihànün makbùdatün fein emine ba'duküm ba'dan felyüeddilleziy'tümine emànetehu velyettekıllàhe rabbehu ve lâ tektümüşşehàdete ve men yektümhà feinnehu àsimün kalbühu vallàhü bimà ta'melûne aliymün.

Eğer muameleniz sefer üzerinde olur bir kâtib bulamazsanız o zaman rehin alınsın, o zaman vesâikınız alınan rehinler olur.

Şu hâlde dikkat edin mü'minler!

Cenâb-ı Hak bir kisbin ziyâa uğramaması içün medyûnat ve muamelâtta üç nev'i vesâikı tavsıye ediyor:

1- Kâtib, 2- İşhad, 3- Rehin.

İşte evâmir-i ilâhiyeye ta'zimkâr, hakkı, hukuku tanıyan, intizâmı seven mü'min bu evâmire riayet ederse; öyle pek kolay iflâs etmez! Şimdi birbirinize emin iseniz, ba'zı alacaklı, ba'zı borçlusuna emin ise, emniyet etmiş de rehin almamışsa, bu vesâikın hiçbirine lüzum görmemişse; kendisine emniyet olunan kimse de o emniyeti suisti'mal etmesin, emâneti te'diye etsin. Ve Rabbi olan Allah'tan; emânete hıyânet gibi, hîle şekli ihdas etmek, inkâr gibi şeylerden korksun.

Ey şâhidler! Siz de şehâdeti gizlemeyiniz. Ne şehâdetten imtinâ ediniz, ne de gördüğünüz, işittiğiniz hakîkati gizlemeyiniz. Kim ki inâden ve istikbâren hakîkati gizlerse, onun kalbi günah isiyle kararmıştır. O fevz ü felâha nâil olmaz! Bütün varlığınızı muhît olan Allah, sizin hîlelerinizi de, hıyânetlerinizi de, ketminizi de, bütün yaptıklarınızı elbette tamamen bilir.

284 — Lillâhi mà fiyssemàvàti ve mà fiyl'ardı ve in tübdù mà fiy enfüsiküm ev tuhfùhü yühàsibküm bihillâhü feyağfirü limen yeşäü ve yü'azzibü men yeşä'ü vallàhü alâ külli şey'in kadiyrün.

Ey mevcûdat içinde ahsen-i takvîm sırrına mazhar kılına-

rak Hakk'a muhatab olacak kabiliyette halk olunan beşeriyet! Hudûdullahı aşmayın! "İçimizdeki gizli şeyleri kim bilir" demeyin. Şunu bilin ki: Bütün semâvâtta ve yerde ne varsa ferd ü samed, vâhid ü ahâd olan ve birliği aded manzûmesinde çiftin mukabili olmayan Allah'ındır. İlm-i ilâhîden gizli ne olabilir? Hem siz nefislerinizdekini, kalblerinizdekini âşikâr etseniz de, gizleseniz de her ne yapsanız, sizin enâniyetinizden, sahte varlığınızdan gelen şeylerin hesâbını Allah sizden cayır cayır alır.

O hâlde hiçbir türlü fenalık yapmayın, ne kadar gizli olursa olsun hiç kimse bilmese de O bilir, her iki kişinin üçüncüsü de O'dur. Hulâsa O'ndan hiçbir şey gizlenemez. O sorar mes'ul eder, mes'ul ettiğini dilerse mağfiret eder. Ve istediğine de hakkı olan azâbı verir. Allah her şeye istediği gibi kadirdir.*

Ey hakîkat yolcusu!

Âyetlerin bu mânâları tahsil olunduktan sonra, enfüs mânâlarına dikkat et! İnsanların bir kısmı cesed zindanında mahpustur. Ona kalb âlemine doğru yol verilmemiştir. Bir kısmı da âlem-i sûretten âlem-i mânâya seyerân eden misafirdir. Ve bunlar cesed darlığından rûhun safâsına geçmişlerdir. Bunların bir kısmı aklını asâ-yı şerîat yapıp Hak caddesinde yürüyenlerdir! Bir kısmı da aşk kanadiyle sarâ-yı lâhûta tayaran edenlerdir.

Şimdi bu seferde bulunan bahtiyârların yâni cesed zindanından çıkanların kâtibleri bulunmaz! Onlar varlıklarını Allah'a terhin ederler.

Âşık olanların ise sefer tayaranlarında terhin edilecek hiçbir şeyleri de yoktur. Kalıpları, akılları meslûb, meczûbü's-seyirdirler. Onların sermayeleri aşk ve gayeleri ma'şûkun rızâsı olup ne tâlib-i izzet ne de tâlib-i zillettirler.** İnsan zâhirde ze-

---

* İsterse şirkten mâadâ ma'sıyeti mağfiret eder.

Dikkat! Mağfiret örtmektir. Şirkin vücûdü yok ki neyi örtsün! Onun içün sakın Allah ile azamet yarışına kalkışıp şirk etme! Tepelenirsin.

** İyi düşün! İnsan mefhûmu kolay hallolunan bir mefhum değildir. Hazret-i insanı anlamak içün insan olmak şarttır. Melek bile evvelce anla-

lîl gibi görünse de hakîkatte azîzdir. Niyâbet-i ilâhiyye ona verilmiştir. Emânet-i ilâhiye mahlûkat içinde hazret-i insandadır.

Âlem-i ervâhta Allah ile mîsak yaptın. "Elestü birabbiküm" hitâb-ı izzesine verdiğin sözden dönme! Îmânına takvâ libâsını giydir. Emânet-i ilâhiyeye ihânet etme, ketmetme! Kalbe şâhid olan Allah'tır, çok büyük günah işlemiş olursun. Allah emâneti nasıl muhafaza ettiğini ve hukukunu nasıl edâ ettiğini biliyor.

Semâvatta, arzda olan her şey O'nundur. Abd-i mahz olup ubûdiyet âdâbiyle müeddeb olmazsan, Elmüntekîm isminin kumandanına terk olunur, helâk olursun. Allah'ın hudûdunun haricinde bir yer mi var ki, kaçıp kurtulasın?

Şunu iyi bil ki: İnsan âlem-i emirle âlem-i halktan mürekkebtir. Ulvî olan rûh-ı nûrânîsi âlem-i emirdendir. Nefs-i zulmânîsi de âlem-i halktandır. Bunun ikisinin arasında cidal vardır. Rûh, âlem-i kurbe civâr Rabbü'l-âlemîni ister, nefis esfel-i sâfilîne hubûtu ister. İşte rûhun nûriyle nefsi ıslah edip islâm edersen; zulmetten nûra çıkmış olursun ve âyet-i celîlede buna işâret vardır. Envâr-ı ahlâk-ı rûhâniye ile zâhir olup âmâl-i şerîat-ı Rabbâniye ile bâtınını tezyin eder, temizlersen nûr-ı Hak ile münevver olursun. Yok, nefsinin zulmetinde kalırsan nâr-ı Hak ile muazzeb olursun!

İşte Cenâb-ı Hak kullarının nûra kavuşması, nârdan uzaklaşması içün kemâl-i lûtfiyle Hak yolunu irşâd ediyor.

285 — Amenerresùlü bimä ünzile ileyhi min rabbihï vel-mü'minùne küllün àmene billàhi ve meläiketihî ve kütübihî ve rüsülihî lâ nüferriku beyne ehadin min rüsülihî ve kàlû semı'nà ve eta'nà ğufràneke rabbenà ve ileykelmasıyrü.

Zât-ı ahâdiyyetimi Cenâb-ı Ahmediyye'tine fethettiğim, ta-

---

madı da ayağı kaydı. Sonra Cenâb-ı Hak, hazret-i insana tarziye verdirtti. Âdem'e secde eylemelerini hitab etti.

mamıyle Hak'da boşalmış, makam-ı bekada müstağrak olan peygamber "Muhammed'im" bütün tecelliyât-ı ilâhiyyeye, mükâşefata, müşahedâta, Rabbi tarafından inzâl olunanın hepsine îmân etti. Bütün esrâr-ı ilâhiyesini onun zât-ı risâletine tahmil ettiğini gördü. Onun isrine tâbî olup Zât-ı Muhammedî'nin muhabbetinin karargâhını kalblerine kuran mü'minler de; ümmeti de buna inandılar. Her biri azamet ve kibriyâ sıfatlariyle muttasıf Allah'a, manzûme-i kuvâ-yı ilâhîsi olan meleklerine, kelâm sıfatının tecellîsi olan enbiyâya gönderdiği kitablarına,* Allah'ı beyâna gelen; halkı, Hakk'a dâvet içün gönderilmiş olan ma'rifetullahı ve ahlâkiyatı Zât-ı Bârî'nin murâd-ı hikmetine muvafık surette beşeriyete ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz tebliğ eden zevâta îmân ettiler. Bunların hepsinin Allah'ın olması dolayısiyle inandılar. Ve bunların her birisinin Allah'ın en büyük âyeti ve bürhanı olduğunu yakînen gördüler ve o mü'min olanlar itiraf ettiler ve taraf-ı ilâhîden gönderilen peygamberlerin hiçbirisinin arasını ayırmayız, kimisini tasdîk, kimisini tekzîb etmeyiz, hepsine de inanırız. Senden geleni işittik. Tav'an itâat ettik, seve seve kabul ettik. (Senden râzıyız, mahrûmiyette, hüsrânda kalmamak içün gufran dileniriz yâ Rabbi dediler. Ey hâdî olan Rabbimiz! Ne kadar gayret etsek, sana kullukta kusurumuz çok. Senden gayri gidilecek başka yer de yok! Her ne olursa olsun en son varılacak merci sensin; geldiğimiz gibi yine sana döneceğiz. Ölüm denilen asıl doğumdan sonra dönüp sana geleceğiz, sana hesâb vereceğiz, sen afv edeceksin, sen adledeceksin, azâb vereceksin. İşte o günden evvel yalvarıyoruz, dediler!

286 — Lâ yükellifullâhü nefsen illâ vüs'ahà lehà mà kesebet ve aleyhà mektesebet rabbenà lâ tüàhıznà in nesiynä ev ahta'nà rabbenà ve lâ tahmil aleynä ısren kemà hameltehu alelleziyne min kablinà rabbenä ve

* Sualli cevablı İlmihal'imde izah ettim. Bak...

lâ tühammilnà mà lâ tàkate lenà bihî va'fü annà vağfir lenà verhamnà ente mevlânà fensurnà alelkavmilkâfiriyne.

Rahmeti geniş, afvı bol olan Allah'ın derhal şu iltifât-ı Sübhânîsine nâil oldular:

Allah; hubb-i Sübhânîsi ile halketmiş olduğu kullarından hiçbir kimseye gücü yetmediği, elinden gelmediğini teklîf etmez. Teklîf-i ilâhî kullarının tâkatı yettiği kadardır. Binâenaleyh herkesin kazandığı hayır kendinedir. İrtikâb ettiği şer de yine kendinedir. Yâni kesbettiği lehine, iktisab ettiği aleyhinedir. Ve Cenâb-ı Hak böyle tâlim buyuruyor:

Ey Rabbimiz! Bu âlem-i imkânda muktezâ-yı beşeriyet ü gaflet şayet biz unutursak veya hatâ edersek bizim tâkatımızın kabiliyetinde verdiğin, teklifatını da unutur veya yanılırsak bizi muahaze etme!

Ey Rabbimiz! Bize, bizden evvelki ümmetlere yüklettiğin gibi o kadar ağırını da yükletme! Yâ Rabbenâ! Bize gücümüzün yetmeyeceği şeyleri tahmil etme! Bizden zuhûr eden kabahatlerimizi afvet, bizi bağışla, bize mağfiretini reva gör, bize rahmetinle muamele et, esirge, sensin bizim Mevlâmız. Biz nereye gidebiliriz, yardımı kimden isteyebiliriz? Dînimizi, teklîfât-ı ilâhiyeni serbest serbest nasıl yapabiliriz? Sana, Resûlüne ilân-ı harbetmiş, dînine düşman olan kâfir kavme karşı bize nusrat et!

Dikkat et mü'min-i muvahhid!

Âyet-i celîleden bu mânâ tahsil olunduktan sonra şu mânâ da tahsil olunur ki:

Resûlüllah'ın Sarâ-yı lâmekâna dâvet edilip, Kàbe-Kavseyn'i geçerek "Fe evhâ ilâ abdihi mâ evhâ" iltifatında müstağrak kalarak, ayânen îmânının beyânıdır. Ve o huzûrda mü'minîni de hissedar kılarak Allah'ı ile selâmlaştığı vakit mü'minleri de sokmasıdır. Yâni "Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullahi ve berekâtüh" iltifatına dahil olduğu zaman...

Dikkat: "Esselâmü aleynâ ve alâ ıbâdillâhissâlihıyn" diye niyâz ederek, ne bir melek-i mukarrebin, ne de bir nebiyy-i mürselin giremediği o huzûra ibâd-ı sâlihıyn'i kabul ettirip selâm-ı ilâhîden nasibedar etmiştir.

Habîbim! Sana olan muhabbetim dolayısiyle ümmetine de muhabbet ederim iltifat-ı Sübhânîsine mazhar olmuşlardır. Onların, sana mütâbaat ve muhabbet edenlerinin rücûları celâlime değil, müşâhede-i cemâlime mazhar olacaklardır.

Dikkat edin mü'minler!

Resûlüllah'ın o büyük şefâat ve iltimasını görün. Fahr-i Âlem; ahvâl-i mü'minîni Cenâb-ı Hakk'a arzediyor. Sem'an ve tav'an nasıl îmân ettiklerini beyân ediyor: "Yâ Rabbi, onların mağfiret olunmasını niyâz ederim" diyor. "Bana mütâbaat ve muhabbetleri dolayısiyle müşâhede-i cemâl-i ilâhiyene nâil olmalarını dilerim" buyuruyor.

Cenâb-ı Hak: "Mevcûdatın istidatlarında bu makama terfi' hakları yok; bu makam, makam-ı maiyyettir, Makam-ı Mahmûd'dur ki ancak Zât-ı Risâlet-i Muhammedî'nize mahsustur" buyuruyor. Resûlüllah, o makamın zevkınden ümmetini mahrum etmek istemiyor; şefâat ediyor. "Ve lesevfe yu'tıyke rabbüke feterdâ" fermân-ı ilâhîsinin imtiyazını alıyor. Kendisine tâbi olup muhabbet edenin, ahd ü mîsâkı bozmayanın, âlem-i ervâhta, vücûd-i rûhiyyesiyle Hakk'a verdiği sözden bu âlemde dönmeyenin o huzûra gireceğine va'd alıyor.

"Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemîn" olan o büyük peygamber yine rica ediyor:

"Ey Rabbim! Ümmetimden ahd ü mîsâkını unutanları, yanılanları muahâze etme! Sana şerîk koşmayanların ibâdette kusurlarını, hatâlarını bağışla! Nefs-i emmâre zindanında bırakma! Nefsin icline, şehevâtına, ateşine bizden evvel tapanlar gibi taptırma.* Bu işlere tâkat ihsân et. Hakk'a perde olan varlığı

---

* Ennefsü hiye sanemül'ekber: En büyük put, insanın iklîm-i vücûdüne asılmış olan nefis putudur.

ref' et. Hak ile onların arasında engel olacak şeylere galib gelinceye kadar onlara nusrat et" diye niyâzda bulunuyorlar.

*

Ey hakîkat yolcusu! Sûre-i Bakara'nın meâl-i şerîfi burada bitti. Şimdi dikkat et! Bu sûre-i celîlenin nihayetindeki âyetleri öğren ve yakînine öğret. Mânâ-yı zâhirîsini zâhirine, mânâ-yı bâtınîsini enfüsüne tatbik et. Mazhar-ı Kâinat Efendimiz, bu sûre-i celîlenin hitamındaki iki âyet-i celîleyi "Arş'ın tahtındaki hazine-i hassâsından Cenâb-ı Hak bana verdi" buyurmuştur. Hemen Cenâb-ı Hak mânâ-yı zevkîsini kalblerimize ilham buyursun... Kezâ bir senedde: "Akıllı adam bu sûre-i celîlenin sonundaki âyetleri okumadan uyumaz" buyurulmuştur.

Yâ Rabbi! Resûl-i Hâşimî hakkı içün, Settâr sıfatınla ayıbımızı ört! Bizi Cenâb-ı Muhammed Sallâllahü aleyhi ve sellem'den mahcup etme! Yâ Rabbi! Yalnız seninle aramız tatlı ve senin bizden râzı olmanı isteriz. Yâ Rabbi! Hayat isterse acı, halk da isterse düşmanımız olsun, yalnız sen dostumuz ol. Bizi Muhammedî getirdiğin gibi Muhammedî götür.

—

(Ve en küntüm alâ seferin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

سورة آل عمران

Sûre-i Âl-i İmrân

Ey zirve-i tevhîde çıkmak isteyen nûr-ı irfâna tâlib olan Hak yolcusu!

Üç bin dört yüz seksen kelime ve iki yüz âyet-i celîle olan Âl-i İmrân sûresi bütün müfessirînin ittifâkıyle Medenîdir (Medîne'de nâzil olmuştur).

Bundan evvelki Sûre-i Bakare; Tevrât ve Benî İsrâil'den bahsettiği gibi, işbu sûre-i celîle de: Hazret-i İsâ mes'elesini hal ile Nasârâ dîninin aslını tağyîr, tahrîf ettiklerinin îzahıyle hakayık-ı dîniyyenin nasıl hâricinde bulunduklarını bildiriyor.

Dikkat edin mü'minler!

Sûre-i Bakare ve Sûre-i Âl-i İmrân'ın ikisinin de "Elif Lâm Mîm" ile başlamasında mühim incelik vardır. Tevrât ile İncil arasındaki münâsebâtı gösteriyor ve Sûre-i Bakare'deki icmalleri bu sûre-i celîle daha ziyade açıyor.

(**Fensurnâ alel kavmil kâfirîn**) "Kâfir olan kavme karşı sen bize nusrat et!" duası ile hitam bulan Sûre-i Bakare'nin akabinde bu sûre-i celîlenin başlaması o duaya bir icâbet şeklini gösteriyor. Ve işte Allah'ın nusrat-ı ilmiyyesi, âşikâr yardımı görülüyor.

Dîn-i Celîl-i İslâm; ilmen, aklen her dîne galebe çalıyor ve onun hakîkat güneşi karşısında bâtıl akîdeler eriyor. Onun her emr-i menkulü akl-ı selîme göre mâkul olduğu apâşikâr biliniyor. Zaman geçtikçe, fen ilerledikçe onun ma'nâsı genişliyor, mechuller hal oluyor, ilimler mevzu', san'atler model buluyor.

Bir de bu iki sûre; Âdem'in hilkatiyle, İsâ'nın hilkatinin inceliğini bildirip kudretullah'ta, saltanat-ı ilâhiyyenin ne muazzam tecellîleri olduğunu duyuruyor.

Ey âciz insan! Henüz hilkatin ilk çifti hakkında yakînen bilgisi olmayan zavallı beşer! Henüz kendisinin ma'nâsının ne olduğunu göremiyen, ölçemiyen bîçâre adam! Sakın saltanat-ı ilâhiyyeye kendi görüşünle dalıp husrân-ı ebedî gayyâsına yuvarlanma!

Sendeki Hakk'ın âriyet ni'metini kendinin sanıp da sakın ef'âl-i ilâhiyyeyi kontrola kalkıp tepelenme!

Allah'a iyi teslim ol, onda boşal da Hak seni sana göstersin, saltanatını temâşâ ettirsin. Kur'an'ın sînesine kulağını iyi koy da kâm al!

—

Külliyyât-ı Hakk'ı, ervâh-ı insanda toplayan, Dîn-i Celîl-i İslâmı; ilmen ve aklen her dîne galib kılan, rütbelerin en yükseği muhabbet rütbesi olduğunu ilân eden Hazret-i Muhammed'in, muhabbet-i ilâhiyyesinin sûreti olduğunu beyân ederek hakîkatten kâm almak isteyen, huzûr-ı İzzet-i Bârî'de yer tutabilmek içün ona ittibâı şart koşan Allah'a hamd ederim.

Kendi *rubûbiyyetini mutlak zikrettiği gibi, Habîbinin rahmetini de mutlak zikrederek "Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemiyn" rütbesi ile mevcûdâta beyân olunan, "İnneddiyne ındallâhil islâm" hastahanesinin sertabîbi, Sarây-ı Lâhût'un husûsî misafiri, aşk isminin cismi, nefs-i nâtıka-i kâinatın kalbi Hazret-i Muhammed'e, semâ-yı lâhûtun nücûmu olan âline, eshâbına, husûsiyle Resûlüllah'ta fânî olmuş, ârif-i vâlâ güher Ebûbekir radıyallahü anh'a, re'yine muvâfık defâat ile âyet nâzil olan Ömer radıyallahü anh'a, sâhib-i hayâ ü îman Osmân-ı Zinnûreyn radıyallahü anh'a, nûr-ı uyûn-ı etkıya, imâm-ı hudâ, vasıyy-i nebiyy-i muhtâr-i Mustafâ, mahbûb-ı peygamber siyer, mürşîd-i âlî nazar Ali radıyallahü anh'a, Ensâr ve Muhâcirîne salât ü selâm eder, kendilerinden feyz dilenerek Sûre-i Âl-i İmrân'ın tefsirini yazmaya başladım, tevfik Hak'dan.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ
الٓمٓ ﴿١﴾ اللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴿٢﴾ نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَٰبَ بِالْحَقِّ
مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَىٰةَ وَالْإِنجِيلَ ﴿٣﴾ مِن قَبْلُ هُدًى
لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِـَٔايَٰتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ﴿٤﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا
فِي السَّمَآءِ ﴿٥﴾ هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ
لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦﴾ هُوَ الَّذِيٓ أَنزَلَ عَلَيْكَ
الْكِتَٰبَ مِنْهُ ءَايَٰتٌ مُّحْكَمَٰتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَٰبِ وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ
فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنْهُ ابْتِغَآءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَآءَ
تَأْوِيلِهِۦ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُۥٓ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّٰسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا
بِهِۦ كُلٌّ مِّنْ عِندِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّآ أُولُوا الْأَلْبَٰبِ ﴿٧﴾ رَبَّنَا لَا تُزِغْ
قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ ﴿٨﴾
رَبَّنَآ إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٩﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

Bismillâhirrahmânirrahıym

Kul Rabbisine: "Beni bana bırakma, sana vâsıl olacak yolu aç, beni senden alakoyan şeytânın tuzağına düşürme" diye yalvarıp ihlâs ile dehâlet edince, Rabbisi: "Korkma, benim ismimi an, işe başla" der.

BESMELE, Beyt-i Hudâ olan kalbin nûru, Kitâbullah'ın da anahtarıdır.

Mevcûdat, Besmelede bulunan "Allah", "Rahmân", "Rahıym" isimleriyle vücûd bulmuştur.* Bismillâh lâfz-ı kerîmi öyle bir kader sâhibinin nâm-ı celîlidir ki, insanlarda gördüğün izzet, ancak o kudret sâhibinin tecellî-i feyzinden ileri geldiği gibi, zillet de onun kemâl-i adâletinin tecellîsinden ileri gelir. Besmeledeki Rahmân isminin halâvetinden tadan kimsenin basîreti karşısında Ferş'den Arş'a kadar olan mesafe sivrisineğin kanadı kadar gelmez.

Binâenaleyh; RAHMÂN, RAHIYM olan Allah'ın nâm-ı celîli ile işe başla, kâm al.**

---

* İzâhı, tefsîrin başlarında geçmiştir.

** Besmelesiz işler daima neticesizdir. İnanmazsan tarihe bak. Mûsâ'nın işi ile Fir'avn'ın işine bak... İbrâhîm'in işi ile Nümrûd'un işini gör... Ne canlı misâller...

1 — Elif lâm mïm.

Ey Zât-ı Ahadiyetimle, Cenâb-ı Ahmediyetinin arasında ma'lûm olan şifrenin sâhibi! Ey nefs-i nâtıka-i kâinatın kalbi! Ey esrâr-ı zâtiyyeme âgâh, sıfât-ı ilâhiyyemle muttasıf insân-ı kâmil! Ey melek velvelesi, felek meş'alesi yok iken, kader nakkaşı bu semânın tezyinâtını yapmazdan evvel "Kulhüvallahü ahad" hitâb-ı Samedânîsinde müstağrak olan Muhammed'im! Esrâr-ı rubûbiyyetimizi senin vâsıtanla kitâb-ı istidâdına aksettireceğimiz eşref-i mahlûkat olan beşeriyete ilân et, şunu iyi anlat ki:

2 — Allàhü lä ilâhe illâ hüvel hayyül kayyùmü.

Vâhid, Ahad, Samed olan, hubb-i Sübhânîsiyle bu mevcûdatı halkeden Allah, hayât-ı hakîkînin sâhibidir. Hayat sıfatının tecellîsiyle bütün hayat sâhibi hayât bulur.

İşte o Allah'tan gayrı ibâdete lâyık mevcûdatta, mezâhirde hiçbir ilâh yoktur. Hem Hayy ü Kayyûm'dur. Bu mevcûdat O'nunla kaim, O'nun aşkıyle dâimdir.

Hâdisât ve tesavvurattan, fenâdan, zevâlden münezzeh, birliği adet manzûmesinde çiftin mukabili olmayan birliktir. Verir; vergisinden dolayı bir şey eksilmez. Binâenaleyh ey beşeriyet! İlâh-ı mec'ûle tapma! Ey nasarâ, abd-i mahz olan, resûlüllah rütbesiyle rütbe alan, enbiyâ-yı izâmdan bulunan İsâ'ya; bu İsâ Allah'tır deme!

3 — Nezzele aleykelkitàbe bilhakkı musaddikan limà beyne yedeyhi ve enzelettevràte vel'inciyle.

4 — Min kablü hüden linnàsi ve enzelelfürkàne innelleziyne keferù biàyàtillâhi lehüm azàbün şediydün vallàhü aziyzün züntikàmin.

Ey mazhar-ı küll ve ekmelerrüsül!

Esrâr-ı ulûhiyyetimizi izhâr ettiğimiz gibi, eltâf-ı Sübhâ-

niyyemizle rubûbiyyet-i meknûnemizi de perde-i muhabbetten meydana çıkarıyoruz.

Kur'ân-ı Mübîn'i, o kitâb-ı kâinâtın hulâsası, bütün beşeriyetin ihtiyacını câmi olan bu kitâbı; enbiyâ-yı mâziyeye gönderilen evvelki kitâbları musaddik olarak sana indirdik. Bilhassa Hazret-i Mûsâ'ya gönderilen Tevrât'ı, Cenâb-ı İsâ'ya gönderilen İncil'i de o Allah inzâl etmişti. Tâ ki, hak ile bâtıl ayrılsın, nâs hidâyete kavuşsun diye!..

Binâenaleyh bu, hükûmet-i ilâhiyyenin bir hikmet-i kanûniyesidir. Bütün enbiyâyı hakkiyle tasdik içün Hazret-i Muhammed'i tasdik şarttır. Zira enbiyâyı bihakkın beyân eden, kitâblarını hakkiyle tefsîr eden ve onlara şâhid olan ancak Hazret-i Muhammed'dir. Artık Kur'ân ve mu'cizât-ı Muhammediyye ile, hak ile bâtılı ayıranı da Cenâb-ı Hak inzâl etti. Ey beşeriyet! Hak ile bâtılı ayıran kitâb geldi.*

Ey mü'min-i Muhammedî!

Âyet-i celîlenin enfüsî mânâsı tahsil olunacak olursa: Ey sûreti Hak, sîreti Rahmân olan Habîb-i Kibriyâ!

Sırrımda mahfî olan hakâyık-ı Kur'âniyyenin nûrunu kalb-i

---

* Dikkat edin mü'minler!

Kâinatta bütün hâdisat Kur'an saltanatı tahtında mahkûmdur. Yirminci asırda onun sesini işitmeyen kalmamıştır. Şark'da, Garb'da o muazzam kitab okunuyor. O yalnız satırda mahfuz değil, kalblerde de mahfuzdur. Frenkler ilim mevzularına kavî sened göstermek istedikleri vakit o muazzam kitâba müracaat ederler!

Ey mü'min! Sen o muazzam kitabı yalnız ölüne okuma! Onu mezarlık kitâbı sanma! Onun diriler içün gönderildiğini bil! Yalnız elfâzını tilâvet etme, ahkâmına mutâbaat et de muvakkat ve müebbed istikbâlini kazan!

Ey mü'min! Görüyorsun ki, kürenin en mütemeddin memleketlerinde radyoda Kur'an okunuyor. Caiz mi, değil mi diye yalnız onu sorma! Acaba enfüste, hakîkatte Cenâb-ı Hak bunu neden okutturuyor diye düşün!

İşte Allah ma'ziret kapılarını kapatıyor, itiraz yollarını kesiyor: "Yirminci asrın çocuğu değil misin? Kur'an'ı işitmekliğin lâzımdı, her yerde okutturdum" diyor. "Muhammedimin saltanatını ilân eden o kitâb-ı mübîn gibi hiç kimsenin kitâbı o parlaklıkta okunmuyor" diye ilân ediyor.

pâkine tecellî ettirdik. "Elif Lâm Mim"de meknûn esrâr-ı lâhûtiyyeti sana tâlim ettik. Vahdâniyyet-i zâtiyyemi sana müşâhade ettirdik. "Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûm" hükûmet-i Rabbâniyesinin sadrâzamı oldun.*

Habîbim! Senin tasdikin taklidî değil, tahkîkî oldu. Seninle benim aramdaki hakâyıka, tecellî-i esrâr-ı envâriyemize bir melek-i mukarreb ve nebiyy-i mürsel muttalî olamadı. Sana ve senin ümmetine olan hidâyet husûsî kılındı. Senin kalbine tenzîl olunan Kur'ân ile sair enbiyâya inzâl olunan sûret-i kütüb ümmetine tefrik konuldu. Seni Kur'ân ile tahallûk ettirdik. Sana Allah nûr tesmiye etti, bürhan tesmiye etti. Senin şerâfetini "Fe evhâ ilâ abdihî mâ evhâ" ile ümmetinin de şerâfetini "ketebefî kulûbihimül îmân" ile ilân etti.

Hulâsa: Senin şerâfetine ve ümmetinin şerâfetine ait olan âyetler ile sair enbiyânın şerâfetine ve ümmetlerinin şerâfetine ait olan âyetler âşikâr şekilde farkolundu.

Artık hiç şübhe yok ki bu kadar açık mu'cizât ile, hak ile bâtılı tefrik eden, dosdoğru yolu gösteren âyât-ı ilâhiyyeye karşı şirk koşan kâfirler içün acı bir azâb vardır. O şehevâtına tâbi olup, gaflet perdesinde mahcûb kalarak bu âyât ü beyyinâtı, bu âşikâr delâili, bu göz kamaştırıcı berâhini görmeyen, görmek istemeyen münkirler içün elbette büyük bir azâb-ı elîm hazırlanmıştır. Bâhusûs kullarının hidâyete nâil olmalarını isteyen Allah, hidâyete cephe alanlar içün şiddetli intikam almak kudretinin sâhib ü kadiridir. Bilfiil intikamını hakîmâne alır. O, sahte kibir ve azametinden dolayı kafasını kaldıranları tepeler! Nasıl tepelemesin?

---

* Ey hakîkat yolcusu! O muazzam kitâbı yalnız ölüne okumakla kalma! Onun derinliklerine dal, dünya ve âhıret saâdetlerini âşikâr gör. İslâmın zevkını tad! İslâmın siyaset-i rûhıyyesini öğren. Adl ü meşvereti esas tuttuğunu, zulme karşı nasıl düşman olduğunu; her kim olursa olsun icraatından Allah'a ve insanlara karşı mes'ul olduğunu; dünya medeniyetlerinin henüz tefrikine yaklaşamadığı büyüklükleri beyan eden o aziz kitâbı canla oku. Yalnız elfâzını tilâvet etme, ahkâmına mutâbaat et de mevkıini tâyin et!

5 — İnnallâhe lâ yahfâ aleyhi şey'ün fiyl'ardı ve lâ fiyssemä'i.

Hiç şüphe yok ki, olmuş ve olacağı muhît olan Allah'a yerde ve gökte hiçbir gayıb yoktur. O'nun ilminden hiçbir şey geri kalamaz. O'nun ilmi, beşerin ilmine benzemez. O'nun ilmi hâdis değil ezelîdir. Binâenaleyh kullarından sâdır olan bütün ahvâli bilir. Herkesin serâir ve zamâirini, îmân ve hidâyetini, küfür ve dalâletini yakînen bilir, daha meydanda yok iken bilir. O'ndan hangi şey gizli olabilir?

6 — Hüvelleziy yusavvirüküm fiyl'erhâmi keyfe yeşä'ü lâ ilâhe illâ hüvel'aziyzülhakiymü.

O öyle muvahhid ve musavvirdir ki, babanızın sulbünden geçtikten sonra rahimlerde sun'-ı ilâhî fabrikasının insan dokuma tezgâhı olan o mahall-i tekvinde nasıl isterse kudretiyle sizi öyle tasvir eder. Hangi kılıkta, hangi biçimde isterse öyle yapar, o biçime sokar.*

Devirden devire, turdan tura sokan odur. Bir kişinin tohumundan hem erkek, hem dişi zürriyet meydana getiren O'dur.

---

* Ey hayız kanı, kudret fırçasiyle rahm-ı mâderde tersîm edilen âciz insan! Kafanı yukarı kaldırma... Allah ile azamet yarışına kalkışma. Onun huzurunda aczini itiraf et...

İşte Cenâb-ı Hak ilân ediyor: Benim dediğim olur, istediğin şekilde bir kadından istediğin şekilde bir çocuk yapabilir misin? Kaşı böyle, gözü şöyle, şu endamda, şu kadar zaman yaşayacak, şu kadar müktesebât-ı ilmiyyeye sâhib olacak... Böyle bir şey yapabilir misin? Neredeee?! O halde aczin muhakkak. Dün vücûdün yok iken bugün vücud buldun; yârın da o vücûd yok olacak. İsmin, resmin yok iken; isim aldın, resim aldın, Allah'a muhâtab oldun, eşref-i mahlûkattan oldun. Binâenaleyh Allah'a ilân-ı harb etme, O'na hasım olma. İlm-i Teşrih okursan nasıl halkolunduğunu bir parça anlarsın. Aklın durur, zevkın varsa kafanı yere kor "Sübhâne rabbiyel'a'lâ" der, müşkilini halledersin.

Kalıbındaki bu incelikleri gördükten sonra, o kalıba taallûk eden ma'nânın, o nefholunan rûhun derinliklerine dal, meleklerin Âdem'e neye secde ettiklerinin ma'nâsını anla!

Hem Hâlık, hem Bâri olan Allah'ın irâdesinin hâricinde bir şey olamaz. Hulâsa: Sizi zulûmatta yuğurup biçimden biçime sokan Allah'ın dilediğinden başka bir şey olmaz. İşte vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd Azîz ve Hakîm olan Allah'tan gayrı ilâh yoktur.

Binâenaleyh ey beşeriyet! Kudret-i ilâhiyyenin nümûnesi ve mazhar-ı kül olan, Hazret-i Muhammed'i son tebşîr edici bulunan, Allah'ın kulu ve bir peygamberi olan batn-ı Meryem'de tasvîr edilen İsâ da ne ilâhtır, ne de Allah'ın oğludur.*

7 — Hüvelleziy enzele aleykelkitàbe minhü àyàtün muhkemàtün hünne ümmülkitàbi ve uharü müteşàbihàtün feemmelleziyne fiy kulûbihim zeyğun feyettebi'ùne mà teşàbehe minhümübtiğäel fitneti vebtiğäe te'viylihî ve mà ya'lemü te'viylehu illâllàhü verràsihùne fiyl'ılmi yekùlûne àmennà bihî küllün min ındi rabbinà ve mà yezzekkerü illä ülül'elbàbi.

Ey Ekmelerrusül! Azîz ve Hakîm, şerîk ve nazîrden münezzeh olan Allah, sana seçti de, senin şânını tebcîl içün Kur'ân denilen şâhidin ve bürhânın olan kitâb-ı muazzamı inzâl etti. Bu kitâb ki: Ahkâmı kıyâmete kadar eskimeyeceği tahakkuk etmiş, onu tasdik eden de, inkâr eden de onun hükmü altında mahkûm olmuştur.**

İşte bu muazzam kitâbın âyât-ı celîlesi iki kısım üzerine inzâl olunmuştur. Bir kısmı, âyât-ı muhkemattır. Bu muhkem âyetlerin mânâsı zâhir ve vâzıhtır. Havâs da, avâm da ondan hissesini alır. Onun içün bunlar ümmü'l-kitâbdır. Yâni kitâbın aslıdır. Binâenaleyh muhkem olan âyât umûmun iktidâsı vâcib olan öğütlerdir.

Diğer bir kısmı müteşâbih âyetlerdir. Bunların mânâsını

* Meş'al-i Felâh nâmındaki kitâbımda izâhat vermişimdir. Bak!

** Meş'al-i Felâh nâmındaki kitabda bugünkü beşeriyyet Kur'ân-ı Mübîn'in hükmü tahtında nasıl mahkûm olduğunu mufassalan yazmışım, bak!

tahlil etmeklik içün abd-i mahz olup sahil-i bahr-ı ahadiyyete çıkarak tamamıyle Hak'da boşalmış olmak şarttır. Yoksa kalblerinde eğrilik ve şübhe perdeleriyle örtülmüş, kararmış, envâr-ı ilâhîden mahrum kalarak zâhiri ve bâtını cem'etmeden Hak yolundan çıkan kimseler, kasden ve inâden zâhirlerini tehzîb edecek olan âyât-ı muhkemâtı terk ederek Hakk'a vâsıl olmadan müteşâbih âyâtı, hevâ ü hevesâtına uydurarak salâhiyetleri yok iken te'vile kalkışırlar. Dolayısiyle âyet-i ilâhiyyeye değil, nefislerine tâbi olurlar. Bu tâbiiyetleri sırf nâsa fitne sokarak akîdelerini bozmak içündür.

Hakk'a vâsıl olanlar: "O kitâbullahın hepsi; muhkematı da, müteşâbihatı da Rabbimiz cânibindendir, biz öyle inandık" derler. Ancak Ülü'l-elbâb böyle söyler.

İşte müteşâbih âyetlerin mânâ-yı hakîkîsini ancak Allah bilir. Bir de, ıskat-ı izâfât ederek vahyi ve ilhâmı kabul etmiş, kalbe sâhib olan, ilmi doğrudan doğruya ölenden değil, ölmeyenden, yâni Allah'tan alanlar bilir. Hulâsa te'vil salâhiyeti; beşeriyet kabuğundan çıkmış, nefsin kışrından soyunmuş, hevâ ü nefsânîsinin esâretinden kurtulmuş, nefsini islâm etmiş, Cenâb-ı Hak'tan taallüm etmiş olan Ülü'l-elbâb'ındır.*

---

* İnsânın, zâhiri ve bâtını kışırlarla perdelidir. Meselâ hangi lisan, Hakk'ı tasdik etmiş ise kışrını atıp lübbü meydâna çıkmış demektir. Hangi kulak Hakk'ı işitmiş ise kışrını atıp lübbünü meydâna koymuş demektir. Hangi göz; eşyânın Allah ile kaim, O'nun aşkıyla daim olup O'nun sıfat-ı ilâhiyyesinin âsârı olduğunu görür ise kışrını izâle etmiş olur. Hangi kalbe tenezzülât-ı Sübhâniyye vâki' olmaya başlar, o kalbin lübbü meydâna çıktı demektir. Hangi akıl Hakk'a muhâtab olmuş ise kışrını parçalayıp lübbünü meydâna koymuş demektir. Hangi nefis hitâb-ı ilâhîyi idrâk etmiş ise kışrını parçalayıp lübbünü meydâna çıkırmış demektir.

Dikkat edin: Âyet-i celîlede "Ve mâ yezzekkerü illâ ülül'elbâb" buyuruluyor. Çünkü "Tezkir" âmdır, "Tezekkür" hâsdır.

Âyetin inceliği: Onlar Hazret-i Muhammed'e mütâbaatta o kadar kemâle erdiler ki, vücudlarının zulümâtı ve nurânî kışırlarından çıkarak ulûm-i ledünniyye ile Hakk'a vâsıl oldular. Bilâ vâsıta ilmi öğrendiler. İlmi ölenlerden değil, hayy ü lâyemût olan Allah'tan ahzettiler ve kitâbullahtaki "Errahmânü allemel kur'an" sırrını duydular.

İşte bu sırra nâil olanlar te'vilâtta isabet etmeleri içün hidâyeti taleb ederek Cenâb-ı Hakk'a şöyle yalvarırlar:

8 — Rabbenà lâ tüzığ kulûbenà ba'de iz hedeytenà veheb lenà min ledünke rahmeten inneke entelvehhàbü.

Ey neş'e-i tevhîdinle bizi terbiye eden Rabbimiz! Bu kadar geniş lûtfunla bizi sırât-ı müstakîme hidâyet ettikten sonra bizim kalbimizi oradan ayırma... Bizi bize bırakma. Bâhusûs menba'-ı hidâyet olan Resûlüllah'a ve kitâbullaha kavuştuktan sonra bizi ondan uzak kılma. Ezelen ve ebeden istemeden bağışlayan Rabbimiz! Bize taraf-ı Sübhânînden rahmetini bağışla! İvazsız, garazsız ancak sen ihsân edersin.

Ey Rabbimiz, Hâlikımız, Hâdîmiz! Bizim hevâ-yı hevesâtımızın, şehevâtımızın, tabâyiimizin karanlığı ile senin zirve-i tevhîdine gelecek yolu karartma. Sen ezelde, ebedde Vehhâb olan Allah'sın...

9 — Rabbenä inneke càmi'unnàsi liyevmin lâ reybe fiyhi innallàhe lâ yuhlifülmiy'àde.

Ey vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan Rabbimiz! Senin saltanatın muvakkat olur mu? Zâlimin eyvah, mazlûmun oh diyeceği, vukuunun muhakkak tahakkukunda hiç şübhe olmayan bir günde (o alem-i meadda) reis-i mutlak-ı muazzamı sen, müddeiumumî ve âzâsı Muhammed Aleyhissalâtü vesselâm'dan teşekkül edecek olan o mahkeme-i dâdda, o dîvân-ı kübrâda insanları toplayacak olan sensin.

Herkesin bu âlem-i imtihanda kazanmış olduğu hayır ve şerre ef'al ve âmâline vücud vererek onun yanına dikecek olan Hâlik-ı A'zam sensin.

Va'dinde hulf etmeyen, mîadını şaşırmayan Allahımız! Bize o gün huzûr-ı Bârî'ne çıkabilecek yüz aklığı ver.

Baht-ı sermedîmizi, hayât-ı ebedîmizi bu âlem-i kevnü fe-

sadda nefs-i emmâremizin semen-i kalîline sattırma. Resûl-i Hâşimî hakkı içün bizi Muhammedî getirdiğin gibi, Muhammedî götür. Öz elinle yakmış olduğun çerâğ-ı îmânı, nefsin mülevves mânevî zehirli gaziyle söndürtme.

—

(Elif lâm miym...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَن تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُم
مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١٠﴾ كَدَأْبِ
آلِ فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ
بِذُنُوبِهِمْ ۗ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١١﴾ قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوا
سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ ۚ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٢﴾ قَدْ كَانَ
لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا ۖ فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُم مِّثْلَيْهِمْ رَأْيَ الْعَيْنِ ۚ وَاللَّهُ
يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَن يَشَاءُ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ
﴿١٣﴾ زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ
الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ
وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ۗ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ
وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الْمَآبِ ﴿١٤﴾ قُلْ أَؤُنَبِّئُكُم بِخَيْرٍ
مِّن ذَٰلِكُمْ ۚ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي
مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ
وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿١٥﴾

10 — İnnelleziyne keferù len tuğniye anhüm emvàlühüm ve lä evlâdühüm minallàhi şey'en ve ülâike hüm vekùdünnàri.

DİKKAT! Şu âyet-i celîlenin açık beyânına bak!

Âyet-i kerîme; nokta-i istinadı Hak tanımayıp kuvvet tanıyanlara hitab ediyor, hedefi fazîlet olmayıp menfaat olanlara karşı apaçık ilân ediyor ve bazı zavallı kâfirlerin hâlini îzah ediyor:

"Îmân edersem, dinsizlerden gördüğüm birçok menfaat var, münkirlerden gelen geniş, parlak bir servet var, ihtirâsât-ı nefsâniyemi tatmin edecek büyük bir sâha var. Bunlar elimden gider" diyerek, hakîkatte veren ve alanın Hakk'ın olduğunun farkında olmayıp kendi gafletlerinin perdesinde mahcûb kalanlara hitâb ediyor ve İslâm dîni aşk dîni olup onun cüz'ünden ferâgat, küllünden ferâgat hükmünde olduğunu duyuruyor. Ve diyor ki:

Nûr-ı îmânı setrederek, nefislerinin zulmetinde boğulan o bedbahtlar, hayât-ı dünyanın zahirî ziyneti olan emvâl ve evlâd hâtırı içün müzahrafât-ı fâniyeye saplanarak o hakîkati örtenler, bâkîyi fâniye satıp da Allah'tan, peygamberden, hakîkatten yüz çevirip kâfir olanlar yok mu? O inadçı zavallılara, ne malları, ne evlâdları, ne de güvendikleri, bir zerre fayda veremeyecektir. Onları Allah'ın azâbından hiçbir şey kurtaramaz!

Onlar; zâlime, kâfire uşak olmuşlardır. Onların tâgûtları, büyükleri, sâhibleri onları nûrdan zulmete çıkarmışlardır. Binâenaleyh şimdi ikinci âlemin ateşinin çırası olmuşlardır. Sıfat-ı nefsâniyelerinin ve sıfat-ı şehvâniyelerinin ateşine yanmışlardır.*

---

* Nâr iki kısımdır: 1- Nârullah, 2- Nâr-ı Cehıym.

Nârullah: Hak'dan nâr-ı hasret-i katıadır ki, Hak'dan mahcûb olanların nârıdır. Bunun hakkında Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor: "Nârullahil mûkadetülletiy tettaliu alel'efideti".

11 — Kede'bi àli fir'avne velleziyne min kablihim kezzebù biàyàtinà feehazehümüllàhü bizünùbihim vallàhü şediydül'ıkàbi.

Nasıl ki Fir'avn ve etbâı, mütekaddimîn ve müteahhırînden bütün küffâr; böyle âyetlerimizi, vahdâniyetimizi beyân eden kitâbı, taraf-ı ilâhîmizden gönderilen enbiyâyı tekzîb etmişlerdi. Hakk'ı işitmeğe sağır, şevâhid-i nûrâniyemize karşı kör olup, kurtulmağa mecâlleri kalmadan, tevbe edemeden cürümleriyle Allah nasıl yakalamıştı... İşte Allah'ın her muannid mütekebbire karşı ikabı çok şiddetlidir.

12 — Kul lilleziyne keferù setuğlebùne ve tuhşerùne ilâ cehenneme ve bi'selmihàdü.

Cenâb-ı Hak bunlar hakkında ikinci toplan günündeki emrini haber veriyor:

Habîbim, Muhammed'im! Bana niyâbeten o küfr edenlere, küfre mübtelâ olup şehvetine, lezzet-i dünyaya, hevâ-yi nefsânîsine mağlûb olan kâfirlere açık ilân et ve de ki: O sizin mübtelâ olduğunuz sıfatlar, sizi yakında mağlûb edecek, siz muhakkak kahr-ı ilâhî karşısında yenileceksiniz ve derhal derlenip toplanıp cehenneme sürüleceksiniz. Onun dibinde haşrolacaksınız, hüsrân-ı ebedî gayyâsında boğulacaksınız. Orası ne fenâ bir yataktır.

13 — Kad kâne leküm àyetün fiy fieteyniltekatà fietün tükàtilü fiy sebiylillâhi ve uhrà kâfiretün yerevnehüm misleyhim re'yel'ayni vallàhü yüeyyidü binasrihî men yeşä'ü inne fiy zàlike le'ıbreten liülil'ebsàri.

Ey dalâlette kalanlar!

Nâr-ı Cehıym: Nâr-ı şehevâttır. Hakk'a muhalif olan muamelâttır. Bunun hakkında Cenâb-ı Hak: "Küllemâ nadıcet cülûdühüm beddelnâ hüm cülûden ğayrehâ liyezûkul azâbe bimâ kânû ya'melûn" buyurmuşlardır.

Sizin içün ibret alınacak hâdiseler de vardı. Sizi hidâyete kavuşturacak açık deliller de meydanda idi. Karşı karşıya gelip çarpışan iki cemiyette sizler içün ne geniş bir ibret vardı. Bunlardan bir cemiyet, i'lâ-yı kelimetullah içün ve Cenâb-ı Hakk'ın vahdâniyetini izhar içün dövüşüyor, diğeri kâfir, inâd ediyor, şeytâna tâbi olmuş, muvahhidîne cephe alanlardı. Cephe aldıkları müslümanlar adetçe onların üçte biri kadar olduğu hâlde, kâfirler, onları kendilerinin iki misli kadar görüyorlardı. Allah'ın nusratiyle te'yid edilmiş olan o az cemaat-i müslimînden dehşetli bir korku ile kaçıyorlardı.* Allah istediğini nusratiyle te'yid eder. Olanı görmek isteyen erbâb-ı basîret içün bunda ne büyük ibret vardır.

Âyet-i celîleden enfüs mânâsı tahsil olunup iklîm-i vücûdda tatbik edilecek olursa: Kalb ordusu olan rûh ile sır ve evsâfının, ahlâk-ı hamîde ile, nefis ve etbâı ve şeyâtînin çarpışmalarında ve te'yidât-ı ilâhiyye ile kuvvet bulan kalbin karşısında; onu katletmeye cem'olan evsâf-ı nefsâniyenin mağlûb oluşu, Hakk'ı gören gözlere ne büyük ibretler bahşeder.

İşte ahkâm-ı Kur'âniyyeyi sertâc-ı ibtihâc edenlere muhakkak nusrât-ı ilâhiyye mev'ud olduğu halde acaba beşeriyet bunda neye tegafül ediyor.

14 — Züyyine linnàsi hubbüşşehevàti minennisäi velbeniyne velkanàtıyrilmükantareti minezzehebi velfıddati velhaylilmüsevvemeti vel'en'àmi velharsi zàlike metà'ulhayàtiddünyà vallàhü ındehu husnülmeâbi.

Muzahrafât-ı fâniyeye dalıp da ma'rifetullah zevkınden bir şemmecik hissedar olmayan nâsa; mahz-ı şehvet gibi olan yedi şey çok hoş göründü. Bunlar şehvetle çok alâkalı olan şeylerdir. Nâsa çok ziynetli gösterildi. O gafil nâs sevilecek şey bunları zannettiler.

---

* Bedir Gazâsını ilân ediyor. (Vak'anın tafsilâtını ister isen Hazret-i Muhammed nâm kitâbıma bak!)

Kadınlar,* oğullar, kasalar, yüklerle altın ve gümüşler; atlar, arabalar, debdebeler, tantanalar; çiftlikler, tarlalar, hayvanlar, davarlar...

Bu zikredilen şeyler gaflette kalanların içini çekeceği kadar süslendi. Halbuki bunlar gaye-i emel olmaya değmez. Eğer bunlar gaye-i engel olacak olursa insânı fenalığa sevkeder. Bunlar âdî bir hayâtın metâ'ıdır. Neticede bunlardan geçilip dîvân-ı ilâhîyeye gidilecektir. En güzel yer ise Allah yanındadır.

Dikkat edilecek nokta: Eğer bunlar Allah tarafından tezyin edilirse meşrû olur, şeytan tarafından tezyin edilirse gayr-ı meşrû olur. Binâenaleyh şehveti gaye olarak değil, taraf-ı ilâhîden bir ücret ve Hakk'a gitmek içün bir intifa' olarak verildiğini bilmeyerek, yalnız bu hayât-ı âdiyenin meta'ına mağlûb olarak yaşamak ne kadar zavallılıktır. Hulâsa sırf şehvet-i muhabbeti gaye ittihaz ederek ind-i ilâhîdeki güzel mevkiini kaçırmak ne acı hamâkattir.

Dikkat! Bu cümleleri iki defa oku.

Ey hakîkate tâlib olan mü'minler!

Cenâb-ı Hakk'ın hutbe-i ezelîyesi olan Kur'ân-ı Mübîn'in her âyetinde, her kelimesinde hattâ her harfinde ne kadar ince mânâlar gizlenmiştir.

Şimdi zikrolunan âyet-i celîlenin enfüsî mânâsını tahsil edeceğiz:

1- AVÂM, 2- HAVÂS, 3- HAVÂSSÜ'L-HAVÂS.

AVÂM: Erbâb-ı nüfûs olanlar ki, bunlar ahkâm-ı nefsâniyesinin pençe-i kahrında mağlûb olan tabakadır. Bunların üzerinde hevâ ü heves ve şehevât galibdir.

HAVÂS: Erbâbü'l-kulûb olanlar ki, bunlar üzerinde Hudâ ve takvâ galibdir.

---

* Dikkat! Burada çok mühim bir incelik vardır. Nâsı eâm olduğu halde sarâhaten zem erkeklere tevcih olunmuş, kadınlar sevmek değil, sevilmek makamında gösterilmiştir.

HAVÂSSÜ'L-HAVÂS: Erbâbü'l-ervâh olanlar ki; bunlar üzerinde muhabbet ve şevk galibdir.

Cenâb-ı Hak; Kur'ân-ı Mübîn'inde bu üç sınıfa ayrı ayrı hitâb eder:

AVÂM'a: "Yâ eyyühennâs" diye hitâb eder. Nâs, nisyândan müştâktır. Yâni gaflette kalanlar demektir.

HAVÂS'a: "Yâ eyyühellezîne âmenû" diye hitâb eder.

HAVÂSSÜ'L-HAVÂS'a: Velî diye hitâb eder (Elâ inne evliyâallah).

Avâmın ahvâli: Bunlara yedi şey sevdirildi ve Hak'dan uzaklaştılar. Cehennem de yedi derekedir ve şehvetlere gizlenmiştir. Tercümân-ı ilâhî olan Hazret-i Fahr-i Âlem "Huffetünnâri bişşehevât" buyurmuşlardır.

Şehevât-ı seb'a:

Minennisâ: Kadınlar yâni şehvet-i sûrî.

Velbenîn: Oğullar, şehvet-i tâbiiyye-i hayvâniyye.

Vel kanâtıyril mukantarati minezzehebi: Mal cem'i içün hırs.

Vel fıdda: Şehvet-i ziynet.

Vel haylil müsevvemeti: Şehvet-i câh.

Vel en'am: Şehvetü'l-fahr.

Vel hars: Emirde de, nehiyde de hüküm: Şehvetü'l-hüküm.

İşte cehennem bu yedi şey'e gizlenmiştir.

Şimdi Cenâb-ı Hak, havâssı haber veriyor:

15 — Kul eünebbiüküm bihayrin min zàliküm lilleziynettekav ınde rabbihim cennàtün tecriy min tahtihel'enhàrü hàlidiyne fiyhà ve ezvàcün mütahharetün ve rıdvànün minallàhi vallàhü basıyrün bil'ıbàdi.

Habîbim, Muhammed'im! Bunlardan hazer eden has kullarıma haber ver:

Bu geçici alçak hayattan; dünü, bugün içün rü'ya, bugünü de yârın içün rü'ya olan âdi, aldatıcı, ikbâlinde hud'a, idbârında

fecîa gizlenmiş olan hayât-ı müştehiyyattan çok daha güzel bir hayat vardır. Haber vereyim mi de ve ilân et!

Sizlere daha hayırlı ve tertemiz bir hayat vardır, Allah'ın bir rıdvânı, onun bir rızâ-yı tâmmı hepsinin fevkınde, her lezzetin üstündedir.

Üç günlük hayât-ı dünyeviyyesinde, hayât-ı ebedîsini, baht-ı sermedîsini nefs-i emmâresinin semen-i kalîline satmayıp; küfre, zulme meyletmeden, zâlime uşak olmadan, kalbi ile tasdik etmiş olduğu îmânını lisâniyle ikrar ettikten sonra o îmânının semeresini zâhirde gösteren, asr-ı mefsedette de hissiyyât-ı dîniyyesini meydanda tutup hizb-i ilâhîde bulunarak saltanat-ı Muhammediyye'ye sâhib olan eshâb-ı ittika içün bütün ni'meti ihtivâ eden Rablerinin yanında güzel cennetler vardır. O cennetlerin altlarından hayat ırmakları akar, ma'rifet-i ilâhiyye enhârı cereyan eder. Onlar orada kederden, cehl ü gafletten münezzeh olarak dâimî kalacaklardır. Hele Allah tarafından bir rıdvân vardır ki, (beşerin ta'rifine gelmez) işte Allah onu: Kendisine dönen, kazâ-yı ilâhîye râzı olarak yaşayan has kullarına lâyık görür.

—

(İnnelleziyne keferù...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا
عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾ الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ
وَالْمُنفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ﴿١٧﴾ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ
إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَٰهَ
إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾ إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ
وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ
الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَن يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ﴿١٩﴾ فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ
اتَّبَعَنِ وَقُل لِّلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ أَأَسْلَمْتُمْ
فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوا وَّإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ
الْبَلَاغُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ
الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُم
بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٢٢﴾

16 — Elleziyne yekùlûne rabbenä innenä àmennà fağfir lenà zünùbenà ve kınà azàbennàri.

Şimdi Cenâb-ı Hak; hüsnü hâl sâhiblerinin neticelerini bildiriyor:

Kalbleriyle, kalıplariyle îmân eden ve îmânının semeresi olan ahlâk-ı hamîdeye sâhib, sözleri hâllerine muvafık olan o kullar, günahlarının mağfireti içün münâcaat ederler:

"Ey Rabbimiz! Biz sana, kitâblarına ve peygamberlerine senin mahz-ı tevfikınle îmân getirdik. Sen de lûtfunla bizim mukteză-yı beşeriyet ü gaflet yaptığımız suçlarımızı bağışla! Ayıplarımızı ört! Bizi ateş azâbından sakla, cadde-i tevhîdinden çıkaracak sıfatlardan lûtfunla muhafaza et" diye niyâz ederler.

17 — Essàbiriyne vessädikıyne velkànitiyne velmünfikıyne velmüstağfiriyne bil'eshàri.

O hukuk-ı îmânın muhafazasında sabırlıları, o doğru söyleyenleri, işlerinde, güçlerinde doğrulukta tâat ve ibâdetlerine devam edenleri, dâimî yaşayacak gibi dünyalarına, yârın ölecek gibi âhıretlerine çalışanları, Hakk'ın emirlerine tamamıyle inkıyad edip mallarını, canlarını Allah yolunda infâk edenleri, zulmetten nûra çıkmak içün çırpınan, alâik-ı kevniyyeden soyunarak seher vaktinde yalvaran kullarını gözetir.

İşte hüsnü meâbı ve rıdvânı bu kullarına ihsân eder.

18 — Şehidallàhü ennehu lâ ilâhe illâ hüve velmeläiketü ve ülü'ılmi käimen bilkıstı lâ ilâhe illâ hüvel'aziyzül hakiymü.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu din ve îmânı; boş bir şey, kuru bir iddia zannetme! Hakîkatten uzaklaşmış, sahte varlığına mağrur olarak nefsinin zulmetinde boğulmuş olanların dedikodusiyle ayağın kaymasın!.. Din ve îmân, kavl-i mücerred değildir.

Şerîksiz, nâzîrsiz bu hakîkate yâni Allah "Lâ ilâhe illâ hû" olduğuna bizzat kendisi şehâdet eder. Yâni Hakk'ın Hakk'a şehâdeti... O; zâtı, zâtlara benzemeyen, sıfatı, sıfatlara benzemeyen Hak kendi kendine şehâdet etti. Manzûme-i kuvâ-i ilâhîsi olan melekleri ve niyâbet-i Rabbânîsine sâhib olan enbiyâsı da: "Vücûdiyle mevcûd, sıfatiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan Allah'tan başka ma'bûdün bilhak tanıyacak yoktur" diye şehâdet ettiler.

Her şey O'nunla kaimdir. Ezelde ve ebedde kâinata O adlini yaymıştır. Dilediği gibi mevcûdâtı halketmiştir. Bütün varlık O'nun vücûduna, her zerre O'nun kıdemine şâhiddir. O'nun tevhîd şarâbını içenler içün, bu mezâhirin başka bir mûcidi yoktur.

İşte; kendine kendi şehâdetiyle, enbiyâsının şehâdetiyle, meleklerinin şehâdetiyle yâni bu üç şehâdetle: O galib-i yektâdır, hakîm-i mutlaktır.

19 — İnneddiyne ındallâhil'islâmü ve mahtelefelleziyne ùtülkitàbe illâ min ba'di mà cäehümül'ılmü bağyen beynehüm ve men yekfür biàyàtillâhi feinnallàhe seriy'ulhısàbi.

Bu üç şehâdetle, ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn, hakka'l-yakîn apaşikâre Azîz ve Hakîm olan Allah'ın yanında en makbûl, saâdete, sırât-ı müstakîme hidâyet eden bir din vardır, o da vahdâniyyetini ilân eden İSLÂM DİNİDİR.

Mâdamıki o din, Allah'ın vahdâniyyetini ilân ediyor, bütün varlık O'nun varlığı, kudreti tahtında mahkûmdur; bu dînin başı ilm-i Hak'tır. Bu dînin haricinde başka bir din aramak, Allah'ın fevkına çıkmağa çalışmaktır, yahut Allah'ın dûnuna teslim olmaktır. Kitâba nâil olan yâni ehl-i kitâb bunun ilmiyetine, hakîkatine ihtilâf etmediler, "etseler de o gurûbu olmayan güneşin parlaklığına halel gelmez". Onların gerek kendi aralarındaki ihtilâfı, gerek Resûlüllah'a karşı olan ihtilâfları ve hakî-

kati bildiren ilim geldikten ve bu hakîkati bildikten sonra inkâra sapmaları, hasedlerinden ve sevdâ-yı tahakkümle dinsizliğe sapmalarından dolayıdır. Bu ihtilâf aralarında buradan oldu. Artık kim bu kadar açık beyyinat ile hakîkati beyan eden Allah'ın âyetlerini inkâr eder de –o âyetler ki her zaman insânı muârazaya dâvet eder, karşı çıkabilirseniz ben dâvamdan vazgeçerim diye ilân eder*– küfredip islâmdan kaçarsa; Allah, cezâlarını görmek içün serîu'l-hisâbtır.

20 — Fein häccùke fekul eslemtü vechiye lillâhi ve menittebe'ani ve kul lilleziyne ùtülkitàbe vel'ümmiyyiyne eslemtüm fein eslemù fekadihtedev ve in tevellev feinnemà aleykelbelâğu vallàhü basıyrün bil'ıbàdi.

Ey Ekmelerrusül! Senin ile gönderilen, bildirilen bu dîn-i celîl-i islâm, bu kadar açık beyyinat ile hakîkati meydanda iken, bana karşı seninle mücadele ederek şarlatanlık edip ahmak inadçılık ederlerse onlara "Ben bütün vücûdümle, bütün varlığımla, bana tâbi olanlarla beraber tertemiz bir şekilde Cenâb-ı Hakk'ın kazâsına râzı, belâsına sâbir, ni'metlerine şâkir, emirlerine münkad, nevâhîsinden kaçınan, ahkâm-ı ezelîyesine mahkûm, irâde-i Sübhânîsine mürîd, umûr-ı dünyeviye ve uhreviyemi O'na tamamen tefvîz ederek teslim oldum. Ben böylece Allah dînini tuttum, Allah'a teveccüh ettim" de!

Habîbim! Kitâba nâil olan ehl-i kitâba, kitâbsız müşriklere tebliğde bulun. "Siz islâma benim gibi, bana tâbi olanlar gibi tâbi oldunuz mu?" diye sor. Şayet nizâı bırakıp, islâmı kabul ederlerse doğru yolu tutmuşlardır. Hayır, yüz çevirmişlerse; ey Ekmelerrusülüm! Sana düşen ancak cephe-i risâletinle tebliğdir. Mes'ûliyet zât-ı risâletine değil, doğrudan doğruya onlara râcîdir. Bütün zamâir ve serâire muttalî olan Allah kullarını gö-

---

* Tafsilâtına, Kur'an Karşısında Bütün Hâdisât Nasıl Mağlûb Oluyor isimli kitâbıma bak!

rür. Hidâyete lâyık olanlarına hidâyet, dalâlete istihkakı olanları dalâlette gark eder.*

21 — İnnelleziyne yekfürùne biàyàtillâhi ve yaktülûnennebiyyiyne biğayri hakkın ve yaktülûnelleziyne ye'mürùne bilkıstı minennàsi febeşşirhüm biazàbin eliymin.

Habîbim! İslâmız deyip de o dâvada bulunup Allah'ın âyâtını inkâr eden o kâfirlere, peygamberlerini nâhak yere öldürüp küfr-i amelîde bulunanlara; insanlardan hakkaniyet ile emredenleri, adli beyân edenleri öldürüp küfr-i fi'lîde bulunanlara, bu küfürlerinden zevk alan hâinlere; küfürlerinin cezâsı olan acı bir azâbı tebşîr et!

22 — Ülâikelleziyne habitat a'màlühüm fiyddünyà vel'àhıreti ve mà lehüm min nàsıriyne.

Onların zâhirlerinden sudûr eden dünyevî; yâni amel-i cismânîleri; bâtınlarından zuhûr eden uhrevî; yâni amel-i rûhânîleri, hulâsa bütün işledikleri şeyler beyhûde olmuştur. Onların Allah yanında yardım edici, kurtarıcı kimseleri yoktur.

Dikkat! İnsanlar, sıfat-ı lûtf-i Hakk'a ve kahr-ı celâl-i Sübhânîye müstaiddirler... Enbiyâyı katl ile, Hakk'ın, adlin, insâfın aleyhinde bulunmakla feyz-i kahriyeye dûçâr olurlar.

—

(Elleziyne yekùlûne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

---

* Cenâb-ı Peygamber ehl-i kitâba "Eeslemtüm" diye okuduğu zaman "eslemnâ" diye cevab verdiler. Hazret-i Peygamber: "O halde Hazret-i İsâ Allah'ın kelimesi, resûlü, abdi olduğuna şehâdet eder misiniz?" diye buyurunca: "Ne münâsebet, maâzallah" dediler. "İsâ peygamber olur mu, kul olur mu?"

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ اُوْتُوْا نَصِيْبًا مِّنَ الْكِتٰبِ يُدْعَوْنَ اِلٰى
كِتٰبِ اللّٰهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلّٰى فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ وَهُمْ مُّعْرِضُوْنَ
٢٣ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوْا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّآ اَيَّامًا مَّعْدُوْدٰتٍ
وَّغَرَّهُمْ فِيْ دِيْنِهِمْ مَّا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ٢٤ فَكَيْفَ اِذَا جَمَعْنٰهُمْ
لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيْهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُوْنَ ٢٥ قُلِ اللّٰهُمَّ مٰلِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَآءُ
وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَآءُ
بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ٢٦ تُوْلِجُ الَّيْلَ
فِي النَّهَارِ وَتُوْلِجُ النَّهَارَ فِي الَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ
مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَآءُ بِغَيْرِ
حِسَابٍ ٢٧ لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَآءَ مِنْ دُوْنِ
الْمُؤْمِنِيْنَ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ فِيْ شَيْءٍ اِلَّآ
اَنْ تَتَّقُوْا مِنْهُمْ تُقٰىةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيْرُ
٢٨ قُلْ اِنْ تُخْفُوْا مَا فِيْ صُدُوْرِكُمْ اَوْ تُبْدُوْهُ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ وَيَعْلَمُ
مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ٢٩

23 — Elem tere ilelleziyne ùtù nesıyben minelkitàbi yüd'-avne ilâ kitàbillâhi liyahküme beynehüm sümme yetevellâ feriykun minhüm ve hüm mu'ridùne.

Ey her şeyi görücü Habîbim!

Baksana ne acîb kimseler ki; hâlâ küfür üzerinde ısrar ile inâd ediyorlar. Kendilerine bir nasib olarak verilen kitâb aralarında "hakem" olsun dendiği halde yine inâd ediyorlar. Bâtınınızı şeytân istilâ etmiş, hevâ-yı nefsânînizi bırakın, Allah'ın kitâbına geliniz diye ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz bir dâvet-i ilâhiyye olduğu halde, yine bir kısmı yüz çevirip yaklaşmıyorlar, dönmüyorlar. Onlar dönek kimselerdir.

24 — Zàlike biennehüm kàlû len temessenennàrü illâ eyyàmen ma'dùdàtin ve ğarrehüm fiy diynihim mà kânù yefterùne.

İşte onların arkalarını çevirmeleri, kendi zulümleri, i'tikad-ı fâsideleri kendilerini aldatmıştır.

Onlar, "Bize sayılı günlerin gayrisinde asla ateş dokunmaz" derler ve bu suretle dinlerine iftira ederler. Onlar servetlerine, kuvvetlerine güvenirler ve zâlimin eyvâh, mazlûmun da oh diyeceği bir toplantı gününde verilecek hesâbı göz önüne getirmezler.

25 — Fekeyfe izà cema'nàhüm liyevmin lâ reybe fiyhi ve vüffiyet küllü nefsin mà kesebet ve hüm lâ yuzlemùne.

Vukuu muhakkak tahakkuk edecek olan bir günde âlem-i meâdda, kurulacak mahkeme-i dâdda, dîvân-ı ilâhîde, sahte varlığına mağrur olanları toplan kumandasında topladığımız vakit halleri nasıl olur? Öyle bir gün ki: O günde hiç kimseye zulmedilmeden, dünya mezrâasında kazandığı tamamıyle verilir.

Dikkat et! Zulüm, bir şeyi mevziinin gayrisine vaz'etmektir. Cenâb-ı Hak ondan münezzehtir. Âlem-i âhıretin terâzisinin ibresi: "Ve en leyse lil'insâni illâ mâ seâ"dandır.

26 — Kulillâhümme màlikęlmülki tü'tiylmülke men teşäü ve tenzi'ulmülke mimmen teşä'ü ve tü'ızzü men teşäü ve tüzillü men teşä'ü biyedikelhayrü inneke alâ külli şey'in kadiyrün.

Ey vahdâniyet-i zâtiyyemin şâhidi olan muhakkık!

"Hakîkatte mâlik sensin, milkin mülkün sâhibi, bu kâinatı mutlak surette Rubûbiyyetinle, ulûhiyyetinle sen tasarruf edersin Allahım" de!

Lûtfunla, kemâl-i fazlınla sen mülkü dilediğine verirsin,* ma'rifetullah zevkını, vahdet câmını istediğine tattırırsın. Celâl-i kahrınla da istediğinden çekip alırsın! Ey istediğini, istediğine veren ve istediği vakit almak kudretinin sâhibi olan Allah'ım!

---

* Resûlüllah Ahzab senesi Hendek krokisini çizip eshâb-ı bâsafâsı kısım kısım taksim olarak kazarlarken hendeğin ortasında dağ gibi bir taş çıktı. En sağlam bâzuya sahip olanlar o kadar çabaladıkları halde bir parçasını koparamıyorlardı. Ma'şûk-ı Hudâ olan Hazret-i Peygambere haber verildi. Fahr-ı Kâinat hendeğe geldi, tebessüm ederek, "Külünkü bana veriniz" dedi, mübârek elleri vurur vurmaz taş çatlarken sanki karanlık bir yer aydınlanıyordu; şimşek gibi ateş çıktı. Ateşin kıvılcımlarından Hazret-i Fahr-i Âlem, ümmetine açılan fütûhat kapılarını haber vermeye başladı. Bir fetih tekbîri aldı, ikinci bir darbe daha vurdu, yine aynı vaziyet oldu. Üçüncü vuruşta taş toz gibi parçalandı. Yine tekbir alındı. Selman'ın eline sarılarak hendekten dışarıya çıktı ve eshâbına karşı şöyle buyurdu:

"İlk vurduğum vakit parlayan berkten Hıre'nin, Medayin'in, Kisrâ'nın kasırları gösterildi, derhal Cibrîl geldi, haber verdi. Ümmetin bunlara galebe çalacak! –Evet Kisrâ'nın bilezikleri eshabdan birinin bileğine takıldı.– İkinci darbemde Rum'un kırmızı köşkleri gösterildi, yine Cibrîl haber verdi ki: Ümmetin bunlara da galib gelecek. Üçüncü darbemde San'a'nın kasırları temâşâ ettirildi. Yine Cibrîl haber verdi ki: Ümmetin bunlara da galip gelecek. İşte sizlere müjdeler olsun..."

Bu va'd-i Muhammedîden tabiî müslümanlar çok sevindiler. Münafık, müşrikler ise, "Bunlar ne kadar zavallı saf insanlar" diye istihzâ etmeye başladılar. "Sizin harb etmeye bile cesaretiniz yok bir avuç kimselersiniz. Korkunuzdan hendekler kazıyorsunuz, bu yetmiyormuş gibi binlerce senelik medeniyetlere sahib olmaya kalkıyorsunuz, yüzlerce milyon nüfuslara mâlik olan hükümdarları mağlûb edeceğinizden bahs ediyorsunuz" dediler. Bütün varlıklar Hakk'ın olduğunun farkına varmadılar. Allah'ın, mülkünü istediğine vereceğinin farkında değildiler.

Sen istediğini azîz eder, libâs-ı beşeriyetten soyar, âlem-i kevn ve fesad zindânından âzâd eder de hakîkate îsal edersin, dilediğini de zelîl eder, beşeriyet zindânında bırakır, hüsrân-ı ebedî gayyâsına atarsın.

Hayır* yalnız senin kabza-i Sübhâniyendedir. Muhakkak ki her şey'e sen kadirsin! Senin kudretine nihayet yoktur.

27 — Tùlicülleyle fiynnehàri ve tùlicünnehàre fiylleyli ve tuhricülhayye minelmeyyiti ve tuhricülmeyyite minelhayyi ve terzüku men teşäü biğayri hısàbin.

Sen geceyi gündüze idhâl edersin, gündüzü de geceye idhâl edersin.** Zulümât-ı beşeriye-i nefsâniyyeye, envâr-ı sıfat-ı Rahmâniyyeyi sokarsın, envâr-ı rûhânî-i Rahmâniyyeyi de zulümât-ı beşeriyye-i nefsâniyyeye katarsın. Sen her şey'e tamamıyle kadir olan Allah'sın. Eşya isim almamış iken, resmi yok iken, vücûdünden kimse haberdar değil iken; vücûd veren, bir şeyden her şey, her şeyden bir şey yapan Hâlık'sın.

Ölüden diri çıkarırsın, diriden ölü çıkarırsın. Nice ölü kalbleri diriltirsin, nice kalbleri nefislerine esîr edersin. Saîd insandan şakî, şakî insandan saîd çıkarırsın. Ölmüş nefisten hayât-ı hakîkîyi çıkartırsın. Sen isminin kuvvetiyle ufak bir tohumun başında binlerce kilo ağırlığında ağacı taşıtırsın. Dilediğine lûtfunla hesâbsız rızk verdirirsin.

---

* Dikkat edin mü'minler! Hayır zikredilmiştir. Burada çok büyük bir incelik vardır. Hakîkatte şerrin vücûdü yoktur; o bize nisbetendir. Meselâ bir lâşe, bir ciyfe görürüz; aman ne şer diye karşılarız. Fakat milyonlarca hayvan, mikrop, canlı mahlûk onu massediyor, ekslediyor, onlar da Hakk'ın ne büyük ni'metine kavuştuk diye karşılıyorlar. Meselâ biz lûâbımız olmadan yaşayamayız. Fakat tükürüğümüzü yılanın ağzına vaz'edersek yılan ölür. Bize göre hayır olan, ona göre şer oluyor. Kezâ yılan da lûâbı olmadan yaşayamaz, o da bize vaz'ederse zehirliyor. İşte hakîkatte şerrin vücûdü yoktur.

** Gece ile gündüz Cenâb-ı Hakk'ın kazâ-yı ilâhî makasıdır. Onunla bütün şuûnâtı doğrar; bütün ömür kumaşını keser. O tezgâhta güneş mekiği ile neler dokunur!

28 — Lâ yettehızülmü'minûnelkâfiriyne evliyäe min dûnilmü'miniyne ve men yef'al zàlike feleyse minallàhi fiy şey'in illä en tettekù minhüm tükàten ve yühazzirükümullàhü nefsehu ve ilâllàhilmasıyrü.

Habîbim, Muhammedim!

Beni böyle tanıyan, benden yardım isteyen mü'minlere anlat ki:

Mü'minler, tevhîde dâhil olmuş, gayesi Hak'tan gayri kalmamış, Hak'da boşalmış olan mü'minleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesinler; onları evliyâ ittihâz etmesinler.

Küfür ve îmân birbirine karışmaz. Küffâra meveddet îmândan soyunmadıkça olmaz. Zira küfre rızâ küfürdür. Muhabbetullah karargâhı kurulan kalbde hiçbir vakit küffâra muhabbet olamaz. Bunlarla hemcelîs olamaz. Binâenaleyh hâlen ve istikbâlen mü'minlere zararı olacak, menfaat-i islâmiyyeye keder verecek olan kâfirlerle müvalât etmesinler. İslâmda esas; Allah içün muhabbet, Allah içün buğz'dur.

İşte her kim mü'minin gayri olan kâfiri dost ittihaz ederse Allah ile alâkasını kesmiş olur. Hiçbir nasibi kalmaz. Yalnız kâfir tarafından gelecek bir zararı sezer de korunmak içün bir dostluk yaparsanız o başka! İslâmın esasında; hukuka riayet, merhamet, sözünde durmak, ahdine vefâ göstermek, adl ü ihsân herkese karşı vardır. İktizâ-yı îmânın nezâketi hiçbir yerde bulunmaz. Onun içün dikkat olunacak nokta; kâfirin müvâlâtına kapılıp dînin cüz'ünden ferâgat etmemektir. Farkına varmadan gafletle çarpılabilir. Nusrât-ı ilâhiyyeden haberi olmadan mahrum kalır. Zira İslâm dîni aşk dînidir.

Aşk ise kabil-i tecezzî değildir. Dînin cüz'ünden ferâgat eden, küllünden ferâgat etmiş hükmündedir. Cenâb-ı Hak daima tercih ister. Allah'ın en ağır imtihan suali de budur. Cenâb-ı Hak sizi kendinden hazer ettiriyor; Zât-ı Bârîsine âsî olmaktan tahzir buyuruyor ve biliniz ki son gidilecek ancak Allah'tır.

Dikkat edin mü'minler!

Âyât-ı celîleden enfüs mânâsı tahsil olunacak olursa: Mü'minin kalbinde Allah ve Resûlüllah ve onlarda fânî olmuş kimselerin muhabbetinden başka muhabbet ictima' etmez, sonra kalb-i mü'min, nefs-i kâfir ile dost olamaz. Yalnız nefsin terbiyesinde kalıba çok zaaf gelir de rûhu taşıyamayacak kadar hâl ârız olursa biraz müsamaha eder.

Mü'min; Cenâb-ı Hakk'ın ancak sıfat-ı kahriyesinden çekinir; onun başka çekineceği yoktur.

29 — Kul in tuhfù mà fiy sudùriküm ev tübdùhü ya'lemhullàhü ve ya'lemü mà fiyssemàvàti ve mä fiyl'ardı vallàhü alâ külli şey'in kadiyrün.

Ey Ekmelerrusül! Onlara ilân et ve emret ki:

Sinelerinizde kâfire, ekâbiriniz ve aşâirinize ve zâhirde menfaat gördüğünüz kâfirlere olan dostluğunuzu gizleseniz de, âşikâr kılsanız da zâhirinizi ve bâtınınızı muhît olan Allah ilm-i huzûriyle bilir. O'ndan semâvâtta, kezâ arzda hiçbir şey kaçmaz. Allah fütûrsuz, kusursuz her şeye kadirdir. O, islâm geçinip de kâfirlerle uyuşanı, nefse uyup da Hakk'a düşman olanı, evâmir ve nevâhîsine muhalefet edeni de çok iyi bilir.

Dikkat et hakîkat yolcusu! Sayılı nefesini boşuna tüketme! Çıkan her nefes ömür sarayından bir kerpiç söküyor. O sarayın tâmiri içün mi'mar yok! Sakın zâlime, küfre meyletme, zâlimin yeri neticede mazlûma bedâva verilir. Hangi sönen ateş yerini küle terk etmemiştir?

Tecellî-i ahadiyette "Hüve" sıfatiyle kendini gösteren Allah'ım! Hayat ne kadar acı olursa olsun; halk da istediği kadar düşman olsun, yalnız seninle aramın tatlı olmasını, senin benden râzı olmanı isterim!

Yâ Rabbi! Ne olaydı da ikimizin arasını yapıp da âlemînle aramızı bozan birisi bulunsa idi. Seninle insan sağlam dost olunca; nokta-i istinâdı "kuvvet" yerine "hak" tanıması, menfaat yerine fazîleti kabul etmesi; cidâl yerine teâvüne koşması ne kadar kolaydır.

Yâ Rab! Seciye-i insâniyemizi ayak altına aldırtma! Dünyayı da lâyıkiyle; âhıreti de lâyıkiyle öğrenmemize merhamet et.

Yâ Rab! Bedenlerimizi Tûr, ruhlarımızı kitâb-ı mestûr, nefislerimizi rakk-ı menşûr, akıllarımızı sakf-ı merfû, gönüllerimizi beyt-i ma'mûr kıl.

—

(Elem tere ilelleziyne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا ۚ وَمَا عَمِلَتْ مِن سُوٓءٍ ۚ تَوَدُّ
لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُۥٓ أَمَدًۢا بَعِيدًا ۗ وَيُحَذِّرُكُمُ ٱللَّهُ نَفْسَهُۥ ۗ وَٱللَّهُ رَءُوفٌۢ
بِٱلْعِبَادِ ﴿٣٠﴾ قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣١﴾ قُلْ أَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ
وَٱلرَّسُولَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٣٢﴾ إِنَّ ٱللَّهَ
ٱصْطَفَىٰٓ ءَادَمَ وَنُوحًا وَءَالَ إِبْرَٰهِيمَ وَءَالَ عِمْرَٰنَ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٣٣﴾
ذُرِّيَّةًۢ بَعْضُهَا مِنۢ بَعْضٍ ۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ إِذْ قَالَتِ ٱمْرَأَتُ
عِمْرَٰنَ رَبِّ إِنِّى نَذَرْتُ لَكَ مَا فِى بَطْنِى مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّىٓ ۖ
إِنَّكَ أَنتَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّى
وَضَعْتُهَآ أُنثَىٰ وَٱللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ وَلَيْسَ ٱلذَّكَرُ كَٱلْأُنثَىٰ ۖ
وَإِنِّى سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّىٓ أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ
ٱلرَّجِيمِ ﴿٣٦﴾ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنۢبَتَهَا نَبَاتًا
حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا ۖ كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا ٱلْمِحْرَابَ
وَجَدَ عِندَهَا رِزْقًا ۖ قَالَ يَٰمَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا ۖ قَالَتْ هُوَ
مِنْ عِندِ ٱللَّهِ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ يَرْزُقُ مَن يَشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾

30 — Yevme tecidü küllü nefsin mà amilet min hayrin muhdaren ve mà amilet min sû'in teveddü lev enne beynehà ve beynehu emeden be'ıyden ve yuhazzirükümullàhü nefsehu vallàhü reùfün bil'ıbàdi.

Perde-i gaflet açılıp kudret elden gitmiş, herkes ne hayır işlemiş ve kötülükten ne yapmış ise, yâni vücûd-ı müktesebe-i mâneviyyesi ne ise önüne hazır konmuş bulduğu günde, her şey'in meydana çıkıp ak yüz ile kara yüzün ayrıldığı günde; kötü işe sâhib olanlar; kendilerinin o amellerinden çok uzak bir mesafede bulunmasını isterler. Fakat iş işten geçmiş, yüzler kararmış, "Îmândan sonra mı kâfir oldunuz?" sualleri sorulmaya başlamış... "Kötülüklerinizin azâbını tadın!" cevâbı verilmiş.

İşte Cenâb-ı Hak bütün dersi kaçırıyor, tatbikatiyle ilân ediyor. Bu tezkiriyle ve tenbihiyle sizi çok esirgiyor ve kendisinden tahzir buyuruyor. Kadir ve muktedir olan Allah yine kullarına karşı müşfik ve rahîm davranıyor. Kendisine vâsıl olacak yolları gösteriyor ve vâsıl olabilmek içün tarîk-ı vüsûl ancak Hazret-i Muhammed'e mütâbaat ve muhabbet olduğunu ilân ediyor:

31 — Kul in küntüm tuhıbbùnallàhe fettebi'ùniy yuhbibkümullàhü ve yağfir leküm zünùbeküm vallàhü ğafùrün rahıymün.

Ey esrâr-ı zâtiyyemize âgâh, sıfât-ı ilâhîmize lâyık, bütün evsâfımızla muttasıf, esmâmızla mütehallık, sûreti Rahmân, siyreti Hak, en sevgili kulum, Habîbim! İrşâden ve tebliğen ilân et, onlara emret ki:

Sizi sahrâ-yı ademden varlık vücûdü pazarına getiren Sâni'-i A'zam olan Allah'ı şayet seviyorsanız, böyle bir iddiada bulunuyorsanız, O'nun mahbûbu olan bana tâbi olun da Allah da sizi sevsin; günahlarınızı setretsin, afvetsin. Zirve-i tevhîdine çıkan yolu hidâyet eden Allah gafûrdur, rahîmdir. O, yolun engellerini kaldırır, kullarının afvolunma çârelerini bizzat gösterir.

Dikkat edin mü'minler! Bu âyet-i celîle ne kadar inceliklerle doludur.

Bir defa insanın mağfiret olunması içün yegâne şart; Hazret-i Muhammed'e mutâbaatla olduğunu ilân ediyor. Ona ittiba' edip onu sevmiyen kimsenin Allah'a muhabbeti olmadığını apaşikâr ilân ediyor.

Sevmek; sevdiğinin hâliyle hâllenmektir. Netice Habîbullah'ın sünnet-i seniyyesine ittiba'dır, onun sünnet-i seniyyesini esas tutan, Habîbullah'ın zılli tahtında makam-ı mahbûbiyete mazhardır. Hazret-i Muhammed'in sünnetine ittiba' eden kimsede hissiyyât-ı dîniyye olur.

Dikkat! Dindar olmak başkadır, hissiyyât-ı dîniyyeye sâhib olmak başkadır. Hele fesad zamanında sünnet-i seniyyenin en küçük âdâbına riayet; en ehemmiyetli bir takvâ, en kuvvetli bir îmân olarak kabul olunur. "Ümmetimin fesâdı zamanında benim bir sünnetimi ihyâ eden kimseye yüz şehid sevâbı verilir" buyurulmuştur.

Dikkat! Sünnet-i Muhammediyye'ye ittibâdan derhal Hazret-i Resûlüllah hâtıra gelir. Ve o ihtardan, hatır bir huzûr-ı ilâhî hâtırasına inkılâb eder de küçük bir muamele bile bir ibâdet olur.

Dikkat! Mutâbaat, muhabbet ile olur.

Hakk'a muhabbet, O'nun uğruna mevcûdiyetinden hiçbir şey kalmayacak sûrette vârını ve varlığını O'na vermektir. Bu da, kalbin bütün nefsânî bulanıklığından ve kedûrât-ı nefsâniyeden sâlim olması tahakkuk ettikten sonra vücûde gelir. Ve muhabbetullah hangi kalbde karargâhını kurarsa, o kalbde gayre muhabbet hissi derhal çıkar. Çünkü muhabbet bir sıfat-ı muhrikadır ki, kendi cinsinden olmayan her şey'i yakar, mahveder.

İslâmın büyük kadınlarından Râbiatü'l-Adeviyye'nin şu sözünü dikkatle dinle!

Ta'sal ilâhe ve ente tüzhiru hubbehü
Hâzâ leumri filkıyâsi bedîu

Lev kâne hubbeke sâdıkan leata'tehu
İnnel muhıbbe limen yuhıbbü mutîu.

Meâli:

"Allah'a muhabbetini ilân ettiğin hâlde; kendisine isyân ediyorsun,

Bu hâl zannımca yemîn ederim ki, çok acîb ve garîbdir,

Eğer Allah'ına muhabbetin dosdoğru olsa idi mutlak O'na itâat ederdin,

Çünkü muhîb olan mahbûbuna mutî olur."

Koca İslâm annesi...

Dikkat edin mü'minler! Resûlüllah'a mutâbaat üç derecedir:

Avâm-ı mü'minînin mutâbaatı: Fahr-i Kâinât'ın âmâline mutâbaat,

Havâssın mutâbaatı: Fahr-i Kâinât'ın ahlâkına mutâbaat,

Ehass-ı havâssın mutâbaatı: Fahr-i Kâinât'ın hâline mutâbaat.

İşte; tam mutâbaattan sonra perde-i kudret açılır, Hak müşâhede olunur, zirve-i tevhîde gidilecek yolun mâni'lerini o vakit Cenâb-ı Hak ref'eder, matlûbunuz olan kurbiyyet hâsıl olur.

32 — Kul etıy'ullâhe verresûle fein tevellev feinnallâhe lâ yuhıbbülkâfiriyne.

Ey Ekmelerrusül! Bana itâat, sana itâata bağlı olduğunu ilân et. Allah'a, peygambere itâat edin, de... Eğer mutâbaatta zerre kadar muhalefet ederlerse, Allah'a, Resûlüllah'a itâatten yüz çevirirlerse, iyi biliniz ki Allah o kâfirleri sevmez.

Şimdi Cenâb-ı Hak, sıfat-ı zemîmeden tasfiye edip, ahlâk-ı ilâhiyyesiyle mütehallık kıldığı mahlûkatın en hulâsası olan sınıfı beyân ediyor:

Halk ettiği âlemin envâ'ı muhtelifesinden, cemâdından, maadininden, nebâtatından, nüfûsundan, akıllardan, ervâhtan, hulâsa, bilcümle mevcûdâttan süzüp seçtiklerini ilân ediyor:

"Ve nefahtü fîhi min rûhî" şerâfetiyle mümtâz olan, zât ve sıfâtına mazhar bulunan ve nâib-i ilâhî kılınan zevâtı beyân ediyor:

33 — Innallàhastafà àdeme ve nùhan ve àle ibràhiyme ve àle ımràne alel'àlemiyne.

İstediğini istediğine veren Allah, Âdem'i seçti, ona niyâbet verdi, melâikeyi onun fazîletine dâvet etti. Onun sâir mahlûkattan mükerrem olduğunu bildirdi. Onun fazl u keremine karşı melâike secde ile emrolundu. Kezâ Havâs-ı âl-i Âdem'den Nûh'u, âl-i İbrâhim'i, âl-i İmrân'ı hulâsa şecere-i insâniyyeden kimleri âlemin üstüne süzüp seçtiğini beyân ediyor.

34 — Zürriyyeten ba'duhà min ba'dın vallàhü semiy'un aliymün.

Yâni vazife-i nübüvvet ve niyâbet-i ilâhiyye ile me'mur, beşeriyeti zulmetten nûra çıkaracak olan zürriyeti bildiriyor. O zürriyet ki, ba'zısı ba'zısına tafdîl olunmuş, ba'zısı ba'zısına nisbeten rütbesi daha âlî. Fakat risâlet sıfatları itibâriyle beyinlerinde fark yok; hepsi tevhîdi ilâna, Allah'ı beyâna gelmiş; nefs-i nâtıka-i kâinâtın kalbi olan Hazret-i Muhammed'i tebşîre gelmiş...

Habîbim, ilân et ki: Allah semî'dir; onların dualarını, münâcaatını işidir. Allah, alîm'dir; ahvâllerini, hisâllerini hakkiyle bilir.

35 — İz kàletimreetü ımràne rabbi inniy nezertü leke mà fiy batniy muharreren fetekabbel minnïy inneke entessemiy'ul'aliymü.

Cenâb-ı Hak serâirde, zamâirde gizlenmiş şeylerin, bütün zerrâtın hareketlerinin ve niyetlerinin; hiçbir şey'in kendi ilminin haricinde olmadığını ilân ediyor:

Ey Ekmelerrusül, Habîbim, Muhammed'im! Sana tâbi

olan kullarıma Âl-i İmrân'ın menâkıbini anlat!

Gizli bir sûrette lisân-ı istidâdiyle seni son tebşîre gelen İsâ'nın ninesi İmrân'ın zevcesi* kalbine vâki' olan ilhâmât-ı Rabbâniyye ile hâmile iken gizli olarak bana olan münâcaatını anlat:

"Ey kuvvet, kudret sâhibi olan Rabbim!

Karnımdaki verdiğin yavruyu âzadlı kul olarak, her kayıttan, dünyâdan âzâde bulunarak yalnız senin beytinde hizmet etmek suretiyle sana adadım. Bu adağımı kabul et. Bu yalvarışımı yalnız sen işidip bilirsin... Zâtınla, sıfâtınla, esmânla kullarının münâcaatını, niyyetini, hâcâtını ancak sen işidir, sen bilirsin!"

36 — Felemmà veda'athà kàlet rabbi inniy vada'tühä ünsà vallàhü a'lemü bimà veda'at ve leysezzekerü kel'ünsà ve inniy semmeytühà meryeme ve innîy ü'ıyzühà bike ve zürriyyetehà mineşşeytànirraciymi.

Vaktâki hamlini vaz'etti; "Ben bir erkek evlâdım olsun da beytinin hizmetinde bulunsun diyordum. Yâ Rab, kız doğurdum!" dedi ve mahzûn oldu. Mahzûn, mütehassir bir şekilde Rabbisine şikâyet etti:

"Benim niyyetimin ihlâsını sen biliyorsun yâ Rabbi" dedi. "Kız senin beytinin hizmetinde nasıl bulunacak" diye boynunu büktü. Bu hasreti, hüsnü uzadı, Hakk'a şikâyeti çoğaldı. Cenâb-ı Hak da ilhâm tarikıyle onun sırrına hitâb etti:

"Mahzûn olma! Bütün hâlâtına, bâhusûs senin ihlâs ve niyyetine Allah muttali'dir; doğanı senden iyi bilir. Erkek, kız gibi değildir. Öyle, fakat onda kudret-i ilâhiyyemin bir nümûnesi, sun'-ı ilâhîmin bir sûreti olarak fevkal'âdelikler yapacağım."

Bu iltifât-ı ilâhiyyeye uğrayan İmrân'ın zevcesi:

---

* İsmi "Hanne binti Fâkuza"dır. Cenâb-ı Peygamber Efendimiz: "Hazret-i Yahyâ ile Hazret-i İsâ, teyze çocuklarıdır" buyurmuşlardır.

"Ben onun adını (MERYEM) koydum" dedi. "Tâ ki müsemmâsı isminin aynı olsun,* onun ve zürriyetinin muhafazasını sana bıraktım yâ Rabbi! Onu ve zürriyetini huzûr-ı cemâlinden tardedilmiş şeytânın şerrinden sana sığındırtırım yâ Rabbi" diye yalvardı.

37 — Fetekabbelehà rabbühà bikabùlin hasenin ve enbetehà nebàten hasenen ve keffelehà zekeriyyà küllemà dehale aleyhà zekeriyyelmıhràbe vecede ındehà rizkan kàle yà meryemü ennà leki hàzà kàlet hüve min ındillâhi innallàhe yerzüku men yeşäü biğayri hısàbin.

İşte bunun üzerine Cenâb-ı Hak, anne karnında babasından yetim kalan ve kudsî bir rûhâniyet ile doğan kızı Meryem'i gayet güzel bir kabul ile kabul etti. Yâni bir erkek çocuk gibi kabul etti. Kerem ü âtıfeti ile çok güzel büyüttü. Bedâyii, san'atı, acâyib-i hikmetini gösterecek şekilde yetiştirdi.** Zekeriyyâ'nın himâyesine vererek onu bakmağa me'mûr etti.***

Ne vakit ki Zekeriyyâ aleyhisselâm beyt-i şerîfte Meryem'in o şerefli köşesine girse orada birçok et'ime-i nefîse, türlü türlü yemişler, kışın yaz yemişleri, yazın kış yemişleri görürdü. Onun hâline taaccüb ederek:

"Yâ Meryem! Hiç kimsenin giremiyeceği bu kilitli odada dünya yemeklerine, yemişlerine benzemeyen bu rızıklar sana nerden geliyor?" diye sorardı.

Meryem de ilham tarikıyle:

"Rızıkların mütekeffili olan Allah tarafından geliyor. O benim tâatımın neticesi değil, Rabbimin fazl u rahmeti" diye cevap verirdi.

---

* Meryem, âbide demektir.

** Âyet-i celîleden şu ma'nâ da tahsil olunur: Cenâb-ı Hak, İsâ aleyhisselâmın Hazret-i Meryem'den babasız olarak zuhûruna, arzdan nebâtın zuhûriyle ince misal getiriyor.

*** Zekeriyyâ aleyhisselâm, Hazret-i Meryem'in teyzesinin kocasıdır.

O murakıb ve muhâfız-ı hakîkî Rabbi A'zam olan Allah, fazl u keremiyle sayıya girmez, ummadığı yerden dilediğine rızık verir.*

—

(Yevme tecidü küllü nefsin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

* İstediğini istediğine veren, mülkünde keyfe mâ yeşâ tasarruf eden Cenâb-ı Hak, ağacı malûm olmayan yemişi ihsân eder, isterse vasıtasız dînini öğretir, isterse babasız çocuk yapar!

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهٗ ۚ قَالَ رَبِّ هَبْ لِيْ مِنْ لَّدُنْكَ ذُرِّيَّةً
طَيِّبَةً ۚ اِنَّكَ سَمِيْعُ الدُّعَآءِ ﴿٣٨﴾ فَنَادَتْهُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَهُوَ
قَآئِمٌ يُّصَلِّيْ فِي الْمِحْرَابِ ۙ اَنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيٰى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ
مِّنَ اللّٰهِ وَسَيِّدًا وَّحَصُوْرًا وَّنَبِيًّا مِّنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿٣٩﴾ قَالَ
رَبِّ اَنّٰى يَكُوْنُ لِيْ غُلٰمٌ وَّقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَاَتِيْ عَاقِرٌ ۚ
قَالَ كَذٰلِكَ اللّٰهُ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ ﴿٤٠﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّيْۤ اٰيَةً ۚ قَالَ
اٰيَتُكَ اَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ اِلَّا رَمْزًا ۚ وَاذْكُرْ رَّبَّكَ
كَثِيْرًا وَّسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْاِبْكَارِ ﴿٤١﴾ وَاِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ
يٰمَرْيَمُ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰىكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفٰىكِ عَلٰى
نِسَآءِ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٤٢﴾ يٰمَرْيَمُ اقْنُتِيْ لِرَبِّكِ وَاسْجُدِيْ وَارْكَعِيْ
مَعَ الرّٰكِعِيْنَ ﴿٤٣﴾ ذٰلِكَ مِنْ اَنْۢبَآءِ الْغَيْبِ نُوْحِيْهِ اِلَيْكَ
وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يُلْقُوْنَ اَقْلَامَهُمْ اَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا
كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يَخْتَصِمُوْنَ ﴿٤٤﴾ اِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ يٰمَرْيَمُ
اِنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ ۖ اسْمُهُ الْمَسِيْحُ عِيْسَى ابْنُ
مَرْيَمَ وَجِيْهًا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِيْنَ ﴿٤٥﴾

38 — Hünàlike de'ä zekeriyyà rabbehu kàle rabbi heb liy min ledünke zürriyyeten tayyibeten inneke semiy'ud-düä'i.

Meryem'in bu acîb kudsî hâlini gören Zekeriyyâ; içi yanarak, sebebsiz vâsıtasız da in'âmı, ihsânı olan Rabbisine niyâza başladı:

"Yâ Rab! Seninle arasında hiçbir hicâb olmayacak, nezdinden, bana rezâil ve nekaisden tertemiz bir nesil ihsân et. Nasıl ki Meryem'in annesine vermişsin! Hiç şübhe yok sen yalvaranı işiden zâtsın! Nasıl İmrân'ın zevcesinin duâsını kabul ettin; benim yalvarmamı da kabul et" dedi.

Vaktâ ki Cenâb-ı Zekeriyânın bu duâsı makam-ı icâbete vâsıl oldu.

39 — Fenàdethülmeläiketü ve hüve käimün yusalliy fiyl-mihràbi ennallàhe yübeşşirüke biyahyà müsaddikan bikelimetin minallàhi ve seyyiden ve hasùren ve nebiyyen minessàlihıyne.

Kendisi duâsının kabulü içün mutadarrıâne, huşû, huzû ile mütezellilâne, bütün âzâ-yı cevârih, kalbi ve kalıbı ile kalkıp mihrabta namaz kılar iken melekler, Allah'tan aldıkları emri kendisine nidâ ettiler: "Müjdeler olsun, biz Allah'tan müjdeci olarak haber veriyoruz, haberin olsun ki; Allah sana YAHYA isminde, o kudret-i ilâhiyyesinin bir nümûnesi olarak halkettiği İsâ'yı tasdik edici, alâik-ı kevniyyeden soyunmuş hür bir efendi, nefsini islâm etmiş, gayet zâhid, peygamber-i sâlihînden taraf-ı ilâhîden ismi YAHYA konmuş olan Yahya'yı müjdeliyoruz."

İnsan çok sevdiği şey'in tekrarından zevk alır; binâenaleyh Cenâb-ı Zekeriyyâ da va'd-i ilâhîyi bir daha işitmek bahanesiyle Rabbisine yalvardı:

40 — Kàle rabbi ennà yekûnü liy ğulâmün ve kad beleğani-yelkiberü vemreetiy àkırün kàle kezàlikâllàhü yef'alü mà yeşä'ü.

Melâikeden bu beşâreti alan Zekeriyyâ, kemâl-i iştiyâk-ı hasretle, hılâf-ı âdet câri olacak olan* bu münâcaatının kabul olunduğunun zevkıyle dolarak, Allah'ına:

"Ey benim azamet ve kudret sâhibi olan Rabbim! Ben ihtiyarladım, haremim de kısırdır. Hilkaten çocuk yapamayacak şekilde halk olunmuş, acaba nasıl çocuğum olacak? Âdet-i vech üzere mi olacak, yoksa bizi genç bir hâle mi sokacaksın?" dedi.

Cenâb-ı Cibrîl cevab verdi:

"Öyle! Fakat Allah'ın kudret-i Sübhâniyesi istediğini yapar. Maddesiz, modelsiz, sebebsiz, vâsıtasız, zamansız, mekânsız her istediğini yapan Allah, her şey'i yapar."

Bu cevâbın zevkınde müstağrak kalan Zekeriyyâ sür'atle:

41 — Kàle rabbic'al liy âyeten kàle àyetüke ellâ tükellimennàse selâsete eyyàmin illâ remzen vezkür rabbeke kesiyren ve sebbıh bil'aşiyyi vel'ibkâri.

"Envâ'-ı lûtf ü keremiyle tecellî eden Rabbim! Fazl-ı Samedâniyenle bana bir hamil alâmeti göster ki, kalbim ferahlasın, beşeriyetimin tereddüdü zâil olsun."**

"Alâmeti şudur" diye buyurdu:

"Üç gün nâs ile konuşmayıp, yalnız işâretle konuşabileceksin, havâyicini işâretle söyleyeceksin. Nefsini söz söylemekten hapsedeceksin ve Rabbini çok zikredeceksin. Akşam, sabah Rabbini tesbih edeceksin!" (Bu murâkabe neticesinde tenezzülât-ı Sübhâniyye ile kalbin sana bunun alâmetini haber verir.) Kalb Hakk'ın gayrisinden boşalırsa bütün müşkiller hâl olacağını işâret ediyor.

---

* Meryem'in de hılâf-ı âdet hâmile olacağına işaret var.

** Cenâb-ı Zekeriyya va'd-i ilâhîyi bir daha işitmek bahanesiyle soruyor. Çok sevdiğinin tekrar emirlerini bekliyor, çocuğun halk keyfiyyetini istifsâr ediyor: "Yâ Rabbi! Âdet-i vech üzere mi çocuğu ihsân edeceksin, yoksa bizleri gençliğe avdet ettirip de mi halk edeceksin?" diyor.

42 — Ve iz kàletilmeläiketü yà meryemü innallàhestafàki ve tahhereki vastafàki alâ nisäil'àlemiyne.

Habîbim, Muhammedim!

Sana tâbi olanlara Âl-i İmrân'ın medhini anlat. Meryem'i, Rabbin nasıl nisâ içinde mümtâz kıldığını beyân et! Melâike emr-i ilâhî ile Meryem Radıyallahü anhâ'nın sırrına nidâ ettiler:

"Yâ Meryem, müjde! Cenâb-ı Hak seni, sahrâ-yı ademden varlık vücûdu pazarına kendi beytine lâyık bir şekilde seçerek, süzerek* kadınlığa ârız olan ednâstan temiz olarak pâk kıldı. Hem seni âlemin kadınlarının üstüne seçti. Sende kudret-i ilâhiyyesinin bir şeklini gösterdi; hiç kimsenin mübâşereti olmaksızın senden, enbiyâ-i ızâmdan birini meydana getirdi."

43 — Yà meryemuknütiy lirabbiki vescüdiy verke'ıy ma'-arràki'ıyne.

Ey ind-i ilâhîde bu kadar makbul olan Meryem! Buna şükrân olmak üzere Rabbine dîvân dur. Varlığından soyun, secdeye kapan! Benliğinden çıkanlarla, kırık kalblilerle beraber, rükû' edenlerle rükû' et, senin derece-i kemâlini ricâl meyânında tuttuk.

44 — Zàlike min enbäilğaybi nùhıyhi ileyke ve mà künte ledeyhim iz yülkùne aklâmehüm eyyühüm yekfülü meryeme ve mà künte ledeyhim iz yahtesımùne.

Ey zât-ı ahadiyyetimin tercümân-ı hakîkîsi olan Muhammedim! Bu haberler gayıb haberlerindendir. Yâni bunları nasıl

* Dikkat! Allah'ın süzüp seçmesi yâni (ıstıfa) mahz-ı lûtf-ı ilâhîsi, fazl-ı Sübhânîsidir. Yoksa mahlûkatın istihkak ve istidadı dolayısiyle değildir. Şeytan bunun farkına varamadı da "ene hayrün minhü" dedi ve koğuldu. Sonra ıstıfa; nevi, nevidir. Cinsinin gayrisi üzerine olur, Hazret-i Âdem'in ıstıfası gibi. Bütün kâinat üzerine ıstıfa olur, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm gibi...

seçtik, Âdem'i, Nûh'u, Âl-i İbrâhîm'i ve âl-i İmrân'ı, Meryem'i nasıl yetiştirdik, onun oğluna nasıl tecellî ettik. Zekeriyyâ'da, zevcesinde, oğlunda kudretimizi nasıl gösterdik. Bunlar ihbâr-ı gaybiyedendi, işte fazîleten senin mübârek kalb-i pâkine, muallimsiz bildiriyoruz, vahyediyoruz. Târihe, kasasa hiçbir şey'e müracaat etmeden işin sıhhatini beyân ediyoruz.

Habîbim! Onlar (on iki kişi) Meryem'in muhafazasını, terbiyesini hangisi tekeffül edecek de himâyesine alacak diye kalemleriyle kur'a attıkları zaman sen yanlarında değildin! Ve "sizin himâyenizde, bizim terbiyemizde kalacak" diye çekiştikleri zaman da yanlarında yoktun. Alîm ve Allâm tarafından sana vahyolunan bu vukuatı haber ver, bunlar senin sıdk-ı nübüvvetine ve risâletine açık birer işârettir... Çünkü o zamandan beri cereyan eden vukuatı şimdi yanında cereyan ediyormuş gibi zikret!..

Ey âlem-i arş minberinin hatîbi olan Muhammedim! İsâ kıssasının bütün hakîkatini anlat! Onun cesedini Âdem'in hilkati gibi KÜN emriyle ibda' ettiğimizi söyle!

45 — İz kàletilmeläiketü yà meryemü innallàhe yübeşşirüki bikelimetin minhü ismühülmesiyhu ıysebnü meryeme veciyhen fiyddünyà vel'àhıreti ve minelmukarrebiyne.

Hani melekler: "Yâ Meryem! Haberin olsun ki, Allah kendisinden gelen bir kelime ile seni tebşîr ediyor, sende hılâf-ı âdet bir emr-i tekvîni olacak, senin âdet-i ma'ruf üzere olmaksızın, gelişi mûcize olan bir yavrun olacak, o kelimenin adı mübârek mânâsına olarak MESİH oğlu İsâ'dır; dünyada nübüvvetiyle ma'ruf, âhırette şefâatiyle vecîh yâni şerefli, itibarlı bulunacak, yalnız bununla da değil, ind-i ilâhîde yakîn olanlardandır" dediler.

Dikkat edin mü'minler! Ne geniş saltanat-ı Rabbâniye... Nazar-ı ibretle kudret-i Sübhâniyyeyi mütâlâa edin...

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٦﴾ قَالَتْ
رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَٰلِكِ اللَّهُ
يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ
﴿٤٧﴾ وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٤٨﴾
وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي
أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ
طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ
بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾
وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَلِأُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ
الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا
اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿٥٠﴾ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ
هَٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾ فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَىٰ مِنْهُمُ
الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ
أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾

46 — Ve yükellimünnàse fiylmehdi ve kehlen ve mines-sàlihıyne.

Tekarrübünün en büyük nişânı olarak, o, beşikte iken de, kuvvetini toplamış, gençliğinin kemâline vâsıl olmuş iken de umûr-ı dünyaya taallûk eden ve umûr-ı dîniyyeye tallûk eden şeyleri nâsa söyleyecek. Yâni hem beşikte iken, hem de yetişkin iken nâs ile konuşacak. Hem o sâlihîndendir.

Bu tebşîrâtı işiden Meryem:

47 — Kàlet rabbi ennà yekûnü liy veledün ve lem yemsesniy beşerün kàle kezàlikillàhü mà yeşâ'ü izà kadä emren feinnemà yekùlü lehu kün feyekûnü.

48 — Ve yü'allimühülkitàbe velhıkmete vettevràte vel'inciyle.

Kudret-i Rabbâniyesinde tecellîlerin nümûnesini gösteren Allah'a mutadarrıâne şikâyet etti:

"Ey beni setr ü muhafaza eden, salâh ve ibâdet felâhı ihsân eden Rabbim! Ben kendimden çok eminim, taraf-ı ilâhînden tebşîr olunan "kelime" çok garibime gitti. Sen biliyorsun yâ Rab! Bana hiçbir insan dokunmamış, "bir insan eli değmemişken" benim çocuğum nasıl olur? Nereden olur?"

Cenâb-ı Kadir-i Mutlak, Meryem'in hâline rahmet ile ve şübhesini izâle ederek cevab verdi:

"Evet böyledir yâ Meryem! vicdânın müsterih olsun. Bunda istirgab ve istib'ad edilecek bir şey yoktur. Ben Allah'ım! Allah dilediğini yapar. Böyle bir şey dilerse; kelâm-ı ezelîsiyle bir defa OL der ve demesiyle ol şey oluverir. O dilerse her şey'i halk ve tekvîn eder. İsterse sahrâ-yı ademden, varlık vücûdü pazarına, maddeli maddesiz, müddetli müddetsiz, zamanlı zamansız halk eder. Onun tenfîz kazâsı bir (KÜN) emriyle olur.*"

---

* Hattâ bu (kün) emri de tefhim içündür. Sakın bir zaman, bir müddet tasavvur etmeyiniz!

Cenâb-ı Hak, Hazret-i Meryem'i böyle taltif ettikten sonra taaccüb edecek, mahzûn olacak, korkacak bir şey olmadığını beyân buyurarak oğlunun mu'cizesinden, hasâisinden ve ind-i ilâhîdeki rif'atinden bahsetti ve hiçbir veled-i gayrı sahihde bu gibi hisâl-i âliyye olmayacağını duyurdu.

Ezcümle Allah ona benî nev'inden hiç kimse tâlim etmeksizin kitabı ona tâlim etti. (Nitekim Âdem aleyhisselâma bilvâsıta esmâ-yı tâlim etmişti.) Ulûm-i ledünniyeyi, hakâyık-ı gaybiyeyi, Tevrât'ı, İncil'i öğretti.

49 — Ve resûlen ilâ beniy isräiyle enniy kad ci'tüküm biàyetin min rabbiküm enniy ahlüku leküm minettıyni kehey'etittayri feenfühu fiyhi feyekûnü tayren biiznillâhi ve übriül'ekmehe vel'ebresa ve uhyiylmevtà biiznillâhi ve ünebbiüküm bimà te'külûne ve mà teddehırûne fiy büyûtiküm inne fiy zàlike leàyeten leküm in küntüm mü'miniyne.

İncil gönderildikten sonra İsrâil oğullarına birçok mu'cizeler, tarîk-ı Hakk'a, sırât-ı müstakîme hidâyet etmek üzere İsâ'yı peygamber olarak gönderdi.

Cenâb-ı İsâ Rabbisinden aldığı emir iktızâsiyle, kendisine vahyolunduğu üzere:

"Nübüvvetimi isbat edici birçok mu'cizelerle taraf-ı ilâhîden sizlere peygamber olarak gönderildim" dedi.

Ahmak inadçılar: "Mu'cize nedir?" diye sordular.

Hazret-i İsâ:

"Ben size çamurdan bir kuş yaparım; vücûdümü Hak'da boşaltırım da onun kudretinin taallûkuyla, Rabbimin nâmına nefha ederim, O'nun izniyle o câmid ve hissiz, hareketsiz olan heykel, gördüğünüz kuşlar gibi hislenir ve uçmaya başlar."

Ahmak inadçılar, kuşlar arasında hilkaten acîb olduğu içün: "Yarasa kuşu üzerinde mu'cizeni göster!" dediler. Hazret-i İsâ izn-i ilâhî ile derhal meydana getirince:

"İyi sihirbazmışsın, yâ İsâ!" dediler.

Hazret-i İsâ:

"İnadı bırakın, hidâyete gelin, bu fiil, benim fiilim değildir. Emr-i ilâhî tahtında izn-i Rabbânîyle Hakk'ın benden tecellî ettirdiği sıfat ve kudretiyle meydana gelmiştir. Fiilin fâili Allah'tır. Şimdi yine O'nun izniyle anneden doğma körlerin gözünü açarım, görür! Ve ebrâsı iyi ederim" dedi.

Bu hâdiseleri görenlerden bir kısmı îmâna geldi. Yine bir kısmı "sihirdir" deyip gittiler. Doktorlarına müracaat ettiler. "Bir ölüyü diriltsin bakayım" dedi. Hazret-i İsâ'ya:

"Bir ölüyü dirilt bakalım" dediler. Cenâb-ı İsâ izn-i Sübhânî ile ölüyü diriltti. Yine küfür ve inâd edenler dönmemek içün bahâne arıyorlardı. "Evimizde ne yedik, ne iddihar ettik?" diye soruyorlardı. Yediklerini ve ihtiyâten sakladıklarını haber veriyordu.

Dikkat! Her peygamberin zamanında hangi şey revâçta ise; o zamanın nebîsi mu'cizesini ona karşı getirir. Tâ ki hasım âciz kalsın! Hazret-i Mûsâ zamanında sihir revaçta idi. Mu'cize ona cebhe alan hasımlarını muârazaya dâvet etti. Hazret-i İsâ zamanında tıb revâçta idi. Cenâb-ı İsâ'nın da mu'cizesi onları hayrete düşürecek şekilde tecellî etmişti.* Elbette bu kadar açık mu'cizât ve havârik-i âdeden sonra Allah ve Resûlüllah'a ina-

---

* Tafsilâtına "Bütün Hâdisât Hazret-i Kur'an Karşısında Nasıl Mağlub Oluyor" isimli yazdığım kitâba bak.

Ey insanoğlu! Sakın inkâra kalkma! Ahmak inadçılık yapma! İlim tasdîka götürür, cehil de inkâra. Henüz müsbet ilimlerle ölçemediğin, göremediğin, eczahanede mi, nerede satılır, rengi nedir, tartısı ne kadardır bilemediğin hindistancevizi kadar mahfaza içerisinde zannettiğin cevher-i aklınla, mu'cize-i enbiyâyı ölçmeye kalkarsan zavallı kalırsın, seni tûrdan tûra geçirip bir iğne deliği gibi yerden sevkederek bu boyaya sokan Allah, ne isterse yapamaz? Sahrâ-yı kudsiyyette seyahat eden ervah; külliyyât-ı Hak'dır.

Dikkat et! Hazret-i İsâ; birçok ölü kalblere hayat veriyordu. Birçok Hakk'ı görmeyen gözlere nûr veriyordu. Birçok elli-altmış kilodan ibaret olan kan ve kemik torbasında nefsin ahkâmıyle hapsedilmiş olan can kuşlarını fezâ-yı lâhutda tayaranlarının turlarını yaptırıyordu.

nanlar için benim nübüvvetime inanmak zarureti vardır. Eğer mü'min iseniz bundan daha açık beyyinat olmaz.

50 — Ve müsaddikan limà beyne yedeyye minettevràti ve liühılle leküm ba'dalleziy hurrime aleyküm ve ci'tüküm biàyetin min rabbiküm fettekullàhe ve etıy'ùni.

İsâ'nın nübüvvetini ve mu'cizâtının vuku bulacağını ellerindeki Tevrât da tasdik ederek ilân ediyordu. Hazret-i İsâ bu keyfiyeti söylüyor ve "Sizin elinizdeki taraf-ı ilâhîden haram kılınan bâzı maddeleri Cenâb-ı Hak nesh ediyor. Benimle ruhsat verdiriyor. Haram olanların bâzısını helâl kılayım diye nâzil olan bir âyetle Rabbiniz tarafından geldim. Artık Allah'tan korkun ve insaf edin de bana itâat edin! Taraf-ı ilâhîden getirdiğim emirlere sarılın, sayın" diyordu.

51 — İnnallàhe rabbiy ve rabbüküm fa'büdùhü hàzà sıràtun müstekıymün.

Ve bunu muhakkak biliniz ki, sizin ve benim hâlimizi ıslah eden Allah, benim de, sizin de Rabbinizdir. Artık O'nun vahdâniyetine şirk koşmadan tasdik ediniz. O'nu vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd ma'bud tanıyıp O'na kulluk ediniz ve iyi biliniz ki, O'na vâsıl olacak doğru yol budur.

52 — Felemmä ehasse ıysà minhümülküfre kàle men ensàriy ilâllàhi kàlelhavàriyyùne nahnü ensàrullàhi àmennà billâhi veşhed biennà müslimùne.

İsâ'nın bu kadar açık berâhinle gelerek, tevhîde dâvetine îmân edenler az bir tâife idi. Ekseriyet küfürde inâd ediyordu. Ve küfürlerini ihsas etmeğe başladılar. Nûr-ı nübüvvetiyle bunu hisseden Cenâb-ı İsâ, rıfk-ı nübüvvetiyle yârânına karşı: "Tamâmıyle Hak'da boşalmış, Allah'a bağlanmış bana yardımcı olan dostlarım kimlerdir? Ben Allah'a giderken bana yardım

edecekler kimlerdir? Allah'a îmân etmiş ve teslim olup Allah ile beraber olan o dostlarım kimlerdir?"* diye istifsar etti.

Nifâk u şikaktan, kedûrattan tertemiz en güzîde dostları olan Havâriyyûn bil'ittifak cevab verdiler. Hep bir ağızdan:

"Bütün gücümüzle Allah içün sana yardımcı biziz, biz Hakk'ın kazâsına râzı, belâsına sâbiriz. Senin dînin, senin emirlerin ve işlerin uğrunda biz can veririz" dediler. İşin kat'iyyetini îzâh husûsunda:

"Ey Allah'a bizi ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz dâvet edip zulmetten nûra çıkaran (Kelime) yâni Allah'ın mümtâz kulu İsâ! Sen şâhid ol ki, biz Allah'a îmân ettik, hem biz îmânında hiç pürüz olmayan tertemiz müslimleriz."

Dikkat! Yalnız dindar değil, hissiyât-ı dîniyyeye sâhib oldukları ilân olunuyor. Ve bu hususta Hazret-i İsâ'nın şâhid olmasını istirham ediyorlar ve Hazret-i İsâ'ya bîat ediyorlardı.

—

(Ve yükellimünnàse...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

---

* Cenâb-ı İsâ hizb-i ilâhîde olanları ayırıyor ve bir cemiyet teşkîl ediyordu. İşte burada dünyadaki vecâheti başlıyordu. Ve dîn-i tevhîd yalnız ma'nâda kalmayıp maddiyyâta da geçiyordu!

رَبَّنَآ اٰمَنَّا بِمَآ اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُوْلَ فَاكْتُبْنَا مَعَ
الشّٰهِدِيْنَ ﴿٥٣﴾ وَمَكَرُوْا وَمَكَرَ اللّٰهُ ؕ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمٰكِرِيْنَ ع
﴿٥٤﴾ اِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيْسٰٓى اِنِّيْ مُتَوَفِّيْكَ وَرَافِعُكَ اِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ
مِنَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَجَاعِلُ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْكَ فَوْقَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا
اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ ۚ ثُمَّ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَاَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيْمَا
كُنْتُمْ فِيْهِ تَخْتَلِفُوْنَ ﴿٥٥﴾ فَاَمَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَاُعَذِّبُهُمْ
عَذَابًا شَدِيْدًا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۡ وَمَا لَهُمْ مِّنْ نّٰصِرِيْنَ
﴿٥٦﴾ وَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَيُوَفِّيْهِمْ اُجُوْرَهُمْ ؕ
وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٥٧﴾ ذٰلِكَ نَتْلُوْهُ عَلَيْكَ مِنَ الْاٰيٰتِ
وَالذِّكْرِ الْحَكِيْمِ ﴿٥٨﴾ اِنَّ مَثَلَ عِيْسٰى عِنْدَ اللّٰهِ كَمَثَلِ
اٰدَمَ ؕ خَلَقَهٗ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٥٩﴾ اَلْحَقُّ
مِنْ رَّبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِّنَ الْمُمْتَرِيْنَ ﴿٦٠﴾ فَمَنْ حَآجَّكَ
فِيْهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ اَبْنَآءَنَا
وَاَبْنَآءَكُمْ وَنِسَآءَنَا وَنِسَآءَكُمْ وَاَنْفُسَنَا وَاَنْفُسَكُمْ
ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَّعْنَتَ اللّٰهِ عَلَى الْكٰذِبِيْنَ ﴿٦١﴾

53 — Rabbenä àmennä bimä enzelte vetteba'nerresùle fektübnà ma'aşşàhidiyne.

Havâriyyûn; bütün enbiyâ kendisinin vekîli olan Hazret-i Muhammed'in bir gün olup kendisinin asâleten geleceğine ve dîn-i celîl-i islâma dâvet edeceğine îmân edip şu duâyı ilâve ettiler:

"Ey peygamberleri gönderen, kitâbları indiren Rabbimiz! Biz senin tevfîkinle, resûllerin irşâd ve hidâyetiyle, inzâl ettiğin kitâb-ı mübînine, serâir-i tevhîdine taallûk eden bilcümle ahkâmına inandık ve îmân ile beraber o resûle ittiba' ettik. Artık bizi fazl u cûdunla şu îmân ve teslimiyetimizi gören, bir şâhid olan yalnız İsâ ile değil vahdâniyyetine şehâdet edenlerle beraber; yâni meleklerle, bütün peygamberlerle, bâhusus enbiyânın evveli ve âhırı olan, âlem-i âhırette kurulan mahkeme-i dâdde bütün ümmetlere şâhid olacak nefs-i nâtıka-i kâinatın kalbi Hazret-i Muhammed ve ümmetiyle beraber yaz.*

54 — Ve mekerù ve mekerallàhü vallàhü hayrülmàkiriyne.

Cenâb-ı İsâ Havâriyyûn'u ile bîat edip; bir hızbullah teessüs edince: Onların dinde sebat edeceklerini gören ve küfürleri ihsas olunan münkirîn bu işin yıkılması için Hazret-i İsâ'yı öldürmek üzere bir mekir hazırladılar. Hissedilmeyecek şekilde bir plân kurdular. Kelimetullah'ı ânî ifnâ içün el altından teşkilât yapıp suikasdçılar koydular. Akılları sıra hem İsâ'yı ma'sûm olarak öldürecekler, dolayısiyle dîne dâvet yolunu kapayacaklardı.

Lâkin emellerine muvaffak olamadılar. Onların mekirlerine karşı, Allah da onlara mekir etti. İsâ'yı hıfz-ı himâyesine alan Allah, sıfat-ı kahriyyesiyle onlara tecellî etti. Onları mekirlerinden de men'etmedi. Kendi mekirleriyle kendilerini ifnâ etti.

---

* Dikkat! "Mineşşâhidîn" demediler, "Meaşşâhidîn" dediler.

Zâlime karşı müntakîm olan Allah'ın mekri şiddetlidir. O'nun önüne geçilmez, akıl ölçüsüyle ölçülmez. O hatırlara gelmez bir şekilde olur. O'nun mekri zulüm değildir, mahz-ı adildir. Her mâkiri tepeler. O, hayrülmâkirîndir.

55 — İz kàlâllàhü yà ıysä inniy müteveffikiyke ve ràfi'uke ileyye ve mutahhirüke minelleziyne keferù ve cà'ılülleziynettebe'ùke fevkalleziyne keferù ilâ yevmilkıyàmeti sümme ileyye mercı'uküm feahkümü beyneküm fiymà küntüm fiyhi tahtelifùne.

Hazret-i İsâ'ya mekri hazırlayıp suikasd yapacakları anda; Cenâb-ı Hak, İsâ'ya i'lâmen dedi ki:

"Yâ İsâ! Ben seni kedûrât-ı nâsûtiyetinden soyacağım. Nûrâniyyete inkılâb ettireceğim. Tâ ki, senin bana vâsıl olmana mâni olan şey kalksın ve seni bana ref'edeceğim, senin içün benden gayri merci' kalmayacak! Cezebât-ı inâyetim olan bu ref' sebebi ile o kâfirlerden tertemiz yapacağım. Onlarla hiç alâkan kalmayacak, onlar sana bulaşamayacaklar. Ve sana hakîkaten tâbi olup kendi salâhları içün getirdiğin şeylere îmân edip dînine sarılanları, küfredenlere karşı kıyâmete kadar üstünde kılacağım."*

(Cenâb-ı Hak lisân-ı tevhîd ile tenbih ve ta'lîm tarikıyle Hazret-i İsâ'ya söylüyor:)

"Yâ İsâ! Gerek sana îmân edenler, gerek inkâr edenler içün benden gayrı merci'iniz yoktur. Hepinizin geleceği yer benden yanadır. Tâbi olanları üst yaptıktan sonra hükm-i ilâhiyyem münkatı' olmamıştır, nihayet bana geleceksiniz. O kâfirlerle sizin aranızdaki ihtilâfın hükmünü yine ben vereceğim."

56 — Feemmelleziyne keferù feü'azzibühüm azàben şediyden fiyddünyà vel'àhıreti ve mà lehüm min nàsıriyne.

---

* Dikkat! Âyette ne kadar ince bir ma'nâ vardır. Hıristiyâniyyetin Yahûdiyyete kıyâmete kadar galebe çalacağına işâret vardır. Tafsilâtına "Dünya Gidişine Kur'an Ne Diyor" diye yazdığım kitâba bak!

O sahte varlıklarına güvenip ahmak inadçılıklarından dolayı, apaçık olan Hakk'ı setrederek, nûr-ı nübüvvetle aydınlanan yola girmeyip küfreden kâfirleri, zâlimleri dünyada ve âhırette şiddetli azâb ile ta'zîb edeceğim.* Hem onlara yardım edicilerden eser yoktur. Onları bu azâbdan halâs edici yoktur.** Yâ İsâ! Onlar seni imhâ içün mekir hazırladılar. Biz seni ihyâ ettik, onları da kendi mekirleriyle imhâ ettik!

57 — Ve emmelleziyne àmenù ve amilussàlihàti feyüveffiyhim ücùrehüm vallàhü lâ yuhıbbüzzàlimiyne.

Amma Hakk'ı ihtiyâr edip bâtılı reddederek îmânlarının zahirî nişânı olan amel-i sâlih işleyip tarîk-ı hidâyeti tutarak zirve-i tevhîde çıkanlara gelince: Onlara ecirlerini kat kat verir. Bütün kullarının hidâyetini isteyen Allah; sayılı nefeslerini Hakk'ın gayrisinde tüketen, küfre meyleden, hudûdullaha tecâvüz eden zâlimleri sevmez!

58 — Zàlike netlûhü aleyke minel'àyàti vezzikrilhakiymi.

Ey zât-ı ahadiyyetimin tercümânı Muhammedim!

İşte biz sana İsâ ile etbâının hâdiselerini ve onlara vereceğim hükmü okuyoruz. (Senin muallimin beşer değil benim.***) Bu kıssaları beyân eden, senin nübüvvetine delâlet eden âyetlerden, zikr-i hakîmden tedricî tedricî okuyoruz.

İşte o zikr-i hakîmdan birisi daha:

59 — İnne mesele ıysà ındallàhi kemeseli àdeme halekahu min türàbin sümme kàle lehu kün feyekûnü.

---

* Dünyada Hakk'ın gayrisine gönlünü bağlatarak gaflet azâbı.

** Âhırette huzûr-ı cemâl-i ilâhîden matrud olmak azâbı.

*** Ba'zı zavallılar Hazret-i Muhammed kimden okumuştur diye hâricde hoca ararlar. Hazret-i Muhammed'i kim okutabilirdi? Kalem-i A'lâ hâdimi, Levh-i Mahfûz kitâbı olan zâta kim ta'lîm edebilirdi?

Hilkati, kudret-i Rabbâniyyenin bir nümûnesi olarak garib ve hârikul'âde yaradılan İsâ mes'elesi! Allah indinde apaçık Âdem mes'elesi gibidir. Nasıl ki Âdem'i, baba ile annenin izdivacı olmadan, onu topraktan yarattı. (Yâni su ve çamur ma'rekesinden bir çadır kurup) his ve hareket sâhibi bir hayvan yaptı ve sonra hayât-ı insânîsini ihsân etti, ol dedi oldu.

Dikkat! (Vallahü enbeteküm minel ardı nebâten) Âyet-i celîlenin açık beyânatına nazaran: Âdem'in arzdan bir hayât-ı nebatî ile başladığını gösteriyor ve bugün müsbet ilimde de "Nutfe"deki hayat "hayât-ı nebatî"dir deniyor. Sonra tûrdan tûra geçerek "hayât-ı hayvânî"den, Allah'ın "ol" emriyle tekevvün edip hayât-ı insânî'ye kavuşuyor.*

Allah'ın müteşâbih bir kelimesi olan İsâ'yı umûr-ı hâriciyede misâl ile bizzat îzah buyurduktan sonra ilmi, îmâna bağlayarak:

60 — Elhakku min rabbike felâ tekün minelmümteriyne.

Ey Ekmelerrüsulüm! İsâ hakkındaki haber; vâkıa mutabık olarak Rabbin tarafından bildirilmiştir. Sünnetullah orada öyle tecellî etmiştir.**

---

* Dikkat! Âyet-i celîlede en mühim incelik: Gerek nebat olsun, gerek hayvan olsun, gerek insan olsun; bunların ilk tohumları kendi cinsinden değildir. "Kâf" ile "Nûn"un izdivâcından olan bu hilkatin sâhibinin önünde kafayı secdeye koymamak zavallılıktır. İlmi, îmâna raptet de rahat et!

** Evet; Cenâb-ı Hakk'ın izhar kudreti içün birçok sünnetleri vardır. Mûsâ'nın elindeki çoban değneğini dehşetli bir ejderha yapar. Bir ol emriyle nâka-i Sâlih'i meydâna getirir, sünnet-i ilâhiyyesinin sûreti olan tabiat dediğin bu mezâhirde vaz'ettiği kanunları isterse bozar. İşte buna "hârikul'âde" tesmiye olunur.

Dikkat! Hârikul'âde ile fevkal'âdeyi birbirine karıştırma! Hem okuduğun müsbet ilimler âyât-ı ilâhiyyeyi anlamana çok yardım ediyor. Sen ihlâs tedârik et. İşte şu âyetin zamanla geniş saltanatı nasıl görülüyor bak!

(Vallahü enbeteküm minel'ardı nebhaten.) Bugün de menîde hücreciklerin hayvânî bir hayat ile hüveyn olmayıp nebâtî bir hayatta bir "bezir" olduğu görülüyor.

Nasarânın kavli gibi değildir.* Şübhe edenlerden olma!

Dikkat! Küre-i arzın nârî hâlinde güneşten koptuğu vakit o ateş zamanında menîde böyle bezrin bulunamayacağı tabiîdir. Sonradan halk ve tekvîn olunduğu âşikâr meydandadır. Şimdi böyle "bezrin" tekevvününe topraktan ziyâde mütekâmil bir rahmin daha müsait, daha elverişli olduğu pek tabiîdir.

Artık bir bezrin rahm-ı Meryem'de bir yumurtacığı bulmak içün bir erkek tarafından telkih edilmesi lâzımdır diye iddia etmek abes olur. Bugün telkinle hastalar ve yaralar tedâvi edildiği görülür.

Virjil nâmında bir baytar: "Cenub rüzgârlarına sür'atle koşturulan kısrakların eşsiz olarak gebe kaldıkları görülmüştür" diye ilân ediyor ve sahifelerle eser yazıyor. O halde Hazret-i İsâ hakkında ne merak ediyorsun? Tekâmül müessislerinden olan La Mark bile hayâtın ibtida Allah'ın bir nefhasinden hâsıl olduğunu beyan ediyor. Hâdisât-ı ma'neviyyenin, hâdisât-ı maddiyyeye inkılâbına bak! Şuûrun hayâle, hayâlin de harekete geçerek cismâniyyetimizi nasıl alâkadar ettiğini gör.

Bir insanın bir hastaya telkin suretiyle, "Sana bir yakı açacağım" diye onun vücûduna bir kâğıt parçası yapıştırmasiyle o kâğıdın şeklinde bir yakı çıktığı ve sırf ekmek içinden yapılmış bir iki "hap" verilerek "Bu şiddetli müshildir" demesi üzerine te'sîri husûle geldiği görülüyor. Acaba izn-i ilâhî ile Cibrîl'in nefhasından Meryem'in hâmil olması niçün gayr-ı mümkün addediliyor?

* Hıristiyâniyyet tağyir ve tahrîf edildiğinden akl-ı selîme göre ma'kul değildir. Birçok mezheblere ayrılmakla beraber hulâsa edilecek olursa İsâ'ya Allah diyenler ve Allah'ın oğlu diyenler.

Meselâ, Allah: Et, ten, kandan mıdır? Hâşâ! Allah'ın kahrı câiz olur mu? "Hayır olmaz" derlerse: O halde "Akşamın altısında ey elleri haça çivilenip kanı üstünde donuncaya kadar kalan, ölümün içün ölmek isteriz. Ey Tanrı! Senin çivilendiğin çiviler yüzünden bizi kurtarmanı dileriz" denir. Bunlar nasıl münâcât? Akl-ı selîmin karşısında nasıl tutunabilir?

Mukaddes kitabların hiçbirinde "İsâ Allah'tır" denmemiştir. Yâni ne Hazret-i İbrâhim, ne Cenâb-ı İsmâil, ne Mûsâ, "İsâ Allah'tır" diye beyan etmemişlerdir.

Eğer "Onlar bilmiyorlardı" derseniz cehil isnâd etmiş olursunuz, küfretmiş olursunuz. "Evet" derseniz bu kerre mukaddes kitabları yalancı çıkarmış olursunuz.

Eğer "Âdem'in izzeti içün İsâ'ya ihânet olundu, Âdem memnu' ağacın meyvasından yediği içün ağaç bir haça gerildi. Âdem, men'olunan bir ağaca uzandığı içün İsâ'nın elleri mıhlandı, Âdem, memnu' meyvadan tattığı içün İsâ, hıyn-i salbinde susadığı içün bir acı sirke içti" derseniz, bunlar ne garib, ne kadar hakîkatten uzak şeyler!

Sen ezelde şübhe edenlerden olmadın, ilelebed olmazsın!

Dikkat! Burada mühim bir incelik vardır. Hazret-i Muhammed'de şübhe tasavvur olunmaz, o şekten münezzehdir. Cenâb-ı Hak burada Habîbini tehyic buyuruyor.

61 — Femen häcceke fiyhi min ba'di mà cäeke minel'ılmi fekul te'àlev ned'u ebnäenä ve ebnäeküm ve nisäenà ve nisäeküm ve enfüsenà ve enfüseküm sümme nebtehil fenec'al lâ'netallàhi alelkâzibiyne.

Sonra Nasârâ, Hazret-i İsâ'ya ulûhiyyet isnâd ediyorlar, hem de İncil'de İsâ'nın gaybı bilmediği yazılıdır. Bu nasıl Allah ki her şeyi bilmiyor.

Dikkat! Hıristiyâniyyette: "İsâ öldü, tekrar dirildi" denir. Acaba ölü iken onu kim diriltti? Eğer "Kendi kendini diriltti" derlerse: "Ölü iken mi, yoksa diri iken mi diriltti?" diye sorulur.

"Diri iken" derlerse: Hâsılı tahsil lâzım gelir! Yok, "Ölü kendi kendini diriltti" derlerse: Muhal lâzım gelir. Çünkü ölü, ölüyü diriltemez. Hiç olmazsa kimi dirilteceğini ölünün bilmesi lâzımdır. Ölünün bunu bilmesi ise muhaldir.

Hayır, "İsâ'yı başka biri diriltti" derlerse tamam. Hazret-i İsâ aleyhisselâm Allah'ın bir kulu ve yaradılmış bir peygamberi olması lâzım gelir. Sonra hâşâ! Allah kabirde yatarken mevcûdâtın rızkını kim veriyordu?

Hıristiyâniyyet i'tikadınca: "Peder Allah kimseyi idare etmez ancak idare eden oğludur" derler.

Şimdi eğer "İsâ kendi arzusu ile asıldı" derlerse, Yahûdilere; İsâ'nın arzusuna hizmet ettikleri içün teşekkür etmeleri lâzımdır.

Hazret-i İsâ'nın sergüzeşti tetahhur içünmüş. Kimi tetahhur ediyor? Kâfiri mi, mü'mini mi?

Hıristiyâniyyet i'tikadına göre Hazret-i İsâ'nın katliyle hangi bir fesad zâil oldu? Ve nasıl bir salâh oldu?

Hulâsa: Cenâb-ı İsâ'yı en muazzam şekilde bildiren ve onun hakîkatini en açık beyan eden "Hazret-i Kur'an"dır. O büyük peygamberi, o ismet ve iffet nümûnesi olan Hazret-i Meryem'i; bu sahne-i âlemde tanıtan ve beraet ettiren Hazret-i Muhammed'dir. Hıristiyâniyyet, İslâmiyet'e borçludur.

Âlem-i âhırette Cenâb-ı İsâ, bütün Hıristiyâniyyeti toplasa da: "İnsanlar bana en çirkin cümleyi izâfe ederek, anneme ismetsizlik ve iffetsizli isnâd ettikleri vakit, o sahne-i âlemde bizi berât ettiren, benim bir nebiyy-i muazzam olduğumu, bir kitab sâhibi bulunduğumu, annemin ismet ve iffet nümûnesi olduğunu beyân edip tanıtan Hazret-i Muhammed'in aleyhinde nasıl bulundunuz?" derse acaba Hıristiyâniyyet nasıl cevab verebilir?

Bu âyet-i celîleye Mübâhale âyeti denir ki: İki taraf gelir, hangi taraf yalancı ise Allah ona lânet etsin diye karşılıklı lânetleşmektir.

Ey sarây-ı lâhûtumun husûsî misâfiri olan Habîbim!

Zât-ı Ahâdiyyetimi Ahmediyyete fethedip sana ilim geldikten sonra İsâ hakkında, onun babasız zuhûru hakkında seninle mücâdeleye, münâkaşaya kalkarlarsa; o hasımlarına de ki:

"Gelin! Oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendilerimizi ve kendilerinizi çağıralım; bir mahalde sizler, bizler toplanalım; sonra cân ü gönülden yalvaralım, ibtihal ile duâ edelim ve Allah'ın lâneti yalancılar üzerine olsun" diye niyâz edelim.

Bu teklifin karşısında Necrân murahhasları düşünmeğe başladılar. Nihayet reislerinin karariyle teklife icâbet edemeyip bir muahede yaparak zimmet-i islâmı kabul ettiler. Dâvaları bâtıl oldu.

—

(Rabbenà àmennà...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ ۚ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا اللَّهُ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٢﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ
﴿٦٣﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ
أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا
بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا
مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا
أُنْزِلَتِ التَّوْرَاةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾
هَا أَنْتُمْ هَٰؤُلَاءِ حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ
لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ
يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَٰكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا
كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ
اتَّبَعُوهُ وَهَٰذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا ۗ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ
﴿٦٨﴾ وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّونَكُمْ وَمَا
يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ
لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٠﴾

62 — İnne hàzà lehüvelkasasülhakku ve mà min ilâhin illâllàhü ve innallàhe lehüvel'aziyzülhakiymü.

Ey Zât-ı Ahadiyyetimin tercümânı olan Muhammedim! Taraf-ı ilâhîmden niyâbeten, işte Âl-i İmrân kıssasının vâkıa mutabık olan künh-i hakîkati budur de, söyle! Bu kıssanın haricinde bütün sözler bâtıldır, diye ilân et!

Öyle "İsâ Allah'ın oğludur, Meryem zevcesidir" gibi i'tikadlarla, "üç birdir, bir üçtür" sözleriyle teslis'e kail olup küfür etmesinler. Vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan Allah'tan başka Ma'bûdün bilhak yoktur. İstediğini istediği şekilde halkeden, sünnetini keyfe mâyeşâ icra eden Allah, öyle Azîz, öyle Hakîm'dir ki; hilkatte abes bir şey yaratmamıştır!

63 — Fein tevellev feinnallàhe aliymün bilmüfsidiyne.

Binâenaleyh bu kadar açık delâilden sonra yine yüz çevirirlerse; Habîbim, onlarla hiç münakaşa etme, varsın çevirsinler. Müntakîm olan Allah, kendi yolundan i'râz edip de, arzda fesâd-ı i'tikad yaparak zayıf kulları tarîk-ı Hak'tan alakoyup felâkete sürükleyen müfsidleri lâyıkıyle bilir.

64 — Kul yä ehlelkitàbi te'âlev ilâ kelimetin seväin beynenà ve beyneküm ellâ na'büde illâllàhe ve lâ nüşrike bihî şey'en ve lâ yettehıze ba'dunà ba'dan erbàben min dùnillâhi fein tevellev fekùlüşhedù biennà müslimùne.

Ey esrâr-ı zâtiyyeme âgâh olan Habîbim! Semâsı tavan, arzı taban olan şu âlem-i şühûdda hilkatte beraber, hakîkatte birader olan âlem-i insâniyyete ilân et. İslâmın insanlara ne kadar geniş bir kanûn-ı hidâyet, bir kanûn-ı hürriyet bahşettiğini beyân et. Bütün milletlerin, muhtelif dinlerin, muhtelif vicdânların bir vicdân-ı esâsîde toplanmalarını, birleşmelerini anlat! Bütün dinlerin aslı ihlâs ile ubûdiyyet olduğunu duyur!

Ehl-i kitâba lisân-ı tevhîd ve hikmetle söyle ki:

"Ey îmân iddiasında bulunan ehl-i kitâb! Gelin, sizinle bizim aramızda birleşeceğimiz müsâvi bir kelime üzerinde toplanalım! Hiçbirimiz Allah'tan başkasına tapmayalım! O'ndan gayri ibâdete lâyık kimse tanımayalım! Hiçbir hususta ona hiçbir şerîk koşmayalım! Âciz insana tapınmayalım! Allah'ı bırakıp da içimizden bir kısmını Rab ittihaz etmeyelim! Allah'ı bırakıp da O'nun ma'dûnuna, O'nun rızâsının haricinde bir mîsak yapmayalım."

Ey mü'minler! Şayet onlar inad ve istikbar ederek kelime-i Hak'dan yüz çevirirlerse; onlara şâhid olun, "işte biz müslümanız, ind-i ilâhîden gelen her şey'i tasdik etmişiz" dersiniz.

65 — Yä ehlelkitiabi lime tühäccùne fiy ibràhiyme ve mä ünziletittevràtü vel'inciylü illâ min ba'dihî efelâ ta'kılûne.

Ey Ekmelerrüsul! Müfritîn ve müsrifîn olan ehl-i kitâba söyle: Neye kibir ve inad ile İbrâhîm hakkında münakaşa ediyorsunuz, "İbrâhîm bizim dînimizde idi" diye çene çalıyorsunuz? Elinizde ne ilim, ne hüccet var; indî kavlinizle ne gürültü ediyorsunuz? Tevrât ve İncil İbrâhîm'den uzun bir zaman sonra nâzil olmuştur. Ne diye "yahudî idi, nasrânî idi" diye söyleniyorsunuz? Hakîkî hüccet Hazret-i Muhammed'dedir. Hâlâ bunu da mı akıl edemiyorsunuz?

66 — Hä entüm häüläi hàcectüm fiymà leküm bihî ılmün felime tühäccùne fiymà leyse leküm bihî ılmün vallähü ya'lemü ve entüm lâ ta'lemùne.

Ey dalâlette ısrar, küfürde inad eden, Hakk'ı görmek istemeyen zavallılar! Siz öyle kimselersiniz ki: Haydi biraz bilginiz olan şeyde münakaşa, mücadele ettiniz. Fakat bilmediğiniz, hiçbir ilminiz olmayan şeyler hakkında da münakaşa ediyorsunuz. Doğrudan doğruya iftira ediyorsunuz. Halbuki gayyûr ve

muttali' olan Hak, sizin tahrîf ile iftiranızı bilir. Sizin i'tikadınızda ne kadar ifrat ettiğinizi Allah bilir. Siz bilemezsiniz. Sizin kitâbınızda en açık bir şekilde evsâf-ı Muhammedî yazılı olduğu halde yine münakaşa ediyorsunuz.

67 — Mà kâne ibràhiymü yahùdiyyen ve lâ nasràniyyen ve lâkin kâne haniyfen müslimen ve mà kâne minelmüşrikiyne.

Şunu iyi bilin! İbrâhîm'in ne yahudîlik ile, ne de nasrâniyyet ile alâkası yoktur.

Cenâb-ı Hak, Halîl İbrâhîm'i, yahudiyyet ve nasrâniyyetten tenzih ediyor. İbrâhîm ne yahudidir, ne nasrânîdir. Yahudilerin, Hıristiyanların, müşriklerin onu kendilerine nisbet etmeleri câhilânedir. O, onlardan münezzehtir. O, ifrat ile tefrîtin i'tidâli olan tevhîd ile muttasıf mu'tekid, tertemiz tam bir müslimdir. Tarîk-ı adâlet ve tevhîdden çıkan o müşriklerden olmamıştır. Hak'dan gayriye meyli olanlardan değildir. Hakk'ın gayrisinden de talebi yoktur.

68 — İnne evlennàsi biibràhiyme lelleziynettebe'ùhü ve hàzennebiyyü velleziyne àmenù vallàhü veliyyülmü'miniyne.

Hiç şübhe yok ki, Allah'ın halîl ittihaz ettiği İbrâhîm'e, en yakın olanlar: İbrâhîm'in dînine ittiba' edenlerle, ind-i ilâhîde celâlet ü şânı âlâ ü evfer, şefi'-i rûz-i mahşer, Seyyidü'l-beşer olan Muhammed aleyhissalâtü vesselâm'a bu peygamberdir diyenler ve bir de onun kitâbı bütün kütüb-i sâlifeyi neshettiğini ikrar edenlerdir.

Tevhîd caddesinde bütün kullarına hidâyet eden Allah, mü'minlerin halîlidir, velîsidir, onların bütün hallerine her makamda yardım eder.

69 — Veddet täifetün min ehlilkitàbi lev yudıllùneküm ve mà yudıllûne illä enfüsehüm ve mà yeş'urùne.

Dikkat! Nefislerindeki habâset, kalblerindeki bu'z u adâvet ile, sizin dîninizin zuhûru ile sizlere hased eden ehl-i kitâbdan bir tâife; sizi şaşırtmak, yolunuzdan çıkarmak, zirve-i tevhîde çıkan şerîat caddesinden saptırtmak isterler. Birtakım tağyir ve tahrîf, sahte propaganda ile îmân ve tevhîd yolundan ayırmak arzu ederler. Halbuki hem dâl, hem mudil olan bu zavallılar farkında olmadan sırf kendilerini şaşırtıyorlar. Yalnız kendilerini yoldan çıkarıyorlar da haberleri yok! Küfre rızâ küfürdür.

Şimdi Cenâb-ı Hak, onlar safî kalmaları içün buyuruyor:

70 — Yä ehlelkitàbi lime tekfürùne biàyàtillâhi ve entüm teşhedùne.

Ey ehl-i kitâb! Ey Mûsâ'ya, İsâ'ya îmân ettik diyenler, onların kitâblarına îmân ettik iddiasında bulunanlar!

Bu kadar hidâyet yolları açılmış, açık berâhin meydanda iken ve bu kadar hüccet-i zâhire mevcûd iken ve bunlar Tevrât ve İncil'de ilân edildiği halde neye Allah'ın âyetlerini inkâr ile kâfir oluyorsunuz? O kitâblar Hazret-i Muhammed'in bi'setini âşikâr beyân ettikleri halde, onun zâhirî, bâtınî sıfatlarını, nübüvvetine delâlet eden hâlini, şânını apaçık söylerken, siz de görüp dururken, inad ederek, kibir edip kıskanarak kitâblarınızı tağyir edip Hazret-i Muhammed'i tasdîk etmeyip kâfir oluyorsunuz.*

—

(İnne hàzà lehüvelkasasülhakku...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

* Tafsilâtını "Meş'al-i Felâh" nâmındaki eserde yazdım. Bak!

يٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تَلْبِسُوْنَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوْنَ الْحَقَّ
وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ۧ ٧١ وَقَالَتْ طَّآئِفَةٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ اٰمِنُوْا
بِالَّذِيْٓ اُنْزِلَ عَلَى الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوْٓا اٰخِرَهٗ
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ۚ ٧٢ وَلَا تُؤْمِنُوْٓا اِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِيْنَكُمْ ؕ قُلْ اِنَّ
الْهُدٰى هُدَى اللّٰهِ ۙ اَنْ يُّؤْتٰٓى اَحَدٌ مِّثْلَ مَآ اُوْتِيْتُمْ اَوْ يُحَآجُّوْكُمْ
عِنْدَ رَبِّكُمْ ؕ قُلْ اِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ ۚ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ
وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ۚ ٧٣ يَّخْتَصُّ بِرَحْمَتِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيْمِ ٧٤ وَمِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ مَنْ اِنْ تَاْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ يُّؤَدِّهٖٓ
اِلَيْكَ ۚ وَمِنْهُمْ مَّنْ اِنْ تَاْمَنْهُ بِدِيْنَارٍ لَّا يُؤَدِّهٖٓ اِلَيْكَ اِلَّا مَا
دُمْتَ عَلَيْهِ قَآئِمًا ؕ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوْا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْاُمِّيّٖنَ
سَبِيْلٌ ۚ وَيَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ ٧٥ بَلٰى
مَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِهٖ وَاتَّقٰى فَاِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِيْنَ ٧٦ اِنَّ
الَّذِيْنَ يَشْتَرُوْنَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَاَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيْلًا اُولٰٓئِكَ
لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيْهِمْ ۪ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ٧٧

71 — Yä ehlelkitàbi lime telbisùnelhakka bilbàtıli ve tektümùnelhakka ve entüm ta'lemùne.

Ey Allah'ın kitâbını tahrîf edenler! Niçün bile bile Hakk'ı bâtıl ile karıştırıyorsunuz da Hakk'ı gizliyorsunuz? Halbuki onun taraf-ı ilâhîden gönderilmiş bir nebiyy-i muazzam olduğunu biliyorsunuz. Onun açık mu'cizelerini görüyorsunuz. Hased ve zulmünüzden nâşi Hazret-i Muhammed'in nebiy-yi muazzam olduğunu izhar edemiyorsunuz.

Dikkat edin mü'minler! Şimdi Cenâb-ı Hak; hiyle, hud'a yaparak müslümanları ıdlâl kasdiyle Hazret-i Muhammed hakkında şek ve şübheye düşürmek içün ehl-i kitâbdan bir gürûhun yaptıklarını beyân buyuruyor:

Yahudilerden on iki kişi ittifak ediyorlar: "Bir gün sabahtan Muhammed'in dînine mahsus girmiş gibi görünelim, akşama kadar müslüman geçinelim, akşam üzeri, biz kitâblarımızı tedkık ettik, ulemâmızla müşâvere ettik, Muhammed'in peygamber olmadığını, dîninin bâtıl olduğunu anladık diyelim ve böyle bir şekil ihdas edersek, onun etrafında toplanan birçok dostlarının kalblerinde bir sarsıntı yapmış oluruz" dediler.

72— Ve kàlet täifetün min ehlilkitàbi àminù billeziy ünzile alelleziyne àmenù vechennehàri vekfürù àhırehu le'allehüm yerci'ùne.

Ehl-i kitâbdan sefîh bir tâife, birbirlerine şöyle demişlerdi:

"Haydi güpegündüz gidin o mü'minlerin yanına istihzâ ederek îmân edin, gündüzün Kur'ân'a îmân ettik, sonunda akşam üzeri de küfür ettik deyin. Belki onlar da dinlerinden dönerler. Hiç olmazsa onların kalblerine şübhe, peygamberlerine de ıztırab vermiş olursunuz. Siz de yahudilikte sebat etmiş bulunursunuz."

73 — Velâ tü'minü illâ limen tebi'a diyneküm kul innelhüdà hüdallàhi enyü'tà ahadün misle mä ùtiytüm ev

yühàccùküm ınde rabbiküm kul innelfadle biyedillâhi yü'tiyhi men yeşä'ü vallàhü vàsi'un aliymün.

Yahudilerin reisleri yahudilere dediler ki: "Kendi dîninize tâbi olanlardan gayrisine aman vermeyiniz."

Ey Ekmelerrüsul! Hidâyet, Allah hidâyeti, yol, Allah yolu olduğunu onlara ilân et. Habîbim! Söyle de onların burunları sürtülsün! Hidâyet Allah hidâyetidir de.*

Yahudiler birbirlerine şöyle vesâyâda bulunuyorlardı: "Size verilen ni'metlerin başka birine verildiğine, yahut Rabbinizin huzûrunda size galebe edeceklerine hüccet gösterseler de inanmayın, kendi milletinizden dönmeyin, ayrılmayın."

Âyet-i celîleden şöyle bir mânâ da tahsil olunur: "Ve lâ tü'minû" mü'minlere hitâb olur. Henüz îmâna giren, îmân-ı zevkîye kadem basmayan yeni mü'minlerin yahudilerin hîle ve desise ile iğfal etmelerinden sarsılmaması ve îmânda sebat etmeleri içün, ey mü'minler! Hiçbir kimseye îmân etmeyin, ancak kendi dîninize sarılın, size Rabbinizin huzûrunda galebe edeceklerine inanmayın. Sizin peygamberinize verilen fazl u kemâl hiç kimseye verilmemiştir.

Habîbim! Ma'rifetullahtan bir şemme alamayan, yalnız vehm ü hayâlin karanlığında kalanlara söyle ki:

Akıllarınıza mağlûb olmayın! Hidâyet-i mutlaka, ni'met ve inâyet Allah'ın elindedir. Allah onu aklın muâveneti olmaksızın dilediğine verir. Kullarına hâdi olan Allah'ın fazl u hidâyeti hasra gelmez, vasi'dir. O kullarının isti'dâd-ı ezelîsine hakkıyle alîmdir.

74 — Yahtassu birahmetihî men yeşä'ü vallàhü zülfadlilazıymi.

Rahmetiyle fezâil ve kemâlâtı dilediğine tahsis kılar, dile-

* "Kul innel hüdâ" cümle-i mu'terizadır. Yahûdîler ne kadar çalışsalar, hîlelerinin faydası olmayacaktır.

diği kulunu dilediğinin üzerine tafdili eder. Habîbim! Allah sana ve sana tâbi olanlara karşı çok büyük fazl sâhibidir. Çünkü onlar Hak'ta kendilerini boşaltmışlardır.

Dikkat edin mü'minler! İsti'dadlar mütefâvit, fıtrî kabiliyetler de muhteliftir.

Şimdi Cenâb-ı Hak, ehl-i kitâbın hepsini ahlâksız zannetmeyin, diyor.

75 — Ve min ehlilkitàbi men in te'menhü bikıntàrin yüeddihî ileyke ve minhüm men in te'menhü bidiynàrin lâ yüeddihî ileyke illâ mà dümte aleyhi käimen zàlike biennehüm kàlû leyse aleynà fiyl'ümmiyyiyne sebiylün ve yekùlûne alallàhilkezibe ve hüm ya'lemùne.

Ehl-i kitâbdan öyleleri vardır ki*: Onlara yüklerle kasalar dolusu altın emânet etsen onu sana te'diye eder. İsti'dadındaki nezâhet, fıtratındaki safâ, onu hıyânete sevketmeden, on parasını bozmadan ödetir.

Yine onlardan öyleleri vardır ki, ona bir altın veya daha az bir şey emânet etsen, başına binmedikçe onu sana ödemez. Sebebi ise "okumak yazmak bilmeyenin malını vermemekte; bize gelen kitâbda bizim aleyhimizde bir muahâze yolu yoktur" derler ve "bizim dînimizde olmayanların malı bize helâldır" diye Allah'a bile bile yalan söylerler. İşte bu hakîkî ehl-i kitâbın sözü olmayıp bâtıldır. Ve doğrudan doğruya Allah'a iftiradır.**

---

* Kur'an'ın saltanatına bak, İslâmın ince nezâketini gör. Kör adama, "Hey kör!" demek eziyyettir. İslâmiyet ise eziyeti nehyeder. Kur'an ehl-i kitâba da ne kadar nâzik lisan kullanıyor. Çünkü kâfirin iki ma'nâsı vardır: Birisi, âşikâr, doğrudan doğruya dinsiz ve münkir-i Sâni' ki bunlara ehl-i kitab demeğe hakkımız yoktur. İkincisi; İslâmiyeti münkir, bunların îmanları mevkuftur. Sâni'i tanıyor. Fakat yanlış tanıyor. Yalnız mâfevk bir kudrete tâbi ve öldükten sonra ikinci hayâta inanmış...

** Meselâ rüşvet alıyor, dînini, vicdânını birkaç kuruşa satıyor.

76 — Belâ men evfà bi'ahdihî vettekà feinnallàhe yühıbbül-müttekıyne.

Hayır, iş öyle değil! Hangi dinde, hangi millette olursa olsun her kulunun hakkını alacak, her mazlûmun intikamını alacak Allah var. Kim ahdinde vefâ eder yerine getirir ve Allah'ın gazabından sakınırsa ind-i ilâhîde mahbûb olur. Şübhe yok ki Allah o müttekıyleri sever ve kendisini sayanlardan râzıdıı.

77 — İnnelleziyne yeşterùne bi'ahdillâhi ve eymànihim semenen kaliylen üläike lâ halâka lehüm fiyl'àhıreti ve lâ yükellimühümullàhü ve lâ yenzurü ileyhim yevmelkıyàmeti ve lâ yüzekkiyhim ve lehüm azàbün eliymün.

Hak'dan sakınmayıp da Allah ile olan ahidlerini ve kendi yeminlerini birkaç paraya yâni meta'-ı dünyaya satanlar yok mu?* Âhırette, müebbed istikbâlde onların hiç nasibleri yoktur. Allah onlar ile konuşmaz, o kıyâmet gününde onlara bakmaz. Nazar-ı rahmet tecellî etmez.** Onları temize çıkarmaz. Libâs-ı beşeriyetlerinin günah isleriyle kirli olarak kalırlar. Onların hakkı acı bir azâbdır.

İlâhî! Bizi huzûr-ı ilâhîde yüzüne bakılmayacak kullarından kılma. Yâ Rab! Vücûd-i rûhıyyemizle âlem-i ervâhta yaptığımız mâsâkı bozdurma. Öz elinle yaktığın çerâğ-ı îmânı, hevâ-i nefsîmizle söndürtme! Yoku var sûretinde gösterme!

—

(Yä ehlelkitàbi...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

* Fahr-i Âlem Efendimiz: "Zamân-ı câhiliyyetten kalan her şey'i ayağımın altına aldım. Yalnız emânet müstesna" buyurdular.

** Âlem-i Mead'da kurulacak bir mahkeme-i dâdde o mahkemenin re-is-i mutlakı Allah, müddeiumûmî ve âzâsı Muhammed aleyhisselâmdır. Orada dosyası okunduğu vakit berât edemez.

وَاِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيْقًا يَّلْوٗنَ اَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتٰبِ لِتَحْسَبُوْهُ
مِنَ الْكِتٰبِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتٰبِ ۚ وَيَقُوْلُوْنَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ
وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ ۚ وَيَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُمْ
يَعْلَمُوْنَ ﴿٧٨﴾ مَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُّؤْتِيَهُ اللّٰهُ الْكِتٰبَ
وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُوْلَ لِلنَّاسِ كُوْنُوْا عِبَادًا لِّيْ
مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۖ وَلٰكِنْ كُوْنُوْا رَبّٰنِيّٖنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُوْنَ
الْكِتٰبَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُوْنَ ۙ ﴿٧٩﴾ وَلَا يَاْمُرَكُمْ اَنْ تَتَّخِذُوا
الْمَلٰٓئِكَةَ وَالنَّبِيّٖنَ اَرْبَابًا ؕ اَيَاْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ اِذْ اَنْتُمْ
مُّسْلِمُوْنَ ﴿٨٠﴾ وَاِذْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيْثَاقَ النَّبِيّٖنَ لَمَآ اٰتَيْتُكُمْ
مِّنْ كِتٰبٍ وَّحِكْمَةٍ ثُمَّ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ
لَتُؤْمِنُنَّ بِهٖ وَلَتَنْصُرُنَّهٗ ؕ قَالَ ءَاَقْرَرْتُمْ وَاَخَذْتُمْ عَلٰى ذٰلِكُمْ
اِصْرِيْ ؕ قَالُوْٓا اَقْرَرْنَا ؕ قَالَ فَاشْهَدُوْا وَاَنَا مَعَكُمْ مِّنَ
الشّٰهِدِيْنَ ﴿٨١﴾ فَمَنْ تَوَلّٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ
الْفٰسِقُوْنَ ﴿٨٢﴾ اَفَغَيْرَ دِيْنِ اللّٰهِ يَبْغُوْنَ وَلَهٗٓ اَسْلَمَ مَنْ فِي
السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَّكَرْهًا وَّاِلَيْهِ يُرْجَعُوْنَ ﴿٨٣﴾

Cenâb-ı Hak müşriklerin, zâlimlerin; menfaati, fazîlete tercih ile hakîkati terkedip Hakk'a ve hakîkate meftûn olanları ıdlâl etmek içün ne gibi hîleler, ta'birler, tahrifler yaptıklarını ilân ediyor:

78 — Ve inne minhüm leferiykan yelvùne elsinetehüm bil-kitàbi litahsebùhü minelkitàbi ve mà hüve minel-kitàbi ve yekùlûne hüve min ındillâhi ve mà hüve min ındillâhi ve yekùlûne alâllàhilkezibe ve hüm ya'-lemùne.

Hazret-i Muhammed'e düşman olan ehl-i kitâbdan ba'zıları vardır ki: Ellerindeki Tevrât ve İncil kitâblarında, Habîbullah'ın ismi ve sıfâtı apaşikâr beyân edildiği halde, bile bile yalan söyleyerek, âyeti bozup kitâbı tahrîf edip, dillerini eğerek, bükerek okurlar.

Bu tahrif ile propaganda yapıp, nâsı ıdlâle çalışırlar. Seciye-i insâniyyelerini ellerinden alıp âciz insana taptırtmak isterler. İşidenler, hakîkat kitâb böyle imiş zannetsinler içün yalanla âyeti yerlerinden oynatırlar.

Hâşâ!.. Bu isnâd edilen şeyler, o elfâz, asla o kitâbdan değildir. Bunlar mahz-ı iftirâdır.

Sonra o kadar tahrîf ederler de "Bu Allah'tandır" derler. Cenâb-ı Hak bunların söylediklerini ne irsâl etmiş, ne de vahyetmiştir. Bunlar indallah olmayıp, bâtıl gayelerine nâil olmak içün, kevn-i fesâd âleminde ihtirâsât-ı nefsâniyyelerini tatmin, huzûzât-ı hayvâniyyelerini te'min maksadiyle kendi habîs düşüncelerinin mahsûlüdür. Dünyevî bir muhabbetin husûlü içün tertip edilmiş cümlelerdir. Ezcümle kendi yalanlarını ve bâtıl i'tikadlarını Allah'a izâfe ile iftira ettiklerini de yakînen bilirler.

Dikkat! Âyet-i celîleden şu mânâ da tahsil olunur:

Ba'zı zenâdıka vardır ki: "Biz ehl-i ma'rifetteniz!" diye iddiada bulunarak urafânın, nedîmân-ı ilâhînin kalblerine ilhâm olunan cümleleri tahrîf ile mugalâta yapıp kitâba izâfe ederek halka kitâb sözü zannettirip ıdlâle çalışırlar. Halbuki kulûb-i

ârifîne nâzil olan ilhâm ile, onların nefs-i habîslerinden zuhûr eden bu hâlin hiçbir münasebeti yoktur! Onlar nefislerinin müştehiyyâtına dîni uydurmak isteyen sefîhlerdir.

Cenâb-ı Hakk'ın, esrâr-ı zâtiyyesine âgâh ve sıfât-ı ilâhîsine lâyık kıldığı, nübüvvet ihsân ettiği bütün enbiyâ ve resûller, bunların iftirâlarından münezzehtir.

Şimdi bu âyet-i celîle; Hıristiyaniyyetin, Cenâb-ı İsâ'yı ilâh ittihaz ederek, ibâdetlerinin bâtıl olduğunu ilân ediyor:

79 — Mà kâne libeşerin en yü'tiyehullàhülkitàbe velhukme vennübüvvete sümme yekùle linnàsi kûnù ıbàden liy min dùnillâhi ve lâkin kûnù rabbàniyyiyne bimà küntüm tü'allimùnelkitàbe ve bimà küntüm tedrüsùne.

Cenâb-ı Hak; niyâbet, nübüvvet ve risâletle ikrâm etsin, bâhusûs, ona kitâb ve hikmet versin de sonra da o zât-ı âlî bu geniş ihsânı suistimâl etsin: "Allah'ı bırakın da buna kul olun, tapın!" desin. Bu salâhiyet hiçbir beşere verilmemiştir.

Allah, enbiyâsını, kullarından kitâb ve hikmetle tezyin etmiştir. Kendine taptırtmak sıfât-ı beşeriyyede, hamakat ve nefsin neticesidir. Hiç enbiyâda, Allah'ın ihtiyar ve tafdîl ettiği, sâir insanlardan mümtâz kıldığı kimselerde böyle şey olur mu?

Kitâb ve hikmet, sıfat-ı beşeriyye ve nefsâniyyeyi izâle eder de, sıfat-ı rûhâniyye ve ahlâk-ı Rabbâniyye tecellî eder.

Beşeriyyetin müebbed istikbâllerinin ahvallerini zapteden enbiyâda, hiç şirk-i galîz yoktur, küfr-i bâriz nasıl olur da sâdır olur? Hak'da boşalmış, vücûd şâibesinden eser kalmamış, fenâ, beka makamlarına vâsıl olmuş olan enbiyâ ve evliyâ'da kendilerine taptırtmak hâli olur mu? Hakk'ın bu güzîde edhem ve ekmeli olan abd-i hâsları, halkı irşâd ve hidâyete gelen bu zevât, nasıl olur da kendilerine tapmaya dâvet ederler.

Onlar halkı ıslaha gelmişler ve sözleri de şöyledir:

"Ey muvahhıdler! Allah'a ihlâs ile kulluk yapın! Zâlime, zulme, münâfıka, küfre meyletmeyin! Hak olan kitâbı öğrendi-

ğiniz ve öğrettiğiniz, okuduğunuz ve okuttuğunuz vechile âlim, kâmil olun. Kitâb ta'lim etmekte olduğunuz ve ders alıp vermekte bulunduğunuz içün bu derslerin feyziyle rabbânîler olunuz. Yâni Allah'a âlim, ibâdâtta dâim bulununuz."

"Dinde âlim, amelde kâmil ve sâbit olun ki, kitâbullahı, sâireye ta'lim edebilesiniz. Dersinizi ve kırâetinizi îmân boyasıyle boyayarak söyleyiniz, okuyunuz ki, muhâtabınıza te'siri olsun da, karşınızdaki ahlâk-ı ilâhiyye ile tahallûk etsin ve sıfât-ı ilâhiyye ile muttasıf olsun."

"Rabbânîn'den olmak size yakışır, Şeytânîn'den olmak da müşrikîne yakışır. Siz kitâbınızı hayâtınızın düsturu olarak okuyun. Kitâbullaha uymayan hiçbir şey hakîkat olmaz."

80 — Ve lâ ye'mürekûm en tettehızülmeläikete vennebiyyiyne erbàben eye'mürüküm bilküfri ba'de iz entüm müslimùne.

Taraf-ı ilâhîden kitâb ve nübüvvetle mücehhez olarak, dünya ahvâlinizi tanzim, müebbed istikbâlinizi muhâfaza etmek sıfâtiyle, sizleri zulmetten nûra çıkarmak içün gönderilen peygamber, sizi ıdlâl ederek "melekleri, peygamberleri Rab'lar ittihaz edinin" de, demez.

Zirve-i tevhîde çıkarmak, sizi şirkten kurtarmak içün taraf-ı ilâhîden meb'us olan bir peygamber, öyle mi zannediyorsunuz ki, size küfrü, şirki emrediyor? Bâhusûs ona tâbi olup ehl-i tevhîd olduktan sonra hiç size küfrü emredebilir mi? Akıl bunu kabul eder mi? Hiç enbiyâ-yı ızam ve rüsûl-i kirâm, insânı Hak yolundan çıkarmaya teşebbüs eder mi?

81 — Ve iz ahazallàhü miysàkannebiyyiyne lemä àteytüküm min kitàbin ve hıkmetin sümme cäeküm resùlün musaddikun limà ma'aküm letü'minünne bihî ve letensurünnehu kàle eakrertüm ve ehaztüm alâ zàliküm ısriy kàlû akrernà kàle feşhedù ve ene ma'aküm mineşşàhidiyne.

Habîbim! O vakti ilân et ki: Müdebbirü'l-umûr olan Allah; bütün peygamberlerine, kitâb ve hikmeti verirken hepisinden bir ahd ü mîsak almıştır. Yâni kendi vahdâniyyetine mîsak alırken, Habîbi Muhammed'inin risâletine de bir mîsak almıştır.

İşte bütün enbiyâ ve ümmetlerinden beşeriyyetin Fahr-i ebedîsi Hazret-i Muhammed'e bir ahd ü mîsak olmuştur. Esâsen her peygamberin asıl vazifesi, hilkatten asıl gaye olan, Cenâb-ı Ahmediyyeti tebşîrdir.

Ahd ü mîsak şöyle olmuştur:

Cenâb-ı Hak; te'kîden ve tahkîmen bütün enbiyâya ve ümmetlerine ferman buyurarak:

"Celâlim hakkı içün sizden sonra, sizin kitâbınızı tasdik edici, bütün peygamberlerin peygamberi olan bir peygamber gelecektir. Ona mutlak îmân edeceksiniz ve muhakkak yardım da edeceksiniz. İkrar verdiniz mi? En mühim ahdim olan ve nakzı, en ağır azâbı mu'cib olan bu ahdimi boynunuza aldınız mı?"

Bütün enbiyâ kemâl-i huşû' ile:

"Sem'an ve tav'an ikrar verdik. Ümmetimize aldığımız gibi teblîğ edeceğiz. Habîbini kim idrâk ederse ona îmân edeceğiz, yardım edeceğiz, emr-i Sübhânîni beyân edeceğiz" dediler.

Cenâb-ı Hak:

"Öyle ise ey ahd ü mîsakta hazır olanlar! Dikkat edin, gafil olmayın. Bu mîsakı iyi muhafaza edin. Zira şâhid olun: Ben Azîmüşşân da –Allahlığımla– sizinle beraber şehâdet edenlerdenim" buyurdu.*

82 — Femen tevellâ ba'de zàlike feülâike hümülfâsikûne.

Size mensûb olan ümmetinizden her kim ki bu ikrardan

* DİKKAT! Müebbed istikbâlde, dîvân-ı ilâhîde yer almak isteyen her mü'min, evlâdına, evlâdından evlâdına bu ahd ü mîsâkı öğretmek ve hukuk-ı Muhammedî'yi muhafaza hususunda yavrusuna aşk vermek vazifesiyle mükelleftir.

dönse, bu ahdi nakzetse; onlar dinden çıkmış fâsıklardır, tarîk-ı tevhîdden hâric îmânsız âsilerdir.

83 — Efeğayre diynillâhi yebğûne ve lehu esleme men fiys-semàvàti vel'ardı tav'an ve kerhen ve ileyhi yürce'û-ne.

Hazret-i Muhammed'e olan ahd ü mîsaktan dönenler, Allah dîninin gayri, yâni dîn-i celîl-i islâmdan başka din mi arıyorlar? Halbuki, bütün sekene-i semâvat, âlem-i melekût, erbâb-ı şühûd ve mükâşefe, yeryüzünde bütün mü'min ve kâfir tav'an ve kerhen (Cemâline şâhid olan tav'an, celâline şâhid olan kerhen) tahkîkan ve yakînen, taklîden ve tahkîmen hepisi ister istemez Allah'a teslim olmuştur ve neticede O'na dönecek-lerdir.

DİKKAT! Selâmet-i fıtriyye ile ikrâmen bu âlem-i şühûda gelen kimse, Hazret-i Muhammed'e mütâbaatle Hakk'a tav'an teslim olur. Yoksa kâfir de, mü'min de Allah'a rücû' edecektir. Hudûd-ı ilâhînin hâricine kim çıkabilir? Yalnız tav'an islâm olanlar huzûr-ı cemâl-i ilâhîde naîme, mün'ime kavuşmuş; kerhen islâm olanlar da huzûr-ı celâl-i ilâhîde garkolmuş olurlar.

Nasıl teslim olmaz? Allah'tan gayrı merci' var mıdır? Kâinatta hangi zâlimin kafası yere konmamıştır? Şedîd'in, Şeddâd'ın, Fir'avn'un âkıbeti ne olmuştur? "Ene rabbükümül a'lâ" diyen Fir'avn, neticede kendi zulmetinin kesâfetinde boğulurken "âmentü birabbi hârûne ve mûsâ" dememiş midir? Îmân-ı aklîsinden, îmân-ı şer'îye boyun kesmiştir amma iş işten geçmiştir.

—

(Ve inne minhüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

قُلْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَآ اُنْزِلَ عَلٰٓى اِبْرٰهِيْمَ
وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطِ وَمَآ اُوْتِيَ مُوْسٰى
وَعِيْسٰى وَالنَّبِيُّوْنَ مِنْ رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْهُمْ ۫
وَنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ ﴿٨٤﴾ وَمَنْ يَّبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِيْنًا
فَلَنْ يُّقْبَلَ مِنْهُ ۚ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿٨٥﴾ كَيْفَ
يَهْدِي اللّٰهُ قَوْمًا كَفَرُوْا بَعْدَ اِيْمَانِهِمْ وَشَهِدُوْٓا اَنَّ الرَّسُوْلَ
حَقٌّ وَّجَآءَهُمُ الْبَيِّنٰتُ ۭ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ
﴿٨٦﴾ اُولٰۗىِٕكَ جَزَاۗؤُهُمْ اَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللّٰهِ وَالْمَلٰۗىِٕكَةِ
وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ ۙ﴿٨٧﴾ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۚ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنْظَرُوْنَ ۙ﴿٨٨﴾ اِلَّا الَّذِيْنَ تَابُوْا مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ
وَاَصْلَحُوْا ۣ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٨٩﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا
بَعْدَ اِيْمَانِهِمْ ثُمَّ ازْدَادُوْا كُفْرًا لَّنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ ۚ وَاُولٰۗىِٕكَ
هُمُ الضَّاۗلُّوْنَ ﴿٩٠﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَمَاتُوْا وَهُمْ كُفَّارٌ
فَلَنْ يُّقْبَلَ مِنْ اَحَدِهِمْ مِّلْءُ الْاَرْضِ ذَهَبًا وَّلَوِ افْتَدٰى بِهٖ ۭ
اُولٰۗىِٕكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ وَّمَا لَهُمْ مِّنْ نّٰصِرِيْنَ ﴿٩١﴾

84 — Kul àmennà billâhi ve mä ünzile aleynà ve mä ünzile alä ibràhiyme ve ismà'ıyle ve ishàka ve ya'kùbe vel'-esbàtı ve mä ùtiye mùsà ve ıysà vennebiyyùne min rabbihim lâ nüferriku beyne ehadin minhüm ve nahnü lehu müslimùne.

Ey Habîbim, Muhammedim! Sana ayân olan îmânınla, "Feevhâ ilâ abdihî mâ evhâ"daki sırrınla dînini ta'rîf et, anlat ve de ki:

"Biz vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan Allah'a îmân getirdik. Biz, bize inzâl olunan, bütün beşeriyyetin ihtiyâcını kâfil, her zaman genç ve dinç bulunan, O'nun dediğinden başka mevcûdatta hiçbir şey olmayan, hasmını daima muârazaya dâvet edip aklen ve ilmen daima tepeleyen, taht-ı emn-i ilâhîde mahfûz olan Kur'ân'a îmân ettik. Kezâ, taraf-ı Sübhânîden eslâfımıza (İbrâhîm, İsmâil, İshak, Ya'kub ve evlâd-ı Ya'kub'a ve ahfâdına) inzâl olunan, vahdâniyyet-i ilâhiyyeyi ilân eden, âyât ü beyyinâtı, kezâ Mûsâ, İsâ ve bütün enbiyâya Rablerinden gönderilen kitâblara îmân ettik. Onlara itâat ve tasdikde birbirinden ayırmayız. Nasıl ayırabiliriz ki? Biz ancak Allah dîniyle tedeyyün etmiş, Allah'a râzı olmuş, dîn-i celîl-i islâmı sertâc-ı ibtihac yapmış, muhabbet-i ilâhiyye karargâhını kalblerimize kurmuş müslimleriz."

85 — Ve men yebteğı ğayrel'islâmi diynen felen yukbele minhü ve hüve fiyl'àhıreti minelhàsiriyne.

Kim de hayrü'l-enâma münzel olan İslâmın gayrı bir din taleb eder, bir şerîat ararsa, ebediyet âleminde onun dîni asla kabul olunmayacak! Zira dîn-i celîl-i islâm, bütün edyân-ı cem'etmiş, sâir dinler nesholunmuştur.

İskat-ı izâfat ile tevhîd-i zât esas olmuştur. Dîn-i celîl-i islâmın gayriyle tedeyyün eden, bu âlemde ektiğini biçer. "Toplan!" kumandası günü müebbed istikbâlini kaybedip, âlem-i

âhırette hüsrân çekenlerden olur.*

Habîbim! Sana mutâbaat devletinden mahrûm olanlar, elbette makam-ı mahbûbiyyetten merdûd olurlar.

86 — Keyfe yehdiyllâhü kavmen keferù ba'de iymànihim ve şehidû ennerresùle hakkun ve cäehümülbeyyinàtü vallàhü lâ yehdiylkavmezzàlimiyne.

Nasıl Allah hidâyet eder o kavme ki? Yâni Cenâb-ı Hak, hiç hidâyet eder mi? Makam-ı mahbûbiyyete sevk eder mi?

O kavim ki: Îmândan sonra kâfir olmuş, makam-ı insâniyyete kadem basmış iken sonra tabâyi-i hayvâniyyesinde mahcûb kalmış da küfre dönmüş, Hazret-i Muhammed'in risâletini, hak peygamber olduğunu tasdik etmiş, sonra alâkasını kesmiş, o Habîbullahın bürhânı ve şâhidi olarak gelen Kur'ân-ı Mübîn'i, vâzıh delâili görmüş ve îmân etmiş de sonra o kitâb-ı mübîn ile münâsebâtı kalmamış. Bu üç sıfatla muttasıf olan zâlim kavme Allah hidâyet eder mi?

Allah, hudûdu tecâvüz eden zâlimlere, önce sıfat-ı îmân gösterip irtidâd eden şakîlere hidâyet etmez.

87 — Ülâike cezäühüm enne aleyhim lâ'netallàhi velmeläiketi vennàsi ecme'ıyne.

---

* Ey hakîkat yolcusu! Eğer gözünden gaflet perdesini kaldıracak olursan, öyle bir cadde üzerinde yürüdüğünü görürsün ki: Arkandan kükremiş bir arslan olanca hızıyla ve kuvvetiyle sana doğru koşuyor, önünde bir idam sehpası kurulmuş, her gün binlerce adam asıyor... Başka çıkacak da hiçbir delik yok! Bu derin bocalamanın karşısında Hazret-i Muhammed tenezzülen teşrîf ediyor ve diyor ki:

"Ey beşeriyyet! Korkmayın. Ben yanınızdayım. Elinizi bana uzatın. Size bâdihavâ bilet dağıtıyorum. Eğer elimi tutarsanız, arkanızdan kükreyip gelen arslan emrinize müsahhar bir at, önünüzdeki idam sehpası da güzel bir mesîrenin salıncağı olacak!"

Ey mü'min ü muvahhid!

Dikkat et, o kükreyen arslan, her an seni tâkib eden ecel'dir. O idam sehpası da gece ile gündüzün açılıp kapanmasıdır. Hazret-i Muhammed'in ücretsiz, minnetsiz, külfetsiz verdiği bilet de îman'dır!..

Her şey'i ilâh ittihaz eden, hem dâl, hem mudil olan bu eşkıyâ-i zâlimînin, Hakk'ı terk eden bu mürteddînin, zulümlerinin ve ıdlâllerinin cezâsı; huzûr-ı cemâl-i ilâhîden ve kullara istiğfar ile vazifedar olan melâikenin huzûrundan ve hazret-i insânın câmiasından tard'dır.

88 — Hàlidiyne fiyhà lâ yühaffefü anhümül'ażàbü ve lâ hüm yünzarùne.

Müebbed küreğe mahkûmdurlar. Cezâları, azâbları hiç tahfif olunmaz. Kendilerine azâblarından hiç de mühlet verilmez.

89 — İllelleziyne tàbù min ba'di zàlike ve aslahù feinnallàhe ğafùrün rahıymün.

Yalnız, küfür eder etmez, hemen dönerlerse, kudret ellerinde iken, perde-i gaflet açılmadan, acz-i tâm tahakkuk edip kıpırdanma imkânı kalmadan, yeis başlamadan, ihlâs-ı tâm ile Allah'a rücû' edip bütün varlığıyla teslim olarak fesadlarını ayaklarının altına alıp da nedâmetle istiğfar ederlerse Cenâb-ı Hak kabahatlerini örter. Rahıym olduğundan dolayı âsî kuluna kendisinin afv olunma yollarını öğretip merhamet eder, afviyle muamele eder.

90 — İnnelleziyne keferù ba'de iymànihim sümmezdàdù küfren len tukbele tevbetühüm ve ülàike hümüddàllùne.

Allah muhafaza etsin... Îmândan sonra kâfir olup, inad ve istikbarlarından dolayı küfürde sebat edip ziyadeleştirerek ilerletenlerin, küfürlerini, dalâletlerini başkalarına aşılayıp yayanların, herkesi küfre, dalâlete sevk edenlerin kat'iyyen tevbeleri, rücû'ları kabul olunmaz! Onlar asla felâha dahil olamayan, kendi dalâletlerinin kesafetinde boğulan mahrumlardır.

91 — İnnelleziyne keferù ve màtù ve hüm küffàrün felen yukbele min ehadihim mil'ül'ardı zeheben ve levif-

tedà bihî üläike lehüm azàbün eliymün ve mà lehüm min nàsıriyne.

Küfretmiş, müddet-i ömrünü küfr ile geçirmiş ve küfr ile ölmüş olan kimselerin her birisi kendilerini kurtarmak içün dünya dolusu altın verseler, geniş infakta bulunsalar yine tevbelerini kabul ettirmek ihtimâli yoktur. Onlar sahrâ-yı dalâlde helâk olmuşlardır, çok acı azâb vardır. Onları o azabdan kurtarıcı bir kimse de yoktur. Hiçbir yardım onları kurtaramaz. Ne infak, ne amel-i sâlih, ne haklarında yapılan hayır...

Ey hakîkat yolcusu, dikkat et!

Âlem-i ervâhta "elestü birabbiküm" hitâb-ı izzesinde "kalû belâ" cümlesinde Allah ile yaptığın ahd ü mîsakı bozma!

Hevâna mutâbaat edip de şer'e muhalefet etme! Şeytânî sıfatları terbiye etmedikçe lisanın ile yaptığın tevbeden netice alamazsın. Kalbinle, kalıbınla Allah'a rücû' et! Hevâ ü hevesâtının ikbâline aldanma! Şehevât-ı nefsine kapılıp Hak'dan yüzünü çevirme! Evsâf-ı hayvâniyyetinde kalıp dalâlette boğulma! Kalbini ma'rifetullah zevkınden haric bırakıp da öldürme! Kalbini nûr-ı ma'rifetle dirilt!..

—

(Kul àmennà billâhi...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ
فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٩٢﴾ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا
مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَىٰ نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ قُلْ فَأْتُوا
بِالتَّوْرَاةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٣﴾ فَمَنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللّٰهِ
الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَأُولٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٤﴾
قُلْ صَدَقَ اللّٰهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٥﴾ إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ
مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ
وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ
إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾
قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ
مَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ
مَنْ آمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ
عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ ﴿١٠٠﴾

DİKKAT! Cenâb-ı Hak İslâm Dîninin haricinde din arayanların, mürtedlerin, küfürle ölenlerin vaziyetlerini haber verdikten sonra imdi de mü'min olup kâm almak isteyenlere infâkı emrediyor. İnfâkın hangi şeklinin makbûl olacağını ferman buyuruyor ve yalnız îmânın ve islâmın en yüksek hayra nâil olmaya kâfi gelmeyeceğini, îmân, dînin mebde'i olduğu gibi (Bir) de dînin gayesidir. Binâenaleyh sevilen şeyler Hak nâmına infâk edilmedikçe bu makam elde edilemeyeceğini beyân buyuruyor:

92 — Len tenàlülbirre hattà tünfikù mimmà tühıbbùne ve mà tünfikù min şey'in feinnallàhe bihî aliymün.

Ey mü'minler! Siz sevdiğiniz şeylerden; Allah'ın emrine imtisâl edip ve O'nun rızâsını taleb ederek, O'nun nâmına infak ve tasadduk etmedikçe hayr-ı a'lâya eremezsiniz!

Verilen şeylerde ne kadar sevginiz çok olursa o kadar fazla ecir alırsınız. Velev o şey bir zerre olsun. Yahut maddî bir şey'iniz yok da güzel bir cümleniz var; onu infâk edin!..

Ve iyi biliniz ki, bütün niyâtınıza ve ahvâlinize muttali' olan Cenâb-ı Hak, her ne infâk etseniz onu bilir ve ona göre karşılar! Kim ki Allah içün oldu, Allah da onun içün oldu.

Ey hakîkat yolcusu, dikkat et!

Bu infakda; mal da, can da dâhildir. Ve bunun imtihanı çok zordur. Cenâb-ı Hak:

"En sevdiğini, benim uğruma vermedikçe benim habîbimin, muhabbetimin zılli altında bulunamazsın!" buyuruyor.

Sakın sahte bir tavırla fukaranın sofrası ayrı, ağniyânın sofrası ayrı olarak iki türlü yemekle ziyafet vererek –Ah! Ben de ehl-i infâktanım!– diye kendini aldatma!

Kapıyı çalan fakir kapıdan uzaklaşsın da kapının zili bozulmasın diye pencereden fırlattığın kuruşla "Ben de tasadduk edenlerdenim" zannetme!

Çıplak ara! Fazîletini, dînini, nâmusunu satmamış, seciye-

sini ayağının altına almamış da bunalmış, küfre, zulme, münâfıka meyletmemiş de sararmış insan ara! Elinden tut. En kıymetli sevdiğin ne ise, minnetsiz Allah nâmına ver! İnsan içün en sevdiği şey canıdır. Hukuk-ı Muhammedî husûsunda cânını da ortaya koy!

Tabiî infâk denince başta havâyic-i zarûriyyeden olan mekûlât gelir.

93 — Küllütta'àmi kâne hıllen libenïy isräiyle illâ mà harreme isräiylü alâ nefsihî min kabli en tünezzelettevràtü kul fe'tù bittevràti fetlûhà in küntüm sàdikıyne.

Yahudiler, Hazret-i Muhammed içün: "Dîn-i İbrâhîm'e dâvet ediyorum" diyor. "Halbuki Benî İsrâîl'e harâm olan şey Nûh, İbrâhîm zamânından beri harâm idi" dediler. Cenâb-ı Hak da, yahudileri, "bu harâm olanlar Tevrât ile harâm kılınmamıştır" diye reddediyor ve Habîbine, onlara cevab vermesini ferman buyuruyor, İslâma da me'kûlâtı husûsunda gösterdiği vüs'ati ilân ediyor:

"İnsânın hayât-ı sûrîsi içün halk olunan yiyeceğin hepisi, Benî İsrâîl içün mübah ve helâl idi. Yalnız Ya'kub aleyhisselâm, (Tevrât) nâzil olmazdan evvel vahy'in vürûdiyle olmayıp nezir tarîkıyle kendi nefsine ba'zı şey'i harâm kıldı. Sebebi de; Hazret-i Ya'kub (siyetik) hastalığına mübtelâ olunca: "Yâ Rab! Ben bu hastalıktan şifâyâb olursam, çok sevdiğim ve bana çok lezzetli gelen yemekleri yemiyeceğim" diye nezretmiş. Şâfi-i hakîkî olan Allah kendisini şifâyâb edince; o da çok sevdiği yemeklerden deve eti ile sütünü yemeyi kendine harâm kılmış ve nezrine vefâ göstermiş.

Şimdi yahudiler ba'zı şeyleri "Vahyen harâm olmuştur" diye Tevrât'a izâfe ederek yemekten ictinâb ettiler.

Cenâb-ı Hak da, Habîbine:

"Ey Ekmelerrüsul! Onları ilzâm içün: "Haydi sözünüzde sâdık iseniz Tevrât'ı getirin de, okuyun bakalım" de!..

Tevrât'ı getiremeyip yalanları apaşikâr meydana çıkınca, demek ki, kitâbullaha açık bir şekilde iftirâ ediyorsunuz.

94 — Femeniftерà alâllàhilkezibe min ba'di zàlike feülâike hümüzzàlimùne.

Binâenaleyh bu bürhândan sonra, Allah nâmına o yalanı kim uydurmuş ise yâni "hil" ve "hürmet" hakkında kim iftirâda bulunmuş ise işte onlar, îmânın ipini koparmış, tevhîdin hâricinde kalan zâlimlerdir.

95 — Kul sadakallàhü fettebi'û millete ibràhiyme haniyfen ve mà kâne minelmüşrikiyne.

Hâlisâne bir nasihat olarak onlara söyle:

Bütün olmuş ve olacağı muttali' olan Cenâb-ı Hak; dîn-i İbrâhîm'de sizin saydığınız bu şeyleri harâm kılmamıştır. Binâenaleyh tahlîl ve tahrîmin haberinde Allah sâdık ve yahudiler kâzibdir. Bütün habâsetten ve rezâilden tâhir olarak hemen İbrâhîm aleyhisselâmın dînine, onun milletine tâbi olun! Zira o, cadde-i adâletten, zirve-i tevhîde çıkarır. O, hiçbir zaman müşriklerden olmadı.

Ey nûr-ı irfâna tâlib hakîkat yolcusu!

Şimdi âyet-i celîlenin mânâ-yı enfüsîsinden birkaç noktanın zevkine dal!..

Cenâb-ı Hakk'ın halkettiği mahlûkatın içinde bir sınıf vardır ki: Bunlara Melek sınıfı denir. Bunlar rûhânî, ulvî, lâtîf ve nûrânî oldukları içün gıdaları zikir ve hilkatleri ibâdetdir.

Bir sınıf da vardır ki. Hayvânî ve cismânî olup, süflî ve kesîf-i zulmânîdir. Gıdaları yemek, hilkatleri hizmet ve ibret içündür.

Bir sınıf daha vardır ki: İnsan olup, melek-i rûhânî ve cism-i hayvânîden mürekkebdir, bunun da gıdası: Rûhâniyyete ait olan zikir, cismâniyyete ait olanı da taamdır. Hilkatleri: İbâdet, ma'rifet ve niyâbet-i Hak'dır.

Bunlar da üç sınıfa ayrılır:

1– Hayvâniyyeti, rûhâniyyete gâlib gelen sınıf ki: Cismânî gıdası fazla olup rûhânî gıdası kasîrdir. Rûhunun gıdasızlığı ile nefsinin istîlâsı onu hayvan mevkıinden aşağı düşürür.

2– Rûhâniyyeti ile hayvâniyyeti müsâvi gelen sınıf ki, rûhunun gıdası olan zikir ile, cismânî gıdası olan taam müsâvi gelir.

3– Rûhâniyyeti, hayvâniyyete galib gelip rûhunun gıdası olan zikrin bâliğ olması dolayısiyle gıda-yı hayvânîsi kasîr olur. Nefsi teslim olur, vahy'den ve ilhamdan evvel kuvâ-yı rûhıyye hükûmet-i insâniyyeyi istilâ eder. Allah uğrunda bu mücâhede taraf-ı ilâhîden bir yol açılmasına sebeb olur ve müşâhedeyi doğurur.

İşte "nefis ile cihâd etmeden Hakk'a muvaffakıyet olunur" demek Allah'a iftirâdır. Kuldan ikdâm, Hak'dan ikbâldir. Cenâb-ı Hak: "Ve câhidû fillâhi hakka cihâdih" buyurmuştur.

Hakk'ın vergisini yerli yerine kullanmayan da zâlimdir. (Sadakallahü)...

Evet, millet-i İbrâhîm sevdiğini infâk eder. Ve öyle infâk eder, öyle teslim olur ki: İmtihanda gelen emirde, cânından fazla sevdiği yavrusunu sahne-i aşkta kurban etmeğe hazırlanır. Çünkü Hazret-i İbrâhîm, halîlullahtır. Hillet; muhabbette şirket kabul etmeyen demektir. Onun içün âyet-i celîlede "Mâ kâne minel müşrikîn" buyurulmuştur.

Evet, Hakk'a karşı olan muhabbetinde, İbrâhîm Halîlullah'ın şirketi yoktu.

96 — İnne evvele beytin vudı'a linnàsi lelleziy bibekkete mübàreken ve hüden lil'àlemiyne.

Yahudiler, tahvîl-i kıbleye i'tiraz edip, Mescid-i Aksâ'nın Kâ'be'den daha kadîm olduğunu ve şerefli bulunduğunu iddia ediyorlardı.

Cenâb-ı Hak, cevâben ferman buyuruyor:

"Muvahhıdîn içün vaz'olunan ilk ma'bed, şeref i'tibâriyle birinciliği alan o makam, elbette Mekke'deki o mübârek Beyt-i Şerîf olup, sâkinlerine, zâirlerine hayrı çok, bereketli, nef'i bol ve bütün âlemîne hidâyet ve tevhîd-i zâta vâsıl olmak içün bir kıble ve ibâdethânedir.* Ve bütün ehl-i kitâbın tanıdıkları ma'-bedlerinden, hepisinden daha evvel, daha mübârek olan bu kıb-le-i tevhîd; bir makam-ı feyz ü irşâddır."

97 — Fiyhi àyàtün beyyinàtün mekàmü ibràhiyme ve men dehalehu kâne àminen ve lillâhi alennàsi hıccülbeyti menistetà'a ileyhi sebiylen ve men kefere feinnallàhe ğaniyyün anil'àlemiyne.

Onda çok açık âyetler, delâil, şevâhid vardır. Ezcümle ma-kam-ı İbrâhîm'dir, yâni makam-ı rızâ ve teslimdir. Ve kim ki tertemiz tefvîz-i umûr edip müslim olarak ona dehâlet ederse, sahte varlıktan, enâniyyet vesvesesinden emîn olur. Sıfat-ı hil-let'le muttasıf olur da kâm alır.

Oraya gitmeye gücü yeten kimsenin, gidip o beyti hac et-mesi farzdır. Kalb-i Halîli temsil eden o makamı ziyâret etmek, insanların gücü yetenleri üzerinde Allah'ın bir hakkıdır.

Kim ki kudreti olduğu halde inâd eder de, Allah'ın bu hak-kını yerine getirmezse, kâfirâne isyân etmiş olur.

Vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan Allahü Azîmüşşân; bütün mezâhirinden, masnûâtından, ibâdâtından ve haccından müs-tağnîdir.

Ey mü'min! Allah'ın ibâdete ihtiyacı yok, fakat senin var!

---

* Dikkat! "Bekke", "Mekke" diye tefsîr olunuyor. Beyt-i Mükerremin yapıldığı yer deniyor. Burada mühim bir incelik vardır. Mü'minin zâhirde kıblesi "Beytü'l-Muazzama", hakîkatte kıblesi "Hazret-i Muhammed", sırran kıblesi ise "Allahü Azîmüşşân"dır. İşte bu sırra eren birinci sınıf mü'minlerde kıblesine teveccühlerinde tecellî-i cemâl-i ilâhî olur da, onun zevkından bir bükâ-yı aşk hâsıl olur. Ona işâreten "Bekke" denilmiştir.

Evet, insan pişirici bir iklimde, sâde vaz'edilmiş bir ma'bedin etrafında toplanmak nedir?

Ba'zıları: "Efendim! Niçün 'nis' olmamış, yahut dünyanın daha müsâid, daha bedâyii ile tezyin edilmiş bir yerinde olmamış da böyle bir vâdîde olmuş?" derler. Senin düşündüğün gibi olşaydı, o vakit herkes giderdi. Hakîkî âşık seçiliyor! Hakîkî âşık...

Eli boş âşıklara mahbûbeler el vermezler,
Dikeninden çekinen ellere gül vermezler.

demişlerdir.

İstitâa: Kudrettir. Yapacağı işe yaklaşıp gücü yetmektir. O fiilin yapılmasına selâmet ve esbâb şarttır.

Dikkat! Hacca kudret, yâ bedenen olur, yâ mâlen olur, yahut hem bedenen ve hem de mâlen olur.

İmâm-ı Mâlik: "Bedenî kudreti olup malî kudreti olmasa da yine hac farz olmuştur" der. Yâni yürümeye kudreti olana hac farzdır, buyurdu.

İmâm-ı Şâfiî: "Kudret-i mâliyeyi" nazar-ı i'tibâre alır.

İmâm-ı A'zam: "Hem bedenî kudret, hem de mâlî kudreti" nazar-ı i'tibâre alır.

Acaba, inkârı ve ihmâli küfre kadar varan bu farîza-i haccın inceliği nedir? Bu farîzânın enfüsî birçok hikmetleri olduğu gibi zâhirinde de İslâm olmayan akvâma karşı bir protesto vardır.

Bütün İslâm âlemi birbirinden haberdar, şarktaki mü'min, garbdaki mü'minin hâliyle alâkadar olacak... İslâmın selâmeti neye bağlı ise o dertler tedâvi edilecek... Ölmezden evvel ölenin, yâni ferâgatin ne olduğunun ta'lîmini görecek!

İslâmın teâlî ve terakkîsi içün neler lâzımdır, o konuşulacak! İslâma, hasmı ne şekilde cepheler almış, görüşülecek. Hulâsa, hissiyyât-ı dîniyyeye sâhib olan mü'minlerin kalbi birleşecek.

Fakat ne acı hakîkattir ki üç dört asırdan beri müslümanlar İslâmiyyetin rûhunu terkederek, metninde anlamadan yürüdüklerinden, ibâdetlerini de âdet hâlinde yaparlar.

Ekseri insanlar, aktâr-ı cihândan gelip, Allah nâmına yapılan bu ziyaretin inceliğinden bir şey anlamaz. Kendisine hacı denilsin diye yapar, gelir kapısını yeşile boyar.

Ey hakîkat yolcusu! Şimdi âyet-i celîlenin mânâyı enfüsîsinden bir meâl tahsil edelim:

Cenâb-ı Hak insanlar içün bir beyt vaz'olunduğunu ilân ile kendisinin beytten ve bütün âlemden ganî olduğunu ilân ediyor.

Dikkat! Halkolunan bütün mahlûkatın bir nümûnesi nüsha-i kübrâ olan insanda halkolunmuştur. Meselâ beytullah: Kalbdir. O, mekke-i sadr-ı insânîde en büyük şerefe nâil olan mübârek bir makamdır. Vücûdun bütün âzâ-yi cevârihi onunla hidâyete kavuşur. Nûr-ı ilâhî kalbde aksini yaptığı vakit, bütün âzâ-yı cevâriha onun cereyanı gelir. Artık o göz Hak ile görür, o kulak Hak ile işidir, o lisan Hak ile konuşur, o ayak Hak ile yürür, o el Hak ile tutar. Tecelliyât-ı Sübhâniyye apaşikâr görünmeye başlar; hillet makamına dâhil olur. Mal, can, evlâd Hak uğruna bezledilir. O uğurda yanar da başka ateş onu yakmaz. Ateşe "Kûnî berden ve selâmen" emri gelir. Hicâb-ı azâbından kendi emin olur.

Ey mü'min ü muvahhıd!

Erkân-ı hac ve menâsik-i hac, bunların hepisi seyr-i ilâllahın bir ta'lîmidir ve Allah'a vâsıl olmanın edeblerinin bir işârâtıdır.

Meselâ İhram: Ülfet ettiği şey'i terkederek resmiyyetten hurûc, dünya ve mâfîhâdan tecerrüd, ahlâk-ı deniyyeden tatahhura işârettir.

Arafat'ta vakfe etmek: Arafat-ı ma'rifette vakfeye işârettir.

İ'tikâf: Cebel-i rahmete sıdk ile ilticâya, "elestü birabbiküm"deki verilen cevabda ahd ü vefâya işârettir.

Tavâf: Yıkıcı, yakıcı etvâr-ı beşeriyyeden çıkarak Kâ'be-i rubûbiyyeti tavâftır.

Hulâsa bütün menâsiki böylece tatbik et. Envâr-ı ulûhiy-

yetle libâs-ı beşeriyyetini erit de kâm al ve bil ki: Hac; sâir erkân-ı islâmın hılâfınadır. Hacda, talebin aynı vardır. Maksûd Allah'tır. Sair ibâdette maksûd derecâttır, necâttır, makamattır, kerâmâttır.

Bu işin kudreti; cezbe-i Hak'tır. Allah'a seyir de, ancak cezbe ile olur. Allah cezbesinden bir cezbe, âlimlerin ibâdetinden daha hayırlıdır.

98 — Kul yä ehlelkitàbi lime tekfürùne biàyàtillâhi vallàhü şehiydün alâ mà ta'melûne.

Habîbim, Muhammedim! Şiâr-ı İslâmı inkâr ile, senin nübüvvetine hased edip i'tirâz edenlere, "Allahın vahdâniyyetine îmân ettik" diyen ehl-i kitâba söyle ki:

"Niçün Allahü Teâlâ'nın vahdâniyyetine delâlet eden âyât-ı ilâhiyyesine ve O'nun vahdâniyyetini ilân eden, âlemlere rahmet olan, tevhîd-i zâtî'yi ta'lîm eden ind-i ilâhîden gelen Resûl-i Ekrem'ine küfrediyorsunuz? Ey sahte varlığına mağrur olup neticede tepelenen mütekebbirler! Allah'ın gadabından, hışmından korkmuyor musunuz? O Allah ki: Sizin bütün yaptıklarınızın yanında hâzır, inkârınıza şâhid, tağyir ve tahrîfinize muttali'dir."

Dikkat! Âyet-i celîleden, ehl-i kitâba hıtâb eden mânâ tahsil olunduktan sonra şu mânâ da tahsil olunur:

Nefsinin semen-i kalîline, hayât-ı ebedîsini satan su'-i ulemâ! Niçün muamelenizde Hak'tan ayrılıp, Allah'ın şânına lâyık olan saygıyı terkeder de, üç günlük muamele-i dünyeviyyenizde âdî bir maksada satılırsınız? Fânîyi, bâkîye değişirsiniz? Halbuki Allah sizinle hâzır, yaptıklarınıza nâzırdır. Yâni bu âdî hayâta, ebedî hayâtı değişmek yakışır mı?

99 — Kul yä ehlelkitàbi lime tasuddùne an sebiylillâhi men àmene tebğûnehà ıvecen ve entüm şühedä'ü ve mallàhü biğâfilin ammà ta'melûne.

Habîbim! "Biz taraf-ı ilâhîden gelen kitâblara, peygamberlere tâbi olduk" diyen ehl-i kitâba emret:

"Ey ehl-i kitâb! Niçün dîn-i celîl-i islâma dâhil olmuş, sırât-ı müstakîme gitmek isteyenleri, o sırât ki: Safâ-yı vahdet-i zâte çıkar; işte o yoldan çevirmek istersiniz? Halbuki akılları fetheden, kalbleri nûrlandıran o dînin hak olduğunu da bilirsiniz.* Niçün Allah'ın hiç girintisi, çıkıntısı olmayan, dosdoğru yola îmân edenleri çevirmek istersiniz? Hakîkati gördüğünüz halde niçün çarpıklığını istiyorsunuz? Niçün müslümanların i'tikadlarını za'fa uğratmak içün çalışıyorsunuz? Bunu bilin ki: Cenâb-ı Hak her hâlinize muttali', kibir ve inâdınızdan dolayı dîn-i celîl-i islâma düşman olduğunuza şâhiddir. Binâenaleyh onun intikaam ve gadabının hulûlünden gafil olmayın! Zira Cenâb-ı Hak, râzı olduğu dîne karşı, sizin yaptığınız tağyirlerden, tahriflerden, inâd ve kibirlerinizden gafil değildir.

Dikkat! Yine âyet-i celîleden enfüste şu mânâ da tahsil olunur:

Ey ulemâ-i su'! Kendinizi dîne sâhib, hakk u hakîkate sarılmış gibi gösterip halkı, ihtirâsât-ı nefsâniyyenizi tatmin içün doğru yoldan, eğriliğe meylettirmeye çalışırsınız. Onların hüsn-i zanlarından istifâde ederek din nâmına türlü türlü mel'anetler çevirirsiniz. Onlar sizin hâlinizi kaide-i şeriat,** minhâc-ı hakîkat zannederler de, Hak'dan uzaklaşmalarına sebeb olursunuz. Allah sizin fesâd-ı ahvâlinizden gafil değildir. Tepeler.

Dikkat! İmdi şu âyet-i celîle: İbâd-ı mü'minîni tayakkuza dâvet ediyor ve sahte tavırlarla Hak cebhesinde bulunuyormuş gibi görünüp ıdlâle çalışanları nûr-ı îmânla sezip, onlarla kalbî dostluk te'sis etmemelerini ve birbirlerine sımsıkı sarılıp dola-

---

* O, öyle bir dindir ki: Onu inkâr etse etse ancak lisân eder. Kalb onu tasdikten başka bir şey yapamaz.

** Dikkat! Ulemânın ef'âli, avâm üzerine huccettir. Onun içün din âlimlerinin şerîate karşı çok müeddeb olmaları şarttır.

yısiyle ayaklarının kayıp da hüsrân-ı ebedî gayyâsına yuvarlanmamalarını tenbih ediyor.

100 — Yä eyyühelleziyne àmenù in tütıy'ù feriykan minelleziyne ùtülkitàbe yerüddùküm ba'de iymàniküm kâfiriyne.

Ey şeref-i îmânda duranlar, dikkat edin! Eğer o kitâb verilenlerden sizi ıdlâle çalışanlardan herhangi bir fırkadan ictinâb etmeyip de kalblerinizi onlarla birleştirerek meveddet ve muhabbet te'sis eder, itâat ve inkıyâd ederseniz; mukadderâtınızı kaptırırsınız, sonra da onlar sizi îmândan küfre döndürürler de kâfir ederler.*

---

* Âyet-i celîlenin nüzûlüne şu hâdise sebeb olmuştur:

Evs ve Hazrec nâmındaki iki kabîleden birkaç kimse bir yerde toplanıp gayet tatlı sohbet ederlerken, Şâz İbn-i Kays nâmındaki bir yahudî de, bunlara İslâmın verdiği neş'e-i karabeti hased ederek aralarını açmak istedi; "Biâs" gününü onlara hatırlattı.

Biâs günü ki: Biâs denilen bir yerde, Evs ve Hazrec kanlı bir harb ettiği gündü. Esasen bu iki kardeş kabîle daima birbirleriyle harb ederlerdi. İslâmın feyzi bunları şimdi yekvücûd etmiş, husûmet muhabbete tebdîl olmuştu.

İşte Şâz İbn-i Kays, bir yahudî gencine Evsîler tarafından Hazrecîleri zemmeden kasideyi ta'lîm etti ve gidip aralarında okumalarını te'mîn etti. Kaside okunduğu vakit Hazrecîlerin cahiliyyet damarlarına neşter vuruldu.

Söz, silâha inkılâb etti. Derhal silâha sarışıldı, iki taraf toplandı, kan akacağı sırada Fahr-i Âlem hemen haber aldı, derhal eshâbıyla teşrîf ettiler.

Resûlüllahı karşılarında görünce şaşırdılar: Fahr-i Âlem:

"Ey ma'şer-i müslimîn! Ben sizin aranızda iken siz zamân-ı câhiliyyete mi avdet ediyorsunuz? Dîninizin düşmanının soktuğu bir kundakla mı bu câhiliyyet yangınını yapıyorsunuz? İslâm sizi itfâ etmedi miydi? Allah'ın size islâmı ihsân etmesiyle adâvetiniz, muhabbete inkılâb etmedi miydi?" diyerek bu âyet-i celîleyi okudu.

Kılınçlar kınına girdi. İki kabîle birbirini ağlayarak muânekaya başladılar. Hazret-i Câbir buyururlar ki:

"Ben, o günkü gibi evveli çok çirkin başlayan, sonu da çok zevk ile gayet tatlıya bağlanan bir gün hatırlamam."

Ey hakîkat yolcusu! Evet, târihi tedkik edersen, tâ bidâyetten beri İslâm arasında fitne, hep ağyârın hîlesiyle olmuştur.

Dikkat et! Âyet-i celîlenin mânâ-yı enfüsîsinden şu mânâ da tahsil olunur:

Henüz îmân-ı icmâlîde bulunup da, îmân-ı tafsîliye girip zevk almayan mü'minleri; hevâ ü hevesâtına mağlûb olan ulemâ-i su'in sûretleri aldatır, onları tarîk-ı hidâyetten dalâlete sevkedebilir. Onun içün dost sûretinde görünenin sözüne aldanma. Dînine, dünyana zarar gelir. Dâima müteyakkız bulun!

—

(Len tenàlülbirre...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ
وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ
مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا
نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ
فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ
فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ
﴿١٠٣﴾ وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ وَلَا تَكُونُوا
كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ
وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ
وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ
فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ
وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ
نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

101 — Ve keyfe tekfürùne ve entüm tütlâ aleyküm àyàtullàhi ve fiyküm resùlühu ve men ya'tesım billâhi fekad hüdiye ilâ sıràtın müstekıymin.

Dikkat edin mü'minler! Cenâb-ı Hak taaccüb sîgasiyle emir buyuruyor ve Kur'ân önünde, Hazret-i Muhammed yanında iken insan nasıl kâfir oluyor? diyor. Elinde Kur'ân-ı Mübîn olan kimsenin münkiri tepelemesi hiç olduğunun işâretini ilân ediyor.

Ey Ferd, Samed, Vâhid ü Ahâd olan Allah'a îmân edenler! Sizler, nasıl kâfir olursunuz ki? Önünüzde Allah'ın vahdâniyyetini beyân eden âyetler okunuyor* ve Resûl-i Ekrem içinizde bulunuyohr.

Ey hakîkat yolcusu! Bugün de Resûlüllah içimizdedir. Zira bir lûtf-i ilâhî olan ve yalnız Resûl-i Ekrem'in zâtına mahsus bulunan, başka hiçbir mevcûde nasîb olmayan bir varlık vardır.

Evet, bugün Fahr-i Âlem'in sened-i sahîh ile ef'âli, akvâli huzûrunda yapılıp kabul olunan "Ehâdîs-i Muhammediyye" binlerce mücelledâtı doldurmuştur.

İşte beşeriyyetin bütün ihtiyâcâtını câmi olan ve ahkâmı eskimeyeceği tahakkuk eden Hazret-i Kur'ân ve onun muallimi, mübelliği bulunan Hazret-i Resûlüllah'ın "Ehâdîs-i Şerîfesi" bir insanın önünde durur da, o mü'min küfre nasıl dönebilir?

Sizden kim ki: Hazret-i Muhammed'e tâbi olur da Allah'a sımsıkı sarılırsa o, muhakkak doğru yola çıkarılmıştır.

Ey nûr-ı irfâna tâlib hakîkat yolcusu! Daima kendini kontrol et. Âyât-ı ilâhiyye okundukça îmânındaki kemâlin artıp artmadığını ara. Îmânının artmasının en büyük işâreti, Allah'a karşı saygının ve i'timâdın ziyadeleşmesidir. Mahzen-i esrâr-ı nâmütenâhî olan Hazret-i Muhammed'in pûte-i nebevîsinde kesâ-

* Evet, mü'minler, bütün ilimler Allah ile doludur. Hele yirminci asırda Allah'ı inkâr kapısı kapanmıştır.

fetini eriterek letâfete çevirmededir. Resûl-i Ekrem cadde-i ilâhîde her geçene merhamet elini uzatmış, onların saâdete kavuşmaları içün bâdihavâ hidâyet biletini veriyor. Allah; ibâdının selâmetini, Habîbinin rekzettiği işâretlerle göstermiştir. Bütün kuvvetinle Allah'a sarıl. Her isteyeceğini ancak O'ndan talep et, kâm al!

102 — Yä eyyühelleziyne àmenüttekullàhe hakka tükàtihî ve lâ temùtünne illâ ve entüm müslimùne.

Bu âyet-i kerîme Allah'a i'tisam; gücünüz yettiği kadar Hakk'a ittika ile olduğunu ilân ediyor:

Ey mü'min ü muvahhıd! Ey bu âleme gelmeden ve gitmeden en büyük esâs ü garaz, seciye-i insâniyyesini ayak altına salmadan, zâlime, münâfıka, kâfire meyletmeden îmânını muhafaza etmek olduğunu bilen kullar! Müttakî olun, yâni Allah'tan nasıl korunmak lâyık ise öylece korunun. Binâenaleyh O'nun haram kıldığı, yasak ettiği şeylerden ictinâb edin. Emirlerine, rızâlarına hazır bulunun. Bütün hâl ve şânınıza muttali olan Cenâb-ı Hakk'a, riyâdan, ilhadden masun olarak kulluk yapın. Bunu yapabilmek içün habl-i ilâhîye toptan yapışın! Tevhîd üzerine tevhîd-i ef'al edin ki; perişan olmayasınız! Böyle olmadıkça Hakk'a kurbiyyet edemezsiniz ve lâyıkiyle müslüman olamazsınız.

Ey mü'minler! Herhalde müslüman olarak can vermeye çok çalışınız! Semâdan arza indirilen, hablûllah olan kitâbullaha sarılın, yalnız elfâzını tilâvet değil, ahkâmına mutâbaat edin! O ip sizi hüsrân-ı ebedî gayyâsından çıkarır. O ip mü'minlerin müteaddid vücudlarının rûhlarını bir kılar, kalb birleşmesi yapar, Kur'ân-ı Mübîn'in etrafında hakkıyle toplanan, dünya ve âhırette selâmette kalır.

Gelelim âyet-i celîlenin enfüs mânâsına:

Ey hakîkat yolcusu! Hakk'ın varlığına karşı kendine vücûd vermeğe kalkıp da şirke dalma! Senin vücûdun, vücûd-ı mecâ-

zîdir. Hakk'ın vücûdu, vücûd-ı hakîkîdir. Allah indinde din: Dîn-i Celîl-i İslâmdır. O dîne sâlik olan mü'min vücûd-ı mecâzîsini Hak'da boşaltır da müşrik olmaz. Siz de tamamıyle Hak'da boşalın da, vücûd şâibesinden eser kalmadan Hakk'a göçün! Tam teslim yoluyla Hakk'a ârif olun! Maksadınız, maksûdunuz Allah olsun. O vakit bütün kapılar açılır. Tam nâsırınız Allah olur. Esbâb kalkar, müsebbibi tutar, nefsinden fâni olur, Hak'ta bâki olursun!

103 — Va'tasımù bihablillâhi cemiy'an ve lâ teferrekù vezkürù nı'metallàhi aleyküm iz küntüm a'däen fe ellefe beyne kulûbiküm feasbahtüm binı'metihî ıhvànen ve küntüm alâ şefà hufretin minennàri feenkazeküm minhà kezàlike yübeyyinullàhü leküm àyàtihî le'alleküm tehtedùne.

Ey sahte varlığından soyunmuş muhlisler! Zât-ı ezel ve ebedîden mümted olan bir Allah ipine hepiniz muhkem tutunun, benliğinizi kaldırın. İhtirâsât-ı nefsâniyyenize, müştehiyyât-ı hayvâniyyenize kapılarak birbirinizden ayrılmayın.

Allah'ın ni'metlerini düşünün, hele İslâm ni'metini zikredin. İvâzsız, garazsız ihsân edilen o ni'metin kıymetini bilin ki; Cenâb-ı Hakk'ın o ni'meti ile zamân-ı câhiliyyetteki canavarcasına muamelelerden kurtuldunuz, birbirinizin kanına susar emerdiniz; şimdi kardeş oldunuz. Allah tecelliyyât-ı cemâliyyesiyle kalbinizin arasında ülfet husûle getirdi, birleştirdi, gaflet uykusundan uyandırdı.

Dikkat edin! Siz ateşten bir çukurun tam kenarında idiniz. O sizi tuttu da, o ateş çukurundan kurtardı, size necât verdi, halâs etti. Eğer o halde olsaydınız, derhal o tathirhâne-i küfr olan ateşe düşecektiniz. İşte hidâyete tâlib olanlara, hidâyet eden Allah size âyâtını beyân ediyor, daima size tevhîd-i zâtîsine giden yolu açıyor. Tâ ki, cezebât-ı ilâhiyye ve tecelliyât-ı sıfat-ı Rahmâniyye ile Allah'a dosdoğru, şaşırmadan gidebilesiniz.

104 — Veltekün minküm ümmetün yed'ùne ilelhayri ve ye'mürùne bilma'rùfi ve yenhevne anilmünkeri ve üläike hümülmüflihùne.

Ve içinizde İslâmın zevkını, dinin aşkını, nezâketini, onun kudsî gayelerini, dünyada muvaffakıyetlerini, içtimâiyatını, iktisâdiyatını, göz kamaştırıcı parlak nûrunu, ebediyette saâdetlerini tattırabilecek, ilimlere mevzû, san'atlara model verebilecek, tevhîd yolundaki güzelliği gösterebilecek, Hakk'a vâsıl olmaya mâni olan engelleri kaldırabilecek, beşeriyeti hayra dâvet edebilecek bir ümmet olsun! İşte onlar felâha erenlerdir. Hissiyyât-ı dîniyye ile mücehhez olanlar, beşeriyeti hidâyete sevkedenler, emrettikleriyle kendileri de amel edenler, ind-i ilâhîde ecr-i azîme ve derece-i ulyâya kavuşacaklardır.

105 — Ve lâ tekûnù kelleziyne teferrekù vahtelefù min ba'di mà cäehümülbeyyinàtü ve üläike lehüm azàbün azıymün.

Ey ma'şer-i müslimîn, ey Muhammediyyûn! Kendilerine beyyineler, tevhîd-i zâtî, delâil-i zâhiri beyân eden hüccetler geldikten sonra intibah etmeyip, ayrılık çıkaran merdûd şakîler gibi olmayın. O topluluktan sonra ayrılık çıkarıp, ihtilâf edenler içün büyük azâb vardır.

106 — Yevme tebyaddu vücùhün ve tesveddü vücùhün feemmelleziynesveddet vücùhühüm ekefertüm ba'de iymàniküm fezùkul'azàbe bimà küntüm tekfürùne.

Ey ahlâk-ı ilâhî ve mahzen-i esrâr-ı nâmütenâhînin sâhibi Habîbim! Anlat!

Vukuu, muhakkak tahakkuk edecek bir gün var. (Benim) kelimesini kullanmanın yasak olup cüz'-i tasarrufların alınacağı bir gün var. O günde ba'zı yüzler, nûr-ı îmânla parlayıp vech-i bâkîden akseden nûrla ağaracak ve birtakımlar da küfr ü nifâk, ihtilâf ve tefrika ile kararacak! (Evet) kalblerin boyasının yüz-

lere aksedeceği günü beyân et! O vakit, serâirin, için dışına çıkacağı o günde yüzleri kara çıkanlara tevbihan şöyle denecek: Ne oldu size? Siz îmândan sonra mı küfrettiniz? Allah dedikten sonra mı bâdiye-i nefiste kalıp hevânıza tâbi olarak irtidâd ettiniz, döndünüz? Eeee o halde enâniyyetinizin azâbını tadın. O hakîkat nûrunu, kesâfet-i zulmetinizle örttünüz, Hakk'ı bâtıl ile setretmeye çalıştınız, nankörlüğünüzün cezâsını çekin! Haydi dünyada uyuyordunuz. Uyuyan azâbı duymaz. Şimdi uyandınız; şu küfrünüzün azâbının tadını tadın bakalım!..

107 — Veemmelleziynebyaddat vücùhühüm fe fiy rahmetillâhi hüm fiyhà hàlidùne.

Amma hüviyetlerini, hüviyet-i Hak'ta boşaltanlar, ıskat-ı izâfât ile tevhîd-i zâte erip o yüzleri ak olanlar, ma'şûkun hukukunu vikaye, âşıkın şânından olduğunu bilenler, Allah'ın rahmeti içindedirler. Tevhîd-i rahmet bahrınde dâimî yüzerler, ilâmâşâallah onun içinde ebednişînlerdir.

Dikkat et! İnsan ne ile yaşarsa, onunla haşrolur.

108 — Tilke àyàtullàhi netlûha aleyke bilhakkı ve mallàhü yüriydü zulmen lil'àlemiyne.

İşte îmândan sonra irtidâd edip küfre girenlerin yüzlerinin kararacağına aid, yâni cemâl-i Sübhânîmi temâşâya lâyık olmayacak bir sûrette haşr olup, Meleklerin istihzâ muamelelerine tâbi olmalarına, kezâ hüviyetlerini zât-ı ahadiyetimde fâni kılarak, benlik kirinden tertemiz gelenlerin yüzlerinin ak olacağına, tevhîd-i zâta nâil olduklarından dolayı cemâl-i Sübhânîmde müstağrak kalacaklarına aid beyân edilen Allah'ın bu âyetlerini apaşikâr olarak okuyoruz. (Sebeblerini dosdoğru anlatıyoruz. Vukuu tahakkuk edecek olan âlem-i maadda kurulacak olan mahkeme-i dâd'da mürtedlere karşı çıkacak olan kararı şimdiden bildiriyoruz.)

Allah'ın, âlemlere zulm ve gadr yapmadığını apaşikâr ilân

ediyoruz. Yâni Allahü Teâlâ, hiçbir zaman âlemlere zulm ve gadr ile irâde etmez.

İşte Cenâb-ı Hak, Habîb-i Edîbine:

Ey Resûl-i Ekrem'im! Ben kullarım içün mechul bir şey bırakmıyorum. Kitâb-ı celîlimde her sınıfın, herkesin, her mevcûdun mevkıini tâyin etmiş, ahkâmını bildirmiş, "anlamadım" diyecek bir şey bırakmamış, şu açık beyânâtımla ma'zeret kapısını kapamış ve hiçbir zerreye ne zulm, ve ne de gadr yapılmadığını tenezzülât-ı Sübhâniyyemle tenezzül ederek, Allahlığımla kulları muhâtab tutarak îmân ve küfrün bütün inceliklerini zikrettim, buyuruyor.

—

(Ve keyfe tekfürûne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ﴿١٠٩﴾ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ
أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾ لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ
يُوَلُّوكُمُ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١١١﴾ ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ
أَيْنَ مَا ثُقِفُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَبَاءُوا
بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ
ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾ لَيْسُوا سَوَاءً
مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ
وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ
فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾ وَمَا يَفْعَلُوا
مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾

109 — Ve lillâhi mà fiyssemàvàti ve mà fiyl'ardı ve ilâllàhi türce'ul'ümùrü.

(Hem beşer acaba nesine güvenir de küfre girer?)

Bir vakit ismi yok, vesmi yok, cismi yok, kendi kendini bilmezken, muhîti dahi haberdar değilken, gıyabında Cenâb-ı Hak kendisine kıymet vermiş, yerde ve göklerde yaratmış olduğu mahlûkatının en şereflisi olarak ayırmış, imza-i Sübhânîsini onun yüzüne vaz'etmiş, "ahsen-i takvîm" sırrına mazhar kılmış, esrâr-ı zâtiyye ve sıfât-ı ilâhiyyesine lâyık bir kabiliyette tezyin etmiş. Artık bu geniş ihsân-ı ilâhî karşısında Allah ile azamet yarışına kalkışmak, O'nun benliğinin karşısında "ben de varım" demek çok acib olur.

Bütün varlık Hakk'ındır. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. Bütün işler Allah'a dönecektir. Beşer, haddizâtında mâlik bil'araz, memlûk bizâtihîdir.

Ey hakîkat yolcusu! Dünya denilen bu sahne-i şühûdda Cenâb-ı Hudâ kendisiyle azâmet yarışına çıkan, şirkin kesâfetinde gaflet şarâbiyle mest olup Kudret'e karşı "yaratırım" sevdâsı ile yaşayan kimleri yere yedirmemiştir?

Evet, vücûdu denizin olan dalga kudurup kabardığı vakit "ben de varım" diye dağlar gibi yükselir, fakat sahile geldiği vakit tısss der söner. Deniz ona "İşte sen yoksun, ben varım" der. Evet, onun içün semâlarda ve yerde ne varsa Allah'ındır. Ve bütün işler Allah'a dönecektir.

Ne güzel söylemişler:

Vücûd cûd-ı ilâhî, hayât bahş-ı kerîm,
Nefes atiyye-i rahmet, kelâm fazl-ı kadîm,
Beden binâ-i Hudâ, rûh nefha-i tekrîm,
Kuvâ vedîa-i kudret, havâs sun'-ı hakîm,
Bu kâr-ı hânede bilsem neyim, nem var benim?

Onun içün gafil olma! Satılma! Fâniyi bâki ile değiş, nâib-i Hak ol! Kâinatta nâzım ol!

Zira Cenâb-ı Hak, Muhammedîler içün:

110 — Küntüm hayre ümmetin uhricet linnàsi te'mürùne bilma'rùfi ve tenhevne anilmünkeri ve tü'minùne billâhi ve lev àmene ehlüIkitàbi lekâne hayren lehüm minhümülmü'minùne ve ekserühümülfàsikùne.

Ey ümmet-i Muhammed!

Sizler insanlar içün adl ile kaim olarak, nefsinizin hayrını ayaklar altına alıp ma'rûfu emreder, münkerden nehy eder, yâni İslâmın zevkını taddıracak, dînin zevkını, aşkını, onun kudsî gayelerini, kitâb ve sünnete muvafakatın tadını, dünyada muvaffakıyetlerini, içtimâiyyatını, iktisâdiyyatını, göz kamaştırıcı parlak nûrunu, ebediyyet saâdetlerini gösterecek, ilimlere mevzû, san'atlara model verebilecek, tevhîd yolundaki güzelliği gösterebilecek, Hakk'a vâsıl olacak yolları açabilecek, beşeriyeti hidâyete dâvet edebilecek bir varlık olarak zâhire çıkarılmış hayırlı ümmetsiniz. Allah'a da inanır ve îmân getirirsiniz. İskat-ı izâfât eder, yâni benlikten soyunur, ifrat ile tefritin i'tidâli olan tevhîde sâhib olursunuz.

Şayet ehl-i kitâb da îmâna gelseydi o husus haklarında hayırlı olurdu. İçlerinden bir kısmı îmân etmişlerse de, çoğu din çerçevesinin hâricinde kalmış fâsıklardır.

111 — Len yedurrùküm illâ ezen ve in yükàtillûküm yüvellûkümül'edbàre sümme lâ yunsarùne.

Onların lisanları ile ta'n etmelerinden başka bir şey yapmaya kudretleri yoktur. Yâni dilleri ile cüz'î bir eziyet yapabilirler, fakat mukatelede münhezim olurlar. Sizinle kıtalde arkalarını çevirirler, sonra da nusrat bulamazlar, yâni yardım göremezler.

Ey hakîkat yolcusu! Bu âyet-i kerîme, kendisini Cenâb-ı Muhammed'e izâfe eden her insanı çoook derin, derin düşündürecek bir âyet-i kerîmedir.

Âyet-i celîle, ümmet-i Muhammed'in asıl hassa-i mümey-

yizesini beyân ediyor ki o da îmân-ı tevhîd ile, emr-i bilma'rûf ve nehy-i anilmünkerdir. Ve bu sıfatla muttasıf olan hakîkî Muhammedî ile, ona cephe almış olanın hiçbir cihetle boy ölçüşemiyeceğini, nihayet belki sözle eziyet edebileceğini bildiriyor ki, hakîkî bir Muhammedî, adl ile kaim olan bir muvahhıd; her sâhada tekâmül edecek, bütün üstünlükler onda olacak ve bu varlıklar ona mahz-ı lûtf-i ihsanî olduğunu duyacak, o ni'metleri yerli yerine sarfetmesiyle Hakk'a şükrünü ifâ etmiş bulunacak, bu şükrün karşılığı olarak da Cenâb-ı Hak ona nusrat edecek, o da beşeriyyet içerisinde şerri önlemeye, hayrı yaymaya muvaffak olacak.

Yoksa şuursuz bir îmân ile, âdet hâline gelmiş zevksiz bir ibâdetle, her sâhada geri kalmış bir varlıkla âyet-i kerîmeye ve bu ikrâm-ı ilâhiyyeye mazhar olmaya imkân yoktur.

112 — Duribet aleyhimüzzilletü eyne mà sükıfû illâ bihablin minallàhi ve hablin minennàsi vebäù biğadabin minallàhi ve duribet aleyhimülmeskenetü zàlike biennehüm kânù yekfürùne biàyàtillâhi veyaktülûnel'enbiyàe biğayri hakkın zàlike bimà asav ve kânù ya'tedùne.

Ey hakîkat yolcusu! Cenâb-ı Hak, hakîkî Muhammedîleri: Adl ile kaim, nefislerinin hayrını ayak altına almakta dâim, ma'rûfu emreder, münkerden nehy eder, cihâna hayrı çıkarmaya me'mûr olarak zuhûra geldiklerini beyân ettikten sonra, "onlar bu sıfatla devam ettikleri müddetçe; din düşmanları yâni hudûdullahı tecâvüz edenler ne kadar toplansalar ve cebhe alsalar neticede tersine döneceklerdir, ancak sözleri ile ezâ verebileceklerdir" buyurdu ve yardım göremiyeceklerini ilân etti.

Bu âyet-i kerîmede de, bütün kuvvet Allah'ın olduğu ve ahlâk-ı ilâhiyye ile tahallûk etmedikçe, beşerî sıfatları ilâhî sıfatlarla değişmedikçe, o kuvvet-i ilâhiyye kimseye verilemeyeceği, hudûdullaha tecâvüz edenlerin her nerede olursa olsun,

zillet ve hakaretle damgalandıkları, tıynet ve habâsetlerinin îcâbı, izzete nâil olamayacakları beyân buyurulmuştur.

Meğer ki taraf-ı ilâhîden nâzil olana sarılmış olsunlar, dîn-i İslâma inkıyâd etsinler, mü'minlerin ahd ü emânında kalsınlar. Bunu yaptıktan sonra dönerlerse Allah'ın kahr u gadabına müstehak olurlar. O zillet ve meskenetle mahkûmiyetlerini kendi kendilerine def'etmeye imkân yoktur.

Allah'ın âyetlerini inkâr ve istihzâ edenler enbiyâyı katlederler. (Söz rûhtur. Nebî'nin sözünü tahkir veya tekfir onun rûhunu katletmek hükmündedir.)

İnâd ile sahte benliğine güvenenler, hamâkati ile hudûdullahı tecâvüz edenler Allah'ın gadabına uğradılar.

Ey zirve-i tevhîde çıkmak isteyenler! İmdi, bu sûre-i celîledeki 106'ncı âyetten 113'üncü âyet-i celîleye kadar olan âyetlerden tahsil ettiğimiz mânâları hulâsa edelim:

1– Cenâb-ı Hak, saltanatının geçici olmadığını ilân ediyor ve insanın, ölümü ile işini bitiremeyeceğini buyuruyor. Muazzam bir günün varlığında kendi cemâl-i Sübhânîsini görmek lûtfuna nâil olanlar ile, celâl-i kahriyyesinde kararan yüzlerin haberlerini veriyor.

2– Muhammedîlerin en mümtâz vasfı: Beşeri zulmetten nûra çıkarmak, adl ile kaim olmak, küfrü gördüğü yere îmânı, cehli gördüğü yere ilmi, zulmü gördüğü yere adli koymak ve çirkinliği yıkmak.

Ne vakit ki Muhammedîler bu sıfatlara sâhib olurlarsa Allah'ın nusratı üzerlerinde olduğunu, (çünkü Cenâb-ı Hak diğer bir âyet-i kerîmesinde: "İzzet, ancak Allah'a ve Resûlüne ve mü'minlere mahsus olduğunu" ayrıca) ferman buyurmuştur.

3– Binâenaleyh mü'minler, "Küntüm hayre ümmetin" âyet-i celîlesine mazhar olduğu müddetçe ne kadar hasımları varsa onlara karşı maddî ve mânevî bir zararları dokunamayacak, hattâ cebhe alıp kıtalde bulunsalar, arkalarını çevireceklerdir.

Hulâsa: Muhammedîler, Muhammedîliklerini muhafaza

ettikleri müddetçe onlara hasım olanlara zillet damgası vurulacak, gadab-ı ilâhîye uğrayacaklar, âsîliklerinin cezâsını bu âlemde görecekler.

Dikkat! Resûl-i Zîşân Efendimiz bir emr-i Muhammedîlerinde şöyle buyuruyorlar:

"Bu ümmet, Allah'ın merhamet eli altında ilâ mâşâallah yaşar. Fakat ne vakit ki ülemâsı, ümerâsına uşak olur, sülehâsı edebsizlerini medhe başlar, kötüleri iyilerine hâinlik yapar (burada incelik vardır: Şerîr daima hâindir. Bunun içün burada hayırlılarına fenalık yapar emr-i peygamberîlerindeki murad: "Edebsizlerin eline o kadar salâhiyet geçer ki; fenâlığı hiç çekinmeden yapar" mânâsınadır.) İşte bu üç hâl tecellî edince Allah'ın merhamet eli derhal bu ümmetin üzerinden kalkar.

Kalkar da cezâsız mı kalır? Üç cezâ onları tâkib eder: Cebâbiresi başlarına musallat olur, rızıklarından bereket kalkar, îmânsız olarak da bu âlemden gözlerini yumarlar.

113 — Leysù sevä'en min ehlilkitàbi ümmetün käimetün yetlûne àyàtillâhi ànäelleyli ve hüm yescüdùne.

114 — Yü'minùne billâhi velyevmil'àhıri ve ye'mürùne bilma'rùfi ve yenhevne anilmünkeri ve yüsàri'ùne fiylhayràti ve üläike minessàlihıyne.

115 — Ve mà yef'alû min hayrin felen yükferùhü vallàhü aliymün bilmüttekıyne.

Ey hakîkat arayan! Bu âyet-i kerîmenin emri karşısında basar ve basîretini cem'ederek, nezâket-i ilâhiyyeyi düşünerek dur! Cenâb-ı Hak bu fermân-ı Sübhânîsinde ehl-i kitâbın, yâni Hıristiyanlarla Mûsevîlerin "hepsi bir değildir" buyuruyor.

Onların içinde öyle doğru olanları vardır ki; adâlet caddesinden dışarıya hiç çıkmamış, geceleyin ibâdât u tâatinde kaim, gece saatlerinde secdelere kapanarak kudret-i ilâhiyyeyi mütalâa ederler. Allah'a inanırlar, âhıretin vukuuna, sıdkına inanır-

lar. (Bununla da kalmazlar, benlik dâvasından vazgeçerler, iskat-ı izâfât ederek emr-i bil'ma'rûf; yâni iyi işi emr, kötü işi nehy ederler. Hayır yapmada yarışa çıkarlar...)

İşte onlar; sıfat-ı âliyye ile muttasıf, Hak derdi ile gönülleri dolmuş sâlihlerdir. Onlardan ne sâdır olsa küfrâna uğramazlar. Yâni yapmış oldukları hayrın mükâfatını elbette görürler.

Dikkat! Beşeriyetin Fahr-i Ebedîsi büyük Peygamber bir hadîs-i kudsîde:

"Cenâb-ı Hak: Kulum bana bir karış yaklaşmak isterse ben ona bir arşın yaklaşırım, bir arşın yaklaşmak isterse bir kulaç yaklaşırım, yürüyerek geleni koşarak karşılarım buyurmuştur" diye emretmişlerdir.

Ey hakîkat yolcusu! Bu ikrâm-ı ilâhiyyeyi herkes irfânı ile mânâlandırsın.

İşte bütün kullarına karşı in'âm ü ihsânı ile tecellî eden Allahü Teâlâ, kendisini lâyıkıyle sayanları hakkıyle bilir.

—

(Ve lillâhi mà fiyssemàvàti...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَن تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُم مِّنَ اللَّهِ
شَيْئًا وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾ مَثَلُ
مَا يُنفِقُونَ فِي هَٰذِهِ الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ
أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ
وَلَٰكِنْ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
بِطَانَةً مِّن دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ
قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ
قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾ هَا أَنتُمْ
أُولَاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ
كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ
مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾ إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِن تُصِبْكُمْ
سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ
شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾ وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ
تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾

116 — İnnelleziyne keferiu len tuğniye anhüm emvàlühüm ve lä evlâdühüm minallàhi şey'en ve ülàike ashàbünnàri hüm fiyhà hàlidùne.

Rabb-i Müteâl, bu âyet-i kerîmesinde malına, mülküne güvenenleri, çoluğuyla çocuğuyla istikbâren iftihar edenleri ve bu sahne-i şühûdda, dünya denilen âlem-i ibtilâda kâfir olanları beyân buyuruyor da: "Onlar, âhırette, o cüz'-i tasarrufların kalktığı günde, gaflet kefenini parçalayıp da hesâb vermek içün bir dîvâna sevkedildikleri zamanda; irtikâb ettikleri zulümlerin, küfürlerin, cinâyetlerin, aldıkları âhların cezâsını ve gadab-ı ilâhiyyeyi malları da, evlâdları da önleyemezler" diye ilân ediyor.

Hulâsa: O kâfir olanlar yok mu? Onların ne malları, ne de övündükleri, güvendikleri, evlâdları onları azâb-ı ilâhîden kurturamazlar. Benliğinin kesâfetinde boğulmuş olan, şusu ile, busu ile iftihar eden o şakîler eshâb-ı nâr olarak orada kalacaklardır.

117 — Meselü mà yünfikùne fiy hàzihilhayàtiddünyà kemeseli riyhın fiyhà sırrün esàbet harse kavmin zalemû enfüsehüm feehlekethü ve mà zalemehümullàhü ve lâkin enfüsehüm yazlimùne.

Ey hakîkat yolcusu! Nefislerin rüzgârına tutulup, i'tikadsız bir sûrette hayır nâmı altında harcanan şeyler, evet şöhret içün riyâkârâne, şirk ile, küfr ile yapılan iyilikler, rütbelere, masalara, kasalara sâhib olacağız diye sırf menfaat temini içün ihlâssız dökülen paralar, yapılan infâklar mânâ âleminde hiçe inkılâb eder. Müebbed istikbâlde kendilerini karşılamaz. İşte buna binâen Cenâb-ı Hak buyuruyor:

Hak ve hakîkati örtenlerin, şu fânî dünyada çok sür'atli geçişi olan yaşayışlarındaki lezzetleri içün, sırf şöhret kasdiyle, mürâiyâne, yâni vechullahı taleb maksadiyle olmayıp, yalnız şehvete dayanan ve nefislerinin isteği ile yaptıkları infâk: Kavurucu soğuk bir rüzgârın ekinlerine isabet edip de o ekini itlâf etmesi gibidir. Yâni: Ya pek soğuk veya pek sıcak yakıcı bir

rüzgârın ekinleri telef etmesine benzer.

(Sonra bu hususta) Cenâb-ı Hak, onlara zulm etmedi. Onlar küfr ile, fısk ile, Allah'a yaptıkları iftira ile, Allah'ın kullarına yaptıkları zulm ile kendi kendilerine zulm ettiler.

Ey hakîkat yolcusu! Evet; zâlim, kendi butundan kebab yapıp yiyen adam demektir. Zulüm kadar Allah'ın gadabını ta'cîl eden bir şey yoktur. Zâlim, Allah'ın gadabına kendini siper yapan kimsedir.

118 — Yä eyyühelleziyne àmenù lâ tettehızù bitàneten min dùniküm lâ ye'lûneküm habàlen veddù mà anittüm kad bedetilbağdäü min efvàhihim ve mà tuhfiy sudùrühüm ekberü kad beyyennà lekümül'àyàti in küntüm ta'kılûne.

Ey gayesi benden başka olmayanlar! Gönlünü bin parça edip bir matlab peşinde koşturmayanlar! Îmânınızın iktızâsı, sakın sizden olmayanları, yâni kendinizden başkalarını sırdaş etmeyiniz. Ma'rifetullah zevkını tatmayanlara, tevhîd neş'esini almayanlara, söz ile geçinip hâli bulunmayanlara, Allah'sız bir zerre bulunmadığının tadını almayanlara keşf-i esrâr eylemeyiniz. Zamirlerinizde gizlenmesi lâzımgelen husûsatı, mü'minin dûnu olanlara açmayınız.

(Bir an içün yüzünüze gülseler de) ve biliniz ki: Sizden olmayanlar size hâlis dost görünse de zamanı geldiği vakit size fesad ve zarar yapmakta, (birbirinize karşı olan bağları koparmakta) hiç kusur etmezler. Size meşakkat ve zahmet veren şeylerden memnun olurlar. (Sezmezsiniz) size karşı olan buğz u adâvetlerini ağızlarından kaçırmışlardır. Halbuki içlerinde gizledikleri düşmanlıkları, gayızları, kinleri daha büyüktür.

İşte biz âyetlerimizle bu hususları tamamıyle açıkladık, şübhe edilecek bir yerini bırakmadık. Dünyanıza ve âhıretinize lâzımgelen hatt-ı hareketinizi tâyin ettik. Binâenaleyh onların maksadlarına aklınız erse sırdaş etmezdiniz.

119 — Hä entüm ülài tühıbbùnehüm ve lâ yühıbbùneküm ve tü'minùne bilkitàbi küllihî ve izà lekùküm kàlû àmennà ve izà halev addù aleykümül'enàmile minelğayzı kul mùtù biğayzıküm innallàhe aliymün bizàtissudùri.

Haa! Siz ey mü'minler! Öyle gaflette bulunursunuz ki; saf, temiz bir muhabbetle onları seversiniz. Halbuki o münâfıklar sizi sevmezler. Siz kitâbın hepsine inanırsınız, bu dînin aşk dîni olduğunu idrâk edersiniz; onu kül hâlinde seversiniz. Onun cüz'ünden ferâgat, küllünden ferâgat hükmünde olduğunu bilirsiniz. Onlar ise sizinle buluştukları zaman telbîsen ve ta'zîren, "Sizin dîninize, kitâbınıza, resûlünüze inandık" derler. Fakat sizden ayrılıp da kendi kendilerine kaldılar mı size olan öfkelerinden, parmaklarını ısırırlar ve daima diş gıcırdatırlar (fırsat beklerler).

Ey Ekmelerrüsul! Benim tarafımdan onlara: "Öfkenizle, içinizdeki kininizle ölün. Cenâb-ı Hak sînelerdekini tamamıyle bilir" de.

Ey hakîkat yolcusu! Âyet-i kerîmede ne kadar incelik vardır: Hakîkaten müslümanlar ne kadar çabuk düşmanlarını unuturlar, ne kadar çabuk onların sahte, câlî yüze gülmelerini kabul ederler. Sonra, zâlimi ne kadar çabuk afvederler ve ona muavenette bulunurlar. Halbuki zâlime muavenet, mazlûma ihânettir. İşte âyet-i celîle bu hususlara işâret ediyor ve Muhammedileri intibaha dâvet ediyor.

120 — İn temseseküm hasenetün tesü'hüm ve in tüsıbküm seyyietün yefrehù bihà ve in tasbirù ve tettekù lâ yedurrüküm keydühüm şey'en innallàhe bimà ya'melûne mühıytun.

Size iyi bir şey dokunursa, sizin yâr ittihaz ettiğiniz o ağyârın fenâlarına gider. Zaferiniz, sıhhatiniz, refâhınız onları ferahlandırmaz. Size bir fenâlık gelirse onunla ferahlanırlar.

Şimdi, siz eğer sabırlı olur (yâr u ağyârınızı seçer), iyi korunursanız, Allah'tan korkarsanız ağyârınızın hîleleri size hiçbir zarar veremez. Çünkü Allah onları kendi amelleriyle kuşatmıştır.

121 — Ve iz ğadevte min ehlike tübevviülmü'miniyne mekà'ıde lilkıtàli vallàhü semiy'un aliymün.

Ey Ekmelerrüsül! Hani sen (Uhud)'de muhârebe içün mü'minlere birer mahal tertib etmek üzere bir sabah erkenden ehlinin arasından ayrılmıştın. Allah, zamirlerinizi bilir, sözlerinizi işidir.

Sultan-ı Rüsul Efendimiz Uhud harbi hakkında istişâre ettiklerinde ba'zı kimseler, "Medine hâricine çıkmayalım", ba'zıları "illâ çıkalım" arzusunu gösteriyorlardı.

Hulâsa: Münâfık ve muvâfık birer fikir beyân ediyorlardı. Gayesi Hak olanlar da vardı, gayesi Hak olmayıp İslâm şeklinde görünen münâfıklar da vardı. İşte bunlara karşı Cenâb-ı Hak, "Allah zamâirinizi bilir, sözlerinizi işidir" diye ferman buyurmuştur. Bu âyetin sebeb-i nüzûlündeki zevk, "Hayât-ı Nebî" nâm kitâbımın "Uhud Harbi" bahsinde daha lâyıkıyle anlaşılabilir.

—

(İnnelleziyne keferù...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

إذ همت طائفتان منكم أن تفشلا والله وليهما وعلى الله
فليتوكل المؤمنون ﴿١٢٢﴾ ولقد نصركم الله ببدر وأنتم أذلة
فاتقوا الله لعلكم تشكرون ﴿١٢٣﴾ إذ تقول للمؤمنين
ألن يكفيكم أن يمدكم ربكم بثلاثة آلاف من الملائكة
منزلين ﴿١٢٤﴾ بلى إن تصبروا وتتقوا ويأتوكم من فورهم هذا
يمددكم ربكم بخمسة آلاف من الملائكة مسومين ﴿١٢٥﴾
وما جعله الله إلا بشرى لكم ولتطمئن قلوبكم به
وما النصر إلا من عند الله العزيز الحكيم ﴿١٢٦﴾ ليقطع
طرفا من الذين كفروا أو يكبتهم فينقلبوا خائبين ﴿١٢٧﴾
ليس لك من الأمر شيء أو يتوب عليهم أو يعذبهم
فإنهم ظالمون ﴿١٢٨﴾ ولله ما في السماوات وما في الأرض يغفر
لمن يشاء ويعذب من يشاء والله غفور رحيم
﴿١٢٩﴾ يا أيها الذين آمنوا لا تأكلوا الربا أضعافا مضاعفة
واتقوا الله لعلكم تفلحون ﴿١٣٠﴾ واتقوا النار التي أعدت للكافرين
﴿١٣١﴾ وأطيعوا الله والرسول لعلكم ترحمون ﴿١٣٢﴾

122 — İz hemmet täifetàni minküm en tefşelâ vallàhü veliyyühümà ve alâllàhi felyetevekkelilmü'minùne.

Ey mü'minler! Hani sizden iki tâife yılmak istemişlerdi. Allah, zahîrleri iken, onların yârları iken neye yılsınlar? Mü'minler Allah'a mütevekkil olsunlar.

Ey hakîkat yolcusu! Bu âyet-i kerîmede de Uhud Harbi işâret edilmiştir.

Günlerden bir Çarşamba günü müşrik orduları başkumandanı Ebûsüfyan kumandasında olarak bir ordu Medine civârında Uhud dağına inmişlerdi. Fahr-i Âlem, âdet-i seniyyeleri olarak bu husûsu eshâbı ile istişâre etti.

(Abdullah İbn-i Übey İbn-i Selûl)'u da meşverete çağırmıştı. Bundan evvel olan hâdiselerde onu çağırmazdı. Bu kerre istişâre içün onu da çağırdı. Herkesin re'yi soruluyordu. Ensâr, "Medine'den çıkmayalım" dediler. "Zira biz tecrübe etmişizdir; bize vâki olan tecâvüzlerde ne vakit Medine'den dışarı çıkmışsak müsbet bir netice ile geri dönmemişizdir. Fakat herhangi bir düşman da üzerimize geldi ise musîbete uğramadan bırakmamışızdır. Halbuki şimdi öyle de değil, zât-ı risâletiniz içimizdesiniz. Kimbilir daha neler olacaktır. Onları hâlleri üzerine bırakalım. Eğer kalırlarsa fena bir mevkide kalırlar. Yook üzerimize gelirlerse erkekler yüzyüze harb eder, kadınlar, çocuklar da taşa tutarlar. Ric'at ederlerse çok perişan bir halde dönerler" diye mütalâada bulundular.

Eshâbın bir kısmı da: "Şu köpeklere karşı çıkalım, kendilerinden korktuk zannetmesinler" dediler.

Resûl-i Zîşân hepsini dinledikten sonra:

"Ben şöyle bir rü'ya gördüm: Etrafımda bir sığır boğazlanıyordu. Bunu hayra yordum. Kılıcımın ucunda bir gedik gördüm, bunu da bir hezimete yordum. Ve gördüm ki sanki ben zırhtan yapılmış bir gömleğe girmişim. Bunu da Medine diye yordum. Re'yiniz olursa Medine'de kalır ve onları bırakırsınız" buyurdular.

Buna karşı müslümanlardan (Bedr) muharebesine yetişmemiş bulunan ve Uhud günü şehâdetleri mukadder bulunan birtakım zevat, "herhalde bizi düşmanlarımıza çıkar" dediler ve bu hususta çok ısrar ettiler.

Resûl-i Ekrem: "Pekâlâ" dedi, zırhını giyindi. Fakat bu hususta ısrar edenler de, "biz re'y-i Muhammedîye karşı re'y sürdük, fenâ yaptık" dediler. Resûl-i Ekrem'e:

"Biz re'yimizden vazgeçtik, hatâ ettik. Afv dileriz, siz nasıl isterseniz öyle yapın" diye niyâzda bulundular.

Cenâb-ı Peygamber:

"Bir peygamber zırhını giyince artık harb etmeden çıkarması ona yakışmaz" diye cevab verdiler.

Cuma günü Cuma namazını kıldılar. Namazı müteâkıp bin kişi ile çıkarak harekete geçtiler. Cumartesi günü sabahleyin Uhud'da (Şi'b) nâm mevkiine gelindi. Piyade olarak yürüyorlardı. Resûl-i Ekrem eshâbını harb içün saf yapıp tâbiye ediyordu. Ve safları o kadar tanzim buyuruyorlardı ki, biraz çıkmış bir göğüs görseler "geri çekil" diyorlardı.

Vâdinin bir cânibine kondu; gerek askerinin ve gerek kendilerinin arkasını Uhud'a verdi.

Abdullah İbn-i Cübeyr'i okçulara kumandan yaptı. "Oklarla bizi müdafaa ediniz, arkamızdan gelmesinler" diye emrettiler. Ve eshâbına da: "Bu makamda iyi durunuz, düşman sizi görünce dönecektir. Sakın dönenleri ta'kîb etmeyiniz ve buradan çıkmayınız" diye emrettiler.

İşte "Tübevviül mü'minîne mekaide lilkıtal" emr-i ilâhîsi bunları hatırlatmaktadır.

Abdullah İbn-i Ubey, re'yine muhalefet edildiğinden dolayı, "çocukların sözleri dinlenildi de benimki dinlenilmedi" diye içerlemişti. Kendi adamlarına, "Muhammed ancak sizinle muzaffer olabilir" diye söylüyordu. Düşmanlarını görünce: "Siz bozulunuz, göreceksiniz ki Muhammed (sallâllahü aleyhi ve sellem) ve eshâbı derhal bozulacaktır" dedi.

Hulâsa: Abdullah'ın üç yüz münâfık adamı Ordû-i Mu-

hammedî'den ayrıldı. Düşman üç bin kişilik bir orduya mâlikti. Muhammedîler yedi yüz kişi idi.

Resûlüllah'ın buyurduğu zuhûr etti. Düşman bozuldu, fakat müslümanlar sabredemediler, ric'at edenleri tâkîbe başladılar. Bu emr-i peygamberîye muhalefetin cezâsı da görüldü. Habîbine yapılan ufacık bir muhalefetten hattâ hüsn-i niyyetle kasidsiz yapılan muhalefetten Cenâb-ı Hak, düşmanlarının kalbinden korkuyu kaldırıverdi. Tekrar döndüler, hücum ettiler. Asker, Resûlüllah'ın etrafından dağıldılar. Fahr-i Âlem'in yanında yalnız Ali, Ebûbekir, Abbas, Talhâ, Saad gibi birkaç zâttan başka kimse kalmadı.

Bu sırada Cenâb-ı Fahr-i Âlem, âyine-i Hak olan mübârek yüzlerinden yaralandılar. Asker içinde Resûl-i Ekrem'in şehid düştüğü haberi çıktı. Hazret-i Ömer kılıcını fırlatmış, "Artık kimin içün harb edeceğim" diye bir kenarda düşünüyordu.

Resûl-i Zîşân'ın henüz bu âlem-i şühûddan teşrif etmediği haberi çıktı. Ensâr yine Fahr-i Âlem'in etrafında derlendi, toplandı, bu esnada 70 şehid verildi. Fahr-i Âlem secdeye kapandı:

"Bir avuç insan seni tanıyor, Allah diyor. Yoksa Allah dedirtmek istemiyor musun?" diye niyâzda bulundu. Secdeden başını kaldırdıktan sonra maiyyetindekilerle birlikte düşmana ağır bir hücumda bulundular. Müşrikler geniş bir kayıp yaptıktan sonra yine zafer Muhammedîlerde neticelendi.

İşte âyet-i kerîmeler bu hususlara işâret buyuruyor. Yâni emr-i peygamberîye muhalefetten dolayı bir hezimete, bilâhare sabr u ittikadan dolayı da düşmanlarının bir zararı dokunmadan hezimete uğradıklarını bildiriyor.

123 — Ve lekad nasarekümullàhü bibedrin ve entüm ezilletün fettekullàhe le'alleküm teşkürùne.

(Nasıl Allah'a tevekkül etmezsiniz?) Bedir gününde siz bir avuç kimse idiniz, düşmanınız tam teçhizatlı idi. Onlara nisbeten silâhınız yok gibi idi. Bana karşı olan irtibatınız ve ihlâsınız üzerine Zât-ı Kibriyâ'mızla tecellî ettik. Sizi sıfat-ı celâlimizle

ilbas ettik. Bu şekildeki nusratımızla madde i'tibariyle sizden çok kavî olan düşmanınız zelîl oldu.* Allah size rakiblerinize karşı yardım etmişti.

Artık Habîbime muhalefet etmekten, hak ve hakîkat uğrunda cihâd etmeklikten kaçmaktan, Hakk'a düşman olanlardan korkmaktan, Allah'tan sakınınız.

İslâmın mukadderâtını tamamıyle imhâya karar vermiş düşmanlarınızı perişan etmek gibi en büyük ni'metimizin şükrünün îfâsını yapınız. O ni'mete şükr etmiş olmanız içün Allah'tan sakınınız.

124 — İz tekùlü lilmü'miniyne elen yekfiyeküm en yümiddeküm rabbüküm biselâseti àlâfin minelmeläiketi münzeliyne.

Ey Ekmelerrüsul! Bedir gününü mü'minlere anlat ve de ki:

"O gün kalblerinizde düşmanınıza karşı bir sarsıntı oldu. Onların zâhirî kuvvetlerine karşı beşerî bir hâl geçirdiniz. Rabbinizin size üç bin melek göndererek yardım ettiği kifâyet etmez mi?"**

125 — Belâ in tasbirù ve tettekù ve ye'tùküm min fevrihim hàzà yümdidküm rabbüküm bihamseti àlâfin minelmeläiketi müsevvimiyne.

Evet bu mikdar sizin içün yeter. Eğer siz sakınırsanız, katlanırsanız, harbe, cihâda hazırlanırsanız ve bu hususta sabırlı olursanız, düşmanlarınız bu kayıblarının hızı ile size gelirlerse

---

* Ey hakîkat yolcusu! Bu Bedir Harbi'nin bütün dünya içün yaptığı hakîkî büyük inkılâbı bütün incelikleri ile "Hazret-i Muhammed Aleyhisselâm" nâm eserimde mufassal bir şekilde yazmışımdır.

** Melek, manzûme-i kuvâ-i ilâhîden bir kuvvedir. Bir kimse, "Allah'a îmân ederim, meleğe etmem" derse Allah'ın kudret ü kuvvetine îmân etmediğinden yine kâfirdir. (Bu hususta "Zirve-i Tevhid" nâm kitâbımda geniş izâhat yapmışımdır.)

Rabbiniz; kendisine olan i'timadınız, maddî, ma'nevî çalışmanız, Hak ve hakîkat uğrunda cihâdınız ve bu husustaki sabr u metânetinize mukabil, (evet sabr u takvânızın karşılığı olarak) beş bin nişanlı melekle imdâd eder.*

Mâdem ki cihâdınız nefsinizi ortaya atarak ve Allah'a itâat ederek, Allah'ın rızâsını taleb etmek suretiyle Hakk'ı te'yid içün olmuştur, bu suretle nusrat-ı ilâhiyye muhakkaktır.

126 — Ve mà ce'alehullàhü illâ büşrà leküm ve litatmeinne kulûbüküm bihî ve mennasrü illâ min ındillâhil'aziyzilhakiymi.

Ey mü'minler! Şunu biliniz ki: Nusrat ve inhizam ancak Alîm u Allâm olan Allah'ın takdiridir. Hükmüne galib ü kadir olan ancak O'dur. Allah bu imdâdı ancak size müjde olsun, kalbiniz mutmain olsun diye yapmıştır.

Hulâsa: Nusrat ve galebe, askerin çokluğu ile değil, Galib ü Yektâ ve Hakîm olan Allah tarafındandır.

Ey hakîkat yolcusu! Âyet-i kerîmede çok büyük îkazlar ve çok büyük işâretler vardır:

İnsan acze düşünce dîne sarılır. Onun içün "Züğürtlük insanı ma'neviyyata sevkeder" derler. Bu çok yerinde bir sözdür. Cenâb-ı Hak rahıymdir. Kulu bunalıp da ihlâs ile kendisine ilticâ ettiği vakitte derhal nusrat-ı Sübhânîsi ile tecellî eder. O, onun en büyük bir ni'metidir. Onun şükrünü bekler. O ni'metin şükrü de: Aczi zamânında, ümidsiz ânında Allah'ına karşı almış olduğu hâl ve tavrın devamıdır. İşini gördükten sonra o hâli atıp da, Rubûbiyyet dâvasına kalkıp "yaratırım!" sözü ve hâli ile yaşamamaktır.

127 — Liyakta'a tarefen minelleziyne keferû ev yekbitehüm feyenkalibû häibiyne.

---

* Bir suâl vârid olur: "Cenâb-ı Hak meleksiz yardım edemez mi?" Burada işin azametini beyân vardır. Âlem-i hikmetin iktizasını ilân vardır.

Evet, kâfirlerden bir cemaati, yâni tevhîd yolundan çıkarak hudûdullaha tecâvüz edenlerden bir gürûhu kat'u helâk veya baş aşağı ederek perişan bir halde dönsünler diye Cenâb-ı Hak size nusrat eyledi. Ve onların da kimi helâk ile perişan oldu, kimi hâk ile yeksân oldu, kimi de münhezim oldu. (Bunların hepsi Azîz ve Hakîm olan Allah'ın takdiri ile oldu.)

128 — Leyse leke minel'emri şey'ün ev yetûbe aleyhim ev yü'azzibehüm feinnehüm zàlimùne.

Habîbim! Niçün üzülüyorsun? Kullarımın işi hususunda, onların itidal ve istislâh emrinden senin içün hiçbir şey yoktur. Bu hususta sen yalnız tebliğ et, bildir, vazife-i nübüvvetinde bulun, îmâna gelmediler diye üzülme. Allah ya onların tevbelerini kabul eder veya onları azâba uğratır. Onlar, üzerinde durulacak, acınacak kimseler değillerdir. Çünkü onlar zâlim kimselerdir. Hayât-ı müebbedlerinde zulümden zevk alanlardır. (Bunların hallolunacağı bir gün var.)

129 — Ve lillâhi mà fiyssemàvàti ve mà fiyl'ardı yağfirü limen yeşäü ve yüazzibü men yeşä'ü vallàhü ğafùrün rahıymün.

Yerde ve göklerde ne varsa, hulâsa: Semâvat ve arzda olan eşyanın hepsi Allah'ındır. Dilediğine mağfiret eyler, dilediğine de azâb eyler. Yâni tevbe edenin, rücû' edenin cürmünü mahveder, örtbas eder. Keza hudûdullahı tecâvüzle ileri gidenlere de isterse azâb eder. Mülk O'nundur, bizâtihî tasarruf O'nundur. Onun içün Allah Gafûr u Rahıym'dir.

130 — Yä eyyühelleziyne àmenù lâ te'külürribä ad'àfen müdà'afeten vettekullàhe le'alleküm tüflihùne.

Ey gayesi benden başka olmayanlar! Mânânın zevkınde yüzüp de mânâ zevkı yanında madde zevkının hiç olduğunu tadanlar! Bütün varlıklarını Hak'da boşaltanlar! Rızkınızı taleb

husûsunda çalışın, Allah'a tevekkül edin. Düşmana galebe çalmak husûsunda nasıl Allah'a sığınırsanız, kazancınız husûsunda da Allah'a sığınınız.

Ribâ yemeyiniz. Hele kat kat ribâ husûsunda (hudûd-ı ilâhîsine tecâvüz edenlere karşı) müntakîm ve gayyûr olan Allah'tan sakınınız.

(Evet, sakınınız ki muvakkat istikbâlinizde de, müebbed istikbâlinizde de felâh bulasınız.)

Ey hakîkat yolcusu! Ribâ: İnd-i ilâhîde en büyük günahların başında gelir: Resûl-i Zîşân Efendimiz, emr-i Muhammedîlerinde bir çirkinliği bahsederlerken, "ribâ da yenecek" buyurdular mı, "bütün fenalıklar yapılacaktır" mânâsını kastederler.

(Ribâ müessesesi) muhtac beklediğinden İslâm dîninde nâhoş bir müessesedir. Bir nevi Allah ile iştirâkdir. Onun içün Cenâb-ı Hak ribâ husûsunda çok şiddetli davranmıştır.

İslâm dîni "Zekât"ı âmir bulunduğundan ribâ'ya yer vermemiştir. Zira muvâzene olmaz.

Ribâ: Cem'iyyette fakiri zengine hasım yapar. Merhameti, muhabbeti, hörmeti kaldırır. Zekât: Fakir ile zengini birbirine dost yapar, hissedar kılar, muhabbeti, merhameti, hörmeti meydana getirir.

Ribâ, ihtiyacı hafifleştirmez, ziyâdeleştirir. Muhtemel bir kazanca karşı muhakkak bir borca girmek, akl-ı selîm'in kârı değildir.

Ribâ: İslâmın "Karz-ı Hasen" emrine karşı bir cebhedir. Âhıret gününde ribâçının uğrayacağı cezâ, kâfirin alacağı cezâdan aşağı değildir. Ribâ, beşeriyet içün bir âfet olmuştur. Fakat bunun dünya çâresi, ferdin tekâmülü ile değil, cem'iyyetlerin tekâmülü ile olabileceği âşikârdır.

Nefsin hayrını ayak altına alarak fazîlet peşinde koşmak, âharın zararına olan maddeyi terketmek pek kolay değildir. Onun içün İslâmda ribâ, ilk senelerde yasak edilmeyip yirmi üçüncü senesi yasak edilmiştir. Ve Resûl-i Ekrem bu emr-i ilâ-

hîyi evvelâ en yakîni olan mübârek amcaları Hazret-i Abbas'a tebliğ ederek ribâ alamayacağından başlamıştır.

Bundan da anlaşılıyor ki insan mânen tekâmül etmedikçe maddeyi kolay kolay bırakamıyor. Eğer kolay bırakabilmiş olsa idi İslâmın ilk senesinde men'edilirdi.

131 — Vettekunnàrelleletiy ü'ıddet lilkâfiriyne.

Ey mü'minler! Kâfirler içün hazırlanmış olan o ateşden sakının.

Dikkat edilecek olursa bu âyet-i celîle; ribâ ile geçinenlerin âhırette kâfirlerin uğrayacağı azâba uğrayacaklarını beyandır.

132 — Ve etıy'ullàhe verresùle le'alleküm türhamùne.

(Hulâsa): Eğer felâh u fevze tâlibseniz; bütün işlerinizde Allah'a, hak ve hakîkat yolunu gösteren Resûlüne itaat edin ki merhamet olunasınız.

—

(İz hemmet täifetàni...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَسَارِعُوٓا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا
السَّمَٰوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾ الَّذِينَ يُنفِقُونَ
فِي السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾ وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً
أَوْ ظَلَمُوٓا أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ
وَمَن يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ
يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾ أُولَٰٓئِكَ جَزَآؤُهُم مَّغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ
تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ
﴿١٣٦﴾ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٧﴾ هَٰذَا
بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾ وَلَا تَهِنُوا
وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ
﴿١٣٩﴾ إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ
وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ
آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَآءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٠﴾

133 — Ve sàri'û ilâ mağfiretin min rabbiküm ve cennetin arduhessemàvàti vel'ardu ü'ıddet lilmüttekıyne.

Koşunuz. Rabbinizin mağfiretine koşunuz...

(Mağfiretini mûcib olacak emirlerine sarılın, nehiylerinden kaçınınız.) Genişliği yer ve gökler kadar olan cennete müsâraat ediniz. Orası müttakıyler içün hazırlanmıştır. Yâni Hakk'ın ni'metlerini yerli yerinde kullananlar, Hak'sız bir zerre olmadığını görenler, mahlûk-ı Hudâ'ya şefekatle nazar edenler içün hazırlanmıştır.

Bu âyet-i celîlenin açık beyânına göre: Cennet, cehennem hâlen mevcûd ve mahlûk olduğu âşikârdır. Evet, semânın fevkınde, Arş'ın tahtında olup hâlen mahlûkdur.

134 — Elleziyne yünfikùne fiysserräi veddarräi velkâzımiynelğayza vel'àfiyne aninnàsi vallàhü yühıbbülmuhsiniyne.

Müttekıyler, yâni ehl-i tevhîd, açıkçası gayriyyet perdesi kalkanlar: Kazandıkları rızk-ı sûrîlerinden, kezâ rızk-ı ma'nevîlerinden; bollukta da, yoklukta da, sürûrlu ve gumumlu zamanlarında da, herhangi halde infakta bulunurlar. En heyecanlı zamanlarında gayızlarını, kinlerini yenerler, insanların suçlarını bağışlarlar. Bu hususta terk-i izâfet ederler, ihtilâfâtı terkederler. Cenâb-ı Hak da kullarının serâirine muttali' olduğundan iyilik edenleri sever.

Ey hakîkat yolcusu! Cenâb-ı Hak, felâh-ı ebediyyeye kavuşanları bildiriyor. Müttekıylerin kim olduğunu da ilân ediyor: Gınâ-i kalbe mâlik bulunup, yâni kalb zengini olup en geniş ve en dar zamanında infâkta bulunanlar, bir de; öfkesi üzerinde iken, henüz öfkesinin dumanı üstünde dururken, intikam almak fırsatı da elinde iken hazmedenler, Allah nâmına afvedenler...

Dikkat! Burada mühim bir incelik vardır: İnsanın zamanla

hiddeti, öfkesi geçer. Araya birçok insanlar girer. O vakit afvın ind-i ilâhîdeki alınacak ecri o kadar ehemmiyetli olmaz.

Hüner, ânî feveranda iken Cenâb-ı Hakk'ın "el-Afv" isminde fâni olarak gadabını hazm etmek ve ihsanda bulunmaktır. İşte bunlar müttekıylerin sıfatıdır.

Ne güzel söylemişler:

Kerîm oldur ki mücâzâtın afvede hasmın,
Zaman müsâade-i intikam verdikçe.

Ey hakîkat yolcusu! Yevm-i âhırette, o kıyâmet gününde bir münâdî: "Allah üzerinde ecirleri olanlar nerede? Cennete girsinler!" diye nidâ edecek.

O anda: "Ecri, Allah üzerinde olan kim?" denecek. Bunun üzerine afiv olanlardan başka kimse kalmayacaktır.

Şöyle buyurulmuştur:

"Kul âhırette dosyası okunduğu vakit neticesi mahrûmiyetle neticelendiğinde Cenâb-ı Hak: Bütün ibâdât u tâat sence bir külfet olup yapmadınsa, hiç olmazsa benim iki sıfatıma bürünüp gelmiş olsa idin: (Settâr, Afv). Hayât-ı sûrîde kaç kimsenin ayıbını örtebildin? Kime afv ile muamele ettin? Defter-i a'mâlinde buna aid ufak bir şey'in bulunsa idi beraet kararını alabilecektin, buyuracak."

Kur'ân-ı Mübîn'de yetmiş iki yerde infâk emri vardır. Otuz iki yerde namaz ve otuz iki yerde zekât emri vardır. İnfâkın yetmiş iki yerde emrolunması bu husûsun kıymetini ifâdeye kâfidir. İnfâk hem maddî olur, hem ma'nevî olur. Hem bedenin gıdası verilir, hem rûhun gıdası verilir. Eğer müslümanlar bu husûsa dikkat etmiş olsalardı, içlerinde hiç düşkün bulunmayacağı gibi, dünya yüzünde bambaşka bir çehreye sâhib olurlardı.

135 — Velleziyne izà fe'alû fàhışeten ev zalemù enfüsehüm zekerullàhe festağferù lizünùbihim ve men yağfirüz-zünùbe illellàhü ve lem yusırrù alâ mà fe'alû ve hüm ya'lemùne.

Hakk'ı sayanlar, ânî bir hatâ edip, yâni onlardan bağteten küçük günah veyahut büyük günah da sâdır olsa, mukteza-i beşeriyet ü gaflet nefislerinin hazları içün çirkin bir fiil irtikâb etseler ve dolayısiyle nefislerine zulm ettikleri zaman derhal Allah'a iltica ederler, O'ndan günahlarının afvını dilenirler.

Elbette günahları mağfiret edecek, kulunun gerek nefsine, gerek âhara taaddî eden günahlarını örtbas edecek Allah'tan başka kim vardır? O zât-ı zülcelâl şirkten maâda, kulunun gerek irâdeli ve ihtiyârlı, zünûbunda ısrar etmeyip nedâmetle, hayâlarının galebesiyle rücû' edenleri mağfiret eder.

Onlar bile bile işledikleri günahta ısrar etmezler, Cenâb-ı Hak da afv ü mağfiret eder ve yaptıkları kötülüklerin afvı husûsunda güzel amel işlerler.

136 — Ülâike cezâühüm mağfiretün min rabbihim ve cennâtün tecriy min tahtihel'enhârü hàlidiyne fiyhà ve nı'me ecrül'àmiliyne.

İşte onların mükâfatları, günahları yokmuş gibi Cenâb-ı Hakk'ın atâ-i Sübhânîlerine nâil olarak, tevbelerindeki ihlâslarına bağışlanarak, altlarında ırmaklar akan cennette dâim kalacaklardır. Yâni Hakk'ı müşâhede edecekler, hakîkat ve ma'rifet nehirlerinden, –o nehirler ki zât denizinden akar– ondan ebedî içeceklerdir. Ameli olanlara şu ni'met ne güzel ni'mettir.

Âyet-i celîlenin enfüs mânâsından bir hulâsa almak îcabederse: Makam-ı aşkda kendisinden geçerek ubûdiyyetin hâricinde konuşmaktır. O hâl geçer geçmez işin farkına varan kul, derhal huzûr-ı Sübhânîde afvını niyâz eder.

Ey hakîkat yolcusu! Âyetin zâhirinden tahsil edilecek mânâyı biraz daha îzah edelim:

Dikkat! Cenâb-ı Hak: "Benim afv ü mağfiret sıfatım, kulumun şirkten mâada günahları üzerinde tecellî eder" buyurmuşlardır.

Mağfiret demek, örtmek demektir. Binâenaleyh şirkin ha-

ricte vücûdü yok ki nesini örtsün. Diğer günahlara gelince, bunlar ikiye ayrılır:

Biri: Yalnız kendi nefsine zulmedilerek yapılan günahlar. Diğeri: Başkasına da zararı dokunaraktan yapılan günahlar.

Yalnız kendi nefsine taallûk edip başkasına zararı dokunmayan günahlarda hâlet-i ihtizarda boğaz hırıltısı devam ederken de nedâmet edilse mağfiret olunmak imkân dâhilindedir.

Âhara taaddî eden günahlarda, kudret elde iken nedâmet ederek Allah'a dönmek şarttır.

Muktezâ-yı beşeriyet ve gaflet, bir çirkinlik irtikâb edildiği zaman eğer o kimse mü'min ise, vücûdündeki îmân ordusu onu recme başlar. O recm karşısında kişi mecburî olarak nâdim olup, kalbi ile, tam bir ihlâs ile Allah'tan mağfiret olunmasını yalvarır ve tevbe eder.

Dikkat! Tevbe: Ba'zı kimselerin anladığı gibi bir şahsa müracaat ederek onun karşısında suçunu i'tiraf edip dua ettirip tevbe etmek demek değildir.

İslâm dîninde bu yasaktır. Asıl tevbe, kişinin, Allah'ın ve Resûlüllah'ın yasak ettiği şey'i yapıp, yahut emrettiği şey'i yapmamaktan hâsıl olan Allah nâmına olan nedâmettir. Ve bu tatbikatlı olacaktır.

Meselâ: Vurmaya, kırmaya alışan bir adam; yapmış olduğu bir işten bir tarafına nüzul isabet etmiş de: "Yâ Rabbi! Artık ben kimseye elimi kaldırmayacağım" diye nedâmet etmiş. Bundan ne çıkar? Esasen o fi'li yapacak kudret kendisinden ref' olunmuştur.

Evet, fuhuş irtikâb eden bir kimse doksan yaşına gelmiş, innîn olmuş, bir daha böyle bir fiil irtikâb etmeyeceğini söylemiş, tevbe etmiş. Esasen o fi'li irtikâb etmenin kudreti ref'edilmiş. Bu nedâmetten ne netice alınabilir?

Keza; sonradan görme, birdenbire büyük bir masaya, geniş bir nüfûza mâlik olmuş, ne oldum delisi olarak kâinâtı inletmeye başlamış, zulmü ayyûka çıkmış, sonra da Kudret elin-

den masasını, kasasını almış, makam-ı zillete dikmiş. "Aman yâ Rabbi! Şimdiden sonra ben kimseyi incitmeyeceğim" diye tevbe etmek istemiş. Bu nedâmet huzûr-ı Sübhânîde ne derece karşılanabilir? Bu gibi günahlar şirke dâhil olduğundan mağfiret haricinde kalır.

Hulâsa: Âhara taaddî eden günahlarda; kudret elde iken, ikinci bir seferini yapmaklık içün nefis de çırpınır iken, Allah nâmına nâdim olup dönenler mağfiret-i ilâhiyyeye nâil olurlar.

İşte Cenâb-ı Hak bu husûsa işâret ederek: "Günahta ısrar etmeyin, tevbede, mağfiret olunmaklık husûsunda yarışa çıkın" diye emrediyor ve bu yarışta tevbekâr olanların günah işlememiş gibi olacaklarını Resûl-i Zîşân Efendimiz de: "Ettâibü kemen lâ zenbeleh" fermân-ı Muhammedîsi ile müjdeliyor.

Ey hakîkat yolcusu! Bu emr-i peygamberîde de büyük bir incelik vardır: "Günah işlemeyen gibi" buyuruyor. O "gibi" kelimesinin üzerinde durmak lâzımdır.

Umûr-ı hâriciyede bir misâl verelim: Aynı cins kumaştan ve aynı terzinin elinden çıkmış iki kat elbise tasavvur edelim, birisi hiç giyilmemiş, olduğu gibi duruyor. Diğeri; giyilmiş, kirlenmiş, lekelenmiş. Fakat lekeciye ve temizleyiciye verilmiş, tertemiz, tâbir-i âmiyânesiyle mum gibi olmuş, cem'iyyette herhangi bir yere onunla gidilebilecek bir hâle konmuş. Fakat satılmak lâzımgelse de, bu iki elbise satıya çıkarılsa hiç kullanılmamış olan elbiseye, kullanılmış elbiseden çok yüksek bir fark ile tâlib bulunur.

"Canım, bunun kumaşları bir ve aynı terzinin elinden çıkmıştır. Niye buna eksik fiat veriyorsunuz?" denildiği zaman: "İyi amma kullanılmış" diye cevab alınır.

İşte cinâyetinden, rezâletinden tevbe edip de afv olunan kul ile, hiç cinâyeti ve rezâleti olmayan kulun âlem-i mânâdaki farkı; kullanılmış elbise ile hiç kullanılmamış elbise gibidir.

137 — Kad halet min kabliküm sünenün fesiyrû fiyl'ardı fenzurû keyfe kâne àkıbetülmükezzibiyne.

Ey Muhammedîler! Sizden evvel birçok vekayi', şerîatler, kanunlar geçti. (Onlardan ibret almak isterseniz) arz'ı dolaşın da bakın. Peygamberleri tekzib edenlerin, benliğinin kesâfetinde mahcûb kalanların hallerine bakın. Sonları ne olmuş bunları apaçık görün.

Ey hakîkat yolcusu! Şu fermân-ı ilâhî; bizim, târih ilminde, coğrafî ilimde, arkeoloji ilminde yüksek bilgilere sâhib olmamızı âmirdir. Târihi tedkik edecek olursak, zulüm sâhibleri hiçbir vakit pâyidar olamamışlardır. Kuvvetin Hak'ta olduğunun farkına varamayıp, Hakk'ın kuvvette olduğunu zannedenler daima mahrum kalmışlardır. Zâhirde muvakat bir zaman içün bir parlayış görülse de; peygamberleri tekzîb etmek ki dinsizliktir, bu hiçbir vakit ekseriyetin mezhebi olmamıştır.

İşte buna binâen Cenâb-ı Hak şu âyet-i kerîmesinde:

138 — Hàzà beyànün linnàsi ve hüden ve mev'ızatün lilmüttekıyne.

"Tenezzülât-ı Sübhâniyyemle tenezzül ettim; Kur'ân-ı Kerîm'de şu emir, gaflette bulunan kimselere bir nevi beyân, Hakk'ı sayanlara da yalnız bir hidâyet ve mev'ızedir. Hulâsa: İstikbâl mü'minlerindir" buyuruyor.

139 — Ve lâ tehinù ve lâ tahzenù ve entümül'a'levne in küntüm mü'miniyne.

Din düşmanlarınıza karşı fütûr getirmeyiniz, zaaf göstermeyiniz. Bu hususta can vergisi verip şehid olanlarınız için de mahzûn olmayınız. Hakîkatte (îman ile mücehhez olan sizler) Allah'ın va'dine inanıyorsanız, ikinci hayâta ikrarınız varsa mutlaka üstünsünüz. Şehidleriniz cennettedir.

140 — İn yemseskum karhun fekad messelkavme karhun mislühu ve tilkel'eyyàmü nüdàvillühà beynennàsi ve liya'lemallàhülleziyne àmenù ve yettehıze minküm şühedä'e vallàhü lâ yühıbbüzzàlimiyne.

Ey Muhammedîler! Nefsinin hayrını ayaklarının altına alarak i'lâ-yi kelimetullah içün cihâd eden mücahidler! Eğer müşriklerle yapılan çarpışmada canın yandıysa müşrik cemaatinin de canı yanmıştı.

Cenâb-ı Hak bu âyet-i celîlede Bedir ile Uhud'un mukayesesini yapıyor. Bedir'de müşrikler çok fenâ tepelendiler. Kendilerine çok büyük yara açıldı. Sizin de bu kerre Uhud'da öylece canınız yandı.

(Hem bu yanış, sizin içün; resûlümün re'yine muhalefet ve harbdeki emrine lâyıkı ile itâat etmediğinizden dolayı bir cezâ idi.)

İmdi müşrikler bâtıla i'tikad ettikleri halde Bedir'deki kayıplarından yılmadılar da, Uhud'a kuvvetli bir şekilde hazırlanıp sizin karşınıza çıkıyorlar. Halbuki siz onlardan a'lâ ve ittifakınız Hak olduğu halde neden zayıf duruyorsunuz! Sizin kayıplarınız şehid olmuş, Rabbisi ile huzûr etmiş, kâm almış, me'vâları cennet olmuştur.

Onların ise maktulleri; huzûr-ı Sübhânîden tard edilmiş, tathirhane-i küfür olan âlem-i nâra tarh edilmiştir. Binâenaleyh sizin îmânınızın şartı; daima düşmanlarınıza karşı sarsılmaz bir azim ile metîn olmaktır. Cihâddan çekinmemek, Hak ve hakîkatin tervici husûsunda çalışmaktır. Kevn-i fesâd âlemi olan bu sahne-i şühûdda Cenâb-ı Hakk'ın mü'minleri seçmesi, sizden doğru bir şâhid edinmesi içün bugünleri insanlar arasında dolaştırırız.

Ey hakîkat yolcusu! Âyet-i celîleden hulâsa bir meâl çıkarılacak olursa:

Ey mü'minler! Dünya denilen bu sahne, âhıretin bir tarlasıdır. Cennet ve cehennem de o tarlanın mahsûlüne âid bir mahzendir. Bu dâr-ı ibtilâda herkes imtihanını vermek içün sevkedilmiştir. Bu imtihan, kazâ-i ilâhî makası arasında verilecektir. Evet gece ile gündüz Cenâb-ı Hakk'ın bütün hâdisatı doğrayan ve ömürleri biçen bir makasıdır. Onun insanlar arasında dolaş-

tırılması bu hikmetlere mebnîdir. Bu âlemde bir hâl üzerine devam muhaldir. Binâenaleyh mahzûn olmaya, me'yûs olmaya sebeb yoktur. Cenâb-ı Hak, bir gün bir tarafı galib kılar, diğer gün başka tarafı galib kılar.

Bütün varlık, istediğini istediğine veren ve istediği vakit almak kudretinin sâhibi olan Allah'ındır. Gece ile gündüzün açılıp kapanması yâni günlerin dolaşması mü'minlerin seçilmesi ve Hak sizden bir şâhid edinmesi içündür.

Dikkat! Cenâb-ı Hak âyet-i celîlenin nihâyetinde "Allah zâlimleri sevmez" buyuruyor. Buradaki incelik, sûrî hayatta; zâlimin, kâfirin bir zafer veya bir ni'mette müstağrak kaldığını gördüğünüz vakit, onun, o ni'mete nâil olması Cenâb-ı Hakk'ın onu sevdiğine delil olmadığını ilândır. Hikmet-i müskûtün anh'dir. Serâirin meydana çıkacağı günde Cenâb-ı Hakk'ın bu tecellîsinin zevkı ve hakîkatı anlaşılacaktır.

—

(Ve sàri'ù ilâ mağfiretin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَلِيُمَحِّصَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَيَمْحَقَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿١٤١﴾ اَمْ حَسِبْتُمْ
اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ جٰهَدُوْا مِنْكُمْ
وَيَعْلَمَ الصّٰبِرِيْنَ ﴿١٤٢﴾ وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ
اَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَاَيْتُمُوْهُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ ﴿١٤٣﴾ وَمَا مُحَمَّدٌ
اِلَّا رَسُوْلٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَاۡئِنْ مَّاتَ اَوْ قُتِلَ
انْقَلَبْتُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَّنْقَلِبْ عَلٰى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَّضُرَّ
اللّٰهَ شَيْـًٔا وَسَيَجْزِى اللّٰهُ الشّٰكِرِيْنَ ﴿١٤٤﴾ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ
اَنْ تَمُوْتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتٰبًا مُّؤَجَّلًا وَمَنْ يُّرِدْ ثَوَابَ
الدُّنْيَا نُؤْتِهٖ مِنْهَا وَمَنْ يُّرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِهٖ مِنْهَا
وَسَنَجْزِى الشّٰكِرِيْنَ ﴿١٤٥﴾ وَكَاَيِّنْ مِّنْ نَّبِىٍّ قٰتَلَ مَعَهٗ
رِبِّيُّوْنَ كَثِيْرٌ فَمَا وَهَنُوْا لِمَآ اَصَابَهُمْ فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
وَمَا ضَعُفُوْا وَمَا اسْتَكَانُوْا وَاللّٰهُ يُحِبُّ الصّٰبِرِيْنَ ﴿١٤٦﴾ وَمَا كَانَ
قَوْلَهُمْ اِلَّآ اَنْ قَالُوْا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا وَاِسْرَافَنَا فِىْٓ اَمْرِنَا
وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكٰفِرِيْنَ ﴿١٤٧﴾ فَاٰتٰىهُمُ اللّٰهُ
ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿١٤٨﴾

141 — Ve liyümahhısallàhülleziyne àmenù ve yemhakalkâfiriyne.

Cenâb-ı Hak; mü'minlere vâki olan hüzün ve gam sebebiyle onları afv u mağfiret eder. Yâni: Mü'mine hüzün verici bir şey isabet ederse, gam ve keder olucu bir hal tecellî ederse, yâ keffâret-i zünûbdur veya terfî-i derecedir. Yâni yâ vaktiyle bir kabahat irtikâb etmiştir, onun afv olunması içün bir cezâ teşkil eder veya hiçbir suçu yoktur da bir belâ gelmişse; o kulun ind-i ilâhîde yükselmesini îcâbeder.

Hulâsa: İki şekilde de kâr vardır. Müdebbir, Alîm ve Hakîm olan Allah, işte lûtf-ı Sübhânîsi ile tenezzül ederek mü'minleri, üzüldüklerinden dolayı günahlarından tertemiz eder.

Kâfirleri de; üzüntüleri ile beraber hüviyetlerini örttüklerinden, bâtıla gönüllerini bağladıklarından dolayı birer birer helâk eder.

Ey hakîkat yolcusu! Şunu iyi bil ki: Hakîkî mü'min, belevî olur. Yâni birçok belâlara mübtelâ olur. Hüner, o belâları bal yapmaktır.

Velâya tâlib olanın, belâya râgıb olması şarttır. Cenâb-ı Hakk'ın cemâl ve celâl sıf'atlarından aynı derecede zevk almak, hoşnud olmak, îmânda kemâl bulanların şânıdır. Bu da: Kalbin vazifesi ile kalıbın vazifesini ayıran insanlarda olur. Kalbini habîbe teslim edenlerde olur.

O vakit gınâ-yi kalb hâsıl olur. Kalbi zengin olan insan yâni kalbinde muhabbet-i ilâhiyye karargâhı kurulmuş olan kimse de, Hakk'ın celâlinden, cemâlinden fazla zevk alır.

Sûrî bir misâl verelim:

Fakîrin kıştan ödü patlar, çünkü soğuğa karşı barınacağı, tedâriki yoktur.

Zengine gelince, her şey'ini vaktiyle tedârik ettiğinden, teşkilâtı muntazam dairesinde, dereceli odasında kar tipisini gördükçe zevk içinde müstağrak kalır.

İşte Hak zengini de Cenab-ı Hakk'ın bütün tecelliyâtından

râzı ve hoşnuddur. Onun içün belâ önce enbiyâya, sonra evliyâya ve alâ merâtibihim gelir diye taraf-ı peygamberîden haber verilmiştir. Ve târihin sahifelerini çevirirsek, yahut fikren seyâte çıkarsak, Hakk'a nedîm olmuş olan insanların hemen hemen hepsi veyahut ekserisi birçok belâlara mübtelâ olup şehîd olarak bu âlemden göç etmişlerdir.

Hulâsa, bu âlem darılma pazarı değil dayanma pazarıdır.

Mü'min yâni Muhammedî, hiçbir şeyden yılmayacak, îmânının zırhına bürünecek, Hak ve hakîkatin meydana çıkması içün bir cidâlden bir cidâle atılacak. Hasmı kavî de olsa, onun kuvvetinin sûrî olduğunu bilecek ve Hakk'ın kuvvette değil, kuvvetin Hak'ta olduğunu duyacak, görecek, Allah nâmına cihâd edecek.

Esâsen bir âyet-i celîlede Cenâb-ı Hak: "Benim nâmıma cihâd edenleri, selâmet caddesine çıkarmayı kendi üzerime almışımdır" buyuruyor.

İşte bu husussta çok çalışacak ve tam bir istirahata musalla taşında kavuşulacak. Bu vazifeyi yapanları âhıret istasyonunda bizzat Resûl-i Ekrem istikbâl edeceklerdir.

Ona binâen Cenâb-ı Hak:

142 — Em hasibtüm en tedhulülcennete ve lemmà ya'lemillâhülleziyne càhedù minküm ve ya'lemessàbiriyne.

Yoksa öyle mi zannediyorsunuz? Hak nâmına sayılı nefeslerini tüketenlerle, Allahsız yaşayanları, cihâd edenlerle, harb esnasında sabredenleri, Allah görüp ayırt etmedikçe cennete gireriz mi zannedersiniz, buyuruyor.

143 — Ve lekad küntüm temennevnelmevte min kabli en telkavhü fekad reeytümùhü ve entüm tenzurùne.

Ölümle karşılaşmadan evvel söz halinde, şehid olmaya tâlibtiniz. (İş esaslaşınca niye çekindiniz? Hadi bakalım onu gözünüzle gördünüz.)

144 — Ve mà mühammedün illâ resùlün kad halet min kablihirrüsülü efein màte ev kutilenkalebtüm alä a'kàbiküm ve men yenkalib alâ akıbeyhi felen yedurrallàhe şey'en ve seyecziyllâhüşşàkiriyne.

Ey hakîkat yolcusu! Bu âyet-i celîle Uhud Harbi'nde Resûl-i Zîşân Efendimizin öldürüldüğü haberi çıkınca nâzil olmuştur.

Uhud Harbi'nde müşrikler Bedr intikamını almak ve İslâmı tamamıyle imhâ etmek gayzı ile ve gözleri kararmış bir halde tam techizatlı bir sûrette İslâm ordusunun karşısına çıktılar. Harb çok kızışmıştı. Bir aralık Resûl-i Ekrem: "Hak ile bâtılı ayıran şu kılıcımı kim alır da bükülünceye kadar düşmana çalar?" diye emrettiler. Ensârdan âşık-ı nebî Ebüddeccâne hazretleri: "Beni vazifelendiriniz yâ Resûlâllah" diye niyâz etti. Kıbletü'l-Enbiyâ Efendimiz kılıçlarını verdi. Ebüddeccâne radıyallahü anh mübârek başlarına kırmızı sarık sararak Resûl-i Ekrem'in kılıcı elinde harb meydanında iki tarafa edâlı edâlı bakıp, sert adımlarla, pek nazarla, gayet azametli yürüyorlardı. Resûl-i Zîşân Efendimiz eshâb u bâsefâsına: "Bu biçimde yürüyüşü Allah ve Resûlü sevmez. Fakat bu makamda müstesna" buyurdular.

Ebüddeccâne düşmana hamle etmeye başladı ve her önüne gelen müşriki derhal yere sererek tepeliyordu. Her tepeleyişinde: "Allah'ın dostuna söz vermiş, onun kılıcı ile süslenmiş, onun düşmanını imhâya ahd etmiş olarak geliyorum. Karşımda er isterim" diye nidâ ederek durmadan seyf-i peygamberîyi, lâ ilâhe illâllah dâvasına cephe alanlara karşı indiriyordu.

Öbür tarafta İmâm-ı Alî, hususî bir şekilde harb yapıyordu. Tek başına düşmanı yıldırmış, saflara acîb hamleler yaparak rüesâ-yı müşrikînin her birinin evinde mühim bir rahne açmıştı.

Hulâsa: Ali'nin kılıcının uğramadığı bir ev kalmamıştı. Resûl-i Ekrem'in, "sağ kolum" diye övündüğü mübârek amca-

sı, o insan arslanı Hazret-i Hamza'nın da müşrik ordusuna hamlesi çok acîb idi. Bir kişi bir orduya bedel dövüşüyor, düşman ağır zayiat veriyordu.

Sa'd İbn-i Ebî Vakkas ise çok dehşetli düşman saflarına dalıyordu. Düşman ağır zayiat vererek bozulmuştu. Resûl-i Ekrem'in "Benden haber gelmedikçe yerinizden ayrılmayın" diye tenbih etmiş olduğu Abdullah İbn-i Cübeyr'in kumandası altındaki zevat: "Düşman tamamıyle bozuldu, ric'at ediyor" diye yerlerinden ayrıldılar. Abdullah İbn-i Cübeyr çok ısrar etmesine rağmen sözünü dinlemediler. Hazret-i Cübeyr'in yanında yalnız sekiz kişi kalmıştı. Sekiz kişi ile o cepheyi muhafaza imkânsızdı. Bir aralık meşhur kumandan Hâlid İbn-i Velid, Hazret-i Cübeyr'e mağlûb olan fakat harb oyunlarını gayet iyi bilen o Hâlid, Abdullah İbn-i Cübeyr'in tutmuş olduğu mevkii boş görünce derhal İslâmı arkasından vurdu. Müslüman ordusu galib gelmişken tâli'-i harb bir anda değişti, çok acı bir şekilde mağlûb oldular.

Harb öyle bir sahneye geldi ki yanlışlıkla müslümanlar birbirini öldürüyorlardı.

Ebüddeccâne yine düşmana saldırıyordu. Bir aralık ağır yaralandı. Cenâb-ı Cibrîl, Ebüddeccâne'nin cephede yaralandığını ve onun Resûl-i Ekrem'in yanına getirilmesini söyledi.

Kıbletü'l-Enbiyâ Efendimiz "Her neye mal olursa olsun Ebüddeccâne'yi bana getiriniz" diye emir verdi. Mücâhidler, ağır yaralanarak şehid düşen Ebüddeccâne'yi hemen aldılar getirdiler, âğûş-i peygamberîye koydular.

Fahr-i Âlem, mübârek elleri ile yüzlerini okşarken, Ebüddeccâne bir aralık gözlerini açtı, Resûl-i Ekrem'in parlayan gözlerine dikti: "Allah dediğimi kabul etti" diye hamd edip, kelime-i şehâdet getirdi ve câm-ı şehâdeti nûş etti.

Meğer Ebüddeccâne ağır yaralandığı vakit: "Yâ Rabbi, benim canımı Habîbimin kucağında al" diye yalvarmış, Cibrîl de bunun üzerine tecellî eylemiş.

Harb çok dehşetlenmişti. Peygamberin dişi şehid düşmüştü. Bir aralık Resûl-i Ekrem'in şehid oldu haberi çıktı.

İbn-i Kayme, müslümanlardan şehid ettiği bir kimseyi, Muhammed'i öldürdüm zanniyle müşrik ordusunda bağırıyordu. Bu haber müslümanları daha çok sarsmıştı. Ömer gibi bir zât kılıcını atmış, başını iki elleri arasına almış düşünürken Hazret-i Enes rast geliyor:

"Ömer! Ne duruyorsun?" diye soruyor.

Hazret-i Ömer:

"Ne olacak, Resûlüllah gittikten sonra kimin içün harb edeceğim?" diyor ve ağlıyor.

Ömer'in bu sözüne karşı Hazret-i Enes:

"Yâ Ömer, dikkat et, ma'nâ-yı Muhammedî, hakîkat-ı Ahmediyyet ölür mü? Kâinatın aslı içün, zevâl nasıl tasavvur ediyorsun? Senin şimdi a'dâ-yı dîne kılıç sallaman zamanıdır" diyor.

Ömer derhal sıfat-ı beşeriyyetin kâbusundan birdenbire ayrılarak:

"Allah senden râzı olsun. Beni uyandırdın" diye yerinden fırlayıp kılıcına sarılarak dehşetli hamlelerle tekrar düşmana hücuma başlıyor.

Bir kısım eshhab: "Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) şehid olmuşsa biz kalacağız da ne olacak? Nereye dağılıyorsunuz, biz de şehid olalım" diye bağırıyorlardı.

Bir kısmı "Abdullah İbn-i Ubey'e mürâcaat edecek birisini bulalım. Ebû Süfyân'dan bize aman dilesin" diye görüşüyorlardı.

Bu sırada Kâ'b İbn-i Mâlik bir sayha ederek: "Bakın, bakın! Karşıda miğferin altında kendi zât-ı risâletine mahsus parlayışla parlayan Resûl-i Ekrem'in gözlerini görüyorum" diye etrafa koşuyordu.

O anda Resûl-i Ekrem secdeye kapandı:

"Yâ Rabbi! Va'd ettiğin nusratı istiyorum. Şu sahne-i şühûdda bir avuç insan seni tevhîd ve tasdîk ediyor. Yoksa Allah

dedirtmek istemiyor musun?" diyerek gayet muhrik, arşı titretici bir sedâ-yı Muhammedî ile Cenâb-ı Hakk'a münâcaatta bulundu. Derhal harb sahnesi değişti. Galib gelen düşmanın bir an içinde gönülleri altüst oldu.

Ey hakîkat yolcusu!

İşte o Uhud Harb meydanında Resûl-i Ekrem'in secdesindeki niyâzıdır ki hâlâ bugünkü müslümanları bu kadar ağyâr içerisinde hiçbir teşkilâtı olmadığı halde yaşatıyor.

Ey tâlib!

Bu âyet-i celîle ile Cenâb-ı Hak, Habîb-i Edîbini indiyet-i Sübhânîsine bu âlemden aldıktan sonra, Muhammedîlerin alacakları vaz'iyeti merhameti ile işâret buyuruyor ve diyor ki:

"İskat-ı izâfât ederek tevhîd-i zâtın zevkını tatmak isteyen oraya teveccüh eden mü'minler, biliniz ki: Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) ancak resûldur. Yâni tevhîd-i zâta, tevhîd yolunda ibâdet eden bir peygamber-i zîşândır. Kendisinden evvel gelip geçmiş olan tevhîd-i sıfat ve tevhîd-i ef'al yollarına hidâyet eden peygamberler gibi bu yollarda hâdî olduğu gibi tevhîd-i zâta hidâyet eden bir resûl-i ekremdir. Habîbim tebliğ ve tenbih vazifesini bitirip, sizi makam-ı tahkik ve yakîne çıkardıktan sonra aranızdan çekilip, âlem-i cemâle geldiği vakitte siz işin kışrında ve taklidinde kalarak, âzâ-yı tevhîde vâsıl olmadan, maksad-ı tevhîd hâsıl olmadan dinden dönecek misiniz? Cihâd'dan kaçacak mısınız? Ökçeniz üzere dönecek misiniz? Bundan Allah'a bir zarar gelmez. Belki kendinize fenalık yapmış olursunuz.

Cenâb-ı Hak, i'lâ-yı kelimetullah içün sabredip cihâd ederek dönmeyenlerin, o şükürde kusur etmeyenlerin mükâfatını verecektir.

145 — Ve mà kâne linefsin en temùte illâ biiznillâhi kitàben müeccelen ve men yürid sevàbeddünyà nü'tihî minhà ve men yürid sevàbel'àhıreti nü'tihî minhà ve senecziyşşàkiriyne.

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hak bu âyet-i kerîmesiyle kazâ-yı Sübhânîsini ve âlem-i kaderi beyân ederek ölümden kaçmanın ve kaçmamanın hiçbir fâidesi olmayacağını ferman buyuruyor:

Ey saltanat-ı sübhâniyyeme îmân edenler!

Kazâ u kadere inananlar, şunu iyi bilin ki:

Allah'ın izni olmadıkça hiçbir kimse içün ölüm yoktur. Kazâ-i levhde vakti muayyen ve mukayyed bir yazı ile o ecel yazılıdır.

Evet, bu âlem-i şehâdetteki hayâtı, memâtı, rızkı, müddet-i ömrü yazılmıştır. Öyle bir vakte konmuştur ki o ne teahhur eder, ne de tekaddüm eder. Onu ilerletmek geriletmek imkânı yoktur.

Kim ki dünya sevâbı isterse, onu dileyene veririz. Kim ki âhıret sevâbını dilerse, ona da onu veririz. Âhıret sevâbını, bâhusûs rızâ-yı Sübhânîmizi isteyenlere ve cenneti teslimi arzu edenlere, hulâsa, şükredenlere vereceğiz!

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hak bu âyet-i celîlesinde apaşikâr ilân ediyor ki: Kulun levh-i mahfuzda bütün mukadderâtı yazılıdır. Bu meyânda onun eceli de yazılıdır. Binâenaleyh biz irâde etmedikçe hiçbir nefis ölmez. Onu hiç kimse ne ilerletebilir ve ne de geriletebilir. Onun içün ölümden kaçmanın ve zilletle yaşamaya râzı olmanın hiçbir fâidesi yoktur.

Dikkat! Yalnız eceli, kul durduramaz. Ya Cenâb-ı Hak murâd ederse? O zaman cayır cayır...

Onun içün diğer bir âyet-i celîlede: "Yemhullahü mâ yeşâ..." buyurulmuştur. Allah isterse o levh'deki kulu hakkındaki programı imhâ eder, isterse isbat eder, isterse şakîyi said eyler.

Bu âyet-i kerîmenin tefsîrinde Resûl-i Zîşân'a sorduklarında: "Sadaka, anneye, babaya karşı yapılan hüsnü muamele, ma'rûf üzerine hareket, kulun levh-i mahfuzdaki yazısının, taraf-ı ilâhîden değişmesine sebeb olur" diye müjdelemişlerdir.

146 — Ve keeyyin min nebiyyin kàtele me'ahu ribbiyyùne kesiyrün femà vehenù limä esàbehüm fiy sebiylillâhi ve mà da'ufù ve mestekânù vallàhü yühıbbüssàbiriyne.

Kelime-i tevhîdin tervici yolunda, beşeriyeti, âciz insana tapmaktan, zulme dîvân durmaktan kurtarmaklık husûsunda cihâd eden nice peygamberler ve birçok taraftarları, binlerce cemaat cihâd ettiler, vuruştular.

Fakat Allah yolunda onlara isabet eden cihâdın şiddetinden yılmadılar, çekinmediler, Allah'ın düşmanlarına boyun eğmediler. Cenâb-ı Hak bu uğurda katlananları sever.

147 — Ve mà kâne kavlehüm illä en kàlû rabbenağfir lenà zünùbenà ve isràfenà fiy emrinà ve sebbit akdàmenà vensurnà alelkavmilkâfiriyne.

Fîsebîlillâh cihâd eden bunlar düşmanla karşılaştıkları vakit şöyle derler:

"Yâ Rabbi! Günahlarımızı fazlınla örtbas et, düşmanla çarpışmak içün sâbit kadem et. İsraflı geçirdiğimiz hayâtımızı mağfiret eyle. Kâfir olan kavim üzerine çarpışmamızda bize nusrat et. Havl ü kuvvet senindir."

148 — Feàtàhümullàhü sevàbeddünyà ve husne sevàbil'àhıreti vallàhü yühıbbülmuhsiniyne.

Onların bu niyâzı üzerine, havl ü kuvvet sâhibi olan Cenâb-ı Hak onları dünyada nusrat ve ganimet; fevz ü felâh, düşmanlarına karşı fazîletle karşıladı. Âhırette de cemâl-i Sübhânîsinde müstağrak kılarak karşılayacaktır. Kullarına hidâyet eden Rabbi Müteâl, Allah yolunda ihsân edenleri o hususta iyi işleyenleri sever.

—

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا
يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾
بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ ۖ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ﴿١٥٠﴾ سَنُلْقِي
فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ
مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا ۖ وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ ۚ
وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ
وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ ۖ حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ
وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ
مَا أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ ۚ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا
وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ۚ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ
لِيَبْتَلِيَكُمْ ۖ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾ إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَىٰ
أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ فَأَثَابَكُمْ
غَمًّا بِغَمٍّ لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ
وَلَا مَا أَصَابَكُمْ ۗ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾

149 — Yä eyyühelleziyne àmenù in tütıy'ulleziyne keferù yerüddùküm alä a'kàbiküm fetenkalibù hàsiriyne.

Ey Hakk'ı gaye ittihaz etmiş ve Allah'a îmân etmiş olanlar! Eğer kâfir olanlara itâat ederseniz yâni tahkîri ta'zîm ederseniz, hulâsa, kibr ü inadlarından dolayı semâvî kitâblara ve o kitâbları ta'lîme gelen peygamberlere cephe alan ve tekzîb edenlere itâat edecek olursanız onlar elbette sizi hidâyet ve îmân üzerine sübûtunuzu kaldırırlar. Sizi irtidât ettirerek küfr ü tuğyâna döndürürler. O vakit de hâliniz iki âlemde hüsrâna münkalib olur.

150 — Belillâhü mevlâküm ve hüve hayrünnàsıriyne.

(Dikkat edin!) Bütün umûrunuzu tedbîr ü tedvîr, tanzîm u tanzîf eden Allah'tır. Allah sizin mevlânızdır. Bütün umûrunuza O sâhib olur. Ve düşmanlarınıza karşı O kâfidir. Yardımcıların hayırlısıdır.

Ey hakîkat yolcusu!

Yukarıdaki âyetlerin mânâ-yı enfüsîleri hakkında bir hulâsa çıkaracak olursak:

Cenâb-ı Hak îmân-ı hakîkîye sâhib olanlarla îmân-ı taklîdîde kalanlara işâret ediyor da: Allah içün harbi, şehâdeti, islâmın zaferine olan ölümü temenni edip de harb meydanında ölümden korkanların, îmân-ı taklîdî eshâbı oldukları ve islâmın nûru insanın sadrını kuşatmadıkça, îmân kalbde karargâhını kurmadıkça irtidâdın hazır olduğunu anlatıyor.

Îmân-ı hakîkînin şükrü arttırdığını beyân ediyor. Mukallidin, tâlib-i dünya, muhakkıkin de tâlib-i ukbâ olduğunu bildiriyor. Nefsin, alçak vasıflarından halâs bulmaklık, ancak Allah'ın izni ile olabileceğini, nitekim gecenin zulmeti güneşin doğması ile çekildiği gibi, nefsin karanlığının izâlesi de, ancak işrâk-ı envâr-ı rubûbiyyetle olabileceğini ilân ediyor.

Sevâb-ı dünyadan, enfüste tahsil olunan mânâ: Kerâmetler, nûrânî ve rûhânî keşf-i şühûdlar.

Sevâb-ı âhıretten de tahsil olunan mânâ-yı hakîkat: Ni'mette değil de, mün'imde fânî olmak, mün'ime karşı şevkın tecellîsi. Hulâsa, iskat-ı izâfât ile Hakk'ın tahakkuku...

Evet, sevâb-ı dünya, fütûhât-ı gaybiyyedir. Yâni Cenâb-ı Hakk'ın herkese ma'lûm kılmadığı, akılları, fikirleri acz içerisinde bırakan saltanat-ı Sübhânîsindeki inceliklere âgâh olmaktır.

Sevâb-ı âhıret de yüksek makamlara, makam-ı kurbe işârettir. İhsân, basîretle ibâdet mânâsına gelir.

Dikkat edilecek olursa, sabr ile ihsân, sıfâtullahtır. Ve işte ona binâendir ki Cenâb-ı Hak: "Sabredenleri, ihsân edenleri severim" buyurmuşlardır.

Âyet-i celîlede: "Ey îmân edenler! Kâfir olanlara itâat ederseniz..." buyurulmuştur.

Burada kâfirden: kibr ü inadlarından dolayı semâvî kitâblara cephe alanlar, Allah'ı ve Resûlünü inkâr edenler mânâsı tahsil edildikten sonra, ey nefis kâfirine mutî olanlar! O, sizi esfel-i sâfilîne atar. O vakit mahrum kalırsınız mânâsı da tahsil olunur.

Onun içün, Allah sizin mevlânızdır. Yardımı O'ndan isteyiniz. Size ancak muhabbet-i ezeliyyesi olan O'dur. Nefsinizin şerrinden muhafaza edecek O'dur. Ubûdiyyetin meşakkatine tahammül verecek yine O'dur. Tamamıyle gönlünüzü O'na bağlayınız. Yalnız o kapıyı çalınız. O, yardımcıların en hayırlısıdır buyuruluyor.

151 — Senülkıy fiy kulûbilleziyne keferürru'be bimä eşrekû billâhi mà lem yünezzil bihî sultänen ve me'vàhümünnàrü ve bi'se mesvezzàlimiyne.

Kahr u gadabımıza kendilerini siper yapan o müşriklerin kalblerine korku ve dehşet ilka edeceğiz.

Şebîh ü nazîrden münezzeh olan Allah'a şerîk koşmaları husûsunda hiçbir hüccet, bürhan indirmediğimiz halde; tevhîdi terkettiklerinden, şerîk koştuklarından ve ibâdât u tâatlarını

mâbud ittihâz ettikleri ilâhlara yaptıklarından dolayı, o kâfir zâlim müşriklerin kalblerine korku düşüreceğiz. Fakat onların varacakları yer, yâni ârâmgâhları, yurtları ateşdir. Zâlimlerin barındıkları yer ne de kötüdür. Evet hudûdullaha tecâvüz edenlerin, Resûlüllah'a cephe alanların, tevhîdi tanımayanların ârâmgâhları ne kadar çirkindir.

152 — Ve lekad sadakakümullàhü va'dehu iz tehussùnehüm biiznihî hattä izà feşiltüm ve tenàza'tüm fiyl'emri ve asaytüm min ba'di mä eràküm mà tühıbbùne minküm men yüriydüddünyà ve minküm men yüriydül'àhırete sümme sarefeküm anhüm liyebteliyeküm ve lekad afâ anküm vallàhü zù fadlin alelmü'miniyne.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîlede Cenâb-ı Hak kerem-i Sübhânîsi ile mü'minleri tezkiye ediyor da buyuruyor ki:

Ey mü'minler! Rabb-i hafîz olan Allah size va'd ettiği va'dinde sâdık kalmıştır. Size izin verip düşmanınız üzerine muzaffer kılmış ve ganimeti göstermiştir. Fakat size sevdiğiniz zafer ve ganimeti gösterdikten sonra zaaf gösterip o işte çekiştiniz, Resûl-i Ekrem'in ta'yin ettiği yerde bir kısmınız kalmak, bir kısmınız kalmamak istedi. (Bu hâl peygambere karşı gelmektir.) Ganimet peşinde koştunuz. Allah'ın hükmüne ve Resûlüne muhalefet ettiniz.

Resûlülah'a itâatı terkettiniz. İkiye bölündünüz. Bir bölüğünüz dünyayı, diğer bölüğünüz âhıreti istiyordu. (Yâni bir bölüğünüz ganimet peşinde koşarak yerlerini terketti.) Bir bölüğünüz de şehid oluncaya kadar yerlerinde sebat etti.

Sonra sizi size anlatmak içün sınamak muamelesi yaptık. Hezimetle geri çevirdik. Bununla beraber Allah suçunuzu bağışlamıştır. Nedâmetiniz, istiğfârınız, merhamet-i Sübhânî ile karşılanmıştır.

Bütün kullarının hâfız-i hakîkîsi olan Allah, bâhusûs mü'minler hakkında büyük bir inâyet sâhibidir. Kabahatlerini örtbas eder.

153 — İz tüs'ıdùne ve lâ telvüne alä ehadin verresùlü yed'ùküm fiy uhràküm feesàbeküm ğammen biğammin likeylâ tahzenù alâ mà fàteküm ve lâ mä esàbeküm vallàhü habiyrün bimà ta'melùne.

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hak yine Uhud'da Resûl-i Ekrem'in emrine muhalefetteki acı âkıbeti beyân ediyor da:

Hani siz alabildiğine gidiyordunuz, dağlara çıkıyordunuz. Öyle bir gidişle gidiyordunuz ki din kardeşlerinizden hiçbirine dönüp bakmıyordunuz. O halde karşınızda peygamber: "Bana gelin, Allah'ın kulları gelin etrafımda toplanın" diye nidâ ediyordu. (O birkaç dostu ile kalmış sizleri çağırdığı halde) hiçbiriniz iltifat etmiyordunuz. Da'vet-i Muhammediyyeye icâbette bulunmuyordunuz. İşte sizi terbiyeten ve te'dîben Allah, elinizden giden zafer ve ganimete, size erişen hezimete karşı metîn olmanız, endişe etmemeniz içün gam üstüne gam ile cezalandırdı, buyuruyor.

Ey hakîkat yolcusu!

Burada birinci gam: Zaferin elden gitmesi, Müslümanların kırılmasıdır. Ve tam bu gam ile yanarlarken Hazret-i Fahr-i Âlem'in şehid oldu haberinin çıkması da, ikinci gam oluyor ki, bu gam; bütün acıları unutturmuştu. Müslümanlar ağır imtihan geçiriyorlardı. Îmân-ı taklîdî eshâbı ile hakîkî mü'minler belli oluyorlardı.

Allah'a, Resûlüllah'a muhalefetin cezâsı ağır olur. Ezcümle bütün ahvâlinizi tedbîr ü tedvîr ve tanzîm eden Allah her şey'inize habîrdir. Yaptıklarınızdan haberdardır.

—

ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشٰى طَٓائِفَةً مِنْكُمْ
وَطَٓائِفَةٌ قَدْ اَهَمَّتْهُمْ اَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ
الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ اِنَّ الْاَمْرَ
كُلَّهُ لِلّٰهِ يُخْفُونَ فٖٓي اَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ
لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هٰهُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فٖي بُيُوتِكُمْ
لَبَرَزَ الَّذٖينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ اِلٰى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ
اللّٰهُ مَا فٖي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فٖي قُلُوبِكُمْ وَاللّٰهُ عَلٖيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿١٥٤﴾ اِنَّ الَّذٖينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ اِنَّمَا
اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللّٰهُ عَنْهُمْ
اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ حَلٖيمٌ ﴿١٥٥﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تَكُونُوا
كَالَّذٖينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِاِخْوَانِهِمْ اِذَا ضَرَبُوا فِي الْاَرْضِ
اَوْ كَانُوا غُزًّى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ
اللّٰهُ ذٰلِكَ حَسْرَةً فٖي قُلُوبِهِمْ وَاللّٰهُ يُحْيٖي وَيُمٖيتُ وَاللّٰهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصٖيرٌ ﴿١٥٦﴾ وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فٖي سَبٖيلِ اللّٰهِ
اَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿١٥٧﴾

154 — Sümme enzele aleyküm min ba'dil ğammi emeneten nü'àsen yağşà täifetün minküm ve täifetün kad ehemmethüm enfüsühüm yezunnùne billâhi ğayrelhakkı zannelcàhiliyyeti yekùlûne hel lenà minel'emri min şey'in kul innel'emre küllehu lillâhi yuhfùne fiy enfüsihim mà lâ yübdùne leke yekùlûne lev kâne lenà minel'emri şey'ün mà kutilnà hàhünà kul lev küntüm fiy büyùtiküm leberezelleziyne kütibe aleyhimülkatlü ilâ medàci'ıhim ve liyebteliyallàhü mà fiy sudùriküm ve liyümahhısa mà fiy kulûbiküm vallàhü aliymün bizàtissudùri.

Bu gamdan sonra Cenâb-ı Hak, tevbe ile rücû' edip, o nâdim olanlara fazl-ı Sübhânîsi olarak, emniyeti mu'cib hafif bir uyku inzâl eyledi. Uyku içinizden birtakımını sarıyordu, diğer birtakım ise can kaygusuna düşmüştü.

Âtıl, bâtıl, humûm u gumûm ile yoğurulmuş, makam-ı tefvîz ü teslimden uzaklaşmış olan hüviyyetlerinin derdine düşmüşlerdi. Allah'a zann-ı bâtıl yürütüyorlar, şân-ı Sübhânîsine yakışmayacak, câhiliyyet zamânının zanları ile hareket ediyorlar, gizli gizli kendilerine sual tevcih ediyorlardı:

"Allah'ın va'di nerede kaldı? Nerde zafer, hani ya nusrat?.." diye Resûlüllah'a işittirecek şekilde konuşuyorlar ve "Muhammed'in işi başa çıkmaz. Ebû Süfyân'ın ordusuna galebe edilmez" diye söyleniyorlardı.

Habîbim, onlara söyle:

Olan olmuş ve esbâblı esbâbsız olacak bütün işlerin hepsi Allah'ındır. Zamirlerinde gizlediklerini sana âşikâr etmezler.

Ey Ekmelerrüsul!

Onlar kendi aralarında baş başa kaldıkları vakit alay eder ve derler ki:

"Elimizde bir şey olsaydı burda maktul düşmezdik."

Habîbim!

Yine onlara söyle: Kazâ-yı Sübhânîmizin tecellîsinden

kim kendisini kurtarabilir? Nâsiyesinin perçeminden yakalanmış olan insan nereye kıpırdanabilir?

Şunu biliniz ki: Siz evlerinizden de dışarıya çıkmamış olsaydınız, katlolunma hakkındaki o takdîr-i Sübhânîyi bozamazdınız. Sebebleri görüp de konuşmayınız. Esbâb, irâde-i ilâhiyyeye muhtacdır. Fakat irâde-i ilâhiyye esbâba muhtac değildir. Binâenaleyh katli yazılmış olan kimseler yine çıkar maktiline giderdi.

Bu bir ibtilâdır. Cenâb-ı Hak, içinizde gizlediğiniz ihlâs ve nifâkı meydana koymak, kalblerindeki vesveseyi tathir ve tasfiye içün böyle yaptı.

Serâir ü zamâir ü hafâyâya muttali' olan Allah îman mahfazası olan sadrınızdakini de hakkıyle bilir.

155 — İnnelleziyne tevellev minküm yevmeltekalcem'àni innemestezellehümüşşeytànü biba'dı mà kesebù ve lekad afallàhü anhüm innallàhe ğafùrün haliymün.

Uhud'da, iki ordunun karşı karşıya geldiği gün içinizden yüz çevirenler, yâni merkezden ayrılmak, ganimetin peşinden gitmek gibi hallerde bulunanlar yok mu?.. Onları kazandıkları ba'zı amellerinden nâşi şeytân vesveseye vererek, ayaklarını kaydırmak istedi.

Allah, kullarının ahvâlini ıslah eden Rabb-i Müteâl, kalblerden geçen bütün günahları setreder, suçları bağışlar. Onların da suçunu bağışlamıştır. Gafûrdur, Halîmdir, cezâ vermekte acele etmez.

156 — Yâ eyyühelleziyne àmenù lâ tekûnù kelleziyne keferù ve kàlû lıhvànihim izà darebù fiyl'ardı ev kânù ğuzzen lev kânù ındenà mà màtù ve mà kutilû liyec'alallàhü zàlike hasreten fiy kulûbihim vallàhü yuhyiy ve yümiytü vallàhü bimà ta'melûne babasıyrün.

Ey hakkiyle Allah'a inananlar! Münâfıkların propagandalarına kanmayın. (Mü'min aldanmaz) aldanmayın.

Kâfir münâfıklar gibi olmayın. Onlar, seferde ölen, harbde şehid düşen, kardeşleri hakkında derler ki:

"Yanımızda olsalardı ölmezler ve öldürülmezlerdi." İşte bu kâfirler gibi olmayın. Cenâb-ı Hak bunu onlara dâğ u derum kılacaktır.

Allahü Teâlâ hükmüne galib ve kadirdir. Hem diriltir, hem öldürür ve işlediklerini görür.

157 — Ve lein kutiltüm fiy sebiylillâhi ev müttüm lemağfiretün minallàhi ve rahmetün hayrün mimmà yecme'ùne.

Ey zirve-i tevhîde çıkma isteyen mü'minler!

Allah'ın rızâsını taleb ederek, i'lâ-yı kelimetullah içün bu uğurda eğer ölürseniz veya katlolunursanız hiç şübhe etmeyiniz ki benliğinizi örtecek Allah tarafından bir örtü, mağfirete nâil olursunuz. Elbette o mağfiret, Allah'ın sizi esirgemesi, tevhîd-i zâta nâil olmak, iskat-ı izâfât ederek Hak'ta fânî olmak; bâtıl hüviyyetleri ile nefislerine tapan kâfirlerin topladıkları ni'metten, mâl ü ganâimden daha hayırlıdır.

—

(Sümme enzele aleyküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَلَئِنْ مُّتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ ﴿١٥٨﴾ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ
لِنتَ لَهُمْ ۖ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ۖ
فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ۖ فَإِذَا عَزَمْتَ
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾ إِن يَنصُرْكُمُ اللَّهُ
فَلَا غَالِبَ لَكُمْ ۖ وَإِن يَخْذُلْكُمْ فَمَن ذَا الَّذِي يَنصُرُكُم مِّن بَعْدِهِ ۗ
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾ وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَن يَغُلَّ ۚ
وَمَن يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ
نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾ أَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَن
بَاءَ بِسَخَطٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ ۚ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦٢﴾
هُمْ دَرَجَاتٌ عِندَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾ لَقَدْ
مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ
يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿١٦٤﴾ أَوَلَمَّا
أَصَابَتْكُم مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُم مِّثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّىٰ هَٰذَا ۖ
قُلْ هُوَ مِنْ عِندِ أَنفُسِكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾

158 — Ve lein müttüm ev kutiltüm leilâllâhi tuhşerùne.

Ey îmânında ihlâsı olanlar! Şunda da hiç şübhe etmeyiniz ki: Ölseniz de, öldürseniz de, ister mevt-i tabiî ile, ister mevt-i irâdî ile ne şekilde ölürseniz ölünüz âkıbet Allah'ın huzûrunda toplanacaksınız.

159 — Febimà rahmetin minallàhi linte lehüm ve lev künte fazzan ğaliyzalkalbi lenfaddù min havlike fa'fü anhüm vestağfir lehüm ve şàvirhüm fiyl'emri feizà azemte fetevekkel alellàhi innallàhe yühıbbülmütevekkiliyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Âlemlere rahmet olarak nâzil olan Habîb-i Ekremim!

Allah'ın sana husûsî bir ihsânı olan yaradılışındaki nezâkêt, nezâhet ve yumuşaklığın sebebi ile Uhud'da kaçanlar hakkında yumuşaklık gösterdin. Halbuki onlar tekdire müstahiktılar. Sen kusurlarını yüzlerine vurmadın, sert muamele de göstermedin.

Eğer sen kaba ahlâklı, kaskatı kalbli olsa idin hiç şübhesiz etrafındakiler darmadağın olurlar giderlerdi. Sen yine nübüvvetinin iktızâsı âlemlere rahmet olaraktan gönderilmenin tecellî-i sebebi ile terahhum et, yine kusurlarını afvet ve onlar hakkında benden mağfiret taleb et.

Ey hakîkat yolcusu!

Şunu bil ki, Cenâb-ı Hak kullarının afv olunması husûsunda onlar hakkında Habîbinin mağfiret niyâzına âşıktır.

Onun içün, onlar hakkında yâni tevbe edenler, nedâmet edenler hakkında istiğfâr et. Yine onları kendine muhâtab tut. Tenezzülât-ı Ahmediyyenle tenezzül et. Müşâvere eyle. Müşâvereden sonra bir kerre azmettin mi, karar verdin mi artık fütûr etme, Allah'a tevekkül et. Ondan sonra gayriye iltifat etme. Zira Allah kulunun umûrunda kendisini vekil edenleri sever buyurulmuştur.

Ey nûr-ı irfâna tâlib olan!

Âyet-i celîlede büyük incelik vardır. Bir def'a ta'lîm-i ümmet vardır. Hakîkî demokrasi esasları vardır. Zannolunmasın ki re'y-i Cenâb-ı Muhammedîye şebîh, muadil bir re'y vardır. Bil'-akis eshâbın tefeyyüz etmesine bahâne vardır.

160 — İn yensurkümullàhü felâ ğàlibe leküm ve in yahzülküm femen zelleziy yensurüküm min ba'dihî ve alellàhi felyetevekkelilmü'minùne.

Mü'minlere anlat Habîbim! Onları îkaz tarîkıyle söyle: Al-lah size yardım ederse yâni bütün umûrunuza lûtf ü fazlı ile tecellî ederse size galib gelebilecek hiçbir şey yoktur. Şayet sizden yardımını dirîğ ederse o tecellî-i celâl karşısında size kim yardım edebilir?

(Evet yardım edici de yoktur.)

Artık mü'minler, tam bir ihlâs ile, hâlis olarak Allah'a tevekkül etsinler.

161 — Ve mà kâne linebiyyin en yeğulle ve men yağlül ye'ti bimà ğalle yevmelkıyàmeti sümme tüveffà küllü nefsin mà kesebet ve hüm lâ yuzlemùne.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîle, münâfıklar Resûl-i Ekrem'in ismet-i nübüvvetine tecâvüz ederek (Bedr) ganâiminde kırmızı bir kadifenin kaybolmasında "öyle zannediyoruz ki onu Resûlüllah almıştır" demeleri üzerine nâzil olmuştur.

Cenâb-ı Hak Habîbinin, dolayısiyle bütün enbiyânın hıyânetten uzak olduklarını beyân buyuruyor: Ganâimi gizlice aşırmak emânete hıyânet etmek olur ki hiçbir peygambere câiz olmaz ve yaraşmaz.

Kim ki onu gizlice aşırırsa aşırdığı malı boynuna yüklenir de gelir. Yâni vebâlini taşır. Sonra herkese kazancı tamamıyle verilir. Onlar mahzûn ve mağdûr olmazlar.

162 — Efemenittebe'a rıdvànallàhi kemen bäe bisehatin minallàhi ve me'vàhü cehennemü ve bi'selmasıyrü.

İmdi, yaradılışındaki gayeyi duymuş, rûh-ı menfûh ile tekrîm edildiğini anlamış, ahsen-i takvîm sırrına mazhar olduğunun farkına varmış, Hakk'ın kendisi hakkındaki kazâ u kadere tamamıyle teslim olmuş, sahte benliğinden soyunmuş, iskat-ı izâfât ederek ma'rifetullah zevkınden başka bütün zevklerin geçici olduğunu duymuş, hulâsa, fânîyi bâki ile değişip, Hakk'ın cemâl-i Sübhânîsinde müstağrak kalarak cennet-i sıfat ve cennet-i zâta nâil olanlarla, sahte benliğinin kesafetinde kalmış, küfürde, şirkte, nifâkta, zulümde ısrar etmiş, âh almış, Allah'ın hışmına uğramış olanlar bir midir?

Hiç Allah'tan başka gayesi kalmamış, rızâsına teba'iyyetle hıyânetten sakınan kimse; kazâ-i ilâhiyyeye cephe alarak, hıyânetle Allah'ın gadabına uğrayan kimse gibi olur mu? Hâinlerin mekânları, onların yurtları cehennemdir.

Binâenaleyh Allah'ın hoşnûd olduğu, peşinden koşan kimsenin gideceği yer ile, Allah'ın gadabına siper olan kimsenin gideceği yer ayrıdır. Rızâ-i ilâhiyyeye mazhar olanlar hâinlere benzer mi?

Hâinlerin gidecekleri yer ne kötüdür?

163 — Hüm derecàtün ındallàhi vallähü basıyrün bimà ya'melûne.

O saîdlerle o şakîlerin saâdet ve şekavetleri nisbetinde Allah'ın yanında mevki'leri vardır.

Cenâb-ı Hak kullarının bütün hallerine muttali'dir. İşlediklerini görür, amellerinin derecelerini bilir, ona göre ecr ü cezâ verir.

164 — Lekad mennallàhü alelmü'miniyne iz be'ase fiyhim resùlen min enfüsihim ye'tù aleyhim àyàtihî ve yüzekkiyhim ve yü'allimühümülkitàbe velhıkmete ve in kânù min kablü lefiy dalâlin mübiynin.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîle, mü'minlere bir musîbet isâbet ettiği vakit, fütûr getirmelerinin yakışmayacağını ilân ediyor, ve Uhud Harbi'nin bidâyetinde muzaffer olup, ortasında biraz sarsıntı geçirmekle, "Bu başımıza gelen musîbet nereden" dedikleri içün Cenâb-ı Hak tesliyeli bir cevâb-ı Sübhânîde bulunuyor.

Ey zirve-i tevhîde çıkma isteyen!

Âyet-i kerîmenin beyânında ne büyük bir minnet-i ilâhiyye vardır:

Bütün âlem-i beşeriyyeti en kesîf bir zulmet perdesi kaplamıştı. İnsanlığa tevdi' edilen emânet-i ilâhiyye ortadan kalkmıştı. Artık beşeriyyete bir târih-i hidâyet açılması zamânı gelmişti. O ancak mahz-ı rahmet olan Hazret-i Muhammed aleyhisselâtü vesselâm ile açılacaktı.

İşte Cenâb-ı Hak böyle bir Resûl-i Zîşân'ının ümmeti bulunan mü'minlere, peygamberinin keremini ilân ediyor da:

Allahü Azîmüşşân mü'minler üzerine ziyâdesi ile in'am ü ihsânda bulundu. Zira onlara (yadırgamasınlar, muhâtab olabilsinler içün) kendi aralarından vahy-i Sübhânîsini takrir eder, Allah'ın âyetlerini okur, tevhîd caddesine çıkarır, sahil-i ahâdiyyete îsâl eder, kuvve-i fikriyyelerini terbiye eder, ahlâklarını tekâmül ettirir, onlara kitâb ve hikmet öğreterek asıllarına ve Rablerine kavuşmak ni'metleri ihsân eder peygamber göndermiştir. (Apaçık dalâlette iken) bu ikrâm ne büyük bir ni'mettir buyuruyor.

165 — Evelemmä esàbetküm musıybetün kad esabtüm misleyhà kultüm ennà hàzà kul hüve min ındi enfüsiküm innallàhe alâ külli şey'in kadiyrün.

Bu böyle iken, sizin iki mislini isabet ettirdiğimiz (yâni onlara iki kat musibet eriştirmişken), size bir musibet erişince mi, "Bu neden böyledir" dediniz.

Dikkat! Bu istifham serzenişe mahmûldür. Bedr'de düş-

man yetmiş maktul vermiş ve aynı zamanda da Uhud'da hem yetmiş maktul ve hem de yetmiş esir vermişti.

Buna işâreten Cenâb-ı Hak onlara, size erişen musibetin iki misli erişmiştir, buyuruyorlar.

Bunun fazlaca teessür ve hayreti mu'cib bir şey olmadığını, bu sahne-i şühûdda böyle tecellîlerin hikmet-i Sübhânîsi olduğunu ilân ederek: dinsizlerin, münâfıkların, mürtedlerin, "Eğer HAK üzerine olmuş olsa idiniz, Muhammed (aleyhisselâtü vesselâm) hakîkaten peygamber olsa idi, böyle musibetlere ma'ruz kalmamanız lâzım gelirdi" propagandalarını red ediyorlar ve ehl-i îmânın o dâr-ı imtihanda uğramış olduğu ibtilâlarla îmânlarının sarsılmamasına işâret buyuruyorlar ve Resûl-i Ekrem'ine: Onlara söyle ve de ki buyuruyor:

O sizin hezimetiniz kendi nefsinizden oldu. Sebebini önce haricte değil kendinizde arayınız. Emre muhalefet etmek, merkezi terketmek, Resûlümün sözünü dinlememek... Tabiî bu cezâsız kalmayacaktır. Binâenaleyh bu musîbet nereden geldi diye teessüf etmek değil, ibret alarak âtiye çalışmak lâzımdır.

Her şey'e kadir olan Cenâb-ı Hak (yârın sizi yine aziz kılar).

—

(Ve lein müttüm ev kutiltüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَمَآ اَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعٰنِ فَبِاِذْنِ اللّٰهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۙ
﴿١٦٦﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذِيْنَ نَافَقُوْا ۖۚ وَقِيْلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ
اللّٰهِ اَوِ ادْفَعُوْا ؕ قَالُوْا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَّا اتَّبَعْنٰكُمْ ؕ هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ
اَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْاِيْمَانِ ۚ يَقُوْلُوْنَ بِاَفْوَاهِهِمْ مَّا لَيْسَ فِيْ
قُلُوْبِهِمْ ؕ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُوْنَ ۚ ﴿١٦٧﴾ اَلَّذِيْنَ قَالُوْا لِاِخْوَانِهِمْ
وَقَعَدُوْا لَوْ اَطَاعُوْنَا مَا قُتِلُوْا ؕ قُلْ فَادْرَءُوْا عَنْ اَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ
اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿١٦٨﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
اَمْوَاتًا ؕ بَلْ اَحْيَآءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُوْنَ ۙ ﴿١٦٩﴾ فَرِحِيْنَ بِمَآ اٰتٰىهُمُ اللّٰهُ
مِنْ فَضْلِهٖ ۙ وَيَسْتَبْشِرُوْنَ بِالَّذِيْنَ لَمْ يَلْحَقُوْا بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ ۙ
اَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۘ ﴿١٧٠﴾ يَسْتَبْشِرُوْنَ بِنِعْمَةٍ
مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ اَجْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۚۛ ﴿١٧١﴾ اَلَّذِيْنَ
اسْتَجَابُوْا لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ مِنْۢ بَعْدِ مَآ اَصَابَهُمُ الْقَرْحُ ۛؕ لِلَّذِيْنَ
اَحْسَنُوْا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا اَجْرٌ عَظِيْمٌ ۚ ﴿١٧٢﴾ اَلَّذِيْنَ قَالَ لَهُمُ
النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوْا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ
اِيْمَانًا ۖۗ وَّقَالُوْا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ ﴿١٧٣﴾

166 — Ve mä esàbeküm yevmeltekalcem'àni febiiznillâhi ve liya'lemelmü'miniyne.

167 — Ve liya'lemelleziyne näfekù ve kıyle lehüm te'àlev kàtilû fiy sebiylillâhi evidfe'ù kàlû lev na'lemü kıtàlen letteba'nàküm hüm lilküfri yevmeizin akrebü minhüm lil'iymàni yekùlûne biefvàhihim mà leyse fiy kulûbihim vallàhü a'lemü bimà yektümùne.

(Dikkat edin! Uhud'da iki ordunun, yâni İslâm ordusu ile müşrik ordusunun çatıştıkları o gün), her ne nikmet isabet etti ise, kendinizden olmakla beraber Allah'ın izni iledir.

Sebebi de: Tam ihlâslı mü'minler ile (gönlünü Hazret-i Muhammed'e vermiş âşıklarla, evet muhabbette nâr da vardır, nûr da vardır. Nârında yanıp nûruna kavuşmak isteyenlerle) münâfık olanlar seçilsin içündür.

Mü'minlerin îmânı artsın, münâfıkların da nifâkı âşikâr olsun içündür. Zâhirinde vifâk, bâtınında küfr ü şikâk olan o münâfıklara: "Gelin bizimle beraber Allah yolunda kıtalde bulunun, düşmanımızı def'edin" denildiği zaman* istihzâ ederek: "Usûl-i harbi bilseydik, kıtalde bir maslahat görse idik dediğinizin peşinde koşar, size tâbi olurduk" dediler.

168 — Elleziyne kàlû lıhvànihim ve ka'adù lev età'ùnà mà kutilû kul fedreù an enfüsikümülmevte in küntüm sàdikıyne.

O münâfıklar birer bahâne ile, nifâk u şikâklarının neticesi olarak, evlerine kapanarak, ihvânları hakkında, yâni dinde se-

---

* Bu da'vette onlara ihtiyar verilmişti; âhırette inanmışsanız o uğurda çalışacaksınız, inanmamışsanız çoluğunuzu çocuğunuzu himâye uğrunda çalışacaksınız. Vatanınızı muhafaza edin denildi. O gün onlar mü'minlikten ziyâde küfre yakındılar. Esâsen bunlar, ağızları ile kalblerinde olmayanı söylerler, yâni içleri dışlarına uymaz. Söyledikleri kalblerinden gelmez. Halbuki Allah onların kalblerinde ne saklıdır onlardan daha iyi bilir.

bat eden akrabaları içün: "Bizi dinlemiş olsalardı maktul olmazlardı" dediler.

Habîbim! Ey Ekmelerrüsulüm! Bunlara söyle: Haydi bakalım sözünüzde gerçek iseniz kendinizden ölümü def'edin. Gücünüz yeterse ölüme çare bulun, ölümü öldürün, de.

169 — Ve lâ tahsebennelleziyne kutilû fiy sebiylillâhi emvâten bel ahyäün ınde rabbihim yürzekûne.

170 — Ferihıyne bimä âtâhümullâhü min fadlihî ve yestebşirûne billeziyne lem yelhakû bihim min halfihim ellâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenûne.

Allah uğrunda, fânîyi bâki ile değiştirtmek yolunda can verenleri sakın ölü sanmayın. Onların cesedlerinin hiss ü hareketten muattal kalması ile ölü iddiasında bulunmayın. Onlar Rableri nezdinde başka türlü bir hayat ile Cenâb-ı Hakk'ın bütün evsaf ve esmâsına mazhar olarak hay'dırlar.

Rabbileri nezdinde rızıklanırlar. Allah'ın zâtı ile ihsân ettiği o ni'metle şâdândırlar. Geride kalan gaziler içün de; kâm aldıkları, saâdette oldukları ve onlar içün hiç korku, endişe olmadığı müjdesi ile de mesrurdurlar.

171 — Yestebşirûne binı'metin minallâhi ve fadlin ve ennallâhe lâ yüdıy'u ecrelmü'miniyne.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîle, Uhud Harbi'nin hemen akabinde yapılan Hamre-i Esed gazvesi hakkında nâzil olmuştur ki: Meşhur Ebû Süfyân, ordusu ile Uhud'dan çekilip Revâh'a geldiklerinde: "Hatâ ettik, bu işi böyle bırakmayacaktık. Mâdamı ki çoğunu öldürmüştük, hepsinin kökünü kazıyacaktık, dönmeli ve bu işi temizlemeliyiz" diyerek döndüler, Müslümanlara tekrar hücum etmeye hazırlandılar.

Fahr-i Âlem bunu haber alınca Muhammedîlerin kuvvetini göstermek içün dostlarını teşvik etmiş, Ebû Süfyhan'ı tâkib

içün emir vermiş ve öyle muhrik bir kumanda ile emretmişlerdir ki: "Ebû Süfyân'ın başkumandanlığında bulunduğu müşrik ordusunu tâkib içün bugün bizimle hazır bulunacak olanlar ancak dünkü günümüzde hazır bulunanlar olacaktır. Onlar çıksın" buyurmuşlardır. İşte o vakit yetmiş kişi olarak çıkmışlar ve Peygamber-i Zîşân ile beraber hareket etmişlerdir. Medine'den sekiz mil mesafede bulunan Hamre-i Esed'e kadar gidilmiştir.

Bu öyle bir sefer idi ki: Eshâb yaralı idiler. Birbirlerini acılar içinde nöbetleşe taşıyorlar ve tek Cenâb-ı Hak'tan görecekleri büyük ihsânda bir noksanlık olmasın içün, bu mezâhime aşk ile, şevk ile katlanıyorlardı.

Onlar, verilen ni'met ve inâyet, Allah'ın mü'minlere olan mükâfâtı zâyi' etmeyeceği müjdesi ile mesrûr olurlar.

172 — Elleziynestecàbù lillâhi verresùli min ba'di mä esàbehümülkarhu lilleziyne ahsenù minhüm vettekav ecrün azıymün.

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hak, Uhud'da yaralanıp da yaralı yaralı tekrar Uhud'dan daha dehşetli bir heyecan, azamet ve vekarla Allah'ın düşmanları üzerine dâvet edildiği vakit icâbet eden gaziler hakkında buyuruyor:

Hak'ta fânî olmuş, Resûlüllah'ın göstermiş olduğu makam-ı istikamette durmuş, nefsinin hayrını ayağının altına almış, kırmış olan o mü'minler, mecruh oldukları halde Allah'ın ve Resûlüllah'ın emrine icâbet ettiler, itâatın en güzelini yaptılar, Hakk'a, Resûlüllaha muhalefet edeceğiz diye çok saygı ettiler. İşte onlar içün ecr-i azîm vardır.

Ey zirve-i tevhîde çıkma isteyen! Dikkat edersen, Cenâb-ı Hak, "büyük ecir vardır" diyor da, cinsini zikretmiyor. Yâni: Sizin idrâk-i tasavvurunuza sığmayacak bir sûrette karşılanacaktır. Şân-ı ulûhiyetime nasıl yakışırsa o şekilde mükâfatlandıracağım buyuruluyor.

Dikkat! Âyet-i celîle, Uhud'daki zevât-ı âliyye hakkında nâzil olmuş, geçmiştir zannedilmemeli.

Kur'ân-ı Mübîn'in ahkâmı kıyâmete kadar bâki olduğundan her âyeti her an nâzil olmaktadır.

Binâenaleyh bu sahne-i şühûdda Allah'ın Resûlünün ve dînin dostları da, düşmanları da mevcûddur.

İnsanlar ba'zan harb meydanında kalıplarından yaralanırlar, ba'zan da o yaradan daha ağır bir şekilde Hak nâmına rûhlarından mecruh düşerler.

İşte bu âlem-i ibtilâda Hak ve hakikat uğrunda gerek meydân-ı mücâhede-i gazâda, gerek meydân-ı mücâhede-i riyâzatta yararlanarak darılmayıp, dayanıp Hakk'a ve Resûlüne itâatta kusur etmeyecek olursa, aynı âyet-i celîleye mâsadak olduğu, yâni, o ecr-i azîme lâyık olduğu âşikârdır.

173 — Elleziyne kàle lehümünnàsü innennàse kad ceme'û leküm fahşevhüm fezàdehüm iymànen ve kàlû hasbünallàhü ve nı'melvekiylü.

Bu âyet-i celîlede Cenâb-ı Hak, hakîkî mü'minlerin, dinsiz ve edebsiz propagandası ile, mugalâtalı telkinleri ile îmânlarında sarsıntı olmayacağını, bilakis îmânlarının artacağını buyuruyorlar.

Îmânı gaye ittihaz edenlerle ve bu âleme geliş ve gidişteki hikmeti duyanlarla, Hak'tan gafil olanlar, Allah'a düşman olanlar (yâni Ebû Süfyân ve eshâbı) toplandılar, mü'minlere: "Hangi kudretinize, kuvvetinize güvenip de her cihette sizden üstün olan kuvvetle çarpışmaya kalkarsınız?" dediler. Mü'minlerin, dehşetli ma'neviyatlarını kıran sözler karşısında tevhîde yakînleri arttı ve Hakk'ın kuvvette değil, kuvvetin Hak'ta olduğuna yakîn hâsıl ettiler de, Hak'tan mâadâ vücûdu nefy ederek "hasbünallah ve ni'mel vekîl" diye cevab verdiler. (Ve millet-i İbrâhîm olduklarını isbat ettiler.)

Zira Hazret-i İbrâhîm'i Nümrut, yâni sevdâ-yı Rubûbiyyet

dâvasında bulunan o azılı hükümdar ateşe atarken, Cenâb-ı İbrâhîm aleyhisselâm, Hazret-i Cibrîl'in "Emrine müsahharım" sözüne karşı:

"Allahü Azîmüşşân hayâtımızda da, memâtımızda da bize kâfidir. Hem o, ne güzel vekildir" buyurmuştu da, bu niyâzı üzerine Cenâb-ı Hak, nârı ona gülistan eylemişti. Ateş, "Yâ nâr kûnî berden ve selâmen..." emri ile karşılaşmıştı.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîledeki: "Hasbünallah ve ni'mel vekîl" cümle-i celîlesini Hazret-i İbrâhîm'in ağzı ile her kim söyleyecek olursa aynı sırra mazhar olacağında hiç şübhe yoktur. Fakat ağzı ile "Allah'ı vekîl ettim" der de, haricte de vekîl aramaya kalkarsa; Cenâb-ı Hak: Kulum! Ben ne kusur ettim de beni azlettin, diye insanın sırrına gayet ağır bir itâbda bulunur.

—

(Ve mà esàbeküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوٓءٌۙ وَاتَّبَعُوا
رِضْوَانَ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾ اِنَّمَا ذٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ
يُخَوِّفُ اَوْلِيَاءَهُۖ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ
﴿١٧٥﴾ وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِۚ اِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا
اللّٰهَ شَيْـًٔاۜ يُرِيدُ اللّٰهُ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِي الْاٰخِرَةِۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ﴿١٧٦﴾ اِنَّ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْكُفْرَ بِالْاِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا
اللّٰهَ شَيْـًٔاۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
اَنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ خَيْرٌ لِاَنْفُسِهِمْۜ اِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا اِثْمًاۚ وَلَهُمْ
عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٧٨﴾ مَا كَانَ اللّٰهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلٰى مَا اَنْتُمْ
عَلَيْهِ حَتّٰى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِۜ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُطْلِعَكُمْ
عَلَى الْغَيْبِ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَاٰمِنُوا
بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِۚ وَاِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ اَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٩﴾
وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَهُمْۜ
بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْۜ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ وَلِلّٰهِ
مِيرَاثُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٨٠﴾

174 — Fenkalebù binı'metin minallàhi ve fadlin lem yemseshüm sûün vettebe'ù rıdvànallàhi vallàhü zù fadlin azıymin.

Fânîyi bâki ile tebdîl eden onlar vücûd-ı hakîkî ile geri döndüler. Hiçbir zarar dokunmaksızın selâbetle avdet ettiler. Allah'ın rızâsına tâbi oldular da, cennet-i sıfâta, cennet-i zâta nâil oldular. Hakk'a teslim olanlara karşı Allah büyük inâyet sâhibidir.

Allahü Azîmüşşân fazl-ı azîm sâhibidir.

175 — İnnemà zàlikümüşşeytànü yühavvifü evliyäehu felâ tehàfùhüm ve häfùni in küntüm mü'miniyne.

(Sizi Hak ve hakîkat yolunda Resûl-i Ekrem'ime tâbi olarak, cihâd husûsunda korkutmak isteyenler ve bu husûsta toplanıp haber yayanlar) ancak şeytândır.

Müfessirînin beyânına göre: Buradaki şeytândan murad: Meşhur Ebû Süfyân olduğu söylenmiştir.

Âyet-i celîledeki incelik: İnsanı, Allah ve Resûlüllah uğrunda ve Habîb-i Ekrem'e ittiba' husûsunda korkutmaya çalışanlara Cenâb-ı Hak, şeytân ismini veriyor.

Binâenaleyh o günün Ebû Süfyân'ı olduğu gibi, her zamânın dîninin düşmânına da âyet-i celîlenin açık beyânına göre bu hitab tecellî ediyor.

Âyet-i celîlenin aşağısında Cenâb-ı Hak:

"Ey müslümanlar! eğer siz hâlis mü'min iseniz şeytânın ne kendinden, ne dostlarından korkmayınız, benden korkunuz. Mü'minin şânına yakışan odur. Zira hakîkî mü'min in'âm u intikamda benim nasıl kadir olduğumu bilir" buyuruyor.

Evet mâni, mu'tî, dâr, nâfi' ancak Allahü Azîmüşşân'dır.

Ne güzel söylemişler:

"Ger şeved zerrât-ı âlem hîle pîç,
Bâ kazâ-yı âsumân hîçendi hîç."

Bütün kâinâtın zerreleri ittifak etseler de bir kimse içün hîle dokusalar, kazâ-yı âsumândan hükmü verilmedikçe dırıltıdır.

176 — Ve lâ yahzünkelleziyne yüsàriùne fiylküfri innehüm len yedurrullàhe şey'en yüriydullàhü ellâ yec'ale lehüm hazzan fiyl'àhıreti ve lehüm azàbün azıymün.

Ey Ekmelerrüsul!

Münâfıkların aleyhinde propaganda ederek: "Muhammed sırf maksad-ı siyâsî ile hareket eden bir inkılâbçıdır. Gayesi melik olmaktır. Bunun da böyle olduğuna hâdiseler şâhiddir. Zira işler ba'zan lehine, ba'zan aleyhine gidiyor" sözleri ile mahzun olma. İrtidâd edenlerin bir zararı olacak diye de üzülme. O, zulmetlerinin kesâfetlerinde boğulan, Hak ve hakîkati örtmek isteyenlerin sana zararları olamaz, Allah'ın dostlarına bir şey yapamazlar.

Ne olacak olacak neticede bize dönecekler.

Allah, küfürleri hakkındaki takdîri tecellî ettirecek. Âhırette hiçbir behreleri olmamasını istiyor.

Küfürlerini ilân ederek insanlıktan isti'fa eden o kimseler içün acı, büyük bir azâb vardır.

177 — İnnelleziyneşterevülküfre bil'iymàni len yedurrullàhe şey'en ve lehüm azàbün eliymün.

Âyet-i celîlenin mürtedler hakkında olduğu âşikârdır.

Îmâna bedel küfrü satın alanlar, o şiddet-i nifâklarından dolayı, buğz u hasedlerinden nâşî îmânı terkederek küfre girenler yok mu? Zâtında ganî olan Allah'a karşı îmânı küfr ile tebdîl ettiklerinden, bu işi kendi ihtiyârları ile yaptıklarından dolayı hiçbir zaman zarar vermezler.

Lâkin onların bu irtidadlarına karşı ne kadar acıklı bir azâb vardır.

178 — Ve lâ yahsebennelleziyne keferû ennemà nümliy le-

hüm hayrün lienfüsihim innemà nümliy lehüm liyezdàdù ismen ve lehüm azàbün mühiynün.

Sakın o kâfirler kendilerine mühlet vermekliğimizi, zâhirî âlâyiş içinde yaşatmamızı kendi haklarında hayırlı sanmasınlar. Bu husus hep azâblarının artması içündür.

Hayât-ı ebedîde kibr ü inadlarının, küfr ü nifâklarının karşılığı olarak kendilerini zelîl edici bir azâb vardır.

179 — Mà kânallàhü liyezerelmü'miniyne alâ mä entüm aleyhi hattà yemiyzelhabiyse minettayyibi ve mà kânallàhü liyutli'aküm alelğaybi ve lâkinnallàhe yectebiy min rüsülihî men yeşäü feàminù billâhi ve rüsülihî ve in tüminù ve tettekù feleküm ecrün azıymün.

Ey zirve-i tevhîde çıkmak isteyenler!

Cenâb-ı Hak münâfıkların sizinle düşüp kalkmalarına, onların sizden imiş gibi görünmelerine ilânihâye müsâade etmez.

Bir ibtilâ ile, yalnız lisânen tasdik edenlerle, hem lisânen, hem kalben tasdik edenleri derhal ayırır.

Evet, Cenâb-ı Hak mü'minleri asla bulundukları karışık hâlde bırakmazdı. Habîs ile tayyib ayrılacaktı. O tertemizi nâpâkden ayıracaktı. Yâni nifâkta israr ile îmânda israr edenler birbirlerini temyiz edeceklerdi. Mü'mini kazâ-yı ilâhîden hoşnud ve râzı, teslimiyyet sancağı altında, münâfıkı da sahte benliğine mağrur, zulmet âlemi altında toplayacaktı.

(Cenâb-ı Hak bu âlem-i hikmette bunları birer esbâba bağlamıştı. Zira herkes kalb âlemine âgâh olamazdı. Bu husûsu Cenâb-ı Hak esrâr-ı zâtiyyesinin hâmili olan ve arz üzerinde kendisine nâib kıldığı peygamberine ve onların vârisleri olanların, seçtiklerine ihsân etmişti. Evet peygamberlerine vahy ile, velîlerine de ilhâm yolu ile dilediği kadar mugayyebâtı bildiriyordu. Fakat herkesin kalbinin îmân veya nifâk ile dolu olup olmadığını anlayabilmesi içün şühûd âleminde de böyle esbâb

halkeylemişti. Bütün umûr u husûsa ait bilgi, emrine galib ve alîm olan zât-ı Sübhânîsine aiddir.)

İmdi ey hâlis îmân iddiasında bulunanlar!

Artık şeâir-i îmânı muhafaza etmek isterseniz Allah'a ve peygamberlerine îmân edin. Ve bu hususta saygı gösterin, yâni münâfıklardan ayrılın, küfre meyledenlerden dost ittihaz etmeyin, Allah'ın dostu ile düşmanını seçin, dostuna dost, düşmanına düşman kesilin. O vakit sizin içün kayıtlanmamış, ölçüye sokulmamış hâtır u hayâle gelerek bozulmamış ecr-i azîm vardır.

Âyet-i celîlenin enfüs mânâsına gelince:

İnsan iklîm-i vücûdünde nefsin sıfatları ile kalbin sıfatlarını ayırmalıdır.

Nefsin sıfatları huzûzât-ı şeytâniyye ile ve hevâ ü hevesi dâvetle meşguldür.

Kalbin sıfatları da ihlâs ve yakîn ile mükâşefe ve müşâhede ile meşguldür. Bunun neticesi ma'rifetullah zevkı ile dolmaktır.

180 — Ve lâ yahsebennelleziyne yebhalûne bimä àtàhümullàhü min fadlihî hüve hayren lehüm bel hüve şerrün lehüm seyütavvekùne mà behılû bihî yevmelkıyàmeti ve lillâhi miyràsüssemàvàti vel'ardı vallàhü bimà ta'melûne habiyrün.

Cenâb-ı Hak bu âyet-i kerîmesinde mîrasın bir kanûn-ı ilâhî olduğunu beyân ediyor. Aynı zamanda mîras-ı semâvî ve mîras-ı arzîden bahsediyor:

Mîras-ı semâvî: Nübüvvet ve vilâyet. Mîras-ı arzî de mâlîdir. Fakat haddi zâtında bunların hakîkî sâhibi Cenâb-ı Hak'dır.

Şimdi insan, Hakk'ın ihsân etmiş olduğu müstear ni'meti, bizâtihî kendisinin zanneder de semâvât ve arz'da olan mal ve mülkün vârisi Cenâb-ı Hakk'ın olduğunu görmeyerek, benim zanniyle cimrilik gösterirse hakkında hayır olmaz. Hulâsa, gerek ma'nevî malda, (ilim gibi) gerek maddî varlıkda hasislik

gösterenler, Hakk'ın malını imsâk edenler sakın, bu hâlin kendileri hakkınnda hayırlı olduğunu sanmasınlar. Belki doğrudan doğruya o ni'met onlarda nikmet olmuştur, şerre inkılâb etmiştir. Onun içün Cenâb-ı Hak: "Malın hayırlısı Allah uğrunda infâk olunandır" buyurmuşlardır.

O, hasislik edip imsâk ettikleri şey; kıyâmet gününde boyunlarına ateşden bir halka, (ayrılık tasması, hicrân halkası olarak) takılacaktır. Cenâb-ı Hak işlediklerinizden (işlediklerinden) haberdardır.

Evet, mütevahhid ve müteferrid olan zât-ı ecell-i a'lâ, milkinde, melekûtunda yapılan mecâzî tasarruflardan habîrdir. Bütün akvâliniz, ahvâlinizden haberdardır. O'ndan başka mâni, mu'tî yoktur.

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hak bu kadar açık beyânda bulunduktan sonra beşer acaba neye sahte benliğinden vazgeçemez?.. Halbuki bu benlik onu çok dar bir sâhada bırakır. Bunun daha tatlı ve geniş bir yolu vardır.

Evet fânîyi bâkî ile değişse yâni kendisindeki varlığın Hakk'ın olduğunu görse ve bu görüşü îmân gözüyle olsa, o vakit bütün kâinâtı Hak'la tasarruf eder, Ferş'den Arş'a kadar olan sâha sivrisineğin kanadı kadar gelmez.

—

(Fenkalebù binı'metin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

لَقَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓا اِنَّ اللّٰهَ فَقِيْرٌ وَّنَحْنُ
اَغْنِيَآءُ ۘ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوْا وَقَتْلَهُمُ الْاَنْۢبِيَآءَ بِغَيْرِ
حَقٍّ ۙ وَّنَقُوْلُ ذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ﴿١٨١﴾ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ
اَيْدِيْكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ ﴿١٨٢﴾ اَلَّذِيْنَ قَالُوْٓا
اِنَّ اللّٰهَ عَهِدَ اِلَيْنَآ اَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُوْلٍ حَتّٰى يَاْتِيَنَا
بِقُرْبَانٍ تَاْكُلُهُ النَّارُ ؕ قُلْ قَدْ جَآءَكُمْ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِيْ
بِالْبَيِّنٰتِ وَبِالَّذِيْ قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوْهُمْ اِنْ كُنْتُمْ
صٰدِقِيْنَ ﴿١٨٣﴾ فَاِنْ كَذَّبُوْكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِكَ
جَآءُوْ بِالْبَيِّنٰتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتٰبِ الْمُنِيْرِ ﴿١٨٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ
ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ؕ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُوْرَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ
فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ ؕ وَمَا
الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ ﴿١٨٥﴾ لَتُبْلَوُنَّ
فِيْٓ اَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ ۟ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا
الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْٓا اَذًى كَثِيْرًا ؕ وَاِنْ
تَصْبِرُوْا وَتَتَّقُوْا فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُوْرِ ﴿١٨٦﴾

181 — Lekad semı'allàhü kavlelleziyne kàlû innallàhe fakıyrün ve nahnü ağniyä'ü senektübü mà kàlû ve katlehümül'enbiyäe biğayri hakkın ve nekùlü zùkù azàbelhariykı.

Semi' ü Alîm olan Allah kendisine cephe alanların, istihzâ yolu ile: "Allah fakirdir, biz zenginiz" diye konuştuklarını işitti. (Bu konuşma, karz-ı hasen hakkındaki âyet nâzil olduktan sonra nâzil olmuştur. Cenâb-ı Hak karz-ı haseni kendisine izâfe edince, bunun üzerine müşrikler, "Allah fakir, bizden istikraz ediyor" dediler.) Onların dediklerini, peygamberleri nâhak yere katlettiklerini hıfzediyoruz, defter-i a'mâle yazacağız. Onlara bu sözlerinin bu tavırlarının, sahte edâlarının cezasını verirken çayır cayır yakan azâbı tadınız diyeceğiz.

182 — Zàlike bimà kaddemet eydiyküm ve ennallàhe leyse bizallâmin lil'abiydi.

Bu azâb, irtikâb ettiğiniz amellerden olmuştur. Elinizin emeğinden tutuşmuştur. Yoksa Allah hiçbir zaman kulları içün zulm edici değildir. Sizin zulmünüzün muktezâsı bu şekilde karşılanıyorsunuz.

183 — Elleziyne kàlû innallàhe ahide ileynä ellâ nü'mine liresùlin hattà ye'tiyenà bikurbànin te'külühünnàrü kul kad cäeküm rüsülün min kalbiy bilbeyyinàti ve billeziy kultüm felime kateltümùhüm in küntüm sàdikıyne.

Resûl-i Ekrem'e îmân etmeyenler, Allah'a iftirâ edenler, bunlardan bir kısım yahudiler, Tevrât'a da iftirâ ederek "Bize ateşin yaktığı bir kurban getirmedikçe hiçbir peygambere inanmamamıza Allah'ın emri var" dediler.

Halbuki böyle diyenlere de ki: "Benden evvel birtakım peygamberler açık mu'cizât ile dediğiniz kurbanı getirmişlerdi. Dâvânızda sâdık iseniz neye onları öldürdünüz?"

184 — Fein kezzebùke fekad küzzibe rüsülün min kablike cäù bilbeyyinàti vezzübüri velkitàbilmüniyri.

Ey Ekmelerrüsul!
Eğer onlar seni inkâr ederlerse onların o tekzîbinden dolayı üzülme. Onlar senden evvel apaçık mu'cizelerle gelen peygamberleri de tekzîb ettiler. Mu'cizeleri, Zebûrlar'ı, Tevrâtlar'ı, İnciller'i de inkâr ettiler. Kitâb ile gelen peygamberler de tekzîb olunmuşlardı. (Fakat ki fâide ölümü öldüremiyorlar, kabrin kapısını kapayamıyorlar.)

185 — Küllü nefsin zäikatülmevti ve innemà tüveffevne ücùreküm yevmelkıyàmeti femen zuhziha aninnàri ve üdhılelcennete fekad fàze ve melhayàtüddünyà illâ metà'ulğurùri.

Herkes ölümü tadacaktır. Bu âlemde kazanmış olduğu vücûd-ı müktesebe-i ma'neviyyesi ile haşrolacaktır. Mükâfatlarınız kıyâmet günü tamamıyle verilecektir. Cehennemden uzaklaştırılıp Cennete girebilen murâdına ermiş olacaktır. Evet, dünyanın hayâtı gurur ve hayâlden ibarettir.

İmâm-ı Alî Kerremallahü Zâtehû Hazretleri dünyâyı şöyle ta'rîf etmişlerdir:
"Dünyâ hezâr âşina bir fâhişeye benzer, ikbâlinde hud'a, idbârinda fecîa vardır. Zâhirde bal gibi tatlı, fakat içinde semm-i katil vardır. Misâl-i mütelâşiyânedir."

186 — Letüblevünne fiy emvàliküm ve enfüsiküm ve letesme'unne minelleziyne ùtülkitàbe min kabliküm ve minelleziyne eşrekû ezen kesiyren ve in tasbirù ve tettekù finne zàlike min azmil'ümùri.

Muhakkak surette (sizi size anlatmak içün, sizi size âşikâr bildirmek içün imtihan muamelesine tâbi tutulacaksınız). Mata'-ı dünyaya o gurur mata'ına (masa, kasa, câh, emvâl ü evlâd

gururuna aldanıp saplanmayınız. Bunların hepsinden tecrübeden geçeceksiniz. Bunlarla yâni mallarınızla, canlarınızla birçok mihnete ma'ruz olacaksınız.)

Emvâliniz telef de olacak, canlarınızda tecrübeler de geçireceksiniz. Maktul düşenleriniz de olacak. Sizden evvel kitâba nâil olan müşriklerden çok ezâ duyacaksınız. Kitâbsız, dinsizlerden çok kötülükler de göreceksiniz.

Eğer tevhîdden duymuş olduğunuz zevk ile bu mihnetler sizin üzerinizde te'sîrini göstermez, sabr edenler de evâmir-i ilâhiyyeye ta'zimkâr, mahlûkuna karşı şefekatkâr olur, belâyı bal ederseniz Allah'ın istediği şekilde kul olur (ve alın akı ile bu imtihanı vermiş olursunuz). Fakat bu işler kuvvetli azm ile olur. Yâni işlerde azim göstermeklik ile meydana gelir ki, o azim de aşk u muhabbetten doğar.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu mata'-ı dünya imtihanında âşıklar birinci olarak geçerler. Zira âşıkın nazarında Hakk'ın zînetinden başka bir şey yoktur. O nefsini mütalâa ettiği vakitte yalnız Hakk'ın zînetini görür.

Maddeye tapanlar eşyayı Hak'sız gördüklerinden sahte benliklerine mağlûb olurlar. Fir'avn neş'esinde kalırlar. Onun içün kul kendi nefsini mütalâa ettiği vakitte Hakk'ın zînetinden mâadâ bir şey görmezse, lisân-ı Hak ile konuşur.

Mansûr'un "enelhak" kelimesi gibi... Eşyâyı Hak'sız görür, şirk sâhasında kalırsa lisân-ı kahr ile konuşur.

Fir'avn'ın "ene rabbükümül a'lâ" demesi gibi...

—

(Lekad semi'allàhü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَإِذْ أَخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ
لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ
ثَمَنًا قَلِيلًا ۖ فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ
بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ
بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ
وَالْأَرْضِ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨٩﴾ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ
وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾
الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلٰى جُنُوبِهِمْ
وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا
بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ
النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ ۖ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾ رَبَّنَا
إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ
فَآمَنَّا ۚ رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا
وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿١٩٣﴾ رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلٰى رُسُلِكَ
وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿١٩٤﴾

187 — Ve iz ehazallàhü miysàkalleziyne ùtülkitàbe letübeyyinennehu linnàsi ve lâ tektümùnehu fenebezùhü veräe zuhùrihim veşterev bihî semenen kaliylen febi'se mà yeşterùne.

Ey Ekmelerrüsul!

Size eziyet veren ehl-i kitâba nâil olanlardan hani Allah bir mîsak almıştı.

Ellerindeki kitâbda (sen apaçık bildirilmiştin). Onlar da o kitâbda senin beyân olunduğunu halka beyân edeceklerdi. Hakîkat ketmolunmayacaktı. Bu hususta hiçbir şey'i saklamayacaklardı. Tebdîl ü tağyîr olunmayacaktı. Evsâf-ı nübüvvetin bildirilmişti.

Bunlar mîsâkı arkalarına attılar, nefs-i emmârelerinin semen-i kalîline hayât-ı ebedîlerini baht-ı sermedîlerini sattılar. Ulemâ geçinen bu sınıf dîni rüşvet mukabilinde bıraktılar, neticesi cîfeye inkılâb edecek semen-i kalîle yâni mata'-ı dünyaya değiştiler.

Kendi ihtiyârları ile Hak ve hakîkatı gizlemek, evsâf-ı Muhammedîyi örtmek suretiyle ne kötü alışverişte bulundular.*

188 — Lâ tahsebennelleziyne yefrehùne bimä etev ve yühıbbùne en yuhmedù bimà lem yef'alù felâ tahsebennehüm bimefàzetin ve lehüm azàbün eliymün.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîle ehl-i gurûrun, ehl-i nifâkın ve medh olunmasını isteyenlerin azâba lâyık olacaklarını apaçık beyân ediyor.

Ey hakîkî mü'min!

Zannetme ki: Hud'alarla, nifâklarla (dînin moda olduğu vakitte dindar gözükerek lisanı ile mü'min olduğunu söyleyip,

* Bu husûsun, Meş'al-i Felâh nâm kitâbımda uzun boylu îzahı yapılmıştır.

kalbi ile inkâr ve insanları aldattım) iddiasında bulunanlar ve o münasebetle ferahlananlar, getirdikleri şey ile şâd olup da, yapmadıkları ile öğülmesini isteyenler, mensi ve mühmel bırakılacak, kurtulacaklardır, azâb edilmeyecek bir yerde bulunacaklardır. Onlar içün yevm-i cezâda, müminlerin mün'ime kavuştukları anda azâb-ı elîm vardır.

189 — Ve lillâhi mülküssemàvàti vel'ardı vallàhü alâ külli şey'in kadiyrün.

Ey ahmak inadçılar!

İmhâl-i ilâhîden mağrur olan zavallılar!

Şunu bilin ki: Bu neş'e-i ûlâda yaptığınız; neş'e-i uhrâda karşılanacaktır. Semâvâtın, âlem-i ervâhın, arzın, âlem-i tabiiyye ve eşbâhın melîki O'dur.

İstediği gibi tasarruf eder, istediğini istediğine verir, istediği vakit alır. Bir şey'i her şey, her şey'i bir şey yapar. Hükmüne galibdir, kendisi içün zaman mekân olmadığından mühlet verir, fakat ihmâl muamelesinden münezzehdir. Mülk-i melekûtunda müteferrid ve azîzdir. İn'âm u intikama kadirdir. Bilâ fütûr ve kusur istediğini yapar. Her şey'e kadirdir.

190 — İnne fiy halkıssemàvàti vel'ardı vahtilâfilleyli vennehàri leàyàtin liüliyl'elbàbi.

Basar u basiretini cem'ederek, gözünü Hak'da fâni kılarak kâinata nazar-ı ibretle bakıp netice alanlar, yerleri, gökleri yaratmada gecenin ve gündüzün gelip gitmesinde eshâb-ı ukul içün, Allah'ın vahdâniyyet-i zâtîsine ve kadir-i mutlak olduğuna âşikâr apaçık, kat'î bürhân vardır.

191 — Elleziyne yezkürùnallàhe kıyàmen ve ku'ùden ve alâ cünùbihim ve yetefekkerùne fiy halkıssemàvàti vel'ardı rabbenà mà halâkte hàzà bàtılen sübhâneke fekınà azàbennàri.

İşte ulü'l-elbâb, yâni ma'rifetullah zevkını tadanlar, tevhîdin lübbüne vâsıl olup da kışırda kalmayanlar ve vâsılîn; ayakta iken, otururken, yan yatarken, hulâsa her bir sûrette Allah'ı zikrederler.

Göklerin ve yerin hilkatini düşünürler ve derler ki: Bâtıl hiçbir zerre halketmemişsin. Boş yere akıllarımıza, havâsımıza, idrâkimize gelen şeylerden seni tenzih ederiz. Şân-ı ulûhiyyetine yakışmayan şeylerden münezzehsin. Lûtfunla bizi muhafaza et. Vech-i keremini mütalâada gaflette olduğumuz zaman bizi ihâta edecek olan nârın azâbından koru.

192 — Rabbenä inneke men tüdhılinnàre fekad ahzeytehù ve mà lizzàlimiyne min ensàrin.

Yâ Rabbi!

Sen Azîmüşşân (zulme dîvân durup, küfre rızâ göstererek, sahte benliği ve şirk kiri ile kirlenen, suyun ve toprağın temizleyemeyeceği pislikle pislenen o kimseyi ki), ebedî nâra koyarsın; onu mahrûmiyyet ateşi ile yakarak hicrân azâbına sokarak rüsvâ etmiş olursun.

Nefsine tapıp da, Hakk'a tapmamanın cezâsını, onu makam-ı zillete dikerek verirsin.

Gayre rü'yet edip Hakk'a bakmamakta ısrar eden zâlimlerin, bu mahrûmiyyet azâbını kaldırmaklığa o tard olmaya, huzûr-ı cemeâl-i Sübhânîden kovulmaya meded edicileri de yoktur.

193 — Rabbenä innenà semı'nà münàdiyen yünàdiy lil'iymàni en àminù birabbiküm feàmennà rabbenà fağfir lenà zünùbenà ve keffir annà seyyiàtinà ve teveffenà me'al'ebräri.

Yâ Rabbi!

Biz Resûl-i Ekrem'in, O Habîb-i edîbinin dâvetini işittik, ahkâmı eskimeyeceği tahakkuk eden, ratb u yâbis, her şey'i

cem'eden kitâb-ı mübîni duyduk, Rabbinize îmân edin diye dâvette bulunulduk. Bu dâvete aşk ile icâbet ederek îmâna geldik, tevhîdine kail olduk, sana muhatab bulunduk, îmân getirdik, kalbimizle kabul ettik. (Kalıbımızla bu îmânın âsârını gösterdik.)

Yâ Rabbi!

Ey nûrü'l-envâr'ın hâlikı!

Artık bizim hüviyetimizi, enâniyyetimizi, büyük küçük günahlarımızı örtbas et. Îmânımıza şâhid ol, ona bağışla. Vech-i kerîmini mütalâa ile bizi şereflendir. Seyyiâtımızı temizle, vücûd şâibesinden geçirt. Mertebe-i yakîn hâsıl olsun da vahdet zevkini tadalım, fâniyi bâki ile değişelim, sıfâtını görelim de sıfâtımızdan geçelim. Ef'âlini görelim de ef'âlimizi terkedelim, son nefesimizi sende fânî olanlarla beraber al.

194 — Rabbenà ve àtinà mà ve'adtenà alâ rüsülike ve lâ tuhzinà yevmelkıyàmeti inneke lâ tuhlifülmiy'àde.

Yâ Rabbi!

Resûl-i Ekrem'inle bize va'dettiğini ver. Kıyâmet gününde (o melek kordonu arasında toplan kumandası ile bizi topladığın zaman) bizi mahrum etme.

Makam-ı ubûdiyyetinde durmamıza tâkat ver de yevm-i kıyâmette sana mülâkî olduğumuz zaman en büyük va'din olan şeref-i likandan mahrum kalmayalım.

Sen, kullarına lûtf u kereminle tecellî eden Rabbi Müteâl'sin. Va'dinden dönmezsin. (Bizi Resûl-i Hâşimî'ye bağışla, rüsvây etme.)

Afiv sıfâtı, kulunun günahına âşık olan Rabbimiz!

Cûd-ı rahmetinin genişliğine sığınıyoruz. Amelimizde kusur olsa da îmânımızda olan aşk sebebi ile seyyiâtımızı yüzümüze vurma.

—

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ
أَوْ أُنْثَىٰ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾ لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا
فِي الْبِلَادِ ﴿١٩٦﴾ مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ
﴿١٩٧﴾ لَٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ
لِلْأَبْرَارِ ﴿١٩٨﴾ وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ
إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا
وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

195 — Festecàbe lehüm rabbühüm enniy lä üdıy'u amele àmilin minküm min zekerin ev ünsà ba'duküm min ba'dın felleziyne hàcerù ve uhricù min diyàrihim ve ùzù fiy sebiyliy ve kàtelû ve kutilû leükeffirenne anhüm seyyiàtihim ve leüdhılennehüm cennàtin tecriy min tahtihel'enhàrü sevàben min ındillâhi Vallàhü ındehu husnüssevàbi.

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hak mü'minin huşû', hudû' ile duâsına kirpiklerini gözyaşı ile ayırmasına dayanamıyor da:

İhlâs ile yapılan ufacık bir amelin bile zâyi olmayacağını, rızâ-i ilâhînin bahâ ile değil bahâne ile hâsıl olacağını ilân ediyor da; Rableri onların dualarını kabul buyurdu. Kadın ve erkeği mertebe-i insânîde müşterek tuttu.

Hiçbir kimsenin amelini hebâ etmeyeceğini buyurdu. Siz birbirinizden peydâ oldunuz dedi.

Artık dâr-ı gururdan dâr-ı sürûda geçenler hicret edenler, ana vatanlarından çıkarılanlar, Hak ve hakîkat uğrunda çalışıp da çalışmaları sebebiyle yurtlarından çıkarılanlar, benim yolumda ezâ görenler, vuruşanlar, cihâd meydanında katlolunanlar, işte onlar yok mu? Allah yanında bir sevab olmak üzere kötülüklerini örtbas edeceğim. Onları altlarından nehirler akan cennetlere sokacağım. Hüsnü sevâb ki ni'met-i bâkiyedir; o da Allah yanındadır.

196 — Lâ yeğurrenneke tekallübülleziyne keferù fiyl'bilâdi.

197 — Metà'un kaliylün sümme me'vàhüm cehennemü ve bi'selmihàdü.

Ey Ekmelerrüsul!

Dinsizlerin sûret itibariyle geniş bir maîşet içinde geçinmeleri, berâ-yı ticâret, memleket memleket dolaşmaları mü'minleri aldatmasın. (Burada hayret olunacak bir şey yoktur.

Onların bolluk ile geçinmesi yarın vâsıl olacakları meskenin ateşi olacaktır.)

Onların halleri çok çabuk geçicidir. Meta'ları da yalnız bu âlemde geçtiği içün, meta'-ı kalîldir.

Sonra yurtları cehennemdir. Kısa bir müddet zarfında hâsıl olacak lezzetin ne kıymeti vardır. Onların karar kılacakları yer ne kadar kötüdür.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîlede çok ince nükteler gizlenmiştir. Saltanat-ı ilâhiyyeye lâyıkıyle îmân etmeyenlerin ekseriyyetle ayakları kayar.

Cenâb-ı Hakk'ın tecelliyyât-ı Sübhâniyyesinde, saltanât-ı Rabbânîsi gayıbdır. Yâni akıl onu lâyıkıyle göremez ve anlayamaz. Saltanât-ı ilâhiyyeye îmân, ancak aşk ile olur.

Allah'ın varlığını bilmek ile Allah'ı bilmek arasında fark vardır. Akıl bu sâhalarda tıkanır. Yalnız îman kuvvetlenir.

Bu kevn-i fesâd âleminde çok kerre görülür ki: Bir münkir, âmiyâne ta'bîri ile, en yüksek servete sâhib olmuş, diğer tarafda bir mü'min de ekmek parasına muhtac.

İşte Cenâb-ı Hak, sakın bu sahneler karşısında bir sarsıntı geçirmeyin, sizin gözünüzde büyüyen o sûrî bolluk bir meta'-ı kalîldir, sonsuz bir iştir. Bu hikmet-i meskûtün anh'in hakîkatinin meydâna konacağı bir gün vardır.

(Yevme tüblesserâir femâlehû min kuvvetin ve lâ nâsır):

Her şey'in içinin dışına çıkacağı, hiç kimsenin kimseye yardım edemeyeceği bir günde bu sırlar ortaya dökülecektir, buyuruyor.

Ba'zı isyankâr, şımarık insanlar olur, kendi kendine Kudret'in bu tecellîsini hazmedemez de, O'na isyân etmeye kalkar. Sanki Cenâb-ı Hakk'ın umurunda. Bunlar şuna benzerler: Anasına kızıp da memesini ısıran çocuk sütünü kan yapar.

198 — Lâkinilleziynettekav rabbehüm lehüm cennàtün tecriy min tahtihel'enhàrü hàlidiyne fiyhà nüzülen min ındillâhi ve mà ındallàhi hayrün lil'ebràri.

Lâkin yaradılışlarındaki gayeyi duyup, gelmede, gitmede ihtiyârı olmadığını bilenler, kabrin kapısını hiç kimsenin kapayamadığının farkında olanlar, hudûdullaha tecâvüz etmezler. Saygıyı, edebi terketmezler. Âşikâr ve gizli şirkten sakınanlar içün sûrî hayât ile mağrûr olmayanlar içün dâimî sûrette altlarından ırmaklar geçen cennetler vardır. Orada dâim kalacaklardır. Onların vücûdları ledün ilmi ile doludur.

Ma'rifet-i ilâhiyye enhârı akar. Onlara orada Allah tarafından hazırlanmış sofralar vardır. Allah'ın tağyîr ü tahriften, fesaddan ârî olan bu ni'metleri, değersiz meta'dan elbette daha iyidir.

Dârü'l-Karar'a yüz çevirmiş olan ebrâr içün, fânîyi bâkî ile değişerek ebedî ni'meti tercih etmek daha hayırlıdır.

199 — Ve inne min ehlilkitàbi lemen yü'minü billâhi ve mä ünzile ileyküm ve mä ünzile ileyhim hàşi'ıyne lillâhi lâ yeşterùne biàyàtillâhi semenen kaliylen üläike lehüm ecrühüm ınde rabbihim innallàhe seriy'ulhısàbi.

Ehl-i kitâb içinde öyleleri vardır ki, Allah'a ve size nâzil olan Kur'ân'a, kendilerine gönderilen Tevrât ve İncil'e sair kitâb ve suhuf-ı münzeleye, bütün peygamberlere inanırlar, Allah'tan havf u huşû ederek îmân ederler. Makam-ı ubûdiyyetten zevk alırlar, tevhîde kail olurlar, Allah'a karşı muhlis, hâşîdirler. Huşû'larının alâmeti de şudur ki, dünya mukabilinde ne âyeti satarlar, Hakk'ı bâtıla değişirler ve ne de tağyîr ü tahrîf ederler.

İşte bu suadâ içün Rabbileri yanında hususî mükâfatlar vardır. Amelleri ile, hesaba girmeyecek ni'metlere nâil olacaklardır.

Serâir ü zamâir ü hafâyâya muttali' olan Allah yevm-i ce-

zâda onları uzun boylu tutmayacaktır. Hesabları çarçabuk yapılaçak, ecr ü ihsanları önlerine konacaktır.

200 — Yä eyyühelleziyne àmenusbirù ve sàbirù ve ràbitù Vettekullàhe le'alleküm tüflihùne.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i kerîme ehl-i îmâna felâhın çâresini bildiriyor.

Âyetin mânâsı:

Ey îmân edenler!

Sabır ve musâbere, murâbata ediniz. Allah'a ittika ediniz, tâ ki felâh bulasınız.

Yâni îmân edenler katlanın, dayanın. Düşmanınızdan daha çok katlanın. Bu sûretle felâh bulacaksınız.

Dikkat!

Felâh ve necâta muhtac olduğumuzu hepimiz görüyoruz. İslâm, mahz-ı ilm ü irfân iken, evet bir vakit Müslüman dedelerimiz, ilimlere mevzu', san'atlara model verirken biz ma'rifette fakir kaldık. Ağyârın irfân ve san'atına karşı da hakir kaldık. İslâmın her emrinin zıddı ile hareket ettik.

Sabrı, mihen ü belâya miskin miskin boyun eğmek mânâsına kullandık, zâlimin zulmüne zilletle teslimiyyet şeklini anladık.

Halbuki sabır; Allah'ın emrini harz-i can edip, şehrâh-ı fazl u ma'rifete girmek, bütün dalgalara, bütün mezâhimi iktiham etmek ve maksada vâsıl olmak içün sebat eylemektir. İşte sabır buna derler.

Musabereye gelince: Yekdiğerimize "Ne yapalım kaderimiz böyle imiş" demek değildir.

Rabbimiz bizi cihâd-ı asgar ve cihâd-ı a'zamla me'mûr etmiştir.

Yükselmemiz, fazîletimizi menfaatimize tercih etmemiz husûsunda nefislerimize karşı mücadele eylemekle mükellefiz. Ve neticede iklîm-i vücûdümüze çöreklenmiş olan o nefis yıla-

nını, ejderhasını yenerek Cenâb-ı Muhammed'in rekzettiği semâvî tehlike tablolarını görerek ayak kaymadan istikamet caddesinde yürüyüp, bütün beşeriyyete şehâdet etmekliğe me'mûr olarak gelmişiz.

Şu halde musabere birbirimizi yükseltmek, bu babdaki Allah'ın vaadlerini beyân etmek, kalbleri tesrir ederek teselli eylemek ve bu imkânı kuvveden fiile çıkarmak içün çalışmak ve çalışmakta sebatı tavsıye etmek demektir.

Murabata: Her birimizin ya dinde kardeş veya hilkatte bir eş olduğumuzu unutmamaktır.

Binâenaleyh birbirimize her işimizde yardımcı olmak demektir.

Birbirimize ittika, Allah'ın mahlûkuna karşı şefakatkâr ve emirlerine karşı ta'zimkâr olmak demektir.

İşte Cenâb-ı Hak insanın felâh bulması içün bunları şart koşmuştur.

Sonra her geçen gün beş defa felâha koşun emrini işittiğimiz halde, acaba felâh nedir diye neye düşünmüyoruz? Ve felâha koşmuyoruz?

—

Cenâb-ı Hakk'ın lûtf u ihsânı, Resûl-i Ekrem'in mahz-ı kerem ü inâyeti, hânedân-ı Ehl-i Beyt'in kerem ü âtıfeti ile Sûre-i Âl-i İmrân'ın meâlen tefsîr-i âlîsi burada bitdi.

سُورَةُ النِّسَاءِ

Sûre-i Nisâ

Bu sûre-i celîle, yüz yetmiş altı âyet-i kerîme olup, kavl-i sahîha göre, yâni cumhûrun beyânına binâen Medenîdir. Alkame'ye göre, sûrenin başı Mekkî, Kurtubî'ye göre de **"İnnallahe ye'müruküm..."** nazm-ı celîli feth-i Mekke senesinde nâzil olmuştur.

Sûre-i celîle, vahdet-i zâtiyyeyi açıyor, Hakk'ın her zerrede zuhûrunun tecellîsini beyân ediyor. Şu mezâhirde insanın husûsî bir hilkate mâlik olduğunu i'lân ediyor. İnsân-ı kâmilin nâib-i Hak olduğunu beyân ediyor, insâna takvâyı vasıyyet ediyor. İsm-i ilâhînin zuhûru ile mevcûdâtdaki kemâlâtı izhâr ediyor, Rahmân isminin tecellîsiyle beşerin zürriyyetinin yapılmasını gösteriyor. Rahıym ismiyle de sırr-ı vahdeti, vücûd şâibesinden geçen kuluna tattıracağını bildiriyor.

—

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ
وَالْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾ وَآتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ ۖ وَلَا
تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ ۖ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا
كَبِيرًا ﴿٢﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُم
مِّنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ ۖ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ﴿٣﴾ وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ
نِحْلَةً ۚ فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا ﴿٤﴾
وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ
فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٥﴾ وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا
بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُم مِّنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ ۖ
وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُوا ۚ وَمَن كَانَ غَنِيًّا
فَلْيَسْتَعْفِفْ ۖ وَمَن كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ ۚ فَإِذَا دَفَعْتُمْ
إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

Bismillâhirrahmànirrahıym.

1 — Yä eyyühennàsütteků rabbekümülleziy halekaküm min nefsin vàhıdetin ve haleka minhà zevcehà ve besse minhümà ricàlen kesiyren ve nisäen vettekullàhelleziy tesäelûne bihî vel'erhàme innallàhe kâne aleyküm rakıyben.

Ey vatan-i aslîsini unutmuş, menzil-i hakîkisinden gaflette kalmış, muzahrafât-ı fâniyye, âlâyiş-i sûriyye, visâl-i bâkîsine mâni olmuş, hayât-ı ebedîsini, baht-ı sermedîsini nefs-i emmârenin semen-i kalîline satmış olan nâs!

Ey benim zâtımdan gayrı ile isti'nâs edip "ELESTÜ" bezmindeki verdiği cevabdan, o sözden dönenler! Ey benliğinin kesâfetinde perdelenenler! Kendi benliklerini kendinin zannedenler!

Hilkatinize nazar ediniz de benden gayrisiyle iştigal ettiğinizden dolayı hayâ ediniz. Benim ayrılığım ve itâbımdan sakınınız ki o Rabb-i Müteâl; mevcûdat içerisinde sizi en güzel terbiye ile terbiye etti. Akl-ı kül olan mertebe-i câmia-i Muhammediyyeden, nefs-i nâtıka-i kâinâtın kalbi o tek nefisden, o şahs-ı âlâdan halketti. Ve nikâh-ı ma'nevî ile nikâhlayarak ondan nefs-i külliyyeyi izhâr etti.

İşte bütün feyizler, sâdır olan bütün âsâr oradan tecellî etti.

Ey hakîkat yolcusu!

Her zaman genç ve dinç bulunan, beşeriyyetin bütün ihti-

yâcını câmi' olan Kur'ân-ı Mübîn'deki hıtâblara dikkat et!

"Nâs" hıtâbı, hıtâb-ı âmdır. Beşeriyyetin gaflette bulunan sınıfına âid olan hıtâbdır. Muhabbette şirket yapan, ağyâra muhabbet eden sınıfa aid bir isimdir.

"Yâ ibâdî" hıtâbı, hıtâb-ı hâsdır.

Bir de hâssül hâs bir hıtâb vardır ki: "Yâ eyyühennebiy, yâ eyyüherresûl" hıtâbı gibi.

Takvâ: Hevâya muhalefettir, terk-i muhalefattır. Bu da derece derecedir.

Avâmın takvâsı: Şirkten sakınmaktır. En büyük şirk, benlik dâvâsıdır.

Havâssın takvâsı: Meâsıyden sakınmaktır.

Âyet-i kerîmede çok muazzam remizler ve îmâlar vardır:

"KÜN" emri açıklanıyor, "evvelü mâ halekallahü nûrî" hadîs-i şerîfinin mânâsı bildiriliyor, Âdem'in çamurunun tahmîri gösteriliyor.

Bunlar izhâr olunduktan sonra, "niyâbet-i sübhânîmize lâyık, zâhir ve bâtın elyâk bu nikâh-ı mezkûr üzerine ricâl-i kesir ve nisâ izhâr eyledik. Müessir fâiller, müteessir kabiller halkeyledik, türettik" buyuruluyor.

Âyet-i kerîmeden Âdem Aleyhisselâm ve zevcesi Cenâb-ı Havvâ mânâsı da tahsil olunmuştur.

Yalnız burada mühim bir incelik var. Resûl-i Zîşân Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

"İnnellâhe halâka Âdemel ma'lûm ba'de miete miete elfe Âdem."

Mânâsı: "Muhakkak surette Cenâb-ı Hak kitâblarda ma'lûm olan Âdem'den evvel yüzbinlerce Âdem devresi halketmiştir." Âyet-i kerîmede azamet-i ilâhiyye ve kudret-i sübhâniyye temâşâ edilerek Cenâb-ı Hakk'ın şânına lâyık bir şekilde îmân edilmesine bir tenbih vardır. Bir şey'i her şey, her şey'i bir şey yapan, kandan süt halkeden zât-ı ecell-i a'lâ'nın maddesiz, modelli modelsiz "Kün" emri ile "Kâf" ile "Nûn"un izdivacından neler halkettiğini, neler izhâr ettiğini, ismi, resmi, cismi,

canı yok iken topraktan seçerek mânâyı o elbiselere giydirerek, neler yarattığını müşâhede edip îmân-ı zevkîye, îmân-ı ihsânîye terfi' etmeye bir dâvet-i sübhânî vardır.

Bütün milletler, muazzam kavimler, gidip gelmede olan kadınlar, erkekler, tarihleri dolduran bütün bu varlıkların hepsinin menşe'i bir şahıstan oduğunu idrâk ederek azamet-i sübhâniyyeyi apaçık görerek, hakîkî îmân zevkini almağa apaçık bir beyândır. "Nikâh müessesesine, onun muhafazasına hörmet ediniz" diye apaçık bir fermandır.

Ey hakîkat yolcusu!

İnsan bu âlem-i ibtilâda beş imtihan sualine tâbi tutulur. Bu suallerin neler olduğunu Sûre-i Bakara'da uzun boylu yazdık. Cüz'-i kül yekdiğerinden istimdâd-ı dâd eylediğinden insanlar çok kuvvetli acz içerisinde kaldıkları vakit birbirlerine dehalet ederek içi yana yana, Allah'ın ismini anarak, o nâma and içerek bir münâcaatları olur, dilekler, yalvarmalar olur. O vakit Allah dendiğinde Hakk'ı ihlâs ile anmak, varlığından soyunarak O'nu zikretmek vardır, tam bir îmân ile Allah demek vardır. İşte vücûd şâibesinden geçerek, yekdiğerinize münâcaatınızla zikrettiğiniz o Allah'dan sakınınız. Hulâsa, çok bunaldığınız vakit, mühim tehlikeler sırasında; sıkışarak imdat taleb ettiğinizde, Allah ismi ile yanarak yalvarmanızda, Allah aşkına olsun diye yekdiğerinize olan müracaatınızda tam bir ihlâs ile zikrettiğiniz işte o Allah'dan, Rahîmleri yaradan Hâlık'dan, neslinizi, soyunuzu belli eden hısımlık üzerine içtiğiniz andlardan sakınınız.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i kerîmede çok ince mânâlar gizlenmiştir. "Kat'-ı erhâmdan sakınınız" buyuruluyor.

Âyet-i kerîmenin zâhirinden sıla ve meveddet üzere olun mânâsı tahsil olunduğu gibi, kezâ kadınlarınıza çok merhametli bulunun mânâsı da tahsil olunur.

Mânâ-yı enfüsî tahsil edilecek olursa: Çenâb-ı Hak, "Evli-

yâma muhalefette bulunmaktan sakınınız, onlarla olan sohbetinizi kesmeyin" buyuruyor.

Şöyle bir meâl hulâsa edelim: Nâsın âdet halinde bir Allah demesi vardır ki, kalb onun zevkini henüz duymamıştır. Bir de bir ibtilâ halinde, nâçar kaldığı yerde, benliğinden eser kalmayarak, terk-i izâfat husûsunda âciz ve yanık bir şekilde Cenâb-ı Hakk'ın ismini anarak "Allah aşkına" diye bir and verişi vardır. İşte o zaman Allah demesinde bir ihlâs olur. O tasdik başka türlü bir tasdikdir.

O zaman bize tâbi olmaktan ganî, biz O'na muhtac ve müftakır, mâfevk bir kudret tahakkuk eder. Her şeyinde kayyûmiyyet-i zâtîsi meşhûd, hâdisat ve tasavvurattan münezzeh bir Hak tecellî eder.

İşte duyarak münâcaat ettiğiniz; vücûdiyle mevcûd, sıfatiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan Allah tecellî etmiş olur ki, ondan sakının emri vardır.

DİKKAT!

Rahîm: Meveddet, muhabbet, merhamet mânâlarını taşır. Hısımlık, akrabalık mânâlarını da taşır. Bu mânâları taşıdığı gibi evliyâullah mânâlarını da taşır.

Sılâ-i rahîm: Akraba husûsuna riâyet, o hatıra büyük hörmet ve muhabbet mânâlarını gösterir.

Sılâ-i rahim: Allah dostlarının sohbetinde bulunmak, kat'-ı rahîm de âriflerle olan hukuku kat' etmek. Buna işâreten beşeriyyetin Fahr-i Ebedîsi:

"Sılâ-i rahîm ömrü tezyîd eder" buyurmuşlardır. Mânâ-yı zâhirîsi: Akrabalık husûsuna riâyet ömürleri arttırdığı gibi mânâ-yı hakîkîsi de evliyâullah sofrasında âriflerin huzûrunda bulunan kimselerin ömürleri artar. Elbette rûhları gıdalanır, kalbe huzûr gelir, gafletten uzaklaşılır. Bu sûretle nefes israf ile bitmez, ömür de artmış olur.

Bütün bu hâllere Cenâb-ı Hak âgâhtır. Muhakkak sûrette her an sizi gözetir, içinize dışınıza, serâir ve zamâir ü hafâyanıza muttali'dir.

2 — Ve àtülyetàmà emvàlehüm ve lâ tetebeddelülhabiyse bittayyibi ve lâ ye'külû emvàlehüm ilâ emvàliküm innekù kâne hùben kebiyren.

Ey takvâ ile me'mûr olanlar, yetimlerin hukukuna çok dikkat ediniz!

Yetimlere vasî ve velî olanlar! Onlar bülûğa erince sizin emânetinizde olan mallarını veriniz. Yetimin iyi malını alıp siz kötü mal vermeyiniz, değiştirmeyiniz, onların mallarını yiyip de sonra parasını vermeye kalkmayınız. Mallarını mallarınıza karıştırarak yemeyiniz. Günahların en büyüğüdür.

3 — Ve in hıftüm ellâ tuksitù fiylyetàmà fenkihù màtàbe leküm minennisäi mesnà ve sülâse ve rubà'a fein hıftüm ellâ ta'dillû fevàhıdeten ev mà meleket eymànüküm zàlike ednä ellâ te'ùlû.

4 — Ve àtünnisäe sadükàtihinne nıhleten fein tıbne leküm an şey'in minhü nefsen feküllûhü heniy'en meriy-en.

Ey zirve-i tevhîde çıkmak isteyen!

Bu âyet-i kerîmede yetimin husûsî bir mevkıi olduğuna ve o hukuka riayette tir tir titremeye mühim bir işâret vardır. Esasen Resûl-i Zîşân Efendimiz: "İki hakdan çok korkunuz, onunla huzûr-ı ilâhiyyeye çıkmayınız" buyurmuşlardır. Bu hakların biri kadın, diğeri yetim hakkıdır.

Âyet-i kerîmenin meâl-i âlîsi:

Ey velîler ve vasîler!

Eğer yetim kızların haklarını gözetemeyeceğinizden korkarsanız ve onları almak hususunda adâlet icrâ edememekten çekinirseniz size helâl olan, hoşlandığınız kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâh edin. Şâyet bu sûrette de adâlet yapamayacağınızdan, aralarında hakkaniyette bulunamamaktan çekinirseniz, fakre dûçâr olmaktan korkarsanız, o zaman biri ile veya memlûkünüz olan câriye ile iktifa edin.

Bu husus adâlette kalmanıza yakındır.

DİKKAT!

"Yetim kızları almak hususunda adâlet icrâ etmemekten korkarsanız" buyuruluyor. Bu âyet-i kerîme: "Vasîsi veya velîsi bulunduğunuz bir yetim kızı parasına tamą' ederek veya hüsn-i ânına meylederek, o sizi istemediği hâlde onun gönlü size olmadan, siz vilâyet ve vesâya kuvvetinizi sarfederek onu nikâh edip adâletsizlik yapmayınız" mânâsınadır.

Bu hususta meyl ü şehvetinizi teskin edebilmeniz içün size helâl kılınan kadınlardan ikişer, üçer, dörder alırsınız; bunda da hakkaniyyette bulunamamaktan korkarsanız birle yahut mâmelikiniz bulunan câriye ile iktifa edin.

Ķoca İslâm dîni! Helâl kapısını o kadar geniş açmıştır ki haram kapıyı çalmaya ihtiyaç yoktur.

Nikâhına tâlib olduğunuz kadınlara emr-i ma'ruf üzere mihirlerini veriniz. Şayet onlar kendi arzularıyla mihr'in bir kısmını size bırakırlarsa, onu gönül hoşluğu ile yeyiniz, kullanınız.

5 — Ve lâ tü'tüssüfehäe emvàlekümülletiy ce'alellàhü leküm kıyàmen verzükùhüm fiyhà veksùhüm ve kùlû lehüm kavlen ma'rùfen.

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hak bu âyet-i kerîmede: Gerek kendi sulbünüzden gelen evlâdınıza, gerek vasîsi ve velîsi bulunduğunuz yetimlerden sefîh olanlara mallarınızı vermeyin buyuruyor.

DİKKAT!

Âyet-i celîle, "dünya yaşayışınızın mâbihil kıyâm olan yâni mâişet-i dünyanın kıyâmına sebeb kılınan mal" denmiş. Demek oluyor ki ba'zı kaba sofuların, zühd-i bârid eshâbını, "Efendim dünya malı cîfedir, ne olacak" sözünün yanlışlığı âyet-i celîlenin bu emri karşısında pek âşikâr anlaşılıyor.

Bir mal ne vakit mezmûm olur ve ne vakit makbûl olur bunu anlamak lâzımdır.

Bittabî meşrû' olmayarak kazanılan bir malın, bir servetin makbûl olmadığı bedihîdir, bunu anlatacak değiliz. Meşru' kazanıldığı hâlde sahibine ni'met olacağı yerde nikmet olan mal hangi maldır? O mal ki sâhibinin kalıbında kalmamış da kalbine girmiş, nazargâh-ı ilâhî olan, beytullah tesmiye edilen o sâhayı işgal etmişse, o mal ni'met olmaktan çıkar nikmet olur. İşte o vakit cîfeye inkılâb etmiş olur. Mâ'nen tefessüh etmiş demektir. Buna umûr-ı hariciyede bir misâl verelim:

Bir geminin yürüyebilmesi, tasarruf edilebilmesi içün denize ihtiyaç vardır. Fakat o gemi dibinden delinir de suyu içeri alırsa gemi batar. Kezâ bir insanın daha geniş selâhiyetli tasarruflar yapabilmesi içün mala, servete ihtiyacı vardır. Evet ibâdet-i mâliyye ibâdet-i bedeniyyeden efdâldir. Anşartın ki o mal onun kalbinde değil elinde bulunsun. Eğer kalıbı ile kalbinin vazifesini ayırmaz da o servet onun kalbine girerse o kimseyi batırmış, hüsrâna sürüklemiş olur.

Gelelim âyet-i kerîmenin meâl-i âlîsine: Sefîh: Mertebe-i teklîfin zevkını almayan kimseye denir. Bir isim daha verilebilir: Ahmak.

Ahmak da ikiye ayrılır: Düz ahkâm, inadcı ahmak. Yâni aklın turlarından çıkmış kimse.

İşte Cenâb-ı Hak: "Mallarınızı, o mallar ki mâişetinize kıvam olmuştur; aklı ermeyenlere vermeyiniz. Bununla beraber muhafazasına me'mûr olduğunuz yetimin malları ile yahut kendi malınızı sefîh olan çocuklarınıza vermemekle beraber onları zarûrete düşürmeyiniz, vaziyetleri nisbetinde ictimâî durumları nazar-ı i'tibare alınarak yediriniz, giydiriniz, ihtiyaclarını grideriniz. Bu hususta kalblerini kırmamağa da dikkat ediniz, güzel nasihatler vererek hatırlarını okşayınız" buyuruyor.

Ne ince bir emr-i ilâhî! Hayatta çok rastgeliriz. "Efendim, birkaç yüz bin lira babasından kaldı ama (âmiyâne ta'birle) eritti" derler. Sonra derin bir sefalet başlar. Mutantan bir hayattan en süflî bir hayâta düşer.

İşte Kitâb-ı Mübîn bu çirkinlikleri nasıl önlüyor...

6 — Vebtelülyetàmà hattä izà beleğunnikâha fein ànestüm minhüm rüşden fedfe'û ileyhim emvàlehüm ve lâ te'külûhä isràfen ve bidàren en yekberù ve men kâne ğaniyyen felyesta'fif ve men kâne fakıyren felye'kül bilma'rùfi feizà defa'tüm ileyhim emvàlehüm feeşhidù aleyhim ve kefà billâhi hasiyben.

Ey akıllı velîler!

Yetimleri işe alıştırın, onları nikâh çağına kadar hayâta alıştırıp deneyin. Nikâhda mu'teber olan sin, indeş-Şâfiî 15 ve indel-Hanefî 18'dir. İşte bu çağa kadar onların tedbirlerini, muamelelerini, tasarruflarını tedkik edin. Eğer rüşd ü salâh görürseniz mallarını derhal teslim edin, sonra o malları muhafaza ediyoruz diyerekten o hususta israfcasına ücret almayın, büyürler de mallarını elimizden alırlar diye yemeye kalkmayın. Velîler eğer zenginlerse iffet göstersinler. Yâni yetimin malından bir şey almasınlar. Fakir iseler örf kaideleri ile çalışmalarına ve ihtiyaclarına göre bir nisbet dahilinde bir şey alıp yesinler. Velîler yetimlerin mallarını teslim ettikleri vakit iki âdil Müslümanın huzûrunda teslim etsinler, şâhid tutsunlar. Cenâb-ı Hak sizinle onların arasında o servetin muhafazası müddetinde hesâb görmesi kâfidir.

—

(Yä eyyühennàsüttekù...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ
مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا
مَّفْرُوضًا ﴿٧﴾ وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ
فَارْزُقُوهُم مِّنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٨﴾ وَلْيَخْشَ الَّذِينَ
لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ
وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ
ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا
﴿١٠﴾ يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ
فَإِن كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن
كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ
مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِن كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِن لَّمْ يَكُن
لَّهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِن كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ
فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ
آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١﴾

7 — Lirricàli nasıybün mimmà terekelvàlidàni vel'akrebùne ve linnisäi nasıybün mimmà terekelvàlidàni vel'akrebùne mimmà kalle minhü ev kesüre nasıyben mefrùdan.

Cenâb-ı Hak bu âyet-i kerîmesiyle zamân-ı câhiliyyette beşeriyyete yapılan çirkinlikleri yıkıyor. O vakit kadınlar vâris olamazlardı. Nerede vâris? Kocaları öldükten sonra hâşâ hayvan gibi pazarda satılırlardı. Bütün mal erkek çocuğa kalırdı. Ba'zı medeniyetlerde kız çocuğu hizmetçi defterine kaydedilirdi.

İşte bu âyet-i kerîmede Cenâb-ı Hak; mîrasın yalnız ricâle mahsus olmayıp, valideynin ve bütün akrabanın terekesinden erkek ve kadının akrabalık yakınlıklarına göre bir verâset hakkı olduğunu sûret-i umûmiyede beyân etmiş ve asabeden ve zevilerhâmdan olan yakınlıklardan hepsinin vâris olabileceğini, bırakılan mal az olsun, çok olsun farz ve takdir olduğu vechile hepsinin hissesi olduğunu bildirmiştir.

Ey hakîkat yolcusu!

Zamân-ı câhiliyyette "Yalnız harbedenler, memleketi müdafaa edenler vâris olur" denirdi. Bu fermân-ı ilâhî işte o âdeti kaldırıyor. İmdi de mîrasın karabet nisbetinde yapılacak taksîmatı beyân buyuruluyor.

8 — Ve izà hadarelkısmete ülülkurbà velyetàmà velmesàkiynü ferzükùhüm minhü ve kùlû lehüm kavlen ma'rùfen.

Vefat eden kimsenin malını taksîm edin. Fakat vefat edenlere karabeti olanlar, sâir yetimler ve fakirler orada hazır bulunurlarsa onların kalblerini almak içün de kendilerine terekeden bir şey verin, o taksîm olunan maldan gönül hoşluğu ile, başlarına kakmaksızın merzûk edin.

9 — Velyahşelleziyne lev terekû min halfihim zürriyyeten dı'âfen hàfù aleyhim felyettekullàhe velyekùlû kavlen sediyden.

Yine yetimlere âid olan işlerde Allah'dan sakınılması, hastanın evlâdına, kendi evlâdı gibi muamele edilmesi, yetimler hakkında, onların hukukunu muhafaza içün vasıyyet esnasında hastanın ziyaret edilmesi, terekenin taksîmi zamanında hazır bulunan zuafâya, akrabaya, yetimlere iyi düşünülerek muamele yapılması ve kendi çocuklarının da icabında böyle bir hâl ile karşılaşabileceğini hatırlayarak şefkatli bulunmaları emrolunuyor.

Âyet-i celîlenin meâl-i âlîsi:

O kimseler, yetimlerin hakkı husûsunda, onlara yapılacak muamelede gadab-ı ilâhînin gelmesinden çok korksunlar. Nasıl ki kendileri vefat eder de geride elleri ermez, gücü yetmez kendi çocukları böyle zavallı bir vaziyette kalacaklarını hissederler de korkarlarsa, yetimleri de kendi çocukları gibi tutsunlar ve onları da öyle korusunlar. Ve "yârın da bizim başımıza bu hâl gelebilir" diye çekinsinler. Nasıl ki, bizim çocuklarımız zaîf ve âciz oldukları hâlde yetim kalır ve onlara kalan mallarımızı vasî olanlar israf eder de onlar rüşde geldikleri zaman bizim bıraktığımızdan hiçbir şey ellerine geçmez diye müteessir olurlarsa, işte bu hususta diğer yetimleri de aynı ölçüde görerek mallarını muhafaza husûsunda Allah korkusu ile çalışsınlar ve yetimlerle acılarını hissettirmeyecek bir şekilde tatlı konuşsunlar.

Evet, zira ölüm herkesi müsavi kılar. Sonra İslâmın en büyük umdesi, hubb-ı gayr ve kıyâs-ı nefs'dir. Onun içün Cenâb-ı Peygamber:

"Bir kimse kendi nefsine güzel görmediği bir şeyi, hoşuna gitmeyeni başkasına yapacak olursa tam îmânlı değildir" buyuruyorlar. Hakîkî mü'min, evvelâ cânan, sonra can diye yaşar. Ve kendine lâyık görmediği şey'i hiç kimseye lâyık görmez.

10 — İnnelleziyne ye'külûne emvàlelyetàmà zulmen innemà ye'külûne fiy bütùnihim nàren ve seyaslevne se'ıyren.

Ruhsat-ı şer'iyye olmaksızın yetimlerin mallarını yiyenler,

haksız yere zulm ile iddihar edenler yok mu? Onlar yalnız karınlarına ateş doldurmuşlardır, hayât-ı ebedîde de ateşe sokulacaklardır. Hicrân azâbı, huzûr-ı cemâl-i Sübhânîden tard olmanın yanması (acaba hangi yangına benzer?)

11 — Yùsıykümüllàhü fiy evlâdiküm lizzekeri mislü hazzıl'ünseyeyni fein künne nisäen fevkasneteyni felehünne sülüsà màtereke ve in kânet vàhıdeten felehennısfü ve liebeveyhi likülli vàhıdin minhümessüdüsü mimmà tereke in kâne lehu veledün fein lem yekün lehu veledün ve verisehu ebevàhü feliümmihüssülüsü fein kâne lehu ıhvetün feliümmihissüdüsü min ba'di vasıyyetin yùsıy bihà ev deynin àbäüküm ve ebnäüküm lâ tedrùne eyyühüm akrebü leküm nef'an feriydaten minallàhi innallàhe kâne aliymen hakiymen.

Âyet-i kerîmenin huzûrunda basar ve basîretimizi toplar da durursak ne muazzam inceliklere vâkıf oluruz.

Cenâb-ı Hak, vefatlarınızdan sonra evlâdınızın hukukunu muhafaza husûsunda haklarının ne şekilde taksîm edileceğini ferman buyuruyor.

Evvelâ: Erkek ve kadın hilkatinin mâhiyetinde münderic olan bir düstûr çıkıyor. Ve mîras ahkâmının birçoğu bu düstûrun esâsı üzerine hallediliyor. Dikkat edilirse âyet-i kerîmede "zeker" ve "ünsâ" buyuruluyor da, "ricâl" ve "nisâ" denmiyor.

Bunun hikmeti, küçük ve büyüğün istihkakta müsavi olduğunu ve bu husûsta bülûğ-ı kiberin hiçbir dahli olmadığı beyân ediliyor. Câhiliyyet devresinde yapılan çocuğun mahrûmiyyetine meydan verilmiyor. Bilhâssa mîras taksîm âyeti yetimlere âid olan âyetin akabinden gelmesi bu işin ehemmiyetini gösteriyor.

Şimdi evvelemirde mîras, evlâd ile, evlâd içinde erkek ile başlıyor. Bu da şunu anlatıyor ki; evlâd alâkası diğer taallûkat alâkasından daha kuvvetlidir.

Cenâb-ı Hak evlâdınızın mîrası hakkında şöyle ferman buyuruyor ve size ahd veriyor:

Sizden biri vefat eder, erkek ve kız evlâdını terkederse, erkeğin hissesi, iki kızın hissesi kadardır. Eğer erkek evlâdı olmayıp kızları iki veya daha ziyâde olursa onlara malın üçte ikisi verilir. Şâyet bir kız olursa ona malın yarısı verilir.

Vefat edenin bir çocuğu varsa ebeveynin her birine yâni anasına ve babasına terekenin altıda biri verilir.

Vefat edenin hiçbir çocuğu yok da annesi ve babası vâris iseler bütün mîrasın sülüsü yâni üçte biri anasınındır. Bakîsi de babasınındır.

Vefat edenin erkek veya kız kardeşleri varsa altıda biri anasınındır. Bakîsi de babasının oluyor.

Bu ahkâm, vefat edenin vasıyyeti yapıldıktan sonra ve borcu ödendikten sonradır.

(Terekeden önce borç alınır. Borç ödendikten sonra kalandan –ki şâyet kalırsa– üçte birinden vasıyyet mikdarı alınır. Ondan sonra bakîsi mîras olarak tevzi' olunur.)

Dikkat edilirse âyet-i kerîmede vasıyyet önce zikredilmiştir. Borç sonra zikredilmiştir.

Sebebi: Mirascıya borç ödemek kolay gelir de vasıyyeti yerine getirmek güç gelir. Bu ihmal olunmasın içün vasıyyeti önce zikretmiştir.

(Tabiî vasıyyetin de şer'e ve akle uygun olması şarttır.)

Babalarınız ve oğullarınız bunların hangisi menfaatçe size daha yakındır bunu bilemezsiniz.

Buradaki incelik; vefat eden, vasıyyet ederek servetinin birçoğunun meşrû bir şekilde dağıtılmasını isteyip de mîras mîrascıya az kaldığı vakit, yapmış olduğu bu vasıyyeti mi hayırlıdır, yoksa size bırakmış olduğu az mîras mı hayırlıdır siz bilemezsiniz.

Hulâsa: Siz babalarınızdan ve oğullarınızdan hangisinin fâide cihetinden size daha yakîn olduğunu bilemezsiniz. Onu

Allah bilir ve bildiğinden dolayı vasıyyet yapanın nef'i daha yakın olduğunu anlatıyor ve tenfizini de anlatıyor.

Burada şöyle bir incelik daha vardır:

İşte bunların hepsi taraf-ı ilâhîden farîze olarak takdir ve tavsıye olunmuştur. Ve bunlar Cenâb-ı Hakk'ın ezelî ilm ü hikmetiyle takdir olunmuştur.

İmdi, mîras bahsinde Cenâb-ı Hakk'ın erkeğe iki hisse, kadına bir hisse ayırmasında acaba ne gibi bir hikmet vardır, diye ba'zı kimselerin gönlüne bir sual gelebilir.

İslâmda kadına husûsî ikrâm yapılmıştır. İslâmın kadını koruduğu kadar hiçbir medeniyyet koruyamamıştır ve koruyamaz.

İslâmda bütün yük erkeğin üzerindedir. Nafakada iştirâk yoktur. Kadın evlendikten sonra her şey erkeğe tahmil edilir. Onun içün, "Cenâb-ı Hak çocuklarınız hakkında erkek içün, iki kız hissesi kadar hükmeder" buyurulmuştur. Bu çok ince bir mes'eledir.

Hazret-i Ömer'in zamân-ı hılâfetinde Irak'ta bir hâdise olmuştur:

Bir adamın bir zevcesi, bir de câriyesi var. Zevcesi daima kız çocuk dünyaya getiriyor. Adam da zevcesinden bir erkek çocuğu olmasını istiyor.

Tesadüf, câriye ile zevce bir anda vaz'-ı haml ediyorlar.

Zevce yine kız çocuk dünyaya getiriyor. Câriyenin bir oğlu oluyor. Evin hanımı olan zevce bir el çabukluğu yaparak kız çocuğunu câriyeye vererek "Erkek çocuk benim" diyor, fakat bir vâveylâ da kopuyor. Câriye, "Erkek çocuk benim" diyor. İkisi de müddei olduğundan yemin düşmez, mes'ele kadıya aksediyor. Fakat bir türlü halledilemiyor.

Kadî, şedd-i rahl eyleyip Medine'ye geliyor, halifenin huzûruna çıkıyor, mes'eleyi arzediyor. Cenâb-ı Fâruk:

"Evet, bu mes'ele beni çok düşündürttü, bir türlü halledemedim; maamafih Alî Kerremallahü Veche'ye soralım, buyuruyorlar.

Hazret-i Alî'ye gidiliyor, ona da mes'ele anlatılıyor.

Hazret-i Vasıyy-i Nebî tebessüm buyuruyorlar ve eğilerek mübârek elleriyle yerden bir çöp kaldırıp, "Bu mes'elenin halli, işte bu çöpü kaldırmaktan daha kolaydır" diyorlar.

"Hâl-i istiâbîsi müsâvi iki tane inâ, yâni içine alacağı müsâvi olan iki kap, iki fincan alırsınız, iki kadının da sütlerini ayrı ayrı fincanlara sağarsınız, sonra tartarsınız, hangi kaptaki süt ağır gelirse erkek çocuk onundur."

Hazret-i Ömer, İmâm-ı Alî'nin mes'eleyi bu kadar güzel halledişinden mest oluyor fakat "îlâm vereceğiz yâ Alî, bunu bir yere daya, ya kitâbullaha veya sünnet-i Resûlüllah ile beyân et" diye niyâz ediyor.

Sırdâr-ı Nebî:

"Mes'ele, Kur'ân-ı Mübîn'de vardır" buyuruyorlar.

"Aman!"

"Evet. Mîras bahsinde Cenâb-ı Hak kıza bir hisse, erkeğe iki hisse veriyor. İşte hakk-ı verâsette erkeğe iki hisse ayıran Rabb-i Müteâl, sütünde de fark vermiştir" buyuruyorlar. Ve nihayet iş tatbik ediliyor, hakîkat meydana çıkıyor.

—

(Lirricàli nasıybün...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ
لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ
مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ
وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ
وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا
تَرَكْتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ
وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوِ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ
أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا
أَكْثَرَ مِنْ ذَٰلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ
وَصِيَّةٍ يُوصَىٰ بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ وَصِيَّةً
مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٢﴾ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ
وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ
﴿١٣﴾ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ
يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٤﴾

12 — Ve leküm nısfü mà tereke ezvàcüküm in lem yekün lehünne veledün fein kâne lehünne veledün felekümürrubu'u mimmà terekne min ba'di vasıyyetin yùsıyne bihä ev deynin ve lehünnerrübu'u mimmà terektüm inlem yekün leküm veledün fein kâne leküm veledün felehünnessümünü mimmà terektüm min ba'di vasıyyetin tùsùne bihä ev deynin ve in kâne recülün yùresü kelâleten evimreetün ve lehu ehun ev uhtün feliküllì vàhıdin minhümessüdüsü fein kânù eksere min zàlike fehüm şürekäü fiyssülüsi min ba'di vasıyyetin yùsà bihä ev deynin ğayre müdärrin vasıyyeten minallàhi vallàhü aliymün haliymün.

Ey ezvâc!

Zevcelerinizin çocuğu yoksa terekelerinin yarısı sizindir. Eğer çocuğu varsa dörtte biri sizindir. Bu da vasıyyeti tenfizden ve borcunuzu edâdan sonradır.

Şâyet çocuğunuz yok ise; terekelerinizin dörtte biri zevcelerinizindir.

Şâyet çocuğunuz varsa; sekizde biri zevcelerindir.

Yine bu ahkâm, ettiğiniz vasıyyeti yerine getirdikten veya borcunu edâdan sonradır.

Eğer irs, aranan erkek veya kadın; çocuğu, babası olmayan kimse olursa; ana bir erkek veya kız karındaş bulunursa bunların her birine (terekenin) altıda biri verilir.

Eğer bunlardan bir ziyâde iseler üçte birine mütesaviyen ortak olurlar.

Kezâ bu ahkâm; ettiği vasıyyeti tenfizden veya borcu edâdan sonradır. Bu da zarar vermeksizin olmalıdır. (Yâni vefat eden malının üçte birinden ziyâde vasıyyet etmek, borcu yok iken borcu var gibi görünmek gibi... Bundan verese zarar görür.)

Bütün bunlar, kulların hâlini ıslah içün Allah tarafından hikmetle dolu size bir vasıyyettir. Allah hakkıyle alîmdir. İzrar

kasdiyle yapılan muameleyi bilir. Fakat halîm olduğundan ceza vermede teennî eder.

13 — Tilke hudùdullàhi ve men yutı'ıllâhe ve resùlehu yüdhılhü cennàtin tecriy min tahtihel'enhàrü hàlidiyne fiyhà ve zàlikelfevzül'azıymü.

İşte bu ahkâm, Allah'ın hudûdur. Yâni, kullarına beyân ettiği şeriatlerdir. Kim ki Allah'a, Peygamberine itâat ederse Cenâb-ı Hak onu orada dâim kalmak üzere, altından ırmaklar akan cennetlere sokar. Bu da büyük fevz ü saâdettir.

14 — Ve men ya'sıllâhe ve resùlehu ve yete'adde hudùdehu yüdhılhü nàren hàliden fiyhà ve lehu azàbün mühiynün.

Kim ki, Allah'ın emirlerini inkâr, nehiyleri üzerinde ısrar ile Allah'a, Peygamberine âsî olur, O'nun hudûdunu tecâvüz ederse, evet Resûlünü tekzîb ve ona itâat etmemekle ezâ ederse, hudûdunu aşıp kullarına tecâvüz ederse, Cenâb-ı Hak Müntakîm ismi ile tecellî eder, huzûr-ı İzzet-i Cemâlinden koğar, orada dâim kalmak üzere ateşe sokar.

İsyânının, küfr ü irtidâdının sebebine onu rezil ve rüsvâ edici bir azâb vardır.

—

(Ve leküm nısfü mà tereke...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَالّٰتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِن نِّسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا
عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِّنكُمْ فَإِن شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ
فِي الْبُيُوتِ حَتّٰى يَتَوَفّٰهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ
سَبِيلًا ﴿١٥﴾ وَالَّذَانِ يَأْتِيَانِهَا مِنكُمْ فَآذُوهُمَا
فَإِن تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللّٰهَ كَانَ تَوَّابًا
رَّحِيمًا ﴿١٦﴾ إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللّٰهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ
ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٍ فَأُولٰئِكَ يَتُوبُ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ
وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ
يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتّٰى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي
تُبْتُ الْآنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولٰئِكَ
أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ
لَكُمْ أَن تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرْهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا
بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَن يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ
وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسٰى
أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّٰهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾

15 — Vellâtiy ye'tiynelfâhışete min nisäiküm festeşhidù aleyhinne erbe'aten minküm fein şehidù feemsikû-hünne fiylbüyùti hattà yeteveffàhünnelmevtü ev yec'-alellàhü lehünne sebiylen.

Kadınlarınızdan çirkin fiil işleyenler, fuhş irtikâb edenler hakkında kendinizden, şehâdeti mu'teber, âdil, tarakkubu ve tecessüsü geçmemiş dört erkek şâhid taleb ediniz. Dördü de âni olarak, ittifak ile, sürmedanlığın milinin sürmedanlığa girişi gibi, ittifak ile gördüklerini söylerlerse, şehâdet ederlerse Allah onlara, kurtulmak içün bir yol buluncaya kadar evlerde alıkoyun, nâs ile ihtilâtını kesin.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîlede ne kadar incelikler gizlenmiştir.

Cenâb-ı Hak buyuruyor:

"Nikâhlı kadınlarınızdan fuhş irtikâb edenler, yâni zinâ edenler üzerine, vak'anın akabinde dört şâhid isteyin. Şehâdette mürûr-ı zaman olmasın."

Mürûr-ı zaman, şehirlerde bir ay, uzakça köylerde dört veya altı ay takdir edilmiştir.

Şâhidlerin dördü de hâdiseyi kılıç kınına girer gibi görmeleri şarttır. Bu gibi şehâdette bulunurlarsa, yâni o dört şâhid böylece şehâdet ederlerse, o kadınların mevt-i tabiîleri gelinceye kadar, yahut Allah onlara kurtulmak içün bir yol buluncaya kadar, evlerde hapsedin, nâs ile irtibattan menedin."

Şimdi burada dikkat olunacak şey, her şeyde iki şâhid kâfi görüldüğü halde, Cenâb-ı Hak zinâda dört şâhid taleb edin diye buyuruyor. Hattâ üç tane şâhid bulunsa da onlar şehâdet etseler, eğer dördüncü şâhid bulunmazsa o üç şâhid tecziye edilirler. Bundaki hikmet nedir:

Cenâb-ı Hak, hiç kimsenin hiçbir kulunun yüzünün kızardığını istemez.

Cem'iyyet içinde hiçbir abdinin mahcûb olarak yaşadığına râzı değildir. Onun içün burada dört şâhid isteyin demiştir.

Yâni mukteza-yı beşeriyyet ü gaflet nasılsa böyle bir hatâ irtikâb edilmiş ve bunu dört kişi gayet açık bir şekilde görmüşlerse, demek ki bu kimsede artık hayâ nâmına bir şey kalmadığı, emr-i ilâhiyyeye mübalâtsız olduğu hükmüne varılır, binâenaleyh cemiyet içün muzir olduğundan insanlarla görüşmekten men'edilir.

16 — Vellezàni ye'tiyànihà minküm feàzùhümà fein tàbà ve aslehà fea'rıdù anhümà innallàhe kâne tevvàben rahıymen.

Başlarından nikâh geçmeyen erkek ve kadınlar zinâ ederlerse tevbih edin, incidin. Eğer tevbe edip ıslah-ı hâl ederlerse artık kendilerine serzenişte bulunmayın.

Cenâb-ı Hak muhakkak surette tevbeyi kabul edicidir.

DİKKAT!

Tevvâb demek, kuluna tevbe yolunu öğretip, o öğrettiği ile tevbe edeni afvedici demektir.

17 — İnnemettevbetü alellàhi lilleziyne ya'melûnessûe bicehàletin sümme yetùbùne min kariybin feülàike yetùbullàhü aleyhim ve kânallàhü aliymen hakiymen.

Cenâb-ı Hak ancak cehâletle, bilmeksizin kötülük yapmış, akabinde de nâdim olmuş, îmânı onu recm etmiş de aman demiş, huzûr-ı ilâhîde rücû' etmiş olanlar hakkında tevbeyi kabul edicidir. Zira O, Aliym ve Hakiym'dir.

18 — Ve leysetittevbetü lilleziyne ya'melûnesseyyiàti hattä izà hadare ehadehümülmevtü kàle inniy tübtül'àne ve lelleziyne yemùtùne ve hüm küffàrün ülàike a'tednà lehüm azàben eliymen.

Hâl-i ye'iste tevbe edenler, yâni bütün ömürlerini isyân ile geçirmiş, sonra da ölüm gelmiş çatmış, şimdi tevbe ediyorum

diyenler veya kâfir olarak ölenler içün tevbe yoktur. Fir'avn'ın tevbesi ve îmânı gibi. Fir'avn ölürken, "Mûsâ ve Harûn'un Rabbisine îmân ettim" diye döğünmüşse de kabûl ettirememiştir.

DİKKAT!

Bu mevzûda Şeyh-i Ekber Hazretleri'nin, Fir'avn'ın îmânına şehâdet etmesinin inceliğini anlayamayan ehl-i zâhir ve işin kışrında kalanlar, yalnız satır ilminin lûgat mânâsını bilip de ilm-i sadra yâni ilm-i ledünn'e vâkıf olmayanlar, Şeyh-i Ekber Cenâb-ı Muhyeddin Hazretleri'ne hücûm etmişlerdir. Zira Hazret-i Şeyh'in murâd-ı seniyyelerini anlayamamışlardır.

Şeyh-i Ekber Hazretleri, Fir'avn'ın îmân-ı felsefîlerine kaildirler. Yoksa îmân-ı şer'îsine kail değildirler.

Yâni Fir'avn, kâinatın kör bir tesâdüf neticesi olarak meydâna geldiğine inanan, materyalist bir adam değildir. Bu mevcûdatın bir sâhibi olduğuna îmân etmiştir. Fakat onun o bulduğu ilâh, ilâh-ı mec'uldür.

Hulâsa, Fir'avn, Hazret-i Mûsâ'nın tanıttığı Allah'a îmân etmediğinden dolayı kâfir olmuştur ve kâfirdir!

İşte Cenâb-ı Muhyeddin, Fir'avn'ın, kendi hayâlinde bulduğu bir ilâh-ı mec'ûle inandığını söylemiştir. Yoksa îmân-ı şer'îsine kail değildir.

Gelelim esâsa:

Cenâb-ı Hak bunlar içün, yâni ölümün ilmel-yakîn değil de, aynel-yakîn tahakkukunda nedâmet edenler veya kâfir olarak ölenler içün acıklı bir azâb hazırladık buyuruyorlar.

Bu bahsi biraz daha izah edeyim. Hakîkatte tevbe nedir:

Allah'ın, şer'in, aklın, vicdânın istemediği bir şey yapılıyor. Fakat îmân o fi'li irtikâb eden kimseyi recm etmeye başlıyor. İşte o kendisinden utanan kimse, –evet kendisinden hayâ etmeyen, kimseden hayâ etmez– o günahkâr, irtikâb ettiği fenâlığı tekrar irtikâb etmek kudreti varken, nefsi de irtikâb etsin diye tazyik ederken ve çır çır çırpınırken Allah, Resûlüllah ve din hâtırı içün o fenâlığı yapmazsa buna tevbe denir.

Yoksa bazusundaki kuvveti suisti'mâl etmiş, önüne geleni vurmuş kırmış, seyyiâtında ısrar etmiş, âh almış, can yakmış; sonra da felc isabet etmiş, "Artık ben kimseye elimi kaldırmayacağım" diye tevbe etmeğe, niyâz etmeğe başlamış.

Esâsen o kimse artık bir şey yapamaz. Başkasına taaddî edecek hâli kalmamış!

İşte böyleleri içün tevbe yoktur. O meşiyyet-i ilâhiyyeye kalmıştır.

Seyyiâtı âhara taaddî etmemiş, kendi nefsinde kalmış, bilmeyerek ba'zı fenâlıklar yapmış, sonra âgâh olmuş, bu gibi kimselerin tevbeleri emr-i peygamberîde bildirildiği gibi, tâ son demde, hâlet-i ihtizârda, hançere hırıltıları arasında dahi makbûl olur, merhamet-i ilâhî yetişir.

19 — Yä eyyühelleziyne àmenù lâ yahıllü leküm en terisünnisäe kerhen ve lâ ta'dulûhünne litezhebù biba'di mä àteytümùhünne illä en ye'tiyne bifàhışetin mübeyyinetin ve àşirùhünne bilma'rùfi fein kerihtümùhünne fe'asä en tekrehù şey'en ve yec'alellàhü fiyhi hayren kesiyren.

Ey Haktan başka gayesi kalmamış, bu âleme gelmede ve gitmedeki gayeyi duymuş olanlar!..

Kadınlara zorla vâris olmanız size helâl olmaz. Verdiğiniz mihrin bir kısmını kurtaracaksınız diye onları sıkıştırmanız da helâl olmaz. Meğer ki onlar maazallah apaşikâr fuhuş irtikâb etmiş olalar.

Haydin onlarla güzelce dirlikte bulunun, tatlı geçinin.

Eğer tab'an bundan başka sebeblerle onlardan iğrenirseniz, hoşlanmazsanız, başka bir suçu olmadığı halde tahammül edin. Olabilir ki siz bir şeyden hoşlanmaz iğrenirsiniz, fakat Cenâb-ı Hak o işte birçok hayır ihsân eder.

Onun muktezâ-yı hikmet maslahatı sizin içün birçok hayırlar gizlemiş olabilir. Onu siz bilmezsiniz.

وَإِنْ أَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ
إِحْدَاهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا ۚ أَتَأْخُذُونَهُ
بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ﴿٢٠﴾ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ
أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا
غَلِيظًا ﴿٢١﴾ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ
إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ ۚ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ
سَبِيلًا ﴿٢٢﴾ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ
وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ
وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ
وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ
وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي
دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ
مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٣﴾

20.— Ve in eredtümüstibdàle zevcin mekâne zevcin ve àteytüm ıhdàhünne kıntàren felâ te'huzù minhü şey'-en ete'huzùnehu bühtànen ve ismen mübiynen.

Eğer kadîm hukuku olan bir zevcenin yerine yeni bir zevce almak isterseniz o eski hukuku olan zevceye, ne kadar geniş mal, servet mihir vermiş olsanız bile, onlardan hiçbir şey almayınız. (Artık o, onun hakkı olmuştur. Siz bunu, ona bühtân ederek [fuhuş izâfe ederek] ve dolayısiyle apaçık bir cürüm isnâd ederek, kabahatı olmadan mutallâkanızdan mihri [o parayı] sıkılmadan alacak mısınız?)

Bu kopkoyu günaha nasıl gireceksiniz?

Hem indallah bu bir cürm-i azîmdir, mü'minler indinde de gayet şeni' bir şeydir.

21 — Ve keyfe te'huzùnehu ve kad efdà ba'duküm ilâ ba'-dın ve ehazne minküm miysàkan ğaliyzan.

Ey müsrifler!

Nasıl alırsınız ki, hatırlamıyor musunuz, birbirinizle yalnızca kalmıştınız, söz vermiştiniz. Onlar sizden sağlam bir mîsak almışlardı.

22 — Ve lâ tenkihù mà nekeha àbäüküm minennisäi illâ mà kad selefe innehu kâne fàhışeten ve makten ve säe sebiylen.

Babalarınızın nikâh ettiği yâni onların aldıkları kadınlarla nikâhlanmayın. Atalarınızın el sürdüğü kadınlara el sürmeyin.

DİKKAT!

Zamân-ı câhiliyyette babalarının, dedelerinin zevcelerini tezevvüc ederlerdi. İşte bu âyet ile bu en şeni' âdet alelıtlak yasak olmuştur.

Zamân-ı câhiliyyette geçmiş olanlar ma'fuvdur. Yâni câhiliyyet devresinde olanlar afve tâbidir.

Babasının aldığı kadınla evlenmek çok büyük hayâsızlıktır. Hem de müstekreh bir şeydir. Aklen de, şer'an de, örfen de müstekrehtir, kötü bir yoldur.

23 — Hurrimet aleyküm ümmehàtüküm ve benàtüküm ve ehavàtüküm ve ammàtüküm ve hàlâtüküm ve benàtül'ahı ve benàtül'uhti ve ümmehàtükümüllâtiy erda'neküm ve ahavàtiküm minerredà'ati ve ümmehàtü nisäiküm ve rebäibükümüllâtiy fiy hucùriküm min nisäikümüllâtiy dehaltüm bihinne fein lem tekûnù dehaltüm bihinne felâ cünàha aleyküm ve halâilü ebnäikümülleziyne min aslâbiküm ve en tecme'ù beynel'uhteyni illâ mà kad selefe innallàhe kâne ğ-fùren rahıymen.

Ey mü'minler!

Dîninizde şunların nikâhları size harâm kılındı:

1- Kendi anneleriniz, babanızın ve annenizin anaları ve onların anaları ilh... Nineleriniz.

2- Kızlarınız, oğullarınızın kızları, kızlarınızın kızları, ilh...

3- Kız kardeşleriniz, gerek ana-baba bir, gerek baba bir, gerek ana bir bütün hemşîreleriniz.

4- Anneleriniz, yâni babalarınızın, dedelerinizin hemşîreleri olan alel'umûm halalarınız, bibîleriniz.

5- Analarınızın ve ninelerinizin hemşîreleri olan büyük, küçük alel'umûm teyzeleriniz.

6- Biraderinizin kızları, gerek evlâdı ve gerek torunu ilh... Yeğenleriniz.

7- Hemşîrenizin kızları, kezâlik alel'umûm yeğenleriniz.

Buraya kadar beyân olunan yedi mahrem, neseb cihetinden olanlardır.

8- Sizi emzirmiş olan analarınız, yâni süt analarınız ve nineleriniz ilh...

9- Süt kız kardeşleriniz.

DİKKAT!

Âyet-i celîlede, süt emdirenlere anne, emenlere kardeş diye ferman buyurulması, bunlarda neseb, evsâf ve ahkâmın cereyânını istilzâm eder.

Süt anneler, süt hemşîreler bulununca, süt babalar, süt kızlar, süt halalar, süt teyzeler, süt birader ve kızları hep var demektir.

Binâenaleyh rıdâan harâm olanların da bu kıyas üzere onların da nesebde saydığımız gibi yediye bâliğ olacağı ve bu ikisinin zikri ile mütebakisinden iktifa edildiği anlaşılır. Resûl-i Zîşân Efendimiz nesebten harâm olanların rıdâdan da harâm olacağını beyân buyurmuşlardır.

On dört mehârimi tâdât ettik. Şimdi (müsaharaten) harâm olanlara geliyoruz:

15- Alel'ıtlak kadınlarınızın gerek medhûlün bihâ olsun ve gerek olmasın, menkûhalarınızın anaları, kayınanalarınız ilh...

16- Dahil olduğunuz kadınlarınızdan doğmuş rebibelerinizi yâni üvey kızlarınızı nikâh harâmdır. Alamazsınız. (Üvey kızınızın annesini yalnız nikâhlamış, kendisiyle yatıp duhûl vâki' olmamışsa üvey kızlarınızı almakta size günah yoktur.) Demek oluyor ki anaları "vati'" kızları harâm kılar.

Kızları mücerred nikâh yâni vati' olmaksızın anaları haram kılar.

17- Sulblerinizden gelen oğullarınızın zevceleri gelinleriniz ve onların evlâdları.

DİKKAT!

Oğul edindiğiniz kimselerin zevcesi değil. Ve üvey oğullarınızın zevcesi de değil. Halîle ta'biri mezheb-i Hanefî'de câriyeye şâmil değildir.

Hanefîlere göre halîle zevce demektir. İmâm-ı Şafiî'ye göre câriyeye şâmildir.

18- İki kız kardeşi taht-ı nikâhta cem'etmek.

Zamân-ı câhiliyyette vuku' bulmuşsa ma'fuvdur.

Resûl-i Ekrem Efendimiz şunu da buyurmuşlardır:

"Bir kadın ne halasının, ne teyzesinin, ne biraderzâdesinin, ne de hemşîrezâdesinin üzerine nikâh olunmaz. Ancak mâzide geçmiş olanlar müstesna. Ona Cenâb-ı Hak gafûr, rahîm bulunuyor. Fakat hâlen ve istikbâlen bunlar memnû' ve harâmdırlar."

—

(Ve in eredtümüstibdàle zevcin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَٰلِكُمْ أَنْ تَبْتَغُوا
بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ
فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا
تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا
٢٤ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ
الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ
بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا
أُحْصِنَّ فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى
الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ
وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٢٥
يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٢٦

24 — Velmuhsanàtü minennisäi illâ mà meleket eymànüküm kitàballàhi aleyküm ve uhılle leküm mà veräe zàliküm en tebteğù biemvàliküm muhsıniyne ğayre müsàfihıyne femestemta'tüm bihî minhünne feàtùhünne ücùrehünne feriydaten ve lâ cünàha aleyküm fiy mà teràdaytüm bihî min ba'dilferiydati innallàhe kâne aliymen hakiymen.

Memlûkunuzdan maadâ yâni harbde esir olup elinizde milk olmuş câriyenizden maadâ kocalı kadınlar ile evlenmek size harâm kılınmıştır. (Dâr-ı harbde zevci bulunan bir kadın esir düşerse vaz'-ı haml veya hayz ile rahimde çocuk olmadığı anlaşıldıktan sonra, aldığınız kadından maadâ kocalı kadınlar harâm kılınmıştır.)

Allah'ın size olan farzını tutun. Yâni Cenâb-ı Hakk'ın muharremat husûsunda size beyân ettiklerini farz bilin.

Allah'ın çizdiği dairede aile teşkilâtına dikkat edin. Harâm kıldığına yaklaşmayın, helâl dâiresinin haricine çıkmayın.

İşte bunlar tahrim edildi. Bunların maadâsı kadınlar sizlere helâl kılındı ki, siz erkekler iffetinizi muhafaza ederek, sifahtan sakınarak mihir veya semen olacak mallarınızla, nikâhlarını veya mülkiyetlerini taleb ediniz.

DİKKAT! Nikâhın ve istifrâşın meşrûiyyesi; iffet ve insan yetiştirmektir. Binâenaleyh hars ü tenâsül istemeksizin, kadına yalnız şehvet maksadiyle nikâh olacak olursa veya temellük yâni câriye câiz değildir.

Helâl kılınan kadınlardan herhangi birisiyle istimta' ve intifa' ederseniz yâni mütelezziz olduğunuz kadınlara mihirlerini takdiri vech ile verin.

DİKKAT! (İstimta'ın) nikâh ile veya vut'a ile intifa' olunması hakkında ihtilâf vardır.* Ba'zıları istimta' nikâh ile intifa'dır demişler. Bir kısmı da vut'a ile intifa'dır. Vut'a diğer âyetler ile

* Vut'ayı ilerde îzah edeceğim.

mensûhtur denmiştir. Yalnız İbn-i Abbas ile İmrân İbn-i Hâşim vut'a mensûh değildir, demişlerdir.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîlede Cenâb-ı Hak mehrin mücâmaatla borç olduğunu ilân ediyor. Mehir takdir olunduktan sonra uzlaşma husûsunda bir beis olmadığı beyân buyuruluyor. Yâni mehr-i müsammadan fazla veya bağışlama husûsunda bir şey lâzımgelmeyeceğinden ferman buyuruyor. Hiç şübhe yok ki bunları böyle emreden Allah, Alîm ve Hakîm bulunuyor. Sizin hangi şekilde aile teşkil edip de saâdet yuvası kurabileceğinizi elbette bilir.

25 — **Ve men lem yestetı' minküm tavlen en yenkihalmuhsanàtilmü'minàti femin mà meleket eymànüküm min feteyàtikümülmü'minàti vallàhü a'lemü biiymàniküm ba'duküm min ba'dın fenkihùhünne biizni ehlihinne ve àtùhünne ücùrehünne bilma'rùfi muhsanàtin ğayre müsàfihàtin ve lâ müttehızàti ahdànin feizà uhsınne fein eteyne bifàhışetin fealeyhinne nısfü mà alelmuhsanàti minel'azàbi zàlike limen haşiyel'anete minküm ve en tasbirù hayrün leküm vallàhü ğafùrün rahıymün.**

Hür, afiv, mü'min kadın almağa malî vaziyeti müsâid olmayanlarınız, yâni servetçe gücü yetmeyenleriniz ellerinizin altındaki mü'min câriyelerinizden alsın. Zâhirdeki ikrar ve tasdikine baksın. Yâni onun zâhirî îmâniyle iktifa etsin; Allah kadrinizi îmânınızla pek iyi bilir.

Hep biribirinizden peydâ oldunuz. Yâni Âdem'in evlâdısınız. Câriye almaktan sıkılmayınız. Artık onları sâhiblerinin izniyle nikâh ediniz. Mihirlerini de güzelce kendilerine veriniz, geciktirmeyiniz, azaltmayınız, oyalamayınız. İffetlerine dikkat ediniz, gizli ve âşikâr dost tutmamalarına dikkat ediniz.

Ey hakîkat yolcusu!

Âyet-i kerîmede câriyenin, cem'iyyet içinde daha serbest

yaşadığına ve dolayısiyle iğfalâta daha çabuk kapılacağına bir işâret vardır. Onun içün Cenâb-ı Hak husûsî bir tenbîh-i Sübhânî ile dikkat olunmasını emrediyor ve onlar kocaya vardıktan sonra fuhuş irtikâb ederlerse; onlara hür kadınlar hakkında verilecek cezânın yarısı verilir diyor.

Bu hâl, içinizden günaha girmek korkusu olanlarınız içündür. Sabretmeniz ise, hakkınızda hayırlıdır. Allah gafûrdur, rahîmdir.

Ekseri müfessirîn, câriyenin nikâh edilmesi; zinâya düşmekten yâni gabbe-i şehvetle günaha girmekten korkanlar içündür. Yoksa sabredebilseler, câriyeyi nikâh ve almaktan; evlenmemeleri haklarında daha hayırlıdır, diye mânâ vermişlerse de bu mânâ hakîkate ve İslâmın rûhuna uygun değildir.

Zira İslâm, kadını bir âlet-i zevk olarak kabul etmez, ona "Mahall-i tekvîndir, Mükevvine kurbiyyeti vardır" der. Binâenaleyh burada hür kadını idare edemeyecek insanlar câriye nikâhlasınlar mânâsınadır.

Onların yaşayış tarzları elbette hür kadınlardan daha başka husûsiyyette ve daha mütehammil olmaları dolayısiyle aile yuvasına daha geniş imkânlar vereceğine işârettir. "Sabretmeleri haklarında daha hayırlıdır" emr-i ilâhîsi de, bekârlığı evliliğe tercih mânâsına değildir.

Ba'zı kimseler vardır ki aile reisliği iktidarı yoktur. Ona gücü yetmez. Asabiyyü'l-mizâcdır, evin içerisini cehennem yapar. Bu gibi kimselerin kötülüğe düşmeden sabredebilmeleri, câriye de olsa, evlenmemeleri tabiî haklarında daha hayırlıdır.

Ba'zı müfessirler ibâdet nikâhdan efdâl olduğu mânâsını bu âyet-i celîleden tahsil etmişlerse de hiç yerinde değildir. Nikâh; ibâdetin en büyüğüdür.

Cenâb-ı Peygamber: "Evlenenler dinlerinin yarısını yapmışlar; yarısı içün de çalışsınlar" buyurmuşlardır. Esâsen fıtrat bunu âmirdir.

İslâm dîninde de hilkate aykırı emirler yoktur. Onun her emr-i menkulü akl-i selîme göre ma'kuldür.

26 — Yüriydullàhü liyübeyyine leküm ve yehdiyeküm sünenelleziyne min kabliküm ve yetùbe aleyküm vallàhü aliymün hakiymün.

Cenâb-ı Hak size helâl ve haram olanları, bilmediklerinizi bildirmek, tarîk-ı rüşdü hidâyeti ve dalâleti belli etmek, sizden evvelki peygamberlerin yollarını size göstermek istiyor ve salâha rücûunuzu görerek, günahlarınızı bağışlayarak merâtib-i ülyâya ve zirve-i tevhîde çıkmanızı diliyor.

İbâdına tevhid yolunu açan Allah; sizin bütün umûrunuza alîm ve hakîmdir.

—

(Velmuhsanàtü minennisäi...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَاللّٰهُ يُرِيْدُ اَنْ يَّتُوْبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيْدُ الَّذِيْنَ يَتَّبِعُوْنَ
الشَّهَوٰتِ اَنْ تَمِيْلُوْا مَيْلًا عَظِيْمًا ﴿٢٧﴾ يُرِيْدُ اللّٰهُ
اَنْ يُّخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيْفًا ﴿٢٨﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ
اٰمَنُوْا لَا تَاْكُلُوْٓا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ اِلَّآ اَنْ تَكُوْنَ
تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوْٓا اَنْفُسَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ
كَانَ بِكُمْ رَحِيْمًا ﴿٢٩﴾ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ عُدْوَانًا وَّظُلْمًا
فَسَوْفَ نُصْلِيْهِ نَارًا وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيْرًا
﴿٣٠﴾ اِنْ تَجْتَنِبُوْا كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ
سَيِّاٰتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُّدْخَلًا كَرِيْمًا ﴿٣١﴾ وَلَا تَتَمَنَّوْا
مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيْبٌ مِّمَّا
اكْتَسَبُوْا وَلِلنِّسَآءِ نَصِيْبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسْئَلُوا اللّٰهَ
مِنْ فَضْلِهٖ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمًا
﴿٣٢﴾ وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِيَ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدٰنِ
وَالْاَقْرَبُوْنَ وَالَّذِيْنَ عَقَدَتْ اَيْمَانُكُمْ فَاٰتُوْهُمْ نَصِيْبَهُمْ
اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيْدًا ﴿٣٣﴾

27 — Vallàhü yüriydü en yetùbe aleyküm ve yüriydülleziyne yettebi'ùneşşehevàti en temiylû meylen azıymen.

Tevhîd-i zâtîsine yol açan, Zât-ı Ahâdiyyetine sizin muhâtab olmanız içün irşâdâtta bulunan Allah; sizin bütün suçlarınızı örtbas ederek tevbenizin kabûlünü istiyor. Sahte benliğine mağrur olup hudûdullahı tecâvüz edenler, şehvetlere uyanlar ise; olanca kuvvetleriyle haram kapıları mübah göstermek menhiyyâtı irtikâb etmeniz içün bütün irâdelerini sarfederek sizi bozup tevhîd caddesinden saptırmak, birçok hurâfeler, hezeyânlarla mücehhez kılmak istiyorlar. Hulâsa, büsbütün iğribüğrü gitmenizi istiyorlar.

28 — Yüriydüllàhü en yuhaffife anküm ve hulikal'insànü da'ıyfen.

Bütün ahvâlinizin müdebbir-i hakîkisi olan Allah, sizi hafifletmek istiyor. Yâni şerîatinde kolaylık olduğunu, dinde zorluk gösterilmemesini istiyor. Bir yandan yükünüzü hafifletiyor, diğer yandan da muktezâ-yı beşeriyyet ü gaflet irtikâb ettiğiniz suçları örtbas ediyor.

29 — Yä eyyühelleziyne àmenù lâ te'külû emvàleküm beynehüm bilbàtıli illä en tekûne ticàreten an teràdın minküm ve lâ taktülû enfüseküm innallàhe kâne biküm rahıymen.

Ey Allah'a, Kitâblarına, Peygamberlerine, müebbed istikbâle îmân edip de ikinci hayatta hesâb vereceğine inananlar!

Ruhsat-ı şer'iyye olmaksızın mallarınızı aranızda yâni gerek umûmen ve gerek zevc zevce ve akraba beyninde, bâtıl, haksız, boşuboşuna yemeyiniz ve vermeyiniz. Hem biribirinizin mallarını zulm, iftirâ, hîle, şekilden şekile sokarak sebebsiz yere alıp heder etmeyiniz.

DİKKAT! Sirkat, gasb, faiz, kumar, bunların hepsi bu emr-i ilâhîye dahildir, yâni bâtılın içindedir.

İmdi Cenâb-ı Hak ne şekilde mal alıp verebileceğinizi emrediyor ve ancak o emvâl aranızda uzlaşmadan hâsıl olan bir alım satım olsun. Bu başkadır. Bundan ve bunu yemekden menhî değlisiniz, diye ferman ediyor.

Mehâlike kendi elinizle kendinizi atıp da, yâni bilâ ruhsat-ı şer'iyye zulm ile, vizr ile, hîle ile, sirkat ile, gasb ile, aklı ermeyenin malını biçimine getirip kapatmakla hulâsa bu şekilde muameleleri irtikâb ile kendinizi öldürmeyiniz. (Mânânızı mahvetmeyiniz. Kendi elinizle kendinizi imha etmeyiniz.)

Birçok misâllerle sizi tenbih eden Allahü Azîmüşşân hakkınızda rahîmdir.

30 — Ve men yef'al zàlike udvànen ve zulmen fesevfe nusliyhi nàren ve kâne zàlike alellàhi yesiyren.

Zikrolunan bu mehâliki kim ki irtikâb eder, yâni âhara teaddî ederek haksızlık yapar, câiz olmayan yerde malını yer, şer'an yasak olanı kasden yaparsa; tevhîd yolunun haricine çıktığından dolayı biz ondan yevm-i cezâda intikam alır, nâra sokarız.

Huzûr-ı cemâl-i Sübhânîmizden tard ederek tecelliyyât-ı kahriyyemize mazhar kılarız.

Ey gaflette kalanlar!

Bu nasıl olur diye düşünmeyiniz. Bunlar Allah içün çok kolaydır. Kâdir ü kadîr olan Cenâb-ı Hakk'a, sizce her zor olan şey kolaydır.

31 — İn tectenibù kebäire mä tünhevne anhü nükeffir anküm seyyiàtiküm ve nüdhılküm müdhalen keriymen.

Eğer büyük günahlarınızdan çekinirseniz; küçük günahlarınızı örter, sizi şerefli, hoşnud olacağınız bir mahalle idhâl ederiz. Yâni Darü's-selâma sokarız.

32 — Ve lâ tetemennev mà faddalâllàhü bihî ba'daküm alâ ba'dın lirricàli nasıybün mimmektesebù ve linnisäi

nasıybün mimmektesebne ves'elullâhe min fadlihî innallâhe kâne bikülli şey'in aliymen.

Ey Muhammedîler!

Îmânınız sizi tevhîd-i zâte çevirir. Binâenaleyh Allah'ın birinizi diğerinize tercihan ihsân ettiği şeylere özenmeyin.

Cenâb-ı Hakk'ın, ba'zınıza diğerinizden fazla olarak bahşettiği mukadderâtı temenniye kalkışmayınız. Biribirinizin vaziyetine göz dikmeyiniz. Bunlar hasedden nâşi olur. Yeryüzünde ve semâda da ilk fitne, hased yüzünden çıkmıştır.

Hased; Allah'ın taksimâtiyle harb etmek demektir. Yâni taksimât-ı ilâhiyyeyi ve Hakk'ın tevziatını beğenmemektir.

Erkeklerin kazançlarından bir hisseleri olduğu gibi, kadınların da kazançlarından hisseleri vardır.

Ey muvahhıd Muhammedîler!

İmdi, cûd-ı rahmeti geniş, envâr-ı keremi bol olan Allah'tan isteyin. Aranızda hiçbir şey olmaksızın isteyin. Yâni dilediğinizi Allah'ın fazl u kereminden dileyin. Kullarının bütün umûrunun müdebbiri olan Cenâb-ı Hak onlardan sâdır olacak salâh ve fesâdı, her şey'i hakkıyle bilir.

Ey hakîkat yolcusu! Âyet-i celîlede mühim bir incelik vardır. Cenâb-ı Hak suâli emrediyorlar. Zira sualde iftikar ve kuvvetli teslimiyet vardır. Temennîde ise, ihtibar vardır.

33 — Ve liküllin ce'alnà mevàliye mimmà terekelvàlidàni vel'akrebùne velleziyne akadet eymànüküm feàtùhüm nasıybehüm innallàhe kâne alâ külli şey'in şehiyden.

Sırf cûd u hikmetimizle anne babanın, hısımların terkettiği maldan her biri içün erkek, kadın vârisler kıldık.

O kimseler ki, mîrasa girmeleri içün ellerinizle ahd ü peyman yapıldı. (Vech-i meşrû' üzere nikâhlanıldı) onların mîrasdan nasibleri ne ise veriniz. Muhakkak sûrette Allahü Azîmüşşân ilm-i ezelîsiyle her şey'e hakkıyle şâhiddir.

اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ
عَلٰى بَعْضٍ وَبِمَا اَنْفَقُوا مِنْ اَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ
قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ وَالّٰتِي
تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ
وَاضْرِبُوهُنَّ فَاِنْ اَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا
اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا ﴿٣٤﴾ وَاِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا
فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ اَهْلِهٖ وَحَكَمًا مِنْ اَهْلِهَا اِنْ يُرِيدَا
اِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللّٰهُ بَيْنَهُمَا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا
﴿٣٥﴾ وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهٖ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ
اِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ
وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ
وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ
مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾ اَلَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَاْمُرُونَ
النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ
وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٣٧﴾

34 — Erricàlü kavvàmùne alennisäi bimà faddalallàhü ba'dahüm alâ ba'dın ve bimä enfekù min emvàlihim fessàlihàtü kànitàtün hàfizàtün lilğaybi bimà hafizallàhü vellâtiy tehàfùne nüşùzehünne fe'ızùhünne vehcürùhünne filmedàci'ı vadribùhünne fein eta'neküm felâ tebğù aleyhinne sebiylen innallàhe kâne aliyyen kebiyren.

Mizacı mu'tedil ve akl-ı selîm sâhibi olan erkekler, kadınlar üzerinde müdebbir-i umûrdur, aile reisidir. İşlerini görür, nâfiz söz söyler ve sözü tutulur. Kadınları muhafaza ederler, onların zaif taraflarını sıyânete me'murdurlar.

DİKKAT!

Allah, ricâl ve nisânın ba'zısını diğerine hilkaten tafdil etmiştir. Bu tafdil, hamiyyetlerinden dolayı olmuştur. Hamiyyet de aklın kemâlinden neş'et eder.

Erkekler aile reisi olup kadınları infâk etmek ve mihirlerini vermekle mükelleftirler. Mallarını kurdukları yuvaya sarfetmeklikle mükellef olduklarından, fıtraten kavvam oldukları gibi, maddeten de nisâ üzerine kavvamdırlar.

İsmet ü iffet nümûnesi olan kadınlar; Allah'a itâat zevcinin hukukuna riayet, zevcelerinin gıyabında nâmus ve mallarını, aile sırlarını muhafaza ederler.

Resûl-i Zîşân Efendimiz hayırlı hanımı şöyle ta'rîf buyurmuşlardır:

"Nazar ettiğin zaman seni mesrûr eder. Tekliflerine muti' olur. Sen olmadığın zaman malını da, nâmûsunu da muhafaza eder."

İşte bu emr-i peygamberîde çok açık bir şekilde sâliha kadının ta'rîfi yapılmış oluyor.

Âyet-i celîlede:

"Onların, yâni nisânın serkeşliğinden, o hukuku benimsemeyeceklerini zannedersiniz; onlara nasihat edin. Evvelâ rıfk ile Allah'ın va'z u nasihatini anlatın. Hukukullah ve hukuk-ı ez-

vâcın ne olduğunu gayet tatlılıkla beyân edin. Me'mul ki isyândan dönerler de itâat ederler. Şâyet isyânı terketmezlerse onları yataklarında yalnız bırakınız.

İsyân daha ileriye giderse; hafifçe te'dîb ediniz.

Bu misillû te'dîbattan itâate dönerlerse artık onları incitmeyiniz, ilerisine varıp, ikide birde başlarına kakmayınız. Ve hiçbir kusurları olmamış gibi kabul ediniz. Hulâsa, talâklarına sebeb aramayınız, yol vermeklik içün bahâne bulmayın. Kullarının bütün ahvâlini ıslah eden Allah, zâtında, şânında, hükmünde, ahkâmında âlîdir. Sizin isyânlarınızı kerem ü rahmetiyle nasıl örtbas etmişse, siz de kurmuş olduğunuz yuvayı dağıtmayıp, çocuklarınızı diri diri yetim bırakmayıp zevcelerinizin ufak tefek kusurlarını ve isyândan sonra itâatlerini kabûl ediniz. Hulâsa, Allah'ın sıfâtiyle sıfâtlanın, ahlâkıyla ahlâklanınız" buyuruluyor.

35 — Ve in hıftüm şikàka beynihimà feb'asù hakemen min ehlihî ve hakemen min ehlihà in yüriydä ıslâhan yüveffikıllâhü beynehümà innallâhe kâne aliymen habiyren.

Zevc ile zevce arasında husûmet uzar, münâzaa genişler de ayrılıktan (yuvanın dağılacağından) korkarsanız; eshâb-ı akıldan, isâbet-i re'ye sâhib, sözü sohbeti yerinde, tecrübesi, görüşü kuvvetli, kadının ailesinden bir, erkeğin ailesinden de bir hakem gönderiniz.

DİKKAT!

Bu hakem ailenin yıkılmamasına, yuvanın dağılmamasına, aralarını bulmağa sâlih, âdil bir zât olup da aileden değilse bile yine bu hakemliği yapabilir. Mühim olan, nizâ'ın kalkarak yuvaya saâdeti, refâhı koyabilecek, sözünü geçirebilecek kimselerin olmasıdır.

Bunlar aralarını bulmak isterlerse, ihlâs ile ıslâha çalışırlarsa Cenâb-ı Hak zevc ile zevcenin arasına tevfîkat-ı Sübhânîsiyle tecellî eder, uyuşmağa muvaffak kılar. Zira Cenâb-ı Hak

kullarının serâir ü zamâir ü hafâyâsına muttali'dir, hakemin niyyetini bilir, nizâ'ların başlangıcını, vehâmetlerini bilir, hakkıyle alîmdir ve habîrdir.

Ey hakîkat yolcusu!

Âyet-i kerîmenin zevkıni mütalâa edecek olursanız; Cenâb-ı Hak kat'iyyen ayrılma tarafına gitmiyor. Dâima vifâk tarafını, anlaşma yolunu murâd ediyor.

Sonra hakemlerin çok temiz bir hüsn-i niyyete sâhib olmalarına ve ihlâs ile bu husûsta çalışmalarına ve onların bu husûsta üzüntüleri dolayısiyle Cenâb-ı Hak zevc ile zevcenin kalblerini değiştireceğine işâret buyuruyor. Ve bu muamelede kendisinin haberdar olduğunu, yâni hakemlerin konuşma tarzlarından, murâdlarından alîm ve habîr bulunduğunu da ayrıca duyuruyor.

Dikkat olunursa, din talâkın ne kadar aleyhinde olduğu anlaşılır.

Ba'zı âmiyâne sözler vardır:

"Efendim almak da Allah'ın emri, boşamak da Allah'ın emridir..."

İşte bunlar gayet çirkin ve bâtıl sözlerdir. Zira öyle âdî işler içün, keyif içün, ufak tefek geçimsizlikten dolayı boşamanın Allah'ın emri olmadığını Cenâb-ı Hak apaçık ilân ediyor. Fakat bunlar ancak ahlâk-ı haseneyi, ahlâk-ı mardıyyeyi iktisab ettikten sonra olur. İmdi ahlâk-ı hasenede emrolunan şu vazifeleri can kulağıyle dinleyelim:

36 — Va'büdullàhe ve lâ tüşrikû bihî şey'en ve bilvàlideyni ıhsànen ve biziylkurbà velyetàmà velmesàkiyni velcàriziylkurbà velcàrilcünübi vessàhıbi bilcenbi vebnissebiyli ve mà meleket eymànüküm innallàhe yühıbbü men kâne muhtàlen fahùren.

Vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan Allah'a ıbâdet ve ubûdiy-

yet: Masnûattan hiçbir şey'i O'na şerik koşmamak, O'nun azametiyle yarışa çıkmamak, O'nun varlığına karşı "ben de varım" diye kendisine müstakıl bir vücûd vermemek.

Sonra anaya, babaya yâni bu âleme zuhûruna sebeb olan vâlideynine kavlen ve fi'len ihsân-ı muamele etmek.

Akrabaya, yetimlere, fukaraya, yakın komşulara, uzak komşulara ihsânda bulunmak, komşu hakkına dikkat etmek. Yâni, akraba olmayan, müslüman olmayan, aynı mahallede olmayan komşulara da ihsân etmektir.

Ey hakîkat yolcusu!

Sultân-ı Rüsül, Hâdî-i Sübül, Aleyhi Salâvâtül-Kül Efendimiz komşu hakkında şöyle buyuruyorlar:

"Üç türlü komşu vardır.

Birisinin üç hakkı vardır: Hakk-ı civâr, yâni bitişik komşu, hakk-ı karâbet, hakk-ı İslâm.

İkincisinin iki hakkı vardır: Hakk-ı civâr, hakk-ı İslâm.

Üçüncüsünün bir hakkı vardır: Hakk-ı civâr ki bu müslüman olmayan komşudur yâni ehl-i kitâbtan olan komşudur."

Şimdi sıra ile yapılacak ihsânlar: Yanınızdaki arkadaşa, yolcuya yâni ehlinden, vatanından uzak düşenlere... Ale'l-umûm misâfire, köle ve câriyeye, maiyyetindeki hizmetçilere... Bunlarda da öğünmek yasaktır. Allah tekebbürü sevmez.

Evet, masasiyle, kasasiyle, rütbesiyle, haseb ü nesebiyle, maliyle öğüneni sevmez.

Ey hakîkat yolcusu!

Fermân-ı ilâhiyyeye dikkat edilecek olursa; Cenâb-ı Hak Zât-ı Ulûhiyyetine karşı ubûdiyyetin akabinde anaya, babaya ihsânı emrediyor. Sonra alâ merâtibihim gidiyor.

Binâenaleyh, insan biri arz, biri semâ makamında bulunan anasiyle babasına iyilik etmeyip onların âhlariyle ma'nevî kâmetleri bükülecek olursa ind-i ilâhîde çok acınacak bir hâle gelecekleri; daha doğrusu sürüm sürüm sürünecekleri anlaşılıyor.

37 — Elleziyne yebhalûne ve ye'mürùnennàse bilbuhli ve yektümùne mä àtàhümullàhü min fadlihî ve a'tednà lilkâfiriyne azàben mühiynen.

Ey zirve-i tevhîde çıkmak isteyen Hak yolcusu!

Bu âyet-i kerîmede Cenâb-ı Hakk'ın hasîse ne şekilde hakaret ettiğini anla:

Hem kendileri hasislik ederler, mallarını tutarlar, düşmüşü kaldırmazlar, infâkta bulunmazlar, yalnız kendi nefislerine çalışırlar. (Bu yetmiyormuş gibi) hem de nâsa hasis olmalarını emrederler.

Allah'ın fazl u kereminden verdiği ni'metleri gizlerler.

DİKKAT!

Ba'zı buhalâ hasisliği güyâ iktisadmış gibi göstererek "yârın sen de muhtac olursan ne yaparsın" gibi telkinlerde bulunurlar. Zekâtı, sadakayı men'e çalışırlar ve yâhut kendi zu'mlarınca bu işin hîle yollarına saparlar.

Çok kerre yapmışlardır...

Meselâ: Zekâtının tutarını bir un çuvalının içine gizleyerek "Şu çuvaldaki benim zekâtımdır" diye birisine verir, sonra ondan un satın alırmış gibi tekrar geriye alır.

Kezâ malını her sene devr-i dâim yapan, evet tam zekât farzı terettüb edecek malı kocasının üzerine, kocası karısının üzerine devretmek suretiyle hisse-i ilâhiyyeyi gizleyen, hakîkatte kendini aldatan zavallılar vardır. İşin acı tarafı da bu gibi çirkinliklerde ba'zı kimseler "hîle-i şer'iyye" ta'bîrini kullanırlar.

Hayât-ı ebedî ve baht-ı sermedîsini nefs-i emmâresinin semen-i kalîline satan bu bedbahtlar bu zavallılıkları din nâmına yaparlar.

Hiç hîle ile şerîat ictima' eder mi? Bunun bile farkında olmayacak kadar maddenin kesâfetinde kalmışlardır.

Cenâb-ı Hak fazl u kereminden verdiği şeyleri gizleyenleri sevmez. Bu cürümleri irtikâb eden hasisler hakkında nasıl intikam alacağını ferman buyuruyor da kâfirlere:

"Biz de öyle terzîl edici bir azâb hazırlamışızdır ki" buyuruyor. Buradaki kâfiri ehl-i tefsîr nankör mânâsına almışsa da Cenâb-ı Hak "ve a'tednâ lilkâfirîne azâben mühînâ" buyurmuştur.

Resûl-i Ekrem Efendimizin de: "Elbahîlü lâ yedhulül cennete ve lev kâne zâhiden" (Hasis ne kadar zâhid de olsa cennete girmez) emr-i Muhammedîleri bu âyet-i kerîmeyi çok âşikâr bir sûrette tefsîr etmiştir.

—

(Erricàlü kavvàmùne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَالَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَن يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا
﴿٣٨﴾ وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَنفَقُوا
مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ
ذَرَّةٍ وَإِن تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِن لَّدُنْهُ أَجْرًا
عَظِيمًا ﴿٤٠﴾ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ
عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤١﴾ يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا
الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا
﴿٤٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَوٰةَ وَأَنتُمْ سُكَارَىٰ
حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ
تَغْتَسِلُوا وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنكُم
مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا
صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٤٣﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ
يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَن تَضِلُّوا السَّبِيلَ ﴿٤٤﴾

38 — Velleziyne yünfikùne emvàlehüm riäennàsi ve lâ yü'minùne billâhi ve lâ bilyevmil'àhıri ve men yeküniş-şeytànü lehu kariynen fesäe kariynen.

O huzûr-ı cemâl-i sübhânîden tard olanlardan, emr-i ilâhîye imtisâl ve rızâ-yı bârîyi taleb kasdiyle olmaksızın, propaganda fikriyle, bir mevki'e nâil olmak emeliyle, sahte bir tavırla, halkın teveccühünü kazanmak sevdâsiyle mallarını harcedenleri; yâni Allah'a ve ebedî hayâta inanmaksızın sırf dalâvera ve riyâ suretiyle mallarını gösteriş içün sarfedenleri de Allah sevmez. Onlar cünûd-ı şeyâtîndir, onun yakînidir. Şeytân da kime arkadaş olmuş ise, onun arkadaşı ne kötüdür.

39 — Ve mà zà aleyhim lev àmenù billâhi velyevmil'àhıri ve enfekù mimmà rezakahümullàhü ve kânallàhü bihim aliymen.

Ne olurdu (maddenin kesâfetinde, sahte benliklerinde kalmasalardı. Canlarına i'timad etmeyip, can onların olmadığının farkında olsalardı), Allah'a ve ikinci hayatta bir dîvânda bulunacaklarına îmân etselerdi de merzûk kıldığımız şeylerden riyâsız bir şekilde harcasalardı.

Bütün zamâir ü serâir ü hafâyâya mutali' olan Allah onların niyyetlerini de, içlerini de, dışlarını da hakkıyle bilir.

40 — Innallàhe lâ yazlimü miskàle zerretin ve in tekü haseneten yüdà'ıfhà ve yü'ti min ledünhu ecren azıymen.

Onların amellerinin cezâsını takdir eden Cenâb-ı Hak zerre miskali zulmetmez. Eğer zerre kadar da temiz niyyet, güzel bir ihlâs ile yapılmış iyi iş olursa onu da kat kat artırır. Sonra bir de taraf-ı sübhânîsinden ayrıca ecir verir.

41 — Fekeyfe izà ci'nà min külli ümmetin bişehiydin ve ci'nà bike alâ häülâi şehiyden.

Ey Ekmelerrüsul!

Biz her ümmetten bir şâhid getirdiğimiz vakit ve seni de onların üzerine hakkıyle şâhid kıldığımız zaman bakalım ne olacak?

Yâni her ümmetin peygamberini onlara şâhid getireceğiz. Seni de onların hepsinin üzerine şâhid yapacağımız zaman onların hâli nice olacak.

İşte cevâbı:

42 — Yevmeizin yeveddülleziyne keferù ve asavürresùle lev tüsevvà bihimül'ardu ve lâ yektümùnallàhe hadiysen.

İşte o gün mürşidlerin, vahdâniyyeti tebliğ eden nebîlerin, "fânîyi bâkî ile değiştirin" diye hakîkati beyân edenlerin şehâdetleri dinlenilip, mü'minlere dostluk gösterilince, kâfir olup peygambere isyân edenler, Kur'ân-ı Mübîn'e arkasını dönenler "âh ne olaydı da yerle beraber olsa idik!" diye temennîde bulunacaklar ve Allah'a hiçbir şey'i gizleyemeyeceklerdir. Zira o gün ağızlar mühürlenecek, elleri ve ayakları söyleyeceklerdir.

43 — Yä eyyühelleziyne àmenù lâ takrebussalâte ve entüm sükârà hattà ta'lemù mà tekùlûne ve lâ cünüben illâ âbiriy sebiylin hattà tağtesilû ve in küntüm merdä ev alâ seferin ev cäe ehadün minküm minelğàitı ev lâmestümünnisäe felem tecidù mäen feteyemmemù sa'ıyden tayyiben femsehù bivücùhiküm ve eydiyküm innallàhe kâne afüvven ğafùren.

Ey îmân edenler!

İnananlar ve istikbâl inananların olduğuna inananlar!

Namazın iktızâsı, huzûr-ı ilâhîde müeddeb olmanızın îcâbı, bâhusûs huzûr-ı ilâhîye teveccüh ettiğiniz vakit huşû' ve hudû' üzerine olmanız îcâbeder. Onun içün sarhoş halde iken namaza yaklaşmayınız! O halde namaz yerine, mescidlere varma-

yınız! O vaziyette, yaptığınızı, söylediğinizi bilmedikçe namazı edâya kalkmayınız.

Kezâ cünüb halinde de, gusledinceye kadar namaza durmayınız. Meğer ki, suyu kullanmaya imkân bulamayasınız, hasta ve suyun kullanışından hastalığınızın artması melhuz ise ve seferde iseniz veya biriniz müstarahtan gelmiş (abdestiniz buzulmuş ise) veya kadınlara temas etmiş iseniz, yâni cima' etmiş şehvetle dokunmuş iseniz; zikredilen bu hallerde cünüblükten çıkmanız için su da bulamazsanız; yeryüzünden temiz bir şey kasdediniz. Yâni teyemmüm ediniz. Yüzlerinize, ellerinize sürünüz. Toprağa vaz'etmiş olduğunuz ellerinizi yüzünüze, ellerinize meshediniz.

Allah, afv ü mağfiret edicidir.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmin mânâ-i zahîrîsi, mânâ-i şer'îsi böylece tahsil edildikten sonra, ma'nâ-i enfüsîsi huzûrunda durulacak olursa: Kaç türlü sekir vardır. Aklı nâra inkılâb ettiren sekirden insan, muvakkat bir zaman sonra ayılır.

Bir de insan gaflet şarâbiyle sarhoş olur ki, ekseriyet bundan ölürken ayılır. O ayılmanın da fâidesi olmaz.

Şarâb-ı gafletle mest olarak namaza duranlar çoktur.

Namaz, avâm içün huzûr, havâs içün urûcdur.

Huzûr olsun, urûc olsun; bunun ikisinde de Hakk'a yakınlık vardır. O yakınlıktan daha âlâ da hiçbir hâl olamaz.

44 — Elem tere ilelleziyne ùtù nasıyben minelkitàbi yeşterùneddalâlete ve yüriydùne en tedıllüssebiyle.

Ey râî! Şu kitâbdan bir hisseye nâil olup da çirkin sanîalarla, sapkınlığı satın alanları görmez misiniz? (Rüşvetle Tevrât'ı nasıl tahrif ediyorlar, görmüyor musunuz?)

Nefislerine mahkûm olan bunlar hidâyeti dalâlete tebdîl ederler. Bu husûsu kendilerine hasretmezler. Sizin de doğru yoldan sapmanızı isterler.

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَآئِكُمْ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَلِيًّا وَكَفٰى بِاللّٰهِ نَصِيرًا ﴿٤٥﴾
مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا
وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِاَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا
فِي الدِّينِ وَلَوْ اَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ
خَيْرًا لَهُمْ وَاَقْوَمَ وَلٰكِنْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ
اِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾ يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ اٰمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا
لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلٰى اَدْبَارِهَا
اَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّآ اَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُولًا
﴿٤٧﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَآءُ
وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدِ افْتَرٰى اِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ
يُزَكُّونَ اَنْفُسَهُمْ بَلِ اللّٰهُ يُزَكِّي مَنْ يَشَآءُ وَلَا يُظْلَمُونَ
فَتِيلًا ﴿٤٩﴾ اُنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَكَفٰى
بِهِ اِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٠﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ اُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ
يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ
كَفَرُوا هٰٓؤُلَآءِ اَهْدٰى مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾

45 — Vallâhü a'lemü bia'däiküm ve kefâ billâhi veliyyen ve kefâ billâhi nasıyren.

Cenâb-ı Hak sizin düşmanlarınızı sizden daha iyi bilir. Allah'ın dost olması da yetişir. Düşmanlarınızın üzerine nusratla tecellî etmesi de kâfidir.

46 — Minelleziyne hàdû yüharrifûnelkelime an mevàdı'ıhî ve yekùlûne semı'nà ve asaynà vesma' ğayre müsme'ın ve rà'ınà leyyen bielsinetihim ve ta'nen fiyddiyni velev ennehüm kàlû semı'nà ve eta'nà vesma' venzurnà lekâne hayren lehüm ve akveme ve lâkin le'anehümullàhü biküfrihim felâ yü'minùne illâ kaliylen.

Yahudilerin bir kısmı kelimeleri yerlerinden kaydırırlar. Evet, Kur'an'a, Hazret-i Muhammed Aleyhisselâtü Vesselâma o kadar düşmandırlar ki, Tevrât Fahr-i Âlem'in vasıflarını apaçık beyân ettiği halde onlar kelimeleri yerlerinden kaydırıyorlar. (Öyle kelimeler kullanırlar ki o kelimeler bir taraftan medhe, bir taraftan da zemme delâlet eder. "İşittik karşı koyduk" derler. Yâni "işittik itâat ettik" yerine, "sözünü işittik, emrine karşı koyduk" derler. (Zâhiren itâat ettik, bâtınan karşı koyduk.)

"İşit, işitmez olasın."

Gayrî müsma' ismâ edilmiş olmayarak demek olduğundan bir cihetten (Lûtfen ve tenezzülen dinle) çünkü sana karşı söz söylemek ve zorla dinletmek hakkımız değildir mânâsına bir tazîm olabileceği gibi, diğer cihetten birkaç vechile de tahkir ifade eder.

Evvelâ (dinle a söz dinlemez), sâniyen (dinle a dinlenmeyesice), sâlisen (dinle a iyi haber işitmeyesice) mânâlarına da gelebilir ki bunlar hep şetm ü tahkirdir.

Râbian (dinle fakat benden işitmiş olmayarak dinle) demek de olabilir ki bu da bir tevdî-i sır gibi olmakla beraber yalancılık teklifini tazammum eden bir nifâkı da tazammun eder.

Kezâ "râinâ" kelimesi de böyle ikiyüzlüdür.

İşte bunları ağızlarını bükerek, karıştırarak söylerler. Kasıdları dîne ta'n etmektir.

Halbuki onlar "semi'nâ ve ata'nâ ve semi'nâ venzurnâ" demiş olsalardı onlar hakkında elbette daha hayırlı ve daha doğru olurdu. Ve lâkin Allah onları adâletten ayrıldıklarından dolayı huzûr-ı izzetinden tard etmiştir. Küfürleri sebebiyle lânet etmiştir. Artık onların pek azı îmân edebilmişlerdir. Ekseriyyet îmân etmezler.

47 — Yä eyyühelleziyne ùtülkitàbe àminù bimà nezzelnà musaddikan limà ma'aküm min kabli en natmise vücùhen fenerüddehà alä edbàrihä ev nel'anehüm kemà le'annà ashàbessebti ve kâne emrullâhi mef'ùlen.

Ey kitâba nâil olanlar!

Gelin Kur'ân'a îmân edin. O kitâb ki size gelen kitâbı da tasdik eder.

(Tasdik edin, tasdik edin...) O günden evvel tasdik edin. Biz ba'zı çehreleri arkalarına çevirmeden evvel, eshâb-ı sebt gibi mesh etmezden evvel îmân edin. İkbâlinizi idbâra çevirmezden evvel inanın. Yoksa Allah'ın emri yerine gelir.

48 — İnnallâhe lâ yağfirü en yüşreke bihî ve yağfirü mà dùne zàlike limen yeşä'ü ve men yüşrik billâhi fekadifterä ismen azıymen.

Ridâ-yı azametiyle Azîz, Zât-ı Kibriyâsiyle müteferrid olan Allah kendisine şerîk koşulmayı istemez.

Binâenaleyh mağfiret etmez, şirkin intikamını affetmez. Şirkten maadâ günâh-ı sagâir ve günâh-ı kebâir hangisi olursa olsun tevbe edenlerden dilediği kimseye mağfiret eder.

Evet, Vâhid ü Kahhâr, Ferd ü Samed, Ahad, Lemyelid Ve Lemyûled olan Cenâb-ı Hakk'a şerîk koşarsan çok büyük günâhı ihtiyâr etmiş olursun.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîlede mühim bir incelik vardır:

Acaba Allahü Teâlâ Hazretleri dilerse şirkden maadâ her günâhı mağfiret ediyor da şirki niye mağfiret etmiyor?

Mağfiret, örtmek demektir. Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti, gadabını sebkettiğinden o sıfat ile tecellî ettiği vakit kulunun bütün irtikâb ettiği günahları örtbas edecek. Fakat şirkin vücûdü yoktur ki o günâhın neresini örtsün.

49 — Elem tere ilelleziyne yüzekkûne enfüsehüm belillâhü yüzekkiy men yeşäü ve lâ yuzlemùne fetiylen.

Ey râî!

Kendilerini tezkiye edenleri görmez misiniz?

(Fakat neye yarar?) Riyâ ile, sun'a ile tefâhur ile, gerek şirk-i hafî ile, gerek şirk-i celî ile boyanmış olanların tezkiyelerinden ne çıkar.

50 — Ünzur keyfe yefterùne alellàhilkezibe ve kefà bihî ismen mübiynen.

Mürâîlerin, o kendi kendilerini tezkiye edip de Allah'ın kendilerini tezkiye ettiğini iddia edenlerin Allah'a nasıl iftira ettiklerine ibretle bak. Bu iftira, zâhiren Cenâb-ı Hakk'ın intikam ismiyle onlara tecellî etmesine kâfidir.

Bu yalanı uydurmak keyfiyyeti, şu âşikâr günahları onlara yeter.

51 — Elem tere ilelleziyne ùtù nasıyben minelkitàbi yü'minùne bilcibti vettàğùti ve yekùlûne lilleziyne keferù häüläi ehdà minelleziyne àmenù sebiylen.

Ey râî!

Kitâbdan nasîbi olmayanlara bakmaz mısınız? Bunlar putlara, kâhinlere, sahte ma'bûdlara îmân ediyorlar da kâfirlerin, müşriklerin, re'y-i bâtıl, küfürde, fıskda, ilhadta yol alanların

tuttukları yolun, îmân edenlerin tuttukları yoldan daha doğru olduğunu, yâni müşrikin yolunun mü'minin yolundan daha üstün olduğunu iddia ederler.

DİKKAT!

Bu âyet-i celîle, bir işini kurtarmak içün, bir câha, bir meta'a sâhib olabilmek içün kâfire, müşrike dalkavukluk edip ve îcâbederse onları bâtıl i'tikadlarına iltica ederek ve onlardan olduğunu söyleyerek üç günlük hayât-ı dünya içün dalâleti bile bile hidâyete tercih edenler hakkındadır.

Bunu asr-ı saâdette Tevrât'a sâhib olan Yahudiler Sanâdîd-i Kureyş ile birleşmek içün yaptılar. Yâni Sanâdîd-i Kureyş: "Bizim putumuza taparsanız belki size i'timad ederiz" dediklerinde, onlar, "Hay hay, sizin gittiğiniz yol bizimkinden daha hayırlıdır" diyerek putlara secde etmişlerdir.

(Binâenaleyh bu âyet-i kerîmenin ilân ettiği insanlar tâ kıyâmete kadar vardır. Evet, kırk sene mü'min geçinip de kırk para içün küfre, şirke meyledenler ve irtidâd edenler bu mâvi kubbe altından eksik olmaz.)

—

(Vallàhü a'lemü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ ۖ وَمَن يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾
أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمُلْكِ فَإِذًا لَّا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾
أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۖ فَقَدْ آتَيْنَا
آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُم مُّلْكًا عَظِيمًا ﴿٥٤﴾ فَمِنْهُم
مَّنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُم مَّن صَدَّ عَنْهُ ۚ وَكَفَىٰ بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴿٥٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُم
بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا
حَكِيمًا ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ لَّهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ ۖ
وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ﴿٥٧﴾ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ
إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُم بَيْنَ النَّاسِ أَن تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ ۚ إِنَّ اللَّهَ
نِعِمَّا يَعِظُكُم بِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾ يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنكُمْ ۖ
فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ
تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾

52 — Üläikelleziyne le'anehümullàhü ve men yel'anillâhü felen tecide lehu nasıyren.

İşte Allah'ın lânet ettiği yâni huzûr-ı cemâlinden tard ettiği kimseler bunlardır. Allah da kime lânet ederse onu kurtarıcı hiçbir yardımcı olamaz.

53 — Em lehüm nasıybün minelmülki feizen lâ yü'tùnennàse nekıyren.

Îmândan, tevhîd-i irfândan nasîbi olmayan kimseler, yoksa maddî debdebe ve tantana yâni sûrî mecâzî saltanatlarına mı güveniyorlar? Ondan nasibleri mi vardır?

Onlar hurma çekirdeğinin ortasındaki çukur kadar bir şey vermezler.

54 — Em yahsüdùnennàse alâ mä àtàhümullàhü min fadlihî fekad àteynä àle ibràhiymelkitàbe velhıkmete ve àteynàhüm mülken azıymen.

Yoksa şiddetli gayızlarından dolayı, Allah'ın fazl u kereminden nâşi peygamberlerimize ve dostlarına verdiğimiz ni'meti mi hased ediyorlar?

Biz İbrâhim hânedânına kitâb ve hikmet vermiştik. Aynı zamanda muazzam bir pâdişahlık da vermiştik. Bunlara hayret ve hased etmiyorlar da neye Muhammed ile dostlarını hased ediyorlar?!

55 — Feminhüm men àmene bihî ve minhüm men sadde anhü vekefà bicehenneme se'ıyren.

Yahûd'un ba'zısı Muhammed Aleyhisselâm'a, bir Kitâb'a îmân etti. Bir kısmı ise ondan geri durdu, inâd etti.

Ey Ekmelerrüsul!

Bu husûsta acele etmesinler. Cehennemin yalımlı ateşi onlara elverir.

56 — İnnelleziyne keferù biàyàtinà sevfe nusliyhim nàren küllemà nedıcet cülûdühüm beddelnàhüm cülûden ğayrehà liyezùkul'azàbe innallàhe kâne aziyzen hakiymen.

Hiç şübhe yok, âyetlerimizi inkâr ile kâfir olanları nâra tarh edeceğiz. (O kir) ancak tathirhâne-i küfr olan nârda temizlenebilir. Ciltleri piştikçe azâbı tadıp durmak içün başka deriler peydâ edeceğiz.

Zira gayyûr olan Allah, emrine galibdir. Hem de âdildir zulmü sevmez.

57 — Velleziyne àmenù ve amilussàlihàti senüdhılühüm cennàtin tecriy min tahtihel'enhàrü hàlidiyne fiyhà ebeden lehüm fiyhä ezvàcün mütahheretün ve nüdhılühüm zıllen zaliylen.

Bize, kitâblarımıza ve peygamberlerimize îmân edip, aklın, vicdânın, şer'in güzel gördüğü işleri yapanlara gelince, bunları altından ırmaklar akan cennete sokacağız. Nihayeti olmayan tecelliyyât-ı rahmâniyyemizle öyle tecellî edeceğiz ki ma'rifetullah nehirlerini onların iklîm-i vücûdlarından akıtacağız. İnkıta'sız bir sûrette lezzât-ı rûhâniyyede müstağrak kılacağız.

Bununla beraber onlar orada ebedî olarak kalacaktır. Kendilerine esmâ ve sıfât-ı ilâhiyyemizin mazharları olan tertemiz (ervâh-ı mukaddes) orada vardır.

Onları sâyebân edecek, tam huzûr ve istirahatte bırakacak bir sâyeye götüreceğiz.

58 — İnnallàhe ye'mürüküm en tüeddül'emànàti ilä ehlihà ve izà hakemtüm beynennàsi en tahkümù bil'adli innallàhe ni'ımmà ye'ızuküm bihî innallàhe kâne cemiy'an basıyren.

İşte Hakk'ın sırf lûtfu ile bu ni'metlere mazhar olarak tebşîr edilmiş olanlar!

Cenâb-ı Hak muhakkak surette şunları size emrediyor:

Biri: Emânetleri ehline vermenizi.

DİKKAT!

Beşer haddi zâtinde memlûk bizâtihî, mâlik bil'ârazdır. Her şey'in sâhib-i hakîkîsi Allah'dır. İnsan onun emânetcisidir. Mal olsun, hukuk-ı ibâd olsun, madde ve ma'nâ olsun, akl ü zeka olsun, hidâyet ü irşâd olsun bunların hepsi birer emânettir.

İşte Cenâb-ı Hak "bunların hepsini ehline verin" diye ferman ediyor.

Ta'bîr-i âmiyânesi ile adama iş değil, işe adam bulun, müstehıkkını arayın.

İlim de en büyük emânettir.

Hattâ bu en dikkat edilecek bir emânettir. Onu ehline vermek husûsunda çok dikkat edilmelidir.

İmâm-ı Ali Kerremallahü Zâtehû Hazretleri: "Lâ tüallimû evlâdessefele... ilh" buyurmuşlardır:

"İlmi, evlâd-ı sefeleye ta'lîm etmeyiniz, soyu sulbü, südü, şeceresi ma'lûm olmayanlara ilim öğretmeyiniz. Eğer onlara ilim öğretir, onlar da büyük işlerin başlarına geçecek olurlarsa şeriflerinizi zelîl eder."

Hazret-i Alî'nin Alîce sözleri... Kalemler, kâğıtlar değil, zamanlar, hâdiseler tefsîr eder...

Resûl-i Zîşân Efendimiz:

"İşler ehlinin gayrısına verilirse kıyâmeti bekleyiniz" diye emretmişlerdir.

Kıyâmet üç kısımdır:

1- Kıyâmet-i suğrâ

2- Kıyâmet-i vustâ

3- Kıyâmet-i kübrâ.

Kıyâmet-i suğrâ: Kişinin kendi ölümü ile başlar.

Kıyâmet-i vustâ: Emânetler, işler nâehil ellere verilirse başlar ki, bu izmihlâldir.

Kıyâmet-i kübrâ da: Bu sahne-i şühûdun diğer bir sahneye tebeddülüne denir.

İşte Cenâb-ı Hak şu âyet-i kerîmesinde insan haklarının esâsını ve onun lâyıkıyle muhafaza edilebilmesi içün iki şey'i emrediyor:

Biri, yukarıda söylediğimiz gibi emânetlerin ehline verilmesi. Diğeri: Nâs arasında icrâ'yı hükmettiğiniz zaman hiçbir tarafa kaymayın, hissinize kapılmayın, insaf ve müsâvâtı bırakmayın, adâletle hükmedin.

Ahvâlinizin ıslahı içün Cenâb-ı Hak tenezzülât-ı sübhâniyyesi ile tenezzül ediyor da size ne güzel öğüt veriyor.

Muhakkak bütün ahvâlinize muttali' olan Allah içinizi, dışınızı bütün konuşmanızı işidiyor. Amellerinizi, ef'âlinizi, niyyetlerinizi murakabede bulunduruyor.

59 — Yä eyyühelleziyne àmenû etıy'ullàhe ve etıy'urresùle ve ülil'emri minküm fein tenàza'tüm fiy şey'in ferüddùhü ilâllâhi verresùli in küntüm tü'minùne billâhi velyevmil'àhıri zàlike hayrün ve ahsenü te'viylen.

Ey îmân edenler!

Îmânınızın iktizâsı Allah'a ve Resûlüne itâattir. Onun içün Allah'a ve Resûlüne itâat edin.

Allah'a itâat etmek, emirlerine sarılmak, yasak ettiklerinden kaçınmak demektir.

Resûle itâat, nefsine muhalefet ederek onun gösterdiği tevhîd caddesinde yürümektir.

İşte Allah'a itâat edin ve Resûlüne itâat edin, sizden olan ülü'l-emre itâat edin.

Ey hakîkat yolcusu!

Ülü'l-emr, hukuk-ı ilâhîyi ve hukuk-ı Muhammedî'yi, şeâir-i İslâm'ı muhafaza husûsunda buyrultu sâhibi olana denir.

Yoksa herhangi bir biçimde bir milletin başına geçen, teâlî ve terakkîsine engel olacak zulm ü istibdâdı vaz'eden bir başa itâat edin ma'nâsına değildir.

Esâsen Kur'ân-ı Mübîn ona Ülü'l-emr demez.

Maalesef asırlarca birçok zâlim hükümdarlar, bu âyet-i kerîmenin ma'nâ-yı kerîmânesini tağyir ve tahrif ettirerek kendilerini "lâ yüs'el" mevkiine sokmuşlar ve taptırmışlardır. Buradaki emr-i ilâhînin daha iyi anlaşılabilmesi içün asr-ı saâdette olan bir hâdiseyi arzedeyim:

Cenâb-ı Peygamber birisini kumandan ta'yîn ediyor, eshâb-ı kirâmdan ba'zı kimseleri onun maiyyetine vererek düşmânın tecâvüzünü müdafaaya gönderiyor.

Kumandan, yolda bir ateş yakarak: "Bunun içine kendinizi atınız bakalım" diye emir veriyor. Hiç kimse ateşe yaklaşmıyor.

Bunun üzerine "Sizinle harbe gidilmez, siz Ülü'l-emre itâat etmiyorsunuz" dediğinde o zâtlar "Biz Ülü'l-emre itâat ederiz, fakat o itâatten HAkk'a isyân çıkarsa itâat etmeyiz, biz ihyâya me'mûruz, imhâya me'mûr değiliz, vücûdlarımızı vakfetmişiz, kendi hesâbımıza bir şey'imiz kalmamıştır. Fakat bizim bu ferâgatimiz insanlığın felâhı içündür, şahsın keyfi içün değildir" diyorlar.

Bunun üzerine geri dönülmüş, huzûr-ı Peygamberî'de mes'ele aynen anlatılmış.

Âlemlerin hakîkî kurtarıcısı olan Cenâb-ı Muhammed:

"Eğer ateşe kendinizi atmış olsaydınız, hepiniz ehl-i nâr olurdunuz" buyurmuşlar.

DİKKAT!

Âyet-i kerîmede Allah ve Resûlü hakkında "etiy'u ve etiy'u" diye itâat ıtlakı üzere tasrih ediliyor da, ülü'l-emr hakkında ayrıca "ve etiy'u ülü'l-emr" buyurulmayıp bunlara itâat resûle atfen ve mahzâ itâat-i resûle tebean emrolunmuş ve bu sûretle tâbiiyyet tahtında itâatin hem aynı kuvvetle mutlak olduğu gösterilmiş, hem de itâat edilmeyecek mevki'ler hükümden hâric bırakılmıştır.

Şu halde âmirin her emri, me'mûru mes'ûliyyetten kurtarmağa kâfi gelmez.

Bilfarz bir me'mûr âmirinin emri ile rüşvet alsa veya sirkat

yapsa mes'ûliyetten kurtulamaz. Bu ma'nâ "âmirin hılâf-ı kanun emri, me'mûru mes'ûliyyetten kurtarmaz" diye de ifade olunur.

Şâyân-ı dikkat olan kayıtlardan biri de "minküm" kaydıdır ki ma'nâsı vâzıhtır. Mü'minlerden olmayan ülü'l-emre itâat, dînen vâcib bulunmamıştır. Bu husûsta itâat değil, varsa bir ahd mevzûubahis olacaktır.

Ey mü'minler!

Aranızda münâzaa çıkarsa, yâni gerek sûret-i umûmiyyede birbirinizle ve gerek ülül'emr ile beyninizde, gerekse ülül'emr olanlar arasında, hâkimler, kadılar ve kumandanlarınızla herhangi bir şeyde nizâ' ederseniz onu Allah'a ve resûlüne döndürünüz. Nizâ'ı ortadan kaldırmak içün, Kitâbullaha ve sünnet-i Resûlüllah'a mürâcaat ediniz. Eğer Allah ve âhıret gününe hakîkaten îmân ediyorsanız böyle yaparsınız.

Aklınızın isti'bâdından kurtulup bu şekilde harekette bulunmak sizin içün hayırlıdır. Ve sonunda pek iyidir.

—

(Üläikelleziyne le'anehümullàhü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا
أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ
وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ
ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا
﴿٦١﴾ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ
أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا
وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ
فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا
بَلِيغًا ﴿٦٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ
اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا
اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ
تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿٦٤﴾ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ
يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ
حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾

60 — Elem tere ilelleziyne yez'umùne ennehüm àmenù bimà ünzile ileyke ve mä ünzile min kablike yüriydùne en yetehàkemû ilettàğùti ve kad ümirû en yekfürù bihî ve yüriydüşşeytànü en yüdıllehüm dalâlen be'ıyden.

Ey Ekmelerrüsul!

Münâfıklar, zât-ı Ahmediyyetine, hak ile bâtılı fark içün inzâl olunan Kur'ân-ı Mübîn'e ve senden mukaddem enbiyâ kardeşlerine inzâl olunan kitâblara îmân ettim diye zu'mediyorlar görüyor musun?

Tâgûta küfr ile, (inkâr) ile emrolunmuşlarken, muhakemeleri içün Tâgûta, yâni şeytân-sıfat, azgın, dinden, îmândan hakk u hakîkatden alakoymak isteyen, hem dâl, hem mudil olana müracaat etmek istiyorlar. Onun mahkemesini tercih ediyorlar. Tâgûtların reisi şeytan da öyle arzû ediyor, Hak yolundan uzaklaştırıp, hidâyet caddesinden ayırarak bir sapıklık içinde bırakmak istiyor.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîlenin sebeb-i nüzûlüne şu vak'a rivâyet olunmuştur:

Bir münâfık ile bir Yahudi arasında münâzaa çıkıyor. Yahudi münâzaanın halli içün Cenâb-ı Fahr-i Âlem'e müracaatı, münâfık da Yahudilerin reisi olan Kâ'b İbn-i Eşref'e gitmeği teklif ediyor.

Münâfık Resûl-i Ekrem'in hakemliğini kabûl etmiyor.

Zira Yahudi haklı, münâfık haksız imiş. Binâenaleyh Cenâb-ı Peygamber yalnız hakk u adâletle hükmettiği âşikârdır.

Kâ'b İbn-i Eşref'e gelince rüşvet budalası olduğu her iki tarafca da ma'lûm.

Fakat Yahudinin ısrarı galebe çalmış, münâfık istemeye istemeye Hazret-i Peygamber'e müracaat etmişler.

Taraf-ı Peygamberî'den Yahudinin lehine, münâfıkın aleyhine hüküm sâdır olunca, münâfık râzı olmamış. "Haydi

Ömer'e gidelim, aramızda o hakem olsun" diye teklif etmiş. Huzûr-ı Ömer'e gidilmiş.

Yahudi: "Hazret-i Muhammed benim lehime hükmetti, bu onun hükmüne râzı olmadı" diye anlatmış.

Bunun üzerine Hazret-i Ömer, münâfıka:

"Öyle mi?" diye sormuş. O da: "Evet" demiş.

"Biraz bekleyiniz, dışarı çıkayım, gelir hükmü veririm" diyerek gidip kılıncını kuşanıp gelmiş. Şerîatın zaptiye nâzırı olan Ömer hemen münâfıkın kellesini vücûdundan ayırmış.

Sonra: "Madem ki beni hakem yaptınız, işte Allah'ın hükmüne ve resûlünün hükmüne râzı olmayanlar hakkında benim hükmüm budur" deyince Yahudi de kaçmış.

Bu hâdise üzerine derhal Cibrîl geliyor, "Ömer Faruk'dur, hak ile bâtılı tefrik etti" haberini getiriyor.

61 — Ve izà kıyle lehüm te'àlev ilâ mä enzelellàhü ve ilerresùli reeytelmünàfikıyne yesuddùne anke sudùden.

Nasihat yollu: "Geliniz Allah'ın gönderdiği dîne, şerîate imtisâl ediniz, tevhîd yoluna giriniz, Resûlüllah'a mutâbaat ediniz" denilse, kalblerinde maraz-ı ma'nevî olan o münâfıklar, resûlüm senden i'râz ederler, büsbütün geri kaldıklarını görürsün.

62 — Fekeyfe izä esàbethüm musıybetün bimà kaddemet eydiyhim sümme cäùke yahlifùne billâhi in erednä illä ıhsànen ve tevfiykan.

Senden i'râz ederler amma, elleriyle işledikleri bu cinâyetden dolayı başlarına bir musîbet gelince nasıl olur?

Bu sefer sana gelirler de "billâh bizim kötü niyyetimiz yoktu, maksadımız ihsân ve tevfikden başka bir şey değildi" diye yemîn ederler. Sen onların bu hâllerini görürsün.

63 — Ülâikelleziyne ya'lemullàhü mà fiy kulûbihim fea'rıd anhüm ve'ızhüm ve kul lehüm fiy enfüsihim kavlen beliyğan.

Bunlar o kadar şakî kimselerdir ki; kalblerinde fenâlığın, nifâkın, şikâk'ın ne derece olduğunu Allah bilir. Habîbim, bunlara yüz verme, artık ma'zeretlerini kabûl etme. Acı bir sûrette va'z ile ders ver. Ve nefisleri hakkında öyle belîğ ve müessir söz söyle ki içlerine işlesin. (Sonra bunlara mü'minlerden ayrı, gizli kalınca nasihat et!)

64 — Ve mä erselnà min resùlin illâ liyütà'a biiznillâhi ve lev ennehüm iz zalemû enfüsehüm càùke festağferullàhe vestağfere lehümürresùlü levecedullàhe tevvàben rahıymen.

Bunlar peygamber ne demek olduğunu anlamıyorlar. Biz ümem-i mâziyeye hangi bir peygamberi gönderdik ise iznimizle itâat olunmak içün göndermişizdir.

İşte ona binâen peygambere itâat, Allah'a itâat, ona isyân Allah'a isyândır. Onlar sana itâat etmekten çekilip zulmettikleri zaman (Tâgût'un huzûrundaki muhakemeden nâdim olup da) Allah'dan mağfiret taleb etselerdi, peygamber de şefâat etse idi, elbette Allah'ı Tevvâb ve Rahîm bulurlardı. Cenâb-ı Hak kabahatlerini örtbas ederdi.

65 — Felâ ve rabbike lâ yü'minùne hattà yühakkimùke fiymà şecere beynehüm sümme lâ yecidù fiy enfüsihim harecen mimmà kadayte ve yüsellimù tesliymen.

İş öyle değil Ekmelerrüsulüm!

İzzet ü celâlime yemîn ederim ki, o kendilerini mü'min zu'medenler, Allah'a, Resûlüne ve Kitâbına îmân etmiş olmazlar.

Tâ ki aralarında çatallanmış nizâ'lı işlerde seni hakem yapıp senin vereceğin hükme teslim olsunlar. Yâni verdiğin hükümden sûretlerinde, kalblerinde hiçbir darlık duymamaları şarttır. Evet teslimiyyet-i kâmile ile, zâhiren ve bâtınen sana münkad olsunlar.

İşte o zaman hakîkî mü'min olurlar. Hulâsa, şeksiz ve şübhesiz hükmünden dolayı sıkıntı duymaksızın sana tamamıyle münkad olmadıkça îmân etmiş olmazlar.

Ey zirve-i tevhîde çıkma isteyen Hak yolcusu!

Bu âyet-i celîlenin huzûr-ı izzetinde çok dikkatle dur ve kendini kontrol et. Demek ki rûhunu idrâk etmeden birkaç gün aç durup oruç tutmakla, birkaç rek'at namaz kılmakla iş hallolmuyor.

—

(Elem tere ilelleziyne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَلَوْ اَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ اَنِ اقْتُلُوْٓا اَنْفُسَكُمْ اَوِ اخْرُجُوْا مِنْ دِيَارِكُمْ
مَا فَعَلُوْهُ اِلَّا قَلِيْلٌ مِّنْهُمْ ؕ وَلَوْ اَنَّهُمْ فَعَلُوْا مَا يُوْعَظُوْنَ بِهٖ لَكَانَ
خَيْرًا لَّهُمْ وَاَشَدَّ تَثْبِيْتًا ۙ ﴿٦٦﴾ وَّاِذًا لَّاٰتَيْنٰهُمْ مِّنْ لَّدُنَّآ اَجْرًا
عَظِيْمًا ۙ ﴿٦٧﴾ وَّلَهَدَيْنٰهُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيْمًا ﴿٦٨﴾ وَمَنْ يُّطِعِ
اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ
النَّبِيّٖنَ وَالصِّدِّيْقِيْنَ وَالشُّهَدَآءِ وَالصّٰلِحِيْنَ ۚ وَحَسُنَ اُولٰٓئِكَ
رَفِيْقًا ؕ ﴿٦٩﴾ ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ ؕ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَلِيْمًا ﴿٧٠﴾ ع
يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا خُذُوْا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوْا ثُبَاتٍ اَوِ انْفِرُوْا
جَمِيْعًا ﴿٧١﴾ وَاِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَّيُبَطِّئَنَّ ۚ فَاِنْ اَصَابَتْكُمْ
مُّصِيْبَةٌ قَالَ قَدْ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ اِذْ لَمْ اَكُنْ مَّعَهُمْ شَهِيْدًا
﴿٧٢﴾ وَلَئِنْ اَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِّنَ اللّٰهِ لَيَقُوْلَنَّ كَاَنْ لَّمْ تَكُنْ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهٗ مَوَدَّةٌ يّٰلَيْتَنِيْ كُنْتُ مَعَهُمْ فَاَفُوْزَ فَوْزًا
عَظِيْمًا ﴿٧٣﴾ فَلْيُقَاتِلْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ الَّذِيْنَ يَشْرُوْنَ
الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِ ؕ وَمَنْ يُّقَاتِلْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
فَيُقْتَلْ اَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيْهِ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٧٤﴾

66 — Ve lev ennà ketebnà aleyhim enıktülû enfüseküm evıhrücù min diyàriküm mà fe'alûhü illâ kaliylün minhüm ve lev ennehüm fe'alû mà yù'azùne bihî lekâne hayren lehüm ve eşedde tesbiyten.

67 — Ve izen leàteynàhüm min ledünnä ecren azıymen.

68 — Ve lehedeynàhüm sıràtan müstekıymen.

Cenâb-ı Hak, bu âyet-i celîlesinde ba'zı kullarından şikâyette bulunuyor.

Onlara, rızâ-yı sübhâniyyem içün mücâhedat ve riyâzat ile nefislerini öldürmeyi, hatâ ve zünûbden hicret etmeyi, hak ve hakîkate cebhe almış olan kötü komşudan uzaklaşmayı, o yurttan çıkmayı farz kılmış olsa idik, hevâya muhalefeti, hak ve hakîkate ma'nî olan meta'dan ayrılmayı vâcib kılsa idik, pek azı haric kalmak üzere onu işlemezlerdi.

Halbuki bizim uğrumuzda nefislerini katletselerdi, emrimizi yerine getirmiş olsalardı (fâniyi bâki ile değişmiş olacaklardı) elbette haklarında daha hayırlı olurdu.

Katl-i nüfûs ile bana vâsıl olacaklardı. Makam-ı fenâdan, makam-ı bekaya geçeceklerdi. Keşf-i ebedî ve müşâhede-i ezelî gibi kendilerine büyük bir mükâfat verirdik. Elbette i'vicacsız bir sûrette zirve-i tevhîdimize çıkacak yola da getirirdik.

69 — Ve men yutı'ıllâhe verresùle feüläike ma'alleziyne en'amallàhü aleyhim minennebiyyiyne vessıddiykıyne veşşühedäi vessàlihiyne ve hasüne üläike refiykan.

Ey mü'minler!

İyi biliniz ki, her kim Allah'a ve peygamberine muti' olursa, işte onlar Allah'ın kendilerine in'âm eylediği, enbiyâ, sıddîkıyn, şühedâ ve sâlihîn ile birliktedir. Bunlar ne güzel sâhiblerdir.

DİKKAT!

Âyet-i celîlede çok nâzik işâretler vardır:

Evvelâ: Allah'a hakkı ile itâat, müşâhededen sonra hâsıl olacağını beyân vardır.

Sâniyen: Muhabbetsiz, hakîkî tâat edilemeyeceğini ilân vardır.

Sâlisen: Muhabbet rü'yetten sonra Hak ile olabileceğine işâret edilmektedir.

Resûl-i Zîşân Efendimizin "Fa'büd rabbeke keenneke terah..." fermân-ı Muhammedîsinin ma'nâsı vardır.

70 — Zàlikelfadlü minallàhi ve kefà billâhi aliymen.

İşte onlarla beraber olmak, bu hidâyete kavuşmak yalnız Allah'ın inâyetindendir. Bütün mukadderatınızı Allah'ın hakkı ile bilmesi kâfidir.

71 — Yä eyyühelleziyne àmenù huzù hızreküm tenfirù sübàtin evinfirù cemiy'an.

Ey yaradılışındaki gayeyi duyanlar! Îmânınızın iktızâsı olarak dîninizi tervic, peygamberinize nusrat, dînin, an'anenin nikabı olan vatanınızı muhafaza husûsunda hazırlığınızı görün, müfrezeler halinde harekete gelin yâhut toplu olarak seferber olun, düşmâna karşı uyanık durun. Onlardan sakınacak maddî-ma'nevî techizâtınızı ittihaz ediniz.

72 — Ve inne minküm lemen leyübattıenne fein esàbetküm musıybetün kàle kad en'amallàhü aleyye iz lem ekün me'ahüm şehiyden.

İçinizden münâfık olanlar ağır davranacaklardır. Eğer size bozgun olursa şehid düşecek olursanız, o münâfıklar sevinirler. "Biz musîbete uğramadık" diye memnun olurlar. "Allah size lûtufda bulundu" diye övünürler.

73 — Ve lein esàbeküm fadlün minallàhi leyekùlenne keen lem tekün beyneküm ve beynehu meveddetün yà leyteniy küntü me'ahüm feefûze fevzen azıymen.

Fakat Allah tarafından size zafer gibi bir inâyet erişirse, sanki sizinle onların arasında hakîkî bir dostluk, uhuvvet-i dîniyye yokmuş gibi, "ah ne olurdu ben de onlarla beraber olsaydım da ganîmet elime geçseydi" derler.

74 — Felyukàtil fiy sebiylillâhilleziyne yeşrùnelhayàteddünyà bil'àhıreti ve men yukàtil fiy sebiylillâhi feyuktel ev yağlib fesevfe nü'tiyhi ecren azıymen.

Fâniyi bâkiye değişenler, hayât-ı sûrîyi hayât-ı ebedîye satanlar; Allah yolunda i'lâ-yı kelimetullah içün daima hazır bulunup düşmânla vuruşsunlar. Muannid müşriklerle, İslâma cebhe almış mürtedlerle çarpışanlar, bu uğurda mukatele edip şehid olurlarsa, yâhut galebe ederek zafer bulurlarsa biz ona ecr-i azîm veririz.

—

(Ve lev ennà ketebnà...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ
وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَٰذِهِ الْقَرْيَةِ
الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
نَصِيرًا ﴿٧٥﴾ الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ
كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ
مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا
لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا
قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَىٰ وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧٧﴾ أَيْنَمَا تَكُونُوا
يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ
يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِنْدِكَ
قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَٰؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٨﴾
مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ
وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٧٩﴾

75 — Ve mà leküm lâ tükàtilûne fiy sebiylillâhi velmüstad'-afiyne minerricàli vennisäi velvildànilleziyne yekùlûne rabbenä ahricnà min hàzihilkaryetizzàlimi ehlühà vec'al lenà min ledünke veliyyen vec'al lenà min ledünke nesıyren.

Ey Müslümanlar!

Size ne oldu da zaîfin hakkını kavîden almazsınız?

Müstad'afîn yolunda mukatele edip, erkek kadın, çoluk çocuğu küffâr elinden kurtarmazsınız?

(Bu âyet-i celîle Medine'ye hicret edemeyip Mekke'de kalan, müşriklerin ağır işkencelerine uğrayan âcizler: "Yâ Rabbi! Bize sâhib halket, zalemenin elinden halâs eyle" diye duâ edip, duâlarının kabûl olduğu an nâzil olan âyet-i celîledir.)

Şöyle duâ ediyorlardı:

"Yâ Rabbi!

Bizi, ahâlisi zâlim olan, zâlimlerle idâre edilen şu memleketten çıkar. Ve bize senin tarafından bizi sever ve gözetir bir sâhib ve veliyyülemr gönder ve yine tarafından işimize bakacak, hakkıyle bir yardımcı ta'yîn et."

İşte böyle niyâzda bulunan zuafâ uğrunda kıtalde bulunmuyorsunuz?

Ey hakîkat yolcusu!

Âyet-i celîlenin huzûrunda huşû' ile durursak, dîn-i celîl-i İslâmda tecâvüzî harbe müsaade edildiğini, hattâ emredildiğini görürüz. Fakat, dikkat ederseniz, bu tecâvüzî harb, ihtirâsât-ı nefsâniyye ile kurulmuş olan medeniyetlerin yine ihtirâsât-ı nefsâniyye ile yıkılan harbleri gibi değildir.

Beşeriyyeti zalemenin inletmesinden kurtarmak içün yapılan tecâvüzlerdir. Zulmü gördüğü yere adli koymak içün yapılan tecâvüzlerdir.

Hulâsa, İslâmda tecâvüzî harb ancak, Allah rızâsı içün mazlûmları zâlimlerin pençesinden kurtarmak ve halk üzerinde Allahü Teâlâ'nın ahkâmını, adl ü rahmetini tatbik etmek içün

meşrû' olabilir. Yoksa, zulüm ve istibdâdı yaymak ve memleketler istilâ eylemek gibi mahz-ı tecâvüz ve teaddî içün harbetmek İslâm dîninde aslâ meşrû' değildir.

Gaye-i harbi daha açık bir sûrette şu âyet-i kerîme de beyân ediyor:

76 — Elleziyne àmenù yükàtilûne fiy sebiylillâhi velleziyne keferù yukàtilûne fiy sebiylittàğùti fekàtılû evliyäeşşeytàni inne keydeşşeytàni kâne da'ıyfen.

Hilkatteki gayeyi anlayan insanlar yâni gayesi Allah olan mü'minler Allah yolunda muharebe ederler. Kâfirler de tâgût yolunda, yâni Allah'a cebhe almış kimselerin uğrunda şeytana dost olanların yolunda muharebe ederler.

Binâenaleyh, ey tam ihlâslı mü'minler!

Siz hazırlanınız da şeytân dostlarına ve şeytân taraftarlarına muharebe ediniz, onların adetlerinden korkmayınız. Zira, size nusrat eden Hakk'a karşı şeytânın keyd ü hîlesi elbette zaifdir.

77 — Elem tere ilelleziyne kıyle lehüm küffü eydiyeküm ve ekıymussalâte ve àtüzzekâte felemmà kütibe aleyhimülkıtàlü izà feriykun minhüm yahşevnennàse kehaşyetillâhi ve eşedde haşyeten ve kàlû rabbenà lime ketebte aleynelkıtàle levlä ahhartenä ilâ ecelin kariybin kul metà'uddünyà kaliylün vel'àhıretü hayrün limenittekà ve lâ tuzlemùne fetiylen.

Hele şunlara bak!

Onlara (şimdilik) "kıtâlden elinizi çekiniz, siz kendiniz harbe sebebiyet vermeyiniz. Siz hemen namazı kılınız, zekâtı veriniz" denilenler; yâni: "Harb ü kıtâlin zamanı değil iken biz harb edeceğiz" diyenler vaktâ ki Hicretten sonra onlara kıtâl farz olunduğunda içlerinde i'tikadı zaîf olanlar ve Allah'a i'timadı sağlam olmayanlar müşrik ve kâfirlerden Allah'tan korkan misillû veya daha ziyâde korkmaya başladılar.

"Cihâd, üzerlerine farz oldu" emrini işittiklerinde kâlen yahut da hâlen:

"Ey Rabbimiz! Bize kıtâli niçün farz kıldın? Bize çok değil, azıcık müddet daha verseydin. Biz az daha yaşasak ne olurdu?" dediler.

Ey Ekmelerrüsul!

Tezkîren ve tenbîhen o ölümden korkanlara, malları ve canları fevt olacak diye titreyenlere ilân et.

Şeref ü lika yanında dünya meta'ı azdır. (Hiç demektir.) Âhıret ise, evâmir-i ilâhiyyeye ta'zîmkâr, mahlûkat-ı Sübhâniyyeye karşı rikkatle kalbi çarpanlar içün daha hayırlıdır.

Ey mü'minler, siz şunu iyi biliniz ki, hurma çekirdeğinin üzerinde bulunan lif, o ince iplik kadar zulüm de edilmezsiniz.

78 — Eyne mà tekûnù yüdrikkümülmevtü ve lev küntüm fiy bürùcin müşeyyedetin ve in tüsıbhüm hasenetün yekùlü hàzihî min ındillâhi ve in tüsıbhüm seyyietün yekùlü hàzihî min ındike kul küllün min ındillâhi femàli häüläikelkavmi lâ yekâdùne yefkahùne hadiysen.

Her nerede olursanız olunuz, ölüm size yetişir. Müeyyed burclarda bulunsanız da yâni yüksek kal'alarda veya müstahkem saraylarda, hattâ gökteki yıldızlarda dahi bulunsanız ölüm size gelir, çatar.*

O halde ölüm korkusiyle, cihâd gibi büyük bir vazifeden kaçınmak ma'nâsızdır.

Habîbim!

Münâfıklar kendilerine feth ü ganîmet, gönüllerine hoş olacak herhangi bir şey gelirse; bu Allah tarafındandır diyorlar, Allah'tan biliyorlar ve eğer başlarına bir musîbet veya herhangi bir kötülük gelirse sana izâfe ederek "Bu senin tarafındandır" diyorlar.

---

* Âyet-i celîlenin ma'nâ-yı enfüsîsinde yıldızlara seyahat edileceğine işaret vardır.

Resûl-i Zîşânım!

Onlara cevab ver: Havâdis-i kâinattan ister ferâha, ister kedere âid her ne olursa olsun; kudret ve irâde sâhibi, ef'âlinden sorulmaz. Bunlar, tasarrufunda, emrinde şerîki olmayan, milk ü melekûtunda bizatihî tasarruf eden Allah'tandır diye ilân et. Hepsi Allah tarafından olduğunu söyle.

Artık bu cemâate ne oluyor da sözü, sırr-ı hikmetiyle anlamağa yanaşmıyorlar.

79 — Mà esäbeke min hasenetin feminallàhi ve mä esàbeke min seyyietin femin nefsike ve erselnàke linnàsi resùlen ve kefâ billâhi şehiyden.

(Ey Ekmelerrüsul!

Sana dil uzatmasınlar, bir kötülük isâbet ettiği vakit seni bahâne etmesinler. Sen yalnız tebliğe me'mûr bir Habîb-i Ekrem'sin.)

Beyân et: İnsana bir iyilik gelirse Allah'ın cârî olan sünnetidir, o Allah'tandır. Kötülük gelirse, o da kendindendir.

Ey hakîkat yolcusu!

Âyet-i celîlede ne tatlı işâretler vardır:

Yukarıda geçen âyet-i celîlede "kul küllün min ındillah" fermân-ı sübhânîsi vardır. Yâni, hepsi Allah tarafındandır, diye beyân edilmiştir. Bu âyet-i kerîmede de hasene Allah'tandır, seyyie kendi nefsindendir, diye ilân ediliyor.

Buradaki incelik: Hasenâtta kulun kisbi ve o husûsta şefâat yoktur. Doğrudan doğruya mahz-ı lûtf-i ilâhîdir. Yâni, illetsiz, şefâatsiz fazl-ı ilâhîdir.

Seyyie: Hakk'a isyândır. O, nefs-i emmârenin sıfâtıdır. Seyyie: Nefs ü hevâya tâbi olarak Mevlâ'nın rızâsını terketmektir.

Kaderiye, o âyet-i celîlenin ma'nâsını anlayamamıştır. Hem ma'şûkun hukukunu vikaye âşıkın şânındandır.

Seyyiede kulun kisbi vardır. Hasenede kulun kisbi yoktur.

Tâat kisb ile mi olur? Muhabbet kisb ile mi olur? Ya ma'rifet kisb ile mi olur?

Ey Habîbim!

Seni nâsa hâdî olarak gönderdik. Peygamber olarak irsâl ettik. Sıdkına Allah'ın tam şâhid olması kafidir.

(Senin aleyhinde bulunanların cezâları verilecektir.)

—

(Ve mâ leküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

مَنْ يُّطِعِ الرَّسُوْلَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ ۚ وَمَنْ تَوَلّٰى فَمَآ اَرْسَلْنٰكَ
عَلَيْهِمْ حَفِيْظًا ﴿٨٠﴾ وَيَقُوْلُوْنَ طَاعَةٌ ۡ فَاِذَا بَرَزُوْا مِنْ عِنْدِكَ
بَيَّتَ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ غَيْرَ الَّذِیْ تَقُوْلُ ۭ وَاللّٰهُ يَكْتُبُ
مَا يُبَيِّتُوْنَ ۚ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ ۭ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيْلًا ﴿٨١﴾
اَفَلَا يَتَدَبَّرُوْنَ الْقُرْاٰنَ ۭ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ لَوَجَدُوْا
فِيْهِ اخْتِلَافًا كَثِيْرًا ﴿٨٢﴾ وَاِذَا جَآءَهُمْ اَمْرٌ مِّنَ الْاَمْنِ اَوِ الْخَوْفِ
اَذَاعُوْا بِهٖ ۭ وَلَوْ رَدُّوْهُ اِلَى الرَّسُوْلِ وَاِلٰٓى اُولِى الْاَمْرِ مِنْهُمْ
لَعَلِمَهُ الَّذِيْنَ يَسْتَنْۢبِطُوْنَهٗ مِنْهُمْ ۭ وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ
وَرَحْمَتُهٗ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطٰنَ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿٨٣﴾ فَقَاتِلْ فِيْ سَبِيْلِ
اللّٰهِ ۚ لَا تُكَلَّفُ اِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِيْنَ ۚ عَسَى اللّٰهُ
اَنْ يَّكُفَّ بَاْسَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۭ وَاللّٰهُ اَشَدُّ بَاْسًا وَّاَشَدُّ
تَنْكِيْلًا ﴿٨٤﴾ مَنْ يَّشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَّكُنْ لَّهٗ نَصِيْبٌ مِّنْهَا ۚ
وَمَنْ يَّشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَّكُنْ لَّهٗ كِفْلٌ مِّنْهَا ۭ وَكَانَ اللّٰهُ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيْتًا ﴿٨٥﴾ وَاِذَا حُيِّيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوْا بِاَحْسَنَ
مِنْهَآ اَوْ رُدُّوْهَا ۭ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيْبًا ﴿٨٦﴾

80 — Men yutı'ırresûle fekad etàallàhe ve men tevellâ femä erselnàke aleyhim hafiyzan.

(Âyetin zâhiri, vesileyi gösteriyor. Resûl-i Ekrem'e bu makamda emr-i ubûdiyyete işâret ediyor. Âyetin bâtındaki işâreti de makam-ı cem'adır.)

Her kim ki peygambere itâat ederse Allah'a itâat etmiş olur. Evet Resûle itâat, asîle itâattır. Zira mazhar-ı tâm Cenâb-ı Muhammed Aleyhisselâm'dır. O, mazhar-ı kül'dür. Kim ki ondan i'râz ederse, nefsine uyar, itâatten yüz çevirirse; Habîbim, onu seyyiattan kurtaracağım diye uğraşma. Zira biz seni onların üzerine muhafız göndermedik, resûl olarak gönderdik.

81 — Ve yekùlûne tà'atün feizà berezù min ındike beyyete täifetün minhüm ğayrelleziy tekùlü vallàhü yektübü mà yübeyyitùne fea'rıd anhüm ve tevekkel alellàhi ve kefà billâhi vekiylen.

Sen yalnız tarîk-ı Hakk'a, tevhîd yoluna dâvet edicisin.

Ey Ekmelerrüsul!

Münâfıklar senin huzûrunda iken "emriniz bâş üstüne" derler, ne emredersen kabûl ettiklerini söylerler. Yanından ayrıldıktan sonra, bir kısmı yatağında sana söylediğinin aksini yatırır. Senden aldığı emrin hılâfını yapmak için beyt yapmağa çalışır gibi tezvirat uydurmakla uğraşır.

(Yâhut yanından ayrıldıktan sonra onlardan bir tâife ile senin dediklerinin hılâfını yapmak üzere gece tedbir alırlar.)

Tâat dedikleri halde kalblerinde isyânı kurarlar. Gailê çıkarmaya çalışırlar. Hulâsa, sînelerinde kötülüğü yatırırlar. Allah da onların kurduklarını yazar.

Bu böyle olunca sen onlardan i'râz et. Allah'a dayan. Bunları da O'na havale eyle. Cenâb-ı Hak kâfi bir vekîldir.

82 — Efelâ yetedebberùnelkur'àne ve lev kâne min ındi ğayrillâhi levecedù fiyh-ıhtilâfen kesiyren.

(Hayret!) Onlar Kur'ân'ı tedebbür etmiyorlar mı? Kelâm-ı Hak olduğunu ve maânîsini tekeffür etmezler mi?

Onun, beşerin kelâmı cinsinden olmadığını tahattur etmezler mi?

Eğer o, Allah'dan başkası tarafından olsaydı, beşerin kelâmı cinsinden olaydı, elbette onda ihtilâf-ı kesîr, nazımlarında tebâyün, ma'nâlarında tenâkuz bulurlardı.

Kur'ân öyle bir sıfattır ki mevsûfu ile kadîmdir.

Ey hakîkat yolcusu!

İşte o büyük Kitâb her zaman gençtir, dinçtir.

Asırlar geçtikçe kuvvetini daha açık meydana kor! Hasmını muârazaya daima çağırır! Önünde Kur'ân bulunan kimse içün münkiri tepelemek hiçtir!

Kur'ân, hasmına ilmen, aklen her zaman galibdir! Kur'ân, on üç asırdır beşeriyyetin en mütebahhir ulemâsını, yüksek ediblerini en parlak hatiblerini muârazaya da'vet eder.

O kitâb, kâinâtın hulâsası ve âyât-ı kevniyyeyi okuyan mütenevvî dillerin bir tercümân-ı ebedîsidir! Kur'ân, gayb u şehâdet âleminin kitâbının müfessiridir!

KUR'ÂN, yerlerde, göklerde gizli esmânın ma'nevî hazînelerinin keşşâfıdır!

KUR'ÂN, hâdisat satırlarının altında gizli hakâyıkın anahtarıdır.

KUR'ÂN, âlem-i âhıretin mukaddes bir haritasıdır!

KUR'ÂN, hem bir kitâb-ı hikmet, hem bir kitâb-ı da'vet, hem bir kitâb-ı fikir, hem evliyâ ve sıddiykıynın, muhtelif meşreblerine, ayrı ayrı mesleklerine, her birindeki neş'e zevkıne lâyık ve o neş'eyi tenvîr edecek, sonra her meslekin mizâcına muvâfık ve onu tasvîr edecek bir kitâb-ı semâvîdir! O öyle bir kitâb-ı celîlidir ki:

İsm-i A'zamdan, Arş-ı A'zamdan, her ismin mertebe-i a'zamından geldiği içün bütün âlemlerin kalbi i'tibariyle Allah'ın kelâmıdır! Bütün semâvat ve arz'ın hâlikı nâmına bir hi-

tâbdır! Kur'ân-ı Mübîn'in içine dalarsan içi bilbedâhe hâlis, üstüne nazar edersen bizzarûre envâr-ı îmân, altına bakarsan ilmelyakîn delîl ü bürhân, sağına nazar edersen bittecrübe teslîm-i kalb ü vicdân, solu aynelyakîn teshîr-i akl ü iz'an, meyvesi de hakkalyakîn rahmet-i Rahmandır!

İmdi bu kadar açık beyyinâtı tedebbür etmiyorlar mı?

83 — Ve izà cäehüm emrün minel'emni evilhavfi ezà'ù bihî ve lev reddùhü ilerresùli ve ilä ülil'emri minhüm le'alimehülleziyne yestenbitùnehu minhüm ve levlâ fadlullàhi aleyküm ve rahmetühu letteba'tümüşşeytàne illâ kaliylen.

Bir de onlara emniyyet veya korku haberi geldiği zaman derhal neşrediyorlar, ifşâ ediyorlar. İster vâkıa mutabık olsun, ister erâcif-i kâzibe olsun fâş ederler.

Neşri, menâfi-i umûmiyyece lâzım mıdır, değil midir, düşünmezler.

(Hulâsa peygamberin müteezzî olması, müslümanlara da zaaf târî olması içün bu işi yapıyorlar.)

O havâdisi, peygambere yâhut onun emirlerini koruyana redd ü irca', havâle edip danışsalardı, hangisinin ifşâ, hangisinin gizlenmesi lâzım olacağını öğretir ona göre hareket ederlerdi.

Fakat maksadları peygambere ezâ, îmânı zaîf olan mü'minlerin üzerinde sarsıntı yapmak olduğu içün, gazâların galibiyyet ve mağlûbiyyet haberini danışmadan, maksad tahtında hemen ifşâ ediyorlardı.

Eğer Allah'ın size inâyeti ve rahmeti olmasaydı pek azınız müstesna olmak üzere hepiniz şeytâna uyardınız.

Yâni, esrâr-ı zâtiyyeme âgâh ve sıfât-ı ilâhiyyeme lâyık, tarafımdan gönderilmiş nâibler, peygamberler ve kitâblar olmasaydı hepiniz şeytâna uyardınız. O Hak'tan saptırıcı düşmânın gösterdiği yolda yürürdünüz. Bu işten pek azınız tevhîd caddesinde yürüyebilirdi.

84 — Fekàtil fiy sebiylillâhi lâ tükellefü illâ nefseke ve harridılmü'miniyne asellàhü en yeküffe be'selleziyne keferù vallàhü eşeddü be'sen ve eşeddü tenkiylen.

Münâfıklar, îmânı zaîf olanlar cihâddan yüz çevirseler de, bizzat sen Allah yolunda mukatele et.

Risâlet yükünü yalnız sana yükledik. Sen nefsinle mükellefsin, cihâd uğrunda hiçbir kimse yardım da etmese nâsırın ve muînin Allah'tır. Onların geri kalmasından sıkılma, cihâda çık. Tam inananları cihâda tergıyb eyle.

Allah kâfirlerin şiddetini müslümanlardan def'eder. Müşriklerin sahte şevketinden çekinmesinler.

Emrine galib olan Allah'ın satveti de şiddetli, kahr u tenkili de şiddetlidir.

85 — Men yeşfa' şefà'aten haseneten yekün lehu nasıybün minhà ve men yeşfa' şefàaten seyyieten yekün lehu kiflün minhà ve kânallàhü alâ külli şey'in mukıyten.

Her kim iyi bir şefâatle şefâatde bulunursa yâni Hak'ka riâyetle insanlığın nef'ine çalışır, zararını def'etmek husûsunda şefâat ederse, o şefâatin sevâbından o da hissedardır. Kim ki bir kimsenin zararına sa'y eder, bedduâda bulunursa vebâlden ona hisse vardır. Cenâb-ı Hak her şey'e muktedirdir. Her şey'i lâyıkıyle gözetir. İyiyi iyiliğinden, kötüyü kötülüğünden, kadrine göre hissedar eder.

Ey hakîkat yolcusu! Burada mühim bir incelik vardır:

Meselâ, birisine inkisar ediyorsun, bedduâda bulunuyorsun, o inkisar ettiğin kimsede bulunan sıfatlardan şâyet sende de varsa ettiğin duânın iktızâsı ona bir musîbet gelirse sen de hissedar olacaksın.

86 — Ve izà huyyiytüm bitehıyyetin fehayyù biahsene minhä ev ruddùhà innallàhe kâne alâ külli şey'in hasiyben.

Kimin tarafından olursa olsun selâmlanırsanız, ondan daha güzeli ile mukabele ediniz, öyle selâm alınız. Yahut aynı ile mukabele edin. Zira Allah her şey'i hesâbeder ve ona göre karşılar.

Ey tâlib!

İslâmda selâmın ne mühim bir mes'ele olduğu Cenâb-ı Hakk'ın tenezzülât-ı sübhânîsi ile tenezzül ederek bu husûsta ferman buyurması kâfidir.

Samîmî selâm muhabbetten ileri gelir. Muhabbet rütbesi, rütbelerin âlâsıdır. Muhabbet olan yerde adâlete de ihtiyac yoktur. Âyet-i kerîmenin lâtif işâretine dikkat edilecek olursa "muhabbet" Muhammedîlerin yegâne sıfat-ı mümtâzesi olmasını gösteriyor.

Ne kadar acıdır ki müslümanların ekserîsi bu emirlerin inceliklerinden bîbehredirler.

Ekseriyetle görülür... İnsanın yüzüne bakmadan mağrûrâne çok acâib bir tavırla gayet soğuk, ta'bîr câiz ise, dondurma kutusu gibi, kazık gibi selâm verir. Gûyâ o selâmiyle emr-i ilâhîye veya emr-i peygamberîye imtisâl ettim zanniyle yaşar.

Halbuki hakîkatte selâm yalnız elfâz ile geçinmek değil; Cenâb-ı Hakk'ın "SELÂM" isminde fânî olarak "iyâlûllah" olan beşeriyyeti minnetsiz, ücretsiz, evet külfetsiz selâmete çıkarmak içün zevk ile çırpınmaktır. İşte bu aşk ile çırpınan kimseyi Cenâb-ı Hak şân-ı ulûhiyyetine yakışacak şekilde karşılar.

—

(Men yutı'ırresûle...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

اللّٰهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ
وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾ فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنٰفِقِينَ فِئَتَيْنِ
وَاللّٰهُ أَرْكَسَهُم بِمَا كَسَبُوٓا أَتُرِيدُونَ أَن تَهْدُوا مَنْ أَضَلَّ اللّٰهُ
وَمَن يُضْلِلِ اللّٰهُ فَلَن تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿٨٨﴾ وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا
كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَآءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَآءَ حَتّٰى يُهَاجِرُوا
فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدتُّمُوهُمْ
وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٨٩﴾ إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَىٰ
قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثٰقٌ أَوْ جَآءُوكُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ
أَن يُقٰتِلُوكُمْ أَوْ يُقٰتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ
فَلَقٰتَلُوكُمْ فَإِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقٰتِلُوكُمْ وَأَلْقَوْا إِلَيْكُمُ
السَّلَمَ فَمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٩٠﴾ سَتَجِدُونَ
ءَاخَرِينَ يُرِيدُونَ أَن يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلَّمَا رُدُّوٓا إِلَى
الْفِتْنَةِ أُرْكِسُوا فِيهَا فَإِن لَّمْ يَعْتَزِلُوكُمْ وَيُلْقُوٓا إِلَيْكُمُ السَّلَمَ
وَيَكُفُّوٓا أَيْدِيَهُمْ فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ
وَأُولٰٓئِكُمْ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطٰنًا مُّبِينًا ﴿٩١﴾

87 — Allàhü lâ ilâhe illâ hüve leyecme'anneküm ilâ yevmil-kıyàmeti lâ reybe fiyhi ve men asdeku minallàhi hadiysen.

Kullarının bütün merâtibine, serâir ü zamâir ü hafâyâsına muttali' olan Allah'dan başka vücûdde mürebbî yoktur. Hayy u Kayyûm olan O'dur. O'ndan başka taabbüde lâyık yoktur.

Sizi vukuu tahakkuk edeceği muhakkak olan, melek kordonu altında, kıyâmet gününde O toplayacaktır. Bâtıl hüviyyetlerinizi, sizi haşrettiği gün O tepeleyecektir. O günün vukuunda hiç şübhe yoktur. O günü de Allah haber vermiştir. Allah' tan ziyâde hakîkat sözlü kim olabilir?

88 — Femà leküm fiylmünàfikıyne fieteyni vallàhü erkesehüm bimà kesebû etüriydùne en tehdù men edallellàhü ve men yudlilillàhü felen tecide lehu sebiylen.

Ey mü'minler!

Size ne oldu da münâfıkların şânında iki fırkaya ayrıldınız, onların şirkleri ve küfürleri hakkında ittifak edemediniz? Halbuki Allah onları resûlüne buğz, kendisine şirk, mü'minlere nifâk etmeleri dolayısiyle kazandıkları amelleriyle terslerine çevirip reddeylemiştir.

İmdi Cenâb-ı Hakk'ın dalâlette bıraktığı bir kimseyi siz hidâyete çıkarabileceğinizi mi zannedersiniz? Öyle mi murâd edersiniz?..

(Ne kadar uzak...) Allah ki bir kimseyi dalâlette bırakırsa, evet her kimi sapıtırsa artık o kimse içün hidâyet yolu bulunamaz!

Ey hakîkat yolcusu! Bu âyet-i celîle her asırda müslümanları intibaha da'vet eder. İçi dışı bir olmayan insanları ittifaka da'vet eder. İcâbında kâfir geçinenlere karşı ittifak edip mukadderatlarını kaptırdıklarına işâret vardır. İslâmın sürûruna ve kederine iştirâk edip paylaşmayanların hidâyet caddesine çıkarılamayacaklarına açık bir beyândır.

Artık tahkîri ta'zîm, ta'zîmi tahkîr edenler hakkında ikiye ayrılmağa lüzum yoktur. Onları Cenâb-ı Hak amellerinin iktızâsı başaşağı küfre yuvarlamıştır, kaldıracak da kimse bulunmaz. Münâfıkdır damgası vurulmalı, ona göre hatt u hareket tesbit edilmeli. Yoksa bu din haminne dîni değildir. Kitâb-ı Mübîn'de sarih olarak bildirilmiştir. Acaba öyle mi, böyle mi demeğe lüzum yoktur.

89 — Veddù lev tekfürùne kemà keferù fetekûnùne seväen felâ tettehızù minhüm evliyäe hattà yühàcirù fiy sebiylillâhi fein tevellev fehuzùhüm vaktülûhüm haysü vecedtümùhüm ve lâ tettehızù minhüm veliyyen ve lâ nasıyren.

Onlar sizin küfrünüzü temennî ederler. Kendileri nasıl kâfir iseler kendileriyle beraber olmanızı isterler. Hepinizin kâfirlikte müsavî olmanızı arzû ederler.

Evet, küfr ü dalâlde, civâr-ı ilâhîden uzaklaşmaklıkda yekvücûd olmanızı arzû ederler.

Binâenaleyh düşmanlarınızı dost ittihaz etmeyiniz. Dikkat edin! Hicret edenlerin hicretleri Allah içün olsun.

Müslüman olup Allah yolunda hicret edinceye kadar onlardan hiç kimseyi dost ittihaz edinmeyin. İslâmın mukadderatiyle oynayan, müslüman gözüküp de küfrün zirvesine çıkan ve gizli bir sûrette İslâmı yıkmak isteyen bu münâfıkları, bir câmianın hayât-ı ma'neviyye ve hayât-ı maddiyyesini imhâya çalışan bu cins kâfirleri her nerede bulursanız katledin.

Onların zâhirî İslâm görünüşlerine ve konuşmalarına kapılmayın, kat'iyyen dost ve yardımcı edinmeyin.

90 — İllelleziyne yesılûne ilâ kavmin beyneküm ve beynehüm miysàkun ev cäùküm hasıret sudùrühüm en yukàtilûküm ev yukàtilû kavmehüm ve lev şäallàhü leselletahüm aleyküm felekàtelûküm feinı'tezelûküm

felem yükàtilûküm ve elkav ileykümüsseleme femà ce'alellàhü leküm aleyhim sebiylen.

Yalnız sizinle aralarında bir mîsak bulunan bir kavme varıp ahidlerine dâhil olanlar, böyle muharibleri terkedip gayr-ı muharib olan mücâhid bir kavmin ahd ü emânına iltihak edenler, o kavim ile olan muâhedenin hükmüne tâbi olurlar.

Yâhut sizinle kıtâle girişenlerle de alâkası olmayıp yâni ne sizinle, ne de kendi kavimleriyle harb etmek istemeyip bîtaraf kalmak arzûsunda bulunarak ve soluk soluğa size gelenler serbesttirler. Allah dileseydi onları size musallat kılardı, onlar da sizin üzerinize saldırırlardı.

İşte onlar sizden ayrı bir yere çekilirler de size inkıyâd veya size müsâlemet teklif ederlerse; Allah size, onlara karşı tecâvüz yolunu bırakmamıştır.

Ey hakîkat yolcusu!

Apaçık görülüyor ki İslâm, daima kılınç kınına girme yolunu tâkibetmiştir. Tecâvüz gibi gözüken hâdiseleri de hakîkatte tedâfüîdir.

91 — Setecidùne àhariyne yüriydùne en ye'menùküm ve ye'menù kavmehüm külle mä rüddû ilelfitneti ürkisù fiyhà fein lem ya'tezilûküm ve yülkù ileykümüsseleme ve yeküffû eydiyehüm fehuzùhüm vaktülûhüm haysü sekıftümùhüm ve üläiküm ce'alnà leküm aleyhim sultànen mübiynen.

Diğer bir cins kâfirlere rastgeleceksiniz, bulacaksınız ki size karşı ca'lî muhabbet gösterecekler. Müslüman olmuş şeklinde görünecekler. Bu halleriyle sizden emîn olmayı isterler. Kavimlerine karşı da yâni kendi aşîretlerinden emîn olmak içün de izhâr-ı küfr ederler.

İmdi siz onların şirklerinden, size karşı olan düşmânlıklarından, sizi öldürmeklik içün gizli hazırlıklarından, bağteten

yapacakları hücûmlardan gafil olmayın.

Bunlar her ne zaman fitneye, müslümanlarla katle da'vet olunsalar da'vet edenlerden daha şiddetli düşmân kesilirler, başaşağı atılırlar.

Evet, tepetaklak atılırlar, her edebsizliği yaparlar.*

Şimdi bunlar eğer sizden çekinirler de her cihette, maddî, ma'nevî sizin onlardan kuvvetli olduğunuzu görüp de sulh u müsâlemet taleb ederek, ellerini çekip uslu otururlarsa ne âlâ. Yoooook, türlü entrikalarla İslâmın mukadderatı ile oynamaklık isterler, muharebede sizden çekinmezlerse; onlara aman vermeyiniz. Yakaladığınız yerde imhâ ediniz.

Ey hakîkat yolcusu!

Ufak bir ameliyye-i cerrâhiye bir vücûdün hayâtını kurtarır. Binâenaleyh Cenâb-ı Hakk'ın burada katle müsâade etmesi imhâyı değil, yine ihyâyı âmirdir.

(Esâsen, Cenâb-ı Hak, hiçbir vakit şerr-i küllîyi murâd etmez. Şerr-i cüz'îyi murâd eder, hayr-ı küllîyi istihrac içün.)

DİKKAT!

İşte sizi yıkmaklık, mukadderâtınızı elinizden kapmaklık içün çalışan düşmanlarınızın katli husûsunda açık bir fermân ve salâhiyyet verdik. Ellerine fırsat geçirtmeyin, sizden olmayanlara mukadderâtınızı kaptırtmayın. İstiklâl-i rûhînize sâhib olun.

—

(Allàhü lâ ilâhe...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

* Edebsizlik, dinsizlikten de eşna'dır.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ اَنْ يَّقْتُلَ مُؤْمِنًا اِلَّا خَطَـًٔا ۚ وَمَنْ قَتَلَ
مُؤْمِنًا خَطَـًٔا فَتَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَّدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ
اِلٰۤى اَهْلِهٖۤ اِلَّاۤ اَنْ يَّصَّدَّقُوْا ؕ فَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ
لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ ؕ وَاِنْ
كَانَ مِنْ قَوْمٍۭ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيْثَاقٌ فَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ
اِلٰۤى اَهْلِهٖ وَتَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ ۚ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ
فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ ؗ تَوْبَةً مِّنَ اللّٰهِ ؕ وَكَانَ
اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٩٢﴾ وَمَنْ يَّقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا
فَجَزَآؤُهٗ جَهَنَّمُ خٰلِدًا فِيْهَا وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَلَعَنَهٗ وَاَعَدَّ لَهٗ عَذَابًا عَظِيْمًا ﴿٩٣﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ
اٰمَنُوْۤا اِذَا ضَرَبْتُمْ فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَتَبَيَّنُوْا وَلَا تَقُوْلُوْا
لِمَنْ اَلْقٰۤى اِلَيْكُمُ السَّلٰمَ لَسْتَ مُؤْمِنًا ۚ تَبْتَغُوْنَ
عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ؗ فَعِنْدَ اللّٰهِ مَغَانِمُ كَثِيْرَةٌ ؕ
كَذٰلِكَ كُنْتُمْ مِّنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ
فَتَبَيَّنُوْا ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرًا ﴿٩٤﴾

92 — Ve mà kâne limü'minin en yaktüle mü'minen illâ hataen ve men katele mü'minen hataen fetahriyrü rakabetin mü'minetin ve diyetün müsellemetün ilä ehlihî illä en yessaddekù fein kâne min kavmin adüvvin leküm ve hüve mü'minün fetahriyrü rakabetin mü'minetin ve in kâne min kavmin beyneküm ve beynehüm miysàkun fediyetün müsellemetün ilä ehlihî ve tahriyrü rekabetin mü'minetin femen lem yecid fesıyàmü şehreyni mütetàbi'ayni tevbeten minallàhi ve kânallàhü aliymen hakiymen.

Bir mü'minin bir mü'mini öldürmesi sahîh değildir. Câiz olmaz. Kasden böyle şey olmaz. Zîra îmân buna mani'dir. Yanlışlık olabilir. Şâyet hatâ ile kim ki bir mü'mini öldürürse bir mü'min kul âzâd etmek ve diyet yâni kan pahasını vârislerine vermek lâzımdır. Meğer ki onlar kan pahasını bağışlamış olalar.

Ey nûr-ı irfâna tâlib olan!

Emr-i ilâhîdeki azâmete bak! Teşvik içün yâni bağışlamak içün fazîlete işâret ederek "en yessaddeku" lâfz-ı şerîfiyle gelmiş yâni bağışlamak, tasadduk ile ifade kılınmıştır.

Eğer maktûl, mü'min olduğu halde düşmânınız olan bir cemaatten ise, yâni din düşmânlarınızdan olan bir kavimden ise yine bir kul âzâd etmek lâzımdır. Bunun içün kan pahası yoktur. Çünkü ebeveyn ve akrabası harbîdir.

Şâyet aranızda mîsak bulunan bir kavimden, yâni ehl-i zimmetten veya muâhid ise, vârislerine kan pahasını teslim etmek, aynı zamanda da bir mü'min kulu âzâd etmek lâzımdır.

Bunları yapmaya kudreti olmayana, biribiri ardınca iki ay oruc tutmak elverir. Bu hüküm, yâni iki ay biribirinin arası kesilmeksizin oruc, Allah tarafından tevbenin kabûlü içündür.

Allah, kulunun içyüzüne muttali', tevbesini, rücû'unu bilir ve hakîmdir. Ne emretmişse nâmütenâhî hikmetle doludur.

93 — Ve men yaktül mü'minen müte'ammiden tecezäühu

cehennemü hàliden fiyhà ve ğadıballàhü aleyhi ve le'anehu ve e'adde lehu azàben azıymen.

Bir kimse irâde ve ihtiyâriyle amden bir mü'mini öldürse (kasa hırsiyle, câh hırsiyle, emâret hırsiyle velev kim olursa olsun teammüden) bir mü'mini katlederse, onun cezâsı (diyetle, orucla, ibâdât u tâat ile, sadaka ile, kul âzâd etmekle bitmez, hallolmaz).

İllâ cehenneme gidecek, huzûr-ı cemâl-i ilâhîden koğulacak, müebbeden ilâ mâşâallah tathirhâne-i küfr olan âlem-i nârda mahrûmiyyet içinde kalacak.

Çünkü Allah buna gadab etmiş, lânet etmiş, merhamete lâyık görmeyip büyük bir azâb hazırlamıştır.

Ey hakîkat yolcusu!

Târihte irtikâb ettiği cinâyetleriyle, tüyleri ürperten melikleri, zâlim hükümdarları, saltanatlarını takviye içün adam öldürenleri, o can yakanları "afv-ı ilâhîye uğramıştır" diye, "belki tevbe etmiştir de öyle gitmiştir" diye kurtarmak isteyenler bu âyetin karşısında gözlerini açmalıdırlar.

Vâkıa, şirkten maadâ bütün günahların afvolunacağını beyân eden âyet-i celîle vardır; fakat Cenâb-ı Hak: "Mü'min mü'mini katledemez, îmân ona mâni'dir" buyuruyor. Binâenaleyh müteammiden katil, ind-i ilâhîde müşrik sayılıyor.

94 — Yä eyyühelleziyne àmenû izà darabtüm fiy sebiylillâhi fetebeyyenù ve lâ tekùlû limen elkä ileykümüsselâme leste mü'minen tebteğùne aredalhayàtiddünyà fe'ındallàhi meğànimü kesiyretün kezàlike küntüm min kablü femennallàhü aleyküm fetebeyyenû innallàhe kâne bimà ta'melûne habiyren.

Ey Hak'tan başka gayesi kalmayanlar!

Îmânınızın iktızâsı; Allah yolunda sefer ettiğiniz zaman belli olmasını isteyin. Kâfirle mü'mini iyi seçin. Size müsâlemet teklif edene "sen mü'minsin, değilsin" demeyin. Bununla

ganîmet sevdâsında olmayın, Allah yanında çok ganîmetler vardır. Siz de bu hâlde idiniz. Bundan evvel böyle idiniz. Allah size geniş ni'met verdi. Artık belli olmasını isteyin.

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak bu emr-i ilâhîsinde meta'-ı fânî içün, yâni garaz-ı dünyeviyye sebebiyle: "Sen mü'min değilsin" demeyin buyuruyor. İyi araştırın, güzel tedkikler yapın, nefsânî ve dünyevî hırslardan âzâde olarak, sırf Allah içün kılınç kullanın, buyuruyor ve diyor ki:

Sizin başınızdan da geçti. Siz de kelime-i şehâdet getirdiniz, "Müslüman olduk" dediniz. Biz de ihlâsınıza karşı din ni'metinin zevkini size tattırdık. Artık her işin hakîkatini arayın. Belli olmasını isteyin. Allah yaptığınız işlerden âgâhtır.

—

(Ve mà kâne limü'minin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ
اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٩٥﴾ دَرَجَاتٍ مِنْهُ
وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٩٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ
الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ
فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ
مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٩٧﴾ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ
وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا
﴿٩٨﴾ فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا
غَفُورًا ﴿٩٩﴾ وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا
وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ
الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٠﴾ وَإِذَا ضَرَبْتُمْ
فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ
أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا ﴿١٠١﴾

95 — Lâ yestevilkà'ıdùne minelmü'miniyne ğayrü üliyddareri velmücàhidùne fiy sebiylillâhi biemvàlihim ve enfüsihim faddalellàhülmücàhidiyne biemvàlihim ve enfüsihim alelkà'ıdiyne dereceten ve küllen ve'adallàhülhusnà ve faddalellàhülmücàhidiyne alelkà'ıdiyne ecren aziymen.

Mü'minler içinden özürlüler müstesna, özürsüz olup da oturup kalanlarla Allah yolunda mallariyle, canlariyle cihâd edenler, livechillâh harb edenler bir olamaz.

Cenâb-ı Hak cihâd edenleri mertebece oturup kalanlara tafdîl etti. Her ikisine de hüsnâ cennetini va'deyledi. Lâkin mücâhidleri mertebece âlâ kıldı.

96 — Derecàtin minhü ve mağfireten ve rahmeten ve kânallàhü ğafùren rahıymen.

Ba'zıları yakın oldular, ba'zıları da ilâ mâşâallah yakından yakın oldular. Günahları örtbas edildi. Rahmet-i hâssaya mazhar kılındılar. Rabbileri indinde merzûk olup esirgendiler. Allah rahmeti ile tecellî eder ve kullarının günahlarını merhameti ile örtbas eder. (Hulâsa) Allah Gafûrdur, Rahîmdir.

97 — İnnelleziyne teveffàhümülmeläiketü zàlimiy enfüsihim kàlû fiyme küntüm kàlû künnà müstad'afiyne fiyl'ardı kàlû elem tekün ardullàhi vàsi'aten fetühàcirù fiyhà feüläike me'vàhüm cehennemü ve säet mesıyren.

O kimseler ki öz nefislerine zulmederek canları melekler tarafından alınmıştır. Melekler onlara:

"Dünyâda ne hâlde idiniz? Mü'min mi idiniz, yoksa müşrik mi idiniz? Sizin kudretiniz, kuvvetiniz varken Allah'ın, Kitâbullah'ın, Cenâb-ı Muhammed'in düşmânları ile oturup kalktınız (Onların teneffüs ettiği havayı teneffüs ettiniz" diye soracaklar.

Onlar cevab verecekler, özür gösterecekler: "Biz o vakit zaîf idik, o toprakda hapsedilmiş birtakım aceze idik."

Melekler tekrar soracaklar:

"(Allah'ın halkettiği yer o kadarcık mı?) Allah'ın yeri geniş değil miydi? Derhal hicret etseydiniz ya... Küfre râzı olduğunuzdan, zulme boyun kesip zâlim yetiştirdiğinizden, zilletle yaşamayı hâl edindiğinizden yurdlarınız cehennemdir."

İşte onlar müdâhane ile, düşmâna müzâhir olarak yaşadıklarından dolayı yurdları cehennemdir. O cehennem de ne kötü duraktır.

98 — İllelmüstad'afiyne minerricàli vennisäi velvildàni lâ yestetıy'ùne hıyleten ve lâ yehtedùne sebiylen.

Yalnız hicret içün, hiçbir çâreye gücü yetmeyen, bir yol bulamayan erkekler, kadınlar, çocuklar, hakîkî acezeler bundan müstesnadırlar.

Hulâsa, hakîkî âciz erkek, kadın ve çocuklar, hicrete tâkatı olmayanlar, yolu bulamayanlar, bu kötü uğraktan, cehennem denilen tathirhâne-i küfürden uzak kalacaklardır. Bunlar müstesna.

99 — Feüläike asellàhü en ya'füve anhüm ve kânallàhü afüvven gafùren.

Zîra bu çâresizleri Allah'ın afv etmesi kat'iyyen me'muldür.

100 — Ve men yühàcir fiy sebiylillâhi yecid fiyl'ardı müràğamen kesiyren vese'aten ve men yahrüc min beytihî mühàciren ilâllàhi ve resùlihî sümme yüdrikhülmevtü fekad veka'a ecrühu alellàhi ve kânallahü ğafùren rahıymen.

Kim ki Allah yolunda, yolunu bulup hicret ederse, küfre, zulme, şirke boyun kesmeyip terk-i diyâr eylerse yeryüzünde çok barınacak yerler, bol rızklar, serbestçe dînini yapacak ge-

nişlikler bulur. Kim ki Allah'a, peygambere, onların emrettikleri yere o niyyet ile hicret ederek Allah'a, resûlüne mütâbaat uğrunda iken ölüm erişirse onun mükâfatı Allah'a düşer.

Allah Gafûrdur, Rahîmdir.

Ey hakîkat yolcusu!
Bu gibi zevâta Hak diyet olur.

101 — Ve izà darebtüm fiyl'ardı feleyse aleyküm cünàhun en taksurù minessalâti in hıftüm en yeftineküm'ülleziyne keferû innelkâfiriyne kânù leküm adüvven mübiynen.

Yeryüzünde sefer ettiğiniz zaman, (Yalnız bu sefer ma'sıyyet-i dünyeviyye içün değil, maslahat-ı dîniyye içün olacak, gazâ, ticâret, taleb-i ilim, hac, sıla gibi seferler olacak) o zaman kâfir olanların sizi bir mihnete düşüreceğinden korkarsanız, yâni ansızın baskına uğramak ve taarruz gibi şeylerden çekinirseniz namazı kısaltmanızda beis yoktur. Zîra kâfirler size apaşikâr düşmândırlar, fırsat gözlerler.

—

(Lâ yestevilkà'ıdùne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلٰوةَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ
مَّعَكَ وَلْيَأْخُذُوٓا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ
وَّرَآئِكُمْ وَلْتَأْتِ طَآئِفَةٌ أُخْرٰى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ
وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَّيْلَةً
وَّاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِّنْ مَّطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ
مَّرْضٰٓى أَنْ تَضَعُوٓا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللّٰهَ أَعَدَّ
لِلْكٰفِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿١٠٢﴾ فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلٰوةَ
فَاذْكُرُوا اللّٰهَ قِيٰمًا وَّقُعُودًا وَّعَلٰى جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ
فَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ إِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتٰبًا
مَّوْقُوتًا ﴿١٠٣﴾ وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَآءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ
فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا
يَرْجُونَ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٤﴾ إِنَّآ أَنْزَلْنَآ
إِلَيْكَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَآ
أَرٰىكَ اللّٰهُ وَلَا تَكُنْ لِّلْخَآئِنِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾

وَاسْتَغْفِرِ

102 — Ve izà künte fiyhim feekamte lehümüssalâte feltekum täifetün minhüm me'ake velye'huzù eslihatehüm feizà secedù felyekûnù min veräiküm velte'ti täifetün uhrà lem yusallû felyusallû me'ake velye'huzù hızrehüm ve eslihatehüm veddelleziyne keferù lev tağfülûne an eslihatiküm ve èmti'atiküm feyemiylûne aleyküm meyleten vàhıdeten ve lâ cünàha aleyküm in kâne biküm ezen min metarin ev küntüm merdä en teda'û eslihateküm ve huzù hızreküm innallàhe e'adde lilkâfiriyne azàben mühiynen.

Ey Ekmelerrüsul!

Mü'minler arasında bulunur da onlara namazı dosdoğru kıldıracak olursan, askerini ikiye ayır. Birtakımını düşman karşısında bırak, birtakımı seninle beraber ayakta dursunlar, aynı zamanda da silâhlarını alsınlar, secdeye vardıklarında, bir rek'at kıldıklarında arkanıza geçsinler. Yâni düşman karşısına geçsinler, namazda durur gibi dursunlar. Hiçbir iş yapmasınlar, sizi gözetlesinler. Sonra namaz kılmayan takım gelsin, seninle namaz kılsın, âletlerini de, silâhlarını da alsın. Yâni silâhlı olarak bir rek'at daha kılsınlar.

İşte bu sûretle münâvebe ederek namazı itmam ederler.

Kâfir olanlar, sizin silâhlarınızdan, intifa' edeceğiniz şeylerden gafil olmanızı isterler ki böylece size bu uğurdan hücûm etmelerini temenni ederler. Şâyet yağmurdan ezâ görürseniz ve hasta bulunursanız silâhlarınızı koymanızda beis yoktur. Yalnız, düşmanın ansızın basmaması içün uyanık bulunun, âletlerinizi tutun. Kadir ü Muktedîr olan ve her yüzden intikam almaklık kudretinin sâhibi olan Allah, Resûlünün düşmanları içün hakaretli bir azâb hazırlamıştır.

103 — Feizà kadaytümüssalâte fezkürullàhe kıyàmen ve ku'ùden ve alâ cünùbiküm feizatme'nentüm feekıymussalâte innessalâte kânet alelmü'miniyne kitàben mevkùten.

Ey hakîkat yolcusu!

Şu âyet-i celîle namazın dîn-i celîl-i İslâmda ne büyük bir mevkıi olduğuna en büyük bir beyândır:

Korku zamanında me'mûr olduğunuz namazı kıldıktan sonra, yâni namazı bitirdiğiniz vakit Cenâb-ı Hakk'ı bütün ahvâlinizle, kıtalde dahi anınız. Ayakta, otururken, yanınız üzere iken, düşüp yaralandığınız zaman Allah'ı zikrediniz. Vaz'ıyyete, düşmanın size alacağı şekillere göre namazınızı îmâ ile (yatarak, kalkarak) kılarsınız.

Vaktaki düşmanın baskınından mutmain ve emîn olursunuz, hulâsa düşmanın korkusundan emîn olursanız, itmi'nan hâsıl olursa ta'dîl-i erkânı muhafaza ederek namazı edâ ediniz. Mutmain ve emîn olunca namazı dosdoğru kılın.

Zîra Hakk'a tekarrüb içün olan namaz mü'minler üzerine muayyen bir vakitte farz olmuştur.

Tevhîd neş'esini duyan her mü'min-i mükellef edâsı lâzım olan muvakkat, mahdud bulunan bu farzı ifâ eder.

Ey zirve-i tevhîde çıkmak isteyen Hak yolcusu!

İnsan makam-ı hayvâniyyetten âdemiyyete kadem bastı mı, yâni gelişindeki, gidişindeki gayeyi anladı mı mükellef olur, ona îmân teklif edilir, inanır, inandığına teslim olur, ünsiyyet başlar, hazret-i insan olur, Hak ile konuşmak hakkını alır. Cenâb-ı Hak huzûruna da'vet eder. Binâenaleyh avâmın namazı huzûr, havâsınki urûcdur. İster huzûr olsun, ister urûc olsun Rableri ile arasında perde yoktur. Makam-ı müşâhededir. Secde makam-ı iktırabdır, Hakk'a kurbiyyet secdede olur.

Namazın zâhirindeki neticelere gelecek olursak: Azânın ıslahıdır. Yâni namaz kılan kimse bütün âzâyı cevârihini islâm eylemiştir. İşte buna binâen Dîn-i Celîl-i İslâm bu ibâreler üzerinde çok hassas olarak durur.

104 — Ve lâ tehinù fiybtiğäilkavmi in tekûnù te'lemûne feinnehüm ye'lemûne kemà te'lemûne ve tercùne mi-

nallàhi mà lâ yercùne ve kânallàhü aliymen hakiymen.

Bununla beraber yalnız namaz kılmakla işiniz bitmiş sanmayınız. Mukadderatınızı ellerine almak isteyen, ânî baskınlar, teşkilâtlar kurmağa hazırlanan mütecâviz kâfirleri aramakta gevşeklik göstermeyin. Siz elem çekiyorsanız, yâni bu cihâd yolunda yara acısı tadıyorsanız, onlar da tadıyorlar, onlar da sizin elem çektiğiniz gibi elem çekiyorlar. Halbuki onlar bu elemlerine mukabil dünya mata'ı umarlar.

Sizlere gelince: Onların Allah'dan ummadıkları niâmı ve mün'imi umarsınız. Allah sizin kuvvetinizi de, mukavemetinizi de, onların hâlini de hakkıyle bilir. Emirlerinde de, nehiylerinde de hakîmdir.

DİKKAT!

Âyet-i celîlede, bâtıl üzerinde, küfür üzerinde yürüyenlere karşı mü'minlerin daha azimli olmasına, gayede daha esaslı ittifak etmelerine, hiçbir şeyden yılmamalarına işâret vardır.

Ne kadar acıdır ki bugünkü müslümanların ekserîsi de bu âyetin beyânâtına taban tabana zıt yaşarlar.

105 — İnnä enzelnä ileykelkitàbe bilhakkı litahküme beynennàsi bimä eràkâllàhü ve lâ tekün lilhäiniyne hasıymen.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i kerîmede geniş bir ta'lîm-i ümmet vardır.

Allah'ın kitâbiyle hükmetmeklik husûsunda kat'î bir emir vardır.

Ey Ekmelerrüsul!

Biz, makam-ı cûd-ı ihsânımızdan hak ile bâtılı ayıran Kur'ân'ı sana inzâl ettik. Nâs arasında, sana gösterdiği vech ile hükmetmek içün... (Ey peygamber-i Hak! Vahy ile bunlar sana bildirildi. Adlin sırâtullah olduğu sarâhaten beyân edildi.) Alla-

hü Teâlâ'nın irâde-i Sübhânîsi mûcibince icrâ-i hükmet. Hâin olanlar tarafından muhasım olma!

Müslüman dahi olsalar* hâinleri müdafaa ve sahâbet etme.

—

(Ve izà künte fiyhim...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

* Esâsen müslüman hâin olmaz. Hakk'a lâyıkıyle teslim olanda ihânet tasavvur edilir mi? Buradaki müslümandan murad, "müslümanım" diye geçinenlerdir.

وَاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿١٠٦﴾ وَلَا تُجَادِلْ
عَنِ الَّذِيْنَ يَخْتَانُوْنَ اَنْفُسَهُمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ
خَوَّانًا اَثِيْمًا ﴿١٠٧﴾ يَّسْتَخْفُوْنَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُوْنَ
مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ اِذْ يُبَيِّتُوْنَ مَا لَا يَرْضٰى مِنَ الْقَوْلِ ۭ وَكَانَ
اللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُوْنَ مُحِيْطًا ﴿١٠٨﴾ هٰٓاَنْتُمْ هٰٓؤُلَاۗءِ جٰدَلْتُمْ عَنْهُمْ
فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۣ فَمَنْ يُّجَادِلُ اللّٰهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَمْ مَّنْ
يَّكُوْنُ عَلَيْهِمْ وَكِيْلًا ﴿١٠٩﴾ وَمَنْ يَّعْمَلْ سُوْۗءًا اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهٗ
ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللّٰهَ يَجِدِ اللّٰهَ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿١١٠﴾ وَمَنْ يَّكْسِبْ اِثْمًا
فَاِنَّمَا يَكْسِبُهٗ عَلٰي نَفْسِهٖ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿١١١﴾
وَمَنْ يَّكْسِبْ خَطِيْۗئَةً اَوْ اِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهٖ بَرِيْۗـــًٔا فَقَدِ احْتَمَلَ
بُهْتَانًا وَّاِثْمًا مُّبِيْنًا ﴿١١٢﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ
وَرَحْمَتُهٗ لَهَمَّتْ طَّاۗىِٕفَةٌ مِّنْهُمْ اَنْ يُّضِلُّوْكَ ۭ وَمَا
يُضِلُّوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّوْنَكَ مِنْ شَيْءٍ ۭ
وَاَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ
تَكُنْ تَعْلَمُ ۭ وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ عَظِيْمًا ﴿١١٣﴾

106 — Vestağfirillâhe innallâhe kâne ğafûren rahıymen.

Allah'dan mağfiret taleb et, Cenâb-ı Hak tâlibine mağfiret ve merhamet edicidir.

Ey hakîkat yolcusu!

Yukarıdaki âyet-i celîle, zâlime, hâine ufacık bir müdâhaneyi dahi men'ediyo. Ve görülüyor ki şu fermân-ı Sübhânînin Resûl-i Zîşân Efendimizin doğrudan doğruya sıfât-ı beşeriyyesine tecellî etmesi, ümmetinin bu husûsta ne kadar müteyâkkız olmasını âmirdir. Yâni rütbeye, masaya, kasaya meylederek zâlimi hoş görmeyi, ona müdâhenede bulunmayı ne kadar acı bir şekilde bildiriyor.

DİKKAT!

Âyetin enfüsündeki mânânın rûhuna vâkıf olmadan, bunu doğrudan doğruya "peygambere bir itâbdır" diyerek tefsîr etmek doğru olamaz. Çünkü Zât-ı Muhammedî bütün nekaisden münezzehdir. Fakat emr-i Sübhânî, Zât-ı Ahmediyyet üzerinde böylece tecellî ederse, artık ümmetin; din düşmanlarına, içi başka, dışı başka olan kimselere karşı ne şekilde davranmaları îcâbettiği herkesin irfânına terkolunur.

Hulâsa, Allah'ın murâdı karşısında hiç kimsenin murâdı dinlenmez.

107 — Ve lâ tücàdil anilleziyne yahtànùne enfüsehüm innallàhe lâ yühıbbü men kâne havvànen esiymen.

Ey HAk ile gönderilmiş Hak üzerine olan peygamber-i Hak!

Bâtılı hak sûretinde gösterenler, iftirâ edenler, ma'sıyetle hıyânet edenler tarafından cidâlde bulunma! Zîra seni hak üzerine hak ile hakkı izhâr içün, bâtıla galib gelmeklik içün gönderen Allahü Zülcelâl hıyânette ısrar eden günahkârları sevmez.

DİKKAT!

Nefislerine zâlim kimlerdir bilir misiniz:

Kendi zâlim değil de zâlime muâvenet ediyor, kötüye yardım ediyor, zâlim medhedildiği vakitte sükût ediyor, kâfirin küfrünü, müşrikin şirkini hoş görüyor.

İşte bunlar hem zavallı, hem bîçâre, âmiyâne ta'birle âlemin nârına yanan zâlimlerdir ve bunu huy etmişlerdir. Zâlimin, müşrikin, münâfıkın yetişmesine sebeb olmuşlardır, günaha düşkün bulunmuşlardır.

Cenâb-ı Hak bunlara pek hâin ta'bîrini kullanmıştır.

Allahü Teâlâ günah üzerinde ısrar eden koyu hâini sevmez.

108 — Yestahfûne minennisài ve lâ yestahfûne minallàhi ve hüve me'ahüm iz yübeyyitùne mà lâ yerdà minelkavli ve kânallàhü bimà ya'melûne muhıytan.

Onlar hıyânetlerini nâsdan gizlerler de, kendilerine en yakîn, hem murâkıb, hem râkib olan Allah'dan gizlemezler (Allah'dan hayâ etmezler).

Halbuki Allah'ın râzı olmayacağı tezvîrâtı tertîb edip tezvîrâtlarına kılıflar hazırlar, elbiseyi giydirirlerken onların konuşduklarından hoşnud ve râzı olmayan Allah, tezvîrâtı konuşdukları zaman onların yanıbaşında idi. Yâni geceleyin tedbirler alıp meşveret ettikleri zaman, her yerde hâzır ve nâzır olan, değil söz, kalblerdeki serâiri, hafâyâyı bilen Allah onunla beraberdir. Onların a'mâline Allah muhîtdir.

109 — Hä entüm häülâi càdeltüm anhüm fiylhayàtiddünyà femen yücàdilullàhe anhüm yevmelkıyàmeti emmen yekûnü aleyhim vekiylen.

Ey bâtıl üzerine cidâl edenler!

Siz hâin müfterîlersiniz. Evet, onlarsınız!.. Hıyânetlerinizi gizlersiniz, haydi burada gizlediniz, o müntakîm ve gayyûr olan Allah ile nasıl mücâdele edeceksiniz?

İkinci hayatta, toplan kumandasında, huzûr-ı İzzet-i Bârî

de neyi gizleyeceksiniz? Evet dünya dirliği uğrunda köpkoyu zâlimlere, kıpkızıl kâfirlere o hâinler tarafından cidâlde bulunuyorsunuz, fakat kıyâmet günü huzûr-ı Sübhânîde onlar tarafından kim cidâlde bulunabilecek, o azâb-ı ilâhîden onlar üzerine kim vekîl olabilecek, işlerini kim der'uhde edebilecek?

110 — Ve men ya'mel sûen ev yazlim nefsehu sümme yestağfirillâhe yecidillâhe ğafûren rahıymen.

Yalnız, her kim kötülüğü işler de, yahut nefsine zulmeder, hudûdullahın haricine çıkar, sonra da neticedeki vehâmeti tehattur ederek, nedâmetle Allah'a dönerse, Allah'ı seyyiâtını örtbas etmiş, hattâ kendisine de unutturmuş olarak yâni Gafûr ve Rahîm bulur.

DİKKAT!

Bu husûsta günah istihfaf edilmemeli, Cenâb-ı Hakk'ın mağfiret sıfatına karşı mübâlâtsız davranmamalıdır.

111 — Ve men yeksib ismen feinnemà yeksibühu alâ nefsihî ve kânallàhü aliymen hakiymen.

Sizden her kim bir günah kazanırsa, gerek küçük, gerek büyük, gerek kasıdlı, gerek kasıdsız onu ancak kendi içün kazanmış olur. Kullarının mücâzâtını takdir eden Allah onlardan bütün sudûr edenleri bilir. Mücâzât ve mükâfâtında da hakîmdir.

112 — Ve men yeksib hatıy'eten ev ismen sümme yermi bihî beriy'en fekadıhtemele bühtânen ve ismen mübiynen.

Sizden her kim bir suç, bir günah yapar da sonra da onunla bir günahsızı ithâm ederse, yâni kötülüğünü iftirâ ile bir günahsıza yükletmek isterse, o suçla hiç alâkası olmayan tertemiz bir kimseye tahmil etmeye kalkarsa, adâleti ayak altına almış, azâb-ı ilâhîyi yüklenmiş, apaşikâr büyük bir günahı sırtına almış olur.

113 — Ve levlâ fadlullàhi aleyke ve rahmetühu lehemmet täifetün minhüm en yudıllûke ve mà yudıllûne illä enfüsehüm ve mà yedurrùneke min şey'in ve enzelallàhü aleykelkitàbe velhıkmete ve allemeke mà lem tekün ta'lemü ve kâne fadlullàhi aleyke azıymen.

Ey Ekmelerrüsul!

Zât-ı Ahâdiyyetimi Cenâb-ı Ahmediyyetine fethettiğim Habîbim!

Eğer üzerinde Allah'ın hıfz u ismeti olmasa idi, o hâinlerden bir kısmı mutlak sûrette seni şaşırtmaya kalkmışlardı. Nübüvvet kuvveti onları yıktı. Onlar seni değil bizzat kendilerini ıdlâl ettiler. Tezvîratları kendi nefislerinde kaldı; sana bir zarar vermezler. Cenâb-ı Hak sana kitâbı, hikmeti, bütün serâire vâkıf olmaklık sırrını verdi. İnzâl etti, bizzat hakâyık-ı maarife öğretti, bilmediğin kalmadı, bilmediğini bildirdi.

Cenâb-ı Hak seni esrâr-ı zâtiyyesine âgâh ve mazhar-ı tâm olarak şânını ilân etti.

—

(Vestağfirillâhe...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

لَا خَيْرَ فِيْ كَثِيْرٍ مِّنْ نَّجْوٰىهُمْ اِلَّا مَنْ اَمَرَ بِصَدَقَةٍ اَوْ مَعْرُوْفٍ
اَوْ اِصْلَاحٍۢ بَيْنَ النَّاسِ ؕ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ
فَسَوْفَ نُؤْتِيْهِ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿١١٤﴾ وَمَنْ يُّشَاقِقِ الرَّسُوْلَ
مِنْۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدٰى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيْلِ الْمُؤْمِنِيْنَ
نُوَلِّهٖ مَا تَوَلّٰى وَنُصْلِهٖ جَهَنَّمَ ؕ وَسَآءَتْ مَصِيْرًا
﴿١١٥﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ
ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ ؕ وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًاۢ
بَعِيْدًا ﴿١١٦﴾ اِنْ يَّدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖۤ اِلَّاۤ اِنٰثًا ۚ وَاِنْ يَّدْعُوْنَ
اِلَّا شَيْطٰنًا مَّرِيْدًا ۙ ﴿١١٧﴾ لَّعَنَهُ اللّٰهُ ۘ وَقَالَ لَاَتَّخِذَنَّ
مِنْ عِبَادِكَ نَصِيْبًا مَّفْرُوْضًا ۙ ﴿١١٨﴾ وَّلَاُضِلَّنَّهُمْ وَلَاُمَنِّيَنَّهُمْ
وَلَاٰمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ اٰذَانَ الْاَنْعَامِ وَلَاٰمُرَنَّهُمْ
فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ ؕ وَمَنْ يَّتَّخِذِ الشَّيْطٰنَ وَلِيًّا مِّنْ دُوْنِ
اللّٰهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِيْنًا ؕ ﴿١١٩﴾ يَعِدُهُمْ
وَيُمَنِّيْهِمْ ؕ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطٰنُ اِلَّا غُرُوْرًا ﴿١٢٠﴾ اُولٰٓئِكَ
مَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ؗ وَلَا يَجِدُوْنَ عَنْهَا مَحِيْصًا ﴿١٢١﴾

114 — Lâ hayre fiy kesiyrin min necvàhüm illâ men emere bisadakatin ev ma'rùfin ev ıslâhın beynennàsi ve men yef'al zàlikebtiğäe merdàtillâhi fesevfe nü'tiyhi ecren azıymen.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîle, nelerden sonra münâcâtın ind-i ilâhîde makbul olacağını bildiriyor.

Âyetin meâl-i âlîsi:

Çok çok münâcâtlarından, duâlarından, gizli kapanarak yalvarmalarından onlara hayır yoktur.

Ni'metullah bin Mahmud Nehcüvânî "necvâ"ya duâ ve münâcât ma'nâsını vermiştir. Diğer tefsirlerde "O hâinlere bakma, onların fısıldaşmalarının çoğunda, gizli konuşmalarında hayır yoktur" ma'nâsı verilmiştir.

Biz de münâcât ma'nâsını tahsil ederek âyeti tefsir ediyoruz:

Çok çok münâcâtlarından, duâlarından, kendi kendilerine yalvarmalarından, onlara hayır yoktur. Ancak nefislerine emredip, Allah içün, Allah'ın rahmetini tecellî ettirmek maksadı ile tasaddukda bulunanlar veya aklen ve şer'an müstahsen olan işleri yapanlar, yâhut âzâ-yı cevârihlerini ıslah ederek akıl ve fikirlerini irâde-i ilâhiyyeme bağlayıp insanlar arasında en güzel ve en muvâfık şekilde sulh u selâmeti tenvîre çalışanlar (nâsı, iyâlûllah görerek nazar-ı hakaretle bakmayanlar ve bunları hiç kimseden bir şey beklemeksizin sırf benim nâmıma yapanlar) müstesnâ. Bunlar münâcât ve duâlarından hayır görürler. Biz bunlara lâzım gelen ecr-i azîmi veririz.

Ey zirve-i tevhîde çıkmak isteyen!

Cenâb-ı Hakk'ın kerem-i nâmütenâhîsi o kadar büyük ki, âyetin inceliğine dikkat edilecek olursa: "Kul ne isteyebilir; biz ona onun bilmediği, isteyemediği şeyleri de veririz" buyuruluyor.

Âyet-i kerîmenin enfüsî ma'nâsına gelince:

Ey Zât-ı Ahadiyyetimi Cenâb-ı Ahmediyyetine fethettiğim Peygamber-i Zîşânım!

Gelmeler, gitmeler, toplanmalar... Bunlardan bir şey hâsıl olmaz! Onlar Hak ve hakîkate gönül verip, hissiyyât-ı dîniyye ile mücehhez olduktan sonra, Müslümanlara yapılan ezâya karşı canlarını ortaya koyup tasadduk edebiliyorlar mı? Mehârimden çekinebiliyorlar mı?

Hak'tan başka gayeleri, yâni (ne masa, ne riyâset, ne câh) olmaksızın sırât-ı müstakıym üzere yürüyebiliyorlar mı? Onlar benim içün olurlarsa, ben de onlar içün olurum. Cemâl-i Sübhânîmi müşâhede hakkını alırlar.

Ey tâlib!

Bu nazm-ı kerîmde, Müslümanlığın, aşk ve muhabbetin, öyle toplanıp toplanıp aralarında konuşulan kuru lâfla olmayacağına, evet Müslümanlığın başlıca bir kahramanlık olduğuna işâret vardır.

115 — Ve men yüşàkıkırresùle min ba'di mà tebeyyene lehülhüdà ve yettebı' ğayre sebiylilmü'miniyne nüvellihî mà tevellâ ve nuslihî cehenneme ve säet mesıyren.

İş apaşikâr meydana çıkıp, artık doğru yol belli olduktan sonra, Cenâb-ı Muhammed açık mu'cizeleri ile meydana çıkıp, bizâtihî kendisinin mu'cize olduğu tahakkuk ettikten sonra, peygamberden, mü'minlerin tuttuğu yoldan sırf inad ve kibirlerinden dolayı ayrılıp, o yoldan başkasına gidenleri biz, sevdikleri yola çeviririz. Bu âlemde azgınlık, cehl ü dalâlde onları muktedir kılarız. Onları kendi hâllerine bırakırız. Hayât-ı uhrâda da, tathirhâne-i küfr olan Cehenneme tıkarız. Amma bilir misiniz o Cehennem ne kötü bir batakhânedir, ne dehşetli bir uğraktır.

116 — İnnallàhe lâ yağfirü en yüşreke bihî ve yağfirü mà dùne zàlike limen yeşä'ü ve men yüşrik billâhi fekad dalle dalâlen be'ıyden.

Kullarının bütün serâirine muttali' olan Allah, masnu'atından, yarattığı şeylerden bir şey'in (bâhusûs âciz insanın) kendisine şerîk koşmasına mağfiret etmez. (O günahı mahvetmez, o günahı afvetmez, o günahı örtbas etmez.)

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîle ne muazzam inceliklerle doludur:

Acaba Cenâb-ı Hak kendisine şirk koşanı neden mağfiret etmez?

Mağfiret, bir şey'i örtmek demektir. Cenâb-ı Hak isterse kulunun nedâmetle rücû' ettiği vakit günahını örtbas eder. Şirkin haricde vücûdu yok ki neyi örtsün, neyi mahvetsin?

Sonra âyetten alınan incelik: Bir adam müşrik olmadan zâlim olmaz. Kendisinde bir benlik görecek ki zulmedebilsin. İşte o benlik de bir büyük şirktir.

Eveet! Hakk'ın varlığına karşı azamet satarak benlik dâvasında bulunmak şirktir. Hem öyle bir şirk ki, Allah'ın gadabına kendisini siper etmek.

Her kim Allah'a şerîk koşarsa doğru yoldan çok uzak bir sapıklık içinde kalmıştır.

117 — İn yed'ûne min dûnihî illâ inâsen ve in yed'ûne illâ şeytânen meriyden.

O müşrikler Allah'ı bırakarak yalnız dişilere taparlar, yâni nefislerine taparlar. (Zîra kişi nefsine tapmadıkça müşrik olamaz ki...)

Cenâb-ı Alî Kerremallahü Zâtehû Hazretleri: "Ennefsü hiye sânemül ekber" buyurmuşlardır ki; en büyük sânem, en büyük put, nefistir.

DİKKAT! Hakk'ın gayrısına taabbüd, mümkinâta taabbüddür. Mümkün ise müteessirdir, o da ünâsın sıfâtıdır.

Burada bir inceliği îzah edeyim:

Resûl-i Zîşân Efendimiz bir emr-i peygamberîlerinde: "Şâvirûhünne hâlifûhünne" buyurmuşlardır.

Murâd-ı peygamberîyi idrâk edemeyen ba'zı kimseler, "hünne" zamîri müennes olduğu içün onu evdeki kadın zannetmiş, binâenaleyh "yapacağınız işi hanımlarınıza müşâvere edin, ne derlerse muhalefet edin" ma'nâsını vermişlerdir.

Hayret! O ailede geçim kalır mı? Ailenin devamı içün muhabbet, merhamet, hörmet esaslarının mevcûd olması şarttır. Hiç bu şekilde hareket edilirse bu esaslar bulunabilir mi? Hem beşeriyyetin fahr-i ebedîsi, mürebbî-i ukûl olan büyük peygamber, o, gönülleri fetheden zât-ı a'lâ böyle emreder mi?

Kitâb-ı Mübîn'de de apaçık ilân edildiği şekilde kâinatta nikâhsız hiçbir zerre yoktur. Rûhun da en azgın zevcesi nefisdir.

Cenâb-ı Peygamber, "Şâvirûhünne hâlifûhünne" emr-i Muhammedîlerinde; "Rûhlarınız nefislerinizle müşâvere etsinler, dediklerine muhalefet etsinler" murad buyurmuşlardır.

İşte inadçı şeytân da insânın iklîm-i vücûdüne çöreklenmiş olan nefis şeytânıdır.

Bu şeytân, cin şeytânına benzemez. Çabuk çabuk da tepelenmez. Nefse tapmanın neticesi iblîse tapmakla neticelenir.

118 — Le'anehullàhü ve kàle leettehızenne min ıbàdike nesıyben mefrùdan.

119 — Ve le udıllennehüm ve leümenniyennehüm ve leàmürennehüm feleyübettikünne àzànel'en'àmi ve le'àmürennehüm feleyüğayyirünne halkallàhi ve men yettehızişşeytàne veliyyen min dùnillâhi fekad hasire husrànen mübiynen.

Allah o şeytâna lânet etsin.

İblîs, Âdem'e baş eğmemesi dolayısiyle tardolduktan sonra: "Yâ Rabbi! dedi. Senin kulların sebebiyle bu âkıbete düştüm, sebeb-i tard ve teb'îdim onlar oldular, intikam almama müsâade et. Muhakkak senin kullarından muayyen bir pay edineceğim. Onlara fısk u isyân elbisesi giydireceğim. Dalâlete

sevkedeceğim, türlü türlü hud'alar vesveselerle tevhîd yolundan çıkaracağım, nefis kapılarını açacağım, hırs, tûl-i emel yollarını göstereceğim, onları kuruntuda boğacağım, o emelle aldatacağım. Elbette onlara emredeceğim ki, putlara kurban kessinler ve puta kurban olduğuna nişan olarak da kesilecek kurbanların kulağını yarsınlar, Allah'ın yarattığı şekli bozsunlar."

İmdi her kim Allah'ı bırakır da şeytânı dost edinirse apaçık hüsrândadır, büyük bir ziyâna girmiştir.

Evet, zâlim, bir puttur, ona uşak olan da bir kurbandır.

O uşağın tepesine vurula vurula insanlık sıfatı alınmıştır. Hakîkati duymadığından kulağı da parçalanmıştır.

120 — Ya'ıdühüm ve yümenniyhim ve mà ye'ıdühümüş-şeytànü illâ ğurùren.

121 — Ülâike me'vàhüm cehennemü ve lâ yecidùne anhà mehıysan.

Şeytânın dostluğu onları nasıl hüsrâna götürmez? Şeytân onlara vaadlerde bulunur, tûl-i emele düşürür de aldatır. Evham, bâtıl hayâller, aslı vücûdu olmayan şeyler içerisinde onları kuruntuya boğar.

Hulâsa, onlara aldatmadan başka bir şey va'detmez. Şeytânın yapmış olduğu telkin ile mağrur olanların yerleri cehennemdir. Tathirhâne-i şirk olan âlem-i nârdır. Onlar oradan çıkacak bir delik bulamazlar.

—

(Lâ hayre fiy kesiyrin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا

وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿١٢٢﴾ لَيْسَ بِأَمَانِيِّكُمْ وَلَا

أَمَانِيِّ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ

مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ

مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ

الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ﴿١٢٤﴾ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ

أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ

حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٢٥﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ

وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا ﴿١٢٦﴾

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ

وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي

لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ

وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ

وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ﴿١٢٧﴾

122 — Velleziyne àmenù ve amilussàlihàti senüdhılühüm cennàtin tecriy min tahtihel'enhàrü hàlidiyne fiyhä ebeden va'dallàhi hakkan ve men asdaku minallàhi kıylen.

Hakk'a vahîd olanları, O'nun emirlerini, nehiylerini hem kabûl, hem tahsîn edip iktızâsını yapanları da mukteza-yı fazl-ı cûdumuzla, altından ırmaklar akan cennetlere götüreceğiz. Maarif, hakâyık, türlü türlü tecelliyyât-ı Sübhâniyyemizle müstağrak kılacağız. Esrâr-ı zâtiyyemize ve sıfât-ı ilâhiyyemize âgâh ve lâyık kılacağız.

Bu tecelliyyât üzere orada müebbed olacaklardır.

Alîm ü Hakîm olan Allah'ın va'di hakdır. Elbette, O'ndan daha doğru sözlü kim olabilir?

123 — Leyse biemàniyyüküm ve lâ emàniyyi ehlilkitàbi men ya'mel sûen yücze bihî ve lâ yecid lehu min dùnillàhi veliyyen ve lâ nesıyren.

Ey Müslümanlar!

Cenâb-ı Hakk'ın, hak olan bu va'd-i hitâbı ne sizin kuruntunuzun ölçüsüne girer, ne de ehl-i kitâbın kuruntusunun ölçüsüne girer. Nefsinizle kıymetler vermeğe kalkmayın. Bu husûsta münâzaaya lüzum yok.

Fazl-ı ilâhî neticesi olan Allah'ın bu va'd ü ihsânı onun tevfîkı olduğu gibi, bilhassa her kim kötü bir iş işlerse adl-i ilâhî ile âcilen gerek hemen ve gerek sonra onunla cezaya çarpılır. Allah'dan başka, Allah'ın azâbından ona bir yâr, bir medetkâr bulunamaz.

124 — Ve men ya'mel minessàlihàti min zekerin ev ünsà ve hüve mü'minün feüläike yedhulûnelcennete ve lâ yuzlemùne nekıyren.

Kezâ erkek olsun kadın olsun, her kim âdet hâlinde değil de, îmân hâlinde me'mûr olduğu amel-i sâlihi işlerse yâni

Hakk'ın emirlerini, nehiylerini hem kabûl, hem tahsîn ederek hayatını ona uydurup yaşarsa işte onlar cennet-i zâta ve cennet-i sıfâta girerler. Ve hurma çekirdeğinin üstündeki bir yiv kadar zulme uğramazlar.

125 — Ve men ahsenü diynen mimmen esleme vechehu lillâhi ve hüve muhsinün vettebe'a millete ibràhiyme haniyfen vettehazallàhü ibràhiyme haliylen.

Şer'e, akle, vicdâna göre hoş amelde bulunarak kendini Allah'a râm eden, muvahhıd olarak amelini Allah içün işleyen o tertemiz olan İbrâhîm milletine uyan kimseden yâni dîn-i İbrâhîm'e tâbi olan kimseden daha güzel yolda kim olabilir?

Dînen daha güzel kim olabilir?

Evet özünü, yüzünü zulme, şirke, küfre, nifâka çevirmemiş de tertemiz olarak Allah'a tutmuş, O'na çevirmiş, teslîm etmiş, bu teslîmiyyetin zevkı ile bütün işlerini güzel yapmış ve dîn-i Hanîf'e tâbi olmuş.

İmdi dînen daha güzel kim olabilir. Hazret-i İbrâhîm'i dost ittihâz edip onun izinden yürüyen kimse (en büyük kâm alan kimsedir. Zîra) Allah, Hazret-i İbrâhîm'i dost ittihâz etmiştir, ona Halîl demiştir, hıllet rütbesini vermiştir.

Hıllet muhabbette şirket kabûl etmemek demektir. Hazret-i İbrâhîm de Cenâb-ı Hakk'a muhabbetinde şirket kabûl etmemiştir. Hazret-i İbrâhîm'e tâbi olanlar da, dîn-i Hanîf'in sâlikleri de Hakk'a muhabbette şirket göstermeyenlerdir. Onların seyirleri minallah, illâllahdır. Gayeleri, maksadları müşâhede-i Hak'dır. Onlar esnâm-ı tabîatden uzaktır. Bidâyetleri makam-ı i'kan, nihâyetleri makam-ı irfândır.

Nefislerini Hakk'a teslîm ile imtihanlarını verenlerdir. "Mâzâgal basaru ve mâ tagâ" sırrını duyanlardır. Kalblerine yalnız muhabbet-i ilâhiyye karargâhını kuranlardır.

İşte Cenâb-ı Hak da bu âyet-i kerîmesinde bunları medhediyor.

126 — Ve lillâhi mà fiyssemàvàti ve mà fiyl'ardı ve kânallàhü bikülli şey'in muhıytan.

Semâvatta zâhir olan, kezâ yerde zâhir olan, hulâsa, ulviyyât ve süfliyyât, zâhir, bâtın, gayb âleminde ve şühûd âleminde her ne varsa Ferd ü Samed, Vâhid ü Ahâd, Lemyelid ve Lemyûled, ve Lemyekünlehû Küfüven Ahâd olan Allah'ındır. O'ndan gelir ve O'na gider. Cenâb-ı Hak her şey'i muhîttir.

DİKKAT!

O'nun ihâtası, zarfın mazrûfu ihâtası gibi değil, deryânın dalgayı ihâtası, ervâhın eşbâhı ihâtası gibidir.

Ey hakîkat yolcusu!

Âyet-i celîlenin bu ince kısmı harf u savt, elfâz ve kelimât ile ta'rîf edilemez. Tevhîdin zevkını tatmak şarttır.

127 — Ve yesteftùneke fiynnisä'i kulillâhü yüftiyküm fiyhinne ve mà yütlâ aleyküm fiylkitàbi fiy yetàmennisä'illâtiy lâ tü'tùnehünne mà kütibe lehünne ve terğabùne en tenkihùhünne velmüstad'afiyne minelvildàni ve en tekùmù lilyetàmà bilkıstı ve mà tef'alû min hayrin feinnallàhe kâne bihî aliymen.

Ey Ekmelerrüsul!

"Kadınlar vâris olurlar mı, olmazlar mı?" diye kadınlar hakkında senden sorarlar, fetvâ isterler. Onlara bildir:

Âyâta kasem ederim ki:

Hakîm ve Alîm olan Allah bunu size bildirdi. Yetim ve kadınların hakları husûsunda gayet sarîh fermân buyurdu. Onların haklarına zulmen sâhib olmayı haram kıldı.

Böyle olduğu hâlde onlara farzolunanı (yâni mîrâsını, nafakasını, mihrini) vermeyerek taht-ı nikâhınıza almak istersiniz. (Hayırlı nasibleri çıktığı vakit evlendirmek istemezsiniz. Mallarına tamaan nikâhlarına rağbet edersiniz, yâhut fakirliklerinden nâşi nikâhlarından yüz çevirirsiniz.)

Bunlar hakkında ahkâm size bildirilmiştir, okunmuştur. Âciz çocuklar hakkında ne yapılacağı okunmuştur.

Allah; hâmîsiz, yetim kadınlar, âciz çocuklar hakkında hakkaniyyeti elden bırakmayın diye fetvâ verir.

Ey hâkimler!

Ey adâlet tevziine me'mûr olan kâdîler!

Adâlet üzere olun. Onların mallarına, ırzlarına meyletmeyin. Bâhusûs hayır ve şer her ne işlerseniz, sizi murakabe eden Allah, işlediğinizi elbette bilir, ilminin iktızâsı ile de mücâzat eder.

—

(Velleziyne àmenù...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ
عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا ۚ وَالصُّلْحُ خَيْرٌ ۗ وَأُحْضِرَتِ
الْأَنفُسُ الشُّحَّ ۚ وَإِن تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرًا ﴿١٢٨﴾ وَلَن تَسْتَطِيعُوا أَن تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ
حَرَصْتُمْ ۖ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ ۚ وَإِن
تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿١٢٩﴾ وَإِن
يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِّن سَعَتِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا
﴿١٣٠﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ اتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَإِن
تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَكَانَ
اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣١﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ
وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٣٢﴾ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ
وَيَأْتِ بِآخَرِينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٣﴾
مَّن كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِندَ اللَّهِ ثَوَابُ
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٣٤﴾

128 — Ve inimreetün hàfet min ba'lihà nüşùzen ev ı'ràdan felâ cünàha aleyhimä en yusliha beynehümà sulhan vessulhu hayrün ve ühdıretil'enfüsüşşuhha ve in tuhsinù ve tettekù feinnallàhe kâne bimà ta'melûne habiyren.

Bu âyet-i celîle mahall-i tekvîn olan ve Mükevvine kurbiyyeti bulunan kadına fazîleti telkin ediyor, geçimsiz kocası ile derhal ayrılmayıp sulh yolu ile ba'zı fedakârlıklarda bulunmasını boşanmadan daha hayırlı görüyor.

Eğer bir kadın kendi zevcinden ezâ, cefâ, yahut terk-i sohbet ve onunla oturup kalkmayacağını yâni kendinden i'râz edeceğini fehmeylese, imdi bunların barışıp uyuşmalarında bir vebâl yoktur. Barışıklık daima hayırlıdır. Fakat nefisler kötü cimrilikten ayrılamaz.

Ey îmâna sâhib olanlar!

Eğer güzel geçinir, hudûdullaha tecâvüz etmez, Allah'ın gadabından sakınırsanız, büyük ecirler alırsınız. Zîra Cenâb-ı Hak sizin yaptıklarınıza âgâhdır ve yaptıklarınızı karşılar.

Ey hakîkat arayan!

Bu âyet-i kerîmede ufak tefek geçimsizliklerle aile yuvasının yıkılmamasına tenbihler vardır. Cem'iyyetten misâller verelim: Meselâ kadın: "Ben bu şekilde evde oturmam, ictimâî durumuma, bu mesken basit geliyor.

Şu mevsimde münâsib bir manto yapmadım. Kızımızın düğünü şu kadar liralık bir yerde olmak îcâbeder" der ve bu gizli sözler, haller birike birike senlik benlik hâsıl olmuş, evde tatsızlık ilerlemiş, dirlik kalkmış, karı-koca bir yatakta yatmaz olmuşlar. Kadın huzûrsuzluğun neticesinde ayrılığı sezer de korkarsa arzûlarının bir kısmından ferâgat etsin, iki taraf birbiri ile anlaşsın, nikâh müessesesindeki haklar (hudûdullah)dır, tecâvüz edilmesin. Bu anlaşmada iki taraf içün de vebâl yoktur.

İmdi bu meâli beyân eden âyet-i celîleye ba'zı müfessirler

öyle acîb ma'nâ vermişlerdir ki o ma'nâda Cenâb-ı Peygamber'i gücendirdikleri gibi, İslâmın rûhunu da sarsmışlardır.

Gûyâ, hâşâ! Ümmü'l-mü'minîn Sevde binti Zemâ hazretleri, ihtiyarlamış olduğundan Mürebbî-i Ukûl olan Cenâb-ı Peygamber onun ayrılmasını murâd etmiş, Hazret-i Sevde de "Yâ Resûlâllah! Benim murâdım yevm-i kıyâmette senin ezvâcınla haşrolmaktır. Binâenaleyh ben növbetimi Âişe'ye verdim, beni boşama" deyip bu sûretle aralarında sulh olunmuşmuş.

Aman yâ Rabbi! Resûl-i Ekrem'e ne muazzam bir iftirâ, aziz dînin rûhuna ne azîm bir bühtan!

Ey hakîkat yolcusu!

Evet, Dîn-i Celîl-i İslâmda, teaddüd-i zevceye ruhsat verilmiştir amma, birine ezâ u cefâ, yüz çevirmek, inletmek suretiyle değildir. Onun düstûrunu Beşeriyyetin Fahr-i Ebedî'si göstermiştir ve üç şart koşmuştur:

1- Temâyülât-ı kalbiyyede müsâvâtı te'mîn etmek, yâni o kadar kemâle erecek ki hangisini daha ziyâde sevdiği üzerinde şübhede kalınacak.

2- Bedenî kuvvet.

3- Mâlî kuvvet.

Hulâsa bâb-ı risâlet en nâzik bir kapıdır. Çok i'tinâ ile çalınmalıdır.

129 — Ve len testetıy'û en ta'dilû beynennisâi ve lev harastüm felâ temiylû küllelmeyli fetezerùhà kelmu'allekati ve in tuslihù ve tettekù feinnallàhe kâne ğafùren rahıymen.

Vâkıa kadınlar arasında temâyülât-ı kalbiyyeyi, adâlet ve müsâvat şeklinde tecellî ettirmeye ne kadar arzûkeş olsanız buna gücünüz yetmez. (Fakat bunu muamelenizle belli etmeyeceksiniz.) Birine meyille, diğerine yüz çevirip onu ne dul, ne de kocalı ortada bırakmayın. Eğer bu aile hukukunda, yapmış olduğunuz fesaddan sakınırsanız sizden sâdır olan şeylere muttali' olan Allah tevbenizi kabûl eder.

130 — Ve in yeteferrekà yuğnillâhü küllen min se'atihî ve kânallàhü vàsi'an hakiymen.

(Sulh çâreleri bulunmadı) her gün hırıltı dırıltı ayyûka çıktı, aile yuvasında muhabbet, merhamet, hörmetten eser kalmadı, nikâh alâkası kesilir de karı-koca ayrılırlarsa mün'im-i hakîkî olan Cenâb-ı Hak her ikisini de geniş kudreti ile müstağnî kılar, ikisine de münasib eşler verir, sîa-yı rahmetinden rızıklar ihsân eder.

Allah kulları içün vasi'dir, atâsı genişdir, Hakîmdir.

131 — Ve lillâhi mà fiyssemàvàti ve mà fiyl'ardı ve lekad vasseynelleziyne ùtülkitàbe min kabliküm ve iyyàküm enittekullàhe ve in tekfürù feinne lillâhi mà fiyssemàvàti ve mà fiyl'ardı kânallàhü ğaniyyen hamiyden.

Nasıl atâsı geniş olmaz. Göklerdeki, yerdeki hep Allah'ındır.

Ey Muhammedîler!

Sizden evvel kitâba nâil olanlara da, size de Allah'dan sakının diye vasıyyet etmiştik. Sanki cehl ü inâdınızdan kâfir olursanız Allah'a ne? Semâvât ve arzdaki bil'umûm varlık O'nundur. Sizin şirk ü küfrünüzle O'na zarar gelmez. Evet îmân ü tâatınızla da O'nun gınâ-i zâtîsinde bir şey artmaz.

Allah her şeyden müstağnîdir. Kâdir ü Muktedîr, zâtında bütün âleminden ganî olan Allah, haddi zâtında hamîddir. Siz ister hamd edin, ister etmeyin, o fiilinden nâşi öğülmüştür.

132 — Ve lillâhi mà fiyssemàvàti ve mà fiyl'ardı ve kefà billâhi kefiylen.

Nasıl hamde lâyık olmaz?

Hubb-i Sübhânîsiyle, sıfât ve esmâsının tecellîsiyle zâhir olan bütün ulviyyât ve süfliyyât Allah'ındır.

Ey bahr-ı gaflete dalanlar! Kibr ü gururda kalanlar! Sahte

benlikleriyle perdelenenler! Her şey Allah'ındır. Allah'ın vilâyeti de hepsine kifâyet eder.

133 — İn yeşe' yüzhibküm eyyühennàsü ve ye'ti biàhariyne ve kânallàhü alâ zàlike kadiyren.

Ey nâs!

(Ey hilkatlerinden gafil olanlar! Geliş ve gidişdeki gayeyi duymayanlar! Bizâtihî vücûdleri varmış gibi Kudret'le azâmet yarışına kalkanlar! Ey gölgeler!)

Allah her şey'e kâdirdir. Dilerse sizi giderir, yerinize başkalarını halk eder, kendisine teveccüh-i tâm ile, yüzlerini Hak'tan çevirmeyecek başkalarını getirir.

Allah her şey'e kadirdir. İcâd eder, i'dâm eder, vâr eder, yok eder, yine vâr eder, dîvânında hesâba çeker. Kudret-i Sübhânîsi böyledir.

134 — Men kâne yüriydü sevàbeddünyà fe'ındallàhi sevàbüddünyà vel'àhıreti ve kânallàhü semiy'an besıyren.

Her kim ebediyyete, âhırete şâyan ameli işleyip, ondan yalnız dünya murâdını istese; câh, riyâset, ganîmet, eşi akranı içinde yüksek mertebe, şân –ki, bunlar avâmın arzûsudur...– İkisini istese ya... Niçün?.. Dünya ve âhıret sevâbı, kâdir ve muktedir olan Allah'ın yanındadır.

Allahü Teâlâ semi'dir, basîrdir. Yâni kullarının bütün serâir ve zamâirine muttali' olan o Zât-ı Mutlak, ibâdının sözlerini işidir, amel ve niyyetlerini görür.

—

(Ve inimreetün...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُوْنُوْا قَوّٰمِيْنَ بِالْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلّٰهِ وَلَوْ عَلٰۤى
اَنْفُسِكُمْ اَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِيْنَ اِنْ يَّكُنْ غَنِيًّا اَوْ فَقِيْرًا فَاللّٰهُ
اَوْلٰى بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰۤى اَنْ تَعْدِلُوْا وَاِنْ تَلْوٗۤا اَوْ تُعْرِضُوْا
فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرًا ﴿١٣٥﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا
اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَالْكِتٰبِ الَّذِيْ نَزَّلَ عَلٰى رَسُوْلِهٖ
وَالْكِتٰبِ الَّذِيْۤ اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَّكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ
وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِيْدًا ﴿١٣٦﴾
اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا ثُمَّ اٰمَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا ثُمَّ ازْدَادُوْا
كُفْرًا لَّمْ يَكُنِ اللّٰهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيْلًا ﴿١٣٧﴾ بَشِّرِ
الْمُنٰفِقِيْنَ بِاَنَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ﴿١٣٨﴾ الَّذِيْنَ يَتَّخِذُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ
اَوْلِيَآءَ مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ اَيَبْتَغُوْنَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَاِنَّ
الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيْعًا ﴿١٣٩﴾ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتٰبِ
اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيٰتِ اللّٰهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَاُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوْا
مَعَهُمْ حَتّٰى يَخُوْضُوْا فِيْ حَدِيْثٍ غَيْرِهٖۤ اِنَّكُمْ اِذًا مِّثْلُهُمْ
اِنَّ اللّٰهَ جَامِعُ الْمُنٰفِقِيْنَ وَالْكٰفِرِيْنَ فِيْ جَهَنَّمَ جَمِيْعًا ﴿١٤٠﴾

135 — Yä eyyühelleziyne àmenù kûnù kavvàmiyne bilkıstı şühedäe lillâhi ve lev alä enfüsiküm evilvàlideyni vel'akrebiyne in yekün ğaniyyen ev fakıyren fallàhü evlâ bihimà felâ tettebi'ulhevä en ta'dilû ve in telvû ev tu'ridù feinnallàhe kâne bimà ta'melûne habiyren.

Ey Hak'dan başka gayesi olmayanlar!

Hakkaniyyetin son derecesini tutun, velev kendi aleyhinize veya ananızın babanızın, akrabanızın aleyhinde olsun Allah içün şâhid olun, hulûs ile şehâdet edin.

Zengin olsun, fakir olsun Hak'dan ayrılmayın. Zenginin hâtırını saymak sûretiyle, fukaraya da acımak sûretiyle Hakk'ı ketmetmeyin. Allah zenginin, fakirin hâlini de bilir ve onların himâyeleri husûsunda sizden evlâdır.

Nefse uymayın ki Hak'dan udûl etmiş olmayasınız. Eğer şehâdetten, lisânınızı değiştirir, yâhut şehâdetten i'râz ve ketmederseniz Cenâb-ı Hak a'mâlinize habîr, mücâzâtınıza kâfidir.

136 — Yä eyyühelleziyne àmenû àminù billâhi ve resùlihî velkitàbilleziy nezzele alâ resùlihî velkitàbilleziy enzele min kablü ve men yekfür billâhi ve meläiketihî ve kütübihî ve rüsülihî velyevmil'àhıri fekad dalle dalâlen ba'ıyden.

Ey îmân edenler!

Allah'a, peygamberlerine ve peygamberine indirdiği kitâba, bundan evvel inzâl ettiği kitâba îmân edin.

Ey îmân iddiasında bulunanlar, taklid yoluyla dillerinden kelime-i tevhîdi geçirenler!

Hak yolunda bulunan adamlardan ayrılıp da Hakk'a düşman olanlarla, tuğyânda bulunanlarla dost olanlar! Îmân ediniz.

Zâtında, sıfâtında ve esmâsında Ferd, Ahâd, Samed olan Allah'a îmân edin, O'nu beyâna gelen resûlüne, tevhîd yolunu gösteren kitâb-ı mübîne îmân edin. O kitâb ki, kerem-i sübhânîsiyle, kemâl-i fazl-ı lûtfiyle mazhar-ı tevhîd-i zâtîsi olan resûlü-

ne indirdiği kitâbdır. Kezâ bundan evvel inzâl ettiği kitâba îmân edin!

Ey tâlib!

Bu âyet-i celîle, âdet hâlinde mü'minim diye yaşayanlara açık bir tevbihde bulunuyor. Taklîdi bırakın, tahkika girin diyor. Şuurlu mü'min olun, hissiyyât-ı dîniyye sâhibi olarak yaşayın diye emrediyor.

Her kim Allah'ı, meleklerini (kuvvetini), kitâblarını (ilmini), peygamberlerini, âhıret gününü inkâr ederek kâfir olsa o kimse yoldan, yâni hidâyetden uzak bir dalâlete düşmüş demektir.

137 — İnnelleziyne àmenù sümme keferù sümme àmenù sümme keferù sümmezdàdù küflen lem yekünillâhü liyağfire lehüm ve lâ liyehdiyehüm sebiylen.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu âyet-i celîle, dinsizliğin moda olduğu devirlerde ba'zı kimselerin geçirdiği hâlleri beyân ediyor ve îmâna girenlerin, sonra tekrar küfre sapanların ve küfürlerini arttıranların; asla mağfiret olunmayacağını, asla hidâyet yoluna çıkamayacaklarını ilân ediyor.

Âyet-i celîlenin meâl-i âlîsi:

Şu da muhakkaktır ki, evvelâ îmân etmiş, sonra küfretmiş, sonra yine îmân etmiş, sonra yine küfretmiş ve küfrünü arttıranlar, böyle îmândan küfre, küfürden îmâna dönerek nihâyet ikinci küfürden sonra küfrünü arttıranlar yok mu? İşte Cenâb-ı Hakk'ın hiçbir vechile bunlara mağfiret etmesine ve doğru yola sevketmesine ihtimal yoktur.

Hulâsa, îmândan sonra küfür, küfürden sonra îmân, ondan sonra yine küfre girenler içün mağfiret yolu yoktur. Ve îmân etseler de onların îmânı kabûl olmaz. Vâkıa ekseri tefsirlerde "îmân edemezler, etmek isteseler de hâlet-i nez'e gelince îmânı kabûle kalkarlar ki o da îmân-ı ye'isdir, makbûl değildir" diye ma'nâ tahsîl edilmiştir.

Bizim tahsîl ettiğimiz ma'nâ:

Hâlet-i nezi'de iken değil, ikinci küfürde ve küfrünü arttıranlar, her ne zaman olursa olsun mağfiret olunamazlar ve îmânları kabûl olmaz.

Burada küfrünü arttırmaktan murad, âlemi küfre sevketmektir, birçok insanları îmândan çıkarıp küfür yoluna sokmaktır. Yoksa kişinin küfrü kendinde eksilmez, artmaz, îmân gibidir.

Hakîkatte bir mü'minin îmânı ile Cibrîl'in îmânı arasında fark yoktur.

Hulâsa, evvelâ, îmân edip sonra küfredenler, küfürden sonra îmâna, îmândan sonra yine küfre girenler ve küfürlerini arttıranlar, yâni herhangi bir salâhiyyetle beşeri küfre sevkedenler içün ve birçok insanların kâfir olmasına sebeb olanlar içün tekrar îmâna girmek kapısı kapalıdır.

Onlar küfürlerinin şirk ve zulümlerinin karanlıklarında ebedî olarak kalacaklardır. Tevhîd caddesi onlara yasak edilmiştir.

138 — Beşşirilmünàfikıyne bienne lehüm azàben eliymen.

Ey Ekmelerrüsul!

Lisâniyle seni tasdîk edip, kalbiyle aleyhinde bulunanlara, o münâfıklara azâb-ı elîmi tebşîr et.

Bu âyet-i celîlede, yukarıki âyette ismi geçen kâfirlerin, bir de münâfık olduklarını beyân vardır. Çünkü bunlar din ile iş görüleceği vakitte dindar görünerek, dîni istismar ederek ümmet-i Muhammed'e yüklerini yükletip, dîne lüzum görülmediği vakit, küfrü ilân ederek, herkesi küfre sevkeden cins kâfir olduklarından, hem kâfirdirler, hem de muarref billâm münâfıktırlar.

139 — Elleziyne yettehızùnelkâfiriyne evliyäe min dùnilmü'miniyne eyebteğùne ındehümül'ızzete feinnelızzete lillâhi cemiy'an.

Ve onlar öyle münâfıklardır ki (mü'minleri beğenmezler), onları bırakarak kâfirleri dost tutarlar, Hazret-i Muhammed'in düşmanlarını ve tanımayanlarını dost ittihaz ederler. Acaba bunlar onların yanında izzet ve kuvvet mi arıyorlar, galebe-i yegâne mi ararlar? Onlara dost olmakla bütün emirlerine ve işlerine galib geleceklerini mi zannediyorlar? (Ne kadar zavallılık!)

Zîra şu muhakkakdır ki bütün galebe-i yegâne Allah'ındır.

140 — Ve kad nezzele aleyküm fiylkitàbi en izà semi'tüm àyàtillâhi yükferü bihà ve yüstehzeü bihà felâ tak'udù ma'ahüm hattà yehùdù fiy hadiysin ğayrihî inneküm izen mislühüm innallàhe càmi'ulmünàfikıyne velkâfiriyne fiy cehenneme cemiy'an.

Halbuki Allah'ın âyâtına küfredilirken ve istihzâ olunurken işittiğiniz zaman onlarla beraber oturmayınız. (Siz olmadıkça elbette başka lâkırdıya dalacaklardır. İşte) tâ ki başka söze dalsınlar diye size bir âyet de nâzil olmuştur. (Onlarla bu husûsta oturmaya bile müsaade edilmezse ya mü'mine yüz çevirip, onlara dost olmak, sonra da îmân çerçevesi dahilinde kalmak nasıl olur?) Onlar âyet-i ilâhiyyeyi inkâr veya eğlence yerine koyduklarını işittiğiniz halde oturursanız, siz de onlar gibi aynı günahda olursunuz. Yâni aynı azâbı istihkak etmiş olursunuz.

Allahü Azîmüşşân münâfıkları, müdâhinleri, kâfirleri, onların hepsini cehennemde toplayacaktır.

—

(Yä eyyühelleziyne àmenù...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

ٱلَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِن كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِّنَ ٱللَّهِ قَالُوٓا۟ أَلَمْ
نَكُن مَّعَكُمْ وَإِن كَانَ لِلْكَٰفِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوٓا۟ أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ
عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُم مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ فَٱللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ
ٱلْقِيَٰمَةِ وَلَن يَجْعَلَ ٱللَّهُ لِلْكَٰفِرِينَ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾
إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَٰدِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوٓا۟ إِلَى
ٱلصَّلَوٰةِ قَامُوا۟ كُسَالَىٰ يُرَآءُونَ ٱلنَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ إِلَّا
قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾ مُّذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَٰلِكَ لَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ وَلَآ إِلَىٰ
هَٰٓؤُلَآءِ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُۥ سَبِيلًا ﴿١٤٣﴾ يَٰٓأَيُّهَا
ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَتَّخِذُوا۟ ٱلْكَٰفِرِينَ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِ ٱلْمُؤْمِنِينَ
أَتُرِيدُونَ أَن تَجْعَلُوا۟ لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَٰنًا مُّبِينًا ﴿١٤٤﴾ إِنَّ
ٱلْمُنَٰفِقِينَ فِى ٱلدَّرْكِ ٱلْأَسْفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا
﴿١٤٥﴾ إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُوا۟ وَأَصْلَحُوا۟ وَٱعْتَصَمُوا۟ بِٱللَّهِ وَأَخْلَصُوا۟
دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ مَعَ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِ ٱللَّهُ
ٱلْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾ مَّا يَفْعَلُ ٱللَّهُ بِعَذَابِكُمْ
إِن شَكَرْتُمْ وَءَامَنتُمْ وَكَانَ ٱللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾

141 — Elleziyne yeterebbesùne biküm fein käne leküm fethun minallàhi kàlû elem nekün ma'aküm ve in kâne lilkâfiriyne nesıybün kàlû elem nestahviz aleyküm ve nemna'küm minelmü'miniyne fallàhü yahkümü beynehüm yevmelkıyàmeti ve len yec'alellàhü lilkâfiriyne alelmü'miniyne sebiylen.

Bunlar öyle münâfıklar ki sizin daima hâlinizin sonunu beklerler, gözetlerler. Eğer taraf-ı ilâhîden size zafer ve ganîmet gibi bir feth oldu mu (muazzam bir şarlatanlık yaparak, ön safa geçerek, "Biz de sizinle beraber değil miydik, hattâ bu işi biz tanzim ettik" derler.)

Şâyet kâfirler içün zafer gibi bir hisse çıkarsa, "Biz sizi galebe etmez miydik, öldürmeye kadir değil mi idik, sizi mü'minlerin zararından men'etmedik mi?" derler. Bütün zamâir ü serâir ü hafâyâya muttali' olan Allah aranızda kıyâmet günü hükmedecekdir. O (yevme tüblesserâir) gününde Allah asla kâfirler içün mü'minler aleyhinde bir yol yapmamıştır.

142 — İnnelmünàfikıyne yühàdi'ùnallàhe ve hüve hàdi'uhüm ve izà kàmû ilessalâti kàmù küsàlâ yüräùnennàse ve lâ yezkürùnallàhe illâ kaliylen.

Hiç şübhesiz nifâk üzerine ısrar eden münâfıklar yok mu? Herhangi bir insana yaptıkları gibi, güyâ Allah'a hud'a yapmaya kalkışıyorlar. Kalblerinde küfürlerini gizleyip zâhiren müslüman gözüküyorlar. Bu hâlleri ile Allah'ı aldatmak istiyorlar. Halbuki Allahü Teâlâ onlara öyle aldatma muamelesi yapmışdır ki kendi hud'aları ile kendilerini tepelemiştir.

Onlar öyle münâfıkdırlar ki, namaza ağır ağır, tenbel tenbel, sahte âbid pozları ile, birtakım tavırlar takınarak kalkarlar ve bu edâları ile nâsa gösteriş yaparlar. Bunlar Allah'ı yâdetmezler, azıcık ansalar da halkı avlamak içün kalbleri ile anmaksızın, ağızları ile yâdederler.

143 — Müzebzebiyne beyne zàlike lâ ilâ häülâi ve lâ ilâ häülâ'i ve men yudlilillâhü felen tecide lehu sebiylen.

Bu münâfıklar küfür ile îmân arasında kararsızdırlar. Ne mü'minlere, ne de müşriklere dönebilirler, kendi hallerinin neticesi olarak huzûr-ı Sübhânîden kovulmuşlar, indennâs mağbûn ve mel'ûn olmuşlardır. Zira Allah saptırmıştır. Allah da her kimi sapık kılarsa ona hiçbir yol bulamazsın.

144 — Yä eyyühelleziyne àmenù lâ tettehızülkâfiriyne evliyäe min dùnilmü'miniyne etüriydùne en tec'alû lillâhi aleyküm sultànen mübiynen.

Ey yaradılışındaki gayeyi duymuş, tevhîde girmiş, gayesi Hak'dan başka kalmamış olanlar!

Siz mü'minleri bırakıp da kâfirleri dost edinmeyin. (Bu sizin aleyhinize olur. Mü'mini bırakıp kâfirle dost olmak münâfıklığın en büyük bürhânıdır.) Şimdi kâfirleri dost tutarak azâbınıza sebeb olan apaşikâr bir delil mi istiyorsunuz?

Ey hakîkat yolcusu! İşte şu âyet-i celîle apaçık ilân ediyor ki: Mü'minin kâfiri dost ittihaz etmesi Allah'ın azâbını üzerine çekmesi demek oluyor.

145 — İnnelmünàfikıyne fiydderkil'esfeli minennàri ve len tecide lehüm nesıyren.

Nifâkında ısrar eden koyu münâfıkların yeri cehennemin pek aşağı derecesindedir, bunlar kâfirlerin en sefîli, en habîsi olduklarından yerleri de cehennemin dibidir. Ve artık onları buradan kurtaracak bir yardımcı, bir halâskâr bulamazsın.

146 — İllelleziyne tàbù ve aslehù va'tesamù billâhi ve ahlesù diynehüm lillâhi feüläike me'almü'miniyne ve sevfe yü'tillâhülmü'miniyne ecren azıymen.

Ancak tevbe edenler, nifâklarına nâdim olup ıslah-ı hâl-

edenler, Raûf, Rahıym olan Allah'ın fazl u lûtfuna sarılanlar, – evet nifâkdan öyle bir dönüş yapacak ki doğrudan doğruya Allah'a sarılacak, ihlâs ile dînin bütün emirlerine, nehiylerine itâat ve inkıyâd edecek.– Bunlar müstesnâ. Bunlar mü'minlerle beraberdir.

Allah mü'minlere ind-i Sübhânîsinden lûtf u rahmeti ile büyük ecirler verecektir. Bunlar da hissedar olacaklardır.

Ey hakîkat yolcusu!

Bir emr-i peygamberîde: "Münâfıkın tevbesi, münâfık, cem'iyyet içinde ben münâfık idim diye kendisini ilân ettikten sonra olur" buyurulmuştur. Hulâsa "Zülvecheyn lâ yekûnü indallahi vecîha". İkiyüzlü insan Allah yanında yer bulamaz.

147 — Mà yef'alullàhü bi'azàbiküm in şekertüm ve àmentüm ve kânallàhü şàkiren aliymen.

Yüzünüzü küfre, şirke, nifâka çevirmemiş, zulme dîvân durmamış olursanız, Allah'a îmân edip ni'metlerine şükrederseniz, yâni Hakk'ın ni'metlerini yerli yerine kullanırsanız size ne içün azâb etsin, elbette azâb etmez.

Allah'sız hiçbir zerre olmadığına inanan, sırr-ı vahdeti nûş eden, âtıl, bâtıl hüviyyetinden soyunup Hak'da fânî olana, Allah azâb etmez. (Hem neye azâb etsin!) Öc almak içün mü, yoksa bir menfaat te'mîn etmek içün mü, veya bir mazarratı def' içün mü? Cenâb-ı Hak bu sıfatlardan münezzehdir, Cenâb-ı Hak şâkirdir. Yâni ufacık bir tâata nâmütenâhî mükâfat verir. Sonra Alîmdir, sizin îmânınızın, şükrünüzün kadrini bilir. İhlâs ile tevbe edip kendine döneni afveder.

Ey tâlib! Tevbe: Şerâit-i mahsûsada nefs ü hevâsından ayrılarak Allah'a dönmektir. Allah'a sarılmak da ağyârdan nazarını keserek kazâ u kader cereyanlarına ihlâs ile teslîm olmaktır. Nazar-ı hakîkatte meşhûd olan ancak Hak olduğunu duymaktır.

O vakit îmân-ı tâm hâsıl olur ki, Allah da o mü'minle beraberdir.

لَا يُحِبُّ اللّٰهُ الْجَهْرَ بِالسُّوٓءِ مِنَ الْقَوْلِ اِلَّا مَنْ ظُلِمَ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيْعًا
عَلِيْمًا ﴿١٤٨﴾ اِنْ تُبْدُوْا خَيْرًا اَوْ تُخْفُوْهُ اَوْ تَعْفُوْا عَنْ سُوٓءٍ
فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيْرًا ﴿١٤٩﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ يَكْفُرُوْنَ بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ
وَيُرِيْدُوْنَ اَنْ يُّفَرِّقُوْا بَيْنَ اللّٰهِ وَرُسُلِهٖ وَيَقُوْلُوْنَ نُؤْمِنُ
بِبَعْضٍ وَّنَكْفُرُ بِبَعْضٍ ۙ وَّيُرِيْدُوْنَ اَنْ يَّتَّخِذُوْا بَيْنَ ذٰلِكَ سَبِيْلًا ۙ
﴿١٥٠﴾ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْكٰفِرُوْنَ حَقًّا ۚ وَاَعْتَدْنَا لِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابًا
مُّهِيْنًا ﴿١٥١﴾ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ وَلَمْ يُفَرِّقُوْا بَيْنَ
اَحَدٍ مِّنْهُمْ اُولٰٓئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيْهِمْ اُجُوْرَهُمْ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ
غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿١٥٢﴾ يَسْـَٔلُكَ اَهْلُ الْكِتٰبِ اَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ
كِتٰبًا مِّنَ السَّمَآءِ فَقَدْ سَاَلُوْا مُوْسٰٓى اَكْبَرَ مِنْ ذٰلِكَ فَقَالُوْٓا
اَرِنَا اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْهُمُ الصّٰعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ۚ ثُمَّ اتَّخَذُوا
الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذٰلِكَ ۚ
وَاٰتَيْنَا مُوْسٰى سُلْطٰنًا مُّبِيْنًا ﴿١٥٣﴾ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ
الطُّوْرَ بِمِيْثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَّقُلْنَا لَهُمْ
لَا تَعْدُوْا فِى السَّبْتِ وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ مِّيْثَاقًا غَلِيْظًا ﴿١٥٤﴾

148 — Lâ yühıbbüllàhülcehre bissûi minelkavli illâ men zulime ve kânallàhü semiy'an aliymen.

Allah (değil kötülüğü), kötü sözün (bile) ilân edilmesini, âşikâr söylenmesini (istemiyor). O, kötü sözün meydanda konuşulmasını sevmez. Şefkat-i Sübhânîsi, merhamet-i zâtîsi buna râzı değildir.

DİKKAT!

İşte azâb-ı ilâhînin tecellîsi kötülüğü sevmemesi dolayısiyledir.

İmdi hiç kimseye kötü sözü ilân etmeye müsâade yok mu? Var!

Ancak mazlûm!

Mazlûm, zâlimi hakkında feryâd edebilir. Zâlim aleyhine bağıra çağıra beddua eder, inkisar eder. Burada hüküm değişir. Cenâb-ı Hak mazlûmun bağırmasını, feryâdını sever. Hudûdullahı tecâvüz eden zâlimden o mazlûmun intikamını almak içün. Buna binâen Cenâb-ı Fahr-ı Âlem Efendimiz:

"Mazlûmun feryâdından sakınınız; velev kâfir olsa da! Zîra Allah'ı ile arasında perde yoktur" buyurmuşlardır. Âyet-i celîlede de; Allah mazlûmun feryâdını dinler, hâlini bilir, diye emrolunmuştur.

Hulâsa, zâlimin kötü sözüne karşı mazlûmun mukabele-i bilmisilde bulunmasına, âşikâre bedduâ etmesine, inkisarına, feryâdına Cenâb-ı Hak müsâade etmiştir. Hattâ böyle yapmalarını sever.

İmdi en büyük zâlim kimdir? Elbette din düşmanıdır, bâgîdir, sonra derece derece gelir.

149 — İn tübdù hayren ev tühfùhü ev ta'fù an sûin feinnallâhe kâne afüvven kadiyren.

Eğer siz kavlen veya fi'len herhangi bir haberi açık veya gizli yapar veya kendinize yapılan bir kötülüğü afvederseniz (Allah'ın sıfâtiyle sıfatlanmış, O'nun ahlâkıyle ahlâklanmış

olursunuz.) Zîra Cenâb-ı Hak çok âsîleri afvetmiştir. Afva kadir olan O'dur. (Yalnız afvolunmayacaklar da vardır.) Meselâ:

150 — İnnelleziyne yekfürùne billâhi ve rüsülihî ve yüriydùne en yüferrikù beynallàhi ve rüsülihî ve yekùlûne nü'minü biba'dın ve nekfürü biba'dın ve yüriydùne en yettehızù beyne zàlike sebiylen.

151 — Üläike hümülkâfirùne hakkan ve a'tednà lilkâfiriyne azàben mühiynen.

Allah'ı, peygamberlerini tanımayanlar, fânî vücûdlara dayanarak Allah'a şirk koşanlar, peygamberlere cebhe alıp tekzîb edenler, küfürleri ve tekzibleriyle beraber Allah ile peygamberlerini birbirinden ayırmak isteyenler, bunların bir kısmına inanıp bir kısmına inanmadık diyenler, bu şekilde küfr ile îmân arasında yol tutanlar; işte bunlar hakkıyle kâfirdirler. Biz de Allah'lık kudretimizle onlara hakaretli bir azâb hazırladık.

152 — Velleziyne àmenù billâhi ve rüsülihî ve lem yüferrikù beyne ehadin minhüm üläike sevfe yü'tiyhim ücùrehüm ve kânallàhü ğafùren rahıymen.

Vahdâniyyete, ba's ü ba'de'l-mevte îmân edenler, her zerrede Hakk'ı müşâhede edenler, Allah ve peygamberlerine îmân edip bunlardan hiçbirisinin arasını ayırmayanlar yok mu?.. İşte bunlara amellerinin ve niyyetlerinin mukabili verilecektir.

Cenâb-ı Hak: "Onların mükâfatlarını biz vereceğiz" buyuruyor. Allah Gafûrdur, Rahıymdir, geçmiş günahları örtbas eder.

153 — Yes'elüke ehlülkitàbi en tünezzile aleyhim kitàben minessemäi fekad seelû mùsä ekbere min zàlike fekàlû erinallàhe cehreten feehazethümüssà'ıkatü bizulmihim sümmettehaztümül'ıcle min ba'di mà

cäethümülbeyyinàtü fe'afevnà an zàlike ve àteynà mùsà sultànen mübiynen.

Ey Ekmelerrüsul!

Ehl-i Kitâb* gaflet ve cehillerinden ötürü senin risâletine bürhân elinde şâhidin Kur'ân'ı kâfi görmüyorlar ve bunu semâvî kitâb addetmiyorlar da, senden, semâdan bir kitâb indirmeni istiyorlar ve kendi üzerlerine indirilmesini istiyorlar ki kendileri peygamberlik tecrübesine kalkışıyorlar.

Yâni "Biz kendimizde tecrübe etmedikçe îmân etmeyeceğiz" demek istiyorlar. Bunların bu hallerini büyük görme. Çünkü onlar Mûsâ'dan bundan daha büyüğünü istediler, "Bize Allah'ı açıkça göster" dediler. Sâir mevcûdât gibi muayene etmek istediler.

DİKKAT!

Suallerinde istirdâd bulunmayıp, ahmak inadçılık olduğundan, binâenaleyh nefislerine zulümlerinden nâşi kendilerine yıldırım çarptı.

Sonra bunlar Mûsâ'nın şefâati ile tevbe ettiler, Allah'a rücû' ettiler. Bu kadar beyyinât geldikten sonra, Mûsâ'nın asâsı, yed-i beyzâ gibi mu'cizâtı gördükten sonra tuttular buzağıya taptılar. Böyle iken biz bundan da afvettik ve Mûsâ'yı üzerlerine, onları îmâna da'vet edici ve her mu'cize ile mücehhez bir sultân-ı mübîn kıldık.

154 — Ve refa'nà fevkahümüttùre bimiysàkıhim ve kulnà lehüm-üdhulülbàbe sücceden ve kulnà lehüm lâ ta'dù fiyssebti ve ahaznà minhüm miysàkan ğaliyzan.

Ve işte bunun içün yâni mîsaklarını almak içün Tûr (dağını) gölge gibi tepelerine kaldırdık ve Beytü'l-Makdis'in kapısından usulca eğilerek, secde ederek giriniz, dedik. Cumartesi günü kımıldamayın, haddi aşmayın, dedik, böylece ağır bir mîsak aldık.

* Buradaki ehl-i kitabdan murad, Yahudîlerdir.

Âyet-i celîlede gayet zarif bir beyân vardır:

Cenâb-ı Hak bunları kemâl-i îmân ile değil, dağın altında kafalarını ezer gibi maddî kuvvetle tazyik ederek dîne raptetmiş ve pek ağır bir sûrette mîsaklarını almış.

İmdi bunlar böyle zabt u rabta alındıktan sonra sebat ettiler mi? Hayır! Bil'akis mîsakı nakz ettiler ve neticede hıyhanetler irtikâb ettiler, Allah'ın gadabına da asıl bundan sonra uğradılar.

—

(Lâ yühıbbullàhülcehre...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِّيْثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَقَتْلِهِمُ الْاَنْۢبِيَآءَ
بِغَيْرِ حَقٍّ وَّقَوْلِهِمْ قُلُوْبُنَا غُلْفٌ ؕ بَلْ طَبَعَ اللّٰهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلَا
يُؤْمِنُوْنَ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿١٥٥﴾ وَّبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلٰى مَرْيَمَ بُهْتَانًا
عَظِيْمًا ۙ ﴿١٥٦﴾ وَّقَوْلِهِمْ اِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيْحَ عِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُوْلَ اللّٰهِ ۚ
وَمَا قَتَلُوْهُ وَمَا صَلَبُوْهُ وَلٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ ؕ وَاِنَّ الَّذِيْنَ اخْتَلَفُوْا فِيْهِ
لَفِيْ شَكٍّ مِّنْهُ ؕ مَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍ اِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ ۚ وَمَا قَتَلُوْهُ يَقِيْنًا ۙ
﴿١٥٧﴾ بَلْ رَّفَعَهُ اللّٰهُ اِلَيْهِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا ﴿١٥٨﴾ وَاِنْ
مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ اِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهٖ قَبْلَ مَوْتِهٖ ۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكُوْنُ
عَلَيْهِمْ شَهِيْدًا ۚ ﴿١٥٩﴾ فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِيْنَ هَادُوْا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ
طَيِّبٰتٍ اُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ كَثِيْرًا ۙ ﴿١٦٠﴾ وَّاَخْذِهِمُ
الرِّبٰوا وَقَدْ نُهُوْا عَنْهُ وَاَكْلِهِمْ اَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ ؕ وَاَعْتَدْنَا
لِلْكٰفِرِيْنَ مِنْهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ﴿١٦١﴾ لٰكِنِ الرّٰسِخُوْنَ
فِى الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُوْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِمَاۤ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَاۤ
اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيْمِيْنَ الصَّلٰوةَ وَالْمُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَالْمُؤْمِنُوْنَ
بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ؕ اُولٰٓئِكَ سَنُؤْتِيْهِمْ اَجْرًا عَظِيْمًا ؑ ﴿١٦٢﴾

155 — Febimà nakdıhim miysàkahüm ve küfrihim biàyàtillâhi ve katlihimül'enbiyäe biğayri hakkın ve kavlihim kulûbünà ğulfün bel tabe'allàhü aleyhà biküfrihim felâ yü'minùne illâ kaliylen.

Mîsaklarını bozmalarından, Allah'ın âyetlerini inkâr ile kâfir olmalarından, enbiyâyı haksız yere katletmelerinden, "Kalblerimiz kılıflıdır" demelerinden dolayı, yaptığımızı yaptık.

DİKKAT!

Bu münkirlerin "Kalblerimiz kılıflıdır" demelerinden murad; "Bizim kalblerimiz ilim mahfazası olmuştur. Bizim öyle peygambere filân ihtiyacımız yoktur; böyle şeylerden müstağnîyiz" mânâsınadır ki asrımızda bu zihniyette adamlar çoktur. İki sahife bir şey okur, "oldum" sevdâsına düşer, hakîkaten nihayet düşer!

Hayır! Onların kalbleri ilim mahfazası olduğundan değil, Allah'a küfürlerinden dolayı kalblerine mühür basılmış da kılıf tutmuştur. Artık pek azı müstesnâ, îmân etmezler.

DİKKAT!

Enbiyâ, Allah'ı beyâna gelmişlerdir ve onların bildirdiği gibi Allah'a îmân şarttır. O'nun haricindeki ilâh, ilâh-ı mec'ûl olur.

Şurada ibret alınacak bir kıssa arzedelim:

Ecille-i müfessirînden Fahreddîn-i Râzî Hazretleri –ki bu zât-ı şerîf'in birçok ilimlerde yed-i tûlâsı vardır.– Bu muhterem âlimi, Muhyeddîn-i Arabî Hazretleri uzun boylu îkaz ettikten sonra Necmeddîn-i Kübrâ Hazretleri'nin muhît-i feyizlerine göndermiş. Fahreddîn-i Râzî, O'nun dâire-i feyizlerinde bulunurlar iken de daima akıl çerçevesinde kalmak istemişler, aşk yoluna pek tâlib olamamışlar. Cenâb-ı Necmeddîn de: "Sizinle buraya kadar çalışabileceğiz, iş buraya kadar" deyip kendilerine izin vermişler. Zaman geçmiş, Hazret-i Fahreddîn'e "hayattan azloldun" emri gelmiş, şeytân musallat olmuş, "Allah'ı nasıl tanırsın?" diye tutturmuş.

Ma'neviyyât âleminin sultanlarından olan Necmeddîn o anda imdâdına yetişiyor: "Aziz dostum! Şu iblîs'e, Cenâb-ı Hakk'ı Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın tanıttığı gibi tanırım de de def'olsun" buyuruyorlar. Ve Fahreddîn de emirleri vech üzere hareket ederek makam-ı a'lâya teşrîf ediyorlar.

Hulâsa, koca Fahreddîn bile îcâbında bocalıyor. Cenâb-ı Hak kendisini refîk kılsın. Yoksa kişi yalnız akıl yoliyle "kudsî-i lâhut'da yürüdüm" derse, öyle i'tikad ederse zavallı kalır.

156 — Ve biküfrihim ve kavlihim alâ meryeme bühtânen azıymen.

İlim insanı hak ve hakîkatten alakoyamaz. Onlar küfürleri sebebiyle hılkatte müstesnâ yaradılan, Allah'ın seçtiği kimseleri hased ederler de töhmette bulunurlar. İşte kâfirlerin kaskatı kesildiği yerler de buralarıdır.

Onlar İsâ'yı da inkâr ettiler. Kâfir olduklarından, ismet ve iffet nümûnesi olan Meryem'e de pek büyük bir ittihamda bulundular, zinâ ile ittiham ederek söz söylediler, dolayısiyle Allah'ın kudretini inkâr ettiler. Yâni Allah babasız çocuk yapamaz, demek istediler ve kıpkızıl kâfir oldular. İşte bundan dolayı kalblerine mühür basıldı.

Ey tâlib!

Zamanımızda böyle düşünen birçok insan vardır. Hattâ içlerinde îmân iddiasında olanlar da vardır. Cenâb-ı İsâ'ya baba bulmaya kalkmışlardır. Acaba bunlar her mevcûdun ilk varı hakkında bir malûmat verebilirler mi? Sonra bunlar (ve hüve bikülli halkın alîm) âyetine acaba nasıl ma'nâ verirler?

157 — Ve kavlihim innà katelnelmesiyha ıysebne meryeme resùlallàhi ve mà katelûhü ve mà salebùhü ve lâkin şübbihe lehüm ve innelleziynahtelefù fiyhi lefiy şekkin minhü mà lehüm bihî min ılmin illettibà'azzanni ve mà katelûhü yakıynen.

İstihzâ ederek "Biz Allah'ın peygamberi Mesîh Meryem oğlu İsâ'yı öldürdük" demeleri ve böyle bir zâtı katlettik diye iftihar etmeleri sebebiyledir ki biz onlara yaptığımızı yaptık.

Halbuki onlar İsâ'yı öldürmediler de, asmadılar da. Onlar şübheye düşürüldüler ve onlara öyle gibi gösterildi. Onlar hakkında ihtilâf edenler (yahudiler ve nasarâ) katli hakkında ihtilâf edenler, bu husûsta şübhe içindedirler. Yakîn ifade edecek hiçbir ilimleri yoktur. (İsâ'yı yakînen öldürdük diye, evet katil cinâyeti ile iftihar etmeleri de bir yalandır, halka karşı bir gösteriştir. Ortada da birisi vardı, fakat Mesîh değildi asıl Mesîh:

158 — Bel refe'ahullâhü ileyhi ve kânallâhü aziyzen hakiymen.

Allah onu kendine kaldırdı. Allah her emrine galib ve Hakîmdir.

159 — Ve in min ehlilkitâbi illâ leyü'minenne bihî kable mevtihî ve yevmelkıyâmeti yekûnü aleyhim şehiyden.

Ehl-i kitâbdan (gerek Yahûd, gerek Nasarâ), ölmeden evvel İsâ'ya îmân etmeyen hiçbir kimse yoktur. Fakat o îmânın faydası olmayacaktır. Zîra ona îmân-ı ye's derler. İnsan ölüm anlarında iken perde-i gaflet açılır, işin hakîkati meydana çıkar; o vakit îmân mecburî olur. Halbuki Cenâb-ı Hak îmânı, ihtiyârî kılmıştır. İşte o perde-i ma'neviyye açıldığı vakit, işin hakîkatini anlayacaklar, İsâ'nın Rûhullah nâmında bir peygamber olduğunu tasdik edecekler, Yahudiler de O'nun bir peygamber olduğuna îmân edecekler. Fakat Cenâb-ı İsâ, yevm-i kıyâmette aleyhlerine hakkıyle şâhid olacaktır. Ya'ni "Yâ Rabbi! Yahudiler beni tekzîb ettiler, Nasarâ da bana hâşâ Allah dediler, Allah'ın oğlu dediler..." diyecek.

Ey hakîkat yolcusu!

Hayatta hangi zâlim vardır ki "hayattan azloldun" emrini

aldığı vakit, perde-i gaflet açıldığı an "aman!" demesin? Fakat o îmânın faydası olmuyor.

Fir'avn da kendi kesafetinin, zulmünün karanlığında boğulurken "Mûsâ'nın ve Hârûn'un rabbisine îmân ettim" diye bağırdı, ne faydası oldu?

"Ağzına çamur tıkayın!" emri verildi. O çamur, zannolunmasın ki sokak çamuru idi. O, hayâtında irtikâb ettiği cinâyetler, zulümler, küfürler, aldığı âhların filmi idi. Kudret "Çevirin şunun hayâtının filmini" dedi. Film çevrildi. "Bundan sonra mı Allah diyeceksin?" diye tepelendi.

Şurada bir sual gelir:

"Nasıl olur da bu dînin en büyük adamlarından biri olan Cenâb-ı Muhyeddîn gibi bir zât onun îmânına şâhid oluyor?"

Cenâb-ı Muhyeddîn onun îmân-ı şer'îsine değil, îmân-ı felsefîsine şâhid olmuştur. Yâni "O da aklı ile bir Allah vardır diyen adamdır" demiştir. Yoksa Fir'avn'ın, enbiyânın tanıttığı gibi Allah'a îmân eden bir kimse olduğuna şehâdet etmemişlerdir.

160 — Febizulmin minelleziyne hàdù harremnà aleyhim tayyibàtin uhıllet lehüm ve bisaddihim an sebiylillâhi kesiyren.

161 — Ve ahzihimürribà ve kad nühû anhü ve eklihim emvàlennàsi bilbàtıli ve a'tednà lilkâfiriyne minhüm azàben eliymen.

Ehl-i Kitâbdan Yahudî olanların, o buzağıya tapanların; tevbe ettikten sonra tevbelerini bozarak, hudûdullahı tecâvüz etmeleri, Meryem'e fuhş izâfe etmeleri, Cenâb-ı İsâ'yı katlettik diye övünmeleri, hep bu sebebler dolayısiyle, yâni ettikleri zulümleri sebebiyle onlara helâl olan tayyibâtı haram kıldık. Cennet ni'metlerinden mahrûm eyledik. Birçok kimseleri Allah yolundan alakoyduklarından, men'edildikleri halde fâiz almalarından, halkın malını haksız yere yemelerinden, rüşvet ve türlü türlü dalaverelerle kazanç te'mîn ettiklerinden dolayı, hulâsa

her irtikâb ettikleri isyân mukabilinde birer tayyibât onlara haram kılındı. Onların içinden kâfirlere çok acıklı bir azâb hazırladık.

Ey tâlib!

Âyet-i celîlede ne mühim bir incelik vardır:

Cenâb-ı Hak onların her isyânına karşı helâl kıldığı ni'meti haram kılmasından, zâhir (hürmiyyet) ma'nâsı tahsîl edildikten sonra, enfüsde de o ni'metin zevkını ve kuvvetini ref'ettik ma'nâsı tahsîl olunur. En kuvvetli gıdanın kuvveti kalkar, zevkı alınır. İnsan onun yalnız hamalı olur. Vücûdünde nûra değil nâra inkılâb eder. (Devâ) yerine derd olur.

Hulâsa, damaklarda lezzet, dimağlarda fikr-i hikmet kalmaz. Artık fikr-i hikmetten mahrûm olan insanın da ne büyük bir azâba giriftar olacağı âşikârdır.

162 — Lâkinirràsihùne fiyl'ılmi minhüm velmü'minùne yü'minùne bimä ünzile ileyke ve mä ünzile min kablike velmukıymiýnessalâte velmü'tùnezzekâte velmü'minùne billâhi velyevmil'àhıri üläike senü'tiyhim ecren azıymen.

Fakat bu ehl-i kitâbdan ilimde rüsûh sâhibi olanlar, ilim mertebesinde ayne'l-yakîn, hakka'l-yakîn derecesinde bulunanlar ve ihlâs ile îmânda olanlar, bilâ tefrik hem sana inzâl olunana, hem de senden evvel inzâl olunana îmân ederler. Namazı dosdoğru kılarlar. Yâni tamamıyle Hakk'a teveccüh ederler, bütün âzâ-yı cevârihini ıslah ederek tam itâat ve inkıyâd ile Hakk'a dönüp huzûr ile namaz kılarlar. Seve seve, "lûtf-ı Hak herkese bî minnet dest-i abd arada bir âlet" diyerek zekât verirler ve âhırete îmân ederler.

İşte Habîbim! Biz o kâfirlere mukabil bütün bunlara büyük bir ecir vereceğiz (şeref-i likamızla müşerref kılacağız).

—

إِنَّآ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ كَمَآ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعْدِهِۦ
وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْمَٰعِيلَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ
وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَٰرُونَ وَسُلَيْمَٰنَ ۚ وَءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ
زَبُورًا ﴿١٦٣﴾ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَٰهُمْ عَلَيْكَ مِن قَبْلُ وَرُسُلًا
لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ ۚ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا ﴿١٦٤﴾ رُّسُلًا
مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌۢ
بَعْدَ الرُّسُلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾ لَّٰكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ
بِمَآ أَنزَلَ إِلَيْكَ ۖ أَنزَلَهُۥ بِعِلْمِهِۦ ۖ وَالْمَلَٰٓئِكَةُ يَشْهَدُونَ ۚ
وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿١٦٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ
اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ﴿١٦٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا
لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ﴿١٦٨﴾ إِلَّا
طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا
﴿١٦٩﴾ يَٰٓأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِن رَّبِّكُمْ
فَـَٔامِنُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ وَإِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي
السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧٠﴾

163 — İnnä evhaynä ileyke kemä evhaynà ilâ nùhın vennebiyyiyne min ba'dihi ve evhaynä ilä ibràhiyme ve ismà'ıyle ve ishàka ve ya'kùbe vel'esbàtı ve ıysà ve eyyùbe ve yûnüse ve hàrùne ve süleymàne ve àteynà dàvùde zebùren.

Ey Ekmelerrüsul!

Hiç şübhesiz biz sana bütün kitâbları câmi, beşeriyyetin bütün ihtiyâcını kâfil Kitâbi verdik. Nûh'a, ondan sonraki peygamberlere, bâhusus ahlâk-ı İlâhiyye ile tahallûk etmiş, hıllet makamına çıkmış ceddin İbrâhîm'e, makam-ı rızâ ve teslîmde temekkün etmiş İsmâîl'e, makam-ı tevhîdde şân almış İshâk'a, serrâda, darrâda daima Hakk'a müteveccih olmuş, makam-ı tefvîzin ehli bulunmuş Ya'kub'a, zâhirini, bâtınını kedûrât-ı beşeriyyeden temizlemiş Ya'kub evlâdına, sûreti rûhuna nakşedilmiş olan İsâ'ya, makam-ı rızâ, makam-ı sabr, makam-ı ubûdiyyette kâm almış Eyyûb'e, havf, recâ makamlarında Hak ile beraber olan Yûnus'a, mertebe-i emânete vâsıl olmuş Hârûn'a, âlem-i gayb ve âlem-i şehâdet mertebelerini cem'etmiş Süleyman'a vahy eylediğimiz gibi vahy eyledik.

Kemâl-i fazlımızla, makam-ı hikmette tahakkuk etmiş olan Dâvûd'a, hak ile bâtılı, hatâ ile sevâbı fasletsin içün (Zebûr) verdik.

164 — Ve rüsülen kad kasasnàhüm aleyke min kablü ve rüsülen lem naksushüm aleyke ve kellemallàhü mùsà tekliymen.

Ey Ekmelerrüsul!

Bunlardan başka resûllerden bir kısmını sana (veche-i risâletine) haber verdik,* bir kısmını ise haber vermedik. Hulâsa

---

* Ey hakîkat yolcusu!

Bu şekilde tecellî eden âyet-i celîlede çok mühim incelikler vardır. Âyet-i kerîmenin yalnız zâhirine nazar ederek murâd-ı ilâhî ve hakîkat-ı

isimleri, kıssaları bildirilen veya bildirilmeyen peygamberler gönderildi ve bütün bunlar arasında Allahü Teâlâ, Mûsâ ile kurbiyyet ve visâl makamında, keyfiyyeti bizce mechûl bir sûrette söz söyleşmiştir.

165 — Rüsülen mübeşşiriyne ve münziriyne liellâ yekûne linnàsi alellàhi huccetün ba'derrüsüli ve kânallàhü aziyzen hakiymen.

Biz bütün insanlara Kitâblarla beraber mübeşşir ve münzir yâni, ehl-i îmâna lûtf sıfâtımızın tecellîsini tebşîr ve ehl-i inkâ-

---

Muhammediyyeden nasibleri olmayan ba'zı kimseler "İşte Hazret-i Muhammed de her şey'i bilmez" diyerek, hattâ iftihar ederek edeb haricine çıkarlar.

Şunu çok iyi bilmelidir ki Resûl-i Ekrem Efendimizin iki cebhesi vardır: Bir cebhesi halka nâzır olan cebhesidir ki "Cebhe-i Risâlet" denir. Orada muhâtabın seviyesine göre konuşulur. Bildim, bildirilmedi, bildirmedik ilh...

Diğer cebhesi de "Cebhe-i Vilâyet"tir. Yâni Hakk'a nâzır olan cebhedir. Bu cebhede Cenâb-ı Resûl-i Ekrem içün mechûl yoktur. Cenâb-ı Hak O'na her şey'i bildirmiştir.

"Fe evhâ ilâ abdihî mâ evhâ" fermân-ı Sübhânîsinin ihlâs ile ka'rına dalarsan daha tatlı zevkına varırsın. Evet "Yedullahi fevka eydiyhim" emr-i Sübhânîsinin ihlâs ile safa-yı ma'nevîsini zevk edinirsen bu keyfiyyeti daha edâlı duyarsın.

Buna binâendir ki âyet-i kerîmeye ma'nâ verirken "vech-i risâletine" ta'bîrini kullandım.

Cenâb-ı Hakk'ın bu emr-i Sübhânîsi de kulları içün ne büyük bir merhamettir. Zîra adedi, sayısı ve kısası kendisince ma'lûm olan peygamberleri, Habîbinin sıfât-ı risâletine haber vermiş olsa idi, yâni o haber bize bildirilmiş olsa idi, bunların hukuklarını bilmek ve riâyet etmek hususunda büyük bir yük altında kalmış olacaktık.

İşte Cenâb-ı Hak; o âyet-i kerîmede hem buna işaret ediyor, hem de peygamberler hakkında muannidâne ilim haricinde lüzumsuz sual soranlara üslûb-ı Sübhânîsi ile gayet beliğ emrediyor.

Binâenaleyh Allah'ın vahyettiği, enbiyâ gönderdiği resûller, gerek burada ve gerek bundan evvel isimleri bildirilmiş olan ma'lûm ve meşhur zevâta münhasır zannedilmemelidir.

Asrımızda da ba'zı acâib sualler sorulur:

"Allah Rabbü'l-âlemîn değil mi? Acaba peygamberlerini niçün mahdud yerlerden ve mahdud akvamdan intihab etmiş? Neden hep peygamber-

ra, hudûdullahı tecâvüz edenlere sıfât-ı kahriyyemizin tecellîsini beyân eden peygamberler gönderdik. Tâ ki îmâna da'vet eden yokmuş gibi özür dermeyân etmesinler. İkinci hayatta o dîvân-ı Sübhânîde irtikâb ettikleri seyyielerinin karşılıklarını görecekleri zaman, yevm-i cezâda bir özür serdetmeye mecâlleri kalmaması içün; hak yolunu gösteren, tevhid caddesine çıkaran, beşerin ayağının kayacağı yerlere semâvî işâretler rekz eden Resûller gönderdik. Ulûhiyyetinde müstakıl olan Allah, onların sıfatlarını mahvetmeye kâdirdir, emrine galibtir. Hakîmdir. İşlediğini hikmet-i sübhânîsiyle işler.

---

ler arz-ı mukaddesten ve civarından zuhûr eylemiş? Arzın diğer kıt'alarındaki insanlar Allah'ın mahlûku değil midir? Çin'den, Japonya'dan, Avrupa'dan, Amerika'dan niçün peygamber gönderilmemiş?"

Zavallılar, ihlâssız sorulan bu sualleri ile güyâ dinlere i'tiraz ediyoruz zannederler.

Bunlara ne güzel cevab verilmiştir:

Halbuki böyle bir sual esas i'tibariyle hilkatte ıstıfa-yı mahsûsu bilmemekten neş'et eden ve hiçbir kıymet-i fikriyye ve ilmiyyesi olmayan vâhî bir sözden ibarettir.

Böyle olduğunu göstermek içün buna mukabil şunları sormak kâfidir:

Bütün dünyadaki insanlar Allah'ın kulları değil midir? Niçün hepsini alesseviyye yaratmamış, niçün hepsini peygamber yapmamış? Haydi yapmamış, yâ niçün akl ü zekâda, kudret-i siyasette müsâvi kılmamış, niçün târihte mazbut olan büyük hukemâ birkaç kavme mahsus eşhâs-ı kalîle olmuştur? Niçün her kavmde eâzım, mahdud ve ma'dud kimselerden ibaret bulunuyor?

Niçün her kıt'ada, her memlekette, her kavmde kâşifler, fâtihler mebzûl olmuyor?

Niçün her zamanda dünyanın zimam-ı siyâsetini, bir kıt'a, bir millet tutuyor?

Şu halde emsilesi pek çok olan bu gibi husûsiyetler diğerleri hakkında garib görülmüyor da, en büyük ıhtısas-ı ilâhî olan nübüvvet ü risâlet hakkında niçün istiğrâb ediliyor?

Kur'an daha evvel bu gibi hatâları "İnnallahestafâ âdeme..." âyetinde irâde-i ilâhiyyeyi ve ıstıfa kanununu göstererek hal ve def'eylemiştir. Bundan başka burada "Ve rüsülen..." fıkrası ile peygamberlerin ma'lûm olan zevâta münhasır olmadığını, enbiyânın arz-ı mukaddes ve civarına mahsus zevât-ı kalîleden ibaret olması hakkındaki faraziyyenin de kizb-i mahz olduğunu anlatmış ve bununla mes'eleyi kökünden kat'etmiştir.

166 — Lâkinillâhü yeşhedü bimä enzele ileyke enzelehu bi'ılmihî velmeläiketü yeşhedùne ve kefà billâhi şehiyden.

Ey peygamber-i Hak!

(Îmânı, nefsâniyyet mes'elesi yapıp kibr ü inâdın, fikr-i dalâlin zirvesine çıkarak senin ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz izhâr ettiğin nübüvvetini, risâletini inkâr edenler, istedikleri kadar etsinler) lâkin bütün serâir ü hafâyâya muttali' olan Allah, senin hakîkatına, sıdkına, sana inzâl ettiği Kur'ân ile şehâdet eder.

Allah sana inzâl ettiği Kur'ân ile nübüvvetini izhâr etti. O, Kur'ân-ı Mübîn'i, kendi zâtına mahsus, başkasının bilmediği bir ilim ile, ilm-i hâs ile inzâl buyurdu. (O öyle bir kitâb ki daima hasmını muârazaya da'vet eder, ilmen ve aklen tepeler, her cebhesi mu'cizedir, beşer onun kudretine yetişemez.

Elfâzı mu'cize, kelimâtı mu'cize, ma'nâsı mu'cize... Hulâsa O, Allah'ın şahsî üslûbudur.)

Ey Ekmelerrüsul!

Melekler de sana şehâdet eder. Maamafih senin Hak ile, Hak üzere geldiğine başka şâhide de lüzum yoktur.

İster şehâdet etsinler, ister etmesinler, Allah'ın sana ve kitâbına zâtiyle, sıfâtiyle şehâdeti kâfidir.

167 — İnnelleziyne keferù ve saddù an sebiylillâhi kad dallû dalâlen be'ıyden.

168 — İnnelleziyne keferù ve zalemù lem yekünillâhü liyağfire lehüm ve lâ liyehdiyehüm tariykan.

İmdi, Allah'ın böyle apaçık şehâdet ettiği hakîkate kâfir olup, evet sana ve Kitâbına küfr ederek nâsı Allah yolundan geri döndürenler yok mu?

Onlar hem dâl, hem mudil, uzak bir dalâlet içinde yoğrulup kalmışlardır. Onlar hakkında asla hidâyet rica olunmaz. Nasıl hidâyet rica edebilir? Bütün hakîkatler, da'vetler meydan-

da iken onlar inâd ve istikbar yolunu tuttular, ism-i mudille mazhar oldular. Allah onları dalâlette bıraktı.

Tevhîd caddesini kapatarak şirk yolunu açanlar, bununla beraber zulmederek insanları inim inim inletenler, Hakk'ı örtenler, hudûdullahı tecâvüz edenler, hidâyetten mahrumdurlar.

Allah onları hiçbir vechile hidâyet etmez ve seyyiatlarını da mağfiret etmez.

169 — İllâ tariyka cehenneme hàlidiyne fiyhä ebeden ve kâne zàlike alellàhi yesiyren.

Yâni onlara cehennem yolundan başka bir yola hidâyet etmez. Tarîk-ı necât kapalıdır. Asla necât bulamazlar. Cehennemde ebedî olarak kalırlar.

Semâyı deler gibi, yeri ezer gibi tavırları ile, zâhirde gözüken bu kadar muazzam debdebesi, tantanası, dalkavukları ile azmış olan bu azgın zâlimler, nasıl olur da bu âkıbete uğrar diye istib'ada lüzum yok. Böyle şeyler Allah'a göre kolaydır.

170 — Yä eyyühennàsü kad cäekümürresùlü bilhakkı min rabbiküm feàminù hayren leküm ve in tekfürù feinne lillâhi mà fiyssemàvàti vel'ardı ve kânallàhü aliymen hakiymen.

Ey cibilliyyetinde nisyân ve gaflet olan nâs!

Taraf-ı ilâhîden Hak ile techîz edilmiş size peygamber gelmiştir. O'nun bütün teklifleri akl-ı selîme göre ma'kuldür. Sıdkı bu kadar âşikâr olan zâta îmân edin ki hakkınızda hayırlı olsun.

Kibir ve inâdınız sebebiyle kâfir olursanız O'na ne? Bütün mevcûdât O'nun değil midir? Yerde ve göklerde ne varsa hepsi Allah'ındır. Cenâb-ı Hak ahvâlinize alîm, umûrunuza hakîmdir. Tekâlif-i Sübhânîsinde sizin kabiliyyetinizi çok iyi bilir. Fevz-i necâtınıza ne lâzımsa onu emretmiştir.

—

يٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ لَا تَغْلُوْا فِيْ دِيْنِكُمْ وَلَا تَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ ؕ
اِنَّمَا الْمَسِيْحُ عِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهٗ ۚ اَلْقٰىهَاۤ
اِلٰى مَرْيَمَ وَرُوْحٌ مِّنْهُ ؗ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ ۚ وَلَا تَقُوْلُوْا ثَلٰثَةٌ ؕ
اِنْتَهُوْا خَيْرًا لَّكُمْ ؕ اِنَّمَا اللّٰهُ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ ؕ سُبْحٰنَهٗۤ اَنْ يَّكُوْنَ لَهٗ
وَلَدٌ ۘ لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ؕ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيْلًا ۠ ﴿١٧١﴾
لَنْ يَّسْتَنْكِفَ الْمَسِيْحُ اَنْ يَّكُوْنَ عَبْدًا لِّلّٰهِ وَلَا الْمَلٰٓئِكَةُ
الْمُقَرَّبُوْنَ ؕ وَمَنْ يَّسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهٖ وَيَسْتَكْبِرْ
فَسَيَحْشُرُهُمْ اِلَيْهِ جَمِيْعًا ﴿١٧٢﴾ فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا
الصّٰلِحٰتِ فَيُوَفِّيْهِمْ اُجُوْرَهُمْ وَيَزِيْدُهُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ ۚ وَاَمَّا
الَّذِيْنَ اسْتَنْكَفُوْا وَاسْتَكْبَرُوْا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ۙ
وَّلَا يَجِدُوْنَ لَهُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَّلَا نَصِيْرًا ﴿١٧٣﴾
يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ
وَاَنْزَلْنَاۤ اِلَيْكُمْ نُوْرًا مُّبِيْنًا ﴿١٧٤﴾ فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا
بِاللّٰهِ وَاعْتَصَمُوْا بِهٖ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِيْ رَحْمَةٍ مِّنْهُ
وَفَضْلٍ ۙ وَّيَهْدِيْهِمْ اِلَيْهِ صِرَاطًا مُّسْتَقِيْمًا ؕ ﴿١٧٥﴾

171 — Yä ehlelkitàbi lâ tağlû fiy diyniküm ve lâ tekùlû alellàhi illelhakka innemelmesiyhu ıysebnü meryeme resùlullàhi ve kelimetühu elkàhä ilâ meryeme ve rùhun minhü feàminù billâhi ve rüsülihï ve lâ tekùlû selâsetün intehù hayren leküm innemallàhü ilâhün vàhıdün sübhànehù en yekûne lehu veledün lehu mà fiyssemàvàti ve mà fiyl'ardı ve kefà billâhi vekiylen.

Ey ehl-i İncîl! Dîninizde haddi tecâvüz etmeyin! İfratta, tefritte bulunmayın. Akla, şer'e, vicdâna mülâyim gelmeyen şekilde Allah hakkında konuşmayın. Şân-ı Bârîye yakışmayan evsâf ile Allah'ı tavsif etmeyin. Yahudiler, Cenâb-ı İsâ'nın şân ve rif'atini inkâr ettiler, veled-i gayri meşrû' dediler.

Mesîh Meryem oğlu İsâ ancak Allah'ın peygamberi ve kelimesidir, o da sair peygamberler gibi O'nun peygamberidir. Evet bir kelime-i tekvîniyyesidir ki onu Meryem'e ilka etmiştir.

O Allah tarafından bir Rûh'dur. Cenâb-ı Hak onunla birçok ölü kalblere hayat vermiştir.

İmdi Allah'a, peygamberlerine inanın da Allah "üç"dür demeyin.

Ne, "Allah üçdür; Allah, Mesîh, Meryem'dir" deyip apaşikâr şirke girin, ne de "Allah üçdür; Eb, İbin, Rûhu'l-kudüsdür. Ekanîm-i selâse, eşhâs-ı selâse olarak cevher-i vâhiddir" diye bir şirk-i müevvele saplanmayın. Bundan geri durun; sizin içün hayırlı olana bakın, tevhîde sarılın, tevhîde...

Zîra âfakta kemâl-i istiklâl ve istihkak ile tecellî eden Allah, ilâh-ı vâhiddir. O, ulûhiyyette münferiddir.

Hâşâ! Çocuğu bulunmadan tamamıyle münezzehdir. Yerde, semâvâtta ne varsa hepsi O'nundur. Azâmetinin birliğine kendisinin şehâdet etmesi kâfidir.

172 — Len yestenkifelmesiyhu en yekûne abden lillâhi ve lelmelâiketülmukarrebùne ve men yestenkif an ıbàdetihî ve yestekbir feseyahşürühüm ileyhi cemiy'an.

Mesîh de, melâike-i mukarrebîn de Allah'a kul olmadan asla istinkâf etmezler, tekebbür, taazzumla imtina' etmezler, yâni arlanmazlar.

Her kim O'na kulluktan arlanır, kibrine yediremezse Allah onların hepsini huzûrunda toplayacaktır. O huzûrda hesâblarına bakılacaktır.

173 — Feemmelleziyne àmenù ve amilussàlihàti feyüveffiyhim ücùrehüm ve yeziydühüm min fadlihî ve emmelleziynestenkefù vestekberù feyü'azzibühüm azàben eliymen ve lâ yecidùne lehüm min dùnillâhi veliyyen ve lâ nesıyren.

Allah'a, kitâblarına, peygamberlerine îmân edip amel-i sâlih işleyenlere gelince, haklarında, kat kat üstün mükâfatları verilecektir.

Şân-ı Ulûhiyyetine nasıl yakışırsa, fazl-ı kereminden akıllara, ölçülere girmeyecek sûrette ihsân eder. Kendisiyle azâmet yarışına kalkışıp gadabına siper olanları da huzûr-ı cemâl-i Sübhânîsinden tard ederek celâl-i kahrîsinde acıklı bir azâb ile azâba dûçâr eder.

Ey hakîkat yolcusu!

Şu sahne-i şühûdda Allah ile azâmet yarışına kalkışan hangi zâlim Cenâb-ı Hakk'ın tecellî-i kahrîsinden âzâde kalmıştır?

Fir'avnlar, Nümrûd'lar, Şedîd'ler, Şeddâd'lar ne olmuştur? Fir'avn'ın rubûbiyyet da'vâsını başından Mûsâ'nın çoban değneğiyle vurup çıkartmıştır. Nümrûd'un sevdâ-yı rubûbiyyetini en ufak bir mahlûkıyle parçalayıp çıkarmıştır. Evet Şedîd'ler, Şeddâd'lar hepsi böyle olmuştur.

Allah ile azâmet yarışına kalkanlara, hem dâl, hem mudil olanlara, vicdânlara ağır darbeler indirenlere, birikmiş âhların vebâliyle gelenlere, îmâna müdâhale edenlere öyle bir azâb ile ta'zîb edilecektir ki, Allah'a karşı kendilerine ne bir hâmî, ne de bir yardımcı bulamayacaklardır...

Ey tâlib!

Şu sahne-i şühûdda ba'zı kimseler vardır ki hem dâl, hem mudil olurlar. Yâni kendisi Hak ve hakîkat caddesinden çıkmış olduğu halde, diğerlerinin de çıkmasını isterler, fırsat bulurlarsa bu husûsta cebir de yaparlar. Dindar olanlara, altı maddeye inananlara, hissiyyât-ı dîniyyeye sâhib olanlara düşman olurlar.

İşin en acı tarafı da budur; dinsiz olmak başkadır, işte Allah'ın en ağır cezası bu sınıfadır.

Esâsen îmân umûr-ı vicdâniyyedendir. Onun cebr ile olmasını Cenâb-ı Hak istemez, ihtiyâra bırakmıştır.

Cenâb-ı Hak, Habîbine:

"Resûl-i Ekremim, Habîbim! En büyük ni'metim olan din ni'metini beşeriyyete arzet, teblîğ et geç; onların kabûl etmeleri husûsunda ısrar etme. (Vemâ ene aleyküm bivekîl) onların üzerine vekîl-i umumî ta'yîn olunmadın; dinde cebir yoktur. İsteyen mü'min olsun, isteyen kâfir" buyurmuştur.

İmdi nasıl olur da, havâs ile avâmın muvâzenesini yapan bir dîne düşman olunur? O da hayret! –Ki beşeriyyetin huzûru, muvâzenesi ancak bununla kaimdir.–

Evet, beşeriyyetin bütün terbiye tezgâhları çalışsa, en yüksek inzıbat müesseseleri uğraşsa, en mühim kafalar toplansa, bütün iktısadcılar birleşse; bu muvâzene yapılmadıkça, ya'ni fakir ile zengin birbirini severek sarışmadıkça insanlık âleminin refâhına bir çâre bulamazlar.

Dünya denilen bu sahne-i şühûdun her köşesinde top sesini bastıracak kadar yükselen âh sesi önlenemez.

İlim gözleri kamaştırıcı bir şekilde tekâmül ettiği, fen akla veleh verecek bir şekilde tecellî ettiği, felsefe fikirleri durduracak kadar ilerlediği halde, gazetelerde cinâyet havadisleri kalkmıyor; belki artıyor. Acaba neden?

Maddî kuvvetler insanın kalıbından ileri geçemiyor. Halbuki insan kalıbından değil kalbinden idare olunuyor.

İşte kalbi istilâ edecek ve saygı verecek bir şey'e düşman olunur mu?

174 — Yä eyyühennàsü kad cäeküm bürhànün min rabbiküm ve enzelnä ileyküm nùren mübiynen.

Ey Allah'a yüzlerini çevirmek isteyenler, tevhîd caddesinde yürümek arzû edenler!

Hiçbir özür kabûl edilmeyecek sûrette, "anladımdı, anlamadımdı" gibi bir ma'zeret serd edemeyecek şekilde size Rabbiniz tarafından bir bürhân gelmiştir. (O bürhân ki Nefs-i Nâtıka-i Kâinâtın Kalbi olan Hazret-i Muhammed'dir.) Size makam-ı cûdumuzdan apaşikâr bir nûr da indirdik (o da ahkâmı eskimeyeceği tahakkuk eden her zaman genç ve dinç bulunan Kur'ân-ı Mübîn'dir.)

Ey hakîkat yolcusu!

Şurada mühim bir incelik arzedeyim: Cenâb-ı Hak, her nebîye bir sıfat vermiştir. Mûsâ Kelîmullah, İsâ Rûhullar, Nûh Neciyyullah... Hazret-i Muhammed'e gelince: O beşeriyyetin hakîkî kurtarıcısına "Burhanullah" denmiştir. "Burhan" bir şey'in aslına denir.

175 — Feemmelleziyne àmenù billâhi va'tesamù bihî feseyüdhılühüm fiy rahmetin minhü ve fadlin ve yehdiyhim ileyhi sıràtan müstekıymen.

İmdi sizden kimler Allah'a inanıp O'nu zâtında tevhîd etmiş, Kitâbına ve Resûlüne sımsıkı sarılmışsa, yârın Cenâb-ı Hak fazl-ı Sübhânîsi ile kendi tarafından bir rahmet ü inâyete, daimî meserrete idhâl edecektir. Zirve-i tevhîdine çıkan yola götürecektir.

—

(Yä ehlelkitàbi...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitdi.

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنِ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ
أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا
اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذَّكَرِ
مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٧٦﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ
إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ
مَا يُرِيدُ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ
الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِّينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا
وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى
الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾

176 — Yesteftùneke kulillâhü yüftiyküm fiylkelâleti inimrüün heleke leyse lehu veledün ve lehu uhtün felehà nısfü mà tereke ve hüve yerisühä in lem yekün lehà veledün fein kânetesneteyni felehümessülüsàni mimmà tereke ve in kânû ıhveten ricàlen ve nisäen felizzekeri mislü hazzıl'ünseyeyni yübeyyinullàhü leküm en tedıllû vallàhü bikülli şey'in aliymün.

Ey Ekmelerrüsul!

Kelâlenin* mîrâsı hakkında senden fetvâ istiyorlar. Onlara söyle, Cenâb-ı Hak kelâlenin mîrâsının hallini şöyle beyân ediyor:

Eğer bir adam fevt olup evlâdı olmasa, kız kardeşi olsa, o kız kardeşine** –ana baba bir kız kız kardeş– terekesinin yarısı verilir.

Ölen mer'e olursa ve veledi olmayarak kardeşi olsa o kardeş mer'enin bütün terekesine vâris olur. Eğer meyyitin evlâdı olmayıp iki veya daha ziyâde kız kardeşleri kalırsa bunların hepsi içün vefat edenin terekesinin üçte ikisi verilir.

Eğer o meyyitin oğlu olmayıp erkek ve kız kardeşleri kalırsa, onlardan her bir erkek için, iki kız hissesi vardır.

İşte Cenâb-ı Hak sizin içün ahkâm-ı mîrâsı beyân ediyor. Tâ ki yoldan sapmayasınız.

Allahü Teâlâ bütün mesâlihinizi müdebbir olup her şey'e hakkıyle alîmdir.

DİKKAT!

Ahkâmda en son nâzil olan âyet, bu âyet-i kerîmedir.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu bahis, sûrenin evâilinde geçti, ahkâma riayet edilsin diye te'kîden sûrenin nihâyetinde de emrolundu.

---

* Kelâle: Babası ve çocuğu olmayan meyyite denir.

** Ana bir kardeş buraya dahil değildir, o altıda bir alır.

Sûre-i Nisâ'nın meâl-i âlîsi burada bitdi.

Sûre-i Celîlede tevhîd caddesinde yürünerek Allah'a vâsıl olmanın işâretleri, beyânları yapıldı. Burhânullah olan Cenâb-ı Muhammed'in kâinâtı nasıl aydınlattığı beyân edildi. Hak ile bâtılı ayıran Kur'ân'ın zevkı îzâh edildi. Tevhîdin sırrı bahsedildi. Onun ahkâmına mutâbaat edenlerin felâh-ı dâimîde kalacakları anlatıldı.

BİRİNCİ CİLDİN SONU